

С Т І В Е Н
КІНГ

ОСТРІВ ДУМА

CTIBEH
KING

**STEPHEN
KING**

DUMA KEY

СТІВЕН КІНГ

ОСТРІВ ДУМА

ВИДАВНИЦТВО
КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

Харків
2010

Пам'ять... це внутрішня плітка.

*Джордж Сантаяна*¹

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Висловлюємо щирю подяку літературному агентству
«Andrew Nurnberg Associates Baltic», Latvia,
за допомогу в придбанні права на публікацію цієї книжки

Переклад з англійської:
«Duma Key» by Stephen King, published by Scribner,
New York 2008

Перекладач *Олександр Красюк*

Дизайнер обкладинки *Сергій Ткачов*

ISBN 978-966-14-0019-0 (укр.) (дод. наклад)
ISBN 978-1-4165-5251-2 (англ.)

© Stephen King, 2008
© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2008, 2010
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2008

Життя є більшим за любов і насолоду,
І я сюди з'явився, щоб скарби копати.
І ти, як хочеш грати, мусиш заплатити
Сам знаєш, так було завжди,
Ми всі сюди з'явилися, щоби скарби шукати.

Shark Puppy

Як намалювати картину (I)

Почніть з незайманої площини. Це не конче мусить бути папір або полотно, але, гадаю, площина має бути білою. Ми називаємо її білою, бо потребуємо якогось слова, проте справжнє її ім'я — ніщо. Чорне — це відсутність світла, а біле — відсутність пам'яті, колір неспроможності пам'ятати.

Звідки в нас пам'ятливість до запам'ятовування? Я часто ставлю собі це питання відтоді, як пожив на острові Дума, іноді вдосвіта, дивлячись на відсутність світла, згадуючи відсутніх друзів. Подеколи в такі вранішні хвилини я думаю про виднокрай. Виднокрай мусиш започатковувати. Мусиш розітнути білину. Хай ця дія цілком проста, але будь-яка дія, що перевтілює світ, є героїчною. Чи то мені так здається.

Уявіть собі маленьку дівчинку, трохи старшу за немовля. Майже дев'яносто років тому вона випала з коляски, вдарилася головою об камінь і все забула. Не тільки власне ім'я, а геть усе! А потім просто згадала достатньо для того, щоб узяти олівець й прорізати біле тло непевною лінією. Так, вона створила лінію виднокраю. Але разом із тим і щілину, крізь яку вповзає морок.

Ні, ви таки уявіть собі ті крихітні пальчики з затиснутим у них олівцем... нерішучість... а далі розтин білини. Уявіть собі хоробрість тієї першої спроби перевтілення світу його зображенням. Я завжди любитиму ту дівчинку, попри все, чого вона мені вартувала. Я мушу. Не маю іншого вибору.

Щоб ви знали, малювання — це магія.

1 — МОЄ ІНШЕ ЖИТТЯ

I

Мене звать Едгар Фрімантл. Колись я був великим перцем у будівельному й підрядному бізнесі. То було в Міннесоті, за мого іншого життя. Поняття «інше життя» я підчепив від Ваєрмена. Я хочу розповісти про Ваєрмена, але спочатку перегорнемо сторінки Міннесоти.

Ось що мушу сказати: там я був по-справжньому успішним американським парубком. Почав працювати в одній компанії і вибився вгору, а коли підніматися в ній вище вже не було куди, я пішов і заснував власний бізнес. Бос покинутої мною компанії сміявся з мене, казав, що я збанкрутую вже за рік. Гадаю, те саме кажуть більшість босів, коли якийсь молодий висуванець йде геть і започатковує власну справу.

В мене все повелося добре. З початком буму на лінії Міннеаполіс — Сент-Пол², розпочався бум і для «Фрімантл компанії». Коли справи погіршилися, я не пнувсь розгулюватися. Але нагулював собі достатньо на кусень хліба, і більше того. Коли мені виповнилося п'ятдесят років, ми з Пам коштували сорок мільйонів доларів. І все ще залишалися близькими людьми. Ми мали двох дочок, і наприкінці нашого приватного Золотого Віку Ілса³ навчалася в Брауні, а Мелінда, за програмою міжнародного обміну, викладала у Франції. Ми з дружиною якраз збиралися відвідати її, коли все пішло шкереберть.

Я потрапив в аварію на роботі. Трапилося це дуже просто; коли пікап, хоч би навіть і «додж-рем» з усіма наворотами, буцається з дванадцятиповерховим краном, пікап програє за будь-яких умов. Права скроня мого черепа тільки тріснула. Лівою мене так потужно вгатило об дверний столяр «доджа», що вона розкололася в трьох місцях. Чи, може, в п'яти? Пам'ять

у мене зараз покращилася, але вона аж ген не та, якою була колись.

Лікарі назвали те, що трапилось із моєю головою, контрударною травмою, а це річ небезпечніша за початковий удар. У мене були зламані ребра. Розтрощене праве стегно. І хоча зір у правому оці на сімдесят відсотків відновився (в ясний день бачу краще), я втратив праву руку.

Я міг втратити життя, але не втратив. Через ту контрударну травму я міг стати недоумком, і спершу так воно й було, але потім минулося. Мабуть. Тоді вже мене покинула дружина, і не мабуть, а точно. Ми були разом двадцять п'ять років, але ж ви знаєте як то кажуть: лайно завжди спливе. Та я гадаю, це не має значення — пішла собі й пішла. Минулося, та й годі. Інколи це на краще.

Кажучи, що був недоумкуватим, я маю на увазі, що спершу не впізнавав людей — навіть власної дружини — і не пам'ятав, що відбулося. Я не розумів, чому в мені так все болить. Зараз, через чотири роки, я не можу пригадати характеру того болю. Пам'ятаю тільки, що я страждав, переживав справжні тортури, але тепер це лише теоретичні спогади. Тоді ж була практика. Тоді я почувався ніби в пеклі, і невідомо за що.

Спочатку бойшся, що помреш, а потім, що — ні.

Так каже Ваєрмен, а він знав, що каже, бо сам відбув свій строк у пеклі.

Усе боліло безперервно. Дзижчало в голові від болю; під лобом у мене містився найбільший в світі дзигар, де завжди стояла глупа ніч. Оскільки праве око в мене навернулося, я бачив світ крізь криваву плівку, і мало що розумів у тім світі. Ніщо не мало назв. Пам'ятаю, якось у кімнаті була Пам — тоді я ще лежав у лікарні — вона стояла біля мого ліжка. Мене дико дратувало, що вона стоїть, тоді як прямо в кутку є річ, на яку можна сісти.

— Візьми друга, — сказав я. — Сідай на друга.

— Що ти таке кажеш, Едгаре? — перепитала вона.

— *Друга, отого приятеля!* — заволав я. — Візьми того сраного товариша, ти, тупа курво!

Я помирав від болю в голові, а вона заплакала. За це я її зненавидів. Не було в неї причин плакати, це ж не вона виглядає

із замкнутої клітки крізь криваву мрячку. Не вона тут мавпа в клітці. І раптом мене осяяло.

— Візьми друзяку й біду! — Таким чином мій розшарпаний, задовбаний мозок найближче підібрався до *стільця*.

Злостився я безупинно. Там було дві медсестри, одну з котрих я звав Суха Качка Номер Раз, а другу — Суха Качка Номер Два, так, ніби вони з'явилися з якогось дурнуватою оповідання Доктора Сюза⁴. А ще була нянечка-волонтерка, яку я кликав Вовняна Пілюля — не знаю чому, але й це прізвисько теж мало якісь сексуальні конотації. Принаймні для мене. Коли я трохи оклигав, почав битися. Двічі намагався врзати Пам, і один раз таки поцілів, хоча всього лиш пластиковим ножом. Проте два шви на передп'ясті їй поклали. Іноді їм доводилося мене зв'язувати.

Ось що я пам'ятаю найкраще з того періоду: спекотний полудень під кінець мого перебування в дорогому реабілітаційному центрі, дорогий кондиціонер не працює, я прив'язаний до ліжка, по телевізору якась мильна опера, тисячі опівнічних дзвонів гудуть у моїй голові, закам'янілий правий бік, мов пальником, обпікає біль, відсутня права рука мені свербить, відсутні на ній пальці судомить, мені чомусь відмінили оксиконтин⁵ (не знаю коли, бо визначати час мені понад силу), і медсестра впливає з червоного мороку, істота, що прийшла поглянути на мавпу в клітці, і та медсестра каже: «Ви готові до візиту вашої дружини?» А я кажу: «Тільки якщо вона принесла пістолета, щоб мене застрелити».

Неможливо повірити, щоб такий біль минувся, але він перестає. Відтак мене везуть додому й починаються тортури фізичної реабілітації. Поступово в мене з ока вимивається червоний морок. Психолог, спеціаліст з гіпнотерапії, показав мені кілька хитрих трюків для гамування фантомних болів і судом у відсутній руці. Його звали Камен. Це Камен приніс Ребу: одну з тих небагатьох речей, що я забрав із собою, викульгавши з мого колишнього життя в нове, на острові Дума.

«Офіційна психотерапія не схвалює такий метод гамування гніву», — зізнався доктор Камен, хоча, маю підозру, він збрехав, щоб підвищити привабливість Реби в моїх очах. Він порадив мені дати їй якесь ненависне ім'я, і, хоча вона була схожою на

Люсі Рікардо⁶, я назвав її ім'ям моєї тітки, котра, коли я був маленьким і залишав на тарілці недоїденою моркву, щипала мені пальці. Потім, через кілька днів після того як отримав ляльку, її ім'я вилетіло в мене з голови. Я міг пригадати тільки хлопчачі імена і кожне з них усе сильніше мене дратувало: Рендел, Рассел, Рудольф, Рівер-факін-Фенікс⁷.

На той час я перебував уже вдома. Пам занесла мені сніданок і, мабуть, зауважила вираз мого обличчя, бо я помітив, як вона напружилася перед вибухом. Та, хоч і забувши ім'я барилкуватої червоної ганчір'яної ляльки, подарованої мені психологом, я пам'ятав, як можу її використати в цій ситуації.

— Пам, — сказав я. — Мені потрібно п'ять хвилин, щоб опанувати себе, я зможу це зробити.

— Ти певен, що...

— Так, а зараз забирайся геть разом зі своїми тельбухами та засунь їх собі в гузно. Я зможу.

Я не знав, чи дійсно зможу, але саме цього прагнув. Не міг пригадати, як звати ту чортову ляльку, але пам'ятав — *я зможу це зробити*. Одне ясно, наприкінці мого іншого життя, отак я й повторював *я зможу*, навіть коли знав, що ніяк, навіть розуміючи, що я задовбаний-передовбаний, усмерть зайобаний, як той хлющ.

— Я зможу.

О Господи, хтозна з яким виразом обличчя я це сказав, бо вона позадкувала з тацею в руках, не вимовивши й слова, і тільки чашка деренькотіла на тарілці.

Вона пішла, а я підніс ляльку собі до обличчя і, втопивши пальці в пружнасте тільце, втупився в її дурні сині очі.

— Як тебе звуть, ти, курво з кажанячим рилом? — волав я до неї. Мені жодного разу не спало на думку, що Пам разом із денною доглядальницею чують мене в кухні через інтерком. Признатися, навіть аби інтерком був поламаний, вони б чули мене й крізь причинені двері. Я був тоді в голосі.

Я почав трясти ляльку. Її голова хилиталася туди-сюди, а синтетичне волоссячко на кшталт «*Я кохаю Люсі*» аж пурхало. Великі сині карикатурні очі, здавалося, проказують: *Ууууу, ти бридкий дядько!* — ну чисто як Бетті Буп⁸ у якомусь із тих мультиків, що їх інколи й зараз ще можна побачити на кабельних каналах.

— Як тебе звати, сука? Як тебе звати, ти, пизда. Як тебе звати, ти, дешева ганчір'яна блядь? Назви своє ім'я, або я виколюю тобі очі, відірву тобі носа й вирву.....

Мене перемкнуло, таке трапляється зі мною й дотепер, чотири роки потому, отут у містечку Тамасунчале⁹, у штаті Сан-Луїс-Потосі, у Мексиці, де триває третє життя Едгара Фрімантла. На мить я опинився у своєму пікапі: долі перед пасажирським сидінням торохкотять планшетка і стара сталева коробка для ланчів (не знаю, чи був я єдиним із працюючих мільйонерів в Америці, котрий возив із собою сніданок, хоча ви, либонь, можете нарахувати таких з десятків), на сидінні лежить мій PowerBook¹⁰. А з радіоприймача голосом запеклої проповідниці волає жінка: «Воно було ЧЕРВОНИМ!». Цих трьох слів виявилось достатньо. Тоді грала пісня про бідну жінку, котра виряджає свою дочку в повії. Реба Мак-Інтайр¹¹ співала свою гітову баладу «Фенсі».

— Реба, — прошепотів я, притискаючи ляльку до грудей. — Ти — Реба. Реба-Реба-Реба. Я більше ніколи цього не забуду.

Забув наступного ж тижня, але вже без оскаженіння. Без жодного. Лише притиснув її до себе, моє маленьке коханнячко, заплющив очі й викликав в уяві видіння того пікапу, котрий тоді розстрощило в аварії. Побачив сталеву коробку для ланчів, почув як вона деренчить, й відтак жіночий голос долинув з радіоприймача з тою ж проповідницькою затятістю: «Воно було ЧЕРВОНИМ!»

Доктор Камен назвав це проривом. Він страшенно зрадив. Моя дружина не виказувала особливого ентузіазму, і поцілунок, яким вона приклалася мені до лоба, був радше формальним. Здається, місяці через два потому вона сказала мені, що бажає розлучитися.

II

На той час чи то біль послабшав, чи мій мозок вже так пристосовувався, що почав його долати. Напади головного болю повторювалися, але вже не так часто і з меншою інтенсивністю; тепер це не за-

вжди перетворювалося на *глузу ніч* у розташованому в мені між вухами найбільшому в світі дзигарі. Я завжди був готовий проковтнути вікодину о п'ятій та оксиконтину о восьмій — без цих чудесних пігулок навряд чи зміг би взагалі шкандибати, спираючись на яскраво-червоний, зроблений у Канаді, костур — і потроху моє праве реконструйоване стегно почало залагоджуватися.

Королева Реабілітації Кеті Грін приїздила до мене додому в Каса Фрімантл у Мендота Гайтс¹² кожного понеділка, середі та п'ятниці. Перед заняттями мені дозволялося прийняти додаткову порцію вікодину, та все одно під кінець наших вправ дім повнився моїми криками. У півпідвалі було влаштовано справжній фізіотерапевтичний кабінет разом зі зручною для каліки ванною. Після кількох місяців тортур я вже міг щовечора самотужки сходити вниз, щоби помучити себе вправами для ноги й качанням преса. Кеті казала, що дві години таких занять перед сном вивільняють ендорфіни, і я краще засинатиму.

Під час одного з таких вечірніх пошуків отих невловимих ендорфінів до мене сходами зійшла моя з 25-річним стажем дружина й повідомила, що бажає зі мною розлучитися.

Припинивши робити чергову вправу — скручування, — я подивився на неї. Я сидів долі на маті. Вона завбачливо стояла біля підніжжя сходів у протилежному кінці кімнати. Я міг би спитати її, чи це вона серйозно, але флуоресцентні лампи на підвісній стелі світили яскраво, тож питати не було сенсу. Та й взагалі, навряд чи є жінка, схильна до таких жартів через шість місяців після того, як її чоловік ледь не загинув в аварії. Я міг би спитати її — чому, але знав сам. Переді мною був той маленький білий шрам у неї на руці, де я врізав її пластиковим ножом, котрий був серед інших знарядь на таці з моєю шпитальною вечерею, та хіба тільки це. Я згадав, як наказав їй, зовсім ще недавно, забиратися геть разом з її тельбухами й засунути їх собі в гузно. Я вагався, чи не попросити її ще трохи подумати, але до мене повернулася лють. У ті дні *неадекватна лють*, як її називав док Камен, була моєю потворною приятелькою. А втім, мої почуття на той час аж ніяк не були неадекватними.

Я сидів без сорочки. Від правої руки в мене залишилося три з половиною дюйми нижче плеча. Я смикнувся цією куксою в її

бік — смикання було єдине, на що я був спроможний з рештками м'язів.

— Це я показую тобі середнього пальця. Ушивайся звідси, якщо ти так вирішила, куряча дезертирко.

Крупні сльози покотилися її обличчям, хоча вона намагалася посміхатися. Через силу.

— Курв'яча, Едгаре, — сказала вона. — Правильне слово буде курв'яча.

— Це слово є таким, яким я його вимовляю, — відповів я і знов почав качати прес тією ж вправою. Скручування диявольськи важко робити безрукому; тіло завалюється в порожній бік. — Тебе б я не покинув, отак от. Я б не покинув тебе. Мене б не злякали ні бруд, ні кров, ні сеча, ні розлите пиво.

— Справа в іншому, — сказала вона, навіть не намагаючись втерти собі обличчя. — Справа в іншому, і ти це сам знаєш. Я б не роздирала тебе навпіл, якби навіть лютувала.

— Мені довелося б потрудитися, щоб розідрати тебе навпіл однією рукою, — відповів я, пришвидшуючи вправу.

— Ти вдарив мене ножом.

Ніби це була головна причина. Ні, і ми обоє це розуміли.

— Якась нікчемна пластикова штрикалка, я був напівпритомним, а ти, мабуть, і на смертному ложі повторюватимеш: «Прощай, жорстокий світе, Едді вдарив мене пластиковим нотичком».

— Ти душив мене, — сказала вона ледь чутним голосом.

Я припинив свої скручування й втупився їй в очі. У мене в голові почали бити дзвони; *bang-a-gong, get it on*¹³.

— Що ти верзеш, коли це я тебе душив? Ніколи я тебе не душив!

— Я знаю, ти не пам'ятаєш, але ти це робив. Ти взагалі став іншим.

— Та годі. Прибережи це нью-ейджівське лайно для... отого мужика... твого. — Я знав те слово, я бачив чоловіка, якому воно пасувало, але слово мені не давалося. — Для того лисого йобаря, до якого ти ходиш у кабінет.

— Терапевт, — схлипнула вона, і, звісно, я ще більше розлютився: вона знала це слово, а я ні. Їй же не струсило мозок, мов желе-концентрат.

— Хочеш розлучення, значить отримаєш. Розійдемося, чому б ні? А тепер катай звідси, корч із себе алігатора деінде. Йди геть.

Вона піднялася сходами й, не озирнувшись, причинила за собою двері. І лише коли вона зникла, я зрозумів, що намагався сказати крокодилові сльози. Сказати: *катай лити свої крокодилові сльози деінде*.

Ну й грець із цим. Аби близько до рок'н'ролу¹⁴. Так каже Ваермен.

А сам я пхатися перестав.

III

Я в житті не мав жодної любаски, окрім Пам. Едгар Фрімантл пам'ятав свої Чотири Правила Успіху (не соромтеся, записуйте): ніколи не позичай грошей більше за стократне число твого IQ, ніколи не позичай у людини, яка, щойно познайомившись, починає поводитися запанібрата, ніколи не пий до заходу сонця, ніколи не заводь собі коханки, котру гидував би обнімати голою на водяному матраці.

У мене був бухгалтер, якому я довіряв, звали його Том Райлі, він допоміг мені перевезти деякі речі з Мендота Гайтс до іншого нашого будиночку на озері Фален¹⁵. Журливий Том, двічі невдаха в сімейних ігрищах, усю дорогу приставав до мене з повчаннями.

— Не варто поступатися будинком у цій ситуації, — повторював він. — Поки суддя все вам не поділив. Це ніби задалегідь здавати гру на власному полі.

Мене не обходила ніяка гра; мене турбувало, щоб він краще назирав за дорогою. Я повсякчас здригався, коли мені здавалося, що машина надто наблизилася до осьової. Ціпенів, хапаючись за неіснуюче пасажирське гальмо. Про те, щоб самому колись знову сісти за кермо, навіть не йшлося. Хоча Бог полюбляє сюрпризи. Так каже Ваермен.

Королева Реабілітації Кеті Грін мала досвід єдиного розлучення, проте вона перебувала на одній хвилі з Томом. Пам'ятаю,

якось вона сиділа в трико, нога на ногу, тримаючи мої ступні, дивлячись на мене з похмурим обуренням.

— От ти тепер такий, щойно випущений з Мотелю Мертв'яків, ще й вкорочений на руку, а вона хоче раптом з тобою порвати. Через те, що ткнув її пластиковим шпитальним ніжком, коли ледь пам'ятав власне ім'я? Ой, трахайте мене, а я поплачу! Хіба їй важко зрозуміти, що зміни настрою і втра-та короткотермінової пам'яті після таких травм — звичай-нісінька справа?

— Вона розуміє, що боїться мене, — сказав на це я.

— Ой? Тоді послухай свою мамуню, Сонячний Джим¹⁶: якщо ти наймеш гарного адвоката, їй доведеться заплатити за свою черствість. — Її реабілітаційно-гестапівський чубчик впав їй на очі і Кеті його різко здмухнула. — Вона мусить заплатити. Повторюю для тупих: *Ти ні в чому не винний.*

— Вона каже, ніби я хотів її задушити.

— Ну й що з того? Коли душить однорукий інвалід — це ж обісцятися, яка радість. Давай, Едді, змусь її заплатити. Авжеж, я розумію, що лізу не в свою справу, але мені начхати. Вона не має права так поводитися.

— Гадаю, є й дещо інше, окрім загрози опинитися задушеною чи порізаною ножем для масла.

— Що?

— Не пам'ятаю.

— Що вона каже?

— Вона мовчить.

Але ми з Пам прожили порядно, і якщо навіть наше кохання витекло геть крізь гирло пасивного автоматизму, мені здавалося, я знаю її достатньо, аби розуміти — між нами дійсно з'явилося щось інше, було там ще щось таке, від чого вона намагалася опинитися подалі.

IV

Невдовзі після того, як я перебрався на озеро Фален, до мене в гості приїхали дівчатка — справжні молоді жінки. Вони при-

везли з собою повний кошик їжі. Ми сиділи на ганку, від якого віяло сосною смолою, дивилися на озеро й жували сандвічі. Це було вже після Дня Праці¹⁷, більшість яхт й інших плавучих іграшок вже прибрали до наступного сезону. В кошику була й пляшка вина, але я ковтнув тільки трішечки. На мої болегамувальні препарати алкоголь лягав важко; від банки пива я ставав геть п'яним. Дівчатка — *молоді жінки* — допили самі, і це їх розслабило. Мелінда, котра вже вдруге після моєї сутички з краном приїхала з Франції, і не дуже цьому раділа, питалася, чи всі, кому за п'ятдесят, переживають такі неприємні регресивні періоди, чи й на неї таке очікує. Молодша, Ілса, почала плакати, тулячись до мене, вона питала, чому не може повернутися колишній лад, питала, чому б нам — маючи на увазі свою матір і мене — не стати такими, якими ми були. Лін заявила, що не на часі тут розігрувати дитяче шоу, на що Ілса показала їй фак-пальця. Я розреготався. Важко було втриматися. А далі ми вже сміялися разом.

Мало приємного в дратівливості Лін і в сльозливості Ілси, але дівчатка були чесними й так само мені рідними, як родимка в меншої на щоці чи ледь помітна в старшої на чолі вертикальна лінія, якій судилося поглиблюватися з роками.

Лінні воліла знати, що я збираюся робити, і я відповів, що й сам не знаю. Я подолав довгий шлях до рішення покінчити з життям, але розумів — якщо я це зроблю, все мусить виглядати нещасним випадком. Я не міг дозволити собі залишити цих двох молодих жінок на початку їх власних життів з тягарем примарної провини за те, що їх батько покінчив життя самогубством. Так само я не міг полишити по собі тягар вини на жінці, з котрою ми колись голі-голісінькі пили у ліжку молочний коктейль і реготали, мов навіжені, слухаючи з програвача Plastic Ono Band¹⁸.

Після того як вони скористалися шансом виговоритися — *цілковитий і повний взаємообмін почуттями*, як каже доктор Камен, — моя пам'ять зберегла приємне надвечір'я, роздивляння альбомів зі старими світлинами, спільні спогади. Здається, ми навіть трохи з чогось посміялися тоді, проте не всім спогадам про моє минуле життя варто довіряти. Ваермен каже, що тасуючи минувшину, ми всі пересмикуємо карти.

Ілса хотіла, щоб ми поїхали десь разом повечеряти, але Лін мала призначену з кимось зустріч у публічній бібліотеці, їй треба було встигнути туди до закриття, і я теж сказав, що не маю настрою кудись шкандибати; здається, подумав, що краще прочитаю кілька розділів з останньої книжки Джона Сендфорда¹⁹ і ляжу спати. Вони мене поцілували — всі знову стали друзями — і ми попрощалися.

За дві хвилини Ілса повернулася.

— Я сказала Лінні, що забула в тебе свої ключі, — пояснила вона.

— Я певен, що це тільки привід.

— Так. Тату, ти ображав маму? Я маю на увазі тепер. Навмисно.

Я похитав головою, але її це не вдовольнило. Судячи з того, як вона стояла і просто дивилася мені в очі.

— Ні, — сказав я. — Ніколи. Я би...

— Тату, що ти би..?

— Я хотів сказати, що радше б дав відрізати собі руку, та вчасно зрозумів недолугість такого порівняння. Облишмо.

— Чому тоді вона тебе стала боятися?

— Гадаю... тому що я каліка.

Вона кинулася мені в обійми з такою силою, що ми обоє ледь не впали на софу.

— Ой, тату, мені так шкода. Все це така мерзота.

Я легесенько погладив її по голові.

— Знаю, але запам'ятай — погане є настільки поганим, наскільки ми його таким вважаємо.

На правду це було ледь схоже, але якби я був хоч трохи обережнішим, Ілса ніколи б не довідалася, що це — безпардонна брехня.

Знадвору долинув звук клаксона.

— Катай, — сказав я і поцілував її в мокру щоку. — Твоя сестра запізнюється.

Вона наморщила носа.

— А як ти взагалі? Ти не зловживаєш болезаспокійливими препаратами?

— Ні.

— Телефонуй, якщо я тобі буду потрібна, татуню. Я прилечу першим же літаком.

Вона так би й зробила. Тому-то я і не телефонував.

— Домовились. — Я поцілував її в другу щоку. — Передай цілунок сестрі.

Вона кивнула й пішла. Я сів на софу й заплющив очі. В голові били, били й били дзвони.

V

Моїм наступним відвідувачем виявився доктор Камен, психолог, котрий подарував мені Ребу. Я його не запрошував. За цей візит я мав подякувати Кеті, моїй реабілітаційній домінатрикс.

Хоча йому було лише трохи за сорок, Камен рухався, мов людина істотно похилішого віку, задишка його не відпускала навіть коли він сидів, вдивляючись крізь скельця своїх величезних окулярів у роговій оправі у світ, що лежав поза величезною грущею його черева. Він був дуже високим, дуже чорним негром з рисами обличчя вирізаними так крупно, що вони здавалися нереальними. До моторошності гіпнотизували його вибалушені очі, шнобель, мов носова фігура корабля, і губи, як у тотема. Ксандер Камен мав вигляд середньої потужності бога, вдягненого у костюм, придбаний у *Men's Warehouse*²⁰. А ще він мав вигляд першорядного кандидата на інфаркт або інсульт до настання свого п'ятдесятого дня народження.

Він не пристав на мою пропозицію підкріпитися, сказав, що завітав ненадовго, і тут же, всупереч сказаному, всівся на канапу, відсунувши свій кейс подалі. Він потонув на три фути нижче рівня підлокітників (і вгрузав дедалі глибше — аж я злякався, що ось-ось лопнуть пружини) й вдивлявся мені в обличчя з полегшеним сопінням.

— Що привело вас сюди, до мене? — спитав я.

— О, Кеті сказала мені, що ти задумав себе вбити, — пояснив він.

Це прозвучало таким тоном, ніби він промовив: «Кеті мені сказала, що ти задумав влаштувати вечерю надворі і там будуть свіжі глазуровані пончики Крісні²¹».

— У її плітці є щось від правди?

Я відкрив рота, але відразу стулив пельку. Якось, коли мені було десять років, ми тоді жили в О'Клері²², я поцупив журнал коміксів зі стійки-вертушки в аптеці й засунув його собі спереду в джинси, прикривши зверху майкою. Коли я, відчуваючи себе великим хитруном, уже зосереджено виходив з дверей, продавщиця вхопила мене за руку. Вона задерла на мені майку вільною рукою й оприлюднила мій нещасний скарб. «Як це сюди потрапило?» — спитала вона. За сорок років, що минули з того дня, я вперше знову пережив цілковиту неспроможність відповісти на найпростіше питання.

Нарешті — запізно для того, щоб будь-яка відповідь прозвучала вагомо — я сказав:

— Забавно. Не можу навіть уявити, звідки вона це взяла.

— Ні?

— Ні. Ви певні, що не бажаєте випити ко́ли?

— Дякую, але я пас.

Я пішов у кухню дістати з холодильника колу. Міцно притис пляшку обрубком руки до грудної клітини — терпимо, хоча боляче, не знаю, що ви могли бачити в кіно, але поламані ребра болять доволі довго, — і відкрутив кришку лівою рукою. Я шульга. Хоч тут ти щасливчик, мучачо, як каже Ваермен.

— Мені дивно, що ви поставилися серйозно до її слів, — кинув я, повернувшись до кімнати. — Кеті пречудовий спеціаліст з фізіотерапії, але психотерапевт з неї ніякий. — Я зробив паузу перед тим, як сісти. — Ви теж ніякий, у технічному сенсі.

Камен приклав долоню кухликком собі до величезного, майже як шухляда письмового столу, вуха.

— Що я чую... рипіння дибі? Отож бо й воно.

— Про що це ви говорите?

— Це той чарівний середньовічний звук, який акомпанує аргументам людини, підвішеної на дибі. — Він спробував іронічно підморгнути, але серед обширу його обличчя іронія губилася; тож він спромігся хіба на пародію. Та натяк я зрозумів. — Щодо Кеті Грін, ти маєш рацію, що вона може знати? Її робота — працювати з параплегіками й квадроपлегіками²³, з поставарійними ампутантами, як ти, й людьми, котрі оду-

жують після травм голови — знову ж, як ти. Кеті займається цим вже п'ятнадцять років, вона мала можливість спостерігати щосекундні рефлексії тисяч покалічених пацієнтів, тож з якого *дида* їй вдалось би розпізнати ознаки пре-суїцидальної депресії?

Я сів на хиткий стільчик навпроти канапи й тупо уставився на Камена. Він являв собою проблему. А Кеті Грін ще більшу.

Камен нахилився до мене... хоча з його обсягами подолав лише кілька дюймів.

— Ти мусиш зачекати, — сказав він.

Я блимнув очима.

Він кивнув.

— Ти здивований. Так. Але я не католик, я взагалі не християнин, і широко дивлюся на самогубство. Втім, я вірю у відповідальність. Я знаю, що ти теж дотримуєшся цієї віри, тож і кажу: якщо ти вб'єш себе тепер... чи навіть через півроку... твоя жінка й доньки про все здогадаються. Не має значення, як хитро ти все організуєш, вони все одно здогадаються.

— Я не збираюся...

Він підніс руку.

— І в компанії, де застраховане твоє життя — я певен, на дуже велику суму, — теж здогадаються. Можливо, вони цього й не зуміють довести... але намагатимуться з усіх сил. Від них поширяться поговори, які боляче вразять твоїх дочок, хай якими б вони тобі здавалися непробивними для такої неслави.

Так, Мелінда непробивна. Але зовсім інша історія — Ілса. Коли Мелінда на неї злостилася, вона обзивала Іллі недорозвинутою, але я знав, що це дурниці. Просто Ілса тендітна.

— А кінець кінцем, страхувальники можуть і довести. — Камен здвигнув своїми велетенськими плечима. — Наскільки тоді збільшиться податок на спадщину я можу лише здогадуватися, але певен, що це вирве з твого спадку чималий шматок.

Я не думав про гроші. Я думав про бригаду страхових слідчих, які обнюхуватимуть усе навкруги. І раптом почав сміятися.

Камен сидів, поклавши свої коричневі руки собі на коліна, завбільшки як пороги, дивлячись на мене з легкою усмішкою

типу бачили ми й не таке. Хоча на його обличчі ніщо не могло виглядати легким. Він зачекав допоки вщухне мій сміх, а потім спитав, що тут забавного.

— Ви переконуєте мене, що я занадто багатий, щоб мені себе вбивати.

— Я переконую тебе, Едгаре, тільки в тім, що варто зачекати, не варто цього робити тепер. Також я хочу зробити пропозицію, яка суперечить моему практичному досвіду. Проте в твоєму випадку я маю сильне чуття — це та сама інтуїція, що підказала мені подарувати тобі ляльку. Я пропоную тобі спробувати географічну терапію.

— Перепрошую?

— Це форма реабілітації, яку зазвичай застосовують алкоголіки в останній стадії. Вони сподіваються, що зміна місця мешкання дозволить їм взяти новий старт. Оберне все на початок.

У мені щось відгукнулося. Не можу сказати, що то була надія, але якесь почуття майнуло.

— Це інколи діє, — продовжив Камен. — Ветерани з «Анонімних алкоголіків²⁴», що мають відповіді геть на все у світі — це їх прокляття і їх благословення, хоч мало хто з них самі це усвідомлюють — люблять казати: «Посадови в літак п'янчугу в Бостоні, а в Сіетлі з літака вийде той самий п'янчуга».

— То де ж виходити мені? — спитав я.

— Зараз ти зійшов на станції у передмісті Сент-Пола. Я пропоную тобі вибрати собі якесь інше місце, подалі звідси, й вирушити туди: У тебе унікальні можливості, зважаючи на фінансову ситуацію й громадянський стан.

— Як надовго?

— Щонайменше на рік. — Погляд його був незбагненним. Саме обличчя в нього було створене для такого виразу; аби це обличчя побачив вирізьбленим на гробниці фараона Тутанхамона Говард Картер²⁵, я певен, навіть він був би приголомшений. — А якщо ти, Едгаре, учиниш щось із собою через рік, то, заради Бога, — ні, заради щастя твоїх дочок, — хай воно виглядатиме пристойно.

Він уже майже провалився й зник посеред старої канапи, та ось тепер почав виборсуватися з її глибин. Я зробив крок до нього, аби допомогти, але він відмахнувся. Нарешті Камен став на рівні, задихаючись більше звичайного, і взяв свою валізку. З висоти власних шести з половиною футів він уважно подивився вниз на мене своїми вибалушеними очима з жовтуватими білками за товстими лінзами, що робили його очі ще більшими.

— Едгаре, чи є щось, що приносить тобі задоволення?

Я сковзнув по поверхні його запитання (тільки на цьому неглибокому рівні я відчував себе в безпеці) і відповів:

— Колись я малював.

Насправді я ставився до того заняття трохи серйозніше, ніж просто до малювання, але то було так давно. Відтоді я цілком віддавався іншим справам. Шлюбові, кар'єрі. Обидві ці справи згасають, чи й уже згасли.

— Коли?

— У дитинстві.

Я гадав, чи варто розповідати йому, як я колись мріяв про художню освіту — навіть назбирав грошей і купив альбом репродукцій, — а потім покинув цю думку. За останні тридцять років мій внесок у світ мистецтва складався із закарлючок, які я креслив під час телефонних розмов, а останню книжку з картинками я купив, мабуть, років десять тому, вона лежала на журнальному столику, щоб дивувати знайомих.

— А відтоді?

Я подумав, чи не збрехати — не хотілося виглядати абсолютно зацикленим на роботі ішаком, — проте схилився до правди. Однорукий мусить намагатися говорити правду завжди, де це можливо. Це не Ваермен так каже, це я так кажу.

— Ні.

— Займися цим знову, — порадив Камен. — Тобі знадобляться загороди.

— Загороди? — перепитав я здивовано.

— Так, Едгаре. — Він виглядав здивованим і трохи розчарованим моєю неспроможністю второпати зовсім просту думку. — Огорожі проти ночі.

VI

За якийсь тиждень до мене знову завітав Том Райлі. Тоді вже листя змінювало колір і, пам'ятаю, розвішували плакати до Геловіну у Вол-Марті²⁶, де я купляв альбом для малювання — вперше після коледжу... Та де там, либонь, уперше після школи.

З того візиту мені найбільш запам'яталося, яким зніяковілим, непевним виглядав Том.

Я запропонував йому пива й він радо пристав на цю пропозицію. Коли я повернувся з кухні, він роздивлявся мій малюнок пером і тушшю — силуети трьох пальм на тлі безкрайньої води, а на передньому плані зліва трохи виступає краєчок критої веранди.

— Гарний малюнок, — сказав він. — Це ви зробили?

— Та ні, то ельфи. Вони приходять по ночах, лагодять мені взуття, а іноді ще й картинку намалюють.

Він надто голосно розреготався і поклав картинку на стіл.

— Не дуже схоже на Міннесоту, тойво, — промовив він, імітуючи шведський акцент.

Довелося пояснити:

— Я скопіював це з буклета.

Я дійсно скористався фотографією з ріелторського буклета. Світлину було зроблено з Флоридської кімнати Лососевої мизи — будинку, який я щойно орендував собі на рік. Я ніколи не був у Флориді, навіть на вакаціях, але картинка зачепила щось у глибині моєї душі, і вперше після аварії я відчував якесь піднесення. Легесеньке, але воно затрималось у мені.

— Що я можу для тебе зробити, Томе? Якщо це щось по бізнесу...

— Взагалі-то, це Пам попросила мене приїхати до вас, — хитнув він головою. — Мені не дуже хотілося, але я не міг їй відмовити. На згадку про старі часи, ну, самі розумієте.

— Звичайно. — Том згадав про часи, коли «Фрімантл компанії» складалася з трьох пікапів, Катерпілера Д-9²⁷ та купи великих мрій. — Ну то говори. Я тебе не вкушу.

— Вона найняла собі адвоката. Розпочала процес розлучення.

— Та я й не сподівався, ніби вона передумає.

І справді. Я так і не міг згадати, чи я дійсно душив її, але пам'ятав вираз її очей, коли вона мені про це сказала. Було й інше: якщо Пам чогось прагнула, вона рідко завертала назад.

— Вона хоче знати, чи ви не збираєтеся скористатися послугами Бозі.

На це я не мав ради, і тільки посміхнувся. Вільям Бозмен III був елегантно вбраним, завжди в краватці-метелику, наманікюреним шістдесятип'ятилітнім пристяжним псом в упряжці мінеаполіської юридичної фірми, послугами якої користувалася моя компанія, і якби він довідався, що останні двадцять років ми з Томом звемо його Бозі, з ним би стався інсульт.

— Я про це не думав. У чому справа, Томе? Чого насправді вона хоче?

Він поставив свій недопитий бокал на полицю поряд з моїм недоробленим малюнком. Щоки в нього пашіли тьмяно-цегляним кольором.

— Вона передала, що сподівається, що справа вирішиться без підлості. Вона сказала: «Я не хочу багатства, не хочу війни. Я лише хочу, щоб він справедливо повівся зі мною й дочками, як він завше це робив, ти йому передаси мої слова?». Ось я й приїхав, — знизав він плечима.

Я підвівся, підійшов до великого вікна з кімнати на веранду і задивися на озеро. Скоро я зможу зі своєї кімнати у Флориді, яка вона там не є, дивитися на Мексиканську затоку. Я не знав, чи буде це на краще, чи це якось відрізнятиметься від мого споглядання озера Фален. І вирішив, що, принаймні для початку, мені вистачило б найменшої різниці. Різниця могла б стати стартом. Коли я обернувся, Том Райлі зовсім перестав бути схожим на самого себе. Спершу мені здалося, що йому раптом заболів шлунок, та тут я зрозумів, що він ледве стримується, щоб не заплакати.

— Томе, що трапилось? — спитав я його.

Він намагався щось промовити, але видав якесь бэлькотіння. Потім прокашлявся й спробував знову.

— Бос, я ніколи не звикну до вас такого, однорукого. Мені так жаль.

Щиро й людяно: пряме влучення в серце. Здається, була мить, коли ми ледь не вклонилися одне одному, мов двійко пара «тонкосльозих хлопців» на шоу Опри Вінфрі.

Ця думка допомогла мені знов опанувати себе.

— Мені теж жаль. Але я вже звик. Справді. А тепер допивай своє пиво, поки воно не зсілося.

Він засміявся й вилив решту Grain Belt²⁸ собі в кухоль.

— Я хочу, щоб ти передав їй мою пропозицію, — сказав я. — Якщо вона їй сподобається, деталі ми узгодимо пізніше. Вирішення проблеми власними силами. Не потрібні нам ніякі юристи.

— Ви серйозно, Едгаре?

— Цілком. Ти зробиш генеральний звіт, щоб ми отримали остаточні цифри, з якими будемо працювати. Ми поділимо здобич на чотири долі. Вона забере 75 %, це три долі — для себе й дівчаток. Я візьму решту. Щодо самого розлучення... ну, Міннесота не найубогіша з провінцій, після сніданку ми поїдемо в Бордерс²⁹ і купимо там книжку «Розлучення для тупаків».

Він здивувався:

— А така книжка справді існує?

— Я поки що не з'ясовував, але якщо її нема, я з'їм твою сорочку.

— Я вважав, що правильно ця приказка буде — «з'їм свої шорти»³⁰.

— А я хіба не так сказав?

— Та це не грає ролі. Едгаре, така угода знищить ваш статок.

— Ось що я скажу тобі: це мені до сраки. Чи, якщо бажаєш, до сорочки. Мені не байдужа доля компанії, і компанія зараз у повнім порядку, нею керують люди, які розуміються на своїй справі. А щодо статку, то я пропоную лише виключити з наших стосунків егоїзм, котрий зазвичай дозволяє адвокатам злизувати з торта весь крем. Там, якщо ми будемо розсудливими, вистачить нам усім.

Він допив пиво, не відводячи від мене очей.

— Іноді я сам себе питаю, чи та сама ви людина, з якою я працював усі ці роки, — промовив він.

— Та людина загинула в пікапі, — відповів я.

VII

Пам погодилася на мої умови, і, гадаю, замість угоди, вона була б готова прийняти мене назад, якби я їй запропонував — такий вираз промайнув на її обличчі, ніби промінь сонця зблиснув посеред похмурого дня, коли ми за обідом обговорювали деталі. Та я не запропонував. Подумки я вже був у Флориді, у штаті-притулку для молодят та присмертних старих. І гадаю, у самісінькій глибині свого серця навіть Пам розуміла, що так буде найкраще, розуміла, що чоловік, котрого виколупали з його розчавленого «доджа» з розплющеною сталевною каскою на голові, схожою на жерстянку з-під котячого харчу, розтопленою чиеюсь ногою, не міг бути тим самим, що сідав у той пікап. Моє життя з Пам і з дівчатками, і з будівельною компанією добігло кінця; більше не було чого з'ясовувати. Проте залишилися двері. На одних був напис САМОВБИВСТВО — погана пропозиція, як доводив доктор Камен. За іншими пропонувався ОСТРІВ ДУМА.

Перш ніж я прослизнув крізь ці двері, ще одна історія випала мені в іншому моєму житті. Випадок з Гендальфом — тер'єром породи Джек Рассел³¹, який належав Моніці Голдстайн.

VIII

Якщо ви уявили собі мою реабілітаційну криївку на озері самотнім котеджем, що загубився в кінці ґрунтового путівця серед соснового лісу, поміняйте картинку — йдеться про передмістя. Наш будиночок стояв наприкінці Айстра-лейн, мощеної вулички, що веде від Східної Гойт-авеню³² до берега. Нашими сусідами були Голдстайни.

У середині жовтня я нарешті послухався порад Кеті Грін та почав виходити на прогулянки. Ще не настав час Великих Пляжних Прогулянок, яким я присвятив себе пізніше, тож, коли я повертався після цих коротких вилазок, моє знівечене стегно благало пощади (незрідка й сльози стояли мені в очах), але то

були кроки у вірному напрямку. Я саме повертався після такого моціону, коли місіс Фіверо збила собаку Моніки.

Мені ще залишалося три чверті шляху до будинку, коли повз мене пролетіла ця мадам у своєму ідіотському гірчичного кольору «гамері». Як завжди, в одній руці вона тримала телефон, а в іншій цигарку; як завжди, вона їхала надто швидко. Я мало на що звертав тоді увагу, тому не бачив, що попереду вулицею гасає Гендальф, хизується перед Монікою, котра в повному однострої герлскаутки йшла протилежним узбіччям. Я був зосереджений на своєму реконструйованому стегні. Як завжди, наприкінці моїх коротких прогулянок, це моє так зване диво медицини було набите сотнями тисяч крихітних скляних скалок.

Раптом заверещали гальма, а слідом крик малої дівчинки: «ГЕНДАЛЬФ, НІ!»

На секунду я нереально чітко побачив кран, що ледь не вбив мене, раптом у жовтизну, яскравішу за колір «гамера» місіс Фіверо, провалився мій теперішній світ і чорні літери LINK-BELT³³ затанцювали в ньому, вони розпухали, більшали.

Потім заскавулів Гендальф, і видовище — либонь, доктор Камен назвав би його *відлунням пам'яті*, — зникло. До того жовтня чотирирічної давнини я не уявляв собі, що собаки можуть так *верещати*.

Я кинувся бігти, вихитуючись, мов краб, гатячи по хіднику червоним костуром. Напевне я виглядав жахливо недолугим, але ніхто не звертав на мене уваги. Моніка Голдстайн улякла посеред дороги біля своєї собаки, що лежав перед високим, кутастим радіатором «гамера». Лице її світилося блідістю на тлі тьмяно-зеленої форменої куртки, з якої звисала стрічка з начепленими на неї значками й медалями. Кінчик цієї стрічки сягав калюжі, яка ширилася під Гендальфом, і вже просяк його кров'ю.

Місіс Фіверо напівзіскочила-напіввипала з ідіотськи високого сидіння своєї машини. Ава Голдстайн бігла від їхнього будинку, викрикуючи ім'я дочки. Боса, у незастебнутій блузці місіс Голдстайн.

— Не торкайся його, мила, не торкайся, — сказала місіс Фіверо. Вона так само тримала цигарку й нервово її посмокувала.

Моніка не зважала на неї. Вона гладила Гендальфа. Пес знову заверещав від дотику — о, це було ще *те* верещання, — і Моніка затулила очі кулачками. Затрясла головою. Я не винив її.

Місіс Фіверо було простягнула руку до дівчини, але передумала. Вона зробила кілька кроків назад, сперлася на свій «гамер» і звела очі до неба.

Місіс Голдстайн вклякла поряд із дочкою.

— Голубонько, не треба, перестань.

Гендальф лежав на дорозі в калюжі власної крові і вив. Тепер я пригадав і звук, що його видавав той кран. Не *бін-бін-бін*, як слід було очікувати (в нього був зламаний попереджувальний сигнал заднього ходу), а вібруєче торохтіння дизелю і звук гусениць, що вгризалися в землю.

— Заберіть її, Аво, — сказав я. — Заберіть її в дім.

Місіс Голдстайн обняла дочку й примусила її піднятися.

— Ходімо. Ходімо додому, голубонько.

— Я не піду без Гендальфа! — Моніці було одинадцять, вона була розважливою дівчинкою, але в той момент перетворилася на трирічну. — Не піду без моєї *собачки*!

Її *орденська* стрічка, три останні дюйми якої вже геть просякли кров'ю, шльопала збоку об поділ її спіднички, довга кривава смуга потягнулася в неї по нозі у гольф.

— Моніко, ходи-но, зателефонуй ветеринару, — промовив я. — Скажи йому, що Гендальфа збило машиною. Скажи, щоб він мерщій приїздив. А я поки що побуду з твоєю собакою.

Моніка поглянула на мене очима, в яких застигло більше, ніж горе, і більше, ніж шок. То були очі, сповнені божевілля. Я добре знав, як воно виглядає. Сам часто бачив його у власному дзеркалі.

— Ви обіцяєте? Присягаєтеся? Чесно? Ім'ям вашої матері?

— Чесно, присягаюся, материним ім'ям. Біжи.

Вона пішла за своєю матір'ю, кинувши останній погляд через плече, а коли вже піднімалася східцями їхнього будинку, видала останній розпачливий схлип. Тримаючись за бампер «гамера», я присів біля Гендальфа, як завжди, страдницьки завалюючись на лівий бік і намагаючись не вивертати праве коліно більш, ніж потрібно. І теж неголосно застогнав від болю, вод-

ночас гадаючи, чи зможу потім піднятися без допомоги. Марно їй було б очікувати від місіс Фіверо; вона на негнучких, широко розставлених ногах стояла на лівому узбіччі, в пояснім уклоні, немов перед членом королівської родини, і блювала в кювет. При цій руку з цигаркою тримала навідліт.

Я перевів свою увагу на Гендальфа. Його вдарило ззаду. Розтрощило хребет. З-поміж зламаних задніх лап сочилося лайно з кров'ю. Він звів очі на мене і я прочитав у них жахливий вираз надії. Він вивалив язика й лизнув мені ліве зап'ястя. Його язик був сухим, як килим, але холодним. Гендальф мав померти, хоча, можливо, не так швидко. Моніка скоро могла знову повернутися, і я не хотів, щоб він залишався тоді ще живим і їй отак лизнув руку.

Я усвідомив, що мушу зробити. Ніхто не побачить, як я це зроблю. Моніка з матір'ю були в хаті. Місіс Фіверо так і стояла до мене спиною. Якщо навіть хтось на цьому відтинку вулиці виглядав з вікна чи дивився зі свого двору, вони не могли бачити, як я сиджу біля собаки за «гамером», навпочіпки, з незграбно вивернутою правою ногою. В мене було лише кілька хвилин, і якби я передумав, шанс було б утрачено.

Тож я обхопив руками Гендальфову спину і вмить опинився на будівельному майданчику на Саттон-авеню, де «Фрімантл компанії» проводила підготовчі роботи перед зведенням сорокаповерхового банку. Сиджу в своєму пікапі. По радіо Реба Мак-Інтайр волає «Фенсі». Раптом усвідомлюю, що кран гуркотить якось задуже близько, хоча я не чув жодного попереджувального «біп-біп», і, кинувши погляд праворуч, бачу, що частина світу, яка мала б виднітися за тим вікном, — щезла. Світ з того боку перетворився на жовтизну. В ній спливають чорні літери LINK-BELT. Вони напухають. Я вивертаю кермо свого «доджа» ліворуч, до упора, розуміючи, що вже спізнився. Починається верещання зіжмакуваного металу, в ньому тоне звук радіо, а внутрішній простір кабіни збігається справа наліво, його пожирає кран, він краде мій простір, і пікап перекидається. Я смикаю дверцята, даремно. Треба було робити це зразу, але все трапилося так миттєво. Лобове скло перетворюється на помережане мільйоном тріщинок замерзле

молоко, і світ переді мною теж щезає. Та тут знов, обертаючись навкруг якоїсь вісі, вигулькує будівельний майданчик, це вивалилося лобове скло. Вивалилося? Напнувшись горбом посередині, воно відлетіло геть, мов гральна карта, а я вперся в клаксон обома ліктями, моя права рука востаннє робить якусь справу. Я майже не чую сигналу свого пікапа за ревінням кранового двигуна. **LINK-BELT** так само сунеться мені в праві дверцята, на пасажирське сидіння, пластикова панель переді мною розколюється на тектонічні друзки. Навкруг мене літає всіяке лайно з бардачка, радіо замовкає, джергочуть коробка з моїм сніданком і планшет, він тут уже, цей **LINK-BELT**. **LINK-BELT** нависає наді мною, висолопивши язика, я можу вже лизнути його дефіс. Я лементую, бо вже почався тиск. Спочатку мені притискає до боку праву руку, потім її плющить, потім розчаує. Кров хлюпає мені на коліна, мов гаряча вода з відра, і я чую якийсь тріск. Певне, це ламаються мої ребра. Звук — як курячі кісточки під чоботом.

Я притискав до себе Гендальфа й думав: *«Візьми друга, сідай на друга, сядь, блядь, на ПРИЯТЕЛЯ, ти, йобана курво!»*

І ось я сиджу на товариші, сиджу на тому йобаному *приятелі* вдома, але дім не відчувається домом, і всі годинники Європи дзвонять у моїй тріснутій голові, і я неспроможний пригадати ім'я ляльки, яку подарував мені доктор Камен, у голову мені лізуть тільки хлопчачі імена: Рендел, Рассел, Рудольф, Ріверфакін-Фенікс. Я наказую їй забиратися геть, коли вона приносить мені фрукти і той козячий сир, я кажу їй, що мені потрібно якихось п'ять хвилин. Я кажу їй, що я зможу, це фраза, яку дав мені доктор Камен, це вихід, це *бін-бін-бін*, що застерігає тебе, Паммі, бо Едгар насувається. Та замість полишити мене самого, вона бере з таці серветку і починає витирати піт з мого чола, і коли вона це робить, я хапаю її за горло, тому що в ту мить мені здається, що це вона винна в тому, що я не можу згадати імені ляльки, вона винна у *всьому*, включно з **LINK-BELT**. Я хапаю її здоровою лівою рукою. Впродовж кількох секунд я хочу її вбити, і хтозна, можливо дійсно намагаюся це зробити. Хтозна, але тепер я напевне знаю, що краще б мені

було пам'ятати всі аварії в цілому світі, ніж вираз її очей в ті секунди, коли її шию стискали мої пальці. Потім я пригадав: «Воно було ЧЕРВОНИМ», і відпустив її.

Я притискав Гендальфа до грудей, як колись притискав своїх маленьких доньок, і думав: «Я зможу. Я зможу. Я зможу». Я відчував, як кров Гендальфа просочується крізь мої штани, мов гаряча вода, і думав: «Давай же, ти, журливий довбень, вилізай зі свого "доджа"».

Я тримав Гендальфа й думав, як воно, бути розчавлюваним живцем, коли кабіна твого пікапа виїдає все повітря навкруг тебе і віддих полищає твоє тіло, і кров бризкає з твого носа, і ті ляскотливі звуки відлітаючої притомності, ті кістки, що тріскаються у твоїм власнім тілі: твої ребра, твоя рука, твоя кукса, твоя нога, твоя щелепа, твій задовбаний череп.

Я тримав собаку Моніки у стані жалюгідного тріумфу й згадував: «Воно було ЧЕРВОНИМ».

На мить я опинився посеред простреленої тим червоним темряви; тоді я розплющив очі. Я притискав Гендальфа до своїх грудей лівою рукою, його очі дивилися вгору, мені в обличчя...

Ні, повз нього. І повз небо.

— Містер Фрімантл? — це був Джон Гастингс, старий, що жив за два двори від Голдстайнів. У твідовому картузі й светрі без рукавів він вийшов, ніби на прогулянку шотландськими болотами. Загальний імідж псувало тільки його злякане обличчя. — Едгаре? Ви можете його відпустити. Собака вже мертвий.

— Так, — погодився я, послаблюючи тиск. — А ви не допоможете мені підвестися?

— Я не певен, що зможу, — сказав Джон. — Я швидше впушу нас обох.

— Тоді підіть і погляньте, як там Голдстайни, — сказав я.

— Це її пес, — сказав він. — Я сподівався... — Він похитав головою.

— Так, пес її, — погодився я. — І мені не хочеться, щоб вона вийшла сюди і побачила його таким.

— Так, звичайно, але...

— Я допоможу йому, — сказала міс Фіверо. Їй трохи покращало і цигарка полетіла в канаву. Вона потягнулася до моєї правої пахви і враз зашарілася, — Я не зроблю вам боляче?

Так то воно так, але залишатися мені в цій сидячій позі болючіше. Тому я відповів їй, що ні. Джон вже підходив до ганку Голдстайнів, коли я вхопився за бампер «гамера». Разом ми спромоглися поставити мене на ноги.

— Гадаю, у вас нема нічого, чим би можна було накрити собаку?

— В мене на задньому сидінні лежить старий плед.

— Добре. Чудово.

Вона вже рушила до задніх дверей — зважаючи на розмір «гамера», то буде довга подорож, але зупинилася.

— Слава Богу, він помер раніше, ніж дівчинка повернулася.

— Так, — відповів я. — Слава Богу.

ІХ

Це трапалося неподалік мого котеджу в кінці вулиці, але мені довелося потрудитися, щоби повільно дістатися свого дому. Коли я нарешті пришкандибав, у моїй долоні, яку я називав Костурним Кулаком, оселився біль, а сорочка задубіла від крові Гендальфа. З-за одвірка стирчала карточка. Я її витяг. Під зображенням усміхнено салютуючої герлскаутки йшов текст:

ТОВАРИСЬКА СУСІДКА ПРИХОДИЛА ДО ВАС,
ПРИНОСИЛА НОВИНИ ПРО СМАЧНІ
ГЕРЛСКАУТСЬКІ БУЛОЧКИ!
ХОЧ І НЕ ЗАСТАЛА ВАС СЬОГОДНІ ВДОМА,
МОНІКА ЗАВІТАЄ ЗНОВУ!
ДО СКОРОЇ ЗУСТРІЧІ!

У своєму імені Моніка замість крапки над і намалювала усміхнений писочок. Я зіжмакав карточку і, шкутильгаючи в душ, кинув її у кошик до сміття. Сорочку, джинси і заплямовану кров'ю білизну я також спровадив туди. Я не хотів їх більше бачити.

X

Мій дворічного віку «лексус» стояв перед будинком, але після інциденту я жодного разу не сідав за кермо. Сусідський школяр тричі на тиждень виконував мої доручення. Кеті Грін, коли я її про це просив, теж завжди радо заїжджала до найближчого супермаркету або возила мене до Блокбастеру³⁴ перед черговим сеансом тортур (опісля я завжди був геть виснаженим). Якби хтось мені сказав, що я вже тієї ж осені поведу машину, я б тільки розсміявся. Справа не в моїй хворій нозі, сама думка про кермо кидала мене в холодний піт.

Проте після душі я зайнявся саме цим: втиснувся за кермо, повернув ключ і, здаючи задом на вулицю, глянув через праве плече. Замість звичайної пари рожевих пігулок оксиконтину я випив чотири, сподіваючись на них доїхати до «Stop&Shop»³⁵ на перехресті Східної Гойт-авеню та Істшор-драйву, і повернутися додому, при цьому не наробивши лиха й нікого не задавивши.

У супермаркеті я не гаяв часу. Не займався шопінгом у нормальному сенсі, а зробив короткий бомбардувальний рейд — наліт на м'ясну секцію, й одразу кульгавий прорив повз чийсь заповнені покупками візочки, ніяких кредитних карток, чиста готівка. Однак на Айстра-лейн я повернувся геть-чисто обдובаним. Якби мене по дорозі зупинив коп, я б нізащо не пройшов експрес-тест на тверезість.

Ніхто не зупинив. Я проминув Голдстайнів, на їхньому подвір'ї стояло чотири машини, а ще з півдесятка було припарковано на вулиці, з усіх вікон будинку лилося світло. Очевидно, матінка Моніки викликала підтримку по «гарячій лінії», і відгукнулося чимало родичів. Удачі їм. І хай щастить Моніці.

Менш ніж за хвилину я вже завертав до свого двору. Попри медикаментозну підготовку, права нога в мене розпухла від перескакування з педалі газу на педаль гальма, мені дуже розболілася голова — старий знайомий біль від внутрішнього тиску. Але головною проблемою був голод. Це він мене вигнав з дому. Хоча голод — надто м'яке слово для означення того, що я відчував. Я відчував вовчий апетит, і залишки лазаньї з хо-

лодильника його не вгамували. Лазанья була з м'ясом, але його мені було замало.

Ми з костуром зашкандибали до будинку, в голові моїй все пливло від оксиконтину, я вихопив пательню з шухляди і кинув її на конфорку. Крутнув регулятор на МАКСИМУМ, бух спалахнув газ, але мені було не до акуратності. Я похапцем здирав пластик з упаковки телячого фаршу. Кинув м'ясо на пательню й розплющив його долонею, а вже потім дістав лопаточку з шухляди поряд з плитою.

Повернувшись додому, скинувши одяг і залізши в душ, я помилково сприйняв шарпання в шлунку за позиви до блювання — причина здавалася цілком слушною. Та коли вже змивав з себе мило, шарпання перетворилося на непоборне низьке гарчання, ніби потужний двигун на холостому ході. Ліки були трохи приглушили його, але тепер воно повернулося, і гірше, ніж спочатку. Не пригадати, щоб я за все життя колись був таким страшенно голодним.

Я шльопнув неоковирний м'ясний кавалок і думав порахувати до тридцяти. Вирішив, що при максимально відкритому газові тридцять секунд — це принаймні реверанс у бік того, що люди звуть «підсмаженим м'ясом». Якби я здогадався ввімкнути вентилятор і вигнати сморід, я б дотерпів. Насправді ж я не дорахував і до двадцяти. На цифрі сімнадцять вхопив паперову тарілку, вивалив на неї гамбургер і, привалившись спиною до шафи, хижо вп'явся зубами у напівсиру телятину. Вже проковтнувши десь половину, я помітив, як із м'яса сочиться червоний сік і на мить, але яскраво, побачив перед собою Гендальфа, як він дивиться вгору на мене, а гівно з кров'ю повільно витікає в нього з-поміж понівечених задніх лап, і хутро його перетворюється на зліпок. Шлунок вже не так тріпотів, тільки нетерпляче благає ще їжі. Я був голодний.

Голодний.

XI

Тієї ночі я собі наснився у нашій з Пам старій спальні. Вона спала поряд зі мною й тому не чула каркання голосу, що доли-

нав звідкілясь зі споду темного будинку: «*Наречені, приречені, наречені, приречені*». Звук був мов у механічної іграшки, яку заїло. Я поторсав дружину, але вона лише перевернулася на інший бік. Одвернулася. Сни часто кажуть правду, хіба ні?

Я встав і пішов униз, для рівноваги тримаючись за поруччя. Було щось дивне в тім, як я держуся за цей знайомий брус полірованої деревини. Вже зійшовши, я зрозумів, у чому річ. Справедливо чи ні, але це світ праворуких — гітари виробляють під них, і шкільні парти, й приладові панелі в американських машинах. Не винятком були й поруччя в домі, де жила наша родина; вони йшли праворуч, бо, хоча дім і побудувала моя компанія, за моїми кресленнями, дружина й обидві мої дочки були правшами, а меншість кориться більшості.

Тим не менш, моя рука сковзала поруччям.

«Звісно, — подумав я. — Це ж сон. Як і того вечора. Зрозуміло?»

— Але Гендальф же не був сном, — заперечив я, а чужий голос в моєму будинку — вже ближче — повторював: «*Наречені, приречені, наречені, приречені*» знову й знову. Що б це не було, воно було у вітальні. Мені не хотілося туди заходити.

«Ні, Гендальф не був сном, — подумав я. Може, це були думки моєї фантомної правої руки. — Сон убивав його».

Чи він вмер сам по собі? Чи не це саме намагався пояснити мені той голос? Бо я не вірив у те, що Гендальф умер сам по собі. Я вважав, що він потребує допомоги.

Я ввійшов до моєї старої вітальні. Я не був свідомий того, чи переставляю ноги. Йшов, як ото ми рухаємося уві сні, ніби це світ обертається навколо нас, відлітаючи назад, мов у якійсь дивній проекції. А там, у старому кріслі Бостон-рокер³⁶, де зазвичай любила сидіти Пам, зараз сиділа виросла до розміру справжньої дитини Реба-Контролерка-Люті. Ступні, якими закінчувалися її брудні рожеві ноги без кісток, були взуті у чорні сандалі Мері Джейн³⁷, вона гойдала ними туди-сюди понад долівкою. Її порожні очі зирили на мене. Її неживі полуничні кучерика хилиталися вперед-назад. Її рот був замурзаний кров'ю, і в своєму сновидінні я знав, що то була не людська й не собача кров, а субстанція, що сочилася з мого

напівсирого гамбургера — та, яку я, докінчивши м'ясо, злизав з паперової тарілки.

— *Погана жаба гналася за нами!* — скрикнула Реба. — *В неї були ЗУУБИ!*

XII

Це слово — *ЗУУБИ!* — все ще бриніло в моїй голові, коли я підхопився в ліжку й сів, дивлячись на холодну калюжу жовтневого місячного світла у себе в паху. Я намагався скавуліти, але видав лише серію беззвучних схлипів. Серце калатало, я потягнувся вбік до лампи і примудрився не збити її, але, ввімкнувши світло, побачив, що зсунув лампу, її підніжжя наполовину висіло над долівкою. Радіогодинник показував 3:19 ночі.

Я спустив ноги з ліжка і взявся за телефон.

— *Якщо я буду тобі потрібен, телефонууй мені.* — Так говорив Камен. — *Хоч вдень, хоч вночі.* — І якби його номер був у пам'яті цього телефону, я певне так би й зробив. Але реальність переверсталася — я був у котеджі на озері Фален, а не в будинку в Мендота Гайтс, ніяких голосів, ніякого каркання знизу більше не лунало — тож і потреба відпала.

Реба, Лялька-Контролерка-Люті, виросла до розміру справжньої дитини. А чому б ні? Я розлютився, щоправда, на місіс Фіверо, а не на Гендальфа, і не уявляв, який стосунок мають зубаті жаби до цін на боби в Бостоні. Насправді питання стосувалося собаки Моніки. Чи це я вбив Гендальфа, чи то він сам здох?

Можливо, треба відповісти на питання, чому я так зголоднів після цього. Можливо, це і є головне питання.

Так зголоднів за м'ясом.

— Я обхопив його руками, — прошепотів я.

Рукою, ти маєш на увазі, в тебе ж тепер тільки одна. Надійна ліва.

Проте в пам'яті я брав його *руками*, у множині. Каналізуючи свою лють,

(воно було **ЧЕРВОНИМ**)

аби лиш геть від цієї дурнуватої жінки з її цигаркою й мобільником, лиш би повернутися до самого себе, я роблю якесь

скажене сальто-мортале... і беру його в руки... безперечно це галюцинація, але ж так збереглося в моїй пам'яті.

Беру його в руки.

Приголубивши голову пса на згині мого лівого ліктя, я зумів його задушити правою рукою.

Задушив, позбавивши його страждань.

Я спав без сорочки, тому мені легко було побачити свою куксу. Достатньо повернути голову. Я зміг ледь хитнути головою, але не більше. Я намагався подивитися пару разів, та переводив погляд на стелю. Серцебиття трохи притишилося.

— Пес помер від ран, — сказав я собі, — і від шоку. Розтин це підтвердив би.

Проте ніхто не робить розтинів собакам, яких своїми «гаме-рами» трощать на желе з кістками безвідповідальні роззяви.

Я подивився на стелю й захотів, щоб моє життя припинилося. Моє нещасне життя, що колись починалося так бадьоро. Я думав, що більше не засну тієї ночі, але кінець кінцем заснув. Насамкінець ми завжди виснажуємо наші печалі.

Так каже Ваермен.

Як намалювати картину (II)

Пам'ятайте, що правда в деталях. Неважливо, яким ви бачите світ чи що за стиль він нав'язує вашій творчості, бо вся правда в деталях. Звісно, диявол також у деталях — це всім відомо, — але ймовірно, що правда та диявол — це різні слова, які означають те саме. Що ж, може й так.

Уявіть собі знову ту маленьку дівчинку, так, ту, що випала з бідки. Вона вдарилася правою скронєю, але більше постраждала ліва частина мозку — контрударна травма, пам'ятаєте? У лівій частині мозку міститься зона Брокá³⁸ — мало хто знав про це у 1920-х. Зона Брокá керує мовними процесами. Спробуйте гарненько стукнутись лівою скронєю, і ви втратите здатність говорити, іноді на якийсь час, іноді назавжди. Проте говоріння — це не бачення, хоча вони між собою пов'язані.

Дівчинка бачить.

Вона бачить своїх п'ятьох сестер. Їхнє вбрання. Їхнє розпатлане вітром волосся, коли вони заходять знадвору в дім. Вона бачить батькові вуса, торкнуті сивиною. Вона бачить Няню Мельду — не просто домоуправительку, а найближчу їй після матері людину з усіх, кого знає ця дівчинка. Вона бачить хустку, що нею пов'язує собі голову Няня, коли прибирає; вона бачить вузол спереду, над високим чорним чолом Няні Мельди; вона бачить срібні браслети Няні Мельди, бачить, як вони зблискують зайчиками в сонячному світлі, що летиться крізь вікна.

Деталі, деталі, правда в деталях.

А чи прагне бачення — навіть у пораненому мозку, в ушкодженому розумі — виповістися? О, воно мусить, мусить.

Вона думає — Мені болить голова.

Вона думає — Трапилось щось погане, тому я не знаю, хто я. Не знаю, де я. Не знаю, що воно таке, всі оці яскраві образи навкруг мене.

Вона думає — Ліббіт? Мене звать Ліббіт? Колись я це знала. Я вмiла балакати коли-ще-щось-знала, але тепер мої слова, мов риби у водi. Менi потрібен отой чоловiк, у котрого волосся на губi.

Вона думає — Він мiй Тато, але коли я намагаюся вимовити його ім'я, я чомусь промовляю «Чап! Чап!», але це ім'я тiєї, що пролетiла повз мое вiкно. Я бачу кожну її пiр'їну. Я бачу її, нiби скляні, очi. Я бачу її лапу, вона зiгнута, наче зламана, нi, правильне слово скрючена. Менi болить голова.

Заходять дiвчата. Заходять Марiя й Ганна. Вона любить їх менше, нiж близнючок. Близнючки маленькi, як вона сама.

Вона думає — Я називала Марiю й Ганну Великими Злюками, коли-я-ще-щось-знала i розумiє, що знає знову. Так повертається шматочок знання. Назва ще однiєї деталi. Вона це знову забуде, але коли пригадає наступного разу, запам'ятає надовше. Вона майже певна цього.

Вона думає — Коли я намагаюся вимовити Ганна, чомусь кажу «Iрд! Iрд!». Коли я намагаюся вимовити Марiя, я кажу «Pi! Pi!». А вони смiються, цi злюки. Я плачу. Я хочу до Тата i не пам'ятаю, як його звати, бо слово знову втекло. Слова як птахи, вони розлiтаються, розлiтаються, розлiтаються. Мої сестри балакають. Балакають, балакають, балакають. У мене пересохло горло. Я хочу попрохати пити. А кажу «Бити! Бити!» А вони смiються, тi злюки. Я тхну йодом, я забинтована спiтнiла вонючка, я чую, як вони смiються. Я кричу на них, кричу голосно, i вони втiкають. Заходить Няня Мельда, у неї вся голова червона, це тому, що вона пов'язала її червоною хусткою. Її кружальця блись, блись, блись проти сонця, цi кружальця називаються браслети. Я говорю їй «Бити! Бити!». А Няня Мельда не розумiє. Тодi я кажу їй «Pi-пi! Pi-пi!». I Няня Мельда садовить мене на горщик, але я ж не хочу на горщик. Я сиджу на горщику, дивлюся й показую «Pi-пi! Pi-пi!» Заходить Тато: «Що тут за крики?» Все обличчя в нього у бiлих бульбашках, тiльки одна щока гладенька. Він провiв по нiй отiєю штучкою, що прибирає волосся. Він бачить, куди я показую. Він розумiє: «Та вона ж хоче пити». Наливає склянку. Кiмната сповнена сонцем. Пил плаває в сонячному промiннi, i його

рука зі склянкою тягнеться крізь це проміння і це красиво. Я випиваю все до краплі. І ще дужче плачу, але тепер від полегшення. Він цілує мене цілує мене цілує мене, обіймає мене обіймає мене обіймає мене, а я намагаюся сказати йому «Тату!», але так і не можу. Тоді я бічними шляхами намагаюся дістатися його імені в моєму мозку і знаходжу його — Джон, але з рота в мене вилітає «Тату!», і він знову обіймає мене обіймає мене обіймає мене.

*Вона думає — Тато — це моє перше слово після лиха.
Правда в деталях.*

2 — ВЕЛИКА РУЖА

I

Географічна рекомендація Камена виявилася дієвою, але в ремонті несправностей у мене в голові роль Флориди, гадаю, була випадковою. Так, я пожив там, хоча ніколи по-справжньому там не жив. Дієвими виявилися острів Дума і Велика Ружа³⁹. Для мене ці місця перетворилися на цілісний окремий світ.

Я покинув Сент-Пол десятого листопада з надією в серці, але без великих сподівань. Мене проводжала Кеті Грін — Королева Реабілітації. Вона поцілувала мене в губи, міцно обняла й прошепотіла:

— Хай збудуться всі твої сни, Едді.

— Дякую, Кеті, — відповів я.

Зворушливе почуття не завадило мені повернутися думкою до того сну, в якому Реба Лялька-Контролерка-Люті виросла до розмірів справжньої дитини й сиділа в залитій місячним світлом вітальні нашого з Пам дому. Я чудово обійшовся би без того, щоб збувся цей сон.

— Пришли мені картку з Дісней-Ворлду, зі Світу Моря, з Садів Буша або з Дейтона-Спідвею⁴⁰, пришли хоч звідкілясь.

Коли я на чартерному «Лірі-55»⁴¹ (в успішнім виході у відставку є свої приємності) вилетів з Сент-Пола, там було 24° й кружляли перші сніжинки чергової довгої зими. Коли я приземлився в Сарасоті⁴², там було 85°⁴³ і сяяло сонце. І вже з першими кроками до приватного авіатерміналу, куди я пошуктильгав, спираючись на мій вірний червоний костюр, праве стегно відгукнулося мені подякою.

Оглядаючись на той час, я переповнююся дивною сумішшю емоцій: любов'ю, сумом, боязкістю, жахом, печаллю й найглиб-

шою ніжністю, яку знають тільки ті, хто побували в обіймах смерті. Гадаю, щось схоже відчували Адам з Євою. Авжеж, хіба вони не озиралися на Рай, коли рушили босоніж звідти сюди, де ми отут усі зараз пробуємо, у цьому похмурому, набитому кулями, бомбами та сателітними телеантенами заполітизованому світі? Вони озиралися, дивлячись повз ангела, що з вогняним мечем охороняв зачинені ворота. Авжеж. Я певен, наостанок їм хотілося кинути погляд на втрачений ними зелений світ, де залишилася така солодка вода і добросерді звірі. І, звісно, змії.

II

Вздовж західного узбережжя Флориди, мов гірлянда брелоків, висять рифові острови. Гарно було б по них переступати у семимильних чоботах — з Лонгбовту на Лідо, з Лідо на Сіесту, з Сіести на Кейзі. Наступний крок привів би вас на той острів, що лежить між Кейзі та Дон-Педро — на Думу: довжина дев'ять миль і півмилі впоперек у найширшому місці. Острів майже необжитий, він заріс джунглями з баньянів, пальм та австралійської сосни, а по пляжу вздовж вихлястої берегової лінії Затоки — скуйовджені дюни. Пляж позначено смутою морського вівса⁴⁴ заввишки по пояс. «Морський овес тут природній, — якось пояснив мені Ваермен. — Але решта цього лайна не повинна була б тут рости без зрошення прісною водою». Більшість часу, проведеного мною на острові Дума, там ніхто більше не жив, окрім Ваермена, Нареченої Хрещеного Батька й мене.

У Сент-Полі в мене була ріелторка — Сенді Сміт. Я попрохав її підшукати тихе місце — не пригадаю, чи вжив я тоді слово *усамітнене*, хоча міг саме так сказати, — але щоб було неподалік від вигід цивілізації. Пам'ятаючи пораду Камена, я сказав Сенді, що хочу орендувати житло на рік, тільки щоб ціна не була несусвітньою, оскільки не бажаю, щоб мене обдирали. Навіть у депресії, страждаючи від більш-менш постійного болю, я не забував про економію. Сенді заклала мої побажання у свій

комп'ютер і той знайшов для мене Велику Ружу. Просто, як соломину потягнути.

Хоча я тут не дуже вірю у випадковість. Тому що навіть у найперших моїх картинках, ну я не знаю, але щось в них було.

Було щось таке.

III

У той день, коли я прибув на Думу машиною (за її кермом сидів Джек Канторі, хлопець, якого Сенді знайшла через агенцію в Сарасоті), я нічого не знав про історію острова. Тільки й знав, що туди можна дістатися з острова Кейзі через звідний міст, побудований за програмою Департаменту громадських робіт в часи Великої Депресії. Переїхавши через міст, я побачив, що північна частина острова вільна від зелені, якою поросла решта його території. На цій частині панував ландшафтний дизайн (у Флориді це означає майже безперервне поливання пальм і трави). Уздовж вузької вихилястої дороги, що вела у південному напрямку, я побачив з півдесятка будинків, останній з них являв собою величезну й беззаперечно елегантну гасьенду.

А неподалік мосту, на відстані меншій за довжину футбольного поля, я побачив рожевий дім, що нависав над Затокою.

— Це не він? — спитав я з надією. *Будь ласка, нехай це буде він. Він так мені подобається.* — Оцей дім, це він?

— Не знаю, містере Фрімантле, — відповів Джек. — Я знаю Сарасоту, але на Думі я взагалі оце вперше. Не мав ніколи приводу, щоб приїздити сюди.

Він підїхав до поштової скриньки, на якій великими червоними літерами сяяло число 13. Потім заглянув у папір, що лежав між нами на сидінні.

— Так, це він, називається Лососева миза, номер тринадцять. Сподіваюсь, ви не забобонні.

Я похитав головою, не відводячи очей від будинку. Мене не лякають розбиті дзеркала й перебігаючі дорогу коти, але я справді вірю... ну, либонь, не в кохання з першого погляду, це для мене занадто в стилі Скарлет і Рета⁴⁵, але, либонь, у миттеву симпатію?

Так. Саме симпатію я відчув, коли вперше зустрів Пам на подвійному побаченні (вона була з іншим хлопцем). Таке ж почуття в мене виникло при першій зустрічі з Великою Ружею.

Дім стояв на палях, випхавши свою щелепу над лінією виссокого припливу. Обіч під'їзної алеї косо стирчав старий посірілий стовпчик з написом «ПРОХІД ЗАБОРОНЕНО», та я не вважав, що цей знак стосується мене.

«Оскільки ви підписали договір, дім цілком належить вам впродовж року, — пояснила мені Сенді. — Навіть якщо його продадуть, власник не має права вас вигнати звідти до кінця періоду оренди».

Джек повільно підкотив до заднього входу.., хоча, враховуючи те, що фасад будинку висів над Мексиканською Затокою, цей вхід був єдиним.

— Дивно, як це його дозволили збудувати таким чином, — здивувався Джек. — Мабуть, багато чого робилося інакше в старі часи. — Певне, старими часами хлопцеві ввижалися 1980-ті роки. — Ось ваша машина, сподіваюся, вона в порядку.

Правобіч дому на покритому потрісканим асфальтом майданчику стояв середніх розмірів автомобіль тієї анонімної американської марки, на яких спеціалізуються орендні агенції. Я не сідав за кермо з того дня, як місіс Фіверо збила Гендальфа, тож кинув лиш побіжний погляд на машину. Мене більш цікавив винайнятий мною рожевий коробкоподібний монстр.

— Хіба тут не діють норми, що забороняють зводити будівлі надто близько до берега Затоки?

— Зараз, звичайно, вони є, але коли його зводили, певне що не було. Хоча з практичної точки зору — це результат берегової ерозії. Сумніваюся, що дім точно так стирчав над водою, коли його збудували.

Хлопець безперечно мав рацію. Я вже звернув увагу на так звану Флоридську кімнату — криту терасу на палях заввишки шість футів. Якщо ці палі не забито на шістдесят футів углиб скельної основи, колись цей дім цілком опиниться в Мексиканській Затоці. Справа часу.

Я про таку перспективу лише подумав, а Джек промовив це вголос. І всміхнувся.

— Не хвилюйтесь, я певен, будинок вас попередить. Ви почувете його стогони.

— Як дім Ашера⁴⁶, — підхопив я.

Він цілком розплився у посмішці.

— Та ще років з п'ять, а то й довше, він міцно стоятиме, інакше його б вибракували.

— Не варто загадувати, — сказав я.

Джек розвернув машину задом до вхідних дверей, щоб було зручно вивантажити багажник. Речей було небагато: три валізи, один лантух з одягом, сталева скринька з моїм ноутбуком і ранець з примітивними знаряддями для малювання — альбоми й кольорові олівці. Я не обтяжив себе речами з мого іншого життя. Вирішив, що в новому житті мені вистачить чекової книжки й кредитної картки «Амерікен Експрес».

— Що ви маєте на увазі? — спитав Джек.

— Той, хто міг собі дозволити будуватися тут, напевне першим чином мусив домовитися з парочкою інспекторів «БК».

— БК? Що це таке?

Я не зміг одразу відповісти йому. Я бачив тих, кого мав на увазі: чоловіки в білих сорочках, на шиях краватки, на головах жовті пластикові шоломи, а в руках у них теки. Я бачив навіть ручки, що стирчать з кишень їхніх сорочок, прищеплені поверх захисних пластикових шильдиків. Авжеж, диявол у деталях? А от що ховається за аббревіатурою «БК» я згадати не міг, хоча знав її, як власне ім'я. І тут я збісився. Раптом мені здалося, що найнагальніша справа у світі — це стиснути в кулак пальці лівиці й врзати боковим ударом в незахищене адамово яблуко юнака, котрий сидить поряд зі мною. Терміново. Бо це ж його запитання так мене роздрочило.

— Містере Фрімангле?

— Хвилиночку, — сказав я і подумав: «Я зможу це зробити».

Я згадав Дона Філда, котрий інспектував принаймні половину моїх будівництв у дев'яностих (чи мені так тоді здавалося), і мій розум почав зшивати клапті пам'яті. Я зрозумів, що сиджу зараз заціпеніло прямо, руки складені на колінах. Я зрозумів, чому хлопець перепитав мене з таким занепокоєнням.

У мене був вигляд людини, шокованої болем від виразки шлунка. Або в передінфарктному стані.

— Перепрошую. В мене була аварія. Вдарився головою. Інколи мене заціплює.

— Не переймайтеся, — сказав Джек. — То пусте.

— БК — це Будівельний кодекс. Тобто, це хлопці, котрі вирішують — впаде твоя будівля, чи ні.

— Ви маєте на увазі хабарі? — мій юний помічник спохмурнів. — Так, я певен, таке трапляється, особливо тут. Гроші вміють переконувати.

— Перестань бути таким циніком. Часто все залежить від дружніх стосунків. Тут і забудовник, і підрядник, і інспектори, а іноді навіть люди з федеральної Агенції безпеки праці та здоров'я... всі вони зазвичай випивають у тих самих барах, та й навчалися в тих самих школах, — тут я пирснув, — дехто у виправних школах.

— Там, на північному кінці острова Кейзі вибракували кілька прибережних будинків, коли ерозія прискорилася, — зазначив Джек. — Один з них дійсно завалився у воду.

— Отже, як ти й сказав, я напевне встигну почути його стогін, але наразі він виглядає безпечним. Давай заносити речі.

Я відімкнув і прочинив навстіж двері своєї оселі, та тут мені заціпило ногу і я похитнувся. Аби вчасно не сперся на костур, я, либонь, привітався б з Великою Ружею, розпластавшись на її кам'яному порозі.

— Я занесу речі, — сказав Джек. — А ви, містере Фрімантле, краще зайдіть та десь присядьте. Вам також не зашкодить випити чогось прохолодного. У вас доволі втомлений вигляд.

IV

Подорож мене таки дістала, я почувався більш ніж втомленим. Примостившись нарешті у фотелі у вітальні (похилений, як завжди, наліво, бо намагався простягнути праву ногу якомога пряміше), я змушений був визнати себе виснаженим.

Натомість я не відчував туги за покинутим домом, принаймні зараз. Поки Джек ходив туди-сюди, заносючи мої речі до

більшої з двох спалень, а лептоп ставлячи на письмовий стіл у меншій, я вдивлявся у суцільно скляну західну стіну цієї вітальні, за нею була Флоридська кімната, а під тією вже лежала Мексиканська Затока. За прозорою стіною відкривався широкий синій простір, цього спекотного листопадового пополудня він був плаский як дзеркало, і навіть крізь замкнуте скло зсувної стіни я чув його м'яке ритмічне дихання. Я подумав: «Тут нема пам'яті». Банальна думка, і на диво оптимістична. Коли доходило до пам'яті (й люті), я все ще мав проблеми.

Джек повернувся з гостьової спальні й присів на поруччя канапи — як птах на сідалі, подумав я про юнака, котрому вже явно хотілося піти геть.

— Найнеобхідніше ви маєте, — сказав він. — Плюс пачку готового салату, гамбургер, варену курку у пластиковій капсулі — у нас вдома ми їх називаємо «курконавтами». Гадаю, вам поки що вистачить.

— Чудово.

— Двохвідсоткове молоко...

— І це чудово.

— ...а ще хаф'н'хаф⁴⁷. Наступним разом, якщо хочете, я привезу вам справжні вершки.

— Ти хочеш законопатити мені останню артерію?

Він зареготав.

— Там у буфеті повно банок зі всякими гівна... тобто консервами. Кабель підключено, комп'ютер готовий до виходу в Інтернет, я встановив вам Wi-Fi, коштує трохи дорожче, але це класна річ, якщо захочете, можу підключити супутниковий зв'язок.

Я похитав головою. Гарний хлопець, але мені хотілося слухати Затоку, хай ластиться до мене словами, які забудуться вже за хвилину. І ще я хотів послухати дім, цікаво, чи має він щось звабливе мені розповісти. Мені здавалося, має.

— Ключі в конверті на кухонному столі — і від будинку, і від машини, — на холодильнику список номерів, які можуть вам знадобитися. Я щоденно на лекціях у Флоридському університеті в Сарасоті, окрім понеділка, але телефон завжди зі мною, і я приїждитиму до вас по вівторках і четвергах о п'ятій, якщо ми не домовимося інакше. Годиться?

— Так. — Я сьгнув рукою в кишеню по пачку банкнотів. — Хочу тобі трохи доплатити. Ти чудово впорався.

Він заперечливо відмахнувся.

— Не. Це приємна робота, містере Фрімантле. Гарна платня, гарне порозуміння. Я ж не собака, щоб хапати зайве.

Ці його слова розсмішили мене, я засунув гроші назад до кишені.

— О'кей.

— Мабуть, вам варто здрімнути, — промовив він, підводячись.

— Мабуть, так я й зроблю, — дивно, коли до тебе ставляться, мов до дідуса Волтона⁴⁸, але мені, певне, треба звикати до такого. — А що трапилось з іншим будинком на північному березі острова Кейзі?

— Га?

— Ти казав, що один там повалився у воду. А що трапилось з іншим?

— Наскільки знаю, він так і стоїть. Хоча якщо великий шторм, типу Чарлі⁴⁹, колись налетить у лоб на цю частину узбережжя, все заgrimить, як ціни на розпродажу залишків погорілого бізнесу, — він підступив до мене й простягнув руку. — У всякому разі, містере Фрімантле, ласкаво просимо до Флориди. Сподіваюся, вона поставиться до вас по-справжньому дружньо.

Ми потисли один одному руки.

— Дякую... — я затнувся, на трішечки, так що він нічого не помітив, і я сам не встиг розсердитися. Не вистачало мені сердитися на нього. — Дякую за все.

— Нема за що.

Виходячи з кімнати, він кинув трохи здивований погляд на мене, тож, либонь, щось зауважив. Напевне зауважив, ну то й що. Мене це не обходило. Я був нарешті сам-один. Прислухався до джеркотіння мушель і гравію під колесами його від'їжджаючої машини. Я слухав, як віддаляється гудіння двигуна. Звук вже ледь чути, аж ось і зник. Нарешті мені залишилися тільки м'які подихи Затоки. І биття мого серця, повільне й тепле. Ніякого дзиґаря в голові. Ні дзвонів, ні биття, ні цокання. Я дихав гли-

боко, всотуючи вологий, з легким присмаком плісняви, дух дому, який доволі довго простояв зачиненим, якщо не зважати на щотижневі (чи раз на два тижні) ритуальні провітрювання. Мені здавалося, я також відчуваю запах солі й субтропічних рослин, назв котрих я поки що не знав.

Здебільшого я прислухався до зітхань хвиль, що так нагадували дихання якоїсь великої сплячої істоти, і дивився крізь скляну стіну на воду. Через підвищену позитуру Великої Ружі зі свого місця в глибині вітальні я зовсім не бачив берега внизу; сидів собі у фотелі, ніби на якомусь з тих танкерів, котрі втомлено курсують нафтовою трасою між Венесуелою й портом Галвестон у Техасі. Легка вуаль з'явилася на високому склепінні неба, притіняючи гострі скалки світла на воді. Ліворуч, проти неба, стирчали об'єкти мого першого дебютного поставарійного малюнку: силуети трьох пальм, їхнє довге листя дріботило в ледь відчуйному бризі. «Не сильно дуже схоже на Мінесоту, тойво», — сказав тоді Том Райлі.

Вид пальм викликав у мене бажання малювати — це було схоже на відчуття легкого голоду, але не шлункового. В мене ніби засвербів мозок і, дивно, кукса моєї ампутованої руки.

— Не тепер, — промовив я. — Пізніше. Зараз я виснажений.

З фотеля мені вдалося підвестися тільки з другого замаху, добре, що хлопець поїхав і не чув мого здитинілого («Пиздоллиз!») схлипу у відчаї після першої спроби. Відтак я, спираючись на костур, трохи постояв, похитуючись, дивуючись своїй втомі. «Зазвичай виснажений» — це просто такий усталений мовний вираз, але в ту мить я саме так і почувався.

Поволі — мені аж ніяк не хотілося завалитися першого ж дня в новому домі — я дістався великої спальні. Ліжко в ній стояло просто королівське, і найбільше мені хотілося дійти до нього, сісти, змахнути костуром на долівку ідіотські декоративні подушки (на одній з них була зображена пара схожих на перевертнів спанієлів і доволі моторошне гасло **МОЖЛИВО, СОБАКИ — ЦЕ ЛЮДИ В ЇХНІХ НАЙКРАЩИХ ПРОЯВАХ**), лягти і проспати години зо дві. А то й три. Та сперш я посунув туди, де хлопець поставив дві з трьох моїх валіз — до лави біля підніжжя ліжка. Шкандибав обережно, пам'ятаючи, що при

такому знесиленні запросто можу спіткнутися і впасти. Потрібна мені валіза, природно, була на споді. Не поспішаючи, я зсунув на підлогу верхню і розстібнув блискавку на потрібній.

Склянисто-блакитні очі визирнули зі звичним, безмірно осудливим здивуванням. Ууууу, ти бридкий дядько! Я тут лежала весь цей час! Неживе помаранчево-червоне волоссячко ув'язненої збилося в ковтун. Реба-Контролерка-Люті у своїй найкращій синій сукні і чорних сандаликах Мері Джейн.

Затиснувши скорчену ляльку під пахвою кукси, я опустився на ліжко. Вмостившись поміж декоративних подушечок (здебільшого грайливі спанієлі, місце котрим, як на мене, було на підлозі), я поклав ляльку поряд себе.

— Я забув його ім'я, — сказав їй. — Увесь день пам'ятав, а зараз забув.

Реба дивилася в стелю, на застиглий лопаті підвісного вентилятора. Я забув його ввімкнути. Ребу не обходило, як звуть мого помагача: Айк, Майк та хоч би й Енді ван Слайк⁵⁰. Усе байдуже цьому рожевому тільцю, напханому шматтям бідними трудящими дітьми у Камбоджі чи, блядь, десь в Уругваї.

— Що це? — спитав я її.

Через цю втому я почав впадати в добре мені знану гнітючу паніку. Знайома гнітюча паніка. Стан жаху, в якому я перебуватиму до кінця життя. Якщо не повернеться ще на гірше! І таке можливе! Мене знов запроторять до реабілітаційного центру, який нічим не відрізняється від пекла, окрім свіжофарбованих стін.

Реба не відповіла, курва безхребетна.

— Я зможу це зробити, — промовив я, хоча сам собі не дуже вірив. І почав згадувати: «Джері. Ні. Джеф». А потім: «Я думаю про Джері Джеф Вокера, от дурень. Джонсон? Джеральд? Великий Стрибучий Джеосафат⁵¹?»

Я почав куняти. Попри лють і паніку, мене охоплювала сонливість. Заколисував м'який ритм вдихів і видихів Затоки. «Я зможу, — думав я. — Телепень. Я зможу, як зміг згадати, що означають букви БК».

Згадав, як той хлопець сказав: «Там, на північному кінці острова Кейзі вибракували кілька прибережних будинків» — і ще

щось. Кукса в мене свербіла, мов голова в якогось скаженого байстрюка. Але я прикинувся, ніби це не моя, а когось іншого кукса, в якомусь іншому світі, а сам поринув у пошуки слова, шмати, кістки, зв'язку...

...відпливаю...

— Хоча якщо великий шторм, типу Чарлі, колись у лоба налетить на цю частину узбережжя...

Ось воно.

Чарлі — це ураган, а коли налітають урагани, я, як і вся Америка, вмикаю канал «Погода», а тамтешнього спеца по ураганам звать...

Я схопив Ребу. В моєму в'ялому, напівсонному стані вона мені здалася фунтів на двадцять важчою.

— Ураганного спеца звать Джим Канторе, — промовив я. — А мого помічника звать Джек Канторі. Справу, блядь, закрито.

Я відкинув ляльку і заплющив очі. Ще секунд десять-п'ятнадцять я чув ліниві подихи Затоки з-під будинку. А потім заснув.

Так і проспав до смерку. Найглибшим, найсолодшим сном за останні вісім місяців.

V

У літаку я лише трішечки чогось поклював, тож тепер прокинувся дико голодним. Замість звичайних двадцяти п'яти вправ для розм'якшення стегна я зробив десяток, швидко впорався в туалеті, а потім рушив на кухню, спираючись на костур. Проте кульгав не так важко, як міг би на те очікувати після глибокого сну. Мій план полягав у тім, щоб зробити собі сандвіч, а то й два. Я сподівався на копчену болоньську ковбасу, проте годилося будь-яке готове м'ясо, яке знайдеться у холодильнику. Поснідавши, я думав зателефонувати до Ілси, доповісти, що доїхав добре. Хай би Ілса сама вирішувала, чи повідомлятиме вона когось мейлами про стан Едгара Фрімонтла. Далі я міг би ковтнути вечірню дозу ліків і роздивитися мої нові апартаменти. Весь другий поверх чекав на мене.

В моєму плані не були враховані зміни, що тим часом відбулися з видом на захід.

Сонце вже сіло, але над пласким виднокраєм Затоки лишилася яскрава помаранчева смуга. Лише в одному місці її розривав силует якогось великого корабля. Просто контур, як на малюнку першокласника. Від носа до вертикалі, яку я визначив як радіовежу, тягнувся, створюючи світовий трикутник, трос. Ближче до неба помаранчевий колір вицвітав, зате прибувала характерна для Максфілда Паріша⁵² безживна синьо-зелена барва, якої я наяву ніколи раніше не бачив... Проте мене охопило відчуття *déjà vu*, так ніби я це вже видів у моїх снах. Можливо, всі ми бачимо якісь такі небеса у своїх сновидіннях, а після пробудження мозок не спроможний ретранслювати їх у кольори, що мають назви.

Вгорі, у почорнілій глибочині, з'явилися перші зірки.

Відчуття голоду минулося, минулося й бажання телефонувати Ілсі. Я вже не хотів нічого, тільки малювати те, що бачив. Я знав, що не зможу вхопити всього, але мене це не обходило, найважливіше — передати цю красу. На все інше мені було насрати.

Мій новий помічник (на мить його ім'я знов випало мені з голови, відтак я пригадав канал «Погода», а далі Джек: справу, блядь, закрито) поклав ранець зі знаряддями для малювання в іншій спальні. Я прошкандибав до Флоридської кімнати, незграбно тримаючи ранець і одночасно намагаючись спиратися на костур. Легким бризом мені ворухнуло волосся. Думка, що цей бриз і сніг у Сент-Полі можуть існувати одночасно, в одному світі, здалася мені абсурдною — як наукова фантастика.

Я поклав ранець на довгий дерев'яний стіл, подумав, чи варто ввімкнути світло, і вирішив, що не варто. Малюватиму, допоки бачитиму, що малюю, а потім перестану. Я усівся у своїй незграбній позі, розкрив ранець і витяг звідти альбом. УМІЛЕЦЬ — повідомляв напис на його обкладинці. Зважаючи на рівень моєї майстерності, це сприймалося як жарт. Я ще порився в ранці й дістав коробку кольорових олівців.

Працював я швидко, черкав і розфарбовував, майже не придивляючись до аркуша. Я тушував вище приблизно визначеної

лінії обрїю, навмання штрихуючи збоку вбїк жовтим «Вїну-сом»⁵³, з дикою нестриманїстю іноді залїзаючи вище корабля (напевне, то був перший у свїті танкер, вражений жовтухою), і не переймався. Коли я вирїшив, що колїр моєї призахїдної смуги набув достатньої глибини — реальна смуга швидко відцвітала — я вхопив помаранчевий олівець і почав замальовувати ще гарячковїше. Відтак повернувся до корабля, бездумно накладаючи на папір серїю кутастих чорних лїній. Так я це бачив.

Коли я закїнчив, стояла глупа нїч.

Лївобїч торохкотїли три пальми.

Нижче пїдї мною — але тепер не дуже вїддалїк, бо надходив приплив, — зїтхала Мексиканська Затока, в неї був довгий нелегкий день, а попереду ще чимало роботи.

Вгорї сяяли тисячї зїрок, і прямо в мене на очах з'являлися все новї й новї.

«Так було тут завжди», — подумав я і згадав фразу, яку промовляла Мелїнда, почувши по радїю пїсню, яка їй дїйсно подобалася: *чїпляє з першого хелло*. Тож я надряпав пїд моїм рудиментарним танкером маленькими лїтерами слово HELLO. Наскїльки пригадую (а зараз пам'ять в мене покращала), тоді я вперше в життї дав картинї назву. І гарну, правда ж? Попри всї руйнацїї, що трапилися потїм, я й зараз вважаю, що це чудове ім'я для картини, намальованої чоловїком, котрий з усїх сил намагався виборсатися з журби... намагався пригадати, як воно — вїдчути себе щасливим.

Картину було закїнчено. Я поклав олівець й вїдтак Велика Ружа вперше промовила до мене. Її голос звучав м'якше за подих Затоки, але я почув його не менш ясно.

— *Я чекала на тебе*, — сказала вона.

VI

Той рїк став роком моїх балачок із самим собою і вїдповїдей самому собї. Іноді вїдповїдали й інші голоси, але тїєї ночї там був лиш я, сам, один.

— Х'юстон, це Фрїмантл, ви на зв'язку, Х'юстон?

Зазираю до холодильника. Бачу: *Боже, якщо тут тільки найнеобхідніше, я нізащо не хотів би стикнутися з тим, що хлопець має на увазі, кажучи «повний запас харчів», — із ним я міг би перечекаати Третю світову війну.*

— Так, Фрімантле, прийом, ми записуємо.

— Еге, тут є болонья, Х'юстон, продовжую, болонья, ви записуєте?

— Прийом, Фрімантле, ми вас чуємо голосно і ясно. Як у вас справи з майонезом?

Ох і були ж ми колись нарвані до майонезу. Там, де я ріс, діти вважали, що копчена ковбаса і білий хліб — це їжа богів. Я зробив два сандвічі з болоньєю на булці і з'їв їх за кухонним столом. У буфеті я знайшов стос «Застільних теревенів»⁵⁴ — яблучних і чорничних. Треба поміркувати щодо переоформлення свого заповіту на користь Джека Канторі.

Майже по вінця переповнений їжею я повернувся до вітальні, ввімкнув повне освітлення й подивився на «Хелло». Малюнок не видався мені аж надто гарним. Проте був цікавим. У сьак-так нашкрябаній вечірній зорі було щось потайне, щось від моторошного пічного вогню. Корабель виявився не тим, який я бачив, намальоване мною судно виглядало чудернацьким, ніби примарним. Воно було лише трохи кращим за опудало корабля, а навколишня жовто-помаранчева штриховка робила його кораблем-привидом, так, ніби дивне західне сяйво просвічувало його наскрізь.

Я поставив малюнок на телевізор, затуливши напис ХАЗЯЇН НАГОЛОШУЄ НА ТІМ, ЩОБИ ВИ І ВАШІ ГОСТІ НЕ ПАЛИЛИ В ПРИМІЩЕННІ. Придивився уважніше й вирішив, що чогось не вистачає на передньому плані — либонь, маленького човна, може, варто просто посадити на виднокраї човник для поглиблення перспективи, — але мені вже розхотілося малювати. Крім того, вдосконалення можуть знищити ту легку чарівливість, якої вже сповнена картинка. Натомість я взявся за телефон, подумавши, якщо він іще не працює, тоді я зателефоную Ілсі по мобільному, але Джек і тут виявився суперовим хлопцем.

Я гадав, що, скоріш за все, натраплю на автовідповідач — мабуть, моя заклопотана дівчинка зараз в коледжі, — проте вона відгукнулася на перший же дзвінок.

— Тату? — Я чомусь так злякався, що спершу не міг вимовити й слова, тож вона перепитала: — Тату?

— Так, — промовив я. — А як ти впізнала?

— У мене висвітився номер округу 941. Там знаходиться твій острів Дума. Я перевіряла.

— Сучасні технології. Я не встигаю. Як ти, дитинко?

— Чудово. Наразі від мене питання — як там ти?

— Я в порядку. Краще, ніж у порядку, це правда.

— А хлопець, якого ти найняв...

— Він просто клас. Ліжко постелено, холодильник повний. Я як сюди приїхав уже поспав годин з п'ять.

Зависла пауза, а коли вона знову заговорила, голос звучав стурбованіше, ніж завжди.

— Ти ж не дуже налягаєш на болегамувальні пігулки, правда? Бо оксиконтин — це троянський кінь. Хоча я кажу тобі зараз те, що ти й сам добре знаєш.

— Та ні, я не перевищую приписаної дози. Насправді... — тут я осікся.

— Що, тату? Що! — її голос прозвучав так, ніби вона зараз кине слухавку і помчить в аеропорт.

— Я лише зараз усвідомив, що забув о п'ятій прийняти вікодин... — я поглянув на годинник, — і про оксиконтин о восьмій також забув. Чорти мене забирай.

— Тобі дуже болить?

— Та ні, вистачить пари пігулок тиленолу⁵⁵, щоб заспокоїтися. Принаймні до півночі.

— Напевне, це подіяла переміна клімату, — сказала вона. — І сон.

Я не мав сумнівів, що мені допомогло почасти й те і інше, але вважав, що не тільки. Хай це відгонить божевіллям, але я вважав, що *малювання* теж відіграло свою роль. Фактично я був у цьому майже впевнений.

Ми собі балакали й балакали, і потроху я став чути, що в її голосі з'являється розпач. Здавалося, вона доходила розуміння, що все, що сталося, сталося назавжди, що її батько й матір не збираються одного ранку прокинутися і все повернути назад, як було. Поза тим вона пообіцяла мені зателефонувати Пам

і надіслати мейл Мелінді, повідомити їм, що я все ще залишаюся в рядах живих.

— Татку, а електронний зв'язок там є?

— Є, але зараз ти мій електронний зв'язок, Булочко.

Вона засміялася, пирснула, розреготалася. Я хотів спитати, чи вона там, бува, не плаче, але передумав. Либонь, не варто це робити.

— Ілсо? Люба, мабуть, нам вже час прощатися. Я хочу змити під душем втому від цього дня.

— О'кей, але... — пауза, і раптом вибух. — Мені *нестерпно* думати про те, як ти житимеш там сам-один, у тій Флориді! А раптом підсковзнешся й гепнешся в тому душі? Так *неправильно!*

— Булочко, мені тут гарно. Справді. В мене є хлопець — його звать...

«Урагани, — подумав я. — Канал "Погода"»

— Його звать Джим Канторі. — Ой, що це я верзу. — Я хотів сказати — Джек.

— Це зовсім не те. Ти сам розумієш. Хочеш, я приїду?

— Тільки якщо ти готова до того, що твоя мати здере шкури з нас обох. Чого я дійсно хочу, люба, так це лиш, щоб ти залишалася там, де зараз, і займалася своїми справами. Я буду на зв'язку.

— О'кей. Але ж ти бережи себе. Не роби ніякої дурні, дивись мені там.

— Ніякої дурні. Слухаюсь, Х'юстон⁵⁶.

— Що-що?

— Не звертай уваги.

— Тату, я хочу, щоб ти дав мені чесне слово.

На якусь примарну й надзвичайно жахливу мить я побачив Ілсу одинадцятирічною. Одягнена в герлскаутську форму вона дивилася на мене розпачливими очима Моніки Голдстайн. Я відповів раніше, ніж подумав.

— Обіцяю. Присягаюся. Ім'ям матері.

Ілса захихотіла.

— Ніколи не чула таких слів від тебе.

— Ти ще багато чого про мене не знаєш. Я глибока особистість.

— Ну, якщо ти так кажеш, — пауза, й відтак. — Люблю я тебе.
— Я теж тебе люблю.

Я обережно поклав слухавку на місце і довго ще дивився на телефон.

VII

Замість душі я пішов на берег, до води. І швидко з'ясував, що від мого костура на піску нема ніякої користі — насправді він тільки заважає, — але щойно я завернув за ріг будинку, як впевнився, що до берега якихось пару десятків кроків. Повільно йдучи, я легко його досягну. Прибій був легеньким, хвильки заввишки кілька дюймів. Важко було собі уявити цю воду потужною руйнівною силою під час урагану. Навіть неможливо було. Пізніше Ваермен пояснить мені, що Бог завжди карає нас через те, чого ми не здатні собі уявити.

Це була одна з найкращих його приповідок.

Я повернувся йти додому, але затримався. Світла було достатньо, щоб роздивитися килим з мушель — глибокі поклади мушель — під дном Флоридської кімнати. Я уявив собі, як при високому припливі добряча половина мого нового будинку виглядає носовою палубою корабля. Пригадав, що казав Джек — я матиму достатньо попереджень, якщо Мексиканська Затока вирішить з'їсти мій дім, я заздалегідь почую його стогін. Певне, він має рацію... хоча, за ідеєю, я мав б отримати достатньо попереджень і там, на будівельному майданчику, коли важкий кран здавав на мене задом.

Я пошкандибав назад до притуленого під стіною костура і «прогулявся брусом»⁵⁷ до дверей будинку. Думав взяти душ, а замість того скупався у ванні, залазячи до неї й вилазячи назад тим обережним бічним способом, якому в моєму іншому житті мене вчила Кеті Грін, коли ми тренувалися з нею, обоє в купальних костюмах, от тільки моя нога була тоді схожа на шматок невміло порубаного м'яса. М'ясиво відійшло в минувшину, моє тіло творило чудеса. Шрами залишаться на все життя, але й вони померхнуть. Уже почали загладжуватися.

Витершись і почистивши зуби, я прошкутильгав у головну спальню, де оглянув королівське ліжко, вже очищене від декоративних подушечок.

— Х'юстон, — промовив я, — просимо посадки.

— О'кей, Фрімангле, — відповів я сам собі, — посадку дозволяємо.

А що? Я не збираюся спати, яке там спання після денного сну, але трохи полежати не завадить. Нога почувалася ще гарно, навіть після експедиції до води, хоча нило в поперек у й ломило шию під потилицею. Я ліг. Ні, про сон і мови не могло йти, але світло я все ж таки вимкнув. Просто, щоб дати відпочинок очам. Полежу, поки не заспокояться поперек і шия, а потім дістану книжечку з валізи і прочитаю.

Просто полежу трохи, а потім...

Я розслабився, а скоро й зовсім відплив. Сновидінь не було.

VIII

Я прийшов до тями серед ночі, свербіла права рука й поколювало у правій долоні, ще не усвідомлюючи, де знаходжусь, я почув, як піді мною щось *скрегоче й скрегоче*. Спершу подумав, що то якийсь механізм, але як для механізму звук був нерівний. І якийсь занадто *органічний*. Потім мені наверхлися зуби, але ні в кого не могло бути аж таких величезних зубів. Принаймні ні в кого у видимому світі.

«Дихання», — подумалось мені, і здогадка здалася вірною, але яка тварина могла б дихати з таким потужним скреготом? Господи, я втрачав розум через те свербіння, що охопило руку від зап'ястя до згину ліктя. Я потягнувся лівою рукою через груди, щоб почесатися, але ж там не було ліктя, не було руки, не було долоні, тож почесав я лише простирадло.

Врешті це мене остаточно розбудило і я сів у ліжку. Хоча в кімнаті було дуже темно, зоряного світла, яке лилося крізь західне вікно, вистачило, щоб розгледіти одну з моїх валіз на лаві біля підніжжя ліжка. Тепер я зорієнтувався. Я перебуваю на острові Дума, що приліпився до західного узбереж-

жя півострова Флорида — притулку молодят та напівмерців. Я в будинку, якому вже дав назву Велика Ружа, але ж це скреготіння...

— Та це ж мушлі, — промурмотів я, лягаючи знов. — Це мушлі під будинком. Приплив надходить.

Мені одразу сподобався цей звук, коли я прокинувся і вперше почув його серед ночі, не в змозі зрозуміти, де я і хто я і що в мене залишилося цілим. Звук став моїм.

Цей звук зачепив мене від першого *хелло*.

3 — МАЛЮВАННЯ НОВИМИ ЗАСОБАМИ

I

Далі надійшов період одужання й переходу від іншого життя до того, що я прожив на острові Дума. Скоріш за все, доктор Камен знав, що в такі періоди здебільшого й відбуваються великі внутрішні зміни: громадянське занепокоєння, заколот, революція і врешті масові страти, коли голови очільників старого режиму скочуються до кошика на помості гільйотини. Я певен, цей великий чоловік бачив і переможні революції, й такі, що зазнали невдачі. Просто, знаєте, не кожен здатен перейти до нового життя. А хто здатні, ті не завжди дістаються золотого райського берега.

Моє нове захоплення допомагало мені в переході, а також допомагала Ілса. Я завжди буду вдячний їй за це. Але мені соромно, що я шастав до її гаманця, поки вона спала. Можу лише сказати, що тоді я, здавалося, не мав іншого вибору.

II

Вранці наступного дня після приїзду я прокинувся, почувачись найкраще за весь час після аварії, — але не аж так, щоб відмовитися від свого вранішнього болегамувального коктейлю. Я запив пігулки помаранчевим соком і вийшов надвір. Була сьома година. В Сент-Полі повітря мусило бути достатньо холодним, щоб угризти мені ніс, а прохолода на Думі відчувалася поцілунком.

Я притулив свого костура там же, де був поставив його минулого вечора, і знову рушив до лагідних хвиль. Правобічний вид на звідний міст і острів Кейзі за ним мені затуляв будинок. А от ліворуч...

У тім напрямку пляж, здавалося, тягнеться без кінця, сліпуча смуга між синьо-сірою Затокою і морським вівсом. Удалині я помітив якусь цятку, чи, може, пару. Але загалом цей казковий, ніби з глянсової картки, берег був цілком порожнім. Жоден з інших будинків не стояв близько берега, тож коли я обернувся обличчям на південь, то побачив там єдиний дах: цілий лан потопаючої у пальмах помаранчевої черепиці. То була гасьенда, яку я примітив попереднього дня. Я міг затулити її від себе долонею й почуватися, мов Робінзон Крузо.

Я рушив туди, по-перше — я ж бо лівша, повертання наліво все життя було природним для мене. А ще й тому, що просто задивився в той бік. Та недалеко я зайшов, ніякої Великої Пляжної Прогулянки того дня не відбулося, я хотів тільки впевнитися, що зможу повернутися до свого костура, але то таки була перша спроба. Пам'ятаю, як повернув назад і дивувався власним слідам на піску. У вранішньому світлі відбитки лівої ступні були глибокими й чіткими, наче зроблені якимсь штампувальним пресом. Більшість слідів правої ноги виглядали розмазанними, бо я її підтягував, але як на початок і вони виглядали доволі ясними. Я порахував кроки назад. Їх виявилось всього тридцять вісім. Під кінець у мене вже тремтіло стегно. Сил залишилося тільки ввійти, вихопити стакан йогурту з холодильника і перевірити, чи насправді так гарно працює телевізор, як мені наобіцяв Джек Канторі.

Виявилось, що гарно.

III

Оце й стало моїм вранішнім розпорядком: помаранчевий сік, прогулянка, йогурт, поточні новини. Я приохотився до Робін Мід⁵⁸, молодої жінки, що веде програму головних новин з шостої до десятої ранку. Нудне життя, правда ж? Але поточні новини з якоїсь країни з диктаторським режимом на побіжний погляд також видаються нудними — диктаторам подобається нудність, вони *кохаються* в нудності — навіть, якщо під поверхнею грядуть великі зміни.

Ушкоджені тіло та мозок не просто схожі на диктаторів, вони і є справжніми диктаторами. Нема безжаліснішого тирана, ніж біль, ані деспота, жорстокішого за нестямність. Те, що мій розум пошкоджено не менше, ніж тіло, я усвідомив тільки тоді, коли опинився сам на сам і всі інші голоси залишилися позаду. Той факт, що я намагався задушити жінку, з якою прожив двадцять п'ять років, лише за те, що вона хотіла витерти піт мені з лоба після того, як я наказав їй полишити кімнату, був найменш значущим. Факт, що ми жодного разу не кохалися в період між аварією й нашим розлученням, ба навіть не намагалися, також не був головним, хоча він мені й здавався наляком на більшу проблему. Навіть раптові й виснажливі вибухи люті не грали центральної ролі.

Головним було відчуження. Я не знаю, як по-іншому це означає. Моя дружина стала мені здаватися якоюсь... чужою. Більшість близьких мені людей я також почав відчувати як чужих, мене бентежила власна байдужість. Спочатку я намагався себе переконати, що відчуження, яке я відчув до своєї дружини й свого життя, либонь, і є природною реакцією людини, котра іноді не могла навіть згадати назви тієї штучки, за допомогою якої застібаються штани — *зумер, зімер, зініті-дуда*⁵⁹? Я запевняв себе, що це минеться, а коли воно не минулося і Пам повідомила, що бажає розлучення, вслід за випадком люті я відчув полегшення. Тому що моє відчуття *відчуження* перетворилося на нормальний стан, принаймні стосовно неї. Тепер вона насправді стала чужою. Вона зняла з себе Фрімантлівську форму й покинула мою команду.

В перші тижні на Думі це відчуття відчуження допомагало мені легко й гладенько кривити душею. Я відповідав на мейли й листи Тому Райлі, Кеті Грін і Вільяму Бозмену III — нетлінному Бозі — короткими фразами (*я в порядку, погода чудова, кості міцнішають*), які мали мало спільного з моїм реальним життям. А коли листи від них спершу порідшали, а згодом і припинилися, я не переймався.

Тільки Ілса залишалася в моїй команді. Тільки Ілса відмовилася скидати мою форму. Щодо неї я ніколи не відчував *відчуження*. Ілса залишалася по мій бік скляної перегородки, завжди

поряд. Якщо я якогось дня не надсилав їй мейлу, вона телефонувала. Якщо я не телефонував їй три дні поспіль, телефонувала вона. І їй я не брехав про свої нібито плани порибалити в Затоці чи відвідати Еверглейдс⁶⁰. Ілсі я розповідав правду, або ту її частку, яка не виглядала надто дикою.

Приміром, я розповідав їй про мої вранішні прогулянки вздовж пляжу, про те, що кожного дня я заходжу трохи далі, але мовчав про Гру в Числа, бо це звучало би ідіотськи... або маніакально-нав'язливо — це саме той термін, якого я зараз потребую.

Лише тридцять вісім кроків від Великої Ружі першого ранку. Наступного ранку я підкріпився додатковою великою склянкою помаранчевого соку і знову рушив берегом у південному напрямку. Цього разу я зробив сорок п'ять кроків, що тоді для мене було доволі великою дистанцією без костура. Я запевнив себе, що насправді зробив лише дев'ять. На цьому самообмані й трималася Гра в Числа. Робиш один крок, відтак два кроки, відтак три, відтак чотири, відкручуючи свій внутрішній одометр назад на нуль кожного разу, поки не досягаєш дев'яти. А коли складаєш цифри від одного до дев'яти разом, отримуєш сорок п'ять. Якщо це здається вам глупством, я не стану сперечатися.

На третій ранок я умовив себе пройти від Великої Ружі без костура десять кроків, які насправді були п'ятдесятьма п'ятьма, або дев'яносто ярдів туди й назад. За тиждень я досяг сімдесяти... а якщо ви складете всі ці числа, вийде сто п'ятдесят три. Я дійшов до кінця запланованої дистанції, подивився на свій будинок і здивувався, яким він здається далеким. А ще я трохи злякався думки, що мені тепер доведеться пройти весь зворотній шлях.

«Ти можеш це зробити, — запевняв я себе. — Це легко. Яки-хось сімдесят кроків, і все».

Так я казав собі, але не казав цього Ілсі.

Трохи далі кожного дня, залишаючи позаду сліди підшов. На той час, коли Санта-Клаус з'явився у супермаркеті на Бенева-роуд⁶¹, де Джек Канторі робив для мене закупи, я усвідомив дивовижу: всі мої сліди в південному напрямку були чіткими.

Відбиток правого черевика починав тягнутися й розпливатися тільки коли я повертав назад.

Вправи стали звичкою, й дощові дні не становили перешкоди для мене. Другий поверх Великої Ружі займала одна велика кімната. Всю долівку покривав суцільний товстезний килим рожевого кольору, а з великого вікна відкривався вид на Мексиканську Затоку. Більше там не було нічого. Джек запропонував мені скласти список меблів, які б мені там хотілося поставити, і він привезе їх з того ж місця, де орендував меблі для нижнього поверху, якщо вони мене задовольняють... Я запевнив його, що все в порядку, і пояснив, що багато речей мені на другому поверсі не треба. Мені сподобалася порожнеча цієї кімнати. Вона збуджувала уяву. Я сказав йому, що хочу лише три речі: простий стілець з прямою спинкою, мольберт і тренажер Сайбекс⁶². Може Джек доставити ці речі? Він їх привіз. Через три дні. З того часу й до самого кінця на другому поверсі я й рисував, і малював, і робив там свої вправи, коли негода замикала мене в стінах будинку. Весь час мого перебування у Великій Ружі самотній стілець з прямою спинкою залишався там єдиним справжнім елементом умеблювання.

Щоправда, мені не так вже й багато трапилося дощових днів — недарма називають Флориду Сонячним штатом. З подовженням моїх прогулянок у південному напрямку та цятка чи ті цятки, що я помітив першого ранку, поступово перетворилися на двох людей — принаймні у більшості випадків їх було двоє. Одна людина сиділа в інвалідному кріслі з покритою чимось, схожим на солом'яний капелюх, головою. Інша штовхала це крісло-візок, а потім сідала поряд. Вони з'являлися на пляжі близько сьомої ранку. Інколи той, що міг ходити, ненадовго полишав ту, що сиділа в кріслі, щоб повернутися з чимось, що виблискувало під вранішнім сонцем. Я вирішив, що то таця для кави, сніданку або для того й іншого. Далі я вирішив, що вони з'являються з великої гасьенди, дах якої площею в цілий акр, а то й більше, покрито помаранчевою черевицею. То був останній видимий мені будинок на Думі, за ним дорога губилася в буйних заростях, які захопили більшу частину острова.

IV

Я так і не міг повністю звикнути до *порожнечі* цього місця. «Там мусить бути зовсім тихо», — казала мені Сенді Сміт, але я все-таки уявляв собі пляж, заповнений опівдні людьми: пари смажаться під сонцем на простирадлах і молодь студентського віку, густо намазавши одне одного кремом для засмаги, грає у волейбол з ай-подами⁶³, пристебнутими до біцепсів, малі діти в обвислих купальниках хлюпаються на міліні, а гідроцикли, джеркочучи, шастають туди-сюди на відстані сорок футів від берега.

Джек нагадав мені, що зараз лише грудень.

— Щодо туризму у Флориді, то місяць між Днем подяки й Різдрвом — тут мертвий сезон. Не так глухо, як у серпні, але все одно порожньо. Хоча... — Він змахнув рукою. Ми стояли біля поштової скриньки з червоним номером 13, я спирався на костур, а Джек виглядав дуже спортивно в обрізаних джинсах і стильно пошматованій майці Tampa Devil Rays⁶⁴. — ...Насправді цей куток — не туристичний. Хіба ви бачили тут дресированих дельфінів? Тут тільки сім будинків, включно з отим найбільшим... і джунглі. До речі, є там ще якийсь будинок, зруйнований. Так кажуть на острові Кейзі.

— А що не так з Думою, Джеку? Дев'ять миль першосортної флоридської нерухомості, пречудовий пляж, чому тут нема курортної активності? Що з цим островом?

Він знизав плечима.

— Повзуча юридична суперечка, наскільки мені відомо. Якщо хочете, я взнаю подробиці.

Я завагався, а відтак похитав головою.

— Вас це непокоїть? — Джек дійсно виглядав зацікавленим. — Ця тиша? Бо мені, якщо чесно, вона трохи діє на нерви.

— Ні. Зовсім ні, — відказав я і це було правдою. Одужання — різновид перевороту, і як я, здається, вже казав, усі успішні перевороты починаються потайки.

— Чим ви займаєтеся? Вибачте мою цікавість.

— Вранці вправами. Читаю. Сплю після обіду. А ще я малюю. Мабуть, пізніше спробую писати фарбами, але поки що не готовий до цього.

— Деякі ваші речі виглядають дуже гарними як для аматора.

— Дякую, Джеку, мені приємно це від тебе чути.

Я не знав, чи приємність була його натурою, чи він висловив свою версію правди. Та це не мало значення. Коли йдеться про такі речі, як картини, висловлюється тільки чиясь приватна думка, хіба ні? Єдине, що я напевне знав — щось відбувається зі мною. В мені. Іноді я трохи лякався цього відчуття. Але здебільшого воно було просто диявольськи приємним.

Здебільшого я малював нагорі, в кімнаті, яку поступово звик звати Малою Ружею. Звідти відкривався тільки єдиний вид — на Затоку з пласкою лінією обрію, але я мав цифрову камеру, тож фотографував іноді деякі інші речі, друкував знімки, чіпляв їх до мольберту (ми з Джеком поставили його так, щоб потужне післяобіднє сонце просвічувало крізь папір) і малював ті речі. Знімки не робилися послідовно чи з якоюсь конкретною метою, хоча коли я написав про них в мейлі Камену, він відповів, що підсвідомість, якщо їй не заважати, пише свої поезії сама.

Може, *сі*, може, *но**.

Я нарисував свою поштову скриньку. Я нарисував те, що росло довкола Великої Ружі, а потім попросив Джека купити мені книжку «Звичайні рослини узбережжя Флориди» й відтак зміг писати їх назви на своїх картинках. Найменування, здавалося, допоможуть — додадуть якоїсь сили. Тоді в мене закінчувалася вже друга коробка кольорових олівців... на черзі була третя. Рослини були: алое, лавандове море вибухало крихітними жовтими квіточками (кожна мала дрібнесеньку темно-фіолетову серцевинку); гостролист з його довгастим мечоподібним листям; і моя улюблениця софора, яку «Звичайні рослини узбережжя Флориди» також ідентифікували як «намистянку» через коралі зі стручків, що звисали з її гілок.

Я також малював мушлі. Аякже. Мушлі там були всюди, їх було безліч просто в межах мого невеликого радіусу пересування. Я ма-

* «Так», «ні» (*исп.*).

лював захід сонця. Я знав, що захід — це вкрай банально, тому-то я його й малював. Мені здавалося, якщо я хоч раз проб'юся крізь цю стіну «був там-то, робив те-то», я досягну чогось нового. Отже, я складав ці картинки одна на одну, але жодна не здавалася мені довершеною. Я знову намагався малювати помаранчевим «Вінусом» поверх жовтого, але всі зусилля були марними. Приглушений пічний вогонь ніяк не відтворювався. Кожен захід сонця виглядав як накаляканий олівцями шматок лайна, де кольори повідомляли — *я намагаюся розповісти, як палає вогнем виднокрай*. Поза всякими сумнівами, будь-якої неділі можна було купити сорок набагато кращих картинок у будь-якого вуличного художника десь у Сарасоті чи у Вінісі. Я зберіг кілька з тих малюнків, але більшість з них так мене дратували, що я викинув їх геть.

Одного вечора після чергової серії невдач, знову спостерігаючи, як зникає дуга сонця, полишаючи по собі кривавий гелловінський слід, я подумав: *«Там був корабель. Він додав моєму першому малюнку трішечки магії. Вечірнє світло сяяло прямо крізь нього»*. Можливо, але зараз на обрії не виднілося жодного корабля; там простяглася лише порожня пряма лінія з найтемнішою синню внизу і яскравим помаранчево-жовтим світінням вгорі, що вицвітало у делікатний зеленуватий колір, якого я відтворити не вмів — принаймні за допомогою мого вбогого набору олівців.

Навкруг підніжжя мого мольберту розкидано двадцять чи тридцять фотопринтів. Мені впадає в око знімок намистини софори крупним планом. Угледівши його, я відчуваю, як починає свербіти моя фантомна права долоня. Я затискаю зубами жовтий олівець, нахиляюся, підбираю фотографію софори і вдивляюся в неї. Світло щезає, але дуже поволі, у верхній кімнаті, яку я зву Малою Ружею, воно затримується найдовше, тож тут його достатньо, щоб захопитися деталями; моя цифрова камера чудово знімає крупні плани.

Я, не довго думаючи, причепив фото на край мольберта і додав браслетку софори до мого пейзажу. Працював я швидко, спершу кидав контури кількох дуг — це була софора, а потім розфарбував: коричневим по чорному, а на рештки одної квітки поклав яскравий шар жовтого. Я пам'ятаю, яким був зосередженим, перетворившись ніби на тонкий яскравий промінь, подіб-

не траплялося на початку мого бізнесу, коли кожна будівля (насправді кожний отриманий підряд) могла стати або проривом, або провалом. Пам'ятаю, що в якийсь момент вклав до рота олівець, щоб знову почесати руку, якої в мене не було; я завжди забував про відсутність цієї частки мене. Так іноді, коли, замислившись, ніс щось у лівій руці, я міг простягнути праву, щоб відчинити двері. Ампутанти забудькуваті, це відомо. Розум забуває, а з фізичним одужанням попускається й тіло.

Що я найкраще пам'ятаю з того вечора, так це дивовижне блаженне відчуття, ніби я вловив і на кілька хвилин затримав у слоїку справжню блискавку. Відтак у кімнаті почало темніти, тіні, здавалося, попливли понад рожевого кольору килимом вперед, у бік гаснучого прямокутника вікна картинки. Навіть в останньому промені світла, що мазнув по моему мольберту, я не міг достеменно роздивитися, що я зробив. Я піднявся, накульгуючи обійшов тренажер, дістався вимикача біля дверей і ввімкнув верхнє світло. Потім повернувся назад, повернув мольберт і мені перехопило дихання.

Браслетка софори, здавалося, стриміла над обрієм, мов мацак якоїсь морської істоти, достатньо великої, щоб проковтнути танкер. Самотня жовта квітка могла бути оком якогось прибульця. Важливішим для мене стало те, що вона якимсь чином повернула заходу сонця його природну простоту на кшталт — *я створюю таку красу щовечора.*

Я відклав картинку вбік. Потім зійшов сходами вниз, засмажив у мікрохвильовці порцію курчатини «Голодна людина»⁶⁵ і вижер усе до денця коробки.

V

Наступного вечора я малював вечірню зорю за допомогою пучків дикого проса, і яскраве помаранчеве сяйво крізь зелень перетворило горизонт на лісову пожежу. Через день я спробував пальми, але з того не вийшло нічого гарного, лиш тільки чергова банальщина, я ніби наживо побачив і почув гавайських дівчаток, танцюючих під дзенькання укулеле⁶⁶. Далі я посадо-

вив в обрій велику стару мушлю і сонце сяяло навкруг неї, мов корона, а в результаті — принаймні в мене — тілом ніби мурашки поповзли. Цю картину я повернув лицем до стіни, вирішивши, що коли подивлюся на неї вранці, вона втратить свою магію, але вона не втратила. Принаймні для мене.

Я сфотографував її цифровою камерою і додав знімок до мейлу. Те послання породило листування, яке я роздрукував і поклав роздруківку до теки:

ЕФрі19 до Камена, док.

10:14

9 грудня

Камен: я вже казав, що знову малюю.

Це ваша провина, отже найменше, чим ви можете зарадити, це поглянути на прикріплену тут картинку і висловити свою думку. Це вид з мого тутешнього дому. Не щадіть моїх почуттів.

Едгар

Камен, док. до ЕФрі19

12:09

9 грудня

Едгар: я думаю тобі покращало. ДУЖЕ.

Камен

P.S. Картинка справді чарівна. Скоже на невідому роботу Далі. Ти вочевидь на щось натрапив. Якого воно розміру?

ЕФрі19 до Камена, док.

13:13

9 грудня

Не знаю. Велике, напевне.

ЕФ

Каман, док. до №р119

13:22

9 грудня

Тоді РИЙ ГЛИБШЕ!

Каман

Через два дні приїхав Джек запитати, чи не буде йому якийсь доручень, тож я сказав, що хочу поїхати до книгарні, купити альбом репродукцій Салмана Далі.

Джек розреготався.

— Гадаю, ви хотіли сказати Сальвадора Далі. Звичайно, якщо ви не маєте на увазі того хлопця, що написав книжку, яка наробила йому стільки клопоту. Не пригадую її назви.

— «Сатанинські вірші», — миттєво промовив я. Розум — дивна мавпа, правда ж?

Коли я повернувся додому з альбомом Далі — навіть з моєю дисконтною карткою Barnes & Noble⁶⁷ він коштував приголомшливих сто дев'ятнадцять доларів, добре, що після розлучення в мене залишилося кілька мільйонів — на моєму автовідповідачі блимав вогник ЧЕКАЄ ПОВІДОМЛЕННЯ. Це була Ілса, і її повідомлення тільки з першого прослуховування здалося мені загадковим.

— Мама хоче зателефонувати тобі, — казала вона. — Тату, я старалася з усіх сил — просила її зважити на всі її обіцянки мені, застосувала всі благання і просила Лін, тож ти побалакай з нею. Побалакай, прошу. Заради мене.

Я сів, без настрою з'їв пиріжок з «Застільних теревенів», якого мені перед тим так хотілося, і відкрив дорогий альбом, подумки промовивши — гадаю, я не був в цьому оригінальним — *Вел, хелло, Далі*⁶⁸. Не все мене там вразило. В багатьох випадках у мене було відчуття, ніби я роздивляюся роботи якогось талановитого розумаки, котрий просто трохи порозважався. Хоча деякі картини схвилювали мене, а деякі налякали так само, як налякала мене моя власна сяюча мушля. Тигри літають над розпластаною голою жінкою. Летюча троянда. І ще одна картина «Лебеді, які віддзеркалюють слонів», вона була

така дивна, що я ледь на неї поглянув... хоча й перевернув альбом, щоб роздивитися віддзеркалення.

Але насправді я займався лише тим, що чекав на дзвінок моєї майбутньої екс-дружини, яка зателефонує і запросить мене повернутися до Сент-Пола відсвяткувати Різдво з нашими дівчатками. Нарешті телефон задзвонив, і коли вона промовила — *я висловлюю це запрошення всупереч моїм власним бажанням*, я ледь утримався, щоб не відповісти на цю кручену подачу — *а я приймаю його всупереч моему*. Але сказав тільки розумію. Спитав — *як щодо вечора напередодні Різдва?* І коли вона відповіла — *це було б добре*, — трохи отої напівприхованої готовності до бійки щезло з її голосу. Полеміку, яка могла би приморозити нерозвинутий бутон Різдва з Родиною, було відведено. Втім, поїздка додому від цього не перетворилася на аж так дуже приємну перспективу.

РИЙ ГЛИБШЕ — настановляв Камен, і саме капітальними літерами. Я мав підозру, що, поїхавши зараз звідси, я натомість все вб'ю. Я зможу повернутися на острів Дума., але це не гарантувало, що я поверну собі цей драйв. Прогулянки, картини. Одне живилося іншим. Я не розумів як саме, але не відчував і потреби зрозуміти.

Та була ще Ілса: «Скажи так. Заради мене». Вона знала, що я так і зроблю, і не тому, що була моєю улюбленицею (думаю, Лін про це також знала), а тому, що завжди задовольнялася найменшим і так рідко про щось просила. І тому що, слухаючи запис її голосу на автовідповідачі, я згадав, як вона почала плакати в той день, коли воїни з Меліндою приїхали на озеро Фален, як тулилася до мене й питалася, чому в нас не може знову стати все, як було. «Тому що так не буває», — здається, відповів я, хоча, можливо, за пару днів щось вирішиться... чи щось доволі схоже на це. Дев'ятнадцятирічній Ілсі либонь вже запізно було святкувати останнє дитяче Різдво, але вона заслуговувала на ще один вечір у колі родини, в якій виросла. Те саме стосується й Лін. Вона значно краще пристосована до життя, але ось знову летить додому з Франції, і це для мене таки щось означає.

Добре. Я поїду, буду лагідним, не забути лиш прихопити Ребу, на випадок, якщо мене спіткає напад люті. Напади пола-

гіднішали, але, звичайно ж, на острові мало що могло мене розлютити, хіба що моя періодична забудькуватість та неслухняна нога. Я зателефонував до чартерної служби, послугами якої користався вже п'ятнадцять років, і замовив місце у «Лірджеті» з Сарасоти до міжнародного аеропорту Мінеаполіс — Сент-Пол, відліт о дев'ятій ранку двадцять четвертого грудня. Я зателефонував Джеку і той сказав, що радо відвезе мене до терміналу Dolphin Aviation⁶⁹, а двадцять восьмого знову забере звідти. Відтак, уже коли я поскладав усі свої іграшки, зателефонувала Пам і повідомила, що все скасовується.

VI

Батько Пам був морським піхотинцем на пенсії. В останній рік двадцятого століття він зі своєю дружиною переїхав до Палм Дезерту⁷⁰ у Каліфорнії, осівши в одному з тих містечок, де живе одна символічна афро-американська пара і чотири таких же єврейських. Дітям та вегетаріанцям туди заборонено. Мешканці мусять голосувати за республіканців і тримати маленьких собачок у поцяцькованих стразах нашийниках, з глупувати-ми очима й кличками, що закінчуються на *i*. Таффі — те що треба, Кассі — ще краще, а щось на кшталт Ріфіфі — вже кінчене лайно. В батька Пам діагностували рак прямої кишки. Мене це не здивувало. Зберіть в одну купу білих придурків, і побачите, що трапиться.

Я не сказав цього моїй дружині, котра спочатку трималася, а потім вибухнула слізьми.

— Йому призначили хіміотерапію, але мама каже, що там певне вже почалися метас... месас... о, як воно, те гадське слово, я стаю вже схожою на тебе! — А потім, не перестаючи рюмсати, але присоромившись: — Вибач, Едді, це так жахливо.

— Та аж ніяк, — сказав я. — Зовсім це не жахливо. А слово — метастази.

— Так. Дякую. До того ж сьогодні ввечері його прооперують, вирізатимуть ту пухлину. — Вона знову почала плакати. — Я не можу повірити, що таке трапилось з моїм татом.

— Заспокойся, — сказав я. — Медицина зараз творить чудеса. Я сам є першосортним прикладом.

Чи то вона не вважала мене чудом, чи не хотіла про це балакати.

— Отже, Різдво в нас скасовується.

— Як жаль. — А якщо по правді, то я зрадив. Зрадив, як той чорт.

— Завтра я лечу до Палм Дезерту. Ілса приїздить у п'ятницю, Мелінда двадцятого. Гадаю... оскільки ви з татом ніколи до пуття не спілкувалися віч-на-віч...

Оскільки в нас одного разу мало не дійшло до кулаків, коли мій тесть назвав демократів «коммікратами», це прозвучало доволі м'яко. Я відповів:

— Якщо ти думаєш, що я не хочу зустрічати Різдво з тобою і дівчатками у Палм Дезерті, ти маєш рацію. Ти зможеш там допомогти фінансово, і, я сподіваюся, твої батьки зрозуміють, що я також до цього долучився...

— Я не вважаю, що зараз на часі підпрягати до нашої дискусії твою чекову книжку!

І лють до мене повернулася просто враз. Мов чортик вистрибнув з вонючої коробки. Я мало не сказав їй — *та виїби сама себе, ти, чорнорота курва*. Але промовчав. Почасти тому, що в мене вийшло би або *чорножопя куртка*, або *човнорила курка*. Чомусь я був у цьому впевнений.

Принаймні справу було закрито.

— Едді? — промовила вона агресивно, готова зчепитися зі мною, якщо я дам привід.

— Я нікуди не підпрягаю мою чекову книжку, — сказав я, уважно добираючи кожне слово. Промовлено всі слова було правильно. Мені полегшало. — Просто я хотів сказати, що моя присутність біля ліжка твого батька аж ніяк не прискорить його одужання.

Хвиля злості — *справжня лють* — ледь не вихлюпнулася словами про те, що біля свого ліжка я його також не бачив. І знову мені вдалося стриматися, хоча цього разу я аж упрів.

— Добре. Прийнято, — вона помовчала. — А що ти сам робитимеш на Різдво, Едді?

«Малюватиму захід сонця, — подумав я. — Можливо, врешті намалюю його гарно».

— Гадаю, якщо буду гарно поводитися, то отримаю запрошення і відсвяткую з Джеком Канторі і його родиною, — відповів я, не вірячи сам собі. — Джек — це юнак, котрий працює тут на мене.

— Тобі, чути, покращало. Ти став сильнішим. Пам'ять тебе так само зраджує?

— Та я не знаю. Не пам'ятаю, — відповів я.

— Звучить забавно.

— Сміх — найкращі ліки. Я прочитав це в «Рідерз Дайджесті»⁷¹.

— Як твоя рука? Фантомні відчуття так само трапляються?

— Та ні, — збрехав я. — Все цілком припинилося.

— Добре. Чудово, — пауза, а відтак: — Едді?

— Тут, — відгукнувся я. А на долонях в мене темно-червоні серпики після стиснутих кулаків.

Ще довша пауза. У телефоні нічого більше не потріскує, не рипить, як було в часи мого дитинства, зате я чув тихе дихання на відстані багатьох миль. Воно звучало, як дихання Затоки під час відпливу. Нарешті вона промовила:

— Мені жаль, що так все обернулось.

— Мені теж, — сказав я, коли вона повісила слухавку, взяв одну з моїх найбільших мушель і ледь утримався, щоб не жбурнути нею прямо в екран телевізора. Натомість я пошкандибав до дверей, прочинив їх і пожбурих її через порожню дорогу. Я не мав ненависті до Пам — так, так — але щось я таки ненавидів. Можливо, своє інше життя.

Можливо, самого себе.

VII

Отака-то-Дівчинка88 до Ефрі19

9:05

23 грудня

Любий тату, лікарі нічого майже не кажуть, але в мене погані передчуття щодо дідусової операції. Звичайно, це, можливо, передається від мам, вона відвідує його щодня, бере з собою Нана і намагається потрапити «в такт», хоча, ти ж знаєш, вона не в оптимісток. Я хочу приїхати до тебе, побачитись з тобою. Я подивилася розклад і можу сісти на рейс до Сарасоти 26-го. Літак прибуває о 18:15 за вашою флоридським часом. Я можу побути з тебе 2 або 3 дні. Прошу, скажи так! Також я зможу привезти тобі мої даруночки замість відсилати їх майляк. Любов...

Ілса.

Р.Б. Маю цікаву новину.

Чи я мріяв про таке, чи просто прислухався до цокотіння інстинкту? Не пам'ятаю. Либонь ні те ні інше. Либонь важило лиш те, що я хотів її бачити. Хай там що, а я відповів майже негайно.

Ефрі19 до Отака-то-Дівчинка88

9:17

23 грудня

Ілсо: Приїзди мерщій! Визначайся точно і я зустріну тебе з Джеком Канторі, котрий працює моїм Різдяним Ельфом. Я сподіваюся, тобі сподобається мій дід, який я називаю Великою Ружою. Тільки одне застереження: не роби цього без узгодження з твоєю матір'ю. Між нами є деякі непорозуміння, ти сама це добре знаєш. Я сподіваюся, ті погані часи вже позаду. Гадаю, ти все розумієш.

Тато

Її відповідь прийшла теж швидко. Напевне, вона чекала.

Отака-то-Дівчинка88 до Ефрі19

9:23

23 грудня

Вже поговорила з Ма, вона сказала о'кей.
Намагалася умовити Лін, але вона хоче ще по-
бути тут до відльоту у Францію. Не сердься
на неї.

Ілса

P.S: Ой-ой! Я ледь терплю ☺

Не сердься на неї. Здається, моя Отака-то-Дівчинка почала отаким-то чином захищати свою старшу сестру з того моменту, як навчилася балакати. Лін не хоче їхати на пікнік, на смажені сардельки, тому що не любить запах багаття... тільки не сердьтєся на неї. Лін не може носити такі кеди, тому що в її класі ніхто таких не носить... тільки не сердьтєся на неї. Лін хоче, щоб на випускний її відвіз тато Раяна... тільки не сердьтєся на неї. І що найгірше? Я ніколи й не сердився. Я міг би пояснити Лінні, що моя прихильність до Ілси — це як моя ліворукість — щось вроджене, що я цього не можу контролювати, — і таке пояснення, хоча й було правдою, ще більше погіршило б справу. Можливо, саме тому, що це було *правдою*.

VIII

Ілса приїздить на острів Дума, у Велику Ружу. Осанна, вона радіє, ура, і я теж. Джек знайшов дорідну леді на ім'я Хуаніта, вона прибирає в хаті двічі на тиждень, і я попрохав її приготувати гостьову спальню. Я також попрохав її принести свіжих квітів наступного після Різдва дня. Посміхаючись, вона запропонувала щось, що почулося мені як «розв'язний какус». Мій розум, хоч

на той час і цілком при звичаєний до високого мистецтва перехресних аналогій, заклонило секунд на п'ять; відтак я запевнив Хуаніту, що Ілсі сподобається різдвяний кактус.

Увечері перед Різдвом я перечитав перший мейл від Ілси. Я сидів у Флоридській кімнаті, сонце схилилося до заходу, кидаючи довгу, яскраву доріжку на воду, але до смерку залишалося принаймні ще години зо дві. Приплив був високий. Піді мною зі звуком, що так нагадував конфіденційний хриплуватий шепіт, совалися й терлися міриади мушель. Я провів пальцем по постскриптуму — *маю цікаву новину* — і моя права рука, та, якої більше не було, почала свербіти. Напрямок цього свербіння відчувався майже до міліметрів чітко. Воно почалося в лікті й спіраллю спускалося до зовнішнього боку зап'ястя. Свербіння поглибилося до нестерпності в місці, якого я не міг почесати.

Я заплющив очі, звів до купи пучки великого й середнього пальців правої руки і клацнув. Звуку не вийшло, але я відчув те клацання. Я потер рукою собі бік і відчув тертя. Я опустив свою, давно згорілу у сміттєспалювальній печі шпиталю у Сент-Полі, праву руку на бильце крісла й забарабанив пальцями. Звуку нема, але є відчуття: доторк шкіри до плетеної лози. Я міг би присягнути Господнім іменем.

Раптом мені захотілося малювати.

Я подумав, чи не піднятися у велику кімнату нагорі, але до моєї Малої Ружі йти так довго. Я пішов до вітальні й витяг один альбом з пачки «Умільців» на журнальному столику. Більшість мого мистецького причандалля залишалося нагорі, але тут, у шухляді письмового столу, лежало кілька коробок кольорових олівців, і їх я також дістав.

Повернувшись до Флоридської кімнати (яку я вже звик вважати верандою), я сів і заплющив очі. Слухав, як роблять піді мною свою роботу хвилі, підіймаючи мушлі й розкладаючи з них нові візерунки, кожний відрізняється від попереднього. З заплющеними очима мені це ворущіння ще більше нагадувало балачку: море дарувало тимчасову мову краю землі. І сама земля була тимчасовою, оскільки з геологічної точки зору Дума не протримається довго. Жоден з тутешніх островів не протримається; бо кінець-кінцем Затока вхопить їх усі і зведе

нові в нових місцях. Радше за все, те саме колись трапиться і з усією Флоридою. Земля тут низька, та ще й заставлена.

Отже, цей звук розслаблював. Гіпнотизував.

Не розплющуючи очей, я нащупав мейл Ілси і знову провів по ньому пальцями. Я зробив це правою рукою. Відтак розплющив очі, відкинув роздруківку мейла вбік годною рукою і поклав на коліна альбом «Умілець». Відгорнув обкладинку, висипав перед собою на стіл усі дванадцять загострених олівців «Вінус» і почав малювати. Я думав, що збираюся зобразити Ілсу — про кого ж я іще на той час думав, як не про неї? — й очікував, що в мене вийде на диво гідка картинка, тому що жодного людського образу, відтоді як знову почав малювати, я відтворити не намагався. Але, хоч і не Ілса вийшла в мене, зате непогано. Не блискуче, ясно, що не Рембрандт (навіть не Норман Роквелл⁷²), але таки непогано.

То був юнак у джинсах і майці «Мінесота Твінз»⁷³. З ігровим номером 48, який для мене не був значущим; у своєму іншому житті я бачив багато матчів T-Wolves⁷⁴, але ніколи не був бейсбольним фанатом. Хлопець мав біляве волосся, колір якого вийшов у мене не зовсім точним; у мене не було такого олівця, щоб довести його до потрібного коричневого відтінку. В руці він тримав книжку. І посміхався. Я знав, хто він такий. Він був Ілсиною новиною. Про це розказували мушлі, коли їх піднімав прибій, перегортав і кидав знову. — *Заручена, заручена.* — Вона носить каблучку з діамантом, він купив її у... я заштриховував хлопцеві джинси голубим «Вінусом». Потім кинув цей олівець, а взяв чорний і нашкрябав слово

ZALES

внизу аркуша. Це була інформація; і це також була назва рисунка. Називання дарує силу.

Відтак, без паузи, я кинув чорний, ухопив оранжевий і домалював робочі бутси. Мій оранжевий був надто яскравим, через це черевики виглядали новими, а вони такими не були, проте сама *ідея* була вірною.

Я почухав праву руку, тобто *крізь* праву руку, отже насправді почухав собі ребра. Стиха промурмотів собі «бля». Піді мною мушлі, здавалося, мурмотіли ім'я. Чи не Коннор? Ні. І ще щось тут було не так. Я не знав звідки йде це відчуття неправильності, але раптом фантомний свербіж у моїй правій руці зблиснув крижаним болем.

Я відкинув верхній аркуш і рисував далі, цього разу лише червоним олівцем. Червоне, червоне, воно було ЧЕРВОНЕ! Олівець літав, виливаючи з себе людську фігуру, мов кров з рани. Вона була обернена спиною, одягнена в червону хламиду з якимсь мереживним коміром. Волосся я також зробив червоним, тому що воно виглядало як кров, і ця особа відчувалася як кров. Як небезпека. Не для мене, але...

— Для Ілси, — промурмотів я. — Небезпека для Ілси. Це хлопець? Хлопець-новина?

Щось не те було з цим хлопцем-новиною, але не це, гадав я, вивертає мене. Перш за все, фігура в червоній хламиді не виглядала як хлопець. Важко було судити напевно, але так — подумалось мені — це жінка. Тож, може, це зовсім і не хламида? Може, це така сукня? Довга червона сукня?

Я повернувся знову до першої фігури і подивився на книгу, яку тримав хлопець-новина. Я кинув червоний олівець на долівку і пофарбував книгу чорним. Відтак знову подивився на хлопця і раптом написав над ним літерами схожими на курсив

қолібри

Потім я кинув на підлогу й чорний олівець. Здійняв тремтячі руки, затуливши ними собі обличчя. Я звав свою дочку на ім'я, звав так, як звать того, хто надто наблизився до краю урвища або швидкісної автомагістралі.

Можливо, я просто здурів. *Напевне* я здурів.

Нарешті я усвідомив, що затуляю — о так, авжеж — собі очі лише однією рукою. Фантомний біль і свербіння зникли. Думка, що я ледь не поїхав глуздом — чорт забирай, та я ж ледь

не сконав — залишилася. Одне було поза всякими сумнівами: я був голодний. Дико голодний.

ІХ

Ілсин літак прибув на десять хвилин раніше розкладу. Вона сядла у вицвілих джинсах і в майці університету Браун⁷⁵, і я не розумів, як це Джек не закохався в неї просто там, посеред терміналу Б. Вона кинулась мені в обійми, обцілувала все обличчя, а відтак, регочучи, коли я почав хилитися вліво на костур, підхопила мене. Я познайомив її з Джеком і вдав, ніби не помічаю крихітний діамант (поза всякими сумнівами придбаний у Зейлса⁷⁶), що спалахнув на підмізинному пальці її лівої руки, коли вони здоровкалися.

— У тебе чудовий вигляд, татусю, — сказала вона, коли ми вийшли у духмяне грудневе надвечір'я. — Ти засмаг. Це вперше з того часу, як ти будував рекреаційний центр у Лілідейл-парку⁷⁷. Та ти ще й погладшав. Не менш як на десять фунтів. Правда ж, Джеку?

— Тобі краще судити, — посміхаючись, відгукнувся Джек. — Я піду по машину. Ви чекаєте тут, бос? Я скоро.

— Я в порядку.

Ми, з її двома сумками й комп'ютером, чекали на хіднику. Вона посміхнулася мені просто в очі.

— Ти ж помітив, тату? — спитала. — Не прикидайся, ніби ні.

— Якщо ти маєш на увазі обручку, то я її помітив. Якщо це не виграш з автомату за двадцять п'ять центів, то прийми мої вітання. Лін вже знає?

— Так.

— А твоя мати?

— А ти сам як гадаєш, тату?

— Гадаю... ні. Тому що вона зараз заклопотана дідусем.

— Дідусь — то не єдина причина, чому я тримала обручку в своєму гаманці весь час, поки була в Каліфорнії — щоправда показала там її Лін. Більш за все я хотіла показати каблучку тобі першому. Щось не так?

— Ні, люба, це зворушливо.

Так, я справді почувався зворушеним. Але я також непокоївся за неї, і не лише тому, що двадцять їй має виповнитися тільки через три місяці.

— Його звать Карсон Джонс, а ще він навчається на богословському факультеті — ти можеш в таке повірити? Я кохаю його, тату, я дуже його кохаю.

— Це чудово, люба, — сказав я, відчуваючи, як жах повзе вгору мені по ногах.

«Тільки не кохай його аж надто дуже, — думав я. — Не за надто дуже. Тому що...»

Вона уважно подивилася на мене і її посмішка зів'яла.

— Що? Що не так?

Я забув, яка вона кмітлива, як швидко вміє читати в мене по очах. А хіба любов не випромінює власну психічну енергію?

— Нічого, мила. Просто трохи розболілося стегно.

— Ти прийняв свої заспокійливі пігулки?

— Звичайно... Я потроху їх зменшую. Планую зовсім відмовитися від них у січні. Зроблю собі такий подарунок на Новий рік.

— Тату, це чудово!

— Хоча новорічні рішення прийнято порушувати.

— Ти не такий. Ти робиш все, що вирішив зробити, — насупила брови Ілса. — Цього якраз не любила в тобі мама. Гадаю, вона тобі заздрила.

— Кохана, розлучення вже трапилося. Не приймай нічийого боку, о'кей?

— Ну, я розповім тобі ще дещо, — сказала Ілса, підібравши губи. — У Палм Дезерті вона страшенно часто зустрічається з певним сусідом. Каже, ніби вони просто ходять разом на каву, бо симпатизують одне одному — мовляв, Макс втратив свого батька минулого року, і Максові дуже подобається ді-дусь, і бла-бла-бла — але я бачу, як вона дивиться на нього і я... ні... зроби щось! — Губи в неї майже зчезли, і я подумав, що вона зараз виглядає точнісінько як її мати. Наступна думка виявилася на диво втішливою: гадаю, з нею все буде гаразд, гадаю, якщо навіть цей святий Джонс піддурить її, з нею все'дно все буде гаразд.

Я побачив свою орендовану машину, але Джекові ще треба було під'їхати. Водії навкруги безупинно підбирали пасажирів. Я сперся боком на костур і обійняв свою дочку, котра пододала довгу путь від Каліфорнії, щоби побачитись зі мною.

— Не будь такою суворою до матері, о'кей?

— Тебе навіть не хвилює те, що...

— Найбільше мене хвилює сьогодні те, щоб ти й Мелінда були щасливими.

Я побачив у неї плями під очима і зрозумів, що хоч яка вона юна, а переліт її таки втомив. Подумав, ось вона добре виспить-ся, і все буде гарно. Якщо мої передчуття щодо її бойфренда правильні — я мав надію, що помиляюся, проте гадав, що ні — в наступному році на неї очікують чимало безсонних ночей.

Джек вже спромігся доїхати до терміналу компанії «Ер Флорида», проте ми ще мали час.

— У тебе є фото твого хлопця? Допитливий тато воліють знати.

Ілса розквітла.

— Заб'ємо.

Світлина, яку вона дістала зі свого червоного шкіряного портмоне, була в прозорій пластиковій упаковці. Ілса витягла її і подала мені. Я зрозумів, що цього разу моя реакція не була такою помітною, бо з її лица не зникла приязна (насправді дещо глупувата) посмішка. А що я? Я відчув себе так, ніби проковтнув щось таке, чому не слід проходити крізь людське горло. Скажімо, шматок свинцевої картечі.

Ні, не тому, що Карсон Джонс був схожий на чоловіка, якого я намалював у передріздвяний вечір. До цього я був готовий, готовий з тієї миті, як побачив весело сяючий перстеник на Ілсиному пальці. Я був шокований тим, що мій малюнок виявився майже точнісінькою копією фото. Так, ніби замість прищепити до краю мого мольберту фотографію софори, морської лаванди чи падубу, я був причепив туди саме оцей знімок. Він стояв у джинсах і зношених жовтих черевиках, які я спромігся точно відтворити; його темно-русяве волосся прикривало вуха і лоба; в руці він тримав книжку, і я знав, що то Біблія. Найпро-

мовистішою була майка «Мінесота Твінз» з номером 48 зліва на грудях.

— Хто грає під 48 номером, і як ти натрапила на фана «Твінзів» у Брауні? Я гадав, там царство «Ред сокс»⁷⁸.

— 48-й номер — це *Торі Гантер*⁷⁹, — відповіла вона, глянувши на мене так, ніби я був найтупішим у світі йолопом. — Там у центральному студентському клубі стоїть величезний телевізор, тож я якось зайшла туди в липні, коли «Шкарпетки» грали з «Близнюками». Там було повно народу, хоча йшла літня сесія, але тільки на мені й Карсоні були символи «Близнюків» — він був у їхній майці, а я в кашкеті. Тож, зрозуміло, ми сіли поряд, ну й...

Вона знизала плечима, показуючи, що далі все було як водиться.

— Якого він кольору, в релігійному сенсі?

— Баптист. — Вона поглянула на мене дещо зухвало, ніби назвала його *канібалом*. Хоча, як член добропорядної Першої Церкви Невизначеного Чогось, я не ставився негативно до баптистів. Мені не подобалися тільки ті церкви, що наполягають на тому, що їхній Бог вищий за вашого Бога. — В останні чотири місяці ми разом відвідували службу тричі на тиждень.

Підїхав Джек і вона нахилилася до своїх сумок.

— Він збирається у весняний семестр зробити турне з чудовою госпел-групою. Це будуть справжні гастролі, з квитками і таким іншим. Група називається *The Hummingbirds**. Чув би ти його, він співає, мов янгол.

— Не маю сумнівів, — погодився я.

Вона знову поцілувала мене, ніжно, у щоку.

— Я рада, що приїхала, тату. А ти радий?

— Більше, ніж ти собі можеш уявити, — запевнив я, розуміючи, як страшенно мені хочеться, щоб вона закохалася в Джека. Це вирішило б усі проблеми... чи так мені здалося на той момент.

* «Колібрі».

X

У нас не було жодної грандіозної Різдвяної вечери, хоча були, як їх називає Джек, курчата-астронавти, плюс журавлинова приправа, салат з пакету й рисовий пудинг. Ілса з'їла по дві добавки кожної страви. Після обміну подарунками і взаємних урочистих подяк — це саме те, про що мені мріялося! — я повів Ілсу нагору до Малої Ружі і показав їй більшість з мого мистецького доробку. Малюнок її бойфренда й жінки (якщо то була жінка) в червоному лежали сховані на верхній полиці шафи в моїй спальні, і там вони залишатимуться аж поки моя дочка не поїде.

Я причепив близько десятка інших — переважно заходи сонця — до прямокутних картонок і поставив їх під стінами кімнати. Спершу вона пройшлася повз них. Зупинилася, відтак знову обійшла «виставку». Запала ніч, велике вікно було сповнене темряви. Затока віддалилася з відпливом, її присутність тільки й чутно було з ніжного дихання хвиль, що набігали на пісок і завмирили.

— Це ти насправді сам зробив? — нарешті промовила вона. Обернулася і подивилася на мене так, що мені стало ніяково. Так одна людина дивиться на іншу, коли проводить її серйозну переоцінку.

— Так, я, — відповів я. — І як вони тобі?

— Вони гарні. Можливо більше, ніж просто гарні. Оця, — вона нахилилася і дуже обережно взяла ту картинку, де на лінії обр'ю сиділа мушля з жовто-помаранчевим с'явом навкруг неї. — Вона така, блядь... вибач, така з біса бентежна.

— Я теж так думаю, — сказав я. — Але насправді тут нема нічого нового. Звичайна вечірня зоря лише трохи приправлена сюрреалізмом.

І раптом дурнувато вигукнув «Хелло, Далі!»

Вона поставила «Захід з мушлею» і взяла «Захід із софорою».

— Хтось інший це все бачив?

— Тільки ти й Джек. А ще Хуаніта. Вона називає їх *asustador*. Чи якось так. Джек каже, це означає лячні.

— Вони таки трохи лячні, — погодилась вона. — Але, тату... намальоване олівцями... мажеться. І я вважаю, що вони вицвітуть, якщо ти щось не зробиш із цими картинами.

— Що?

— Не знаю. Але гадаю ти мусиш їх показати комусь, хто розуміється на цьому. Комусь, хто зможе тобі сказати наскільки вони гарні.

Мене це потішило, але також і знервувало. Майже стривожило.

— Не маю ніякого уявлення кому і де...

— Спитай Джека. Либонь він знає тут якусь арт-галерею, де на них можуть подивитися.

— Авжеж, просто зайти з вулиці й проголосити: я живу на острові Дума і ось намалював кілька етюдів олівцями — переважно заходи сонця, вельми незвичайне явище для узбережжя Флориди — про які мій співробітник каже, що вони *тиу асусатадор*.

Вона вперла руки в боки і схилила голову набік. Таку позу приймала Пам, коли не збиралася ні в чому поступитися й дюймою. Фактично, коли збиралася натиснути у суперечці на повний газ.

— Батьку...

— О Господи, мені нікуди подітися.

Вона не звернула уваги.

— Ти перетворив два пікапи, списаний після Корейської війни бульдозер і двадцять тисяч доларів позики на багатомільйонний бізнес. А тепер ти сидиш отут і запевняєш мене, що не здатий змусити якихось галерейників поглянути на твої картини, якщо ти цього захочеш?

Вона пом'якшала.

— Я кажу, що вони гарні, тату. *Гарні*. Я ще у школі пройшла лише один мізерний курс «Сприйняття мистецтва», але я бачу те, що бачу.

Я щось відповів, не пам'ятаю, що саме. Я думав про свою навіжену замальовку Карсона Джонса, тобто балтистського колібрі. Чи їй вона так само сподобалась би, аби вона її побачила?

Але я їй її не покажу. Ні ту, ні іншу, з фігурою в червоній хламиді. Ці картинки не побачить ніхто. Так я гадав тоді.

— Тату, якщо цей талант в тебе був завжди, то чому він не проявився раніше?

— Не знаю. І чи насправді талант — те, про що ми отут базикаємо, це ще нікому невідомо.

— Тоді знайди когось, хто тобі пояснить, о'кей? Когось, хто розуміється. — Вона взяла до рук малюнок моєї поштової скриньки. — Навіть оцей... нічого особливого, окрім того що він є. Тому що він... — Вона торкнулася паперу. — Коник-гойдалка. Тату, чому ти зобразив його на цій картині?

— Сам не знаю, — здивувався я. — Він просто захотів тут бути.

— Ти намалював його по пам'яті?

— Ні. Навряд чи я зумів би. Чи то через аварію, чи тому, що ніколи раніше не мав здібності до цього. — Окрім того випадку, коли я таки це зробив, коли, скажімо, намалював юнака у майці «Твінзів». — Я знайшов це в Інтернеті і надрукував на принтері...

— Ой, блядь, я її розмазала, — скрикнула вона. — От, блядь!

— Ілсо, все в порядку. Це не має значення.

— Зовсім не в порядку, і це має значення! Тобі треба купити ті блядські фарби!

Вона повторила те саме знову й затулила собі рукою рота.

— Можливо, ти мені не повіриш, — промовив я. — Але я в своєму житті не раз чув це слово. Хоча не певен, що твій бойфренд... от, либонь, він...

— Ти маєш рацію, — погодилася вона дещо похмуро, а потім посміхнулася. — Але він вміє видати хитросплетене прокляття, коли його хтось підрізає на дорозі. Татку, щодо твоїх картин...

— Я радий, що вони тобі сподобалися.

— Більше ніж сподобалися. Я вражена. — Вона позіхнула. — А ще я ледь тримаюся на ногах.

— Гадаю, тобі треба випити чашку гарячого какао та йти в ліжку.

— Звучить чудово.

— Що саме?

Вона розсміялася. Чудово чути її сміх. Дім перестав бути порожнім.

— Обидві перспективи.

XI

Наступного ранку ми стояли на пляжі з горнятками кави в руках і ногами по кісточки в прибої. Сонце лишень щойно визирнуло з-за низького пагорбка позаду нас, і здавалося, що наші тіні тягнуться по тихій воді на милі вдалечінь.

Ілса поглянула серйозно.

— Тату, це найкрасивіше місце на землі?

— Ні, але ти юна і я не можу докоряти тобі, якщо ти так вважаєш. Насправді це місце на четвертому місці в списку найкрасивіших, але назви трьох перших ніхто не зуміє правильно написати.

Вона подарувала мені посмішку над краєм горнятка.

— Назви їх.

— Якщо ти наполягаєш. Номер один — Мачу Пікчу. Номер два — Маракеш. Номер три — Національний заповідник петрогліфів⁸⁰. Ну, а номер четвертий — острів Дума, близьенько біля західного узбережжя Флориди.

На пару секунд її посмішка ще більше розквітла. Потім відцвіла, і вона знову послала мені серйозний погляд. Я згадав, що так само вона дивилася на мене, коли їй було роки чотири, питаючи, чи існує насправді така магія, як у казках. Я тоді запевнив її, що так, звичайно, думаючи, що брешу. Тепер я не був так певен цього. Проте повітря було теплим, мої босі ступні пестила Затока, і мені дуже не хотілося, щоб Ілсу було скривджено. Хоча мені гадалося, що буде. Але кожен отримує свою долю, хіба ні? Авжеж. Бах у ніс. Бах в око. Бах нижче пояса, ти з котушок, а рефері якраз пішов по хот-дог. Лишень тільки, що ті, кого ви любите, множать цей біль і поширюють його навкруги. Біль — це найпотужніший двигун любові. Так каже Ваєрмен.

— Уздріла зелений спалах⁸¹, серденько? — спитав я.

— Ні, я просто знову подумала, яка я рада, що приїхала. Я уявляла собі, що ти тут скнієш в якомусь старечому пансіонаті, де тільки й розваг, що гавайський бар з «мокрими маечками» по четвергах. Напевне, я забагато начиталася Карла Гайесена⁸².

— Тут до біса подібних місцин.

— А такі, як Дума, ще є?

— Я не знаю. Можливо, трохи, — хоча, судячи з того, що розповідав мені Джек, мені так не вважалося.

— Авжеж, ти заслужив собі цей острів, — сказала вона. — Час відпочивати й одужувати. І якщо все оце, — вона показала рукою на Затоку, — не допоможе тобі одужати, я взагалі не уявляю, що допоможе. Хіба що...

— Так-так? — вигукнув я, скинувши вгору руку й ніби хапаючи щось двома пальцями. Кожна родина має свою внутрішню мову, до неї входить також лексикон жестів. Для чужого мій рух не означав нічого, та Ілса зрозуміла й розреготалася.

— Добре, хитрун. Єдина муха в тутешнім бальзамі — це звук хвиль у приплив. Я прокинулась посеред ночі і мало не заверещала, перш ніж второпала, що то мушлі перекидаються у воді. То ж вони, так? Прощу, скажи мені, що то мушлі.

— Так і є. А що б то могло бути?

Вона аж здригнулася.

— Першою думкою було... не смійся... скелети марширують. Сотні їх крокують навкруг будинку.

Мені ніколи не спадав на думку такий образ, але я зрозумів, що вона мала на увазі.

— В цім є частина правди.

Вона непевно знизала плечима.

— Ну... тоді о'кей. Кожному своє. Підемо назад? Я можу засмажити нам яець. Навіть додати до них перцю й грибів.

— Веди.

— Я жодного разу не бачила тебе без костура після аварії.

— На середину січня я сподіваюся пройти пляжем у південному напрямку чверть милі.

Вона свиснула.

— Чверть милі туди й назад?

Я похитав головою.

— Ні-ні. Чверть милі тільки в один бік. Назад я прилечу, — я розпростер руки, щоб показати як.

Вона пирснула, знову рушила в бік будинку, відтак зупинилася, коли промінь світла подав нам сигнал з південного напрямку. Раз, потім другий. Там виднілися дві цятки.

— Люди, — повідомила Ілса, приставивши руку дашком над очима.

— Мої сусіди. Мої *єдині* сусіди зараз. Принаймні я так гадаю.

— Ти з ними знайомий?

— Та ні. Я знаю тільки, що там чоловік і жінка в інвалідному візочку. Гадаю, вона часто снідає біля води. Гадаю, то в них таця так виблискує.

— Ти міг би придбати собі мотовізок для гольфа. Тоді зможеш прокотитися туди й сказати їм привіт.

— Кінець-кінцем я *дійду* туди й скажу привіт. Ніяких мотовізочків. Доктор Камен наказав встановлювати мету й досягати її, от я і встановив.

— Тату, тобі не потрібен психотерапевт для встановлення мети, — промовила вона, усе ще дивлячись на південь. — А вони з якого будинку? З отого здоровезного, що виглядає, мов ранчо у вестерні?

— Я певен, що з того.

— І більш ніхто там не живе?

— Зараз ні. Джек каже, що є люди, котрі винаймають кілька інших будинків у січні й лютому, але зараз, гадаю, тут тільки я й вони. Решта острова — чисто ботанічна порнографія. Здичавіла рослинність.

— Господи, чому?

— Не маю жодного уявлення. Втім хочу дізнатися, принаймні спробувати, проте тепер я тільки намагаюсь міцно встати на ноги. Я кажу це буквально.

Ми нарешті пішли додому. Ілса сказала:

— Майже порожній острів під сонцем — тут може бути якась історія. Тут просто мусить бути якась історія, як ти вважаєш?

— Так і вважаю, — відповів я. — Джек Канторі пропонував розвідати, та я відрадив його — гадаю, я й сам про все дізнаюся.

Я вчепився у костур, вставивши руку в його два сталевих рукави, — це завжди приємно після часу проведеного на пляжі без опори — і потюпав по доріжці. Але Ілса не пішла за мною. Я зупинився й обернувся. Вона дивилася на південь, так само прикриваючи рукою очі.

— Ходімо, мила?

— Так.

Віддалік на пляжі знову зблиснуло — сніданкова таця або чайник.

— Можливо, вони знають історію, — промовила Ілса, рушаючи за мною.

— Можливо й так.

Вона показала на дорогу:

— А от вона, чи далеко вона тягнеться?

— Не знаю, — відповів я.

— А якщо нам поїхати сьогодні після полудня машиною і подивитися?

— Ти готова вести «шеві малібу», орендований у Герца⁸³?

— Запросто, — запевнила вона. Уперла руки у свої худенькі стегна, хитнула головою, ніби спльовує, і видала тягучою південноштатівською говіркою: — Я поведу ааж допоки ось-оцей-от пуутівець не скінчиться.

XII

Проте ми й близько не дісталися кінця Думського шляху. Не наш був день. Наша подорож на південь почалася добре, але скінчилася погано.

Відїжджаючи, обоє ми почувалися чудово. Я дав ногам годинний перепочинок, до того ж прийняв свою щоденну дозу оксиконтину. Дочка перевдяглася у шорти й топ на бретельках, вона розреготалася, коли я наполог на тому, щоб намазати їй ніс кремом з оксидом цинку. «Клоун Бобо» сказала вона, побачивши себе у дзеркалі. Настрій в неї був чудовий, я почувався щасливим, як ніколи з часу аварії, тож те, що трапилось з нами того пополудня, виявилось цілковитою несподіванкою. Ілса вважала, що завинив сніданок — либонь, поганий майонез в тунцевому салаті — і я з нею погоджувався, хоча, гадаю, винен був зовсім не поганий майонез. Радше погана магія.

Дорога була вузькою, вибоїстою, ледь залатаною. Поки ми доїхали до того місця, де починалися зарості, що вкривали більшу частину острова, нам також довелося подолати гребені кіс-

тяного кольору піщаних дюн, що їх надуло з пляжу. Орендний «шеві» долав їх відважно, з глухим гарчанням, але коли дорога завершила трохи ближче до води — це коли ми майже досягли гасьєнди, котру Ваєрмен називає *Palacio de Asesinos*⁸⁴, — наноси потовщали і машина їх ледь переповзала. Ілса навчалася кермувати у сніжному штаті, тож вела машину без жалібних нарікань.

Будинки між Великою Ружею і *Ель Паласіо* всі були в стилі, котрий я звик для себе визначати як «бляклу флоридську потворність». Більшість з них, окрім одного, стояли замкнуті, з зачиненими воротами. Під'їзд до єдиного винятку було перегороджено двома колодами з вицвілими трафаретними написами: **ЗЛІ СОБАКИ ЗЛІ СОБАКИ**. Поза домом злих собак починалася територія гасьєнди. Її було огорожено міцною, фарбованою під тиньк стіною заввишки футів з десять⁸⁵, покритою помаранчевою черепицею. Така ж помаранчева черепиця — покрівля самого будинку — височіла над двором кутастими ухилами проти синього, без цяточки неба.

— Перетрахані психопати, — сказала Ілса, певне підчепила зворот від свого бойфренда-баптиста. — Садиба наче з Беверлі-Хіллз.

Стіна тягнулася вздовж східного узбіччя вибоїстої дороги принаймні вісімдесят ярдів⁸⁶. Ніяких написів ПРОХІД ЗАБОРОНЕНО там не було, сама ця стіна дозволяла ясно зрозуміти ставлення її хазяїв до комівояжерів і проповідників мормонства. В стіні зяяли навстіж розчинені залізні ворота. А у воротах сиділа...

— Ось вона, — прошепотів я. — Леді з пляжу. Встратися на місці, та вона ж чисто тобі Наречена Хрещеного Батька.

— Татку! — захлинулася сміхом шокована Ілса.

Жінка була старезною, щонайменше за вісімдесят. Вона сиділа у кріслі-візку, впираючись у хромоване підніжжя величезного розміру синіми «конверсами»⁸⁷. Хоча температура сягала більше сімдесяти градусів⁸⁸, на ній був сірий спортивний костюм. В одній шишкуватій руці курилася цигарка. На її голові був солом'яний капелюх, котрий я помітив ще під час своїх перших прогулянок, але не міг уявити собі, який він величезний — не капелюх, а ціле виношене сомбреро. Її схожість на

Марлона Брандо наприкінці «Хрещеного батька» — коли він грається зі своїм онуком у садочку, — була вражаючою. На колінах в неї лежало щось, цілком схоже на пістолет.

Ми з Ілсою привітали її помахами. Якусь мить вона не реагувала. Відтак підняла одну долоню в індіанському жесті *хау* і розпливлася у сяючій, сливе беззубій усмішці. Зіжмакане тисячами зморшок обличчя перетворило її на добру чаклунку. Я навіть не поглянув на будинок позаду неї; я все ще намагався усвідомити її несподіване явлення, її сині кеди, її схоже на такир лице, її...

— Тату, то в неї пістолет? — Ілса широко розплющеними очима дивилася у дзеркало заднього виду. — Ця старенька леді тримала пістолет?

Машину заносило, я побачив, що ми реально можемо зачепити кут огорожі гасьєнди. Тож торкнувся керма, виправивши курс.

— Я теж так гадаю. Щось таке. Кермуй уважніше, люба. На цій дорозі нема живого місця.

Вона знову почала дивитися вперед. Ми їхали під яскравим сонцем, проте з закінченням стіни гасьєнди воно померхло.

— Що ти маєш на увазі під «щось таке»?

— Воно було схоже, ну, я не знаю... на арбалет. Чи щось таке. Можливо, вона з нього стріляє змій.

— Слава Богові, вона посміхнулася, — сказала Ілса. — І посмішка в неї чудова, правда ж?

Я кивнув:

— Правда.

Гасьєнда виявилась останньою будівлею на відкритому північному просторі Думи. За нею дорога повернула від берега всередину острова і почалися зарості, котрі спершу здалися мені цікавими, потім лихими, а відтак навіяли клаустрофобію. Зелена товща височіла щонайменше на дванадцять футів, кармінні прожилки на круглomu листі нагадували висохлу кров.

— Що це за рослини, тату?

— Морський виноград⁸⁹. Оте зелене з жовтими квітками називається веделія⁹⁰. Вона росте тут всюди. Також рододендрони. Більшість дерев тут — болотяна сосна⁹¹, так мені здається, хоча...

Вона скинула швидкість до мінімальної і показала ліворуч, тягнувши шию, щоб подивитися за край лобової шибки.

— Там якісь пальми. Глянь-но... он там прямо...

Дорога завершила ще більше вглиб острова і тут вже обабіч неї з'явилися схожі на скручені товсті сірі канати стовбури. Їх коріння спучило асфальт. Я вирішив, що ми ще зможемо проїхати, але чи давно їздили тут автомобілі? Не думаю.

— Фікус-душитель⁹², — показав я.

— Чудова назва, ніби з фільму Альфреда Гічкока. І вони отак тут самі дико вирости?

— Не знаю.

Вона акуратно переїхала через здиблене кореневище й посунула далі. Ми рухалися не швидше п'яти миль на годину. Ще більше фікусів-душителів з'явилося серед масиву рододендронів та морського винограду. Високі зарості перетворили дорогу на мрячний тунель. По обидва боки нічого неможливо було розглядіти крізь зелену стіну. Навіть небо зникло, про нього нагадували хіба що випадковий зблиск сині чи заблукалий сонячний промінчик. Тепер стали траплятися гілляччя меч-трави⁹³ та прутняка⁹⁴, пророслі просто крізь тріщини в асфальті.

У мене почала свербіти рука. Та, якої не було. Мимоволі я потягнувся до неї і почесав собі тільки все ще ниючі ребра, як вже це траплялося не раз. Одночасно почала свербіти ліва скроня. Її я міг почесати, що й зробив.

— Тату?

— Я в порядку. Чому ти зупинилася?

— Тому що... Мені щось погано.

Ще б пак, на ній все було написано. Вона вся знітилась і побіліла, стала, як та цинкова мазь у неї на носі.

— Ілсо? Що з тобою?

— Шлунок. У мене великі сумніви щодо того салату з тунця, яким я поснідала. — Вона подарувала мені хворобливу, ледь не грипозну посмішку. — І я не знаю, чи зумію вивезти нас звідси.

Непогане питання. Раптом морський виноград ніби присунувся ближче, а переплетені вгорі гілляччям пальми начебто погустішали. Мені здалося, що я відчув запах оточуючої нас

рослинності, тяжкий дух, що нахабно, сам, пхається мені до горла. А чом би й ні? Кінець кінцем, він *повзе* від живих створінь: вони товпляться зусібіч. І згори теж.

— Тату?

Свербіння погіршилося. Воно було червоним те свербіння, таким само червоним, як зеленим був сморід в моєму носі. Свербіло, як *обсмалене у печі*.

— Тату, вибач мене, але я, здається, зараз виблюю.

Не *обсмалене*, це не *піч*, це *машина*, вона прочинила дверцята й висунулася надвір, тримаючись одною лапкою за кермо, і я почув як її вирвало.

В лівому оці мені почервоніло і я сказав собі: *«Я зможу це зробити. Я зможу це зробити. Я просто мушу зібрати докупи весь цей старий гнилий мотлох мого тіла»*.

Я відчинив дверцята зі свого боку, довелось потягнутися рукою собі через тулуб. *Вивіз* надвір, тримаючись рукою за верхівку дверцят, щоб не завалитися головою прямо в стіну морського винограду й переплетене галуззя напівусохлих баньянів. У мене чесалося все тіло. Куці й гілки були так близько від машини, що дряпали мене, коли я рушив обходити її спереду. Мій зір наполовину погіршився, очі ніби залило

(ЧЕРВОНОЮ)

кров'ю, я відчув, як соснова гілка дряпає мені зап'ястя — я міг поклястися — правої руки, і подумав, що *зможу це зробити, я мушу це зробити*, а Ілса все блювала, я це чув. Я відчував, що в цій вузькій алеї гарячіше, ніж мало би бути, навіть під цим зеленим дахом. У мене залишалося достатньо здорового глузду, щоб дивуватися, якого біса нам взагалі заманулося проїхатися по цій дорозі. Авжеж, спочатку це нам здавалося лише забавою.

Ілса стояла все ще нахилена, тримаючись за кермо правою рукою. Крупні краплини поту блищали в неї на лобі. Вона звела очі на мене.

— О Господи...

— Давай ще, Ілсо.

— Тату, що ти намірився робити?

Так, ніби вона сама не розуміла. І раптом обидва слова *повезу і назад* виявилися для мене абсолютно неприступ-

ними. Все, що я зміг виартикулювати в ту мить, було нас, найзайвіше слово в англійській мові, коли воно одне-самісіньке. Я відчув, як лють лине вгору моїм горлом, мов гаряча вода. Або кров. Авжеж, як кров. Тому що лють була, так-так, червона.

— Витягну нас звідси. Посунься. — А собі думав: «Не лютися на неї. Не здумайся почати кричати. О Господи, допоможи, не треба кричати...»

— Тату, ти не зможеш...

— Ні, я зможу це зробити. Сунься.

Звичка до слухняності невмируща — особливо живуча вона у стосунках між батьком і дочкою. Ну, й звичайно ж, їй було зле. Вона посунулася й я поліз за кермо, сідаючи своїм ідіотським способом — задом наперед, піднімаючи рукою свою негодну праву ногу. Біринів увесь мій правий бік — так, ніби я отримав знизу удар електричним струмом.

Я міцно заплющив очі й подумав: «Я ЗМОЖУ це зробити, чорти мене забирай, і мені для контролю не потрібно ніякої ганчір'яної курви».

Коли я знову подивився на світ, децю з тієї червоності — і трохи люті, слава Богові, — вимилося геть. Я перемкнув трансмісію на задній хід і почав поволі здавати. Я не міг виглядати у вікно, як це б робила Ілса, бо ж не мав правої руки, щоб тримати керма. Залишалось дивитися тільки у люстерко заднього виду. В голові мені чулося примарне: *bin-bin-bin*.

— Прошу, не з'їдь з дороги, — промовила Ілса. — Ми не діждемо пішки. Мені дуже зле, а ти зовсім інвалід.

— Я не з'їду, Моніко*, — відповів я, але якраз в ту мить вона висунулася зі свого вікна, щоб знову зблювати, тож я не певен, чи вона почула мій жарт.

* Алюзія на анекдот: «Тепер Клінтон розривається між вибором — дозволити Моніці Левинскі зустрічатися з О Джей Симпсоном чи попросити Едварда Кеннеді відвезти її додому». (В дійсності футболіста Симпсона судили за вбивство колишньої дружини; п'яний сенатор Кеннеді врізався на машині в огороженню мосту, сам встиг вискочити, машина потонула, в результаті загинула його коханка.)

XIII

Потроху-помалу я здавав задом від того місця, де зупинилася Ілса, повторюючи собі *хто не поспішає, той гарно везе та тихше їдеши — далі будеш*. Мое стегно лементувало на кожному переханому корчі фікусів-душителів, що порили дорогу. Я чув, як одно скрегочуть об машину гілки морського винограду. Люди Герца не зраділи б, але про них я думав найменше того полудня.

Потроху-помалу світлішало, це нагорі рідшала рослинність. І то вже добре. І зір в мене також прояснився, притихла сверблячка в боці. От це було ще краще.

— Я вже бачу велику садибу огорожену стіною, — сказала Ілса, оглядаючись через плече.

— Тобі хоч трохи покращало?

— Либонь, трохи, хоча у шлунку все ще клекотить, ніби в пральні Майтага⁹⁵, — вона гучно відригнула. — О Господи, краще б я цього не говорила. — Вона висунулася з машини і знов зблювала, відтак зі сміхом й стогоном відкинулася на спинку крісла. Волосся жмуттям прилипло їй до лоба. — Я щойно полакувала бік твого авто. Прошу, зізнайся, що в тебе є шланг.

— Не переймайся. Сиди собі і просто повільно й глибоко дихай.

Вона ледь змахнула рукою й заплющила очі.

Старої у величезному солом'яному капелюсі ніде не спостерігалось, але обидві половини залізних воріт стояли розчакнуті навстіж, так ніби в неї очікували на гостей. Чи вона знала, що нам треба буде розвернутись.

Я не витрачав часу на роздуми, а просто заїхав задом у ворота. На мить побачив мощений прохолодними блакитними кахлями двір, тенісний корт і величезні двостулкові двері з угвинченими в них залізними кільцями. Відтак я розвернувся носом додому. Ми доїхали туди за п'ять хвилин. Зір в мене знову став ясним, як вранці, коли я прокинувся, а то й кращим. Якщо не зважати на легке свербіння в правому боці, я почувався просто чудово.

Крім того, я відчував потужне бажання малювати. Не знав поки, що саме, але я буду знати, коли всядуся у Малій Ружі перед розгорнутим на мольберті альбомом. Я був певен цього.

— Я хочу помити машину, — сказала Ілса.

— Ти б краще лягла. Бо маєш вигляд до півсмерті побитої людини.

Вона відповіла змученою посмішкою.

— Пів — це краще, ніж нічого. Пам'ятаєш, мама любила так казати?

Я кивнув.

— Ну, а тепер іди, я сам помию, — і попрямував до північного боку Великої Ружі, де на стіні висів змотаний шланг. — Там все підключено й готове до використання.

— Ти певен, що ти сам у порядку?

— Я в нормі. Ти, мабуть, просто з'їла більше за мене того тунцевого салату.

Вона знов спромоглася на посмішку.

— Я завжди не була байдужа до власноруч зроблених страв. Тату, ти героїчно вивіз нас звідти. Я б тебе поцілувала, але в мене зараз такий *віддих*...

Я сам поцілував її. В лоба. Шкіра була холодною й вогкою.

— Марш у постіль, міс Булочко — це командирський наказ.

Вона пішла. Я відвернув кран і став поливати бік «шеві», роблячи це довше, ніж було потрібно, аби дати їй час міцно заснути. Так і сталося. Поглянувши крізь напівпрочинені двері меншої спальні, я побачив, що вона лежить на боці, спить, як спала в дитинстві: одну руку підклала під щоку, а коліно підтягнула собі майже під груди. Ми гадаємо, ніби змінюємося, а насправді зовсім ні — так каже Ваермен.

Може *si*, може *no* — і так каже Ваермен.

XIV

Щось підштовхувало мене — можливо, воно сиділо в мені з часу аварії, хоча напевне щось пристало до мене також на острівній дорозі, і тепер воно також підштовхувало мене. Я не пручався. Не певен, що взагалі зміг би йому опиратися, тож я й не намагався. Я був заінтригований.

Сумочка моєї дочки лежала на журнальному столику у вітальні. Я відкрив її, витяг портмоне і перегорнув фотокартки. При цьому почував себе трохи хамлом, проте лиш трохи. «*Це зовсім не схоже на крадіжку*», — запевняв я сам себе, хоча є багато способів крадіжства, хіба не так?

Побачив фотокартку Карсона Джонса, яку вона показувала мені в аеропорті, але це було не те, що мені потрібно. Мені потрібен був не він сам. Мені потрібен був він з нею. Мені потрібне було фото, де вона з ним парою. І я таке знайшов. Позаду них виднілися ящики з огірками і кукурудзою, схоже, хтось сфотографував їх десь на придорожньому ринку. Вони стояли обійнявшись — усміхнені, молоді, красиві. Одна рука Карсона Джонса, певне, лежала на затягнутому в сині джинси опуклому задку моєї дочки. О ти, навіжений християнин. Права рука мені ще свербіла, поколювала повільними вогняними мурашками. Я почесав її, почесав крізь неї, і в тисячний раз дістав свої ребра. Ця фотокартка також була в захисній пластиковій плівці. Я її витяг, нервово — як грабіжник на першому в його житті ділі — озирнувся через плече на напівпрочинені двері кімнати, де спала Ілса, відтак перевернув фото.

*Я кохаю тебе, Динько!
Смайлі*

Чи міг я довіряти поклоннику, котрий називає мою дочку Динькою, а сам підписується Смайлі-Сміхованцем? Гадаю, ні. Можливо, це нечемно, але ні — я вважав навпаки. Хай там як, а я знайшов те, що шукав. Не одного, а обох. Я знову перевернув фото, заплющив очі й уявив собі, ніби торкаюся кольорових образів на ньому правою рукою. Хоча відчуття доторку було зовсім не уявним; гадаю, про це навіть зайве казати.

Минув якийсь час — не знаю точно скільки часу сплигло — я повернув фотокартку до її пластикової оболонки і засунув портмоне під паперові серветки й косметику на ту ж глибину, звідки його попередньо витяг. Відтак знову поклав сумочку на журнальний столик і пішов до своєї спальні взяти Ребу Ляльку-Контролерку-Люті. Затиснувши її під пахвою кукси, я пошкандибав нагору до Малої Ружі. Пам'ятаю, повторював собі: «Я зроблю з тебе Моніку Селеш⁹⁶», — всадовлюючи Ребу перед вікном, хоча з тим же

успіхом вона могла бути Монікою Голдстайн⁹⁷; коли йдеться про пам'ять, ми всі займаємося підтасовкою. Євангеліє від Ваєрмена.

Зараз я набагато краще, ніж мені того хотілося б, розумію все, що тоді відбувалося на Думі, але саме той пополудень бачиться мені дуже непевним. Пам'ятаю лише, що мене охопила манія малювання, і що, поки я працював, скажена сверблячка пощезла геть з моєї неіснуючої руки; але я не пригадую, а знаю майже точно, що червоняста імла, яка в ті дні завжди застила мені зір, коли я був втомлений, кудись паразі зникла.

Не знаю, скільки часу я перебував у тому стані. Гадаю, що довгенько. Так довго, що коли закінчив, я був знесилений і згоднілий.

Я зійшов вниз і просто біля холодильника нажерся м'яса разом із памороззю. Не хотів робити собі сандвіч, бо не хотів, аби Ілса знала, що я так гарно почувався, що аж їсти захотів. Хай вона так і вважає, піби причиною наших неприємностей був несвіжий майонез. Таким чином ми не витратимо часу на лошуки інших пояснень.

Бо жодне з інших пояснень не здавалося мені раціональним.

Виївши півпачки різаної салямі, запивши ковбасу півпінтою солодкого чаю, я пішов до своєї спальні, впав у ліжку і провалився у безтямний сон.

XV

Захід сонця.

Іноді мені здається, що найчистіші мої спогади про острів Дума — це помаранчеві небеса, кров'яніючі зі споду і блякнучі на вершечку, між зеленню і чорнотою. Того вечора я прокинувся, коли черговий славний день доходив свого кінця. Спираючись на костур, я, затинаячись і тремтячи (перші десять хвилин завжди були найгірші), пошкандибав до великої вітальні. Двері до Ілсиної кімнати були прочинені, її ліжка стояло порожнє.

— Ілсо? — позвав я.

Якусь мить відповіді не було. Потім вона відізвалася згори.

— На Бога, татку, це ти сам зробив? Коли це ти встиг?

Усі мої думки про болешчі й немощі відлетіли геть. Я миттю подерся до Малої Ружі, намагаючись пригадати, що саме я там намалював. Щоб воно не було, я не зробив жодної спроби при-
брати його десь подалі. А що як там щось жахливе? А що як мені прийшла чудова ідея намалювати карикатурне розп'яття, де верхи на хресті сидить Євангеліст Колібри?

Ілса стояла перед мольбертом, тож я не міг бачити, що там на ній. Вона затуляла його своїм тілом. Навіть якби вона стояла збоку, єдине світло, що наразі потрапляло до кімнати, надходило від того чортового призахідного сонця; на тлі його сяйва альбом був просто чорним прямокутником.

Я ввімкнув світло, молячи Бога, щоб там не було чогось такого, що могло завдати болю моїй доні, котра приїхала до мене здалеку взнати, чи все зі мною тут в порядку. По її голосу я нічого не міг вгадати.

— Ілсо?

Вона обернулася до мене, з лицем радше здивованим, ніж розсердженим.

— Коли ти це зробив?

— Ну... — промовив я. — Відійди трішки вбік, еге ж?

— Твоя пам'ять знову грає з тобою в піжмурки, ге?

— Ні, — відповів я. — А, тобто так, авжеж. — На картині був берег, що лежав за вікном, тільки це я зумів розпізнати, і не більше. — Дай-но я подивлюся, тоді я, певне, що цілком... відступи-но, люба, ти ж не скляна.

— Хоча крихкотіла, хочеш сказати? — засміялася вона. Не часто мене так втішав чийсь сміх. Хай там що вона побачила на мольберті, та воно її не роздратовало, отже мені відлягло від серця. Якщо вона не роз'ятрилася, ризик того, що я розлючуся й спляжжу все хороше, що приніс мені її візит, поменшився.

Вона відступила вліво і я побачив, що намалював у тім запаморочливому передсонному стані. У технічному сенсі це либонь була найкраща річ з тих, що я зробив після свого дебютного малюнку пером і тушшю на озері Фален, але мене не здивувало те, що Ілса виявилася враженою. Я й сам був вражений.

Там було намальовано шматок пляжу, що проглядався з величезного, ледь не у всю стіну, вікна Малої Ружі. Примхливі

завитки світла на воді вдалися завдяки тому тону, котрий компанія «Вінус» означає як «хром», вони натякали на досвітній ранок. У центрі картини стояла маленька дівчинка в тенісному платтячку. Стояла вона спиною до глядача, але її видавало руде волосся: це була Реба, моє маленьке кохання, подружка з іншого життя. Її фігуру не було прописано, але якимсь чином розумілося, що це ніяке не справжнє дівча, а тільки уявна постань на тлі уявного краєвиду.

На піску навкруг неї валялися яскраво-зелені тенісні м'ячики. Такі ж м'ячики гойдалися на линучих до берега хвилях.

— Коли ти це намалював? — Ілса все ще посміхалася — майже сміялася. — І що це к-бісу може означати?

— Тобі подобається? — спитав я. Тому що мені воно не подобалося. Тенісні м'ячики були неправильного кольору, бо в мене не було вірного зеленого тону, але не в тім річ; я зненавидів картину, бо вона вся була неправильна. Вона відчувалася, мов велике горе.

— Я обожнюю цю річ, — відповіла вона й раптом зареготалася. — Ну ж-бо, коли ти її намалював? Зізнавайся.

— Поки ти спала. Я приліг відпочити, та тут мене знов почало нудити, тож вирішив, що краще побути у вертикальному стані. Вирішив трохи помалювати, відволіктися трохи. Я навіть не уявляв, що я *тримаю* у руці, поки не піднявся сюди. — Я кивнув у бік Реби, котра, розчепіривши ноги, сиділа під вікном.

— Це та лялька, на яку тобі було приписано кричати, коли ти забуваєш слова, еге ж?

— Щось на кшталт цього. Отже, я намалював картинку. Витратив на це певне з годину часу. Коли я її закінчив, почувався трохи краще. — Хоча я практично не пам'ятав самого процесу малювання, я пам'ятав достатньо для усвідомлення того, що моя розповідь — суцільна брехня. — Потім я ліг і заснув. От і вся історія.

— Можна я заберу її собі?

Я відчув напад тривоги, але не міг вигадати причини для відмови, яка б не образила її почуття чи не виглядала ідіотською.

— Якщо тобі так хочеться. Хоча це не найліпша. Може, краще візьмеш щось зі знаменитих Фрімонтлівських заходів сонця? Або поштову скриньку з коником-гойдалкою! Я міг би...

— Я хочу саме цю, — сказала вона. — Вона забавна й ніжна і навіть трохи... Ну, не знаю... грізна. Поглянеш на неї, й скажеш — «ну, лялька». Придивишся й скажеш: «Ні, дівчинка — хіба вона не стоїть сама на власних ногах?» Просто дивно, як чудово ти навчився малювати кольоровими олівцями. — Вона рішуче кивнула. — Я хочу цю картину. Тільки ти виггадаєш для неї назву. Художники мусять давати імена своїм роботам.

— Я згоден, от тільки нічого в голову не приходять...

— Давай, давай, не викручуйся. Кажі перше, що спадає тобі на думку.

Я промовив:

— Гарзд — «Кінець гри».

Вона сплеснула долонями.

— Чудово. *Перфектно!* І ти також мусиш її сам підписати. Я поводжуся як нахаба?

— Ти завжди нею була, — відповів я. — *Вельми безпардонною.* Бачу, тобі вже покращало.

— Так, а тобі?

— Теж, — збрехав я. Мене раптом накрило почуття багряної люті. Навіть у палітрі «Вінуса» нема такого кольору, але у рівчачку на мольберті лежав новенький, гарно заточений чорний олівець. Я взяв його і написав своє ім'я на одній з рожевих ніг ляльки. Під нею в лінивих хвилях плавало з десяток тенісних м'ячиків неправильного кольору. Я не знав, що означають тут ці прибудні м'ячі, але вони мені не подобалися. Мені також не подобалося підписувати своїм ім'ям цю картину, але оскільки я вже це зробив, то скраєчку написав і назву «Кінець гри». При цьому я згадав те, як Пам вчила дівчаток, коли вони були малими, казати після виконання неприємного завдання:

«Зроблено, та й по всьому».

XVI

Вона побула в мене ще два дні, гарні то були два дні. Коли ми з Джеком відвозили її в аеропорт, на її руках і обличчі вже сяяла

засмага і вся вона ніби світилася власним теплом: юністю, здоров'ям, гумором.

Джек привіз їй тубус для картини.

— Тату, пообіцяй, що ти берегтимешся і телефонуватимеш, якщо тобі буде потрібна моя допомога, — вимагала вона.

— Слухаюсь, — посміхнувся я.

— І пообіцяй мені, що знайдеш когось, хто зможе оцінити твої картини. Когось, хто розуміється на цьому.

— Ну...

Вона нахилила голову й насупилась. У ній я ніби знову побачив Пам у момент нашого з нею знайомства.

— Краще пообіцяй, бо інакше.

І тому що вона говорила це цілком серйозно — про що красномовно свідчила вертикальна зморшка між її бровами — я пообіцяв.

Зморшка розгладилася.

— Добре, домовилися. Знаєш, ти заслуговуєш на краще. Іноді я дивуюся, чи ти сам це розумієш.

— Авжеж, розумію, — погодився я.

Ілса продовжила, ніби й не чула.

— Тому що в тім, що трапилося, нема твоєї провини.

Від її слів мені на очі набігли сльози. Мені здавалося, я й сам це знав, проте було приємно чути це промовленим уголос кимось іншим. Кимось, окрім Камена, бо то була його робота — відшарувати липкий бруд із засмальцьованих горщиків у ваганах чужої підсвідомості.

Вона кивнула.

— У тебе обов'язково все буде класно. Я кажу так, бо я є *вельми* безпардонною.

— Рейс № 559 компанії «Дельта» на Цинцинаті й Клівленд, — продудонів гучномовець. Перший етап на Ілсиному шляху додому.

— Катай, рідненька, щоб вони встигли просвітити тобі тіло й перевірити твої черевички.

— Мені ще треба тобі щось сказати.

Я прикрився моєю єдиною рукою.

— Що *ще*, дівчинко моя дорогоцінна?

Вона посміхнулася: так я зазвичай звертався до обох дочок, коли в мене кінчалося терпіння.

— Я тобі вдячна за те, що ти не сказав, що ми з Карсоном занадто молоді для заручин.

— Хіба від цього могла бути якась користь?

— Ні.

— Авжеж, ні. Крім того, я впевнений, що твоя мати прекрасно зробить цю роботу за нас обох.

Ілса підігнала губи гузкою, а відтак розреготалася.

— Лінні також підключиться... але тому, що я тут випередила її.

Вона знову міцно мене обняла. Я глибоко вдихнув запах її волосся — ніжний дух шампуні й юності, здорової жіночості. Вона відсторонилася й поглянула на мого хлопця-на-всі-руки, котрий тактовно стояв відсторонь.

— Дбай про нього, Джеку. Він слухняний.

Між ними не виникла закоханість — тут без перемін, муча-чо, — але він подарував їй теплу посмішку.

— Буду намагатися.

— А ще він пообіцяв мені знайти експерта для своїх картин. Ти свідок, Джеку.

Той знову посміхнувся й кивнув.

— Добре. — Вона ще раз мене поцілувала, цього разу в кінчик носа. — На все добре, батьку. Виздоровлюйте. — Відтак вона, вся обвішана торбами, бадьористо ступила до дверей. Наостанок обернулася. — І купи нарешті собі фарби!

— Куплю! — гукнув я у відповідь, проте не певен чи вона почула; у Флориді автоматичні двері зачиняються вмить, тут економлять кондиціоноване повітря. Для мене все в навколишньому світі затуманилося, заблищало; мені задеренчало в скронях і гостро зачесалося в носі. Я нахилив голову, швидко великим й вказівним пальцями змахнувши сльози з очей, тоді як Джек вдав, ніби роздивляється щось таке цікаве в небесах. Просилося якесь слово, якого я не міг ухопити. Спершу спало на думку *жуйка*, потім *журавка*.

Хай мине час, не скаженій зараз, скажи собі, що ти можеш це зробити, і слова з'являться самі собою. Іноді вони вже не потрібні, але все одно приходять. Те слово було *журба*.

Джек промовив:

— Ви почекаєте, поки я підгоню машину чи...

— Ні, краще прогуляюся, — я обхопив пальцями держак свого костура, — але ти слідкуй за дорогою. Мені не хочеться, щоб мене прямо тут задавили. Я цього наївся вдосталь.

XVII

На зворотнім шляху ми зупинилися біля крамниці «Art&Artifacts», і поки скуплялися, я спитав у Джека, чи знає він якісь арт-галереї в Сарасоті.

— Ще б пак, бос. Моя матінка працювала в одній такій, вона зветься «Ското». Це на Палм-авеню.

— Це повинно мені про щось говорити?

— Це найкрутіша галерея серед мистецьких закладів цього міста, — пояснив він, і додав: — Я маю на увазі, в гарному сенсі. І люди, що нею заправляють, теж хороші... принаймні вони завжди добре ставилися до моєї матінки... хоча, ну, розумієте.

— Розумію, хоча це найкрутіша галерея.

— Так.

— Це означає високі ціни?

— Там тусується еліта, — він промовив це урочисто, але коли я вибухнув реготом, приєднався до мене. Гадаю, саме того дня Джек Канторі перетворився з мого тимчасового помічника мені на приятеля.

— Тоді годиться, — сказав я. — Бо ж, поза всякими сумнівами, я сам належу до еліти. Погодсья, синку.

Я задер руку і Джек ляснув об мою долоню своєю.

XVIII

Ми повернулися додому і він допоміг мені зтягти до Великої Ружі мою здобич — п'ять пакунків, дві коробки і дев'ять нап'ятих підрамників. Сливе на тисячу доларів покупок. Я сказав,

що нагору ми занесемо їх вже завтра. Малювання було останнім з того списку занять, якими я волів би займатися цього вечора.

Я пошкутильгав через вітальню до кухні, маючи намір зліпити собі сандвіч, але помітив блимання вогника на автовідповідачі. Я подумав, що, може, то Ілса, може, вона хоче повідомити, що її рейс відкладено через погодні умови або технічні проблеми.

То не була Ілса. Голос, хоча по старечому надтріснутий, звучав приємно, і я вмить здогадався, хто це. Я в'яв побачив перед собою ті величезні сині кеди, що покоїлися на блискучому підніжжі її крісла-візка.

— Вітаю вас, містере Фрімантле, на острові Дума. Приємно було вас побачити того дня, на жаль недовго. Дехто гадає, що юна леді, котра була тоді з вами — ваша дочка, судячи з вашої схожості. Ви відвезли її в аеропорт? Дехто сподівається, що так.

Пауза. Я чув її голосне дихання, напівзасапаний віддих людини, котра, скоріш за все, більшу частину життя провела в дружбі з цигаркою. Відтак вона заговорила знову.

— Беручи до уваги той факт, що острів Дума ніколи не був щасливим місцем для дочок.

Я завважив, що уявляю собі Ребу в дуже недоречному тенісному платтячку, в оточенні маленьких ворсистих м'ячиків, і їх все прибуває більше з кожною новою хвилиною.

— Дехто сподівається, ми познайомимося з часом. До побачення, містере Фрімантле.

У телефоні клацнуло. Я залишився сам на сам з безупинним мурмотінням мушель під будинком.

Починався приплив.

Як намалювати картину (III)

Залишайтеся голодним. Це було дієвим для Мікеланджело, це було дієвим для Пікасо, це діє на сотні тисяч художників, котрі роблять свою справу не з любові (хоча вона й може відігравати якусь роль), але заради того, щоб мати їжу в себе на столі. Якщо бажаєте відтворювати світ, використовуйте свій апетит. Дивно? Нічого дивного. Голод — найлюдськіше з почуттів. Нема істот безталанних, це я вам кажу, але талант — дешевка. Талант жебрачить. Голод — ось поршень мистецтва. А що маленька дівчинка, про яку я вам розповідав? Вона знайшла свій талант і застосувала його.

Вона думає — Годі вже валятися у ліжку цілий день. Я йду до Татової кімнати, до Татового кабінету. Інколи я кажу кабінет, інколи — кобелет. Там є велике красиве вікно. Мене садовлять на стилет. Я дивлюся на все-все. На пташок й інше красиве. Занадто красиве, як на мене, тож я жмурюся. Якись хмаринки з крилами. У деяких сині очі. Кожного разу, як сідає сонце, я плачу, бо жмурюся. Мені болить дивитися. Боляче мені всій. Я ніяк не можу розказати, що я бачу, і від того мені жмурно.

Вона мислить — ЖМУРНО, а правильне слово ЖУРНО. Це таке відчуття, коли садовлять на стилет.

Вона мислить — Аби ж то я могла зупинити цей біль. Аби я могла його випісати. Я плачу і прошу прошу прошу когось сказати те, що я не можу вимовити сама. Няня не може помочи. Коли я кажу «Колір!», вона лапає себе за лице й каже: «Завжди таке було, завжди таке буде». Великі дівчатка теж не помагають. Я так гніваюся на них, чому ви мене не слухаєте, ви великі ЗЛЮКИ! Аж ось одного дня приходять близнючки, Тесі й Ло-Ло. Вони по-особливому балакають між собою, по-особливому слухають мене. Спершу вони мене не розуміють, а тільки потім. Тесі приносить мені папір. Ло-Ло приносить мені олівець і я вимовляю «ові-лець!», і вони від цього полохають у донолі.

Вона мислить — Я МАЙЖЕ МОЖУ ВИМОВИТИ СЛОВО «ОЛІВЕЦЬ»!

Вона мислить — Я можу створити світ на папері. Я можу намалювати значення слів. Я бачу дерево, я створюю дерево. Я бачу пташку, я створюю пташку. Це приємно, як пити воду зі склянки.

Вона маленька дівчинка з забинтованою головою, в рожевому домашньому халатику, вона сидить біля вікна в кабінеті свого батька. Її лялька Новін лежить поряд на підлозі. В неї є дощечка, а на дощечці аркуш паперу. Їй щойно вдалося нарисувати пазуристу лапу, яка дуже схожа на суху гілку сосни за вікном.

Вона мислить — Мені потрібно ще паперу, будь ласка.

Вона мислить — Я ЕЛІЗАБЕТ.

Це ніби знову повернути собі язика після того, як гадалося, що він заляк навіки. І навіть більше того. Краще того. Це її дарунок самій собі — ЕЛІЗАБЕТ. Навіть з тими першими надивовижу зухвалими малюнками вона напевне зрозуміла, що саме відбувається. І захотіла ще більшого.

Її хист був голодним. Такими є всі найкращі — та й найгірші — обдаровання.

4 — ДРУЗІ З СЮРПРИЗАМИ

I

У перший полудень Нового року я прокинувся після короткого, проте освіжаючого сну, з думкою про особливу мушлю — помаранчеву з білими цяточками. Не знаю, чи вона мені просто наснилася, але мені захотілося таку мати. Я був готовий розпочати експерименти з фарбами і гадав, що таку помаранчеву мушлю було б доречно втулити до якогось із заходів сонця на Мексиканські Затоці.

Я пішов уздовж пляжу в південному напрямку в компанії своєї власної тіні й пари десятків крихітних пташок — Ілса прозвала їх цвірінками, — котрі безупинно пурхали біля води, шукаючи собі поживи. Подалі від берега в повітрі крейсували пелікани, час від часу вони складали крила і каменями падали у воду. Я забув про вправи того пополудня, не прислухався до болю в стегні і не рахував своїх кроків. Авжеж, я не думав ні про що; мої думки ширяли, як ті пелікани, що вдивляються у пошуках поживи в *caldo largo*⁹⁸ попід собою. Відтак, врешті помітивши мушлю, якої прагнув, я озирнувся і здивувався, якою маленькою виглядає звідси Велика Ружа.

Я стояв, підкидаючи в руці помаранчеву мушлю, і раптом відчув у стегні пульсацію битого скла. Почавшись угорі, вона розповзлася вниз по всій нозі. Проте сліди, що залишилися там, де я пройшов від дому, були чіткими, зовсім без заволочінь. Тоді я й зрозумів, що панькався сам із собою — то злегка, то занадто. То все ота моя дурна Гра в Числа. Сьогодні я зовсім забув про те, що кожні п'ять хвилин мушу робити собі міні-медогляд. Я просто... вийшов прогулятися. Як будь-яка нормальна людина.

Відтак я постав перед вибором. На зворотнім шляху я можу панькатися із собою, зупиняючись щохвилини, аби зробити

пару вправ від Кеті Грін, котрі, крім пекельного болю, не давали мені ніякої видимої користі, або можу собі просто йти. Як будь-яка інша нормальна здорова людина.

Я вирішив просто йти. Але перш ніж рушив, озирнувся через плече і трохи далі в південному напрямку побачив смугастий пляжний стілець. Поряд з ним стояв столик, а над ним парасоля, така ж само смугаста. Там сидів чоловік. Те, що від Великої Ружі здавалося цяткою, тепер набуло вигляду високого, кремезного чоловіка в джинсах і білій сорочці з закоченими до ліктів рукавами. У нього було довге, розвіяне бризом волосся. Я не міг розгледіти рис його обличчя; ми все ще були далеко один від одного. Він побачив, що я дивлюся, й махнув мені. Я махнув йому навзаєм, відтак повернувся й поплентався додому по моїх власних слідах. То було моє перше побачення з Ваерменом.

II

Останньою думкою перед сном мені майнуло, що на другий день Нового року я, певне, так кульгатиму, що навряд чи взагалі зможу ходити. Приємно було з'ясувати, що сталося зовсім не так; схоже, гаряча ванна зняла залишки заціпеніння.

Тож наступного ранку я знову рушив на прогулянку. Без цілі; без новорічних настановлень; без Гри в Числа. Просто гуляє собі дядько пляжем, іноді наближаючись до тихого плескоту прибою, а пташки-цвіріньки пурхають угору плямистою хмарою. Де-не-де я підбирав мушлю і клав її собі до кишені (за тиждень я носитиму з собою пластиковий пакет для знайдених скарбів). Коли я наблизився достатньо, щоб детальніше розгледіти кремезного чоловіка — сьогодні він був у синій сорочці і штанах хакі, схоже, що босий, — я знову розвернувся й пішов до Великої Ружі. Але перед тим махнув йому й отримав помах у відповідь.

Так почалися мої справжні Великі Пляжні Прогулянки. Кожного пополудня вони трохи довшали, і кожного разу я бачив кремезного чоловіка на смугастому пляжному стільці трохи детальніше. Я зрозумів, що, очевидно, він має свій режим;

уранці він з'являвся зі старою леді, штовхаючи її візок по дерев'яному хіднику, якого я раніше не міг розгледіти від Великої Ружі. Після обіду він виходив сам. Він ніколи не знімав сорочки, але його руки й обличчя були чорними, як старі меблі в традиційному помешканні. Біля нього на столику стояв високий бокал і глечик, в якому могли бути крижана вода, лимонад або джин з тоніком. Він завжди махав мені рукою; я завжди відповідав йому тим самим жестом.

Одного дня наприкінці січня, коли я скоротив відстань між нами десь до одної восьмої милі, на піску з'явився другий смугастий стілець. І другий бокал, порожній (але високий і страшенно заманливий), з'явився на столі. Коли я махнув йому, він спершу махнув мені у відповідь, а потім показав на порожній стілець.

— Дякую, але не сьогодні! — гукнув я.

— Чорт, ходи-но сюди! — гукнув він у відповідь. — Я доставлю тебе назад у візку для гольфу!

Я на це посміхнувся. Ілса була великою прибічницею гольф-візка, у ньому я міг би гасати туди-сюди по пляжу, лякаючи пташок.

— Це не входить до моєї стратегії гри, — крикнув я. — Надійде час і я сам дійду! Щоб там не було у тебе в глеку, тримай його холодним для мене!

— Роби як знаєш, мучачо! — відсалютував він мені. — Роби свій день, і хай твій день робить тебе!

Я пам'ятаю багато Ваерменових приказок, але цей вислів у мене асоціюється з ним найсильніше, либонь тому, що я почув це від нього раніше, ніж взнав його ім'я, раніше, ніж потиснув йому руку: *Роби свій день, і хай твій день робить тебе.*

III

Не лише ходьба була досягненням Фрімантла в ту зиму; Фрімантл почав знову цікавитися смаком життя. І воно здалося йому диявольськи апетитним. Одної вітряної ночі, коли мушлі під домом, замість легкої бесіди, про щось сперечалися, я дішов висновку: коли я впевнюся, що ці нові відчуття дійсно

реальні, тоді я віднесу Ребу Ляльку-Контролерку-Люті на берег, обіллю її рідиною для розпалювання вугілля — і хай горить. Влаштую справжній вікінгівський похорон своєму іншому життю. А чому б збіса й ні?

Тим часом мене захопило малювання, мене тягнуло до нього, як цвіріньок і пеліканів до води. Через тиждень я вже жалкував, що просрав так багато часу з кольоровими олівцями. Я послав Ілсі мейл з подякою за те, що напоумила мене, і вона відповіла, що їй зайві були чийсь консультації в цій справі. А ще вона написала, що «Колібрі» виступали у великій церкві в Потакеті⁹⁹, штат Род-Айленд — щось на кшталт стартового концерту в турне, — і прихожани просто ошаленіли, ляскали в долоні й волали алілуя. «Там люди добряче хилиталася в проходах, — писала вона. — Це у баптистів замість танців».

Тієї ж зими я близько потоваришував з Інтернетом у цілому й Гуглом зокрема, кликаючи однією рукою. Але коли дійшло до острова Дума, в і-неті не знайшлося нічого особливого, окрім мапи. Я міг би поритися довше й глибше, проте щось мені підказувало наразі відкласти мої питання. Що мене захопило найбільше, так це цікаві випадки, пов'язані з втратою кінцівок, а їх там було — достобіса.

Мушу сказати, що навіть увесь мій скепсис до того, на що виводив Гугл, не зовсім віднаджував мене від найбільш диких історій, бо сам я ніколи не мав сумнівів щодо мого власного досвіду, який вочевидь був пов'язаний з пережитим каліцтвом — історій про травми зони Брокá, втрати одної чи обох кінцівок. Я будь-якої миті, варто лиш захотіти, міг поглянути на свій малюнок, де я зобразив Карсона Джонса у майці з номером Торії Гантера, і також у мене не було сумнівів у тому, що містер Джонс придбав Ілсі обручку саме в крамниці «Зейлс». Менш конкретними доказами, проте для мене переконливими, були мої дедалі сюрреалістичніші картини. Каляки-маляки в блокноті біля телефону в моєму іншому житті не мали нічого спільного з примарними заходами сонця, які я малював тепер.

Я не був першим, хто, втрапивши частину тіла, отримав дещо інше. У містечку Фредонія у штаті Нью-Йорк лісоруб під час роботи відрізав собі руку, і врятувався тільки тим, що

присмалив кровоточивий обрубок зап'ястя. Долоню він забрав додому, поклав у банку зі спиртом і заховав до погребу. Через три роки долоня, якої в нього й близько не було при зап'ясті, почала дуже мерзнути. Він пішов до льоху і там побачив, що віконце розбите і зимовий вітер віє прямо на банку, в якій плаває його відрізана долоня. Коли той колишній лісоруб переніс банку ближче до печі, відчуття крижаного холоду в нього зникло.

Один російський селянин з Тури, що в сибірській глибинці, у якійсь господарській машинерії втратив ліву руку по лікоть і решту свого життя був шукачем підземних джерел. Коли він опинявся на місці, під яким була вода, його відсутня рука холонула й мокріла. Судячи зі статей, що я прочитав (їх було три), він ніколи не помилявся.

Ще був хлопець з Небраски, котрий вмів передбачати торнадо за поведінкою мозолів на своїй втраченій нозі. Безногий моряк з Англії, якого друзі використовували як шукача рибних косяків. Японець, подвійний ампутант, що став поважним поетом — непогана кар'єра для чоловіка, котрий не вмів читати-писати, коли потрапив під потяг, яким йому відрізало обидві руки.

Зо всіх історій либонь найдивовижнішою мені здалася історія Керні Джефордса з Нью-Джерсі, хлопчика, який народився без рук. Скоро після свого тринадцятиліття цей, до того цілком адаптований інвалід, впав в істерику, запевняючи своїх батьків, що його руки «болять закопані на якійсь фермі». І казав, що покаже їм, де саме. Вони їхали машиною два дні кудись у безвість, потрапили врешті на ґрунтовий шлях в Айові. Хлопець повів їх на кукурудзяне поле, орієнтуючись на стодолу з намальованою на даху рекламою жувального тютюну MAİL ROUCH¹⁰⁰, і наказав копати. Батьки послушалися, не тому, що сподівалися щось знайти, а просто думали, що хоч заспокоять, може приведуть врешті до тям свого сина. На глибині трьох футів вони відкопали два скелети. Один з них належав дівчині років дванадцяти-п'ятнадцяти. Інший — чоловіку невизначеного віку. Коронер округу Едер визначив, що тіла пролежали в землі приблизно дванадцять років... хоча мабуть таки тринадцять, бо стільки було Керні Джефордсу. Жоден з трупів так

і не було ідентифіковано. При скелеті дівчини були відсутні руки. Їхні кістки були перемішані з кістками чоловіка.

Не менш захопливими були ще дві історії, вони зацікавили мене ще більше, особливо коли я згадав, як нишпорив у сумочці моєї дочки.

Я знайшов їх у статті з назвою «Вони бачать за допомогою того, що втратили» у виданні «Північноамериканський журнал парапсихології». Там розповідалося про двох медіумів — жінку з Фініксу¹⁰¹ й чоловіка з Ріо-Галлегос в Аргентині. У жінки не було правої долоні, а в чоловіка цілком була відсутня права рука. Обое кілька разів успішно допомагали поліції розшукати зниклих людей (либонь траплялися й невдачі, але про них там не йшлося).

Згідно статті, обое медіумів-ампутантів використовували ту саму техніку. Їм давали якусь деталь одягу зниклих людей або папір з написаним ними текстом. Вони заплющували очі й уявляли собі ніби торкаються того предмету своєю втраченою рукою (виноскою подавався безладний коментар, де згадувалась якась Рука Тріумфу, чи то Рука Моджо¹⁰²). Отже, жінка з Фініксу «бачила образ», який переповідала своїм співбесідникам. Аргентинець натомість швидко, немов автоматично, записував свої видіння цілою рукою, у цім процесі я вбачав аналогію зі своїм малюванням.

Ну, як я вже казав, кілька ще більш дивних історій, на які я натрапив у своїх пошуках Інтернетом, видались мені зовсім сумнівними, але я не мав сумнівів щодо того, що відбувалося зі мною. Гадаю, навіть аби я сам не намалював був Карсона Джонса, я все одно повірив би всьому. Значною мірою через мою мовчазну самотність. Лише зрідка приїжджав Джек, чи Ваермен — який все ближчав і ближчав — махав й гукав мені: «*Буенос діас, мучачо!*», але здебільшого я не бачив нікого й не розмовляв ні з ким, окрім як із самим собою. Все стороннє відпало майже цілком, а коли таке трапляється, ясно починаєш чути самого себе. А чисте спілкування між собою твоїх сутностей — я маю на увазі поверхневу й глибинну — є ворогом непевності. Воно вбиває сумніви.

Та для підтвердження я постановив собі провести експеримент.

IV

ЕФі19 до Паморама667

9:15

24 січня

Дорога Пам: маю до тебе одне зіткання. Я тут малюю — сюжети дивні, але доволі забавні (принаймні мені вони такими здаються). Легше тобі показати, ніж описувати, тож я причеплю пару картинок до цього мейлу. Я якось згадав про твої старі садові рукавички, оті, де на одній написано РУКИ, а на іншій ГЕТЬ. Мені дуже хотілося б намалювати їх на тлі заходу сонця. НЕ питай мене чому, просто схотілося і все. Вони в тебе ще є? Якщо так, чи не пришлеш ти їх мені? Я з радістю потім відішлю їх назад, якщо треба. Я це зроблю швидко, тільки не варто показувати картинки нікому зі «старих приятелів». Зокрема, Бозі напевне сміявся б як навішений, якби їх побачив.

Едді

P.S.: Якщо тобі неприємно присилати ті рукавички, нічого страшного. Це просто стріха.

Відповідь надійшла того ж вечора, мабуть Пам у себе в Сент-Полі щойно повернулася додому:

Паморама667 до ЕФі19

17:00

24 січня

Привіт, Едгаре: Ілса розповідала мені про твої картини, звісно. Вони доволі незвичайні. Сподівався, це хобі в тебе триматиметься довго, ніж

захоплення реставрацією старих авто. Тільки завдяки і-нет аукціону eBay мені вдалося здикитися того форд-мустанга, що стовбичив позаду будинку. Ти м. рацію щодо див. твого прохання, але подивившись на тв. картинки я зрозуміла що до чого (поєднання дивних речей змушує людей побачити їх по-новому, так?) і я все'дно збиралася собі купити нові рук. тож «по руках». Я їх тобі вишлю, але пообіцяй, що ти пришлеш мені картинку «готового продукту» (☺), якщо його буде створено.

Ілса кав., що чудово провела час. Я сподіваюся, вона надіслала тобі поштову листівку з подякою, а не лише електронний мейл, хоча я її знаю.

І ось що ще мушу тобі сказати Едді, хоча не знаю чи воно тобі сподобається. Я переслала твій мейл Зандеру Камену, я певна, ти його пам'ятаєш. Я вирішила, що йому цікаво буде побачити картинки, хоча передусім я хотіла, щоб він проглянув твій лист і зробив висновки з тих помилок, які ти робив в тексті, вони такі ж, як ти робив у розмові:

«вітхання» замість «прохання», «сміявся б як навішаюий» замість «навішаюий». У кінці ти написав «Це просто стріха», я не знаю, що це означає, хоча доктор Камен каже, ти мав на увазі «прѣсха».

Я думаю про тебе.

Пам.

P.S.: Моему батькові трохи покращало, операція пройшла успішно (лікарі кажуть, що «витягли його з того світу», але, я певна, вони завжди так кажуть). Схоже, хіміотерапія пішла йому на користь і він вже вдома. Все ходить.

Дякую тобі за увагу до нього.

Її постскриптом був чудовим прикладом найгіршого в моїй екс-дружині: відповзати... відповзати... відповзати... відтак вкусити й «ретируватися». А втім, вона мала рацію. Мені слід було передати через неї вітання її батьку від «коммікрата». Рак гузна — це ще та зараза.

Весь її лист був симфонією роздратування, від згадки про «мустанг», на завершення ремонту якого в мене ніколи не вистачало часу, до її зауважень щодо моїх помилок у тексті. І ці зауваження робила жінка, яка була впевнена, що ім'я Александер скорочено пишеться не Ксандер, а Зандер.

Сточивши трохи злості з організму (поговоривши на підвищених тонах з порожнім будинком, ви самі знаєте, як це буває), я продивився той мейл, що був надіслав їй, і занепокоївся. Та лише трохи.

З іншого боку, можливо, тут завинила лише моя стріха.

V

Другий пляжний стілець став постійним атрибутом при столику того здоров'яка, і з моїм поступовим наближенням до нього ми почали потроху теревенити. Дивний спосіб знайомитися, але приємний. Наступного дня після мейлу від Пам, з її удаваною турботою й прихованим підтекстом (*ти хворий, як і мій батько, Едді, а може, й куди гірше*), той пляжник гукнув мені:

— Ну й коли ж ти сюди дійдеш, що на це скажеш?

— За чотири дні! — відгукнувся я. — Може, й за три!

— Ти узаконив собі прогулянку сюди й назад?

— Так! — сказав я. — Як твоє ім'я?

На його глибоко засмаглому, дещо обважнілому, обличчі зберігалися сліди колишньої краси. Він посміхнувся, блиснули білі зуби, зникли начатки подвійного підборіддя.

— Скажу, коли ти врешті дійдеш сюди! А твоє?

— Воно написане на поштовій скриньці!

— Я принижуюся до читання написів на поштових скриньках не раніше, ніж стану слухати по радіо ток-шоу!

Я махнув йому рукою, він махнув мені, гукнувши *Hasta mañana!*^{*}, і знову обернувся до води, задивився на ширяння птахів.

Повернувшись до Великої Ружі, я побачив, що на поштовій скриньці мого комп'ютера майорить прапорець, і ось що там на мене чекало:

КаменДок до ЕФрі19

14:49

25 січня

Едгар: Пам надіслала мені копію твого останнього майлу і твої картинки. Перше й головне, що мушу сказати — я ВРАЖЕНИЙ шикдістю твого зростання як художника. Я так і бачу, як ти насуплено, чисто в своєму сором'язливому стилі, дистанційованя від цього слова, але іншого терміну просто нема. НЕ ПРИПИНЯЙ МАЛЮВАТИ. Щодо її занепокоєння: я не вбачаю в цій нічого надзвичайного. Хоча зробити магніто-резонансну томографію було б напругою. Ти маєш там лікаря? Дуже, продовжуй фізіотерапію — це припис.

Камен

ЕФрі19 до КаменДок

15:38

25 січня

Камен: Приємно отримати від вас звістку. Якщо хочете називати мене художником (чи навіть «живописцем»), не маю заперечень. Тут у Флориді в мене нема зараз виходу на жодного костоправа. Ви можете порекомендувати мені когось, чи мені краще звернутися до Тода Джеймсона, того лікаря, що останнім колупався в моєму мозку?

Едгар

* До завтра (*isp.*).

Я гадав, він мені когось порекомендує, і я навіть можу записатися на візит, але кілька неправильно вжитих слів, взагалі лексичні помилки на той час вже не здавалися мені аж надто важливими. Важливою була ходьба, важливим також стало дійти до смугастого пляжного стільця, що був поставлений для мене, проте головними заняттями наприкінці січня були пошуки в Інтернеті й малювання картин. Допіру попереднього вечора я створив *«Захід сонця з мушлею № 16»*.

Двадцять сьомого січня, не дійшовши либонь якихось пари сотень ярдів до омріяного смугастого стільця, я повернувся до Великої Ружі і знайшов там доставлений поштою пакет. А в ньому дві робочі рукавички, на тильному боці одної вицвілою червоною фарбою було написано РУКИ, на іншій, так само трафаретом, ГЕТЬ. Рукавички були сильно виношені від багаторічної роботи в саду, але чисті — вона їх випрала, я так і думав. Насправді я на це і сподівався. Мене цікавила не колишня Пам, не та, що одягала їх в ті роки, коли ми перебували у шлюбі, і навіть не та, що щось робила в них у нашому садочку в Мендота Гайтс, поки я минулої осені перебував на озері Фален. Ту Пам я знав достоту. Але... *«Я розповім тобі ще дещо, — сказала мені моя Отака-то-Дівчинка, не усвідомлюючи, якою схожою на свою матір вона стає, проказуючи ці слова. — Вона страшенно часто зустрічається з певним сусідом»*.

Оця-то Пам мене й цікавила — та, що страшенно часто зустрічається з певним сусідом. Сусіда звали Макс. *Оцієї-то* Пам руки й випрала ці рукавички, *оця* вона вклала їх до стандартного білого пакету поштової служби США.

Оця-то Пам і була метою мого експерименту... чи то я сам себе в цім запевняв, проте ми дуримо себе так часто, що могли б цим заробляти собі на життя. Так каже Ваермен, і він часто має рацію. Либонь, занадто часто. Навіть тепер.

VI

Я не чекав допоки сяде сонце, не вистачало ще дурити себе, ніби мене цікавить якість картини. Мене цікавила якість *інфор-*

мації. Я приніс неприродно чисті (моя дружина, напевне, добряче їх вимочила у відбілювачі) садові рукавички до Малої Ружі й сів перед мольбертом. На ньому чекав на мене свіжий підрамник. Ліворуч стояли два столи. Один для знятих цифровою камерою фотографій та різних випадкових знахідок. Під інший було підстелено шматок зеленого брезенту. На цьому столі стояло десятків зо два слоїків з фарбами, пара банок зі скипидаром і кілька пляшок води «Пагорби Зефіру»¹⁰³, якою я промивав пензлі. Моя затишна, захаращена найнеобхіднішим робітня.

Я поклав рукавички собі на коліна, заплющив очі й уявив, що торкаюся їх правою рукою. Ніякої реакції. Ні болю, ні свербіння, ні відчуття доторку фантомними пальцями до грубої витертої тканини. Я сидів, воліючи появи відчуття, — хай хоч якогось — але не з'являлося нічого. З таким же успіхом я міг вимагати від свого тіла похезати, коли йому того не хотілося. Так проминули довгі п'ять хвилин, нарешті я розплющив очі і подивився вниз на рукавички: РУКИ... ГЕТЬ.

Непотріб. Сраний непотріб.

«Не бісися, оговтайся, — наказував я собі. А відтак подумав: — Надто пізно. Мене все бісить. І ці рукавички, і та жінка, яка їх вдягала. І намагання оговтатись?»

— Пізно, все пізно, — вирішив я, поглянувши на свою куксу. — Ніколи мені більше не заготовитися.

Неправильне слово. Завжди неправильне слово, і з цим, блядь, мені жити довічно. Я ледь не поскидав к-бісу зі столів всі мої ідіотські іграшки додолу.

— Оговтатись, — промовив я навмисне тихо, навмисне повільно. — Мені ніколи знову не оговтатись. Я безрукий покидьок.

Звучало не смішно (як недоладна заготовка), однак лють почала розсіюватися. Промовляння вголос правильного слова допомагало. Як завжди.

Я покинув намагання зосередитися думками на обрубку своєї руки, і замість того втупився очима в рукавички моєї жінки. А дійсно ж, РУКИ ГЕТЬ.

Зітхнувши — можливо з полегшенням, зараз не пригадати, але здається, так, — я поклав їх на стіл до моїх знахідок, узяв пензля з банки зі скипидаром, витер його ганчіркою, сполоснув

водою і подивився на чисте полотно. А чи збирався я взагалі малювати рукавички? Та навіщо вони мені всралися! *Навіщо?*

Раптом сама думка про те, що я вмю щось малювати, видалась мені дикою. Куди як реалістичнішою здалася мені думка, що я ні чорта не вмю. Якщо я вмочу оцей пензель у чорну фарбу, а потім торкнуся ним оцього незайманого білого простору, напевне найкраще, що я зможу намалювати — це ряд контурних постатей: *десять індіанців пішли пообідати, одне потонуло, залишилося дев'ять. Дев'ять індіанців гуляли допізна...*

Мене взяли дрижаки. Я піднявся зі стільця, аж підхопився. Раптом мені схотілося опинитися деінде, аби лиш не в Малій Ружі, не у Великій Ружі, не на острові Дума, десь поза моїм ідіотським безцільним кульгавим нікому не потрібним буттям. Скільки брехні я напатякав? Хіба я художник? Нісенітниця. Хай собі Камен кричить своїми патентованими великими літерами **НЕ ПРИПИНЯЙ МАЛЮВАТИ**, бо він нібито **ВРАЖЕНИЙ**, але ж то його фах — запевняти жертв жахливих аварій у тім, що їхнє існування — не бліда імітація, а справжнє життя. Якщо йдеться про нагнітання позитивних емоцій, тут Камен і Королева Реабілітації Кеті Грін працюють як паротяги. В цій справі вони **ОХУЇТЕЛЬНІ ФАХІВЦІ**, і більшість вдячних пацієнтів аж ридають на їхню адресу **НЕ ПРИПИНЯЙТЕ СВОЮ СПРАВУ**. Я переконую себе, що став медіумом? Маю фантомну руку, здатну прозрівати невидиме? Це навіть не нісенітниця, це жалюгідне глупство.

У Нокомісі ¹⁰⁴ працює супермаркет «7-11» ¹⁰⁵. Я вирішив випробувати свої водійські здібності, поїхати й купити собі пару шестизарядних упаковок пива й нажлуктитись. Завтра, на фоні похмілля, мої справи виглядатимуть краще. Гірше їм просто не до снаги виглядати. Я сягнув по костур і моя нога — моя ліва, бігме моя єдина ціла нога — зачепилася об стілець. Я зашпортався. Слабенька ще права нога не могла мене утримати, і я гепнувся долілиць, виставивши вперед праву руку, щоб пом'якшити падіння.

Авжеж, це був лише інстинктивний рух., але він виявився дієвим. Рука мене вберегла. Я не міг цього бачити, бо падав з міцно заплющеними очима, як воно зазвичай буває, коли летиш

сторч головою. Але якби якимсь чином я собі не пом'якшив падіння, я серйозно б забився, незважаючи на килим. Міг би щось вивихнути, чи навіть геть звернути собі в'язи.

Я трохи полежав, упевнився, що ще живий, відтак піднявся навколішки, стегно мені дико боліло, й підніс тремтячу праву руку до очей. Руки не було. Я поставив перекинутий стілець, сперся на нього лівою рукою... і, різко смикнувшись вперед, вкусив себе за праву руку.

Я відчув, як мої зуби вп'ялися в неї трохи нижче ліктя. Я відчув біль.

Я відчув більше того. Я відчув губами плоть моєї руки. Я відсахнувся, мені перехопило подих: «Господи Ісусе! Що це? Що зі мною відбувається?»

Я вже готовий був до того, що зараз рука матеріалізується з нічого. Вона не проявилася, але була там присутня, це я знав напевно. Я потягнувся нею понад стільцем по пензля. Я відчув його під пальцями, але він не поворухнувся. Майнула думка — *так ось воно, як почувуються привиди.*

Я відряпався на стілець. Стегно мені нило, проте біль уже спливав геть. Лівою рукою я захопив помитий перед тим пензель і встромив собі за ліве вухо. Помив ще один і поклав у жолоб на мольберті. Помив третій і поклав туди ж. Четвертий не став мити тільки тому, що вирішив не марнувати часу. Мене знову охопила та лихоманка, той самий голод. Так само раптово, як мої напади люті. Аби десь у будинку щось зайнялося і на нижньому поверсі заревла сирена протипожежних детекторів, я не звернув би на це уваги. Тож я зірвав целофан з новесенького пензля, вмочив його у чорну фарбу й почав малювати.

Як було і з «Кінцем гри», я майже не пам'ятаю, як створював картину «Друзі з сюрпризами». Знаю лише, що вона з'явилася в результаті потужного вибуху, і заходи сонця не мають жодного стосунку до неї. Домінувала в ній синьо-чорна гама, гематомні кольори, а коли я закінчив роботу, мені судомило ліву руку. Пальці і вся долоня до зап'ястя були вимазані фарбою.

Завершене полотно трохи нагадувало обкладинки «крутих» романів, котрі я пам'ятав ще з дитинства, на них завжди якась розпусного вигляду дама заманювала читача до пекла. Тільки

на тих обкладинках дама була білявкою років двадцятидвох. На моїй картині в неї було темне волосся і виглядала вона за сорок. Ця дама була моєю колишньою дружиною.

Вона сиділа на прим'ятому ліжку, майже гола, тільки в голубих трусиках. Бретелька того ж кольору ліфчика простягнулася поперек її ноги. Голову вона тримала ледь нахиленою, але риси її обличчя були впізнаваними. Я вхопив її безпомилково — зобразив кількома брутальними чорними мазками, схожими на ті, якими рисують китайські ідеограми. На одній з її цицьок виднілася єдина яскрава пляма на цій картині: витатуювана троянда. Мені було цікаво, коли вона це собі зробила, і навіщо. Для мене Пам з наколкою виглядала так само незвично, як аби я її побачив на заляпаному грязюкою кросовому мотоциклі на вулиці в Мішн-Хілл¹⁰⁶, проте я не мав жодного сумніву, що це татуювання існує в реальності. Це був просто факт, як майка з номером Торії Гантера на Карсону Джонсі.

На картині були зображені також двоє чоловіків, обидва голі. Один стояв біля вікна, напівобернувшись. Типове тіло білого американця середнього класу близько п'ятдесяти, такого, думав я, часто зустрінеш у роздягальні «Голдз Джим»¹⁰⁷, трохи жирку на пузі, маленьке пласке гузно без сідниць, невеликі чоловічі цицьки. В нього було розумне, пещене обличчя. Зараз воно мало меланхолійний вираз на кшталт: вона-майже-пішла. Вираз: ніщо-цьому-не-зарадить. Це був Макс з Палм Дезерту. Я не мав щодо цього жодного сумніву. Той Макс, що втратив *свого* батька минулого року, Макс, котрий розпочав з того, що запропонував Пам каву, а потім і десерт. Вона прийняла каву і його десерт, проте на цьому прийом пропозицій закінчився. Про це говорило його обличчя, навіть не цілком прописане воно було красномовнішим за його голу сраку.

Другий чоловік стояв, схрестивши ноги, у дверях, ця поза, коли стегна щільно стиснуті, вигідно демонструвала його настовбурчене, крупнокаліберне достоїнство. Він був років на десять старшим за чоловіка біля вікна і в кращій фізичній формі. Без черевця. З талією. М'язи на стегнах довгі. Руки він склав собі на грудях і дивився на Пам з легкою посмішкою. Я добре знав цю посмішку, бо цілих тридцять п'ять років Том Райлі був

моїм бухгалтером. І другом. Аби в моїй сім'ї не було споконвіку заведено запрошувати батька на роль весільного боярина, я запросив би в свідки Тома.

Я бачив його голе тіло в дверях, бачив, яким поглядом він дивився на мою жінку, котра сиділа на ліжку в нашому з нею домі, а сам згадував, як він допомагав мені вивозити звідти мої речі на озеро Фален. Пригадав, як він мені тоді сказав: *«Не варто поступатися домом, це ніби заздалегідь здавати гру на власному полі»*.

А ще ті сльози в нього на очах: *«Бос, я ніколи не звикну до вас такого, одорукого»*.

Може, він вже й тоді її трахав? Гадаю, ні. Хоча...

«Я хочу, щоб ти передав їй мою пропозицію», — сказав я. І він це зробив. Тільки зробив напевне навіть більше того, про що я його просив.

Я без костура дошкутильгав до великого вікна. До смерку ще далеко, але світило вже перемістилося на захід, пустивши яскраву доріжку по воді. Я примусив себе дивитися на цю сляйливу доріжку, час від часу витираючи очі.

Я переконував себе, що картина — не більше ніж фікція, породжена мозком, який все ще намагається сам себе зцілити. Даремно. Голоси в моїй голові балакали між собою чітко й розбірливо, і я знав, що є так, як є. У Палм Дезерті Пам трахала Макса, а коли він запропонував їй продовжити й поглибити їхні стосунки, вона відмовилася. Пам також трахала мого найдавнішого друга й бізнес-партнера, і напевне продовжує займатися цим з ним і зараз. Єдиним питанням без відповіді залишалося одне: котрий з хлопців умовив її наколотися собі троянду на цицьці?

— Треба попуститися, — промовив я собі, притиснувшись тремтячою головою до скла. Вдалині у Мексиканській Затоці плавалося сонце. — Ох, як же мені треба з цим попуститися. *«То клацни пальцями»*, — подумав я до себе.

Я клацнув пальцями правої руки й почув звук — коротке клац.

— Чудово, зроблено та й по всьому! — промовив я весело. Але відтак заплющив очі й побачив Пам на ліжку — вона сиді-

ла на якомусь ліжку — в трусиках, з бретелькою ліфчика, що тягнулася через її стегно, мов змія.

Друзі з сюрпризами.

Йобані друзі з їхніми йобаними сюрпризами.

VII

Того вечора я не споглядав захід сонця з Малої Ружі. Я притулив костур до стіни будинку й пошкандибав на пляж, а там зайшов у воду по коліна. Вода була холодною, як зазвичай буває пару місяців після сезону ураганів, але я не зважав на холод. Тепер доріжка на воді стала ядучо-помаранчевою, і ось на неї я й задивився.

— Оце експеримент, на мою голову, — промовив я, і навкруг мене збурилася вода. Я похитнувся під тиском хвилі, відставивши вбік руку для балансу. — Мені на сраку експеримент.

Над моєю головою у згасаючому небі, мов довгошия беззвучна ракета, пропливла чапля.

— Нишпорка, ось що я таке, нишпорка, і більш ніщо.

Так і є. Якщо я зараз знову відчуваю бажання її задушити, хто в цьому винен, окрім мене самого? *«Той хто підглядає, той по сраці отримає»*, — таку приказку любила повторювати моя старенька матінка. Я понишпорив, підгледів, я й отримав по сраці, от і вся новина. Вона живе тепер своїм життям і все, що вона в нім творить, — то її власні справи. Я можу тільки оговтатися від цього. *Питання* — чи зможу я це зробити? Це завдання важче за клацання пальцями; навіть за клацання пальцями неіснуючої руки.

Накотилася хвиля, така потужна, що збила мене з ніг. Намить я опинився під водою і вдихнув роззявленим ротом. Ледь не захлинувся, але випірнув. Відкочуючись назад, хвиля разом з піском і мушлями потягла й мене за собою. Я відштовхнувся здоровою ногою, рвонувшись у бік берега, ба навіть намагався безпорадно допомагати собі хворою ногою, і таки досяг мети. Хай я був збентежений, але потонути в Мексиканські Затоці

мені аж ніяк не хотілося. Це не входило до моїх планів. Кашляючи й відпльовуючись, я виповз з води, волосся звисало мені на очі, права нога волочилася за мною, мов якийсь геть перемоклий багаж.

Діставшись нарешті сухого піску, я перекинувся навznak і задивився у небо. Місячний серп спокійно плив в оксамитовій глибині понад стрімчастим дахом Великої Ружі. Тут, унизу, лежав чоловік, що почувався навпаки: тремтів, печалився і сердився. Я повернув голову, глянув на свою куксу, а потім знову подивився вгору на місяць.

— Більше ніяких підглядань, — сказав я. — Відсьогодні розпочинаємо нове життя. Ніяких підглядань, ніяких експериментів.

Я так вирішив. Проте, як я вже казав (а раніше за мене так казав Ваермен), ми дуримо себе так часто, що могли б цим заробляти собі на життя.

5 — ВАЕРМЕН

I

Того дня, коли ми з ним врешті насправді познайомилися, Ваермен так реготав, що під ним поламався стілець; і я теж реготав, аж до запаморочення — мало не зомлів. Авжеж, де було сподіватися на таке вже наступного дня після того, як я довідався, що Том Райлі крутить шури-мури з моєю дружиною (навіть чи мої свідчення взяв би до розгляду суд), проте це виявилось лише початком майбутніх подій. Потім ми часто сміялися разом. Ваермен багато чим був для мене — не останню роль зіграв він у моїй долі, — але найважливіше те, що він був моїм другом.

II

— Отже, — промовив він, коли я нарешті дійшов до столика й очікуючого на мене в тіні смугастої парасольки вакантного стільця. — Кульгавий незнайомиць нарешті прибули з хлібною сумою, повною мушель. Сідай, кульгавий незнайомцю. Промочи собі горлянку. Бокал тебе заждався.

Я поклав на стіл пластикову торбу — це дійсно був пакет для хліба — і простягнув йому руку: «Едгар Фрімантл».

Він мав руку коротку, пальці цурпалками, рукостискання міцне: «Джером Ваермен. Зазвичай відгукуюся просто на Ваермена».

Я подивився на призначений для мене пляжний стілець. Він був з високою спинкою і низьким плетеним підзадником, не гірше за глибоке сидіння «порше».

— Щось не так, мучачо? — спитав Ваермен, настовбурчивши брову. Він мав, що настовбурчувати, брови в нього були пухнасті й напівсиві.

— Все нормально, аби лиш ти не сміявся, коли я почну вибиратися з цього стільця, — відповів я.

Він посміхнувся: «Золотко, живи, як звик. Чак Беррі¹⁰⁸, 1969».

Я завмер біля поки що порожнього сідала, проказав коротку молитву і гепнувся. Як завше, скособочившись на лівий бік, щоб пощадити хворе стегно. Вийшло не надто елегантно, але мені вдалося вхопитися за поруччя, я відштовхнувся здоровою ногою і стілець тільки здригнувся. Ще місяць тому я б напевне схибив, але тепер став дужим. Уявляю, як аплодувала б мені Кеті Грін.

— Гарна робота, Едгаре, — похвалив мене він. — Чи ти Едді?

— Вибирай варіант собі до смаку, я відгукуюсь на обидва. А що в тебе в тім глечичку?

— Холодний зелений чай. Чудово освіжає. Покуштуєш?

— Залюбки.

Він націдив мені, долив собі, відтак підняв свій бокал. Чай був лиш ледь зеленкуватим. Зеленішими були його очі в оточенні тонкого мережива зморшок. Волосся мав доволі довге, чорне, на скронях позначене сивиною. З поривом вітру йому оголилася права скроня і я помітив там трохи менший за монету шрам. Сьогодні він був у купальних шортах і я побачив, що ноги має такі ж коричневі, як і руки. При всьому його спортивному вигляді він здавався втомленим.

— Вип'ємо за тебе, мучачо. Ти заробив.

— Гаразд, — погодився я. — За мене.

Ми дзенькнулись бокалами й випили. Я колись куштував зелений чай і він мені подобався, але цей був просто божественним — просто холодний шовк з легким солодким присмаком.

— Ти вловив смак меду? — спитав він і відповів посмішкою на мій кивок. — Не кожен його відчуває. На цей глек я кладу тільки одну ложку. Мед оприявнює природну солодкість чаю. Я навчився цьому, коли матросив на бродячому ватажному судні в Китайському морі. — Він скося поглянув на мене крізь піднятий бокал. — Під тропічними небесами нам доводилося відбиватися від піратів, ми злягалися з екзотичними смуглянками.

— Щось мені здається, ви мене піддурюєте, містере Ваермене. Він розреготався.

— Насправді я прочитав про додавання меду в одній з кухонних книжок міс Істлейк.

— Це та леді, з якою ви сюди виїздите вранці? Та, що в кріслі-візку?

— Вона.

Не добираючи слів — мені перед очима так і стояли оті її величезні сині кеди, що вона ними впиралася в хромовану приступку візка, — я бевкнув:

— Наречена Хрещеного Батька.

Ваермен роззявив рота, його зелені очі розкрилися так широко, що я мало не почав вибачатися за *faux pas**. Ось тоді-то він і почав реготати *по-справжньому*. Це був не сміх, а те дике ревіння, яке трапляється в тих рідких випадках, коли щось невовиме прослизає крізь усі захисні бар'єри, поціляючи в самісіньке серце почуття гумору. Він затрясся всім тілом, а коли помітив, що я не второпаю, чим його так зачепило, зареготав ще дужче, аж почало гойдатися його чималеньке черево. Намагаючись поставити на столик бокал, він промазав. Той гиреку впав і *застряг* вертикально, мов недопалок у високій урні з піском, що їх колись ставили біля ліфтів у вестибюлях готелів. Це тільки додало йому сміху, він показав пальцем на бокал.

— У мене б не вийшло так точно, аби я *цілився*, — промимрив він, і тут його знову прорвало, регіт накочувався хвилями, він трясся на стільці, тримаючись одною рукою за черево, іншою за груди. Раптом мені згадалися рядки з читаного у школі вірша: *«Люди не фальшують конвульсій, не імітують судоми»*¹⁰⁹.

Я й сам посміхався і гиготів, бо веселість такої напруги разна, навіть коли не розумієш сенсу жарту. А падіння Ваерменового бокала, з якого не вилилося жодної краплі... так, це було *забавно*. Ніби гег з якогось мультику про Марафонця¹¹⁰. Але ж не міг тільки сам цей бокал стати джерелом веселощів Ваермена.

— Я щось не второпаю, вибач, але мені...

— Та це ж саме *воно*, те, що й є насправді! — схлипнув Ваермен, аж заходячись реготом. — Вона і є кимось на кшталт того,

* Нетактовність (фр.).

що ти сказав, у тім-то й сенс! Тільки, звісно, вона дочка, дочка Хрещеного Батька-а-а...

Він безупинно хилитався збоку вбік та вперед-назад — ніякої імітації, найсправжнісінькі корчі — отут-то врешті його стілець з лунким *хрускотом* і здох, спершу подарувавши обличчю Ваермена вираз щирого здивування, а слідом і скинувши його самого на пісок. Падаючи, він зачепив рукою стояк парасольки й перекинув стіл. Порив вітру підхопив парасольку і, напнута, мов вітрило, вона потяглася за вітром вздовж пляжу. Я зайшовся реготом не від здивованого виразу у вибалушених очах Ваермена, коли його намагався хапнути своїми смугастими щелепами розвалений стілець, і не від того, як він барилом покотився на пісок. Ба навіть не від пригод столу, котрий втік, зваблений парасолькою. Найсмішнішим видався мені бокал, що так і залишився непорушно стирчати в нього під боком — між лівою рукою і тулубом.

Мені знову згадалися мультики про Марафонця — крижаний чай корпорації «Акме»¹¹¹. *Біп-біп!* Авжеж, заразом пригадався й кран, котрий через поламаний біпер, що не вмів робити біп-біп, наробив мені лиха, і тут же я побачив себе Вайлі Койотом в кабіні мого розчавленого пікапа, очі вирячені від здивування, обтріпані вуха стирчать у різні боки, а з їх кінчиків куриться дим.

Отут вже й мені настав гаплик. Я почав реготати так затято, що аж покотився кубаря зі свого стільця, гепнувшись на пісок поряд з Ваерменом... проте також не поворухнув бокал, котрий так і стирчав абсолютно вертикально, мов недопалок у піщаній урні. В мене вже не було сили реготати, але я реготав. Сльози бігли мені по щоках і світ почав танути в очах від дефіциту кисню в мозку.

Ваермен, не перестаючи підвивати, поповз накарачках за своїм втеклим столом. Простягнув руку, намагаючись вхопити його за ніжку, але стіл відплигнув далі, ніби відчувши наближення ловця. Ваермен зарився лицем у пісок і, відпльовуючись, не переставав сміятися. Я перекотився на спину й хапав ротом повітря, ледь не зомліваючи, але не в змозі припинити регіт.

Отак я й познайомився з Ваерменом.

III

Через двадцять хвилин стіл стояв на старому місці. Усе виглядало майже пристойно, але кожен наш позирк на парасольку провокував напади хихотіння. Вона, з одним прорваним клином, криво стирчала над столом, нагадуючи п'яницю, що намагається прикинутись тверезим. Уцілілий стілець Ваермен підсунув ближче до торця дерев'яного хідника і на моє наполягання сам сів на ньому. Я сидів просто на хіднику, хоча тепер позаду мене й не було спинки, звідти мені буде легше (не кажучи вже про елегантність) підвестися. Ваермен запропонував принести повний глечик. Я сказав, що не варто турбуватися, але погодився розділити з ним чай з того дивом уцілілого бокалу.

— Тепер ми брати по воді, — заявив він, коли ми допили.

— Це якийсь індіанський ритуал? — спитав я.

— Та ні, це з «Чужинця у чужій землі» Роберта Гайнлайна¹¹².

Хай благословенна буде пам'ять про нього.

Мені спало на думку, що я жодного разу не бачив його з книжкою на цьому смугастому стільці, проте я промовчав. Чимало людей не читають на пляжі; від відблисків яскравого світла, буває, болить голова. Я симпатизував людям з головним болем.

Він знову почав сміятися. Прикривав собі рота обома руками — як дитина — але сміх проривався назовні.

— Досить, Господи, досить. У мене вже всі м'язи черева болять.

— І в мене теж, — підпрігся й я.

Якийсь час ми мовчали. Бриз того дня доносив нам від Затоки прохолодну свіжість з печальною ноткою солі. Парасоля лопотіла проріхою. Темна пляма на піску, де вилився чай з глека, була вже майже сухою.

Він тихо заіржав.

— Ти бачив, як стіл намагався втекти? *Стіл*, курво!

Я теж пирснув. Стегно мені пекло і м'язи на животі боліли, але як для людини, що мало не досміялася до втрати свідомості, почувався я пречудово.

— Алабамо, втікай, — промовив я.

Він кивнув, не перестаючи струшувати пісок з обличчя.

— «Вдячний мертвяк»¹¹³, 1979 рік, чи близько до того. — Відтак усміхнувся, почав знов-таки хихотіти, хихіт його став сміхом, а той наново перейшов у дикий регіт. Він тримався за черево й стогнав. — Не можу, нема сили зупинитися, але ж... Наречена Хрещеного Батька! Господи-Ісусе! — І так його трусило й далі.

— Ти ж їй не скажеш, що я таке бевкнув? — спитав я.

Він перестав сміятися, але посмішка на губах залишилася.

— Я обережний, мучачо. Проте... це тобі навів її капелюх, авжеж? Той її великий солом'яний капелюх. Як у Марлона Брандо¹¹⁴, коли він грається в садочку з дитинчам.

Насправді мене тоді вразили її кеди, але я кивнув, і ми ще трохи посміялися.

— Якщо ми зареочемо, коли я вас знайомитиму, — реготнув він (либонь від самої думки про те, як ми зареочемо; істерика ж бо не минається легко), — то скажемо, що згадали, як піді мною луснув стілець, добре?

— Добре, — погодився я. — А що ти мав на увазі, кажучи, що вона і є кимось на кшталт цього?

— Ти їй справді не знаєш?

— Без поняття.

Він показав рукою на Велику Ружу, дім звідси виглядав крихітним. Далеченько буде йти назад.

— Як вважаєш, хто володіє твоїм будинком, *аміго**? Звичайно, я розумію, що за проживання в ньому ти заплатив якомусь агенту або компанії з оренди курортної нерухомості, та чи відомо тобі, на чиєму рахунку осіли твої грошенята?

— Здогадуюсь, що на банківському рахунку міс Істлейк.

— Саме так. Міс Елізабет Істлейк. Зважаючи на її вік — вісімдесят п'ять — можеш називати її Старенька Міс. — Його знову почав розбирати сміх, він струснув головою і промовив: — Я мушу перестати. Втім, щиро скажу, давненько вже я не мав нагоди з чогось так від пуза нареготатися.

— Та й зі мною та сама історія.

Він подивився на мене — безрукого, з одного боку зшитого на живу нитку — і кивнув. Відтак ми просто мовчки дивилися на

* Дуже (ісп.).

Затоку. Я давно знав, що до Флориди люблять приїздити люди старі або хворі, бо тут увесь рік доволі тепло, а зараз подумав, що Мексиканська затока ¹⁵ теж грає в цім якусь роль. Просте споглядання спокійної осяяної сонцем площини само по собі зцілює. Це велика річ *Затока*, хіба ні? Достатньо велика, щоб чимало чого скидати в неї, спостерігаючи, як воно зникає.

За якийсь час Ваермен промовив, вказуючи великим пальцем собі через плече на білі стіни під помаранчевою черепицею.

— А хто володіє будинками, що розташовані між оцим та твоїм, як ти вважаєш? Цей, між іншим, на плані графства позначено як *Гніздо Чаплі*, але я його називаю *El Palacio de Asesinos*.

— Ти хочеш сказати, що вони теж належать міс Істлейк?

— Саме так, — підтвердив він.

— Чому ти називаєш її садибу *Палацом убивць*?

— Ну, в моєму вільному перекладі на англійську це означає просто «Криївка злодіїв», — пояснив Ваермен з винуватою посмішкою. — Садиба має такий вигляд, що в ній би радо зупинився якийсь поганий хлопець з вестерну Сема Пекінпа ¹⁶. А взагалі, тут аж шість чудових будинків між *Гніздом Чаплі* й *Лососевою мизою*...

— Я називаю свій дім *Великою Ружею*... це в перекладі на мою мову.

Він кивнув.

— *El Rosado Grande* — гарне ім'я. Мені подобається. Ти там... довго ще житимеш?

— Я орендував дім на рік, але, якщо чесно, не знаю. Хоч я й не боюся *підлого сезону* — здається, так тут це називають, — але ж треба зважати на урагани.

— Еге ж, ми тут усі зважаємо на урагани, особливо після Чарлі й Катрини. Хоча будинки між *Лососевою мизою* і *Гніздом Чаплі* спорожніють задовго до початку сезону ураганів. Та й увесь цей острів буде тоді порожнім. До речі, його з таким же успіхом можна було назвати острів Істлейк.

— Ти хочеш сказати, що він весь належить їй?

— Це складно навіть для такого хлопця, як я, котрий у своєму іншому житті працював юристом, — промовив Ваермен. —

У прадавні часи її батько володів усім островом, плюс добрячим шматком землі на західному узбережжі континентальної Флориди. У тридцяті роки він продав усе, крім цього острова. Північна частина Думи належить міс Істлейк, тут нема ніяких сумнівів. — Ваермен махнув рукою, вказуючи на північний кінець острова, на ту його частину, котру він пізніше охарактеризує так: «Гола, як піська стриптизерки». — Земля, з будівлями на ній, від Гнізда Чаплі (найкомфортабельнішої тут садиби) до твоєї Великої Ружі найрентабельніша. Вона дає прибуток, який їй навряд чи потрібен, бо батько залишив їй і її сестрам *mucho dinero**.

— А скільки їх у неї...?

— Жодної душі, — відповів Ваермен. — Дочка Хрещеного Батька остання, — він пирхнув і затряс головою.

— Я мушу перестати її так називати, — сказав він радше самому собі.

— Якщо це так. Мені цікаво, чому решта острова не забудована. Зважаючи на будівельно-квартирний бум у Флориді, мені це видалося диким з першої миті, тільки-но я переїхав міст.

— Ти говориш як фахівець. Ким ти був у своєму іншому житті, Едгаре?

— Будівничим.

— А тепер в тебе все позаду?

Я міг би замкнутися — я не знав його достатньо добре, щоб ставати відвертим, — але я цього не зробив. Гадаю, наш спільний досвід істерики зіграв тут свою роль.

— Так, — зізнався я.

— А хто ти в цім житті?

Я зітхнув і подивився кудись вбік. Кудись на Затоку, куди можна скинути всі старі печалі і дивитися, як вони зникають без сліду.

— Не можу цього сказати напевне. Я трохи зайнявся малюванням. — І чекав, що почую сміх.

Він не сміявся.

* Чималі капітали (ісп.).

— Ти не перший художник, хто зупиняється у Лососе... у Великій Ружі. Дім має власну мистецьку історію.

— Та ти жартуєш.

Ніщо в будинку не нагадувало мені про це.

— Та ні, — заперечив він. — Там зупинялися й Александер Калдер¹¹⁷, і Кіт Гаринг¹¹⁸, і Марсель Дюшан¹¹⁹. Усі вони жили тут ще до того, як підмило берег так, що дім ніби ось-ось завалиться у воду. — Тут він зробив паузу. — Жив там також Сальвадор Далі.

— Та не дури ти мене! — зойкнув я, і спалахнув, побачивши, як він підморгнув. На мить я відчув, як здійснюється стара лють і ось-ось вдарить мені в горло і голову. Я зможу, вирішив я. — Перепрошую. Я пережив аварію зовсім недавно, тож... — І тут мене заціпило.

— Про це не важко було здогадатися, — промовив Ваермен. — Якщо ти не помітив, то там, з правого боку, у тебе дещо не вистачає, мучачо.

— Так. Ну, в мене іноді... ну, не знаю... трапляється афазія, як мені здається.

— Еге ж. У будь-якому випадку, про Далі я не брешу. Він прожив у твоєму будинку три тижні у тисяча дев'ятсот вісімдесят першому. — Помовчавши, він додав: — Я розумію, що ти відчуваєш.

— Я маю щодо цього великі сумніви, — я не хотів, щоб мої слова звучали нечемно, але саме так вони прозвучали. Я й справді почувався нечемою.

Ваермен надовго замовк. Лопотіла понівечена парасолька. Я отримав час на роздуми. «Ось був знайшовся мені потенційний друг, а тепер в нас з ним не склалося». Але коли він заговорив знову, голос його звучав спокійно й приємно. Так, ніби нічого й не трапилося між нами.

— Частково проблема з забудовою Думи полягає в заростях. Морський овес — тутешній, але решта зеленого лайна не мусила б тут рости без іригації. Комусь варто було б дослідити в чому тут річ, отака в мене думка.

— Ми з дочкою одного дня з'їздили туди на розвідку. Там, на південному кінці, справжні джунглі.

Ваермен явно занепокоївся.

— Експурсії в той бік острова не для хлопця в твоїй кондиції. Дорога в паскудному стані.

— Розкажи детальніше. Цікаво знати, чому тут не прокладено чотирьохрядне шосе з велосипедними доріжками обабіч й будиночками через кожні вісімдесят ярдів.

— Тому що ніхто не знає, кому належить земля. Подобається така версія для початку?

— Ти це серйозно?

— Авжеж. Від 1950 року міс Істлейк персонально володіє частиною від південного краю острова до Гнізда Чаплі, це абсолютно беззаперечно. Так визначено у заповітах.

— Заповітах? Їх кілька?

— Їх три. Всі написані власноручно заповідачем і підтвержені підписами різних осіб, але стосовно цілого острова всі заповіти різняться. Поза тим, у всіх трьох наголошується на тому, що північна частина Думи є безумовно успадкованою Елізабет Істлейк від її батька Джона. З тих пір права на острів усе ще розглядаються в судах. Це шість десятиліть безперервного сутяжництва, на тлі яких сюжети «Холодного дому» Діккенса виглядають пригодами Діка і Джейн¹²⁰.

— Мені почулося, ти казав, ніби всі брати й сестри міс Істлейк померли.

— Найближчі родичі померли, але є ще племінниці й племінники, і їхні онуки й онучки. Ними вкрита вся Земля, мов фарбою Шервін-Вільямс¹²¹. От вони-то й займаються сутяжництвом, але судяться вони одне з одним, а не з нею. Єдина згадка про неї у кожному заповіті старого стосується саме цього шматка острова, котрий було точно обміряно й визначено двома топографічним компаніями, одна зробила це напередодні Другої світової війни, а інша — одразу після неї. Це документи публічного доступу. І знаєш, що ще, аміго?

Я похитав головою.

— Міс Істлейк упевнена, що її старий колись запланував саме такий розвиток подій. І скажу, оскільки я сам проглядав копії тих заповітів, як юрист, я дотримуюсь тієї ж думки.

— Хто сплачує податки?

Він набрав здивованого вигляду, потім розсміявся.

— Ти мені подобаєшся дедалі більше, *vato**.

— Це з мого іншого життя, — нагадав я йому. Мені вже подобалося це означення — «інше життя».

— Авжеж. Тоді ти це поцінуєш, — сказав він. — Тут зроблено хитро. Всі три останні заповіти Джона Істлейка мають ідентичні клаузули про заснування довірчого фонду для сплати податків. Перша інвестиційна компанія, що управляла фондом, відтоді була поглинута іншою... ну, фактично вона поглинула сама себе...

— Отак в Америці й робиться бізнес, — зауважив я.

— Істинно. Хай там як, фонду ніколи не загрожувало банкрутство і податки сплачуються щорічно, як по хронометру.

— Гроші вирощують самі себе.

— Справді, — він підвівся й заклав руки за поперек, розминаючись. — Як ти дивишся на те, щоб піднятися до будинку і познайомитися з леді? Вона саме зараз має прокинутися після полуденного сну. У неї є проблеми, але для своїх вісімдесяти п'яти вона чудова дівчинка.

Не на часі було розповідати йому, що я вже, здається, був познайомився з нею — лаконічно — через автовідповідач.

— Яюсь іншим разом. Коли веселощі вщухнуть.

Він кивнув.

— Приходь завтра вранці, якщо бажаєш.

— Можливо. Все було чудово. — Я простягнув йому свою ліву руку. Він її потиснув, дивлячись при цьому на мою куксу.

— Протезу нема? Чи ти, коли не обертаєшся серед еліти, його не вдягаєш?

Я мав на готові відповідь, яку міг у таких випадках давати різним людям: підвищена чуттєвість нервів у куксі, — але це була брехня, а Ваермену мені не хотілося брехати. Почасти через те, що він мав нюх на тонкий аромат лайна, а головню тому, що мені просто не хотілося брехати йому.

— Звісно, мені робили обміри для протезу, ще коли лежав у шпиталі, і всі на мене тиснули — особливо моя фізіотерапевт-

* Пацан (*icn.*).

ка і мій товариш, психолог. Вони наголошували, що чим швидше я навчуся користуватися протезом, тим швидше при звичаюся до нового життя...

— Забудь про все й мерщій катай до танцю...

— Так.

— От тільки забути про все іноді не так-то й легко.

— Так.

— Іноді це навіть неправильно.

— Авжеж, неправильно, хоча... — я вкляк і махнув рукою.

— Достатньо близько до рок-н-ролу?

— Так, — погодився я. — Дякую за освіжаючий напій.

— Приходь знову і буде тобі ще. Я засмагаю тільки від другої до третьої — години на день мені достатньо, — а пізніше міс Істлейк, якщо не спить, так бавиться зі своїми порцеляновими статуетками, ну й, звичайно ж, вона ніколи не прогавить *Ол-ру*¹²², тож маю вільний час. Насправді в мене його більше, ніж мені потрібно. Хоча хтозна? В нас може знайтися багато тем для балачок.

— Добре, — погодився я. — Звучить заманливо.

Ваермен вишкірив зуби. Перетворився на картинного красавчика. Простягнув мені руку і я знову її потиснув.

— Знаеш, що я подумав? Дружба заснована на сміху завжди щаслива.

— Напевне наступною роботою в тебе буде написання тих пророцтв, що трапляються нам у китайських пиріжках, — зауважив я.

— Трапляються роботи й гірші, мучачо. Істотно гірші.

IV

Йдучи назад, я повертався думками до міс Істлейк, старенької леді у величезних кедах і крислатому солом'яному капелюсі, котра виявилася фактичною власницею цілого острова біля узбережжя Флориди. Не Нареченою Хрещеного Батька, а дочкою барона-землевласника і прямо тобі Патронесою Митців. Мій розум знову фатально занесло кудись на манівці, тож я не міг

пригадати імені її батька (щось просте, односкладове), але ситуацію загалом, як її мені змалював Ваермен, я пам'ятав. Нічого схожого на це я ніколи не чув, хоча коли заробляєш собі на життя будівництвом, стикаєшся з різними дивними варіантами права власності. Я вирішив, що це цікавий приклад винахідливості... коли, як у цьому випадку, йдеться про збереження більшої частини свого маленького королівства у стані природної недоторканності. Питання тільки — заради чого?

Уже майже подолавши відстань до Великої Ружі, я усвідомив, що нога мені болить мов казна-що. Накульгуючи, я зайшов до кухні і там напився води просто з крану, а потім через вітальню подибуляв у головну спальню. На автовідповідачі блимав вогник, але я не бажав зараз чути послань із зовнішнього світу. Мені хотілося одного — скоріше впасти.

Я лежав, задивившись на повільне обертання лопатей вентилятора в мене над головою. Не дуже переконливо я пояснив відсутність в мене протезу. Цікаво, чи краще Ваермен впорається з темою: *Що змусило правника працювати нянькою при багатій старій діві? Що за інше життя в нього позаду?*

Міркуючи про це, я відплив у позбавлений марень і вельми освіжаючий сон.

V

Прокинувшись, я став під гарячий душ, а потім рушив до вітальні перевірити автовідповідач. Почувався я краще, ніж міг на те сподіватися після двохмильної прогулянки. Завтра вранці, може, й ледь тягатиму ноги, але сьогоднішній вечір обіцяє бути гарним, гадав собі я.

Повідомлення було від Джека. Він розповів, що мати його сконтактувала з кимсь на ім'я Даріо Наннуцці і той Наннуцці в п'ятницю між четвертою і п'ятою дня радо подивиться на мої картини — чи можу я привезти їх не більше десятка, таких, що сам вважаю найкращими, у галерею «Ското»? Етюдів не треба. Наннуцці хотів поглянути тільки на готові роботи.

В мені заворушилася тривога...

Ні, я відчув щось зовсім інше.

Скрутило шлунок, я міг побожитися, що мої нутрощі раптом опустилися на три дюйми нижче. Та найгірше не це. Знайоме болісне свербіння поповзло знизу вгору правим боком і спустилося мені у відсутню руку. Я запевняв себе, що такі відчуття — коли тебе від страху кидає в піт за три дні до події — чистісіньке глупство. Якось я був виконував десятимільйонний контракт з асфальтування на замовлення міськради Сент-Пола і якраз тоді один кандидат звітти балотувався на губернатора Міннесоти. Тож мені довелося надивитися танцювальних виступів дівчаток-дебютанток, репетицій фанатських груп підтримки, уроків керування автомобілем та до біса іншого юнацтва. Хіба з цим можна порівняти показ кількох моїх картин якомусь хлопцю з арт-галереї.

Однак, коли я поліз вгору сходами до Малої Ружі, коліна в мене були налиті свинцем.

Сідало сонце, заливаючи велику кімнату розкішним, неймовірно мандариновим світлом, проте в мене не виникло бажання спробувати його відтворити — не цього вечора. Але світло відгукнулося в мені. Так, як відгукується в душі фотокартка давно втраченої коханої, на яку натрапив, риючись у шухлядці зі старими сувенірами. Ще й почався приплив. Навіть тут, нагорі, я чув скреготливі голоси мушель. Я сів і став перебирати речі на столі знахідок — пір'їна, відполірований водою камінець, вимита до сірої невпізнаванності разова запальничка. Тепер мені згадалася не Емілі Дікінсон, а стара народна пісня: *Мамо, хіба не гарно сяє сонце крізь гілки дерев*. Ніяких дерев, звичайно, переді мною не було, але я міг сам собі посадити дерево на горизонті, аби схотів. Я міг би посадити там дерево, щоб крізь нього сяяло сонце. Хело, Далі.

Мені не страшно було б почути, що в мене нема хисту. Я боявся, що синьйор Наннуцці скаже, що в мене є кри-и-и-хітний талантик. Покаже між великим і вказівним пальцями чвертьдюймовий зазор і порадить мені замовити собі місце на фестивалі вуличного мистецтва у Вінісі¹²³, запевняючи, що там я матиму успіх, чимало туристів будуть у захваті від моїх імітацій Далі.

А якщо він дійсно так і зробить, розчепірить пальці на чверть дюйма і промовить кри-и-и-хітний, що мені тоді робити? Чи

вердикт якогось незнайомця позбавить мене моєї нової віри в самого себе, моєї нової особистої радості?

— Можливо, — вголос подумав я.

Так. Бо малювання картин — це зовсім не те, що будівництво торговельних центрів.

Найлегше з легкого — скасувати зустріч... хоча я нібито пообіцяв Ілсі, а в мене не було звички порушувати обіцянок, які я давав своїм дітям.

Права рука все ще свербіла, свербіла аж боліла, але я намагався не звертати на це уваги. Ліворуч під стіною стояли близько десяти готових полотен. Я обернувся туди, сподіваючись вибрати найкращі, проте навіть не подивився на них.

На сходах стояв Том Райлі. Голий по пояс. На ньому були тільки сині піжамні штани, потемнілі в паху й на внутрішнім боці лівої ноги, там, де він їх обмочив. У нього не було правого ока. На тому місці діра очниці, заповнена згустком чорно-червоної сукровиці. Схожа на бойову розмальовку смуга висохлої крові тягнулася по лівій скроні і зникала у сивіючому волоссі в нього над вухом. Цілим оком він втупився у Мексиканську Затоку. Криваві промені призахідного сонця мацали йому скулі, мертвотно-бліде обличчя.

Я заверещав від здивування й жаху і, відсахнувшись, упав зі стільця. Завалився на хвору ногу і знову закричав, цього разу від болю. Смикнувшись, я штовхнув ногою стілець і той перекинувся. Коли я знову подивився в бік сходів, Тома там не було.

VI

За десять хвилин я вже був на нижньому поверсі і набирав його домашній номер. Сходами з Малої Ружі вниз я сповзав на зад, зіскакуючи сракою зі щабля на щабель. Не тому, що, падаючи зі стільця, забив собі стегно, а тому, що ноги в мене тремтіли так, що я їм не довіряв. Я боявся, що полечу сторч головою, або навіть покочуся кубаря, тож чіплявся лівою рукою за поруччя. Господи, я боявся зомліти.

Пригадався той день на озері Фален, коли, обернувшись, я побачив в очах Тома дивний блиск, як він хникав переді мною: «Бос, я ніколи не звикну до вас такого, однорукого... Мені так жаль».

У Тома, в його затишному домі в Епл-Веллі почав дзвонити телефон. Том, котрий двічі був жонатим і двічі розведеним, Том, котрий умовляв мене не виїжджати з Мендота Гайтс... «Це як здавати гру на власному полі», так він тоді сказав. Том, котрий незабаром сам зайшов пограти на моєму полі, якщо вірити «Друзям з сюрпризами».., а я таки вірив цій картині.

І в щойно бачене нагорі я також вірив.

Один гудок... другий... третій.

— Ну ж бо, — мурмотів я, — візьми врешті ту йобану слухавку.

Я не уявляв, що скажу, якщо він її візьме, та й не переймався тим. Я хотів лише почути його голос. Я його почув, але в запису.

— Вітаю, ви додзвонилися до Тома Райлі, — промовив він. — Ми з моїм братом Джорджем зараз перебуваємо в круїзі з нашою матір'ю, цього року в Нассау¹²⁴. Що ти кажеш, мамо?

— Це я, Багама Мама! — почувся прокурений, але беззаперечно радісний голос.

— Так і є, це вона, — підтвердив Том. — Ми повернемося восьмого лютого. Тим часом ви можете залишити ваше повідомлення... коли, Джордж?

— Після дзвучу дзиши! — вигукнув чоловічій голос.

— Правильно! — погодився Том. — Після дзиги. Або можете зателефонувати до мого офісу.

Він назвав номер, а потім вони усі втрьох промовили: «БОН ВОЯЖ!»

Я мовчки поклав слухавку. Його голос не був схожим на голос людини, що замислила самогубство, але він дуже-дуже близько до цього наблизився (він з тих, про кого потім найчастіше кажуть: «а виглядав цілком нормальним») і ще...

— А хто сказав, що він збирається покінчити самогубством? — запитав я у порожньої кімнати... і враз озирнувся довкола, аби пересвідчитися, що вона дійсно порожня. — Хто сказав, що з ним не може трапитись аварія? Чи навіть хтось його вб'є? Якщо вже не вбили?

Втім, якби щось таке вже трапилося, хтось мені напевне зателефонував би. Либонь, Бозі, хоча найшвидше Пам. Отже...

— Це самогубство, — повідомив я кімнаті. — Це самогубство і воно ще не трапилося. Це було попередження.

Я підвівся й пошкандибав до спальні. Останнім часом я мало користався костуром, але цього вечора він мені був потрібен, дуже потрібен.

Моя краща подружка сиділа притулившись до подушок на тому боці ліжка, який могла б займати справжня жінка, якби я її мав. Я сів, узяв її в руки і подивився в її великі, сповнені карикатурного здивування баньки: *Ууууу, ти бридкий дядько!* Це моя Реба, лялька, схожа на Люсі Рікардо.

— Це як візит Привиду Наближення Різдва до дядька Скруджа ¹²⁵, — сказав я їй. — Таке трапляється. Але що ж мені тепер робити? Це не якість там малювання. Це абсолютно не те, що просто малювання картин!

Але різниці не було, і я це розумів. Малюнки й видіння являються з людського мозку, а в моєму мозку щось змінилося. Я гадав, що зміни відбулися просто в результаті правильної комбінації травм. Або неправильної. Контрударна травма. Зона Брокá. І острів Дума. Острів зіграв тут якусь роль... яку роль?

— Підсилювача, — сказав я Ребі. — Хіба ні?

Вона утрималася від коментарів.

— Тут щось таке є, і воно діє на мене. А може, воно навіть покликало мене сюди?

Від цієї думки мені перехопило подих. Піді мною, здійслюючись і спадаючи в диханні хвиль, перемелювалися мушлі. Так легко було уявити там замість них черепи, тисячі черепів, котрі, коли надходить хвиля, разом скрегочуть зубами.

Чи це не Джек казав, що десь там, у воложистих хащах, є ще якийсь напівзруйнований дім? Здається, він. Коли ми з Ілсою намагалися проїхати в той бік, дорога раптом зіпсувалася. І шлунок в Ілси теж. З моїми нутрощами все було о'кей, але сморід оточуючої нас рослинності був нестерпним, а свербіж у відсутній руці ще гіршим. Ваермен, мені тоді здалося, злякався, коли почув від мене про нашу поїздку. *«Експерсії по цій дорозі не для*

хлопця в твоєму стані», — сказав він. Питання тільки, в якому це я перебуваю стані?

Реба продовжувала грати в мовчанку.

— Я не хочу, щоб це трапилось, — промовив я стиха.

Реба мовчки дивилася вгору, на мене. Я для неї — бридкий дядько, вона це завжди пам'ятає.

— Ніякої користі від тебе — сказав я й відкинув її геть. Вона впала долілиць на свою подушку, жопкою догори, розставивши рожеві ганчір'яні ноги, ну чисто тобі якась мала курва. І дійсно — Ууууууу, бридкий дядько.

Я похилив голову, втупився в килим і почухав собі потилицю. М'язи на шії були вузлувато напружені. Немов залізні на доторк. Давно в мене сильно не боліла голова, як було траплялося раніше, але якщо м'язи скоро не розслабляться, сьогодні вночі мені гарантовані судоми. Втішно. Калорійна вечеря — саме те, що мені зараз потрібно, така, коли відрізаєш кавалки від замороженого разом з підливою м'яса, сім хвилин смажиш його у мікрохвильовці і тут же оскаженіло пожираєш.

Утім, я ще якийсь час посидів нерухомо. Забагато мав я питань, та більшість з них перебували поза моєю спроможністю на них відповісти. Я визнав це і змирився з цим. Я навчився багато з чим змиритися з того дня, як зіткнувся з краном. Проте я вирішив знайти хоч одну відповідь, перш ніж дозволю собі наїстися, хоч яким я не був голодним. Телефон на столику при ліжку дістався мені разом з будинком. Дисковий, чарівної старомодної моделі Принцеса¹²⁶. Він стояв на довіднику, що складався здебільшого з «жовтих сторінок». Я відкрив вутлу білу секцію, гадаючи, що навряд чи знайду там Елізабет Істлейк, але там був її номер. Я його набрав. Після двох гудків слухавку підняв Ваермен.

— Слухаю, садиба Істлейк.

У цьому ідеально врівноваженому голосі не було ані сліду від тієї людини, котра дореготалася до того, що під нею розвалився стілець, й одразу мені здалося, що цей мій дзвінок до нього — найгірше у світі, що я міг зараз зробити, але відступати не було куди.

— Ваермене? Це Едгар Фрімантл. Мені потрібна допомога.

6 — ХАЗЯЙКА ДОМУ

I

Наступного дня я знову сидів біля столика, що стояв наприкінці хідника від *Ель Паласіо де Асесінос*. Хоча й подерта, смугаста парасолька була ще годна. Від води тягнуло таким холодним бризом, що не завадили б светри. По столу танцювали скалки світла, а я все говорив. Отак я проговорив, авжеж — ледь не годину, освіжаючи собі горло ковтками зеленого чаю з бокалу, який не забував доливати Ваермен. Нарешті я замовк і якийсь час ніщо не порушувало тишу, окрім шепотіння хвиль, що набігали на смугу прибою й відкочувалися назад.

Напевне минулої ночі Ваермен почув у моєму голосі дійсно щось доволі кепське, бо він не забарився з пропозицією зараз же приїхати до мене з *Паласіо* на гольф-візку. Сказав, що зможе підтримувати зв'язок з міс Істлейк за допомогою вокі-токі¹²⁷. Я запевнив його, що справа може почекати. Справа важлива, але не термінова, сказав я. Принаймні не для служби 911. І це було правдою. Якщо Том вирішив учинити самогубство у своєму круїзі, навряд я міг би запобігти цьому. Проте я не вважав, що він піде на таке, коли поряд з ним його мати і брат.

Я не збирався розповідати Ваермену про те, як потайки рився у сумочці доньки; цього факту я соромився більш за все інше. Але тільки-но я взявся розповідати, почавши аж від **LINK-BELT**, то вже й був не в змозі зупинитися. Я розповів йому майже все, закінчивши свою історію блідим, мертвим, однооким Томом Райлі, котрий стояв на вершечку сходів, що ведуть до Малої Ружі. Гадаю, почасти мене аж так несло просто через усвідомлення того факту, що Ваермен не зможе запропорити мене до найближчої божевільні — нема в нього на це законного права. А почасти ще й через те, що, захоплений його

щирістю й цинічним почуттям здорового гумору, я тим не менш відчував його чужаком. Іноді — хоча гадаю, доволі часто — чужому набагато легше розповідати щось хитросплетене чи навіть абсолютно безглузде. Проте головним чином я сповідувався просто заради полегшення: так вжалений змією вичавлює отруту з ранки.

Ваермен налив собі ще бокал чаю, при цім не зовсім твердою рукою. Мене це заінтригувало і стривожило. Відтак він кинув погляд на годинник, котрий носив на медсестринський манер — циферблатом до внутрішнього боку зап'ястя, і сказав:

— Десь за півгодини я мушу піти, подивитися, як там вона... Хоча я певен, що з нею все гаразд, проте...

— А якщо ні? — спитав я. — Якщо вона впала чи ще щось трапилося?

З кишені шортів він дістав вокі-токі. Плаский, як мобільний телефон, апарат.

— Я наполягаю, щоб вона носила свій завжди з собою. По дому також всюди натикано кнопки термінового виклику, але... — Він ткнув собі в груди великим пальцем. — Реальна тривожна система — це я сам, зрозуміло? Єдина система, якій я довіряю.

Він поглянув на воду й зітхнув.

— У неї хвороба Альцгаймера. Поки що в легкій формі, але доктор Гедлок каже, що, раз уже вгніздилася, вона може почати швидко розвиватися. За рік... — Тут він майже беспорядно низав плечима, але посвітлішав. — Щодня о четвертій у нас чай. Чай з *Опрою*. Чому б тобі не прийти познайомитися з хазяйкою дому? Я навіть пригощу тебе острівним лаймовим тортом¹²⁸.

— О'кей, — відповів я. — Домовилися. Як ти вважаєш, це вона залишила повідомлення на моєму автовідповідачі про те, що острів Дума нещасливе місце для дочок?

— Безперечно вона. Втім, якщо ти очікуєш якихось пояснень — якщо ти вважаєш, що вона про це взагалі пам'ятає, — хай тобі пощастить. Хоча, можливо, я сам зможу тобі якось допомогти. Вчора ти питав щось про її братів та сестер, а я тобі чомусь не пояснив. Насправді Елізабет мала тільки сестер. Тобто в її батьків були лише дочки. Найстарша народилася у 1908-му чи десь біля того. Елізабет з'явилася у 1923-му. Мати, місіс Істлейк,

померла приблизно через два місяці після того, як її народила. Якась інфекція. Чи, може, тромб... хто міг в цьому розібратися в ті давні часи. Це трапилося тут, на Думі.

— А батько оженився знову? — Я так і не міг пригадати його імені.

Тут Ваермен допоміг мені.

— Джон? Ні.

— Ти ж не хочеш сказати, ніби він виховував усіх своїх шістьох дочок прямо тут. Це було б вже занадто готично.

— Він намагався, за допомогою няні. Але найстарша втекла з якимсь хлопцем. У міс Істлейк була травма, від якої вона ледь не загинула. А близнючки... — Він хитнув головою. — Вони були на два роки старші за Елізабет. А у 1927-му зникли. Вважається, що вони пішли купатися, їх потягло від берега відбійною течією і вони потонули там, у *caldo grande*.

Він задивився на воду — оманливо ласкаві хвилі набігали на берег, мов щенята, — і надовго замовк. Перегодом я спитав, чи все це йому розповідала сама міс Істлейк?

— Дещо. Не все. До того ж вона плутається у своїх спогадах. Я знайшов побіжну згадку про якийсь інцидент — схоже саме той — на Інтернет-сайті, присвяченому історії узбережжя Затоки. Написав електронного листа одному бібліотекарю в Тампі. — Ваермен підняв руки й поворушив пальцями, показуючи ніби друкує. — Запитав про Тесі й Лору Істлейк. Бібліотекар надіслав мені копію місцевої газети за 19 квітня 1927-го. Заголовок на першій сторінці дуже беззастережний, дуже суворий, дуже пронизливий. Лише два слова. **ВОНИ ПРОПАЛИ**.

— Господи, — промовив я.

— Їм було по шість років. А Елізабет чотири, вже достатньо велика, щоб зрозуміти, що трапилося. Можливо, й достатньо доросла, щоб самій прочитати такий простий газетний заголовок **ВОНИ ПРОПАЛИ**. Близнючки загинули, а найстарша, Адріана, зчурнула до Атланти з директором якоїсь з його фабрик... нема дива, що Джонові остогид цей острів. Він з трьома дочками, які з ним ще залишилися, переїхав до Маямі. Через багато років він повернувся сюди помирати, а міс Істлейк доглядала його. — Ваермен знизав плечима. — Либонь так, як я за-

раз гляджу її. Отже... ти тепер розумієш, чому стара леді в початковій стадії Альцгаймера може вважати Думу поганим місцем для дочок?

— Гадаю, так, але як стара леді в початковій стадії Альцгаймера змогла взнати телефон її нового орендаря?

Ваермен хитро зирнув на мене.

— Орендар новий, а номер старий, функція автонабору діє у всіх апаратах отам, — він ткнув пальцем собі за спину в бік дому. — Є ще питання?

Я здивувався.

— Мій номер у неї в автонаборі?

— Не гань мене, я не так давно затесався в це кіно. Гадаю, це той ріелтер, що займається її маєтками, запрограмував номери орендованих домів у телефони. Або її бізнес-менеджер. Він налітає сюди з Сент-Пітерсбургу приблизно через кожні шість тижнів, аби пересвідчитися, що вона ще жива, і я не втік, прихопивши Сподівську порцеляну¹²⁹. Я його спитаю, як з'явиться наступним разом.

— Отже, одним натиском кнопки вона може зателефонувати до будь-якого будинку на північному кінці острова?

— Ну... так. Я маю на увазі, що вони ж всі її, — він лягнув мене по руці. — Проте, знаєш що, мучачо? Гадаю, цього вечора в твоєї кнопки станеться нервовий розлад.

— Ні, — попросив я, сам не знаючи, чому. — Не треба цього робити.

— Авжеж, — погодився Ваермен, ніби щось зрозумівши, але хтозна, може, він дійсно щось знав? — Хай там як, а пояснення тому містичному дзвінку знайшлося — хоча мушу тобі наголосити, пояснення стають хиткими на острові Дума. Як це показує й твоя історія.

— Що ти цим хочеш сказати? Ти теж мав... схожий досвід?

Він дивився на мене відкрито, із загадковим виразом на обличчі. Холодний січневий вітер віяв поривами, нагортаючи пісок довкола наших щиколоток. Задирав йому волосся, знову відкриваючи над правою скронєю шрам у формі монети. Чи хто, бува, не вдарив його колись горлом пляшки, під час якоїсь бійки в барі, намагався я уявити того, хто

міг би озлитися на цього чоловіка. Важко було собі такого уявити.

— Так... я мав *досвід*, — промовив він, роблячи вказівними пальцями різкий жест, ніби закриває лапки цитати. — Той самий, через який діти стають *дорослими*. Той, що змушує викладачів англійської гнати туфту первачкам... *літер-курс*. — Кожну свою фразу він брав пальцями у лапки.

О'кей, йому не хтілося розповідати, принаймні зараз. Відтак я спитав його, чи він повірив у мою історію.

Він закотив собі очі під лоба й відкинувся на спинку стільця.

— Не випробовуй мого терпіння, *vato**. Щодо деталей ти можеш помилятися, але ж ти не сказився. Отам, у маєтку позаду мене, є леді... найлагідніша леді у світі, і я її люблю, хоча іноді вона вважає мене своїм татом, і ніби ми з нею живемо в Маямі десь у тисяча дев'ятсот тридцять четвертому. Іноді вона кладе якусь зі своїх порцелянових статуєток у коробку від печива «Ніжна Зваба» і жбурляє у ставок із золотими коропами за тенісним кортом. Мені доводиться діставати її звідти, поки вона спить, бо якщо побачить, верещатиме, мов різана. Не уявляю, чому так. Сподіваюся, цього літа вона нарешті буде постійно носити дорослий ліфчик.

— Так в чому сенс?

— Сенс у тім, що я знаю *loco***, я знаю Думу, і я вже трохи знаю тебе. Я готовий повірити, що тобі було видіння, ти побачив свого друга мертвим.

— Без брехні?

— Без брехні. *Verdad****. Питання тільки в тім, що ти тепер збираєшся робити, якщо припустимо, що ти не дуже мрієш спровадити його під землю — можу я собі дозволити побути трохи вульгарним? — за те, що він намазав своїм маслом твою колишню булочку.

— Та ні, не хочу. До того в мене було... Не знаю, як про це сказати...

* Хлопчик (*ісп.*).

** Безумці (*ісп.*).

*** Істинно (*ісп.*).

— Либонь, до того ти уявляв собі, як видовбуєш йому очі гарячою виделкою для тостів, відрубуюєш йому прутня? *Таке* ти відчував до того, *мучачо*? — Ваермен наставив на мене пальця пістолетом. — Я був жонатий на красуні-мексиканці, я знаю, що таке ревнощі. Це нормально. Це рефлекторні почуття.

— Тобі твоя дружина колись... — я затнувся, раптом знов згадавши, що познайомився з цим чоловіком лише вчора. Про це було неважко забути. Ваермен був таким *щирим*.

— Ні, *аміго*, нічого такого, про що б мені було відомо. Вона просто вмерла на моїх очах, — вираз його обличчя абсолютно не змінився. — Давай не будемо про це, о'кей?

— О'кей.

— Про ревнощі варто пам'ятати одне — вони приходять і відходять. Як тутешні післяполуденні зливи в підлий сезон. Ти казав, що для тебе все вже позаду. Так і має бути, оскільки ти більше вже не її *campesino**. Питання — як ти збираєшся вирішувати іншу проблему. Як ти збираєшся утримати того хлопця від самогубства? Ти ж бо знаєш, як воно бува трапляється після безхмарних сімейних круїзів, так?

Якусь мить я мовчав. Намагався перекласти собі його останнє іспанське слово. Ти більше не її слуга, здається так? Якщо так, то в ньому бриніла гірка правда.

— *Мучачо*? Що ти роби́тимеш далі?

— Не знаю. Його електронна адреса в мене є, але що я йому напишу? «Дорогий Томе, я занепокоєний твоєю підготовкою до самогубства, будь ласка, терміново відповідай»? До того ж я певен, що у відпустці він не перевіряє свою електронну пошту. Він двічі був одружений і одній з колишніх дружин по цю пору сплачує аліменти, але не підтримує стосунків з жодною з них. Була в нього й дитина, але померла малою, здається, від розщеплення хребта... то що я можу тут зробити. *Що?*

Ваермен одвернувся, відкинувшись на спинку стільця, він сидів і дивився на воду, де пірнали по свій обід пелікани. Його поза ясно випромінювала невдоволення.

Він обернувся до мене.

* Наймит (ісп.).

— Перестань крутити. Ти збіса чудово знаєш, хто з ним спілкується. Або вважаєш, що це так.

— Пам? Ти маєш на увазі Пам?

Він дивився на мене мовчки.

— Ти будеш говорити, Ваєрмене, чи так тут і сидітимеш?

— Я мушу йти до моєї леді. Вона вже мала би прокинутися і захоче, як завше о четвертій, чаювати.

— Пам вирішить, що я здурів! До дідька, вона й без цього впевнена, що я божевільний!

— Переконай її, — тут він пом'якшав. — Слухай сюди, Едгаре. Якщо вона була з ним у таких близьких стосунках, як ти вважаєш, вона могла помітити якісь ознаки. Тобі треба лише спробувати. *Entiendes?**

— Я не розумію цього слова.

— Воно означає — зателефонуй своїй дружині.

— Вона моя колишня дружина.

— Аж ніяк. Поки тобі не все одно, розлучення — лиш юридична фікція. Тому-то тебе так дрочать її думки про стан твого розуму. Але якщо тобі неоднакова доля того хлопця, ти їй зателефонуєш і скажеш, що є підстави думати, що він планує утнути таку штуку.

Він підвівся й простягнув мені руку.

— Досить теревенити. Пішли, познайомишся з хазяйкою. Не пожалкуєш. Вона дуже лагідна, як для хазяйки.

Я подав йому руку й дозволив витягти себе з пляжного стільця, напевне принесеного сюди з домашніх запасів. У нього було міцне рукостискання. Це ще одна риса Джерома Ваєрмена, якої я ніколи не забуду: чоловік з міцним рукостисканням. Хідник, що вів до хвіртки у задній стіні, був завузьким для двох, тож я, накульгуючи, тюпав позаду. Діставшись хвіртки — зменшеної версії центральних воріт, схожої на щось іспанське так само, як випадкові Ваєрменові слівця — він, ледь усміхаючись, обернувся до мене.

— По вівторках і четвергах приходять прибирати Джозі, вона не буде проти приглянути за міс Істлейк, поки та дрі-

* Кумекаєш (ісп.).

має. Це означає, що я можу прийти подивитися на твої картини завтра після полудня десь біля другої, звісно, якщо ти цього хочеш.

— А як ти взнав, що я цього хочу? Я все ніяк не міг набратися духу, щоб тебе запросити.

Він знизав плечима.

— Та це ж природньо, хотіти, аби *хтось* подивився, перш ніж показувати їх фахівцю з галереї. Ясно, щоб цей хтось не був твоєю дочкою чи тим юнаком, котрий на тебе працює.

— Мені везти їх туди у п'ятницю. Я так боюся.

Ваермен махнув рукою і посміхнувся.

— Не переживай, — промовив він і продовжив після паузи. — Якщо я побачу, що твої роботи лайно, я тобі так і скажу.

— Годиться.

— Просто для ясності, — кивнув він. Відтак відчинив хвіртку і завів мене у двір Гнізда Чаплі, садиби відомої також як *Palacio de Asesinos*.

II

Я вже бачив цей двір того дня, коли використав його центральний в'їзд, аби розвернутися, але тоді я тільки мазнув поглядом. Тоді я переймався лише тим, щоб швидше довести себе й мою сполотнілу, вкриту потом дочку до Великої Ружі. Я запам'ятав тенісний корт і прохолодну блакить доріжок, але ставка з золотими рибками зовсім не помітив. Корт стояв чистенький, хоч зараз готовий для гри, його мощена поверхня була на пару тонів темнішою за ту плитку, що вкривала двір. Один поворот хромованого важеля, й сітку буде напнуто. Повний м'ячів кошик стояв на металевих стовпчиках, у мене промайнула згадка про той етюд, що Ілса забрала з собою до Провиденса, «Кінець гри».

— Одного дня, *мучачо*, — сказав Ваермен, вказуючи на корт, повз який ми проходили, і уповільнив темп, щоб я не відставав. — Ми разом з тобою... Я заради тебе битиму легесенько, просто поперекидуємося, бо я так скучив помахати ракеткою.

— Це буде плата за те, що ти подивишся на мої картини?
Він усміхнувся.

— Я маю ціну, але це не вона. Скажу пізніше. Давай, заходь.

III

Ваермен провів мене крізь задні двері, через притемнену кухню з білими поверхнями робочих острівців і величезною піччю Вестингауз¹³⁰, а там і в наповнений шерхотами інтер'єр будинку, що саяв темною деревиною — дуб, горіх, тик, кипарис, паліандр. Так, це беззаперечно був *Паласіо* в старому флоридському стилі. Ми проминули одну — з заставленими книжками стінами — кімнату, де в кутку стояв справжній лицарський обладунок. Бібліотека межувала з кабінетом, в якому на стінах висіли картини — не нудні олійні портрети, а яскраві абстрактні речі, була навіть парочка вивертаючих очі оп-артових¹³¹ робіт.

Нас рясно облило світлом, ніби білим дощем, коли ми проходили центральний хол (Ваермен ішов, я шкутильгав), і я зрозумів, що, попри всю грандіозність маєтку, це лише помпезний сутічок — коридор, яким зазвичай з'єднують частини старіших і простіших флоридських помешкань. Цей стиль, майже завжди втілюваний з використанням деревини (інколи обрізків), а не каменю, навіть має власну назву: «флоридський крекер».

Сповнена світлом, завдяки скляній стелі, галерея була заставлена вазонками з квітами. Досягши її кінця, Ваермен повернув праворуч. Повернувши вслід за ним, я потрапив у величезну прохолодну вітальню. Ряд вікон виходив на бічний дворик, теж заповнений квітами — половину їх могли б назвати мої дочки, Пам знала назви усіх, а я зумів розпізнати тільки айстри, комеліну, самбук та бегонію. Ага, ще рододендрони. Їх там було повно. Біля заростей, на мощеній блакитною плиткою доріжці, що напевне вела до великого двору, стояла на одні нозі гостроока чапля. Вона мала одночасно задумливий і похмурий вигляд, але я жодного разу не бачив стоячої чаплі, що не була б

схожою на пуританського старигана, котрий міркує, яку з відьом спалити наступною.

В центрі кімнати знаходилася жінка, яку ми з Ілсою бачили того дня, коли сподівалися прокотитися острівною дорогою. Тоді вона сиділа у візку, взута у високі сині кеди. Сьогодні вона стояла, поклавши руки на бильце ходунка, а її ступні — великі й дуже бліді — були босі. Вдягнена вона була у бежеві штани з високою талією і темно-брунатну шовкову блузу з дивовижно широкими плечима й рукавами. Її костюм нагадав мені Кетрин Гепберн¹³² у тих старих фільмах, які іноді показують на каналі Turner Classic Movies: «Адамове ребро» або «Жінка року». Тільки я не міг пригадати, щоб колись бачив Кетрин Гепберн такою старою, навіть коли вона дійсно зістарилася.

Більшу частину кімнати займав довгий, низький стіл того типу, що стояв у мого батька в підвалі, по якому він ганяв свої електропоїзди, тільки цей було покрито не плексигласом, а якоюсь світлою, схожою на бамбук деревиною. Він був заставлений моделями будиночків і порцеляновими статуетками: чоловіки, жінки, діти, домашня скотина, дикі тварини, істоти міфологічного походження. Говорячи про міфологічні істоти, я маю на увазі пару фігурок з обличчями, розмальованими під негрів, які навряд чи отримали б свідoctва від Національної асоціації сприяння прогресу кольорового населення.

Елізабет Істлейк подивилася на Ваермена з виразом такої лагідної втіхи, що мені це захотілося намалювати... Хоча не певен, чи хтось сприйняв би це всерйоз. Я не певен, що ми ще спроможні повірити простим емоціям у мистецтві, хоча щодня бачимо їх в житті.

— Ваермене! Я прокинулася рано й чудово побавилася з порцеляною! — В неї був тягучий південний акцент, що перетворював порцеляну на парацалюну. — Поглянь-но, вся родина разом!

На одному кінці столу стояла модель будинку. Отого типу, що з колонами. Згадайте маєток Тара¹³³ з «Відлетілих за вітром» і матимете уявлення. Чи *уявавлення*, якщо промовити це на манер Елізабет. Навкруг нього розташувалися з десяток статуеток. Диспозиція виглядала на диво церемонною.

— Авжеж, усі тут, — погодився Ваермен.

— І школа! Подивися, як я розставила учнів біля неї! Іди-но поглянь!

— Я подивлюся, але ж ви знаєте, як я не люблю, коли ви піднімаєтеся без мене.

— Мені не хотілося гукати тебе по вокі-токі. Я почувуюся чудово. Іди-но подивися. І хай твій новий друг також подивиться. О, я знаю, хто ти. — Вона посміхнулася, поманивши мене пальцем. — Ваермен мені все про тебе розповідає. Ти новий мешканець Лососевої мизи.

— Він називає цей будинок Великою Ружею, — сказав Ваермен.

Вона засміялася. Прокуреним сміхом, що перейшов у кашель. Відтак поточилася і Ваермен поспішив підтримати її. Міс Істлейк, здавалося, не звернула уваги ані на свій кашель, ні на реакцію Ваермена.

— Мені подобається! — проголосила вона, прокашлявшись. — Так, золотце, мені подобається нова назва! Підходь, подивись, як я аранжувала школу, містере...? Я певна, що чула твоє ім'я, але воно десь вискочило, таке часто трапляється, ти містер...?

— Фрімантл, — назвався я, — Едгар Фрімантл.

Я приєднався до них біля ігрового столу, вона подала мені руку. М'язів на ній не відчувалося, але була вона, як і її ступні, доволі великого розміру. Мистецтво привітання вона не забула, бо потисла мою долоню якомога міцніше. Під час нашого рукостискання вона дивилася на мене зі щирою цікавістю. Мені сподобалося, як спокійно вона визнає слабкість своєї пам'яті. І хай там який в неї Альцгаймер, але сам я затинався розумом і язиком куди більше за неї.

— Приємно познайомитися, Едгаре. Я бачила тебе раніше, але не пригадаю коли. Згадаю потім. Велика Ружа! Класно звучить!

— Мені подобається мій будинок, мем.

— Добре. Я вельми рада, що він тебе задовольняє. Знаєш, це мистецький дім. Едгаре, ти ж художник?

Вона дивилася на мене своїми простодушними синіми очима.

— Так, — промовив я найперше і найлегше та, либонь, це й було правдою. — Гадаю, що так.

— Безумовно, ти художник, золотце. Я одразу це зрозуміла. Я хочу якусь із твоїх картин. Ваермен узгодить з тобою ціну. Він і юрист, і прегарний кухар, він тобі про це казав?

— Так... ні... тобто... — Я розгубився. Бесіду вона сплітала одночасно з багатьох ниток. Ваермен, цей пес, здавалося, ледь стримується, щоб не зареготати. Тим самим, звісно, і мене підбиваючи до сміху.

— Я намагаюся отримати картини всіх художників, котрі зупиняються у Великій Ружі. В мене є намальована там річ Гаринга. Є також етюд Далі.

Це відбило в мене охоту сміятися.

— Справді?

— Авжеж! Я покажу тобі трохи згодом, його не можна оминути, він у телевізорній кімнаті, а ми завжди дивимося *Опру*. Правда ж, Ваермене?

— Так, — погодився він і кинув погляд собі на внутрішній бік зап'ястя, де блиснув циферблат годинника.

— Але ми не конче мусимо дивитися її хвилину в хвилину, бо маємо чудовий пристрій, що називається... — Вона замислилася, нахмурилася і приклала палець до ямки на своїй пухкій щоці. — Віто? Ваермен, він зветься Віто?

Той посміхнувся:

— *TiVo*¹³⁴, міс Істлейк.

Вона розсміялася.

— *TiVo*, хіба не кумедне слово? Та хіба ми самі не смішні з цими формальностями? Для мене він Ваермен, а я для нього міс Істлейк — окрім тих випадків, коли я дратуюся через те, що назви речей випадають мені з голови. Ми мов персонажі з якоїсь вистави! Такої веселої, де знаєш, що ось-ось заграє оркестр і вся трупа заспіває!

Вона зареготала, аби показати всю чарівливість цієї ідеї, проте її сміх звучав строха ніби божевільно. Цього разу її акцент скерував мої думки від Маргарет Мітчелл до Тенесі Вільямса¹³⁵.

Лагідно, дуже лагідно Ваермен промовив:

— Може, ми перейдемо до іншої кімнати і подивимося врешті *Опру*? Гадаю, вам варто сісти. Ви можете закурити сигарету, коли дивитиметеся *Опру*, як вам подобається.

— Хвилинку, Ваермене. Одну хвилинку. У нас так рідко бувають *гості*. — А тоді до мене. — Який ти художник, Едгаре? Ти віриш у мистецтво заради мистецтва?

— Безперечно, мистецтво — заради мистецтва, мем.

— Я рада. От саме це Лососева миза полюбляє найбільше. Чи як ти це називаєш?

— Моє мистецтво?

— Ні, золотко — Лососеву мизу.

— Велика Ружа, мем.

— Хай буде Велика Ружа. А я для тебе хай буду Елізабет.

Я посміхнувся. Я мусив, бо вона не фліртувала, а була щирою.

— Добре, Елізабет.

— Чудово. За пару хвилин ми підемо до телевізорної кімнати, але спершу... — Вона знову спрямувала свою увагу до ігрового столу. — Ну, Ваермене? Ну, Едгаре? Ви бачите, як я розставила дітей?

Їх там було близько десятка, всі обличчями обернуті до лівого рогу шкільного будинку. Перекличка школяриків?

— Про що це вам говорить? — спитала вона. — Ваермен? Едвард? Хто з вас скаже?

Крихітна похибка, авжеж, мені самому не звикати до таких похибок. Але цього разу роль бананової шкірки зіграло моє власне ім'я.

— Перерва? — спитав Ваермен, знизавши плечима.

— Та ні ж, — відгукнулася вона. — Якби перерва, вони б усі *гралися*, а не збилися купою, вибалушивши очі.

— У школі або пожежа, або навчальна пожежна тривога, — сказав я.

Вона перехилилася через свій ходунок (невсипний Ваермен ухопив її за плече, щоб не втратила рівноваги) і поцілувала мене в щоку. Це збіса дуже здивувало мене, але сподобалося.

— Дуже добре, Едварде! — вигукнула вона. — Але що саме там діється?

Я добре подумав. Це не важко, якщо поставитися до питання серйозно.

— Тренування.

— Так! — її сині очі освітилися задоволенням. — Тепер поясни Ваєрингу, як ти здогадався.

— Якби там була пожежа, вони б розбігалися на всі боки. А вони замість того...

— Чекають, коли можна знову зайти, так... — Але тут вона обернулася до Ваєрмена і я побачив зовсім іншу жінку злякану. — Я знову назвала тебе неправильним ім'ям.

— Усе гаразд, міс Істлейк, — промовив він, цілуючи западину на її тімені з такою ніжністю, що я не міг втриматись від захоплення ним.

Вона посміхнулася до мене. Немов сонце визирнуло з-за хмари.

— Оскільки він по сю пору звертається до декого тут на прізвище, той дехто знає... — Але тут вона розгубилася, її посмішка почала тремтіти. — Той знає, що...

— Час дивитися *Опру*, — проголосив Ваєрмен, узявши її за руку. Разом вони розвернули її ходунок від ігрового столу і вона почала з дивовижною швидкістю чалапати до дверей в дальнім кутку кімнати. Він, пильнуючи, йшов поряд.

У її «телевізорній кімнаті» панував великий «Самсунг» з плоским екраном. У протилежному кінці була стійка з дорогим звуковим обладнанням. Усе це я ледь окинув оком, прикипівши очима до взятого в рамку етюд на стіні понад полицями з компакт-дисками, і на кілька секунд забув, що треба ще й дихати.

Етюд було зроблено простим олівцем і доповнено двома багряними штрихами, намальованими либонь нічим іншим, як звичайною червоною кульковою ручкою — з тих, що вчителі ними ставлять оцінки. Ці, не так щоб зовсім вже експромтні, риси було покладено вздовж лінії обрїю, щоб показати, як сонце опускається в Затоку. Вони були на своєму місці. Вони були прописані геніально мінімалістично. То був *мій* обрїй, той, що я його бачу з Малої Ружі. Я знав це так само достеменно, як знав, що той художник чув рівномірне перемелювання мушель під будинком, коли відтворював на аркуші білого паперу побачене очима і переказане йому мозком. На горизонті виднівся корабель, можливо танкер. Це міг бути той самий, що я його намалював у свій перший вечір у будинку № 13 на Дума-роуд.

Стиль абсолютно не був схожим на мій, але вибір натури був більш ніж ідентичним.

Внизу виднівся майже недбалий підпис *Salv Dali*.

IV

Поки Опра атакувала запитаннями Керсті Еллі¹³⁶ на вічно чарівливу тему про методи схуднення, міс Істлейк — Елізабет — насолоджувалася сигаретою. Ваермен зробив сандвічі з яечним салатом, і вони виявилися чудовими на смак. Мої очі раз у раз поверталися до етюду Далі, а в голові крутилася одна фраза, розуміється — *Хелло, Далі*. Коли з'явився доктор Філ¹³⁷ і почав ганити пару товстушок з публіки, котрі вочевидь самі визвалися на ганьбу, я сказав Ваермену й Елізабет, що мушу повертатися до себе.

Елізабет за допомогою дистанційного пульта притишила доктора Філа, а тоді простягнула мені книжку, на якій був лежав пульт. Її очі дивилися з несміливою надією.

— Ваермен каже, що ти прийдеш і прочитаєш мені якось після полудня, Едмунде, це правда?

Іноді ми змушені щось вирішувати за долю секунди, і тоді був саме той момент. Я вирішив не дивитися на Ваермена, котрий сидів по праву руку від Елізабет. Притомність, продемонстрована нею біля ігрового столу, вже спливала, навіть мені це було помітно, хоча я гадав, що у її голові ще чимало чого залишилось. Погляд у бік Ваермена показав би їй, що це новина для мене, відтак вона б засоромилася. Мені не хотілося змушувати її соромитися, почасти тому, що вона мені сподобалася, почасти через те, що я міг уявити, як багато приводів для зникання в майбутні пару років приготувало їй життя. Невдовзі може початися щось гірше, ніж забування імен.

— Ми про це балакали, — промовив я.

— Може, ти прочитаєш мені вірша сьогодні? — спитала вона. — За твоїм вибором. Я так за ними скучила. Я можу обійтися без *Опри*, але життя без книжок жалюгідне, а без поезії воно... — вона засміялася. Цей розгублений сміх краяв

мені серце. — Воно, як життя без картин, як ти вважаєш? Чи ти не згоден?

У кімнаті було дуже тихо. Десь цокотів годинник, і все. Я чекав, що Ваермен щось скаже, але він мовчав; вона тимчасово позбавила його мови, не дивина для такого *hijo de madre**

— Ти можеш вибрати сам, — сказала вона знову. — Хоча, якщо я тебе дуже затримую, Едвард...

— Ні, — відповів я. — Ні, все гаразд, я можу.

Книжка називалася просто «Гарні вірші». Її укладачем був Гаррісон Кейлор¹³⁸, чоловік, котрий міг би балотуватися на губернатора, і в тій частині світу, звідки я приїхав, був би обраний. Я розкрив книжку навмання і натрапив на вірш якогось автора на ім'я Френк О'Тара¹³⁹. Короткий. Отже гарний, те що мені треба, тож я пірнув у текст.

Чи ти забула, якими ми були тоді
Коли були ще першосортні
І тлустий день являвся з яблуком в зубах

Ну що за сенс печалитися щодо Часу
Але тоді ми мали пару трюків у рукавах
І вмiли вмiло зрізати гострі кути

Уся левада виглядала нашим пасовищем
Спідометри були нам без потреби
Ми вмiли намiшати собі коктейлів з льоду й води...

Щось зі мною трапилося в ту мить. Голос затремтів і слова подвоїлися так, ніби слово «вода» з мого рота поточилося водою в мене з очей. Я підвів голову й хрипко промовив: «Перепрошую». Ваермен мав схвильований вигляд, а міс Істлейк посміхалася мені з виразом цілковитого розуміння.

— Дуже добре, Едгаре, — промовила вона. — Поезія іноді так само діє й на мене. Щирих почуттів не варто соромитись. Люди не фальшують конвульсій.

— Не імітують судоми, — продовжив я. Моїм голосом ніби говорив хтось інший.

* Матусин синочок, мазунчик (исп.).

Вона розквітла посмішкою.

— Ваєрмене, цей чоловік знає Дікінсон!

— Схоже на те, — погодився він, придивляючись до мене уважно.

— Ти закінчиш, Едварде?

— Так, мем.

Я не хотів би стати швидшим
чи свіжішим, ніж тепер, якби ти була зі мною О
ти була найкращим з моїх днів

Я закрив книжку.

— Це все.

Вона кивнула:

— Якими були твої найкращі дні, Едгаре?

— Сподіваюсь на тутешні, — відповів я.

Вона кивнула:

— Тоді я теж буду на це сподіватися. Кожен має право на надію. І ось що ще, Едгаре.

— Слухаю, мем?

— Нехай я для тебе буду Елізабет. Мені нестерпно чути «мем» наприкінці мого життя. Ми розуміємо одне одного?

Я кивнув:

— Гадаю, що так, Елізабет.

Вона посміхнулася, і сльози, що були застигли в її очах, пролилися. Щоки, на які вони потекли, були старі й порізані зморшками, але очі залишалися молодими. Молодими.

V

Через десять хвилин ми з Ваєрменом знову стояли в кінці хідника, що вів від *Паласіо* на пляж. Він залишив хазяйку садиби зі шматком острівного лаймового пирога, чашкою чаю і дистанційним пультом. У мене в торбі лежала пара Ваєрменових сандвічів з яечним салатом. Він говорив, що якщо я їх не заберу, вони зачерствіють, але умовляти мене йому не довелося. Я також розколов його на пару таблеток аспірину.

— Слухай, — промовив він. — Вибач, я мусив би тебе спершу спитати.

— Попустися, Ваермене.

Він кивнув, але унікав мого погляду. Дивився на Затоку.

— Я просто хочу тебе запевнити, що нічого їй не обіцяв. Але вона... здитиніла зараз. Тож іноді діє як дитина, спирається не на факти, а на те, чого їй самій хочеться.

— І хоче, щоб їй читали?

— Так.

— Вірші на касетах чи компакт-дисках її не задовольняють?

— Та де там. Вона каже, що різниця між записом і живим голосом, як різниця між консервованими грибами і свіжими. Він посміхнувся, але все ще унікав мого погляду.

— А чому ти їй не читаєш?

Не відриваючи очей від води, він промовив:

— Тому що я більше не можу.

— Не можеш більше... але чому?

Він подумав, а потім струснув головою:

— Не зараз. Ваермен сьогодні втомився, *мучачо*, а вона не спатиме всю ніч. Безсонна й балакуча, сповнена жалів і розкаянь, уявлятиме, ніби вона у Лондоні або в Сан-Тропе. Я бачу ознаки, які вказують на це.

— Ти розповіси мені іншим разом?

— Еге ж, — він зітхнув не розмикаючи губ. — Якщо ти зміг відкритися, то, сподіваюся, і я зможу, хоча мені це не довподобило. Ти певен, що сам дійдеш?

— Абсолютно, — запевнив я, хоча стегно в мене дрижало, мов великий двигун.

— Я би відвіз тебе у гольф-візку, це запросто, але в такому стані — як я його називаю «клінічна глупа ясність» — вона може надумати помити вікна... або повитирати порох з якихось полиць... або вирушити на прогулянку без свого ходунка.

Його аж пересмикнуло. Це було схоже на дійство, що почалося бурлеском, а наприкінці стало реальністю.

— Всі мене хочуть всадовити у гольф-візок, — сказав я.

Він кивнув:

— Гарний хлопчик. Ти мені про це розкажеш, коли я прийду до тебе подивитися на картини. Будь-який час згодиться. Тут є одна доглядальниця за викликом, Анна-Марія Вістлер, я можу їй зателефонувати, якщо тобі краще підходить ранок.

— О'кей, дякую. І ще дякую тобі, Ваєрмене, за те, що вислухав мене.

— Дякую, що почитав хазяйці. *Buena suerte, amigo.**

Я рушив вздовж пляжу і вже подолав з п'ятдесят ярдів, аж раптом дещо прийшло мені на ум. Я обернувся, гадаючи, що Ваєрмен вже пішов, але він так і стояв там само, руки в кишенях, і вітер із Затоки — вже прохолодніший — відкидав назад його довге посивіле волосся.

— Ваєрмене!

— Що?

— А Елізабет сама була колись художницею?

Він довго нічого не відповідав. Тишу порушували тільки дедалі сильніше підштовхувані вітром хвилі, які цього вечора билися голосніше. Відтак він заговорив.

— Цікаве запитання, Едгаре. Якщо ти питаєш її — а я не раджу тобі цього робити — вона скаже, що ні. Проте я не вважаю, що вона скаже правду.

— Чому ж так?

Але він сказав лише:

— Тобі краще йти, мучачо. Перш ніж твоє стегно задерев'яніє. — Відтак різко змахнув рукою на прощання, відвернувся і рушив назад по хіднику, наздоганяючи свою довгу тінь, і лиш тоді я зрозумів, що він пішов.

Я постояв на місці ще пару довгих секунд, відтак повернувся лицем на північ, установив очима курс на Велику Ружу і теж вирушив додому. Подорож видалася довгою, і, поки я йшов, моя власна, абсурдно подовжена тінь загубилася у заростях морського вівса, але в кінці я її наздогнав. Хвилі не переставали наздоганяти одна одну, і мурмотіння мушель під будинком знову перетворювалося на суперечку.

* Щастя тобі, друже (ісп.).

Як намалювати картину (IV)

Почніть з того, що знаєте, а потім все переосмисліть. Мистецтво — магія, це беззаперечно, але всяке мистецтво, хоч яке чудернацьке, бере початок з нехитрої повсякденності. Просто не варто дивуватися, якщо на звичайному ґрунті раптом виростають фантастичні квіти. Елізабет це розуміла. Ніхто її не вчив, вона вчилася в самої себе.

Чим більше вона рисувала, тим більше помічала. Чим більше помічала, тим більше хотіла рисувати. Так воно й працює. А чим більше вона помічала, тим швидше до неї поверталася мова: спершу ті чотири-п'ять сотень слів, що вона їх знала на той день, коли випала з візка і вдарилась головою, а дедалі більше й більше.

Татко був вражений тим, як швидко досконалішають її рисунки. Сестри теж — обидві Великі Злюки і близнючки (окрім Аді, бо Аді була в Європі з трьома подружками й двома вірними дуеньями — Емері Полсон, юнак, за якого вони вийде заміж, тоді ще не з'явився на сцені). Налякана її талантами няня/доморядниця називала її *la petite obéah fille**

Лікар, котрий навідувався до неї після травми, попереджав, що дівчинці не слід перевтомлюватись і хвилюватись, бо може підхопити гарячку, але в січні 1926-го вона вже блукала всією південною частиною острова, таскаючи за собою альбом, і, закутавшись у «неплий жакет з томпонами», геть усе малювала.

Тієї ж зими вона помітила, що родичі почали втомлюватись від її захоплення — спершу Великі Злюки Марія й Ганна, потім Тесі й Ло-Ло, далі Тато, а насамкінець навіть Няня Мельда. Чи розуміла вона, що у великих дозах навіть геній набридає? Либонь, якось по-дитячому інстинктивно, розуміла.

Далі, спровоковане суцільною байдужістю, їй прийшло рішення змусити їх побачити те чудо, яке бачила вона, переосмисливши його.

* Мала ворожбитка (креольський діалект французької).

Почалася сюрреалістична фаза: спершу її птахи полетіли догоричерева, далі пішли по воді тварини, а потім з'явилися Усміхнені Коні, і вони принесли їй крихту слави. Тоді-то щось і змінилося. Тоді виповзло щось темне, що почало використовувати маленьку Ліббіт як свій канал. Вона почала малювати свою ляльку, а коли закінчила, лялька почала говорити.

Новін.

На той час Адріана вже повернулася з Веселого Парижа і перших Новін здебільшого балакала високим жантільним голосом Аді, то питаючи Елізабет, чи вміє вона *hinky-dinky-parley-vooo*¹⁴⁰, то наказуючи розчісувати їй руде волосся. Іноді Новін заколисувала її співом, і тоді Елізабет засинала під ковдрою, вимощеною портретами ляльки — дебеле, кругловиде, цілком коричневе, окрім червоних губ, обличчя.

Новін співає — Братець Жако, братець Жако, чи спишш? Чи ти спишш? *Dormez-vous, dormez-vous?*¹⁴¹

Інколи Новін розповідала їй історії — заплутані, проте чудові — там Попелюшка гуляла в червоних черевичках з Країни Оз, а заблукалі в чарівному лісі близнюки Бобсі¹⁴² знайшли цукерковий будиночок під дахом з м'ятного льодяника.

Але потім голос Новін змінився. Він перестав бути голосом Аді. Він перестав бути голосом будь-кого з тих, кого знала Елізабет, і він продовжував говорити, навіть коли Елізабет наказувала Новін стулити пельку. Спочатку, можливо, і цей голос був приємним. Можливо, забавним. Дивним, проте забавним.

А потім все змінилося, чи не так? Бо мистецтво — це магія, та не всяка магія є білою.

Навіть для маленької дівчинки.

7 — МИСТЕЦТВО ЗАРАДИ МИСТЕЦТВА

I

У серванті, що стояв у вітальні, була пляшка віскі. Мені схотілося випити чарочку, але перегодом. Я вирішив спершу з'їсти ячний сандвіч і обдумати, що я їй скажу, але й цього я не став робити. Іноді, щоби щось зробити, треба просто почати це робити. Я пішов з бездротовим телефоном до Флоридської кімнати. Там навіть із зачиненими віконними рамами було прохолодно, але це навіть краще. Я гадав, що свіже повітря підбадьорить мене. А вид сонця, що котиться до обрію, малюючи по воді золоту доріжку, можливо, мене заспокоїть. Бо ж не було в мене спокою. Серце калатало, щоки палали, стегно боліло дико і раптом я із жахом усвідомив, що забув ім'я моєї дружини. Як я не намагався його видобути з пам'яті, мені кожного разу являлося слово *perigo*, що іспанською означає — небезпека.

Я вирішив, що перш ніж телефонувати до Міннесоти, мені потрібна одна річ.

Я полишив телефон на м'якій тахті, прошкандибав у спальню (вже з костуром; ми з ним будемо нерозлучні тепер аж до ночі) і взяв Ребу. Одного погляду в її сині очі вистачило, щоб згадати ім'я Пам, і серцебиття в мене стишилося. Сунувши мою ліпшу подружку — хай помахує рожевими ногами без кісток — собі під пахву кукси, я повернувся до Флоридської кімнати й знову сів. Реба плюхнулась мені на коліна, але я посадовив її збоку, лицем до призахідного сонця.

— Дивись на нього довго й осліпнеш, — сказав їй. — Авжеж, саме в цьому полягає весь сенс забави. Брюс Спрингстін¹⁴³, 1973, чи близько до того, мучачо.

Реба не відповіла.

— Я мав би сидіти зараз нагорі й малювати, — повідомив я їй. — Створювати гаспидське мистецтво заради мистецтва.

Нуль відповіді. Широко розплющеними очима Реба промовляла всьому світу, що їй нав'язали найгідкішого з усіх американців.

Я взяв бездротову слухавку й ткнув їй межі очі.

— Я зможу.

Реба не реагувала, хоча, схоже, здивувалася. Під нами мушлі продовжували свою піддрочувану вітром суперечку: *Це ти, та ні, не я, а ні, таки ж ти.*

Мені ж хотілося продовжувати дискусію з моєю Лялькою-Контролеркою-Люті. Натомість я набрав мій колишній домашній номер. Згадав його без проблем. Була надія, що потраплю на автовідповідач. Але почув засапаний голос хазяйки.

— Ой, Джоуні, слава Богу, ти передзвонила. Я запізнююсь, і боялася, що до чверті на четверту я не всти...

— Це не Джоуні, — сказав я і знову потягнув Ребу собі на коліна, навіть не усвідомлюючи цього. — Це Едгар. І ти мусиш відмінити свою зустріч у чверть на четверту. Нам треба дещо обговорити, і це важливо.

— Що трапилось?

— Зі мною? Нічого, я в порядку.

— Едгаре, ми не могли б побалакати пізніше? Мені треба зробити зачіску, а я запізнююсь. Я повернуся о шостій.

— Це стосується Тома Райлі.

У тій частині світу, де була Пам, запала тиша. Вона тривала секунд з десять. За ці секунди золота доріжка на воді, либонь, лиш трохи потемнішала. Елізабет Істлейк добре знала Емілі Дікінсон. Мені було цікаво, чи так само гарно вона знала Вейчела Ліндсея¹⁴⁴?

— Що там з Томом? — спитала врешті Пам. У її голосі прозвучала обережність, глибока обережність. Я був певен, що візит до перукарки вже вилетів їй з голови.

— Маю підстави вважати, що він задумав самогубство, — я притис слухавку до вуха плечем і почав гладити Ребі волосся. — Тобі про це щось відомо?

— Мені що... Що мені... — в її засапаному голосі звучало приголомшення. — З якого дива, заради Бога, я би *мусила*... — Вона почала оговтуватись, роз'ятрюючи в собі обурення. Схоже, це найкращий метод в таких ситуаціях. — Ти знічев'я дзвониш мені й хочеш, щоб я тобі розповіла, які у Тома Райлі в мозку крутяться думки? Я вважала, що тобі покращало, але маю підзору, ти...

— Єбля з ним мала б тобі додати трохи інтуїції, — я так сильно смикнув наверхене собі на руку помаранчеве волосся Реби, ніби хотів вирвати його з корінням. — Чи я помиляюся?

— Дурниці! — вона ледь не кричала. — Тобі потрібна *допомога*, Едгаре. Зателефонуй доктору Камену або попроси про допомогу в когось там, і *негайно!*

Лють, і подруга її — впевненість у тім, що зараз я почну забувати слова, раптом зникли. Я розслабив хватку на зачісці Реби.

— Охолонь, Пам. Йдеться не про тебе. І не про мене. Йдеться про Тома. Ти не помічала в нього ознак депресії? Могла ж. Не відповіла. Але й слухавку не повісила. Я чув її дихання. Нарешті вона промовила:

— О'кей, о'кей, так. Я знаю звідки ти набрався цих думок. Від Малої Королеви Мелодрами, вірно? Гадаю, Ілса розповіла тобі також про Макса Стентона з Палм Дезерту. О Едгаре, ти ж її *знаєш!*

Тут моя лють знов нагадала про себе. Рука потягнулася до Реби і вхопила ляльку за м'який попереk. «Я зможу — сказав я собі. — *Йдеться зовсім не про Ілсу. А Пам? Пам просто налякана, бо це впало на неї зненацька. Вона перелякана й сердита, але я зможу все зробити. Я мушу це зробити.*»

Байдуже, що якусь мить мені хотілося її вбити. А була б вона тут, у Флоридській кімнаті, поруч зі мною, я міг би й спробувати це зробити.

— Ілса мені нічого не розповідала.

— Досить дурниць, прощавай...

— Єдине, чого я не знаю — хто з них намовив тебе зробити собі татуювання на грудях. Трояндочку.

Вона схлипнула. Лиш один тихий схлип, але його було достатньо. Знову мить тиші. Тиша пульсувала, мов мовчазна згода. Відтак вона вибухнула.

— Ця курва! Вона її побачила і розповіла тобі. Тільки так ти міг дізнатися! Ну і що, це нічого на значить! Це не доводить нічого!

— Пам, ми не в суді, — сказав я.

Вона не відповіла, але я чув її дихання.

— Ілса мала підозри щодо того Макса, але вона зеленого поняття не має про Тома. Якщо сама їй щось скажеш, ти вдариш її просто в серце, — я помовчав. — А отже й мене.

Вона плакала.

— До сраки мені твоє серце. І сам ти мені до сраки. Краще було б, аби ти помер, ти знаєш це? Настирливий брехун, краще б ти здох.

Нарешті я сам не мав таких почуттів щодо неї. Дякувати Господу.

Доріжка на воді потемнішала до кольору розпеченої міді. Зараз почне вповзати помаранчевий тон.

— Що тобі відомо про душевний стан Тома?

— Нічого. І щоб ти знав, у мене нема з ним роману. Якщо я його й мала, він тривав лише три тижні. Все кінчено. Я дала йому ясно зрозуміти це, коли повернулася з Палм Дезерту. Причин багато, але головна полягає в тім, що він також... — раптом її знов накрило. — Це вона тобі розповіла. Мелінда, навіть якби знала, не сказала б тобі нічого.

І знагла злобно:

— Вона розуміє, через що я пройшла з тобою!

Просто дивно, як нецікаво мені було втягуватися в цю тему. Мене інтригувало інше.

— Що «він також»?

— Хто також? — заридала вона. — Господи, як я все це ненавиджу! Ці допити!

Ніби мені це подобалося.

— Том. Ти сказала — головне, що він також... і зупинилася.

— Залежний від настроїв також. Торба з сюрпризами емоцій. Сьогодні піднесений, завтра пригнічений, післязавтра і те і се разом, особливо якщо він не приймає...

І враз замовкла.

— Якщо не приймає свої пігулки, — закінчив я замість неї.

— Авжеж, гаразд. Я йому не психіатр, — промовила вона і в її голосі звучало не жерстяне роздратування; я почув справжню

гартовану сталь. Господи, жінка, на якій я був колись одружений, завжди вмiла ставати жорсткою, коли того вимагала ситуація, але я гадав, що ця безкомпромісна сталь була новим явищем: викуваним у моєму інциденті. Мені подумалось, що Пам теж стала по своєму кульгавою.

— Я з тобою так наiлася тiєї сраної психастенії, Едгаре. Тількино мені здалося, що нарешті натрапила на справжнього чоловіка, а воно виявилось поглинаючим пілюлі Магічним Оком¹⁴⁵: «зараз відповісти не можу, спитай перегодом, коли я буду не такий знервований».

Вона сопла мені у вухо і я очікував наступного крику. Він надійшов. Вона кричала, як завжди. Деякі речі залишаються незмінними.

— Пішов ти на хуй, Едгаре, за те що обiсрав мені такий чудовий день.

— Мені однаково, з ким ти спиш, — сказав я. — Ми розлучені. Я всього лиш хочу врятувати життя Тому Райлі.

Тут вона заверещала так голосно, що я відставив телефонну слухавку подалі.

— *Я не ВІДПОВІДАЮ за його життя! Ми розпрощалися! Тобі від цього погано?*

Потім трохи тихіше (але не дуже):

— Його зараз навіть нема в Сент-Полі. Він у круїзі з матір'ю і з отим голубим, своїм братом.

Раптом я зрозумів, чи мені просто здалося, що зрозумів. Почуття було таким, ніби я здійнявся вгору і побачив усе з висоти пташиного лету. Можливо тому, що сам був планував самогубство, нагадуючи собі весь час, що воно має виглядати нещасним випадком. Не заради страховки, а заради того, щоб мої дочки не понесли на собі кризь все життя стигматів загального осуду...

І тут в мене з'явився аргумент, а може, й ні?

— Скажи йому, що ти знаєш. Коли він повернеться, скажи йому, що ти знаєш, що він планує самогубство.

— Чому він мусить мені повірити?

— Тому що він його планує. Тому що ти його знаєш. Тому що він душевно хворий і, можливо, ходить і думає, ніби в нього на

спині наліплено оголошення **ПЛАНУЄТЬСЯ САМОГУВСТВО**. Скажи йому, що ти знаєш, що він кинув приймати анти-депресанти. Ти ж це знаєш, так? Це ж факт.

— Так. Але раніше ніякого сенсу не було від моїх нагадувань йому, щоб не забував приймати.

— А ти коли-небудь казала йому, щопустиш про нього поголоску, якщо не почне їх приймати? Розповіси усім навкруг?

— Ні. І зараз не збираюся цього робити! — в її голосі чувся переляк. — Ти гадаєш, мені треба, щоб увесь Сент-Пол знав, що я спала з Томом Райлі? Що в мене з ним було щось?

— А якщо весь Сент-Пол знатиме, що ти просто непокоїшся за нього? Чи це так диявольськи жахливо?

Вона промовчала.

— Я тільки хочу, щоб ти зустрілася з ним, коли він повернеться...

— Ти тільки хочеш! Так і є! Все життя ти тільки чогось і хотів. Ось що я тобі скажу, Едді, якщо це діло тобі дійсно не до сраки, то сам з ним і балакай! — Знову забриніла та сама жорсткість, проте цього разу з-за неї визирав переляк.

Я сказав:

— Якщо це ти сама ініціювала розрив, можливо, ти ще маєш на нього сильний вплив. Можливо, достатньо потужний, щоб врятувати йому життя. Я розумію, це страшно, але ти вже влипла.

— Ні, не влипла. Я вішаю слухавку.

— Якщо він себе вб'є, навряд, щоб тебе до кінця життя мучили докори сумління... Але, гадаю, пару років тобі таки буде дуже погано.

— Не буде. Я спатиму спокійно, як дитя.

— Вибач, Пандо, я тобі не вірю.

Я назвав її пестливим ім'ям, якого не вживав багато років, сам не знаю, звідки воно вигулькнуло, але це її зламало. Вона знов почала ридати. Цього разу в її плачу не чулося злості.

— Ну чому ти така падлюка? Чому ти не залишиш мене у спокої?

Мені вже більше нічого не хотілося. Хіба що проковтнути пару болегамувальних пігулок. А ще, либонь, розпластатися на ліжку й поплакати самому, хоча не певен.

— Скажи йому, що ти знаєш. Скажи, щоб він пішов до свого психіатра і знову почав приймати антидепресанти. І ось ще-що, найважливіше — скажи йому, що якщо він себе вб'є, ти про це розкажеш усім, починаючи від його матері й брата. Без різниці, як воно буде замасковано, всі знатимуть, що він сотворив самогубство.

— Я не можу цього зробити! Я не зможу! — в її голосі безпорадність.

Я зважив на це і вирішив, що цілком можу перекласти відповідальність за життя Тома Райлі на неї — просто передаю оце їй її телефонним дротом. Вчинків в такому стилі не було в репертуарі старого Едгара Фрімантла, але ж той, колишній Едгар Фрімантл також ніколи не міг собі уявити, що малюватиме заходи сонця. Або гратиметься з ляльками.

— Тобі вирішувати, Пандо. Звичайно, все даремно, якщо він збайдужів до тебе, проте...

— О, не збайдужів, — вона здалася ще безпораднішою.

— Тоді скажи йому, що він мусить розпочати життя знову, подобається йому це чи ні.

— Добрий старий Едгар, він все ще чимсь керує, — промовила вона втомлено. — Навіть зі свого острівного королівства. Добрий старий Едгар. Едгар-чудовисько.

— Це несправедливо, — сказав я.

— Прекрасно, — заперечила вона і повісила слухавку. Я ще якийсь час посидів на тахті, дивлячись, як захід яскравішає, і відчуваючи, як у Флоридській кімнаті холоднішає повітря. Люди, які вважають, ніби зими у Флориді не буває, дуже помиляються. У 1977-му в Сарасоті випало снігу на дюйм. Гадаю, зараз холоднішає всюди. Можу побитися об заклад, що в пеклі теж іде сніг, але навряд чи з нього можна щось зліпити.

II

Ваермен зателефонував наступного дня щойно після полудня і спитав, чи дійсно я його чекаю в гості на оглядини моїх картин. Я почувався трохи непевним, пам'ятаючи його обіцянку

(чи погрозу) безоглядно висловити свою думку, проте запросив його мерщій приходити.

Я виставив шістнадцять робіт, які здавалися мені найкращими... Хоча при ясному холодному світлі січневого дня всі вони тепер здалися мені доволі нікчемними. Етюд з Карсоном Джонсом так і лежав у моїй спальні на полиці шафи. Я його витяг, причепив до картону і теж поставив останнім у ряду. Мадюнок олівцями виглядав недбалим і надто простецьким на тлі картин олією, він, звісно, також був найменшим, утім я вважав, що в ньому є щось таке, чого бракує решті.

Я хотів було виставити й картину з червоною хламидою, але передумав. Не знаю, чому. Можливо тому, що від неї мене брали дрижаки. Замість того я поставив нарисований олівцями танкер — «Хелло».

Про появу Ваермена повідомило дзиччання, він прибув у яскраво-синьому гольф-візку під франтуватим жовтим тентом. Йому не треба було натискати дзвоник. Я вже зустрів його, стоячи у дверях.

— У тебе напружений вигляд, мучачо, — промовив, заходячи, Ваермен. — Розслабся. Я не лікар, і ми не в оглядовому кабінеті.

— Не можу дати собі ради. Якби це була якась споруда, а ти був будівельним інспектором, я не почувався б так, але...

— Але все те було в іншому житті, — закінчив фразу Ваермен. — Тепер маєш нове, де ти поки що не набив собі мозолів.

— Усе залежить від розміру.

— Ти збіса таки маєш рацію. Оскільки вже згадали про твою минувшину, то чи ти телефонував своїй дружині у тій справі, що обговорював зі мною вчора?

— Так. Ти хочеш почути детальний звіт про матч?

— Та ні. Хочу лише взнати, чи ти задоволений тим, як пройшла розмова.

— Я не мов нормальної розмови з Пам з того дня, як прокинувся у шпиталі. Однак я майже впевнений, що вона побалакає з Томом.

— Гадаю, кабанчику, цього цілком достатньо¹⁴⁶, «Бейб», 1995. — Ми вже опинилися в хаті і він зацікавлено роздивлявся навкруги. — Мені подобається, як ти тут все розташував.

Я зареготав. Бо не торкався навіть таблички «не палити» на телевізорі.

— Новий тут тільки тренажер нагорі, якого мені встановив Джек. Ти ж тут бував раніше, правда?

Замість відповіді він загадково усміхнувся.

— Ми всі бували тут раніше, *аміго*... це крутіше за професійний футбол. Пітер Страуб ¹⁴⁷, року приблизно 1985-го.

— Я щось не второпаю.

— Я працюю на міс Істлейк вже близько шістнадцяти місяців, якщо не рахувати короткої і неприємної відлучки у Сент-Піт ¹⁴⁸ під час евакуації з островів через загрозу урагану Френк. Так-от, останні мешканці Лососевої... перепрошую, Великої Ружі прожили тут лише два тижні з восьми оплачених і наживали п'ятами. Чи то їм не сподобався дім, чи то вони йому. — Ваермен задер руки, мов привид, і, примарно похитуючись, зробив кілька великих кроків по яскраво-синьому килиму вітальні. Ефект великою мірою псувала його сорочка, розмальована тропічними квітами й рибами. — Після того, якщо щось і ходило по Великій Ружі, воно *ходило на самоті*.

— Ширлі Джексон ¹⁴⁹, — виголосив я, — будь-якого року.

— Да. Тим не менш, Ваермен хотів підкреслити, чи принаймні намагався, що ТОДІ! — він розчепірів руки у всеосяжному жесті. — Це був дім, умебльований у популярному стилі Оренда 21-го століття! А зараз це — Велика Ружа! Дім умебльований у стилі Оренда 21-го століття плюс тренажер «Сайбекс» нагорі. А ще... — Він поглянув скоса. — Що це я лицезрію, чи не сидить отам на канапці у Флоридській кімнаті лялька Люсиль Болл ¹⁵⁰?

— Це Реба — королева у справі контролювання люті. Її мені подарував мій друг — психолог Крамер.

Але щось пішло не так. Моя відсутня рука почала несамовито свербіти. В десятитисячний раз я намагався її почесати, а замість неї дістав лиш свої все ще болючі ребра.

— Зачекай, — я сів і подивився на Ребу, котра втупилася в Затоку.

«Я зможу це зробити, — подумав я. — Це схоже, як коли гадаєш, куди краще вкласти гроші, щоб приховати їх від податків».

Ваермен терпляче чекав.

Рука мені свербіла. Та, якої не було. Та, що іноді вимагала малювання. Їй і тепер хотілося малювати. Я вирішив, що вона хоче намалювати Ваермена. Ваермена біля вази з фруктами. Ваермена з пістолетом.

«Перестань намарювати собі дурню», — подумав я.

«Я зможу це зробити», — подумав я.

«Гроші від податків ховають в офшорних банках, — подумав я. — В Нассау на Багамах, на Великих Кайманових островах». Гоп, отут-то воно й ховалося.

— Камен, — сказав я. — Ось його прізвище. Це Камен подарував мені Ребу. Ксандер Камен.

— Добре, — сказав Ваермен. — Ну, оскільки це ми вже з'ясували, давай подивимося на мистецтво.

— Якщо тільки його так можна назвати, — відгукнувся я, і, спи-раючись на костур, пошкутильгав вгору сходами. На півдорозі щось мені згадалося і я вкляк.

— Ваермене, — не обертаючись, спитав я його, — звідки ти знаєш, що в мене тренажер фірми «Сайбекс»?

Якусь мить він мовчав. А потім:

— Це єдиний бренд, назву якого я пам'ятаю. А тепер ти далі сам піднімешся чи тобі дати підсрачника для розгону?

«Туману підпускає, — подумав я, кульгаючи вгору. — Гадаю, що ти брешеш, і знаєш ще що? Я гадаю, ти знаєш, що я це знаю».

III

Мої творіння стояли під північною стіною Малої Ружі, пообід-не сонце надавало картинам достатньо натурального освітлен-ня. Дивлячись на них з-за спини Ваермена, котрий повільно рухався вздовж стіни, іноді застигаючи, а раз навіть повернув-ся назад, щоби вдруге роздивитися пару полотен, я подумав, що світла тут навіть більше, ніж вони на те заслуговують. Ілса і Джек їх нахвалявали, але одна — моя дочка, а другий отримує в мене зарплатню.

Дійшовши до останнього в шерезі малюнка — танкер, зроблений кольоровими олівцями, — Ваермен присів і дивився на нього либонь секунд тридцять, поклавши лікті на коліна, руки звисивши собі між ноги.

— Що... — почав я.

— Шшш, — застеріг він, і мені довелося витерпіти ще тридцять секунд тиші. Нарешті він підвівся, хруснувши колінами. Коли він обернувся до мене, очі на його обличчі виглядали величезними, а з внутрішнього кута запаленого лівого ока ручаєм лилися сльози. Витягнувши з задньої кишені джинсів хусточку, він витер собі око автоматичним рухом людини, котра робить це десять, а то й більше разів на день.

— Святий Боже, — промовив він і, засовуючи носовичка назад до кишені, відступив до вікна.

— Що Святий Боже? — спитав я. — Святий Боже що?

Він стояв, дивлячись удалину.

— Ти сам не розумієш, як це чудово, так? Я питаю — зовсім не розумієш?

— Справді? — я ніколи не почувався так непевно. — Ти це серйозно?

— Ти їх поставив у хронологічному порядку? — спитав він, не перестаючи вдивлятися в Затоку. Жартівник, піддрочувальник, сміхун Ваермен щез. У мене з'явилася думка, що той, кого я чую зараз, має куди як більше спільного з тим, якого колись слухали судді... Я завжди підозрював, що він був адвокатом саме такого типу. — Так так чи ні? Окрім останньої пари, маю на увазі. Ті дві речі вочевидь зроблені набагато раніше.

Мені було незрозуміло, як можна кваліфікувати щось в моїм доробку як «зроблене набагато раніше», я ж бо взагалі почав малювати лише пару місяців тому, проте, майнувши поглядом по картинах, я зрозумів, що він має рацію. Я не збирався розставляти їх у хронологічному порядку — не думав про це — але саме це я й зробив.

— Так, — сказав я. — Від найперших до найновіших.

Він вказав пальцем на чотири останніх картини — ті, які з звук вважати композиціями на теми заходу сонця. На одній я зобразив мушлю наутілусу, на іншій компакт-диск з написом

друкованими літерами **MEMOVEX** (і сонце сяє червінню крізь дірку), на третій — знайдену на пляжі мертву чайку, лише роздуб її на картині до розмірів птеродактиля. На останній були мушлі з-під Великої Ружі, які я зрисував з цифрового фотознімка. З якогось дива мені забаглося додати до них троянди. Жодних троянд поблизу не росло, але купу їх зображень пропонував мій новий товариш Гугл¹⁵¹.

— Оця остання серія, ці картини хтось вже бачив? — спитав він. — Скажімо, твоя дочка?

— Ні. Ці чотири я зробив вже після її від'їзду.

— А хлопець, котрий працює на тебе?

— Та ні.

— І зрозуміло, ти не показував своїй дочці той етюд, де нарисував її бойфре...

— Боже упаси! Навіщо, чи ти жартуєш?

— Авжеж, ти цього не робив. У ньому присутня якась особлива потужність, скоріш за все, від поспішності, з якою його було намальовано. Щодо решти... — Тут він засміявся.

Я раптом усвідомив, що він схвильований, і його схвильованість передалась мені. Але я також згадав про обачність. «Пам'ятай, він був правником, — нагадав я собі. — Він не арткритик».

— Решта цієї херні... — він знову коротко реготнув. Проїшовся по периметру кімнати, наступивши на тренажер і зіскочивши з нього з неусвідомлюваною ним самим легкістю, якій я гостро позаздрив. Він втопив пальці у своє сивіюче волосся і здійняв його вгору так, ніби провітрював собі мозок.

Нарешті він завершив свій маршрут. Став переді мною. Майже впритул.

— Слухай, світ добряче потовк тебе за останній рік і я розумію, як низько впав рівень твоєї самооцінки. Але не кажи мені, ніби ти принаймні не відчуваєш, які гарні твої картини.

Я згадав, як ми відсапувалися після дикого реготу, а сонце світило крізь продерту парасольку, ганяючи зайчиків по столу. Ваермені тоді сказав: «Я розумію через що ти пройшов», а я відповів, що маю щодо цього серйозні сумніви. Тепер їх в мене не було. Він розумів. Услід за спогадом про той день прийшло

спрагливе бажання — не як голод, а як сверблячка — зафіксувати Ваермена на папері. Скомбінувати портрет з натюрмортом — «Юрист з фруктами й пістолетом».

Він поплескав мені по обличчю своєю рукою з опецькуватими пальцями.

— Світ належить Едгару. Володій, Едгаре.

— Прийом, Х'юстон, — почув я свій голос. — Едгар на зв'язку.

— Ну, так що скажеш, мучачо? Чи я брешу, чи перебільшую? Ти відчував чи ні, які вони гарні, коли їх малював?

— Авжеж, — сказав я. — Я почувався так, ніби всім навкруги роздаю підсрачники і принижую знаменитостей.

Він кивнув.

— Це найперша ознака мистецтва — гарне мистецтво майже завжди дарує задоволення митцю. І глядачеві, прискіпливому глядачеві, тому, котрий по-справжньому вдивляється...

— Гадаю, той глядач — це ти, — зауважив я. — Ти довгенько вдивлявся.

Він не посміхнувся.

— Коли воно гарне і той, хто дивиться, відкривається йому, трапляється емоційний вибух. Я відчув цей вибух, Едгаре.

— Добре.

— Можеш не сумніватися. А коли той хлопець зі «Ското» отримає такий заряд, він теж його відчує. Фактично я в цьому певен.

— Та насправді нема в них нічого особливого. Вчорашні розігріті страви від Далі, якщо сказати чесно.

Він обійняв мене за плечі і повів до сходів.

— Я не маю наміру тебе возвеличувати. І в нас не буде дискусії по тому факту, що ти вочевидь намалював хлопця своєї дочки завдяки якійсь дивній телепатії фантомної кінцівки. Я волів би побачити ту картину, де тенісні м'ячі, але чого нема, того нема.

— На щастя, я її здихався, — сказав я.

— Але ти мусиш бути дуже обережним, Едгаре. Острів Дума потужне місце для... специфічного типу людей. Такі тут *крупнішають*, мов під лінзою. Такі люди, як ти.

— І ти? — спитав я. Він відповів не відразу, тож я кивнув на його обличчя. — В тебе знову сльозиться око.

Він витяг хусточку і втерся.

— Може, розповіси мені, що трапилось з тобою? — спитав я. — Чому ти не можеш читати? Чому тобі навіть так важко довго дивитися на картини?

Він доволі довго мовчав. Мушлям під Великою Ружою вистачило часу, щоб натякнути. З першою хвилику вони промовили *фрукти*. З наступною — *пістолет*. Так і калатали туди-сюди. Фрукти-пістолет, фрукти-пістолет.

— Ні, — промовив він. — Не зараз. А якщо тобі хочеться мене намалювати, давай. Не стримуй себе.

— Як глибоко ти можеш читати мої думки, Ваермене?

— Не дуже, — відповів він. — Це ти виграв перший хід, мучачо.

— А зміг би читати їх поза цим островом? Наприклад, якби ми сиділи у кав'ярні десь у Тампі?

— О, в мене почалась би сверблячка, — усміхнувся він. — Особливо після того, як більше року я просидів тут... Знаєш, типу, всотуючи промені.

— Ну, а до галереї «Ското» ти зі мною підеш?

— *Аміго*, я не пропустив би цього візиту заради всього врожаю чаю в Китаї.

IV

Тієї ночі від води віяло шквальним вітром і впродовж двох годин періцив дощ. Гатили блискавки і хвилі билися в палі під будівлею. Велика Ружа стогнала, але стояла міцно. Я помітив цікаву річ: коли Затока трохи скаженіла і хвилі ставали справжніми, мушлі замовкали. Зависоко для балаканини їх підкидали хвилі.

Я піднявся нагору посеред гуркоту й спалахів цього свята і, почувуючись ледь не доктором Франкенштайном, котрий у замковій вежі оживляє своє чудовисько, нарисував Ваермена простим чорним олівцем «Вінус». Портрет є. Відтак оранжевим і червоним зобразив фрукти у вазі. На задньому плані я позначив контур дверей і Ребу, вона стояла в дверях і дивилася всередину кімнати. Гадаю, Камен сказав би, що у світі цієї картини Реба репрезентує самого мене. Може, *сі*, може, *но*. На завершено-

ня я взяв «Вінус небесний» і додав кольору її дурним очам. Тепер картина була цілком готова. На світ народився черговий шедевр Фрімантла.

Втомлена буря, зрідка салютуючи Затоці прощальними блискавками, віддалялася геть, а я недвижно дивився на картину. Ваермен на ній сидів біля столу. Сидів — тут я не мав сумнівів — наприкінці свого минулого життя. На столі стояла ваза з фруктами і лежав пістолет, який він купив чи то для стрільби по мішенях (тоді в нього був гарний зір), чи для самозахисту, чи і для того і для іншого. Я накреслив контур пістолета, а потім затушував, надавши йому зловісного, дещо розмитого вигляду. Дім, в якому він сидів, був порожнім. Десь в тому домі цокав годинник. Десь в тому домі гудів холодильник. Повітря там було важким від запаху квітів. Жахливий був запах. А звуки були ще гіршими. Цокання годинника. Безустанне підвивання холодильника, котрий не переставав створювати лід в цьому домі без жінки, без дітей. Скоро чоловік біля столу заплющить очі, простягне руку і візьме якийсь фрукт з вази. Якщо трапиться помаранч, він піде в ліжку. Якщо яблуко, він приставить дуло пістолета до правої скроні, натисне курок і виб'є з голови свій болючий мозок.

Трапилось яблуко.

V

Наступного дня Джек приїхав на орендованому фургоні, навантаженому м'якою тканиною для обгортання моїх картин. Я розповів йому, що потоваришував з чоловіком з того великого будинку, що стоїть далі на березі, і що він поїде з нами.

— Без проблем, — весело погодився Джек, піднімаючись сходами до Малої Ружі і котячи за собою ручний візочок. — Місця там вистачить для... Ого! — Він укляк на верхній сходинці.

— Що там? — спитав я.

— Це нові? Напевне ж так.

— А, так. — Наннуці зі «Ското» просив показати йому декілька картин, але не більше десятка, тож я вирішив, достатньо

буде восьми. Чотири з них були ті, що вчора вразили Ваермена. — Ну, і як вони тобі?

— Чувак, вони суперові!

Важко було сумніватися в його ширості; він ніколи до того не називав мене чуваком. Я здерся ще на пару сходинок і ткнув його в обтягнуту джинсами сідницю кінцем свого костура.

— Дай пройти.

Він відступив убік, потягнувши за собою візок, і я прокульгав решту сходинок до Малої Ружі. Він так і не відривав очей від картин.

— Джеку, а цей хлопець, що в галереї, він справді порядний? Ти з ним знайомий?

— Він порядний, так каже моя мама, і мені цього достатньо. — Я гадав, він має на увазі, що й для мене мусить бути достатньо її слів. І сподівався, що вони отримають підтвердження. — Вона нічого не казала мені про інших його партнерів — там, здається, є ще двоє — але вона каже, що містер Наннуцці цілком пристойна людина.

Джек закинув добре слівце за мене. Я був зворушений.

— А якщо йому не сподобаються ваші картини, — закінчив Джек, — значить, він йолоп.

— Ти так вважаєш, ге?

Він кивнув.

Знизу нас весело погукав Ваермен.

— Тух-тук! Я прибув на екскурсію. Так ми справді поїдемо? У кого список пасажирів? Мені треба було взяти з собою ланч?

VI

Я уявляв собі худого, лисого фахівця з палаючими карими очима — італійського Бена Кінгслі¹⁵², натомість Даріо Наннуцці виявився сорокарічним ввічливим товстунцем, із густою шевелюрою. А от про його очі я майже вгадав. Вони його не зраджували. Я лише раз помітив, як вони зблиснули — на мить, але яскраво, — коли Ваермен обережно розпакував останню з привезених картин «Троянди ростуть з мушель». Картини виши-

кувалися під задньою стіною галереї, на якій якраз здебільшого висіли фотографії Стефані Шахат¹⁵³ і олійний живопис Вільяма Берра¹⁵⁴. Мені подумалось, що ці роботи краще за будь-які мої, навіть ще не намальовані.

Але ж все-таки був той короткий зблиск у його очах.

Наннуцці пройшовся вздовж картин, від першої до останньої, потім назад. Я не мав зеленого поняття, добре це чи навпаки. Ганебна правда полягала в тім, що я жодного разу в житті до цього не бував у арт-галереї. Обернувся, хотів спитати у Ваермена, як він гадає, але той відійшов і стиха розмовляв з Джеком, обидва спостерігали, як Наннуцці розглядає мої картини.

Аж тут я помітив, що там є й інші люди. Кінець січня — діловий сезон для дорогих крамниць на західному узбережжі Флориди. У доволі просторій галереї «Ското» тинялося близько десятка зівак (Наннуцці пізніше використав пристойніший термін «потенційні клієнти»), розглядаючи жоржини Шахат, яскраві, проте поверхові європейські краєвиди Вільяма Берра та кілька бентежних, зворушливо захопливих скульптур, на котрі я спершу, зайнятий розгортанням мого власного доробку, не звернув уваги — це були роботи автора на ім'я Давід Герштейн¹⁵⁵.

Спершу мені здалося, що саме ці скульптури — джазові музиканти, скажені плавці, трепетні вуличні сценки — притягнули увагу ленивих післяполуденних зівак. І дійсно, хтось розглядав їх, але більшість їх навіть не помічала. Вони дивилися на мої картини.

Якийсь чоловік, як кажуть у Флориді — з мічиганською за смагою, а це може означати й мертвотну блідість, і червоність вареного лобстера, — поплескав мене по плечі вільною рукою. Іншою він тримав за руку свою дружину.

— Чи ви не знаєте, хто автор цих картин? — спитав він.

— Я, — буркнув я, відчуваючи, що червонію лицем. Я почувався так, ніби щойно зізнався в тім, що весь останній тиждень тільки те й робив, що качав з Інтернету фотографії Ліндсей Логан¹⁵⁶.

— Гарно для вас, — промовила його жінка. — Ви будете виставлятися?

Тепер уже всі вони дивилися на мене. Так могли б дивитися на якийсь новий вид риби фугу, гадаючи чи згодиться вона для суші. Так мені принаймні здавалося.

— Я не знаю, чи буду виступлятися. Тобто, виставлятися, — я відчув, як щоби мені розпашілися ще дужче. Від сорому, а це погано. Від люті, а це ще гірше. Якби вона вихлюпнулася, ця лють була б спрямована на мене самого, та ці люди того б не зрозуміли.

Я відкрив рота, щоб видобути з себе якісь слова. І знов його закрив. *«Не поспішай»*, — подумав я і заскучав за Ребою. Художник з лялькою в руках не здивував би цих людей. Кінецькінцем, вони пережили Енді Ворхола¹⁵⁷.

Не поспішаючи, я зможу це зробити.

— Я мав на увазі, що працюю недавно, тож не знаю всіх процедур.

Перестань себе дурити Едгаре. Ти знаєш, що їх цікавить. Не твої картини, а твій порожній рукав. Ти «талановитий однорукий художник». А може, обрубати зараз всі хвости і послати їх усіх нахер?

Звісно, це виглядало б смішно, але...

Але хай йому чорт, зараз вже всі люди, котрі були в галереї, оточили мене. Ті, що спершу стояли спереду, розглядаючи квіти пані Шахат, підтягнулися з чистої цікавості. Мені цей ефект був добре знайомий; я на десятках будівельних майданчиків надивився таких зграйок, що гуртувалися біля дірки в дерев'яному паркані.

— Я скажу вам, яка має бути процедура, — промовив інший чоловік з мічиганською засмагою. Цей був черевань з носом, добряче помальованим любов'ю до джину, тропічна сорочка на ньому метлялася ледь не по коліна. Його білі черевики майже ідеально кореспондували з його білим волоссям. — Усе просто. Тільки два кроки. Крок перший: ви називаєте мені ціну он тої картини. — Він вказав на *«Захід сонця з чайкою»*. — Крок другий: я виписую чек.

Маленький натовп розреготався. А Даріо Наннуцці — ні. Він поманив мене.

— Перепрошую, — сказав я білоголовому чоловіку.

— Ставки в покері піднімаються, — промовив хтось у натовпі і знову почувся регіт. Білоголовий приєднався до сміху, але вигляд мав не вельми втішений.

Я бачив усе це ніби уві сні.

Наннуцці посміхнувся мені, відтак обернувся до клієнтів, котрі все ще роздивлялися мої картини.

— Леді і джентльмени, містер Фрімантл прийшов сьогодні не для того, щоби щось продавати, а лише для оцінки своїх творів. Прошу, поважайте його приватність і мою ситуацію як фахівця.

«Якою б вона не була», — подумав я.

— Я хотів би запропонувати вам оглянути діючу експозицію, а ми поки що усамітнімося на якийсь час. Міс Окойн, містер Брукс і містер Кастеллано радо дадуть відповіді на всі ваші запитання.

— Моя думка така, що ви мусите підписати контракт із цим чоловіком, — промовила строгого вигляду жінка з зачесаним назад і зав'язаним в гульку сивим волоссям, і з явними слідами колишньої краси на обличчі. Публіка на її слова відгукнулася аплодисментами. В мене поглибилося відчуття примарності того, що відбувається.

Безплотного вигляду юнак підплив до нас ззаду. Певне, Наннуцці якимсь чином подав йому знак, тільки чорта з два я помітив, як саме він це зробив. Вони перемовилися парою фраз і в руках юнака з'явився товстий рулон наліпок. Вони були овальної форми, і на кожній надруковані сріблясті літери НДП. Наннуцці відірвав одну, нахилився до першої картини, але затримався, кинувши на мене докірливий погляд.

— Вони у вас навіть не підписані.

— Ну, здається, так... — промовив я, знову спалахуючи лицем. — Я не знав..., що це необхідно.

— Дарю, ви маєте справу з правдивим американським примітивістом, — заявила жінка зі строгим обличчям. — Якщо він малює довше, ніж три роки, я запрошу вас до «Зорії»¹⁵⁸ на вечерю з вином. — Вона обернула своє прокреслене зморшками, проте все ще гарне, лице до мене.

— Мері, якщо з'явиться щось, про що вам варто буде написати, я вам сам зателефоную, — відповів їй Наннуці.

— Саме так і зробіть, — сказала вона. — Зважайте, я навіть не намагаюся взнати його ім'я, правда, я гарна дівчинка?

Вона помахала мені пальчиками і прослизнула крізь невеличкий натовп.

— Питань майже не залишилося, — сказав Джек, і звісно він мав рацію. Я поставив свій підпис в нижньому лівому кутку кожної картини, так само акуратно, як колись підписував накладні, робочі накази і контракти у своєму минулому житті: *Едгар Фрімантл*.

VII

Наннуці розпорядився причепити наліпки НДП на праві верхні кути картин, де вони виглядали мов ярлики на теках. Відтак він повів нас з Ваерменом до свого кабінету. Джека теж було запрошено, але він волів залишитися біля картин.

У кабінеті Наннуці запропонував нам каву, від якої ми відмовилися, і воду, на яку ми погодилися. Я заразом прийняв пару капсул тиленолу.

— Що то була за жінка? — спитав Ваермен.

— Мері Айр, — відповів Наннуці. — Одна з ключових фігур у мистецькому житті Сонячного узбережжя. Випускає безкоштовний хижачько-культурницький журнал під назвою «*Бульвар*». Він більшу частину року виходить щомісяця, а в туристичний сезон — двічі на місяць. Вона живе у Тампі — у труні, як кажуть деякі з тутешніх жартунів. Нові місцеві художники — її хобі.

— Виглядає дуже крутою, — сказав Ваермен.

Наннуці знизав плечима.

— Мері те, що треба. Вона тут одвіку, і встигла допомогти вже багатьом художникам. Вона грає важливу роль у цьому місті, яке великою мірою живе за рахунок короткотермінового курортного сезону.

— Я розумію, — сказав Ваермен, і мене це втішило. — Вона пропагандистка.

— Більше того, — пояснив Наннуці, — вона щось на кшталт професорки. Ми намагаємося зробити їй приємне. Якщо маємо таку можливість, звісно.

Ваермен кивав.

— Чудова економічна модель «митець-галерея» тут, на західному узбережжі Флориди. Мері Айр розуміє і пестує цю систему. Таким чином, якщо в якійсь галереї «Веселе мистецтво» вирішать, що можуть по десять тисяч доларів продавати викладені з макаронів по оксамиту портрети Елвіса, Мері здійснить...

— Вона знищить таку галерею на пні, — погодився Наннуці. — На відміну від карикатурних арт-снобів — їх легко впізнати по чорному одягу і крихітним мобільним телефонам — ми не захланні.

— Сказано від щирого серця? — спитав Ваермен майже з серйозним лицем.

— Майже, — відповів той. — Я цим хочу сказати тільки те, що Мері розуміє нашу ситуацію. Ми продаємо гарні речі, більшість з нас тут, а іноді ми продаємо й грандіозні речі. Ми намагаємося відкривати й просувати нових художників, хоча дехто з наших клієнтів занадто багаті для свого розуму. Я маю на увазі таких людей, як містер Костенца, це той, що махав вам чековою книжкою, або ті леді, котрі зайшли зі своїми собачками, пофарбованими в тон їхніх нових манто.

Наннуці вишкірив зуби в усмішці, яку — я міг би тут заприсягнути — навряд чи коли бачили його найбагатші клієнти.

Це виглядало чарівно. Мені подобався цей інший світ.

— Мері рецензує кожну нову виставку, на яку встигає завітати, а отже — більшість з них, і, можете мені повірити, не кожна з її рецензій схвальна.

— Але більшість таки так? — перепитав Ваермен.

— Звичайно, бо більшість виставок таки пристойні. Вона нікого не буде переконувати, нібито лицезріла щось геніальне, бо таке зазвичай не пропонується у второваних туристами місцинах, але ж якщо пристойне? Тоді так. Речі, що їх кожен

може повісити в себе, щоб потім без тіні сором'язливості кивати на них — «це я купив».

Я вирішив, що Наннуцці подав ідеальне визначення посередності — дієвість цього принципу я бачив у сотнях архітектурних малюнків, — але й тепер я промовчав.

— Мері поділяє нашу цікавість до нових художників. Може так трапитись, містере Фрімантле, що у ваших інтересах буде поспілкуватися з нею. Скажімо, напередодні виставки ваших робіт.

— Ти зацікавлений у тім, щоб зробити таку виставку тут, у «Ското»? — спитав мене Ваермен.

У мене пересохли губи. Я спробував їх 'облизнути, але язик теж був сухим. Тож тільки ковтнувши води я спромігся сказати:

— Не годиться тягти коза поперед воня. — Я зробив паузу. — Дайте мені час. — Ще випив води. — Перепрошую, ставити воза поперед коня. Я прийшов сюди, щоб почути вашу думку, синьйор Наннуцці. Ви тут експерт.

Він розчепив сплетені було на череві пальці і нахилився вперед. Рип його стільця в цій маленькій кімнаті пролунав для мене дуже голосно. Але він посміхнувся, посмішка була теплою. З нею в його очах засвітилася переконливість. Я зрозумів причину його успішності в продажу картин, але не думаю, що він тоді намагався мені щось продати. Він потягнувся через стіл і взяв мене за руку — за ту, якою я малював, ту єдину, що в мене залишилася.

— Містере Фрімантле, ви робите мені честь, проте в нашій родині єдиний синьйор — мій батько Августино. Мені вистачить звертання до мене — містер. Щодо ваших картин, це так, вони гарні. Зважаючи на те, скільки ви займаєтесь мистецтвом, вони насправді дуже гарні. Либонь, навіть більше, ніж просто гарні.

— Що робить їх гарними? — спитав я. — Якщо вони гарні, що їх робить такими?

— Правдивість, — відповів він. — Правдивість проглядає з-під кожного мазка.

— Але ж більшість з них це просто заходи сонця! Речі, що я туди додав... — я підняв руку, і враз опустив. — Це ж просто прибамбаси.

Наннуцці розсміявся.

— Ви набралися таких жахливих слів! Звідки? Начиталися арт-рецензій в «Нью-Йорк Таймс»? Наслухалися Білла О'Райлі¹⁵⁹? Чи й того й іншого? — Він показав на стелю. — Лампочка? Прибамбас! — Показав собі на груди. — Кардіостимулятор? Прибамбас! — Він здійняв руки вгору. Щасливий, чорт, мав обидві. — Викиньте ці дурні слова, містере Фрімантле. Мистецтво мусить бути гаванню надій, а не сумнівів. А ваші сумніви — то від недосвідченості, якої не варто соромитися. Послухайте мене. Ви будете слухати?

— Звісно, — відповів я. — Заради цього я сюди й прийшов.

— Коли я кажу правдивість, я маю на увазі красу.

— Джон Кітс, — встряв Ваермен. — «Ода до грецької вази», «лиш це ми знаємо, й цього достатньо»¹⁶⁰. Стара, але невмируща істина.

Наннуцці не звернув уваги. Перехилившись через стіл, він дивився мені в очі.

— Для мене, містере Фрімантле...

— Едгар.

— Для мене, Едгаре, це є квінтесенцією всього, що може мати в собі мистецтво, і єдиний метод, за яким його можна оцінювати.

Він усміхнувся, трішечки беззахисно, як мені здалося.

— Розумієте, я не бажаю багато розмислюватися над мистецтвом. Не волюю його аналізувати. Не хочу відвідувати симпозиуми, прислухатися до преси чи обговорювати його на якихось коктейль-парті..., хоча з моєю професією я змушений іноді все це робити. Чого я насправді хочу — щоб мені перехопило серце, щоб мистецтво мене потрясло, коли я його бачу.

Ваермен вибухнув реготом, здійнявши вгору обидві руки.

— *Авжеж, Господи*, — виголосив він. — Не знаю, чи тому хлопцю в залі перехопило серце, чи його потрясло, але потрясти своєю чековою книжкою він був цілком готовий.

Наннуцці промовив:

— Я гадаю, в глибині душі він відчув потрясіння. Гадаю, всі там його відчули.

— Насправді, і я також, — зізнався Ваермен. Його усмішка зникла.

Наннуцці не відривав від мене погляду.

— Геть балачки про прибамбаси. Ідея більшості ваших малюнків дуже проста. Ви берете, й переосмислюєте найпопулярніше, найбанальніше з усіх флоридських явищ — захід тропічного сонця. Ви намагаєтесь знайти свій власний шлях повз це кліше.

— Дійсно, здебільшого так і є. Тому я й копіював Далі...

Наннуцці махнув рукою.

— У ваших картин, Едгаре, нема нічого спільного з Далі. І я не буду обговорювати з вами характеристики художніх напрямків чи принижуватися до жонгливання словами, які закінчуються на *ізм*. Ви не належите до жодного з арт-напрямків, бо ви жодного з них *не знаєте*.

— Я знаю будівництво.

— Чому ж тоді ви не *малюєте* будівлі?

Я похитав головою. Я міг би йому сказати, що це ніколи не спадало мені на думку, хоча ближче до правди було би, аби я сказав, що таке ніколи не сповзало у мою відсутню руку.

— Мері має рацію. Ви американський примітивіст. Нічого образливого. Бабуся Мозес¹⁶¹ була американською примітивісткою. І Джексон Поллок¹⁶² також. Сенс в тім, Едгаре, що ви маєте талант.

У мене відпала щелепа. Я закрив рота. Просто не знав, що тут сказати. Мені допоміг Ваермен.

— Подякуй цьому чоловіку, Едгаре, — наказав він.

— Дякую, — послухався я.

— Не варто подяки. Ну, а якщо ви вирішите *виставлятися*, прошу вас це зробити спершу в галереї «Ското». З усіх галерей, що є на Пальмовому березі, я запропоную вам найкращі умови. Обіцяю.

— Ви жартуєте? Звісно, я звернуся першим чином сюди.

— І, звичайно ж, я перевірю контракт, — додав Ваермен з усмішкою херувима.

Наннуцці теж віддячив йому посмішкою.

— Безумовно і беззаперечно. Хоча навряд чи вам доведеться там багато перевіряти; стандартний контракт галереї «Ското» з дебютантом займає півтори сторінки.

— Містер Наннуцці, — сказав я, — я дійсно не знаю, як вам віддячити.

— Ви це вже зробили, — відповів він. — У мене перехопило серце, себто те, що в мене від нього залишилося, і я пережив потрясіння. Перш ніж ми попрощаємося, є ще одна справа.

У себе на столі він знайшов блокнот, щось написав у ньому, відтак вирвав аркушик і вручив мені, як лікар вручає пацієнтові рецепт. Написане там великими друкованими літерами слово теж було, ніби якесь з рецепту. LIQUIN.

— Що таке лікін? — спитав я.

— Фіксатор. Я раджу вам за допомогою паперового рушника покривати ним готові картини. Тонким шаром. Хай сохне добу, а потім накладіть другий шар. Таким чином ваші заходи сонця залишаться яскравими й свіжими на століття. — Він поглянув на мене так урочисто, що шлунок мені мало не під горло підкотився. — Я не знаю, чи вони аж такі гарні, що заслуговують на таке довге життя, проте, цілком можливо. Хто знає? Можливо, саме так.

VIII

Ми пообідали в «Зорії», в тім ресторані, котрий згадувала Мері Айр, і я дозволив Ваермену замовити мені перед їжею бурбон. Це я вперше скуштував після аварії справжній міцний напій і він подіяв на мене дивним чином. Усе навкруги набуло різкості, а світ просяк яскравими кольорами. Кути речей — дверей, вікон, навіть задрані лікті метушливих офіціантів — здавалися такими гострими, що можуть кряти повітря, через розрізи в якому ось-ось почне вливатися якась темніша, густіша атмосфера, розпливаючись навкруги сиропом. Замовлена мною риба-меч смакувала гарно, зелена квасоля лускала в мене на зубах, а крем-брюле було таким рясним, що його неможливо було доїсти (але одночасно таким, що неможливо було його не доїсти). Розмова між нами трьома точилася приємна; сміху звучало вдосталь. І все ж таки мені хотілося, щоб обід скоріше скінчився. Голова не перестала боліти, хоча пульсація переповзла на потилицю (мов вага в якомусь з видів боулінгу), а щільний рух автомобілів на Мейн-стріт за вікном мене дратував. Кожний звук клаксона звучав

злостиво-загрозливо. Мені хотілося на Думу. Я хотів темряви над Затокою і тихої балачки мушель піді мною, хотів лежати в ліжку, і щоб Реба лежала на сусідній подушці.

На той час, коли офіціант підійшов спитати, чи не хочемо ми ще кави, Джек підтримував розмову вже майже самотужки. У своєму стані надчутливості я бачив, що не тільки мені хотілося переміни обстановки. Приглушене світло в ресторані й червоно-брунатна засмага Ваермена не дозволяли розгледіти як він зблід, проте я гадав, що сильно. І ліве око в нього знов сльозилося.

— Рахунок, будь ласка, — попросив Ваермен, спромігшись на посмішку. — Перепрошую за припинення бенкету, але я хочу повернутися до моєї хазяйки. Якщо ви не проти, хлопці?

— Чого б це мені бути проти, — сказав Джек, — безплатно попоїв, та ще й встигну додому вчасно, зможу подивитися «Спорт-центр»? Вигідний день.

Джек пішов за машиною, а ми з Ваерменом чекали надворі. Тут, у яскравому світлі, що лилося від багаторівневого гаража, вигляд мого друга не додав мені радості, лице в нього було зовсім жовтим. Я спитав його, чи нормально він почувається.

— Ваермен гарний, як картинка, — відповів він. — Натомість у міс Істлейк було кілька важких безсонних ночей. Звала своїх сестер, звала тата, звала кого завгодно, хіба що не вимагала подати їй кухля й люльку та привести трьох скрипалів¹⁶³. Це якимсь чортом пов'язано з повнею. Ніякої логіки, але щось таки в цім є. Клич Діани¹⁶⁴ чують тільки ті, чий нетвердий розум налаштований на її хвилию. Оскільки місяць вже в останній чверті, вона скоро почне знову спати спокійно всю ніч. Отже і я почну висипатися. Сподіваюся.

— Добре.

— На твоїм місці, Едгаре, я відклав би вирішення цього галерейного питання на завтра. А ще, не припиняй малювати. Ти трудова бджілка, але чи вистачить в тебе картин на цілу виставку...

Позаду нього стояла облицьована плиткою колона. Він сперся на неї спиною. Я був майже певен — якби її там не було, він так і впав би навznak. Дія бурбону трохи послабшала, але зір у мене залишався достатньо загостреним, аби помітити, що

відбулося з його очима, коли він втратив рівновагу. Праве дивилося вниз, ніби намагаючись розгледіти черевики, тоді як налите кров'ю і слізьми ліве закотилося вгору так, що від райдужки залишилася тільки дужка. Я встиг подумати, що побачене мною взагалі-то неможливе, очі не можуть дивитися в таких абсолютно протилежних напрямках. Але це напевне стосується тільки здорових людей. Аж раптом Ваермен почав осідати.

Я підхопив його.

— Ваермен? Ваєрмене?

Він струсонув головою, відтак поглянув на мене. Обидва ока дивляться разом, притомні. Лиш тільки ліве червоне й надто блищить. Він витяг хусточку, втер собі щоку. Засміявся:

— Я чув, що людину можна всипити нудною балачкою, але щоб я сам такому піддався? Безглуздя якесь.

— Ти не задрімав. Ти... я не знаю, що з тобою трапилось.

— Не грай дурника, ляльководо, — відповів Ваермен.

— Та ні ж бо, очі в тебе були геть ненормальними.

— Це називається — сонними, мучачо. — Він обдарував мене одним зі своїх патентованих ваєрменівських поглядів: згори вниз, брови здійняті, кутики губ загнуті — ось-ось усміхнеться. Але в мене залишилося враження, що він достеменно знає, що мене налякало.

— Я мушу перевіритися в лікаря, — сказав я, — зробити магніто-резонансну томографію, я обіцяв моєму другу Камену. Може, домовитися й про тебе?

Ваермен усе ще спирався на колону. А тут він випростався.

— Агов, а оно й Джек з фургоном. Тепер швидко. Жвавіше, Едгаре — відходить останній автобус на Думу.

ІХ

Те саме повторилося по дорозі, але ще в гіршому вигляді, хоча Джек не міг цього бачити — він уважно вів машину через острів Кейзі — і, я певен, навіть сам Ваермен цього не усвідомлював. Я спитав Джека, чи не проти він замість Тамаямі Трейлу, головного битого шляху західного узбережжя Флориди, поїха-

ти по якійсь вужчій, порожнішій вулиці. Хочеться побачити відблиск місяця на воді, пояснив я.

— Набираєшся мистецької ексцентричності, мучачо, — озвався Ваермен із заднього сидіння, де він сидів задравши ноги. Схоже, він не був великим прихильником ременів безпеки. — Так ми діждемося того, що ти почнеш носити берет. — «Берет» він промовив так, ніби римував його зі словом *лорнет*.

— А не пішов би ти на хер, Ваермене, — відповів я.

— Посилали мене на схід, посилали на захід, та краще твоєї мами ніхто не ходив мені на хер¹⁶⁵, — проспівав Ваермен сентиментально. А відтак надовго замовк.

Я дивився, як праворуч від мене місяць пливе по чорній воді. Видовище гіпнотизувало. Цікаво, чи зможу я намалювати це саме так, як воно виглядає з вікна машини: місяць в русі, срібна куля, занурена у воду.

Ці думки вертілися мені в голові (либонь, заколисаний ними, я вже майже задрімав), аж раптом мою увагу привернула примарна фігура понад місяцем на воді. То було віддзеркалення Ваермена. На якусь мить мені на думку спала дика ідея, він там, на задньому сидінні зараз дрочить, бо його коліна, здавалося, стуляються-розтуляються, а стегна піднімаються-опускаються. Я кинув погляд на Джека, але дорога через острів Кейзі — це симфонія завитків, тож Джек усю свою увагу цілком приділяв їм. Крім того, Ваермен сидів позаду Джека, майже невидимий у люстерко заднього виду.

Я озирнувся через ліве плече. Ваермен не мастурбував. Ваермен не спав, він не дивився зараз якогось яскравого сну. Ваермен був без пам'яті. Можливо, то був легкий напад тихої епілепсії, та все одно його судомило, і то серйозно. В перші десять років існування «Фрімантл компанії» у мене працював креслярем один епілептик, тож я міг впізнати корчі, коли їх бачив. Тулуб Ваермена підкидало на чотири-п'ять дюймів, а сидниці стискалися й розслаблялися. Руки його тремтіли на череві. Він чмокав губами так, ніби скуштував щось дуже смачне. А очі дивилися точнісінько як там, біля гаражу. Їхне дике різновекторне спрямування в зоряному світлі виглядало якимсь потойбічним. З лівого кута рота в нього текла слина, а сльози з про-

валеного лівого ока сочилися йому прями́сінько в кошлатий бакенбард.

Це тривало секунд з двадцять і враз припинилося. Він моргнув і очі йому повернулися, куди треба. Якусь хвилину він сидів цілком тихо. Можливо, навіть дві. Помітив, що я на нього дивлюся, і промовив:

— Я пішов би на вбивство заради ще однієї чарки або горнятка арахісової пасти, та мені здається про випивку не може бути й мови, еге ж?

— Гадаю, що так, якщо ти хочеш впевнитися, що дочуєш її клич посеред ночі, — сказав я якомога байдужіше.

— По курсу спереду міст на острів Дума, — повідомив Джек. — Ви вже майже вдома, хлопці.

Ваермен сів прямо й потягнувся.

— Оце так день був, але мені не соромно, що я скучив за своїм ліжком. Гадаю, я таки старішаю.

Х

Хоча нога в мене задерев'яніла, я виліз із фургона і стояв поряд з ним, поки він відчиняв дверцята невеличкої залізної коробки за воротами, щоб дістатися пульта управління хитрої системи безпеки.

— Дякую тобі, що з'їздив зі мною, Ваермене.

— Авжеж, — відповів він. — Та якщо ти ще колись подякуєш мені, мучачо, я дам тобі прямо в рило. Вибач, але тільки так і мусить бути.

— Радий, що попередив, — сказав я. — Дякую за компанію. Він засміявся й поплескав мене по плечі.

— Ти мені подобаєшся, Едгаре. Ти маєш стиль, ти не маєш вад, ти маєш губи поцілувати мене в зад.¹⁶⁶

— Блискуче. Я зараз зарюмсаю. Послухай, Ваермене...

Я міг розповісти йому про те, що з ним нещодавно відбувалося. Я вже було відкрив рота. Але в останню мить передумав. Я не знав, чи вірне таке рішення, чи ні, але я знав, що попереду в нього може бути довга ніч з Елізабет Істлейк. Та ще той біль,

він як засів у мене в потилиці, так і не відпускав. Я вирішив ще раз спитати його, чи не проти він буде, якщо я домовлюся з лікарем про візит для нас обох.

— Я подумаю, — відповів він, — і дам тобі знати.

— Тільки не думай дуже довго, бо...

Він підняв руку, зупиняючи мене, і посмішка геть щезла з його обличчя.

— Досить, Едгаре. Досить для одного вечора, о'кей?

— О'кей, — погодився я. Постояв, поки він не зайшов, а потім повернувся до фургона.

У Джека голосно грала музика. Пісня «Зрадник». Він потягнувся, щоб притишити звук, але я заперечив:

— Ні, хай грає. Поїхали.

— Правда? — Він розвернувся і ми знову рушили по дорозі. — Класно грають, ви коли-небудь чули їх раніше?

— Джеку, — сказав я, — це «Стікс»¹⁶⁷. Чи ти щось чув колись про Денніса Де Янга, про Томмі Шо? Де ти просидів усе життя? У печері?

Джек винувато посміхнувся.

— Та я більше по кантрі і старим стандартам, — пояснив він. — Правду сказати, так я типа любитель «Зграї щурів»¹⁶⁸.

Дивно було уявити собі Джека Канторі в ролі фаната Діна і Френка, та хіба це була перша дивина з тих, що трапилися впродовж того дня — якщо цей день взагалі мені не наснився. А ще мене дивувало, як це я зміг пригадати, що Денніс Де Янг і Томмі Шо грали в «Стіксі», а останній якраз і написав пісню, яка зараз гримить з динаміків фургона — тоді як іноді я був не в змозі згадати імені власної екс-дружини.

XI

Блимали обидва вогники на автовідповідачі в сусідній зі спальнею кімнаті: один показував, що на мене чекають повідомлення, а інший, що плівка для запису повідомлень переповнена. Але у віконці ЧЕКАЮТЬ ПОВІДОМЛЕННЯ стояла цифра 1. Поки важкий біль у моїй голові переміщався з потилиці ближ-

че до лоба, я намагався вгадати, хто б це міг бути. Тільки двоє людей, вирішив я, могли зателефонувати мені й набалакати такі довгі повідомлення, що вони зайняли всю плівку — або Пам, або Ілса, і жоден з цих варіантів, якщо я натисну кнопку «плей», не подарує мені гарних новин. Не треба п'яти хвилин, щоб промовити: *«В мене все гарно, зателефонуй, коли зможеш»*.

«Хай почекає до ранку», — подумав я, а малодушний голос, про існування якого у своєму ментальному репертуарі я навіть не здогадувався (можливо, він був новосельцем), пропонував більш радикальний метод. Він радив мені взагалі стерти запис, не слухати його зовсім.

— Авжеж, так буде найкраще, — промовив я. — А коли хтось зателефонує знову, я можу сказати, що автовідповідач згриз собака.

Я натиснув кнопку «плей». І, як незрідка трапляється, коли ми певні, ніби знаємо, чого очікувати, мені прийшла химерна карта. Там були ані Пам, ані Ілса. Хрипкий, трохи засапаний голос, що пролунав з автовідповідача, належав Елізабет Істлейк.

— Привіт, Едгаре, — сказала вона. — Дехто тут сподівається, що ти мав плідний день і так само гарно провів вечір з Ваерменом, як я його провела з міс... ет, забула її ім'я, але вона вельми приємна особа. І хтось сподівається, що ти звернув увагу на те, що *твоє ім'я я запам'ятала*. Я рада, що перебуваю зараз в одному зі своїх світлих періодів. Я їх люблю й ціную, але вони також роблять мене печальною. Це так, ніби лешиш на планері і порив вітру піднімає тебе над низьким туманом. На якусь мить бачиш все навкруги так ясно... і в той же час усвідомлюєш, що вітер вщухне і твій планер знов зануриться в туман. Розумієш?

Я розумів, авжеж. Зараз у мене справи покращилися, але було те життя, в якому я прокинувся, те, де слова брязкали безсенсовно, а спогади було розкидано, мов садові меблі після бурі. То було життя, в якому я намагався спілкуватися, кидаючись на людей, і мав тільки дві емоції: страх і гнів. Хтось із такого стану може виходити (як це сказала б Елізабет), але потім цього когось ніколи не полишає переконання, що реальність —

це лише тонесеньке павутиння. Що за ним? Хаос. Божевілля. Можливо, це і є справжня реальність, і ця справжня реальність — червона.

— Та досить про мене, Едгаре. Я зателефонувала, щоб спитати. Ти той, хто робить мистецтво заради грошей чи ти віриш у мистецтво заради мистецтва? Гадаю, я вже питала тебе про це, коли ми познайомилися — я майже впевнена в цьому, — але я не пам'ятаю твоєї відповіді. Мені здається, що мистецтво заради мистецтва, бо інакше Дума не покликала б тебе. Хоча якщо ти залишишся тут надовго...

У її голосі явно бриніла тривога.

— Едгаре, дехто певен, що ти чудовий сусіда. Щодо цього я не маю сумнівів, але ти мусиш забезпечитися. Пригадую, ти маєш дочку і вона, здається, вже приїздила сюди до тебе. Так? Я пригадую, як вона мені помахала рукою. Красунечка з білявим волоссям? Я можу плутати її з моєю сестрою Ганною — маю таку тенденцію, сама знаю, — але в цім випадку, я певна, що не схибила. Якщо ти вирішив тут залишитися, Едгаре, не запрошуй сюди свою дочку знову. Ні в якому разі. Острів Дума — небезпечна місцина для дочок.

Я стояв і дивився вниз на магнітофон. Небезпечна. Перед тим вона казала нещаслива, чи то так мені запам'яталося? Чи то одне й те саме?

— І твоє мистецтво. Справа у твоєму мистецтві, — голос її зазвучав винувато і трохи приглушено. — Декому не подобається казати художнику, що йому робити, так-так, хтось не має права казати художнику, що йому робити, але тим не менш... О Господи... — Вона зайшлася у довгому, деренчливому кахиканні пожиттєвої курильниці. — Хтось не любить говорити про такі речі прямо..., чи навіть не знає, як про це говорити прямо... але дозволь мені дати тобі невеличку пораду, Едгаре? Від тієї, хто тільки сприймає, тому, хто творить? Чи буде мені дозволено це зробити?

Я чекав. Машина мовчала. Я вирішив, що закінчилася плівка. В мене під ногами тихо мурмотіли мушлі, ніби обмінюючись таємними новинами. *Пістолет, фрукт. Фрукт, пістолет.* Аж ось вона заговорила знову.

— Якщо люди з галереї «Ското» або з «Авеніди» запропонують тобі влаштувати виставку, я наполегливо раджу тобі погодитися. Люди матимуть радість, це так, але ще й для того, щоб вивезти якомога більше твоїх картин з Думи, і якомога швидше. — Вона зробила глибокий, добре чутний вдих, немов жінка перед закінченням важкої немилої роботи. І далі продовжила абсолютно беззастережно притомно, з цілковитим усвідомленням місця й часу. — *Не накопичуй тут картин.* Така моя тобі порада, з добрими намірами і без усякого... без особистого умислу? Так, саме це я й мала на увазі. Накопичувати тут картини — це як накопичувати електрику в батареї. Батарея може вибухнути.

Я не знав чи це правда, чи ні, але взяв це до уваги.

— Не можу сказати, чому так може трапитися, але... — продовжила вона... І я раптом інтуїтивно відчув, що отут вона бреше. — Та, звісно, якщо ти віриш у мистецтво заради мистецтва, сам процес малювання важливий, так? — Її голос тепер звучав майже улесливо. — Навіть якщо тобі нема потреби продавати свої роботи заради хліба насущного, то ділитися своєю творчістю... дарувати її світові... для художників це важливо, чи не так? Дарувати?

Звідки мені було знати, що є важливим для художників? Я тільки сьогодні взнав, яким фіксатором треба покривати закінчені картини, щоб вони довше зберігалися. Я був тим... як там Наннуці з Мері мене назвали? Ага, американським примітивістом.

Знову пауза. А відтак:

— Гадаю, вже досить. Я висловилася. Тільки, прошу, подумай про те, що я тобі сказала, якщо маєш намір залишитися тут, Едварде. А я буду чекати, коли ти мені знову прочитаєш. Ще багато віршів, я сподіваюсь. Це буде насолода. А зараз прощай. Дякую, що вислухав стареньку. — Пауза. А потім вона промовила: — Стіл тече. Швидше за все. Мені так жаль.

Я чекав двадцять секунд, тридцять. Я вже вирішив, що вона в кінці забула покласти слухавку і потягнувся до автовідповідача, щоб натиснути кнопку «стоп», аж раптом вона знову заговорила. Тільки чотири слова промовила, і в них було не біль-

ше сенсу, ніж в словах про стіл, який кудись тече, але від них мені морозом обсіпало шкіру на руках і волосся стало дибки на потилиці.

— Мій батько був нирцем, — сказала Елізабет Істлейк. Кожне слово було чітко вимовлено. А тоді вже почулося «кляц» покладеної на місце слухавки.

— Повідомлень більше нема, — нагадав телефонний робот. — Плівка переповнена.

Я стояв і дивився вниз на апарат, гадав, чи стерти цей запис, потім вирішив його зберегти і прокрутити Ваєрмену. Я роздягся, почистив зуби і пішов у ліжку. Лежав у темряві, відчуваючи тиху пульсацію в голові, а піді мною мушлі шепотіли її останні слова: *«Мій батько був нирцем»*.

8 — СІМЕЙНИЙ ПОРТРЕТ

I

На якийсь час усе припинило. Іноді так буває. Каструля кипить, а перед тим, як вариву вихлюпнутися, чиясь рука — Бога, долі, або просто збіг обставин, — притищує вогонь. Якось я поділився цим спостереженням з Ваерменом, а він сказав, що життя — як п'ятниця в мильних операх. Створюється ілюзія, ніби все йде до завершення, але в понеділок знову починає варитися те саме старе лайно.

Я гадав, що він піде зі мною до лікаря і ми з'ясуємо, що з ним не так. Я гадав, він розповість мені, чому він стріляв собі в голову, і як живеться людині після такого. Можлива була відповідь: «З корчами і великими труднощами при читанні дрібного друкованого тексту». Можливо, він навіть міг би пояснити мені, чому його хазяйка забрала собі в голову, що моїй Ілсі слід триматися подалі від острова. І головне: я нарешті з'ясую, що ж відбуватиметься далі з життям Едгара Фрімантла, великого американського примітивіста.

Ніщо з гаданого не відбулося, принаймні зразу. Життя продукує зміни, іноді їх кінцеві результати вибухові, але і в мильних операх, і в реальному житті перед великими вибухами ще довго тліє запал.

Ваермен погодився завітати зі мною до лікаря і «перевірити собі голову», але не раніше березня. В лютому багато клопоту, пояснив він. Зимові мешканці — Ваермен називав їх «місячні», ніби вони були не орендарями, а менструальними періодами, — почнуть вселятися у будинки міс Істлейк наступного вікенду. Першими «зимовими птахами» прилетять ті, що найменше подобалися Ваермену. Сімейство Годфрі з Род-Айленду, що значаться у Ваермена (а відтак і в мене) під іменами Джо

і Рита Злі Собаки. Вони щозими прибувають на десять тижнів і живуть у найближчому до садиби Істлейк будинку. В тому, що позначений попереджувальними написами про їхнього пітбуля і ротвейлерів; ми з Ілсою їх бачили. Джо Зла Собака був колишнім «зеленим беретом», Ваермен проказав це таким тоном, що інших пояснень нібито й не треба.

— Містер Діріско навіть не виходить з машини, коли щось їм привозить, — сказав Ваермен. Він мав на увазі веселого товстуна, що представляв поштову службу США на південній частині острова Кейзі і на всій Думі. Ми сиділи на лавах перед будинком Злих Собак за день чи два до запланованого прибуття Годфрі. Підїзна аля з товчених мушель блищала рожевою вологістю. Ваермен увімкнув бризкалки. — Що привезе, він залишає під стовпчиком поштової скриньки, давить на сигнал та чимдуж котить до *Ель Паласіо*. І хіба я можу його винити? Ні-ні, Нанетто¹⁶⁹.

— Ваєрмене, щодо лікаря...

— У березні, мучачо, і перед ідами¹⁷⁰. Обіцяю.

— Ти просто хочеш віддалити візит, — сказав я.

— Ні, не хочу. Просто в мене зараз клопітний період, от і все. Минулого року я був трохи заскочений зненацька, а тепер так не мусить бути. Цього не може бути тепер, бо цього року міс Істлейк куди як менш здатна підключатися до справ. Ну, принаймні ми вже знаємо, чого чекати від Злих Собак, вони ж бо тут не вперше, а також Баумгартени. Баумгартени мені подобаються. Мають двоє дітей.

— Обидві дівчинки? — спитав я, згадавши застороги Елізабет щодо дочок на Думі.

— Та ні, два хлопці того типу, в яких на лобах мусив би світитися напис **ЩО Б НЕ ТРАПИЛОСЯ, МИ ТУТ НІ ПРИ ЧІМ**. До решти будників прийдуть зовсім нові люди. Я хочу сподіватися, ніхто з них не буде з тих, що влаштовують щоночі рок'н'ролові вечірки, але хто може знати?

— Ніхто, але принаймні ти можеш сподіватися, що свої диски Slipknot¹⁷¹ вони залишать дома.

— Що таке *Сліпнот*. Хто такий Сліпнот?

— Ваєрмене, краще тобі цього не знати. Особливо, коли ти в такому заклопотаному робочому стані.

— Та ні. Ваермен просто роз'яснює тобі, як виглядає лютий на острові Дума, мучачо. Я мушу бути готовим до можливих експромтів — що робити, якщо якогось з Баумгартенових хлопців вжалить медуза, або де дістати вентилятор для бабці Ріти Злої Собаки, котру вони на тиждень чи близько того, швидше за все, знову запроторять до задньої спальні. Ти, ма'ть, вважаєш, що міс Істлейк потроху *того*? Я бачив на вулицях Гвадалахари в День мертвих таких мексиканських мумій, що повзають і виглядають краще за бабцю Злих Собак. У її лексиконі є тільки дві фрази. Одна запитальна — «Ви принесли мені піріжечка?», інша декларативна — «Подай салфетку, Ріто, здається, в мене з останнім пукон вийшло щось тверде».

Я розреготався.

Ваермен взутою в кросовок ногою надряпав на доріжці по-смішку. Наші тіні лежали позаду нас на острівній дорозі: мощеній, гладенькій, рівній. Принаймні на цій її відтинку. Далі на південь вона була зовсім іншою.

— Відповідь на запит про вентилятор, якщо тобі цікаво, може звучати так: «Вентиляторне місто Дена»¹⁷². Це знамените ім'я чи як? І ось що я тобі скажу: мені насправді *подобається* вирішувати такі проблеми. Ліквідувати дрібні кризи. Тут, на Думі, мені вдається робити людей набагато щасливішими, ніж як колись, коли я намагався це робити в суді.

«Тим не менше ти не втратив навички заводити людей подалі від проблем, які не бажаєш обговорювати», — подумав я.

— Ваермене, вистачить якихось півгодини, щоб відвідати лікаря, він лиш загляне тобі в очі і поплескає по черепу...

— Ти помиляєшся, мучачо, — промовив він терпляче. — О цій порі року ти з простим запаленням горла витратиш мінімум дві години на візит до лікаря в місцевій поліклініці. Додай ще годину на поїздку — а зараз це більше ніж година, бо сезон «зимових птахів», і жоден з них не певен, куди саме він їде своїм авто — от і маєш викинуті три години світлового дня, якими я не можу жертвувати. Як не можу проігнорувати зустріч з техніком по кондиціонерам у 17-му... з техніком по лічильникам у 27-му... з кабельником отам, якщо він нарешті з'явиться. — Він показав

пальцем на дім далі по дорозі, котрий виявився під номером 39. — Молодь з Толідо винаймає цей будинок по 15 березня, вони платять сімсот доларів зверху за якусь штуку, що зветься вай-фай¹⁷³, а я навіть не знаю, що воно таке.

— Сигнал з майбутнього, ось що воно таке. В мене таке є. Джек мені зробив. Сигнал з майбутнього, де батьків гвалтують, де ріжуть матерів.

— Гарна пісня. Арло Гатрі¹⁷⁴, 1967.

— Фільм, здається, вийшов у шістдесят дев'ятому, — уточнив я.

— Коли б він не вийшов, *хай живе* гвалтівне майбуття. Це аж ніяк не відмінює того факту, що клопоту в мене зараз більше, ніж в одноногого учасника марафонських перегонів... Крім того, Едгаре. Ти добре розумієш, що швидким просвічуванням ока і оцупуванням черепа там не обійдеться. З цього все тільки розпочнеться.

— Але ж, якщо це потрібно...

— Наразі я цілком здоровий.

— Авжеж. Саме тому це мені щодня доводиться читати їй вірші.

— От же який скурвий канібал, набратися трохи літературної культури тобі не завадить.

— Так, не завадить, але *ти* знаєш, що я маю на увазі. — Я подумав, і не вперше, що серед тих, кого я знав в моєму дорослому житті, Ваермен — рідкісна людина, він може постійно казати мені «ні» і не викликати цим люти з мого боку. Він був генієм «ні». Іноді я гадав, що справа в нім, іноді — в тім, що аварія щось змінила в мені, іноді гадав, що і в тому і в іншому.

— Я *можу* читати, ти ж знаєш, — відповів Ваермен. — Короткими ривками. Достатньо, щоб зрозуміти. Написи на ліках, телефонні номери і таке інше. І я ж не відмовляюся зовсім від візиту до лікаря, отже попустися зі своїм домінантним тиском, не намагайся накинути всьому світові свій графік існування. Господи, уявляю собі, як ти зводив з розуму свою дружину. — Він глипнув на мене скося і промовив: — Упс, здається, Ваермен ступив на слизьке?

— Ти вже готовий розповісти мені про той шрамик, що в тебе на скроні, мучачо?

Він вишкірився:

— *Туше, туше*. Всім мої вибачення.

— Курт Кобейн¹⁷⁵, — вгадав я. — 1993 року чи десь близько, Він моргнув.

— Справді? Я сказав би, це пісня 95-го, але я трохи відстав від рок-музики. Ваермен став старим, печальним, але щирим. А щодо тих моїх корчів... вибач, Едгаре, я просто тобі не вірю.

Він вірив. Я бачив це по його очах. Але раніше ніж я встиг щось проказати, він зіскочив з колоди і вказав рукою на північ.

— *Глянь-но!* Білий фургон! Схоже, насувається спецзагін кабельників!

II

Коли я прокрутив Ваермену запис на автовідповідачі й він сказав, що не уявляє, що мала на увазі міс Істлейк, я йому повірив. Він тримався думки, що її увага до моєї доньки якимсь чином пов'язана з її власними давно померлими сестрами. Він щиро заявив, що для нього є суцільною загадкою сенс її поради мені не накопичувати картин на острові. Щодо цього, сказав, він не має жодних ідей.

Приїхали Злі Собаки Джо і Ріта; почалося безустанне гавкання їхнього звіринця. Приїхали й Баумгартени, я часто бачив на пляжі їхніх хлопців за грою у фрізбі. Вони були якраз такими, якими їх змалював Ваермен: міцними, гарними й ввічливими — одному десь одинадцять, а іншому десь тринадцять — обоє того типу, що скоро зробить їх центрами уваги для хихітливих дівчаток-підлітків, якщо вони вже не перебувають у центрі діваччої уваги. Хлопці завжди пропонували мені перекинутися їхньою тарілочкою, коли я шкутильгав повз них, а старший — Джеф — зазвичай гукав при цьому щось підбадьорливе: «Йо, містере Фрімонтле, гарний кидок!»

Пара на спортивному автомобілі вїхала до будинку, що стояв трохи південніше Великої Ружі, і в передвечірній час до мене почали долітати тягучі рулади Тобі Кита¹⁷⁶. Загалом, краще б звідти ревли «Сліпнот». Четвірка молодих людей з Толідо, якщо не грали у волейбол або не вирушали у риболовецьку експедицію, повсякчас гасали туди-сюди по пляжу на гольф-візку. Клопоту Ваермену більш ніж вистачало; він крутився, мов той дервіш. На щастя, траплялася поміч. Одного разу Джек допоміг йому прочистити бризкалки на галявині у Злих Собак. Одного разу я допоміг йому витягнути візок гостей з Толідо з піщаної дюни, де той був застряг — винуватці покинули його і пішли собі наливатися пивом, а приплив уже загрожував забрати візок собі. Стегно й нога в мене все ще не стали до ладу, але ціла рука була в абсолютному порядку.

Хай би там як мені не боліла нога, а свої Великі Пляжні Прогулянки я не припиняв. Іноді — зазвичай коли в присмерку насувався туман, спершу вкриваючи покривом холодної амнезії Затоку, а відтак і будівлі, — я ковтав болегамувальні пігулки з мого порожніючого запасу. Але дуже нечасто. Того лютого Ваермена рідко можна було побачити з зеленим чаєм на пляжному стільці, а от Елізабет Істлейк, зазвичай тримаючи під рукою збірку поезій, радо чекала на мене у своїй вітальні і майже щоразу впізнавала мене. Це не завжди були «Гарні вірші» Кейлора, хоча цю книгу вона любила найбільше. Я теж її любив. Мервін, і Секстон, і Фрост¹⁷⁷, о Господи.

Я й сам собі читав багато. Впродовж того лютого і в березні я прочитав більше, ніж за всі попередні роки: романи, короткі оповідання, три товсті документальні книги про те, як ми встряли в Ірак (коротке резюме виглядало так: бо в одного голова не лише на вигляд коняча, а в ролі його віцепрезидента виступав узагалі віслиук). Але більшість часу я присвячував малюванню. З обіду до вечора я малював, аж поки моя, вже доволі міцна, рука знесилена не падала від втоми. Пляжні й морські краєвиди, натюрморти та безкінечні заходи сонця.

А запал собі дотлівав. Вогонь притишився та не вгас. Випадок з Цукеркою Брауном не був першим спалахом, просто

найочевиднішим. І трапилося це на Валентинів день. Жахлива іронія, якщо помислити. Просто жахлива.

III

Отака-то-Дівчинка88 до Ефрі19

10:19

3 лютого

Любий татку, страшно приємно чути, що ти отримав «добро» на свої картки! Ура! ☺

А якщо вони запропонують тобі виставку, я стрибну на першій же літак і буду там у своїй «маленькій чорній сукні» (я такую маю, хочеш вір, хочеш ні). Зараз же мушу не ризикнути і вказувати до посмілки, бо — ось тобі секрет — хочу зробити сюрприз Карсонку на весняних канікулах у квітні. «Колібрі» якраз будуть в Теннессі і Арканзасі (він г'рив, що турне тоді вже добре розкачається). Гадав, якщо добре адам валіти, я надомому їх або у Мемфісі, або в Літл Року. Що ти на це думаєш?

Ікса

Мої побоювання щодо баптиста з «Колібрі» не щезли, і я побоювався, що вона наражається на пригоди. Проте, якщо вона навіть помиляється щодо нього, чим раніше вона це з'ясує, тим їй буде краще. Отже — Господи, вбережи мене від помилки, — я тут же відписав їй, що ідея загалом цікава, звісно, якщо в неї все в порядку з курсовими. (В мене не вистачило духу написати моїй коханій донечці, що провести тиждень у компанії її бойфренда, навіть беручи до уваги те, що його будуть супроводжувати твердокамінні баптисти, — це ідея гарна.) Також я написав їй, що не варто їй ділитися своїми планами з матір'ю. Відповідь не забарилася.

Отака-то-Дівчинка88 до ЕФрі19

12:02

3 лютого

Татку, любий: Хіба ти вважаєш, ніби я зовсім втратила розум?

Іллі

Ні, я так не вважав... Але якщо, прибувши у Літл-Рок, вона підловить свого тенора за горизонтальними вправами з якоюсь альтисткою, буде дуже нещасною Отакою-то-Дівчинкою. Я не мав сумнівів, що тоді все стане відомо її матері, про заручини і таке інше, і в Пам знайдеться чимало слів щодо мого нездорового глузду. Я й сам вже не раз ставив собі питання щодо цього і в більшості випадків вирішував визнати себе дієздатним. Коли йдеться про твоїх дітей, час від часу ловиш себе на тім, що робиш якісь дурнуваті дзвінки, просто надіючись, що все обернеться добре — і з дзвінками, і з дітьми. Батьківство — це грандіозне мистецтво створювання замаскованих перешкод.

Далі в мене була Сенді Сміт, ріелторка. Елізабет наговорила мені на автовідповідач, що я з тих, хто робить мистецтво заради мистецтва, інакше б острів Дума мене не покликав. Від Сенді я жадав підтвердження того, що мене покликала сюди глянсова брошура, точно така ж, яку, радше за все, показували багатом потенційним орендарям з глибокими кишнями по всіх кутках Сполучених Штатів. А можливо, й у всьому світі.

Отримана мною відповідь не була такою, на яку я сподівався, але я збрехав би, сказавши, ніби вона мене дуже здивувала. Кінець-кінцем, тоді в мене був рік поганої пам'яті. А ще оте бажання повірити, що все трапляється не просто так: коли йдеться про минуле, всі ми стаємо шулерами.

СмітРіелтор9505 до ЕФрі19

14:17

8 лютого

Намовної Едгаре: я рада, що вам подобається ваше місцеперебування. Відповідаю на ваше запитання: інформація про будинок Лососева миза не була єдиною, яку я вам надіслала, але однією з дев'яти брошур, в яких детально було описано варіанти оренди у Флориді та на Ямайці. Наскільки пам'ятаю, ви виявили інтерес тільки щодо Лососевої мизи. Фактично, я пам'ятаю як ви мені сказали: «не торгуйтеся за дрібниці, робіть діло, оформітьте угоду». Сподіваюся, ця інформація вам стала у нагоді.

Сенді

Я двічі перечитав її мейл, відтак пробурмотів:

— Роби своє діло, а діло хай робить тебе, мучача*.

Навіть зараз я не зміг згадати інших брошур, однак ту, де йшлося про цей дім, добре пам'ятав. Тека, в якій вона лежала, була яскраво-рожева. Вельми рожева, можна так сказати, і впав мені в око не напис Лососева миза, а той, що йшов нижче, надрукований золотим рельєфом: ВАША СЕКРЕТНА КРИЇВКА НА БЕРЕЗІ ЗАТОКИ. Отже, може, саме це й був той поклик.

Може, догукалося, кінець-кінцем.

IV

Камедок до Ефріі9

13:46

10 лютого

Едгар: Давно нічого не чув від тебе, як казав глухий індіанець своєму гулящому синові (звбач, я не знаю інших картів, окрім дурки). Як просувається мистецтво? Щодо томографії,

* Дівчинка (ісп.).

то я вважаю, тобі варто зателефонувати до Центру неврологічних досліджень у Меморіальному шпиталі в Сарасоті. Їх номер 941-555-5554.

Камен

ЕФр119 до КаменДок

14:19

10 лютого

Камен: Дякую за рекомендацію. Центр неврологічних досліджень звучить диявольськи серйозно! Та я звернуся до них дуже скоро.

Едгар

КаменДок до ЕФр119

16:55

10 лютого

Скоро мусить бути скором. Поки в тебе нема судорог.

Камен

Він завершив фразу «поки в тебе нема судорог» однією з тих симпатичних веб-іконок, кругле усміхнене обличчя з повним ротом гострих зубів. Згадавши, як Ваермен зі скошеними в різні боки очима підстрибував на затемненому задньому сидінні орендованого фургона, я не відчув бажання засміятися. Проте я також розумів, що Ваермена і трактором не затягнути на обстеження до 15 березня, хіба що *курва-епілесія* приголомшить його черговим нападом. Ну і, розуміється, Ваермен не був проблемою Ксандера Камена. Та й я теж не був його проблемою, чесно кажучи, отже розчулився тим, що він про мене непокоїться. Імпульсивно я кликнув «відповідь» і надрукував:

ЕФрі19 до КаменДок

17:05

10 лютого

Камен: Ніяких судорог. Я в порядку. Малюю шторм. Я показав дещо з мого доробку галерейникам у Сарасоті, і один з них може запропонувати мені зробити мою виставку. Якщо так трапиться, і якщо я погоджуся, чи ви приїдете на неї? Приємно буде побачити знайоме обличчя з країни снігу й криги.

Едгар

Я вже збирався вимкнути комп'ютер і зробити собі сандвіч, але прозвучав сигнал про отримання нового мейлу.

КаменДок до ЕФрі19

17:09

10 лютого

Навчай дату і я буду.

Вимикаючи машину, я посміхався. Мені навіть трохи зату-манився зір.

V

Наступного дня я поїхав з Ваерменом до Нокомису по новий сифон для стічної труби в будинку № 17 (спортивна машина; гівняна кантрі-музика) і пластикову огорожу для Злих Собак. Ваермен не потребував моєї допомоги, а ще менше потребував мого шкутильгання позаду нього по «Справжніх Цінностях» у Нокомісі, але день був гидким, дощило, і мені хотілося ви-братися з острова. Ми поснідали в ресторані «У Офелії», посперечалися про рок'н'рол, що додало екскурсії жвавості. Коли

я повернувся, на автовідповідачі блимав вогник повідомлення. То була Пам.

— Подзвони мені, — тільки й сказала вона й повісила слухавку.

Я подзвонив, але спершу — хай це буде боягузливим визнанням провини — я ввійшов у мережу, знайшов свіжий номер популярної в Міннеаполісі газети «Стар Триб'юн» і кликнув «Некрологи». Швидко пробіг імена і впевнився, що Тома Райлі серед них нема, хоча й розумів, що це нічого не доводить; він міг вбити себе запізно для того, щоб потрапити у стрічку ранкових новин.

Інколи вона вимикала телефон, щоб подрімати після обіду, в такому випадку я попав би на автовідповідач, отримавши невелику відстрочку. Та не цього разу. Відповіла особисто Пам, м'яко, але неласкаво.

— Алло?

— Це я, Пам. Передзвонюю тобі.

— Ти, напевне, ходив ніжитися під сонцем, — озвалася вона. — А тут іде сніг. Сніжить, і холодно так, що навіть копачу колодязя не схотілося б вилазити нагору.

Я трохи розслабився. Том живий. Якби Том був мертвий, вона б не почала розмову з сучого базікання.

— Насправді тут, де я, йде зараз холодний дощ.

— Гарно. Маю надію, ти отримаєш бронхіт. Том Райлі сьогодні вранці вилетів звідси, обізвавши мене нахабною проשמандовкюю, а перед тим розтрощив об підлогу мою вазу. Напевне, я маю радіти, що він не кинув її в мене. — Пам почала плакати. Заревіла, а потім здивувала мене сміхом. Сміх був гірким, але на диво легкодухим. — Коли ж ти врешті втратиш хист доводити мене до сліз?

— Розкажи мені, що трапилося, Пандо.

— І досить про це. Ще раз із цим мені зателефонуєш, і я кину слухавку. Тоді дзвони Тому і питай його, що трапилося. Либонь, мені найкраще саме так і зробити. Хай тобі буде наука.

Я приклав руку до лоба і почав масувати собі скроні: великим пальцем ліву, вказівним і середнім праву. Це просто чудо, як одна рука може бути провідником для стількох мрій і стіль-

кох болещ. Не кажучи вже про потенційну можливість вимальовування простих і загадкових дурниць.

— Розкажи мені, Пам. Будь ласка. Я слухатиму і не буду психувати.

— Це в тебе вже позаду, так? Почекай хвилинку. — Почулося клацання, либонь, вона поклала слухавку на кухонний стіл. На мить я почув віддалене бубоніння телевізора, потім воно замовкло. З'явившись знову, вона промовила: — Ось так, тепер я хоч чути власні думки.

Знову рев, це вона висякалася. А коли врешті почала розповідати, в її голосі не залишилося ані сліду сліз.

— Я просила Міру подзвонити мені, коли він повернеться додому — це Міра Деворкян, вона живе в будинку навпроти від нього. Я їй сказала, що мене непокоїть його душевний стан. Не було сенсу це приховувати, хіба не так?

— Авжеж.

— І тут! Міра сказала, що вона і її Бен також непокояться. Сказала, що Том забагато п'є, це раз, а ще, буває, він іде на роботу до офіса з дводенною щетиною. Хоча, вона сказала, в круїз він вирушав елегантним. Просто дивно, як багато помічають сусіди, навіть якщо вони й не близькі друзі. Бен з Мірою, звичайно... нічого не знали про нас, але вони чудово розуміли, що Том в депресії.

«Це ти так вважаєш, ніби вони нічого не знали», — цього я не промовив.

— Отже, щоб довго не розводиться. Я його запросила до себе. В його очах був такий вираз, коли він прийшов... такий вираз... ну, ніби він сподівався, що, мабуть, я збираюся... ну, ти розумієш.

— Підібрати залишки і крихти.

— Хто тут розповідає, я чи ти?

— Вибач.

— Ну, звісно, ти маєш рацію. Ти завжди раціональний. Я хотіла запросити його до кухні на каву, але ми так і не просунулися далі холу. Він хотів мене поцілувати, — вона це промовила зухвало і гордо. — Я йому дозволила... один раз... але коли стало очевидно, що йому хочеться більшого, я його відштовх-

нула і сказала, що маю до нього справу. Він відповів, що по мені видно, що це щось погане, але ніщо його не вразить гірше, ніж було, коли я йому сказала, що ми не можемо більше зустрічатися. Отакі-то чоловіки — і вони ще кажуть, ніби це ми вміємо перекладати на когось свої провини. Я відповіла, що навіть якщо ми не можемо більше підтримувати романтичних стосунків, це не заважає мені турбуватися про нього. Відтак сказала, що кілька людей вже розповідали мені про його дивну поведінку, — став сам не свій — я згадала, що він перестав приймати свої антидепресанти і почала непокоїтися. Я сказала про те, що мені здається, що він замислив самогубство.

Вона трохи помовчала, а потім продовжила:

— До його приходу я й гадки не мала, що отак прямо все йому й скажу. Але дивно — щойно він увійшов у двері, я вже була майже певна, а коли поцілував мене, я знала це як факт. Губи в нього були холодні. І сухі. Поцілунок, мов у трупа.

— Можу уявити, — промовив я, намагаючись почухати собі праву руку.

— Обличчя в нього витягнулося, без перебільшення. Кожна риса розгладилася, а рот майже зник. Він спитав, хто вклав таку ідею мені в голову. А тоді, перш ніж я встигла щось відповісти, він заявив, що все це собаче лайно. Саме так, а це зовсім не той вираз, який міг би промовити Том Райлі.

Щира правда. Той Том, котрого я знав раніше, не сказав би слово «лайно» навіть якби в нього насправді був повний рот лайна.

— Я не хотіла називати йому ніяких імен — ні в якому разі, ні твого, бо він вирішив би, що я здуріла, ні Ілсиного, бо я не знаю, що він міг би їй сказати, аби...

— Я тобі вже говорив, що Іллі не має до цього ніякого стосунку...

— Замовч. Я вже це проходила. Я тільки сказала, що ті люди, які помічають його дивну поведінку, навіть не знають, що він пив пігулки з моменту свого другого розлучення і що він перестав їх приймати минулого травня. Він називає їх одуряючими пігулками. Я сказала, що він помиляється, якщо вважає, ніби вдало приховує все, що з ним відбувається. Тоді сказала, якщо він собі щось зробить, я все розповім його матері і брату, роз-

кажу що це було самогубство, і вони йому цього не вибачать. Це була твоя ідея, Едгаре, і вона подіяла. Можеш пишатися. Ось тоді-то він розбив мою вазу і назвав нахабною прощмандовкою, розумієш? Він сплотнів. Йй Богу... — Вона ковтнула слину, я за багато миль почув хлюпання в її горлі. — Йй-Богу, він мав такий вигляд, що дійсно так все і запланував.

— Я щодо цього не маю ніяких сумнівів, — сказав я. — Як ти вважаєш, що він робитиме далі?

— Не знаю, абсолютно собі не уявляю.

— Може, ще й мені йому зателефонувати?

— Краще не треба. Якщо він дізнається, що ти знаєш про нашу з ним розмову, це може підштовхнути його перейти за грань. — І з легким почуттям мстивості вона додала: — От тоді вже ти втратиш сон.

Таку можливість я розглядав, і правота була на її боці. Том з Ваерменом були схожі в одному: обидва потребували допомоги, а я не міг їх примусити її прийняти. Одна стара максима крутилася мені в голові, може доречна, може ні: можна підвести курву до культури, але неможливо примусити її думати. Можливо, Ваермен міг би мені сказати, кому і якій епосі належить цей афоризм.

— Ну, так як же ти довідався, що він збирається себе вбити? — спитала вона. — Я хочу знати і, заради Бога, скажи мені, поки я не повісила слухавку. Я свою частину справи зробила і ти тепер мусиш мені розказати.

Ось воно, питання, якого вона раніше не ставила, бо фіксувалася перш за все на тім, звідки я взяв про її з Томом стосунки. Авжеж, не тільки Ваермен був знавцем примовок, мій батько теж їх знав чимало. Одна була така: коли брехня не діє, спробуй правду.

— Після аварії я почав малювати, — почав я. — Ти знаєш це.

— Ну і що?

Я розповів їй про той малюнок, на якому зобразив її, Тома Райлі і Макса з Палм Дезерту. Розказав про знайдені в Інтернеті історії про феномен фантомних кінцівок. І про те, як побачив Тома Райлі на верхньому майданчику сходів до моєї, як я її тепер називав, студії лише в піжамних штанях, без одного ока, із загуслою кров'ю в очниці.

Коли я закінчив, зависла довга тиша. Я не порушував її. Нарешті вона заговорила, тепер новим, обережним голосом.

— Ти насправді у це все віриш, Едгаре... у щось таке?

— Ваермен, тутешній мій сусіда... — Я зупинився, роз'яtringючись наперекір самому собі. Не тому, що не мав слів. Чи не зовсім тому. Невже я був зібрався розповідати їй про те, що мій тутешній сусіда okazіональний телепат, і він мені вірить?

— Так що там твій сусіда, Едгаре? — Голос в неї звучав м'яко й спокійно. Я навчився розпізнавати це звучання за місяць після моєї катастрофи. Це був голос — *Едгар-зслизнув-на-ку-ку*.

— Нічого, — відповів я. — Не має значення.

— Тобі треба подзвонити доктору Камену і розповісти йому про свої нові ідеї, — сказала вона. — Про те, що ти тепер медіум. Не пиши йому мейл, а зателефонуй, будь ласка.

— Добре, Пам. — Я почувався дуже втомленим. Не кажучи вже про знервованість і злість.

— Добре, що?

— Я тебе добре чую. Голосно і ясно. Ніяких непорозумінь. Викинь усе це к-бісу собі з голови. Я хотів тільки врятувати Тома Райлі.

Отже, вона не мала відповіді. І раціонального пояснення, звідки я взяв про Тома, також. На цьому ми й зупинились. Коли я вимкнув телефон, у мене майнула думка: «Жодна з добрих справ не обходиться без покарання».

Можливо, й вона подумала те саме.

VI

Я почувався злим і розгубленим. У таку сиру, мрячну погоду на це не було ради. Спробував писати фарбами, але не зміг. Зійшов униз, узяв альбом для етюдів, та спромігся тільки на закарлючки на кшталт тих, що рисував в минулому житті під час телефонних розмов: карикатурну каліч з великими вухами. Я вже зібрався з огидою пожбурити альбом подалі, аж тут зазвонив телефон. Виявилось, Ваермен.

— Ти прийдеш сьогодні після полудня?

— Авжеж.

— Та я був подумав, що, може, через дощ...

— Я планував доповзти машиною. Я все'дно нічим тут не зайнятий.

— Гарзд. Тільки поетичних читань не буде. Вона в притьмареному стані.

— Погано їй?

— Не гірше, ніж бувало. Розфокусована. Незграбна. Хитається. — Він важко віддихнув, ніби вітром повіяло в телефоні. — Слухай, Едгаре, мені неприємно про це питати, але чи не можу я залишити її на тебе на якийсь час? На сорок п'ять хвилин щонайбільше. У Баумгартенів щось там із сауною — чортів обігрівач — і хлопець, котрий приїде його налагодити, мусить показати мені де там вирубний перемикач чи щось таке. І треба ж, звичайно, підписати папірець про виконання ним роботи.

— Без проблем.

— Ти просто принц. Я б тебе поцілував, аби не оті твої нагноєні губи.

— Іди ти на хер, Ваєрмене.

— Авжеж, усі в мене закохані, це мое прокляття.

— Мені дзвонила Пам. Вона побалакала з тим моїм другом, з Томом Райлі. — Зважаючи на те, що трапилось між ними, дивно було називати Тома другом, але до біса це. — Здається, вона зіпсувала йому всі плани на самогубство.

— Дуже добре. Але чому тоді в твоєму голосі свинцева туга?

— Вона хотіла, щоб я їй розповів, як я про це дізнався.

— Не як ти дізнався про їхні шури-мури, а саме про...

— Як я діагностував його суїцидальну депресію на відстані півтори тисячі миль.

— Ага! І що ти їй сказав?

— Не маючи поряд із собою гарного адвоката, я змушений був принизитися до правди.

— І вона вирішила, що ти *un poco loco**.

— Ні, Ваєрмене, вона вирішила, що я *tiu loco***.

* Трішечки здурів (ісп.).

** Добряче здурів (ісп.).

— А яка різниця?

— Ніякої. Але вона буде насиджувати думки про це — повір мені, коли я кажу, що Пам найкращий інкубатор в США, — і я боюся, що колись мої гарячі добрі справи вихлюпнуться прямо в лице моєї меншій дочці.

— Зважаючи на те, що твоя дружина шукає, кого б їй звинуватити.

— Це найвірогідніше припущення. Я її знаю.

— Кепсько.

— Я розхитав Ілсин світ більш, ніж хотів би. Для Іллі й для Мелінди все їхнє життя Том був ніби їхнім рідним дядьком.

— Тоді ти мусиш переконати свою дружину, що ти і справді бачив те, що бачив, і твоя дочка не має до цього ніякого стосунку.

— Та як же я можу *таке* зробити?

— А якщо розповіси їй щось таке про неї, чого ти ніяким чином не міг би взнати?

— Ваермене, та ти здурів! Я не вмю *робити* такого, коли заманеться!

— Звідки ти знаєш? Я мушу перервати розмову, *аміго*, судячи зі звуку, ланч міс Істлейк щойно опинився на підлозі. До зустрічі?

— Авжеж, — погодився я. І хотів додати: «Прощавай», але він уже повісив слухавку. Я теж пішов від телефону, гадаючи, де я міг покласти садові рукавички Пам, ті, на яких написано РУКИ ГЕТЬ. Можливо, аби я їх розшукав, ідея Ваермена виявилася б, кінець-кінцем, не такою вже й дикою.

Я шукав їх по всьому будинку, але марно. Можливо, я викинув їх після того, як намалював «Друзів з сюрпризами». Тепер вже не міг пригадати. От тільки я ніколи більше їх не бачив.

VII

Того пополудня в кімнаті, що її Ваермен та Елізабет називали Порцеляною вітальнею, панувала печальна атмосфера субтропічної зими. Дощ геть розперезався, хвилями барабанячи по стінах і вікнах, здійнявся вітер, він з гуркотінням проривав-

ся крізь пальми, що оточували *Ель Паласіо*, кидаючи на стіни їх летючі тіні. Уперше з того часу, як почав приходити сюди, я не побачив сенсу в розташуванні порцелянових фігурок на столі; там не було *tableaux**, люди, тварини і будівлі валялися абияк. Єдиноріг та один з чорнолицих хлопчиків лежали поряд з перекинутим шкільним будинком. Якщо сьогодні й можна було побачити якийсь сюжет на столі, то це був сюжет фільму-катастрофи. Біля садиби в стилі Тара стояла жерстяна банка від печива «Ніжна Зваба». Ваермен розповів мені, що я маю робити, якщо її забажає Елізабет.

Сама леді, трохи завалившись набік, сиділа в кріслі-візку, байдуже втупивши погляд у розгардіяш на своєму ігровому столі, де зазвичай панував лад. Вона була в синій сукні, яка гармоніювала з величезними синіми «Чак Тейлорсами»¹⁷⁸ на її ногах. Через її перекошену позу викот «човником» на сукні розтягнувся у кривій усмішці, виставивши напоказ бретельку ліфчика кольору слонової кістки. Зі здивуванням я усвідомив, що загадуюся, хто вдягав її сьогодні вранці, вона сама чи Ваермен.

Спершу вона говорила розважливо, правильно зверталась до мене на ім'я, питала про моє здоров'я. Коли Ваермен вирушав до Баумгартенів, вона з ним попрощалася, намовляючи його вдягти капелюха і взяти з собою парасольку. Все було гарно. Але коли за чверть години я приніс їй з кухні поїсти, відбулися різкі зміни. Вона втупилася очима в куток і я почув її мурмотіння: «Повернися, повернися, Тесі, тобі там не місце. І хай одоробло іде геть».

Тесі. Звідкись я знав це ім'я. Я скористався своєю технікою обхідного пригадування, шукаючи асоціацій, і таки знайшов: заголовок в газеті ВОНИ ПРОПАЛИ. Тесі була однією з сестер-близнючок. Це розповідав мені Ваермен. Я почув його голос — *Вважається, що вони потонули*, — і ніби крижаним ножом прохромало мені бік.

— Подай мені оте, — промовила вона, вказуючи на коробку, і я подав. Вона видобула з кишені загорнуту в хусточку фігурку. Зняла з коробки кришку, кинула на мене погляд, у якому

* Сюжетна картина, сценка (фр.).

змішалися хитрість з розгубленістю в тій пропорції, котру важко було бачити, і опустила фігурку. З лунким *бвть* та впала всередину. Вона абияк приладнала кришку на місце, відштовхнувши мою руку, коли я хотів їй допомогти. Відтак простягнула жерстянку мені.

Спитала:

— Ти знаєш, що треба тепер робити? Чи... чи... — Я бачив, як вона намагається вхопити слово, що стрибало отутечки, поряд, але залишалось недосяжним. Глузувало з неї. Я міг їй його подати, але пам'ятаючи, як сам бісився, коли люди намагалися таким чином допомагати мені, чекав. — Чи *він* казав тобі, що з цим слід робити?

— Так.

— То чого ти чекаєш? *Бери* цю курву.

Я поніс банку повз тенісний корт до невеличкого ставка. На його поверхні скидалися коропи, дощ хвилював їх куди більше, ніж мене. Біля лави, як і попереджав мене Ваермен, лежала купка камінців. Я кинув у ставок камінь («Не думай, що вона не почує, в неї дуже гострий слух», — пояснив мені Ваермен), намагаючись не поцілити якогось з коропів. А коробку з фігуркою поніс назад у будинок. Але зайшов спершу не до Порцелянової вітальні, а до кухні. Зняв кришку і витяг з коробки загорнуту в хустку фігурку. Цієї дії не було у ваєрменовій експлуатаційній інструкції, просто мені самому було цікаво.

То виявилася порцелянова жінка, але з відбитим лицем. На його місці залишилася рвана порожнеча.

— *Хто там?* — завокала Елізабет так, що я аж підстрибнув. Я мало не впустив спотворену статуетку на кахляну підлогу, де б вона напевне розлетілася на друзки.

— Це я, Елізабет, — гукнув я у відповідь, поклавши фігурку на полицю.

— Едмунд? Чи Едгар, чи як там тебе.

— Авжеж. — Я пішов до вітальні.

— Ти зробив справу, яку я тобі загадала?

— Так.

— Добре, — зітхнула вона.

— Може, ще чогось хочете? Я напевне зміг би...

— Ні, дякую, золотко. Я певна, що скоро приїде потяг, а я, ти ж знаєш, не люблю подорожувати з повним шлунком. Мені завжди дістається заднє сидіння, а з повним шлунком мене там обов'язково знудить. Ти не бачив моєї жерстянки, моєї коробки з-під «Ніжної Зваби»?

— Гадаю, вона у кухні. Принести?

— Не треба, сьогодні так мокро, — сказала вона. — Я збиралася попросити тебе кинути її у ставок, ставок годиться, але я передумала. Гадаю, в такий мокрий день у цьому нема потреби. Ти ж знаєш, що *не дріб'язкове милосердя, воно спадає теплим дощиком.*

— *З небес*¹⁷⁹, — завершив я за неї фразу.

— Авжеж. Авжеж. — Вона махнула рукою так, ніби останнє слово не мало значення.

— Чому ви не розставляєте свої фігурки, Елізабет? Вони сьогодні всі перемішані.

Вона окинула оком стіл, а коли особливо потужний порив вітру сипонув дощем у вікно, перевела погляд туди.

— До сраки це, — промовила вона, — я, блядь, сьогодні в такому сум'ятті. — А відтак, зі злістю, якої я від неї навіть сподіватися не міг. — Вони всі померли, а мене полишили жити з цим.

Кого-кого, а мене не вразила її раптова брутальність. Надто добре я її розумів. Може, милосердя дійсно не розмінюється на дріб'язок, мільйони люду живуть і помирають з вірою в це, проте... є така штука, як сподівання. Отож.

Вона заговорила.

— *Було б йому ніколи не діставати тієї штуки. Але ж він не знав.*

— Що за штуки?

— Що за штуки, — погодилась вона, кивнувши. — Я хочу сісти на поїзд. Я хочу поїхати *звідси* раніш, як з'явиться одорбло.

Далі ми обоє мовчали. Елізабет заплющила очі й, здавалося, задрімала у своєму візку.

Просто, аби чимсь себе зайняти, я піднявся зі свого крісла, котре прекрасно гляділося б у якомусь джентльменському клубі, і підійшов до столу. Взяв порцелянових дівчинку й хлопчика,

подивився на них, відклав убік. Розглядаючи безглуздий безлад переді мною, я несвідомо намагався чухати собі відсутню руку. На стільниці з полірованого дуба валялася щонайменше сотня фігурок. Можливо, й дві сотні. Серед них була порцелянова жінка у старомодному капелюшку — капелюшку молочниці, подумав я, — але не вона мені потрібна. Капелюшок не той, а крім того, занадто юна. Я знайшов іншу жінку, вона мала довге, фарбоване волосся, ця годилася краще. Щоправда, волосся було трохи задовге і надто темне, проте...

Та ні, це якраз те, що треба, бо ж Пам недавно побувала у перукарні, яку іноді називали «Джерело юності для кризовок середнього віку».

Тримаючи порцелянову статуетку, я думав, що добре було б тут мати такий будинок, куди можна посадовити її читати книжку.

Я хотів перекласти її собі до правої руки — цілком природній рух, бо рука була на місці, я відчував її — але фігурка з брязкотом впала на стіл. Вона не розбилася, та Елізабет розплющила очі.

— Блядь! Це поїзд? Це він свистів? Він кричав?

— Поки що ні, — сказав я. — Вам можна ще трохи подрімати.

— О, ти знайдеш це на другому поверсі, — промовила вона так, ніби я питався в неї про щось, і заплющила очі. — Позвеш мене, коли приїде поїзд. Я так втомилася від вокзалу. І остерігайся одоробла, цей скурвий пиздолиз може з'явитися зненацька.

— Авжеж, буду, — погодився я. Рука мені свербіла нестерпно. Я поліз собі до задньої кишені, сподіваючись, що там лежить блокнот. Там його не було. Я забув його на кухонному столі у Великій Ружі. Відразу моя думка перестрибнула до тутешньої кухні. Там, на столі, де я залишив статуетку, лежав блокнот для домашніх записів. Я поспішив туди, схопив блокнот, сунув його собі між зуби і ледь не бігом кинувся назад до Порцелянної вітальні, на ходу витягаючи з нагрудної кишені авторучку «юнібол»¹⁸⁰. Упав у крісло з плетеною спинкою і гарячково почав малювати порцелянову ляльку, хай собі дощ періщить за вікнами, а Елізабет навпроти мене, роззявивши рота, схилившись на стіл, дрімає у своєму візку. Розтривожені вітром тіні пальм літали по стінах, мов кажани.

Робота не забрала багато часу, і я дещо зрозумів, поки малював: на папір через кінчик авторучки сочилася моя сверблячка. Жінка на малюнку була порцеляною фігуркою, але також вона була Пам. Це була Пам, але також вона була порцеляною фігуркою. Волосся в неї було довшим, ніж я запам'ятав з нашої останньої зустрічі, воно лягало їй на плечі. Вона сиділа на (на ПРИЯТЕЛІ, на ТОВАРИШІ).

На стільці? Ні, у кріслі. У кріслі-гойдалці. Не було в нас такої речі в домі, коли я його покидав, а тепер ось з'явилася. Щось лежало на столі біля неї. Спершу я не міг зрозуміти, що воно таке, аж ось воно вилилося з кінчика ручки і перетворилося на коробку з друкованими літерами на кришці. «Ніжна Зваба»? Невже «Ніжна Зваба»? Ні, написано «Бабусине солодке». Моя ручка сотворила щось поряд з коробкою. Вівсяне печиво. Саме таке, як любить Пам. Поки я на нього дивився, ручка намалювала в руках у Пам книжку, але під таким кутом, що назву я прочитати не зміг. Тим часом ручка начеркала риси від вікна до ніг моєї дружини. Пам казала, там іде сніг, але зараз сніг перестав. Риски були сонячними променями.

Я вирішив, що малюнок завершено, але виявилось, що на ньому не вистачало ще двох деталей. Ручка перейшла до лівого кута аркушу і там вмить з'явився телевізор. Нова модель з плоским екраном, як у Елізабет. А от під ним...

Ручка кінчила і впала. Свербіння зникло. Пальці в мене задерев'яніли. На протилежному боці столу дрімала, все глибше провалюючись у справжній сон, Елізабет. Колись вона напевне була юною й гарною. Колись вона напевне була омріяною дівчиною для якогось юнака. Зараз вона хропла, роззявивши свого майже геть беззубого рота в бік стелі. Якщо десь в тім напрямку перебуває Бог, подумав я, нехай трохи потерпить.

VIII

Я бачив телефони і в бібліотеці, і в кухні, проте бібліотека від Порцелянової вітальні була ближче. Я вирішив, що ні Ваермен, ні Елізабет не образяться на мене через один дзвінок в далеку

Міннесоту. Я взяв слухавку і, притиснувши її собі до грудей, завмер. Поряд з лицарським обладунком, підвічена зі стелі вузькими променями хитрих світильників, на стіні була вітрина зі старовинною зброєю: довга дульнозарядна рушниця, не інакше як часів Американської революції, пістоль-кременівець, кишеньковий деринджер¹⁸¹, що був би на своєму місці у чоботі якогось шулера на річковому пароплаві, карабін-вінчестер. Понад карабіном висів пристрій, котрий тримала в себе на колінах Елізабет того дня, коли ми з Ілсою її вперше побачили. По обох його боках, разом утворюючи перекинута V, висіли чотири шворня. Стрілами їх не годилося назвати, бо були закороткі. Гарпун — ось доладне слово. Вістря вони мали блискучі і на вигляд дуже гострі.

«Такою штукаю можна серйозно вразити, — подумав я, а відтак: — Мій батько був нирцем».

Я викинув ці думки з голови і зателефонував туди, де колись був мій дім.

ІХ

— Хело, Пам, це знову я.

— Я не бажаю тебе більше чути, Едгаре. Ми все вже обговорили.

— Не зовсім. Я не заберу в тебе багато часу. Я тут зараз назираю за старою леді. Вона оце заснула, але я не хочу надовго випускати її з ока.

Попри все, це заінтригувало Пам.

— Що ще за стара леді?

— Її ім'я Елізабет Істлейк. Їй за вісімдесят, вона на межі Альцгаймера. Її постійний доглядач зараз ліквідує якусь проблему з електрикою в чийсь сауні, а я його тут підмінюю.

— Ти захотів повісити собі на груди золоту зірочку «За допомогу німечним»?

— Ні, просто телефоную тобі, щоб довести, що я не здурів, — я притиснув слухавку плечем до вуха, тримаючи в руці малюнок.

— Чому це так тебе хвилює?

— Тому що ти впевнена, ніби все спровокувала Ілса, а вона тут ніяким боком.

— О Господи, ти безнадійний! Якщо вона подзвонить із Санта-Фе і пожаліться, що в неї на кросовку порвався шнурок, ти враз вилетиш туди, щоб привезти їй новий!

— А ще мені не подобається, що ти вважаєш, ніби я тут зсуваюся з глузду, а я якраз в повному порядку. Отже... ти мене слухаєш?

Тиша та тім боці, та й це вже гарно. Вона слухала.

— Ти десять, може п'ятнадцять хвилин, як вийшла з душі. Певне що так, бо ти зараз у халаті і волосся в тебе зачесане назад. Гадаю, ти, як і колись, не любиш сушити його феном.

— Звідки ти...

— Я не знаю звідки. Коли я подзвонив, ти сиділа у кріслі-гойдалці. Ти, мабуть, купила його після нашого розлучення. Читала книжку і їла печиво. Зараз сонячно, сонце світить у вікно. В тебе з'явився новий телевізор, з пласким екраном... — тут я зробив паузу. — І кіт. У тебе є кіт, він спить під телевізором.

На тім кінці запала мертва тиша. Поряд зі мною вітер шпурляв дощем у вікна. Я хотів було спитати її, чи вона там ще жива, але вона сама заговорила, погаслим, зовсім не своїм голосом. Я гадав, вона вже не стане краяти мені серце, але помилявся.

— Перестань стежити за мною. Якщо ти колись мене кохав... перестань шпигувати.

— А ти перестань мені докоряти, — прохрипів я на грані зриву. Раптом згадав Ілсу перед відльотом у Браун, як вона стояла під тропічним сонцем перед терміналом Дельти, дивилася мені в обличчя і говорила: «*Ти заслуговуєш на краще, іноді я дивуюся, чи ти сам віриш в це*».

— Те, що зі мною трапилося — не моя провина. Нема моєї провини в аварії і в цьому, що зараз, теж нема. Я не просив цього.

Вона закричала:

— *Ти вважаєш, що я винна?*

Я заплющив очі, молячи когось, чи щось, утримати мене від відповіді злістю на злість.

— Та ні, звісно що ні.

— Тоді не діставай мене! Перестань мені дзвонити! Перестань ЛЯКАТИ мене!

Вона поклала слухавку. Я так і стояв, тримаючи свою плечем. Навкруги була тиша, потім пролунало голосне «кляц». Затим у телефоні почулося характерне для Думи деркотливе булькотіння. Сьогодні воно звучало якось ніби з-під води. Либонь через дощ. Я поклав слухавку на місце і стояв, дивлячись на лицарський обладунок.

— Гадаю, все пройшло дуже гарно, сер Ланселот, — промовив я до нього.

Відповіді не було, та я на неї й не заслуговував.

Х

Я пройшов заставленим рослинами головним холлом до дверей у Порцелянову вітальню, поглянув на Елізабет і побачив, що вона спить у тій же позі, задерши голову. Її хропіння, що було вразило мене своєю притаманною старості патетичністю, тепер лунало заспокійливо. Інакше дуже легко можна було б уявити, що вона сидить мертва, зі скрученим в'язами. Я вирішив її не будити, хай ще поспить. Відтак подивився праворуч, туди, де починалися широкі головні сходи, і згадав її слова: «О, ти знайдеш це на майданчику другого поверху».

Знайду що?

Можливо, це була чергова маячня, але мені все одно не було чого робити, тож я пройшов через галерею, яка була би сутичком у менш помпезному будинку, — дощ ляпотів по її скляному даху — а там подерся вгору широкими сходами. Не дійшовши п'яти сходинок до верху, я зупинився, придивився, а тоді повільно рушив далі. Дещо там таки було: величезна чорно-біла фотографія в тонкій позолоченій рамці. Пізніше я спитав у Ваєрмена, як це вдалося зроблену у 1920-х чорно-білу фотографію збільшити до такого розміру — вона була щонайменше п'ять футів заввишки і чотири фути в ширину — і майже без втрати чіткості. Він відповів, що її було зроблено, швидше за все, Хасселбладом¹⁸² — найкращим у світі з нецифрових фотоапаратів.

На фото було восьмеро людей, вони стояли на білому піску, а фоном їм слугувала Мексиканська Затока. Високий вродливий чоловік років сорока, у чорному купальному костюмідвійці, що складався з сорочки на бретельках і шортів, схожих на тісні труси, які вдягають під уніформу сьгоднішні баскетболісти. По боках від нього вишикувалися п'ятеро дівчат, найстарша — вже підліток, найменші — однакові білявки, тут я загадав близнюків Бобсі, улюблених героїв моїх перших читанок. Близнючки в однакових купальних платтячках з рюшами трималися за руки. Однаковими були і їхні ганчір'яні, в ідентичних фартушках, ляльки типу Обшарпана Ен¹⁸², близнючки стискали їх, кожна у вільній руці — ляльки нагадали мені про мою Ребу — і темне бавовняне волосся над бездумно усміхненими обличчями ляльок було беззаперечно червоним. На згині руки чоловік — я не мав сумнівів, що це Джон Істлейк, — тримав дівчинку номер п'ять, немовля, з якого поступово виросла оця старезна баба, що зараз хропе вниз. Позаду білого сімейства стояла молода чорна жінка років приблизно двадцяти двох, голова в неї була пов'язана хусткою. Вона тримала кошик для пікніків і, судячи з доволі напружених м'язів на її руках, кошик був важеньким. Три срібні браслети висіли на одному з її зап'ясть.

Елізабет усміхалася, тягнучи свої пухкі рученьки до того, хто знімав цей сімейний портрет. Крім неї не усміхався ніхто, хоча щось схоже на слід посмішки можна було помітити в кутиках рота чоловіка; він був з вусами, тож точно вгадати було важко. Обличчя молодої чорної няні було абсолютно похмурим.

У вільній від підтримування немовляти руці Джон Істлейк тримав дві речі. По-перше, маску для пірнання. По-друге, гарпунний пістоль, який я бачив на стіні у бібліотеці поряд з іншою зброєю. Питання полягало тільки в тім, як мені здалося, чи дійсно виринула, і чи надовго, зі свого ментального туману Елізабет, коли порадила мені піднятися сюди нагору.

Я не встиг додумати цю думку, як внизу піді мною прочинилися вхідні двері.

— Я повернувся! — гукнув Ваермен. — Місію виконано! Ну й хто ж тепер не захоче випити?

Як намалювати картину (V)

Не бійтеся експериментувати; знайдіть свою музу і дозвольте їй скеровувати вас. Зі зміцненням таланту музою Елізабет стала чудесна балакуча лялька Новін. Чи так їй здавалося. А коли вона зрозуміла, що помилялася — коли у Новін змінився голос — було вже пізно. Проте спочатку все мусило йти чудово. Як завжди буває з віднайденням власної музи.

Наприклад, пиріг.

— Зроби, щоб він упав на долівку — каже Новін. — Зроби, щоб він упав на долівку, Ліббіт!

Вона це може зробити, отже й робить. Малює спечений Нянею Мельдою пиріг на підлозі. Ха! Як він лягнувся на підлогу! А Няня Мельда стоїть над ним, досадливо уперши руки в боки.

А чи соромно стало Елізабет, коли це дійсно трапилося? Соромно і трішечки лячно? Гадаю, що так.

Я певен, що так. Дітям підлість завжди видається забавною поки вона живе лише в уяві.

Були й інші розваги. Інші експерименти. Аж поки врешті у 1927 році...

У Флориді всі позасезонні урагани називають Аліса. Це щось на кшталт жарту. Але той, що з виттям налетів від Затоки у березні того року, мусив би отримати ім'я Елізабет.

Лялька нашепотіла їй у вухо голосом, який певно звучав як той вітер, що колише пальми вночі. Або як відлив, що перегортає мушлі під Великою Ружею. Нашепотіла, коли Ліббіт вже переступала поріг сну. Розказала їй, як було б весело намалювати велику бурю. І ще дещо.

Новін каже — Є потаємні речі. Поховані скарби, які відкриє шторм. Речі, які Татові цікаво було б знайти, цікаво подивитися на них.

Трюк подіяв. Елізабет не вельми й хотілося малювати шторм, але якщо так можна порадувати Тата? Невідпорний аргумент.

Тому що Тато того року був сердитим. Він сердився на Аді, котра навіть після поїздки до Європи не збиралася повертатися до школи. Аді не бажала знайомитися з пристойними людьми і відвідувати пристойні бали дебютантів. Їй задурило голову Емері... А він зовсім не належав до Пристойних — з погляду Тата.

Тато каже — Він не нашого поля, він Целулоїдний комірець, а Аді каже — Він мого поля, не важливо який там комірець, і Тато шаленіє.

Сварки бували жорстокі. Тато злостився на Аді, а вона на нього. Ганна й Марія злостилися на Аді через те, що та знайшла собі красивого бойфренда, котрий, з одного боку, старший за неї, а з іншого — нижчий за статусом. Близнючок лякав увесь цей гвалт. Ліббіт теж. Няня Мельда все частіше робила заяви, що аби не Тесі з Ло-Ло, вона вже давно повернулася б у Джексонвіл до своєї родини.

Елізабет малювала всі ці речі, тож я їх бачив.

Докипілося до того, що врешті зірвало покришку. Аді і її Недостойний молодик втекли до Атланти, де Емері була обіцяна робота у конкурентів. Тато бісився. Великі Злюки, що приїхали на вікенд додому з Брейденської школи, підслухали, як він розмовляв по телефону в своєму кабінеті, кажучи комусь, що Емері Полсона скоро привезуть назад і він його відшмагає нагаєм до півсмерті. Він їх обох відшмагає!

Відтак він каже — Та ні, заради Бога. Хай буде, як буде. Вона сама собі послала постіль. Сама хай в ній і спить.

Після цього прийшла буря. Аліса.

Ліббіт відчувала її наближення. Вона відчувала, як почав здійматися вітер і дуги з простих грифельних, чорних, як смерть, штрихів. Потужність справжнього урагану, коли він врешті надійшов — безпросвітна злива, гомінкі, як у паротяга, завивання бурі, — налякала її дуже, так, ніби вона звала собаку, а з'явився вовк.

Але потім вітер ущух, вийшло сонце і все було гаразд. Краще, ніж просто добре, бо наслідки Аліси примусили на якийсь час забути про Аді і її Недостойного молодика. Елізабет навіть чула, як Тато стиха щось наспівував, розчищаючи з містером

Шенінгтоном двір перед будинком. Тато сидів за кермом маленького червоного трактора, а містер Шенінгтон накладав обламане пальмове гілляччя й листя у маленький причеп, що тягнувся позаду.

Лялька шепотіла, муза розповідала свою казку.

Елізабет прислухалась і того ж дня намалювала місце напроти Відьмацької скелі, де, як їй нашепотіла Новін, лежать зараз на видноті поховані скарби.

Ліббіт просить Тата піти і подивитися, вона прохає, прохає, прохає. Тато каже — Ні. Тато каже, що він надто втомлений після роботи у дворі, надто виснажений.

Няня Мельда каже — У воді вас, може, трохи попустить, містере Істлейк.

А ще Няня Мельда каже — Ви ж знаєте, яка вона зараз. Якщо вона каже, щось там є, то, можливо...

Отже, вони спускаються на берег до Відьмацької скелі — Тато в купальному костюмі, який йому вже замалий, і Елізабет, і близнючки, і Няня Мельда. Ганна з Марією були в школі, а Аді... та краще не згадувати про неї. Аді В НЕМИЛОСТІ. Няня Мельда несла червоний пікніковий кошик. У ньому була їжа, капелюшки від сонця для близнючок, рисувальні знаряддя Елізабет, Татів пістоль і кілька гарпунів до нього.

Тато взуває свої ласти, забрідає в солоний бульйон по коліна і каже — Тут холодно! Краще б це не забрало багато часу, Ліббіт. Розповідай мені, де лежать твої скарби.

Ліббіт каже — Я розкажу, а ти мені пообіцяєш віддати порцелянову ляльку?

Тато каже — Будь-яка лялька — твоя, це законний приз за спасіння на морі.

Муза це побачила, а дівчинка намалювала. Так заснувалося їх майбуття.

9 — ЦУКЕРКА БРАУН

I

Через два дні я вперше намалював корабель.

Спочатку я назвав картину «Дівчина і Корабель», потім «Дівчина і Корабель № 1», хоча не така в неї була справжня назва; справжня була — «Ілса і Корабель № 1». Корабельна серія навіть більше за справу Цукерки Брауна підштовхнула мене до остаточного рішення виставити мої роботи. Якщо Наннуцці захоче робити виставку, я згоден. Не тому, що я жадав того, що Шекспір назвав «дутою репутацією» (цією цитатою я заборгував Ваермену), а тому, що дійшов висновку, що Елізабет має рацію: не варто накопичувати мої картини на острові Дума.

Серія «Корабель» виходила гарною. Можливо, ці картини були навіть видатними. Коли я їх закінчував, вони сприймалися саме такими. А ще вони були злими, потужними ліками. Гадаю, я зрозумів це з найпершою картиною, яку зробив серед глибокої ночі на Валентинів день. Наприкінці життя Тіни Гарібальді.

II

Сновидіння було не те щоб кошмаром, але його реалістичність поза моєю спроможністю описати це словами, хоча я й зафіксував частку пережитих почуттів на полотні. Не всі, тільки децицію. Хоча, либонь, достатньо. Захід сонця. У тому моєму сні, і в усіх наступних, завжди сідало сонце. Помпезне червоне сяйво заливало захід, сягаючи аж до неба, де воно спершу блідло до помаранчевого кольору, а далі до потойбічного зеленого. Затока лежала тиха, ніби мертва, лише найдріб-

ніші глазуровані бурунці виказували, що вона дихає. У відзеркаленому сьйві сонця вона була схожа на величезну, сповнену кров'ю очницю.

На тлі цього пекельного світла даленів силует занехаяного трищогловика. Безвільно висіли зогнілі вітрила корабля, червоний вогонь просвічував крізь їхні діри й проріхи. На борту не було жодної живої душі. Достатньо було короткого погляду, щоб це зрозуміти. Від судна віяло глибокою небезпекою, ніби воно було оселею якоїсь моровиці, котра знищила всю його команду, залишивши тільки цей труп з гнилої деревини й конопляного лахміття тросів і вітрил. Пам'ятаю, у мене було враження — якщо пролетить над ним зараз якийсь птах, чайка або пелікан, він впаде на палубу з обгорілим пір'ям.

Ярдів за сорок від судна виднівся гребний човен. У ньому, спиною до мене, сиділа дівчина. Її руде волосся було наскрізь фальшивим — у жодної живої дівчини не могло бути такого сплутаного кужелю на голові. А ще її зраджувало платтячко. На ньому повторювався геометричний візерунок і написи Я ВИГРАЮ — ТИ ВИГРАЄШ. Ілса носила цю сукенку, коли їй було чотири чи п'ять роцків... десь, як тим близнючкам, котрих я бачив на сімейному портреті на майданчику сходів, що ведуть на другий поверх *Ель Паласіо*.

Я хотів закричати, застерегти її, щоб не наближалася до зогнилого корабля. І не міг. Безпорадний. Та, здавалося, це не має ніякого значення. Вона просто сиділа у тому симпатичному човнику, в Ілсиній сукенці в решіточку, погойдуючись на м'яких хвилях, і дивилася.

Я впав з ліжка, і впав на хворий бік. Я закричав від болю і перекинувся на спину, знадвору чулися звуки прибою, а з-під будинку лагідне мурмотіння мушель. Вони нагадали мені, де я, але не заспокоїли мене. *«Я виграю, — промовляли вони, — я виграю, ти виграєш. Я виграю, ти виграєш. Я виграю. Пістолет, я виграю. Фрукт, ти виграєш. Я виграю, ти виграєш»*.

Моя відсутня рука, здавалося, горіла. Щоб не збожеволіти, я мусив це припинити, і на це була лише одна рада. Я піднявся нагору і наступні три години малював наче скажений. На столі переді мною не було моделі, жодного об'єкту не спостерігалось

з мого вікна. Та й не потребував я нічого. Все, що треба, було у мене в голові. І, працюючи, я зрозумів до чого настирливо тягнули всі мої картини. Не обов'язково до дівчинки у човнику; вона слугувала хіба що додатковою приманкою, зачіпкою в реальності. До корабля я стримів увесь цей час. До корабля й заходу сонця. Обернувшись подумки назад, я усвідомив, всю глумливість ситуації: «Хелло», перший мій малюнок, зроблений олівцями того дня, коли я прибув сюди, був найближчим наближенням до головної цілі.

III

Я повалився у ліжку десь о пів на четверту й проспав до дев'ятої. Прокинувся, як новенький, з відчуттям свіжості і чистоти. Погода стояла чудова: так тепло й безхмарно вже тиждень не було. Баумгартени готувалися до повернення на північ, але я ще встиг душевно зіграти з їхніми хлопцями у фрізбі на пляжі. Мій апетит мені нагадував про себе, а біль — ні. Чудово знову відчутти себе юним, хай хоч на годинку.

У голові в Елізабет також розвиднілося. Поки вона розставляла свої фігурки, я прочитав їй кілька віршів. З нами був Ваєрмен, нарешті неутомлений і в гарному гуморі. Світ видавався славним того дня. Це вже потім мені спало на думку, що Джордж Цукерка Браун заманював дванадцятирічну Тіну Гарібальді саме в ті хвилини, коли я читав Елізабет вірш Ричарда Вілбура¹⁸⁴ про прання «Любов нас кличе до простих речей». Я вибрав його, бо випадково побачив у свіжій газеті повідомлення, що він став чимсь на кшталт тематичного вірша до Валентинового дня. Викрадення Гарібальді виявилось зафіксованим на плівці. Відеотаймер показував, що воно трапилося рівно о 15:16, десь о цій порі я саме зробив паузу, щоб сьорбнути зі своєї склянки ваєрменового зеленого чаю, і розгорнув аркуш з віршем Вілбура, який я роздрукував з Інтернету.

По технічному двору торгівельного центру «Кросроудс» стояли камери стеження. Гадаю, проти дрібних крадіїв. Цього разу вони зафіксували викрадення дитячого життя. Вона з'являється

в кадрі, йдучи зліва направо, худеньке дівча з рюкзаком на спині. Ймовірно, вона хотіла зайти у торговельний центр, перш ніж продовжити шлях додому. На запису, що його з якоюсь одержимістю не переставали крутити телеканали, можна було побачити, як він виникає з боку вантажного пандусу і бере її за зап'ясток. Вона піднімає на нього очі і, здається, про щось питає. Браун у відповідь киває і веде її геть. Спершу вона не пручається, але далі — вже перед тим як їм зникнути за сміттєвим контейнером — вона намагається вирватись. Але він міцно тримає її зап'ястя і вони зникають з поля зору камери. За висновками окружного патологоанатома, він убив її менш ніж через шість годин, проте, судячи з жахливих слідів на її тілі, ті години мусили видатися дуже довгими дівчинці, котра за своє життя нікому не завдала шкоди. Безкінечними вони їй мусили видатися.

«А за прочиненим вікном повітря ранку всуціль промите ангелами», — пише Ричард Вілбур у «Любові... до простих речей». Ні, Ричарде, аж ніяк! То були просто ганчір'яні ляльки.

IV

Баумгартени відбули додому. Собаки Годфрі погавкали їм на прощання. У дім, де вони жили, приїхала бригада компанії «Веселі служниці» й завдала йому добрячу чистку. Собаки Годфрі прогавкали їм привіт (і *прощавайте*). Викинуте у рівчак, мов мішок зі сміттям, голе від пояса донизу тіло Тіни Гарібальді знайшли за ігровим полем дитячої бейсбольної ліги у Вілк-парку. По 6-му каналу показали її матір, вона ридала, роздираючи собі нігтями щоки. Замість Баумгартенів приїхали Кінтерни. Гості з Толідо звільнили № 39 і там оселилися три приємні літні леді з Мічигану. Старенькі багато сміялися, а коли бачили мене або Ваєрмена, вони зазивно гукали — *агов-егей*. Не знаю, чи користувалися вони нововстановленим вай-фай у своєму № 39, але першого ж разу, коли я грав з ними у скребл, вони нагодували мене сніданком. Коли старенькі леді виходили на післяобідні прогулянки, собаки Годфрі гавкали безустанно.

Працівник автомийки «Джет-вош» у Сарасоті зателефонував до поліції й повідомив, що хлопець на відео з Тіною Гарібальді дуже нагадує його колегу-мийщика на ім'я Джордж Браун, котрого всі звать «Цукерка». У Валентинів день Цукерка Браун пішов з роботи після полудня десь о пів на третю, сказав той чоловік, і повернувся тільки наступного ранку. Пояснив, що погано почувався. Мийка «Джет-вош» містилася лише за квартал від торгівельного центру «Кросроудс». За два дні після Валентинового дня я завітав до *Паласіо* і побачив у тамтешній кухні Ваермена, він сидів біля столу, закинувши назад голову, і весь тремтів. Коли конвульсії минулися, він заявив мені, що відчувається прекрасно. Коли я сказав, що вигляд у нього аж ніяк не прекрасний, він різким, несхожим на себе тоном порадив мені тримати мої опінії при собі. Я показав йому три пальці і спитав скільки з них він бачить. Він відповів, що три. Я показав два і він сказав — два. Не без важких чуттів я вирішив залишити все, як є. Знову. Кінець кінцем, не був же я наглядцем при моєму Ваермені. Я намалював «Дівчину і Корабель № 2», а потім і № 3. На картині № 2 дівчинка у човні була в синьому крапчастому платтячку Реби, але мене не покидала впевненість, що це все одно Ілса. А на № 3 щодо цього вже не було ніяких сумнівів. Її волосся тут перетворилося на ніжно-шовковисту кукурудзяну чуприну, яку я пам'ятав з тих часів, і вдягнена вона була в блузку-матроску з гаптованим примхливим орнаментом коміром, яку я мав причини добре пам'ятати: вона була в цій блузі, коли якось у неділю впала з яблуні, що росла позаду нашого будинку, і зламала собі руку. На картині № 3 корабель трохи розвернуло, тож я зміг прочитати перші літери його назви, що, намальована облупленою фарбою, збереглася на носу: ПЕР. Я не мав жодного уявлення, якими можуть бути решта літер. Ця картина також виявилася першою, де з'явився гарпунний пістоль Джона Істлейка. Він лежав на одній з лав човна, заряджений. Вісімнадцятого лютого приїхав приятель Джека, щоб допомогти з ремонтом у якомусь з орендних будинків. Собаки Годфрі обгавкали його всією капелією, припрошуючи заходити у будь-який зручний для нього час, коли йому намріється, щоб добрячий кусень було вирвано з його високо

посадженої, упакованої у гіп-гопівські джинси жопки. Поліція опитала дружину Цукерки Брауна (вона також називала його Цукеркою, всі кругом називали його Цукеркою, він, певне, й Тіні Гарібальді запропонував звати його Цукеркою, перш ніж піддати її тортурам і вбити) про його місцеперебування у Валентинів день. Вона сказала, що, можливо, він і був тоді хворий, але хворів не вдома. Додому того дня він з'явився близько восьмої вечора. Вона сказала, що їй він приніс коробку шоколадних цукерок. Вона сказала, що він завжди любив робити такі милі подарунки. Двадцять першого лютого любителі кантрі-музики сіли у свій спортивний автомобіль з відкритим верхом і рвонули у північний клімат, з якого були сюди з'явилися. На їх місце ніхто не приїхав. Ваермен сказав, що це ознака скорого завершення напливу зимових птахів. Він сказав, що сезон завжди закінчується трохи раніше на острові Дума, де нема жодного ресторану і ніяких туристичних атракціонів (навіть мізерної ферми з алігаторами!). Собаки Годфрі гавкали не перестаючи, ніби проголошували — хай наплив зимових курортників і вщухатиме, але ще не близько до його цілковитого завершення. Того ж дня, коли автогонщики покинули Думу, в дім Цукерки Брауна у Сарасоті з'явилася поліція з ордером на обшук. За інформацією 6-го каналу, вони вилучили кілька речей. Наступного дня три старенькі леді з № 39 під час гри в скребл знову пригостили мене сніданком; у грі я й близько не доповз до «потрійного рахунку», зате дізнався, що існує слово *qiviuq**. Коли я повернувся додому і ввімкнув телевізор, на 6-му каналі, що цілодобово транслюється на все Сонячне узбережжя, йшли **ОСТАННІ НОВИНИ**. Цукерку Брауна заарештовано. За інформацією «джерел, близьких до розслідування» дві речі з тих, що були вилучені під час обшуку оселі Брауна, є предметами білизни, один з яких має на собі сліди крові. Далі, так само невідворотно, як після ночі надходить день, відбудеться аналіз ДНК. Цукерка Браун не став чекати. Наступного дня газети цитували його зізнання поліції: «Я був нетверезим і вчинив жахливе».

* Підшерстя приполярного мускусного вівцебика (слово перейшло в англійську з мови індіанців-інуїтів).

Таке я прочитав, п'ючи свій ранковий сік. Над статтею була Картинка, я вже встиг запам'ятати її не гірше за фото застреленого в Далласі Кеннеді. На ній пальці Цукерки Брауна зімкнуті на зап'ясті Тіни Гарібальді, вона підняла на нього очі, і в них запитання. Задзвонив телефон. Я, не дивлячись, взяв слухавку й промовив хелло. Думками я був біля Тіни Гарібальді. Телефонував Ваермен. Він запитав, чи не міг би я зараз ненадовго прийти до них. Я відповів — авжеж, звичайно, хотів попрощатися, аж раптом зрозумів, що чую, ні, не в його голосі, а щось під сподом, що аж ніяк не є нормальним. Я спитав, що трапилось.

— Здається, я осліп на ліве око, мучачо.

Він стиха розсміявся. Сміх цей був дивним, розгубленим.

— Я знав, що цього не оминуть, але все'дно для мене це шок.

Напевне, ми всі таким чином почуватимемося, коли прокинемося м-м-мер... — Захлинаючись, він втягнув повітря. — Ти можеш прийти? Я намагався додзвонитися Анні-Марії з Приватної санітарної служби нашого округу, але вона десь на виклику, і... то ти прийдеш, Едгаре? Будь ласка!

— Я зараз же буду в тебе. Тільки тримайся, Ваермене. Залишайся, де стоїш, і тримайся.

V

З власними очима я давненько вже не мав проблем. Аварія призвела до пониження гостроти периферійного зору, тож я вже звик крутити шиєю, коли хотів розгледіти щось збоку, що раніше легко визначив би, не повертаючи голови, решта мого зорового департаменту була в порядку. Виходячи до безликого орендованого «шеві», я гадав, що міг би відчувати, якби та чортова червона муть раптом знову почала затуляти переді мною світ... чи якби прокинувся одного ранку з чорною дірою перед собою, замість половини світу. Мене дивувало, як це Ваермен у цій ситуації спромігся ще й на сміх. Навіть такий неголосний.

Я вже взявся за ручку дверцят свого «малібу», аж тут згадав, що Ваермен сказав, що Анна-Марія Вістлер, котрій він довіряв міс Істлейк, коли сам кудись відлучався на довший термін, зараз

на виклику. Я поспішив назад у дім і набрав номер мобільного Джека, бажаючи, щоб він відповів і зміг приїхати. Він відповів, і він міг. Це вже було очко на користь нашої команди.

VI

Того ранку я вперше виїхав за кермом за межі острова, і целку я собі порвав солідно, одразу потрапивши на Тамаямі у суцільний потік машин, що прямували на північ. Ми направлялися до Меморіального шпиталю Сарасоти. Так порекомендував лікар Елізабет, котрому, попри блаженські протести Ваермена, я встиг зателефонувати. А тепер Ваермен питав мене, чи я в порядку, чи я певен, що можу це зробити, чи не краще було б, щоб Джек його повіз, а я залишився з Елізабет.

— Я у повному порядку, — запевнив я його.

— Та в тебе вигляд насмерть переляканий. Це навіть я бачу. — Він покосився на мене правим оком. Ліве теж намагалося слідувати в тому ж напрямку, втім, без великого успіху. Запалене, і трохи вивернуте, воно сочилося безпорадними слізьми. — Що, будеш викручуватися, мучачо?

— Не буду. Але ж ти чув, що сказала Елізабет. Якщо ти не поїдеш добровільно, вона візьме мітлу і виштурхає тебе з дому.

Йому не хотілося, щоби «міс Істлейк» знала про його негарди, але вона зі своїм ходунком якраз ввійшла до кухні і підслухала кінець нашої з ним розмови. Крім того, їй залишалося менше, ніж Ваермену. Це висіло між нами невимовленим, але ми пам'ятали про це.

— Якщо вони захочуть тебе госпіталізувати... — почав я.

— Аякже, звісно захочуть, це в них, курва, як рефлекс, але цього не буде. Інша справа, аби вони могли мене підлатати. Я їду тільки тому, що Гедлок, сподіваюсь, зможе мене переконати, що це не довічний проїоб радару, а лише тимчасовий збій. — Він несміливо посміхнувся.

— Ваермене, що в тебе к-бісу за проблеми?

— Все свого часу, мучачо. Що ти тепер малюєш?

— Це наразі неважливо.

— О Боже, — промовив Ваермен. — Схоже, не тільки я втомився від запитань. А ти знаєш, що взимку кожний сороковий з тих, хто постійно їздять по Тамаямі, потрапляє в автодорожню пригороду? Це правда. А ще якось передавали у новинах, я сам це чув, що для астероїду розміром, як Астродром¹⁸⁵ у Х'юстоні, шанси впасти на землю значно вищі за...

— Чому б нам не їхати з музикою? — сказав я, вмикаючи радіо.

— Гарна ідея, — кивнув він. — Тільки щоб ніякого сраного кантрі.

Спершу я не второпав, а відтак згадав гостей на спортивній машині, з котрими ми нещодавно розпрощалися. Я знайшов найгучнішу, з мінімумом балаканини, станцію в цьому регіоні, що охрестила себе «Кістка». На її хвилі «Назарет»¹⁸⁶ якраз верещали свою «Собачу шерсть».

— Ага, це рок'н'рол в стилі обригай-собі-штани, — повеселішав Ваермен. — Тепер можеш теревенити досхочу, *mi hijo**

VII

День видався довгим. Будь-який день, викинутий на конвеєр сучасної медицини — особливо в місті, перевантаженому літніми, часто хворобливими гостями, — видається довгим. Ми затрималися там до шостої. Ваермена дійсно хотіли госпіталізувати. Він відмовився.

Я більшість часу провів у тамтешніх чистилищах чекалень, де журнали старі, стільці жорсткі, а телевізор завжди прикручено десь високо в кутку. Я висиджував, я слухав занепокоєні розмови, навпіл з кудкудаканням телевізора, і час від часу виходив у холи, де дозволялося користуватися стільниковими телефонами, і з ваерменового апарату дзвонив Джеку. Як там вона? Чудово. Вони грали у «пачизі»¹⁸⁷. Потім по новому представляли все у Порцеляновому місті. На третій раз вони їли сандвічі й дивилися *Опру*. На четвертий — спали.

* Синку (ісп.).

— Передайте йому, що всі її позиви до туалету наразі було задоволено, — відрепортував Джек.

Я передав. Ваермену було приємно це почути. А конвеєрна смуга повільно сунулась далі.

Три чекальні, одна у головному приймальному покої, де Ваермен відмовився навіть узяти до рук анкету — можливо, через те, що не зміг би її прочитати (я сам вніс туди необхідну інформацію), друга в неврології, де я познайомився з Джином Гедлоком, лікарем Елізабет, та мертвотно-блідим чоловіком з борідкою на ім'я Герберт Принсип. Доктор Гедлок відреконував його як найкращого невролога у Сарасоті. Принсип не заперечив і не віджартувався. Остання почекальня була на третьому поверсі, у царстві Суперобладнання. Тут Ваермена повели не на магнітно-резонансну томографію — процес, з яким я сам був аж занадто добре знайомий, — а на рентген, у дальній кінець коридору, де, як я собі уявив, збереглася, уся в пилюці, занехаяна в наші модерні часи комірчина. Ваермен віддав мені на зберігання свій медальйон з Марією і залишив мене чекати й дивуватися, чому найкращий невролог Сарасоти вирішив застосувати до нього таку старомодну технологію. Ніхто не потурбувався тим, щоб мене просвітити.

Телевізори в усіх трьох чекальнях були налаштовані на 6-й канал, і я знову й знову бачив ту Картинку: Цукерка Браун вхопив за зап'ястя Тіну Гарібальді, вона дивиться вгору на нього, на її обличчі застиг той вираз, що його будь-хто, вихований у-більш-менш пристойній родині, визнає в глибині свого серця за жахливий, бо знає, що він означає. Ви навчаєте своїх дітей обережності, закликаєте їх бути дуже обережними, бо незнайомці можуть становити для них загрозу, і вони, либонь, вам вірять, проте діти в гарних родинях одночасно виховуються з вірою в те, що безпека є їхнім вродженим привілеєм. Тож в її очах читалося: *Так, містере, скажіть мені, що я мушу робити.* Очі промовляли: *Ви доросла людина, а я дитина, тож скажіть мені, що вам треба від мене.* Очі промовляли: *Мене виховували у повазі до старших.* А найбільше вбивало те, що в її очах читалося: *Мене ніхто в житті ніколи не ображав.*

Я не вважаю, що ті безкінечно повторювані репортажі і майже безперервно показувана Картинка стали причиною того, що трапилось потім, але хіба вони не зіграли свою роль? Авжеж. Звісно, що зіграли.

VIII

Вже смерклося, коли я виїхав з платного гаражу і повернув на південь, на Тамаямі, взявши курс на Думу. Спершу я не звертав уваги на Ваермена, цілком зосередившись на кермі й дорозі, чомусь впевнений, що удача мене вже покинула і нам не оминути якогось інциденту. Коли ми проїхали поворот на острів Сіеста, рух на шосе трохи вщух, і я почав розслаблятися. Коли ми наблизились до «Кросроудс», Ваермен сказав: «Заїдьмо».

— Хочеш купити собі щось в бутіку Gap, чи Joe Boxer? Парочку маечок з кишеньками?

— Не пащекуй, а давай, заїжджай. Паркуйся під ліхтарем.

Я став під ліхтарем і вимкнув двигун. Мене охопило трохи моторошне почуття, хоча парковка була більш як наполовину заповнена, а Цукерка Браун, як я знав, захопив Тіну Гарібальді по інший бік «Кросроудсу», там, де вантажний двір.

— Гадаю, тепер я можу все розповісти, — промовив Ваермен. — Ти заслужив на те, щоб все почути. Бо був до мене добрим. І був добрим заради мене.

— Знов за рибу гроші, Ваермене

Він склав руки на сірій тоненькій теці, яку йому видали в шпиталі. На обкладинці стояло його ім'я. Він мовчки підняв один палець, гамуючи мене — дивився він прямо перед собою, на універсам Bealls¹⁸⁸, що замикав цей кінець торгівельного центру.

— Я хочу все зробити зразу. Тобі так годиться?

— Авжеж.

— Моя історія, вона... — він обернувся до мене, раптом оживившись. Ліве око в нього залишалося червоним і безупинно сльозилося, але тепер воно принаймні дивилося на мене разом з іншим. — Мучачо, ти колись бачив оті передачі про хлопців, що виграють двісті-триста мільйонів доларів у Powerball¹⁸⁹?

— А хто їх не бачив.

— Там когось запрошують на сцену, вручають йому величезний фальшивий картонний чек, а він щось говорить, майже завжди якусь муйню, але це гарно, в таких ситуаціях недоладність це саме те, що треба, бо вибирати всі ті срані номери — теж треба мати відвагу. Абсурд. У такій ситуації найкраще, що ти можеш сказати, це — я поїду в той сраний «Дісней Ворлд». Ти розумієш про що я?

— Поки що мало.

Ваермен озирнувся, подивившись на людей, що входили й виходили з магазину, позаду якого собі на горі й біль Цукерку Брауна зустріла Тіна Гарібальді.

— Я також виграв *la loteria*. Хоча в недобрий спосіб. Реально. Я сказав би, це був найгірший у світі варіант. У минулому житті я був правником у місті Омаха. Я працював у юридичній фірмі «Файнгам, Дулінг і Аллен». Жартівники — одним з них був і я — називали їх «Лайногам, Дупінг і Сраллен». Насправді то була крута фірма, чесно, не сумнівайся. Ми робили добрий бізнес, і я мав гарний статус. Я був холостяком — а мав тоді вже тридцять сім років — і вважав, що, напевне, така моя доля на все життя, Едгаре. А потім до міста приїхав цирк. Я маю на увазі справжній цирк, з великими кицьками, акробатами. Більшість артистів були інших національностей, як воно часто буває. Була там сімейна трупа літаючих акробатів з Мексики. Одна з циркових бухгалтерок Хулія Траверс також була з Мексики. Крім ведення рахунків, вона ще й виконувала функції перекладачки для тих літунів.

— Я не ходив до цирку. Ваермен, хіба що, інколи втикає на рок-концертах, його не пре від цирку. Але ж тут знову втрутилася лотерея. Кожні кілька днів циркові канцеляристи тягнули з капелюха папірці, визначаючи, хто йтиме на за купу їдла для офісу — чіпси, соуси, кава, содова. Одного дня, коли вони працювали в Омасі, позначений папірець витягла Хулія. Коли вона вже з покупками йшла через паркінг до свого фургончика, туди на великій швидкості вїхав вантажений овочами ваговоз і вдарив низку візків — ти ж знаєш, як їх там виставляють довгими поїздами?

— Так.

— Отже. Бум! Візки покотилися на тридцять футів, вони б'ють Хулію, в неї зламано ногу. Вона бачила візки, але не мала ніякого шансу уникнути. Неподалік на тім паркінгу трапився коп, він почув зі своєї машини її крик. Викликав швидку допомогу. Він же змусив водія овочевої вантажівки дихнути в алкотестер. Той видав 0,17¹⁹⁰.

— Це багато?

— Так, *мучачо*. У Небрасці 0,17 важить не двісті доларів штрафу, а набагато серйозніше. За порадою лікаря швидкої, котрий надавав їй допомогу, Хулія звернулася до нас. Нас у той час було 35 юристів у «Лайногам, Дупінг і Сраллен», тож справа Хулії про завдання їй особистої шкоди могла потрапити до будь-кого з цієї зграї. Отримав її я. Ти помічаєш, як із цифр починає вибудовуватись логічний ряд?

— Так.

— Я не просто став її правником; я на ній одружився. Вона виграє справу і отримує великий кавалок грошей. Цирк, як годиться циркам, покидає наше місто, залишаючи в ньому одну з бухгалтерок. Чи треба тобі розповідати, як нестямно ми кохали одне одного?

— Ні, — відповів я. — Я чую це кожного разу, як ти промовляєш її ім'я.

— Дякую тобі, Едгаре. Дякую.

Він сидів, похиливши голову, поклавши руки на свою теку. Відтак витяг із задньої кишені пошарпане, пухле портмоне. Я здивувався, як йому вдавалося висиджувати на такому паковіщі. Він погортав маленькі відділення для фотокарток і важливих документів, знайшов і витяг фото темноволосої, темноокої жінки у білій блузі-безрукавці. На вигляд років тридцяти. З тих, що від них аж серце заходиться.

Промовив: «*Mi Julia*». Я хотів повернути йому карточку, але він похитав головою і дістав іншу. Мені лячно було дивитися. Але він мені її простягнув і я її взяв.

Там була Хулія Ваермен у мініатюрі. Те ж темне волосся обрамляло досконале біле обличчя. Ті ж темні, урочисті очі.

— Есмеральда, — сказав Ваермен. Я подумав про те, що очі на фотографії й очі, що дивилися на Цукерку Брауна на Картинці,

вельми схожі. Хоча, можливо, всі діти мають схожі очі. Мені почала свербіти рука. Та, яку було спалено у шпитальному сміт-тезничувачі. Я почесав крізь неї собі ребра. Звичайна справа.

Ваермен забрав назад фотокартки, коротко торкнувся кожної сухими губами з жагою, яку жахливо було споглядати, і знов поклав їх до прозорих кишеньок. Явне тремтіння рук не дозволило йому зробити це швидко. Гадаю, із зором у нього теж були проблеми.

— Насправді, *аміго*, нема потреби навіть дивитися на ті цифри. Можна заплющити очі і слухати, як вони встають по своїх місцях: *лясь, лясь і лясь*. Везунчикам просто фортунить «Клац!».

Він цоркнув язиком від піднебіння і звук бентежно лунко прозвучав у крихітній кабіні.

— Коли Есмі виповнилося три роки, Хулія пішла на неповний робочий день в організацію «Достойна робота. Проблеми емігрантів», у центрі Омахи. Допомогала іспаномовним із зеленими картками і без карток знайти роботу та рекомендувала законні способи набуття громадянства тим нелегалам, які того бажали. Заклад був безпафосним, містився на першому поверсі, але вони там робили більше практичних добрих справ, аніж усі ті марші з транспарантами. На Ваерменову скромну думку.

Він міцно затулив очі руками і глибоко, з присвистом вдихнув. Відтак його кулаки з глухим стуком впали на теку.

— Коли те трапилося, я перебував у справах у Канзас-Сіті. З понеділка по четвер Хулія працювала вранці в «Достойній роботі», а Есмі була у дитсадку. Гарному садочку. Я міг би позиватися до нього і виграти — запросто довести до зубожіння жінку, яка ним керувала, але не став. Бо навіть у своєму горі я розумів, що те, що трапилося з Есмеральдою, могло трапитися з будь-якою дитиною. Це просто *la loteria, entiendes**? Одного разу наша фірма вела справу проти якоїсь компанії, що виробляє штори — я персонально нею не займався — там немовля, лежачи у колісці, захопило шнур від шторки, проковтнуло його і вдавилось на смерть. Батьки дитини виграли позов і отрима-

* Лотерея, розумієш? (*исп.*).

ли грошову компенсацію, але ж їх дитина залишилася мертвою, а не було б шнура, на його місці могло опинитися щось інше. Якась іграшка чи монета. Або скляна кулька. — Ваєрмен знизав плечима. — Скляна кулька вбила Есмеральду. Вона поклала її собі до рота під час гри і вдавилася на смерть.

— О Господи, Ваєрмене. Мені так жаль!

— Вона була ще жива, коли її привезли у шпиталь. Та жінка з дитсадка зателефонувала Хулії й мені. Вона щось лопотіла, мов божевільна. Хулія вискочила з роботи, стрибнула у свою машину і погнала як скажена. А за три квартали від шпиталю врзалася лоб у лоб у муніципальну вантажівку. Вона померла на місці. На той момент наша дочка вже хвилин двадцять як теж була мертвою. Медальйон Діви Марії, що ти його тримав, поки я проходив огляд... він належав Хулії.

Запала тиша, ніхто з нас її не порушував. Я не мав слів; що можна було на таке сказати. Відтак він закінчив.

— Це і є одним з варіантів Powerball¹⁹¹. П'ять номерів, плюс надважливий номер-бонус. Клац, клац, клац, клац, клац. А потім хрусь на додаток. Чи міг я гадати, що таке спіткає мене? Ні, мучачо, навіть у найнестямнішому зі своїх снів, а Господь карає нас через те, чого ми не здатні собі уявити. Мої мати з батьком благали мене звернутися до психіатра і якийсь час — місяців вісім після похорону — я дійсно туди ходив. Я втомився від дрейфу крізь життя, ніби повітряна кулька, що висить у трьох футах над моєю головою, прив'язана до мотузки.

— Мені знайоме це відчуття.

— Я це знаю. Ми обоє були провалилися до пекла, хоча крізь різні дірки. Та вже, сподіваюсь, вилізли на поверхню, хоча підошви в мене ще тліють. А твої як?

— Угу.

— Психіатр... гарна людина, та я не міг з ним балакати. Перед ним я губив усі слова. Перед ним я чомусь тільки й либився. Я все очікував на великий картонний чек, який для мене витягне з ящика гарна ляля в купальнику. Аудиторія побачить і заплодує. І чек дійсно трапився. Коли ми одружилися, я підписався на спільне страхування наших життів. Коли народилася Есмї, я й її вніс у договір. Тож я дійсно виграв *la loteria*.

А якщо сюди додати ту компенсацію, що Хулія отримала за інцидент на парковці. За той, що звів нас разом.

Він підняв тоненьку сіру течку.

— Думки про самогубство вже кружляли поряд, щоразу ближче. Головна його принадність полягала в надії на те, що Хулія з Есмеральдою мусять бути десь там, вони чекають на мене... але ж не можуть вони чекати вічно. Я не релігійна людина в стандартному сенсі, хоча залишаю якийсь шанс на те, що життя після смерті існує, що ми там не перестаємо бути... ну так би мовити, самими собою, втім звісно... — Крижана посмішка торкнулася кутиків його рота. — Здебільшого я перебував у депресії. У сейфі тримав пістолет 22 калібру. Я купив його після народження Есмеральди. Для захисту вдома, про всяк випадок. Одного вечора я сів з ним на кухні біля столу і... гадаю, тобі можна розповісти цю частину моєї біографії, мучачо.

Я підняв руку і помахав нею в жесті, який міг означати: хочеш *сі*, хочеш *но*.

— Я сів за обідній стіл у своєму порожньому будинку. На ньому стояла ваза з фруктами, її поставила жінка, котрій я платив за ведення господарства. Я поклав пістолет на стіл і заплющив очі. Два, а може три рази я крутонув ту вазу. І сказав собі, якщо візьмеш з неї яблуко, приставиш пістолет до голови і покінчиш з життям. А якщо апельсин, тоді... забирай свої лотерейні виграші і уїжджай до «Дісней Ворлду».

— Ти ще чув звук холодильника, — промовив я.

— Саме так, — погодився він, не здивувавшись. — Я чув холодильник, гудіння мотора, клацання кригогенератора. Я простягнув руку і намацав яблуко.

— Ти жартуєш?

Ваермен усміхнувся.

— Гарне питання. Якщо гадаєш, що я підглянув, то відповідь буде — ні. Якщо вважаєш, ніби я запам'ятав розташування фруктів у вазі... — Він знизав плечима. — *Quién sabe**? Хай там як, а я вибрав яблуко: Адамів гріх на нас усіх. Мені не було потреби кусати або нюхати його; я відчув його шкірку. Тож,

* Хтозна (*icn.*).

не розплющуючи очей, не даючи собі шансу передумати, я підняв пістолет і приставив собі до скроні. — Він показав це правою рукою, якої я вже не мав, задерши вгору великого пальця і ткнувши вказівним у той круглий шрамик, що зазвичай ховався під його довгим сивіючим волоссям. — Остання думка в мене була: нарешті я не буду чути ні того холодильника, ані ласувати картопляною запіканкою з нього. Я не пам'ятаю самого пострілу. Однак увесь світ зник, і так скінчилося інше життя Ваермена. А зараз... хочеш ще на додачу галюциногенного лайна?

— Так, прошу.

— Ти хочеш взнати чи моє одного кольору з твоїм, так?

— Так, — раптом мене осяяло запитання і, либонь, важливе. — Ваермене, а чи не мав ти якихось таких сплесків телепатії... ну, там, чудернацькі передчуття... та будь-як можна це назвати... *перед* тим, як ти потрапив на Думу? — Я згадав Гендальфа, пса Моніки Голдстайн, і як я нібито задушив його рукою, якої вже не мав.

— Так, пару разів, — сказав він. — Я тобі можливо колись про це розповім, Едгаре, але мені не хотілося б аж так надовго залишати міс Істлейк на Джека. Окрім усіх інших причин, ще й тому, що вона дуже схильна до того, щоб непокоїтись про мене. Вона така душевна.

Я міг би сказати, що Джек — також доволі душевний хлопець — уже теж, мабуть, непокоїтись, але замість того попросив його продовжувати розповідь.

— Біля тебе часто з'являється щось червоне, мучачо, не скажу, що це точно аура, але й не скажу, що ні... Я кілька разів помічав це в буквальному, кольоровому сенсі. Авжеж, одного разу це трапилося й поза островом Дума. Коли ми були в «Ското».

— Коли мене заціпило зі словом?

— Заціпило? Такого я не пам'ятаю.

— Та й я теж, але я певен, що саме так і було. *Червоне* — моє мнемокодове слово. Вмикач. Дісталось мені з пісні Реби Мак-Інтайр, чесно кажучи. Я натрапив на нього майже випадково. І в цьому є ще щось. Коли я щось забуваю, я тоді... ну, ти сам знаєш.

— Трішечки звірієш?

Я згадав, як хапав Пам за горло. Як намагався її задушити.

— Так, — погодився я. — Можна й так це назвати.

— Ага.

— А ще, я гадаю, те червоне оскаженіння вихлюпується, паскудячи мій... ментальний образ? Схоже на таке?

— Далєбі. І кожного разу, як я відчуваю це навкруг тебе, в *тобі*, я згадую, як сам прокинувся після того, як пустив собі кулю в скроню, і побачив довколишній світ у багровому світлі. Я вирішив, що потрапив у пекло, що так має виглядати пекло, вічність у найглибшій багрянї. — А після паузи. — Аж тут усвідомив, що то було яблуко. Воно лежало переді мною, ну може в дюймі від моїх очей. Ми з ним лежали долі, на підлозі.

— Прокляття, — промовив я.

— Отож, так само і я подумав, тільки то було не прокляття, а звичайнісіньке яблуко. Тоді я вголос проказав: «Адамів гріх на нас усіх». А потім: «Фруктова ваза». Я абсолютно чітко пам'ятаю все, що трапилось й було промовлено в наступні дев'яносто шість годин. Кожну дрібницю, — засміявся він. — Звісно, я розумію, що не все з того, що мені запам'яталося, дійсно відбувалося, проте я все одно пам'ятаю все з феноменальною достовірністю. Жоден перехресний допит не зможе збити мене й сьогодні з того факту, що я на власні очі бачив, як з очей, вух та ніздрів Джека Файнгама вилазили покриті гноем таргани.

— Голова мені боліла страшенно, але щойно минувся шок від близького споглядання яблука, як мені загалом покращало. Була четверта ранку. Минуло шість годин. Я лежав у калюжі загуслої крові. Вона застигла в мене на правій щоці, мов желе. Пам'ятаю, я сів і промовив: «Я денді-холодець» і намагався пригадати, чи холодець і є різновидом желе. Я промовив: «Ні-якого желе нема у фруктовій вазі». І це прозвучало так тверезо, ніби я пройшов тест на розсудливість. Тоді з'явилися сумніви, чи й справді я собі стріляв у голову. Здавалося, я просто заснув за кухонним столом, тільки *думаючи* про те, щоб застрелитися, впав зі стільця і вдарився головою. Звідси й кров. І дійсно, які могли тут бути сумніви, якщо я рухався і балакав. Я вирішив промовити ще щось. Ім'я моєї матері. Замість нього промовив: «Ховай гроші в урожай, бо поміщик забирай».

Я схвильовано кивнув. У мене було таке саме, і не раз, а безліч разів, після виходу з коми. Сідав на друга, сідав на товариша.

— А був ти злий?

— Та ні, спокійнісінький! Розслаблений! Гадав, що трохи дезорієнтований, бо забився головою. Тільки потім побачив на підлозі пістолет. Підняв його й понюхав дуло. Воно явно тхнуло недавнім пострілом. Такий гострий запах, мов з кігтями. Проте я все одно тримався думки, що впав і розбив собі голову, аж поки не дістався ванни і там побачив дірку в скроні. Маленька кругла дірочка, обсмалена навкруг.

Він знову засміявся, як сміються люди, котрим пригадалися якісь дурні випадки з їхнього минулого — скажімо, забули відчинити гаражні ворота і почали здавати туди задом.

— Ось тоді-то, Едгаре, я й почув, як клацнув, встаючи на місце, останній номер — номер «Великої Лотереї»! І згадав, що я збирався потрапити у Дісней Ворлд.

— Чи в його зменшену копію, — додав я. — Господи помилуй.

— Я намагався змити пороховий обпik, але й ваткою доторкнувся було боляче. Наче прикушуєш щось хворим зубом.

Аж тут я зрозумів, чому його повели на рентген, замість томографії. Куля і зараз сиділа в нього у голові.

— Ваєрмене, чи можу я дещо в тебе спитати?

— Давай.

— Чи зорові нерви в людини... ну, я не знаю як сказати... розташовані у голові навиворіт?

— Так воно і є.

— Так ось чому в тебе *ліве* око вилуплене. Це як... — якусь мить я не міг ухопити підходящого слова і стиснув кулаки, аж рантом воно знайшлося, — це як контртраума.

— Мабуть, що так, авжеж. Я вистрелив собі у праву скроню моєї дурної голови, а спаплюжив собі ліве око. Рану я заліпив пластиром. І випив аспірину.

Я розреготався. Неможливо було втриматися. Ваєрмен теж усміхався й кивав.

— Відтак ліг, намагаючись заснути. З тим самим успіхом я міг намагатися заснути в оточенні духового оркестру. Я не спав чотири доби. Здавалося, я більше ніколи не зможу заснути. Мій

мозок мчав зі швидкістю чотири тисячі миль на годину. Кокаїн порівняно з цим — дитячий ксанакс¹⁹². Я навіть не міг спокійно лежати довго. Витримаю двадцять хвилин, підхоплюся і поставлю платівку з мар'ячі¹⁹³. Якось о пів на шосту ранку я стрибнув на велотренажер — уперше сів на нього після загибелі Хулії й Есмеральди — півгодини я крутив педалі, потім прийняв душ і пішов на роботу.

Наступні три дні я був птахом, був літаком, я був Суперадвокатом. Колеги спершу переживали за мене, потім почали за мене боятися, а відтак почали боятися за себе — моя *non-sequiturs** лякала, а також поглибилася моя тенденція переходити одночасно на калічну іспанську і на таку французьку, якою розмовляє Пепе Ле П'ю, той скупс з диснейвського мультику — втім, тоді я встигав чудово обробляти гори документів, і дуже мало з них поверталися на фірму. Я перевіряв. Партнери в сусідніх кабінетах і адвокати на передовій сукупно сповідували віру в те, що в мене нервовий розлад, і в якомусь сенсі вони мали рацію. То був органічний нервовий розлад. Дехто безуспішно намагався відправити мене додому. Дайон Кінлі, один з моїх тамтешніх близьких друзів, тільки й робив, що умовляв мене, щоб я погодився піти з ним до лікаря. Знаєш, що я йому сказав?

Я похитав головою.

— «Ховай гроші в урожай, бо поміщик забирай». Це я пам'ятаю абсолютно точно! І пішов геть. Правда, йшов я, ледь не підстрибуючи. Повільно ходити Ваермену було важко. Я пропрацював ще дві ночі поспіль. На третю, попри мої протести, мене вигнав з офісу сторож. Я встиг повідомити йому, що пеніс має мільйон капілярів, але ні грану сором'язливості. Обізвав його «денді в холодцю» і розповів, що його батько його ненавидів. — Ваермен нахилився над своєю текою, ненадовго замислившись. — Гадаю, про його батька йому дійшло. Авжеж, точно дійшло. — Він торкнувся рубця в себе на скроні. — Чудернацьке радіо, *аміго*. Чудернацьке радіо.

— Наступного дня мене викликали до Джека Файнгама, великого магараджі в нашому королівстві. Мені було наказано

* Непослідовність (*isn.*).

піти у відпустку. Не запропоновано, а саме наказано. Джек висловив думку, що я повернувся на роботу занадто рано після втрат у моїй родині. Я відповів йому, що це все дурня. У мене в родині не було ніяких втрат. — Спробуй-но скажи, ніби мої дочка і жінка поїли гнилого яблука, — заявив я йому. — Ану скажи це, ти, сивий синдик, і станеш смертним, поїденим жуками. Отут-то в нього з очей і носа й почали лізти ті таргани. А парочка вилізла з-під язика на нижню губу, залишивши білий пінявий слід.

— Я закричав. І кинувся на нього. Якби не кнопка сигналізації в нього на столі — я навіть не підозрював, що в цього дряхлого параноїка вона там є, — я його майже напевне убив би. А ще він на диво швидко вмів бігати. Едгаре, як він нарізав кола по кабінету! Либонь, допомогли довгі роки занять тенісом і гольфом. — На хвилину Ваермен поринув у думки. — А втім, на моєму боці були молодість і оскаженіння. Тільки-но я вловив його, аж тут до кабінету ввірвався спецзагін. Півдесятку юристів ледве вдалося відтягти мене від нього, я навпіл розірвав на ньому костюм «Пол Стюарт»¹⁹⁴. Прямо по спині. — Він повільно хитнув головою вгору і вниз. — Аби ти тільки чув верещання того *hijo de puta**. А почув би ти тоді мене. Хоча тобі неважко уявити всю ту божевільну гидоту, включно з інсинуаціями — а я кричав на всю силу голосу — про його звичку вдягати дамську білизну. Гадаю, як і з батьком сторожа, це також могло бути правдою. Забавно, чи не так? Ну, божевільний я був, чи ні, відповідальний за свої дії, чи там як, але на цьому моя кар'єра у «Лайногам, Дупінг і Сраллен» закінчилася.

— Мені так жаль, — промимрив я.

— *De nada*** , все на краще, — промовив він діловим тоном. — Коли адвокати силоміць витягли мене з кабінету — там все було розтрощено — я спікся. Найграндіозніший з епілептичних випадків. Якби не нагодився юрисконсульт з медичною підготовкою, я, мабуть, помер би прямо там. Та ще ж ті три доби без сну. Ох, як мені хотілося заснути. Отже...

* Сучий син (*isp.*).

** Дарма (*isp.*).

Він розкрив теку і дістав звідти три рентгенівських знімки. Якість в них була набагато гіршою за кортикальні зрізи, які роблять на томографі, але, оскільки, завдяки власному досвіду, я був поінформованим дилетантом, то міг скласти якесь уявлення про те, що бачу.

— Ось вона, Едгаре, та річ, що її, як вважає чимало людей, не існує: мозок юриста. А в тебе такі фотки є?

— Ну, на файний альбомчик вистачить...

Він розплився у посмішці.

— Кому потрібен такий фотоальбом. Ти бачиш кулю?

— Так. Ти, мабуть, тримав пістолета... — Я підняв руку, націливши палець донизу під доволі стрімким кутом.

— Приблизно так. А ще там могла бути часткова осічка. Заряду вистачило тільки, щоб всадити кулю в череп і відхилити її ще крутіше донизу. А там вона зарилася мені в мозок і залягла. Але до того вона утворила... ну, як це сказати...

— Дугову хвилю, як по воді?

Він кліпнув очима.

— Еге ж. От тільки текстура мозкової речовини більше схожа на телячу печінку, ніж на воду.

— Ух ти. Гарно сказано.

— Знаю. Ваермен буває красномовцем, тут ніде правди діти. Куля породила спрямовану донизу дугову хвилю, а та створила набряк і тиск у перехресті зорових нервів. У візуальному комутаторі мозку. Ти усвідомлюєш весь пафос? Я стрельнув собі у скроню, але не тільки залишився живий, а й зберіг собі кулю в голові, яка створила мені проблеми з обладнанням, розташованим осьдечки. — Він поляпав собі по черепній кістці над правим вухом. — І ці проблеми погіршуються, бо куля рухається. Зараз вона десь на чверть дюйма глибше, ніж була два роки тому. А можливо, і ще глибше. Мені не потрібні Гедлок з Принсипом, щоб це розтовкмачити. Я сам все бачу на цих знімках.

— То хай вони тебе прооперують, Ваермене, і витягнуть ту кулю. Ми з Джеком доглянемо Елізабет, поки ти не повернешся на свій...

Він затряс головою.

— Ні!

— Але чому ти проти?

— Вона занадто глибоко сидить для операції. Тому-то я й не погодився на госпіталізацію. Чи ти гадав, що в мене комплекс Марлборо Мена¹⁹⁵? Та де там. Моє бажання стати мертвим минулося. Я не перестав сумувати за моєю дружиною і донькою, але тепер в мене є Елізабет, щоб піклуватися про неї, і я закохався в Острів. А тут і ти, Едгаре, з'явився, і мені хотілося б побачити, як піде далі твоє життя. Чи я жалкую про те, що наробив? Іноді *сі*, іноді *но*. Я нагадую собі про те, що колись був не тим чоловіком, яким я є тепер, отже мушу позбавлятися минулої слабини. Той чоловік був пригніченим і розгубленим, він не міг бути відповідальним. Зараз у мене інше життя і я намагаюся дивитися на власні проблеми... ну... як на вроджені дефекти.

— Ваєрмене, це дикунство.

— Справді? А поглянь-но на себе.

Я подумав про себе. Це я душив власну дружину, а потім про все забув. Це я тепер спав в одній постелі з лялькою. Тож я вирішив тримати свої думки при собі.

— Доктор Принцип радо поклав би мене до шпиталю, бо я цікавий екземпляр.

— Звідки ти можеш знати.

— Та я-то якраз *знаю!* — Ваєрмен заговорив з ледь притлумленим напором. — З того часу, як я з собою таке утворив, я зустрічав уже штуки чотири таких Принципів. Вони всі осточортіло схожі між собою: яскраві, але глухі до пацієнта фахівці, нездатні на співчуття. Вони хіба що трохи відстають від тих соціопатів, котрих описував Джон Д. Мак-Доналд¹⁹⁶. Принцип не може мене прооперувати ефективніше, ніж пацієнта із злоякісною пухлиною в тій же області. Пухлину можна принаймні спробувати лікувати радіацією. Свинцева куля опроміненню на піддається. Принцип це знає, але йому страх як цікаво. Тож він не вбачає нічого гидкого в тім, щоб давати мені маленьку фальшиву надію, якщо таким чином зможе вкласти мене до шпитального ліжка, де буде мене питати, а чи не боляче мені, коли він робить... *отак*. А потім, коли я буду мертвим, мож-

ливо, десь надрукує про цей випадок наукову статтю. Зможе поїхати в Канкун¹⁹⁷ і пити там охолоджене вино на пляжі.

— Це звучить жорстоко.

— Та не більше за вираз очей Принсипа — от вони-то жорсткі. Я тільки глянув у них і захотів забігти від нього якомога далі. Що я й зробив, по суті.

Я похитав головою і попустився.

— Ну, і які перспективи?

— Чому б тобі вже не поїхати? Від цього місця мене вже починають брати дрижаки. Я тільки-но усвідомив, що саме тут той придурок захопив дівчину.

— Я міг би тобі про це сказати, щойно ми сюди підїхали.

— Можливо, тому-то ти й промовчав, — він позіхнув. — Господи, як я втомився.

— Це стрес. — Я глянув по боках, відтак озирнувся на трасу Тамаямі. Мені все ще було важко повірити в те, що я сиджу за кермом, але ця справа вже почала мені подобатися.

— Перспективи далекі від рожевості. Я п'ю зараз «доксепин» та «зонеган» такими дозами, що й коня би приголомшило — це антиконвульсійні ліки, вони діють доволі добре, але я сам знаю, того вечора, коли ми вечеряли у «Зорії», мені дійсно стало дуже погано. Я намагався це заперечувати, але ж ти знаєш, як говорить: заперечення втопило фараона, а Мойсей вивів дітей Ізраїлю на волю.

— Угу... гадаю, там було Червоне море. А існують інші ліки, які б ти міг вживати? Сильніші?

— Принсип помахав своєю рецептурною книжкою в мене перед носом, він хотів запропонувати мені «невронтин»¹⁹⁸, але я навіть і куштувати його не бажаю.

— Через твою роботу?

— Саме так.

— Ваєрмене, не буде ніякої користі для Елізабет, якщо ти раптом геть осліпнеш.

Хвилину-дві він не відповідав. Дорога, тепер майже порожня, котилася перед моїми фарами. Нарешті він промовив:

— Сліпота скоро буде найменшою з моїх проблем.

Я ризикнув кинути на нього погляд скося.

— Ти маєш на увазі, що це тебе вб'є?

— Так, — він говорив без усякої драматизації, і тому переконливо. — І ось що, Едгаре.

— Що?

— Перш ніж це трапиться, і поки я ще маю одне здорове око, я хотів би побачити ще твої картини. Міс Істлейк теж хоче на них подивитись. Вона просила мене спитати про це в тебе. Ти міг би підвезти їх машиною в *Ель Паласіо* — ти водиш пречудово.

Попереду лежав з'їзд на острів Дума. Я ввімкнув сигнал повороту.

— Скажу тобі, про що я іноді думаю, — сказав він. — Я думаю про те, що серія прикладів мого казкового везіння мусить розвернутися й потекти у протилежному напрямку. Авжеж, нема ніякої статистичної причини думати саме так, але на це варто зважати. Ти розумієш?

— Я розумію, — відповів я. — Ваєрмене?

— Він все ще тут, *мучачо*.

— Ти любиш острів, але ти також вважаєш, що з нашим островом щось не так. Що саме не так з цим місцем?

— Я не знаю, що воно таке, але тут щось є. А ти хіба не звернув увагу?

— Звичайно, що звернув. Ти й сам це знаєш. Того дня, коли ми з Ілсою хотіли проїхати далі по дорозі, нам обом стало погано. Йй гірше, ніж мені.

— І вона не єдина, судячи з історій, які мені доводилося чути...

— Існують якісь історії?

— О, так. З пляжем все в порядку, а ось у глибині острова.... — він похитав головою. — Гадаю, якісь домішки у ґрунтових водах. Вони ж змушують так скажено розростатися всю ту флору, і це у кліматі, де зазвичай якась срана галявина потребує безперервного зрошення. Хоча, не знаю. Найкраще триматися звідти подалі. Гадаю, це особливо стосується юних леді, котрі збираються колись народити дітей. До того ж без вроджених дефектів.

Ось на тобі, ще одна гидотна ідея, до якої сам я не додумався. Решту шляху я не промовив ані слова.

IX

Справа у спогадах, небагато з моїх спогадів про ту зиму залишаються такими ж ясними, як згадка про наше повернення до *Ель Паласіо* тієї лютневої ночі. Крила залізних воріт стояли розчахнуті. У воротах, точнісінько як в той день, коли ми з Ілсою вирушили в нашу нещасливу експедицію курсом на південь, сиділа у своєму кріслі-візку Елізабет Істлейк. Гарпунного пістоля в неї не було, але вона знову була вдягнена у той самий спортивний костюм (цього разу додатково на плечі їй було накинуто щось на зразок шкільного жакета) і її величезні кеди — у світлі фар мого «малібубу» вони виглядали не синіми, а чорними — впиралися в хромоване підніжжя. Поряд стояв її ходунок, а біля ходунка — Джек Канторі з ліхтарем у руці.

Побачивши машину, вона намагалася підвестися на ноги. Джек ворухнувся, щоб стримати її. Відтак, побачивши, що вона дійсно хоче встати, він поклав ліхтар на бруківку і допоміг їй. Ще до того як я зупинився біля воріт, Ваермен уже відчинив дверцята. Фари «малібубу» освітлювали Джека й Елізабет, мов акторів на сцені.

— Ні, міс Істлейк! — гукнув Ваермен. — Не треба, не вставайте! Я завезу вас в дім!

Вона не звернула уваги. Джек допоміг їй дістатися ходунка — чи то вона його до нього підвела — і Елізабет вхопилася за поруччя. Відтак вона почала тупцюти в бік машини. Тим часом я боровся зі своїм болючим правим стегном, як завжди важко витягаючи його з водійського крісла. Я вже стояв біля капота, коли вона відставила ходунок убік і простягнула руки до Ваермена. Шкіра в неї на руках вище ліктів звисала мертвою плоттю, світилася білим тістом у променях фар, але стояла вона впевнено, широко розставивши ноги. Сповнений нічних ароматів бриз відносив назад її волосся, і я нітрохи не здивувався, побачивши шрам — дуже давній — заглибину на правому боці її голови. Він був майже близнюком мого власного шраму.

Ваермен обійшов прочинені пасажирські двері і на пару секунд застиг. Гадаю, він вагався — чи все ще спроможний

приймати і дарувати втіху. Відтак рушив до неї якоюсь незграбною медвежою ходою, нагнувши голову, довге волосся прикривало йому вуха і метлялося по щоках. Вона обняла його і прихилила його голову до своїх опасистих грудей. На мить вона похитнулася і я, незважаючи на її впевнену позу, злякався, але потім вона знову розправила плечі і я побачив, як її покривлені артритом, вузлуваті руки почали гладити його по спині, що здригалася хвилями.

Я підійшов до них, трохи невпевнено, і її очі обернулися до мене. Вони була абсолютно ясними. Це була не та жінка, котра питала мене, коли прибуває потяг, котра казала, що вона, блядь, розгублена. Усі її вимикачі були ввімкнуті. Принаймні на цей час.

— З нами все буде гаразд, — сказала вона. — Ти можеш їхати додому, Едгаре.

— Але...

— Все гаразд. — Вона гладила йому спину покривленими пальцями. Гладила з безмірною ніжністю. — Ваермен завезе мене назад. За хвилинку. Правда, Ваермене?

Він кивнув, не піднімаючи голову від її грудей, не вимовивши ні звуку.

Я вирішив, що все скінчилося і варто скористатися її порадою.

— Ну, тоді добре, Елізабет. Добраніч, Ваермене. Поїхали, Джеку.

Ходунок мав щось на кшталт полички. Джек поклав туди ліхтарик, поглянув на Ваермена — той так і стояв, сховавши обличчя на грудях старої, — і пішов до пасажирських дверцят моєї машини.

— На добраніч, мем.

— Добраніч, юначе. Для гри в парчізі ти нетерплячий грач, але багатообіцяючий. Агов, Едгаре? — Вона спокійно поглянула на мене понад похиленою ваерменовою головою. — Вода тепер почала текти швидше. Скоро почнуться пороги. Ти це відчуваєш?

— Так, — відповів я, не розуміючи про що йдеться. Але я розумів, про що вона говорить.

— Залишайся. Прошу, залишайся на острові, що б тут не трапилось. Ти нам потрібен. Мені потрібен. І Думі потрібен. Коли мене знову потьмарить, ти пам'ятай те, що я тобі зараз кажу.

— Я буду пам'ятати.

— Пошукай пікніковий кошик Няні Мельди. Він на горищі, я певна. Він червоний. Ти його знайдеш. Вони в ньому.

— Що саме там у ньому, Елізабет?

Вона кивнула.

— Так, добраніч, Едгаре.

І я зрозумів, що знову почалося потьмарення. Але Ваермен заведе її в дім. Ваермен опікуватиметься нею. І поки він це почне робити, вона подбає за них обох. Я залишив їх стояти на бруківці під аркою воріт, між ходунком і кріслом-візком, його голова похилена їй на груди. Цей спогад в мені живе.

Ясно.

Х

Після керма я був знесилений — а також, гадаю, стресом від того, що після довгого періоду самоти цілий день пробув серед такої кількості людей — але думка про те, щоб лягти, не кажучи вже заснути, в мене не виникала. Я перевірів електронну пошту і побачив послання від моїх обох дочок. Мелінда лежала з фарингітом у Парижі і сприймала це, як зазвичай сприймала всі свої хвороби, наче особисту образу. Ілса прислала мені ланку на сайт ешвільської газети *Citizen Times*, у Північній Кароліні¹⁹⁹. Я кликнув і знайшов там суперсхвальну рецензію на виступ «Колібрі» у Першій баптистській церкві, де вони отримали «ов'яцію вірних з одностайними криками алілуя». Там була також фотографія, на якій Карсон Джонс і вельми гарненька блондинка стояли попереду решти співаків із роззявленими у співі ротами й заплученими в екстазі очима. Дуєт Карсона Джонса і Бріджит Андрейссон «Велика твоя велич»²⁰⁰ повідомляв підпис під фото. Гмм. Моя Отака-тє-Дівчинка писала: «Я анітрохи не ревную». Подвійне гмм.

Я зробив собі сандвіч з копченої ковбаси й сиру (три місяці на острові, а мені ще не набридла ця ковбаса), потім піднявся нагору. Подивився на картини «Корабель і дівчина», котрі насправді були картинами «Ілса і Корабель». Згадав, як Ваермен питав мене, що я зараз малюю. Згадав про довгу промову, яку

залишила на моєму автовідповідачі Елізабет. Неспокій у її голосі. Вона казала, щоб я берігся.

Раптом я прийняв рішення і рушив вниз якомога швидше, аби лиш не впасти.

XI

Я не тримав, як Ваермен, розпухлого портмоне завжди при собі; як правило, у кишені в мене лежала кредитна картка, автомобільні права й невеличка пачка грошей, цього вистачало. Портмоне лежало у вітальні, замкнуте в шухляді столу. Я його витяг, погортав бізнес-картки і знайшов ту, на якій випуклими золотими літерами було надруковано ГАЛЕРЕЯ СКОТО. Як я й очікував, там вже нікого не було і я почув у телефоні запис. Діждавшись закінчення арії Даріо Наннуцці й сигнального гудка, я заговорив:

— Вітаю, містер Наннуцці, це Едгар Фрімонтл з острова Дума. Я той... — тут я зробив паузу, мало не сказавши *хлопець*, та вчасно зрозумів, що я для нього інший тип. — Я той художник, що робить заходи сонця, вставляючи до них великі мушлі й рослини та інші речі. Ви казали про можливу виставку моїх робіт. Якщо ви не втратили зацікавленості, передзвоніть мені, будь ласка.

Продиктувавши свій номер і повісивши слухавку, я відчув полегшення. Відчув, що врешті-решт я таки на щось *зважився*.

Дістав з холодильника пиво й ввімкнув телевізор, сподіваючись натрапити перед сном на якийсь достойний перегляду фільм. Мушлі під будинком звучали приємно, заколисливо, сьогодні вони теревенили культурно, упівголоса.

Їх перекрив голос чоловіка, що стояв в щільному оточенні мікрофонів. На 6-му каналі зіркою сьогодні був призначений судом захисник Цукерки Брауна. Приблизно в той самий час, коли Ваермену просвічували голову, він давав свою прес-конференцію, на відеозапис якої я зараз натрапив. Адвокатові було на вигляд близько п'ятдесяти, волосся мав зав'язане на потилиці у хвостик на кшталт англійської баристерської перуки, але в ньому не було ніякого автоматизму. Він виглядав *заангажованим*.

Розповідав репортерам, що його клієнт психічно хворий і мусить бути визнаним невинним на підставі неосудності.

Він повідав, що містер Браун давній наркоман, звиклий до порно сексуально нестриманий тип і шизофренік. Він поки що не розводився про його палку любов до морозива і збірок хітів типу «Ось це я називаю справжньою музикою»²⁰¹, але ж список присяжних поки що не сформовано. Окрім мікрофонів 6-го каналу, я побачив там логотипи NBC, CBS, ABC, Fox та CNN. Тіна Гарібальді не змогла б прикувати до себе такої уваги, якби перемогла у конкурсі на грамотність серед школярів чи в науковій олімпіаді, навіть якби врятувала домашнього собаку з розбурханої річки, але варто було її згвалтувати і вбити, як вона стала національною знаменитістю. Дівчинко. Всі тепер знають, що твій вбивця сховав твої трусики у себе в шухлядці.

— Насправді ним керували його згубні звички, — казав адвокат. — Мати й обидва його вітчими були наркоманами. Дитинство в нього було жахливим, його систематично били, з нього сексуально знущалися. Він лежав у закладах для психічно хворих. У нього душевна дружина, але вона розумово нерозвинена. Інакше б він не шукав чогось на вулиці.

Він обернувся до камер.

— Це злочин не Джорджа Брауна, це злочин Сарасоти. Я всім своїм серцем співчуваю Гарібальді, я ридаю по Гарібальді. — Тут він підняв своє без сліду сліз лице до камер, ніби намагаючись це якось довести. — Але навіть якщо Джорджа Брауна позбавити життя у Старку²⁰², це не поверне назад Тіну Гарібальді, не полагодиць дефектну систему, яка погнала цього дефектного чоловіка на вулицю без нагляду. Отака моя заява, дякую вам за увагу, а зараз, прошу мене вибачити...

Він пішов геть, ігноруючи викрики й запитання, і все було б нічого — принаймні все могло піти інакше — аби я вимкнув телевізор чи одразу перемкнувся на інший канал. Але я цього не зробив. І побачив ведучого, котрий в студії 6-го каналу сказав:

— Роял Бонньєр, бойовий юрист, котрий виграв півдюжини, як вважалося, безвиграшних справ публічного розголосу, заявив, що він доклав би всіх зусиль до вилучення зі справи відеозапису, зробленого камерами спостереження торгівельного центру.

І знову почалося те прокляття. Дитина з рюкзаком за плечима йде справа наліво. Від пандусу з'являється Браун і бере її за зап'ястя. Вона дивиться вгору на нього і видно щось питає. І тут така сверблячка охопила мені відсутню руку, ніби там згорі вниз комашилися бджоли.

Я скрикнув — від здивування й муки — і впав на підлогу, збивши долі на килим і дистанційний пульт, і тарелю з сандвічем. Я дряпав собі кінцівку, якої не існувало. Чи ту, до якої я не міг дістати. Ніби осторонь я чув свої благання: *прошу, припиніть*. Та, я вже знав, що існує єдиний спосіб припинити це страждання. Підвівся на коліна й почовгав до сходів, усвідомивши, що одним коліном розтרוцив пульт, який перед знищенням встиг перемкнути телевізор на інший канал «Кантрі М'юзік Телевіжн». Там Алан Джексон співав про вбивство в Музичному ряду²⁰³. Піднімаючись сходами, я двічі намагався вхопитися за поруччя *правою* рукою. І на мить я відчував виск спітнілої долоні по дереву, перш ніж мана миналася.

Якось я дістався верху і здерся на рівні ноги. Передпліччям ввімкнув усе світло і, хитаючись, побіг недолугим підтюпцем до мольберту. На ньому стояла незавершена «Дівчина і Корабель». Не вагаючись, я пожбурих картину вбік, а на її місце вверг свіжий підрамник. Я дихав короткими гарячими схлипами. Піт скапував мені з волосся. Я схопив шматину для витирання фарби і плюхнув її собі на плече, так я колись вішав собі салфетки для витирання відрижки у моїх манюніх донечок. Устромив у зуби пензля, іншого примостив за вухом, хотів взяти третій, та вхопив натомість олівець. Щойно я почав робити начерк, як дике свербіння в руці почало вщухати. Близько півночі картина була завершена і свербіння упокоїлося. Але ця картина не була просто картиною, це була *Картина*, і вона була гарна, якщо я маю право так сказати. А я мав. Дійсно, що за талановитий сучий син. На ній Цукерка Браун вчепився у зап'ястя Тіні Гарібальді. На ній Тіна дивилася на нього своїми темними очима, жакливими у їх невинності. Я так ідеально вхопив її погляд, що аби її батьки побачили завершений продукт, вони тут же позбавили себе життів. Але її батькам ніколи не світило побачити цю картину.

Саме цю — ніколи.

Мій малюнок був майже точною копією фотографії, котру після 15 лютого принаймні раз надрукували майже всі флоридські газети, а також більшість газет Сполучених Штатів. Існувала лише одна серйозна різниця. Я певен, що Даріо Наннуцці назвав би це фірмовим штрихом — Едгар Фрімантл, американський примітивіст, легко розрубує кліше, намагаючись переосмислити Цукерку й Тіну, їхню зустріч, сплановану у пеклі, — але Наннуцці теж ніколи не побачить цієї картини.

Я встромив пензлі назад до майонезних слоїв. Я був завцяний фарбою по лікті (і вся ліва половина обличчя була у фарбі), та найменше я переймався тим, щоб одчищатися.

Занадто голодним я себе почував.

Я мав гамбургера, але замороженого. В морозильнику також лежав шмат смаженої свинини, купленої Джеком минулого тижня у «Мортон»²⁰⁴. Залишки улюбленої ковбаси я згодував собі на вечерю. Хоча ще залишалася запечатана коробка пластівців Special K²⁰⁵ з фруктами і йогуртом. Я почав насипати їх до тарілки, але в такому стані зажерливості ця тарілка мені здалася не більшою за наперсток. Я її так різко відштовхнув убік, що долі полетіла хлібниця, дістав з полиці над плитою велику миску і висипав до неї всі пластівці з коробки. Залив півквартою молока, додав сім чи вісім ложок цукру, перемішав, довго не роздумуючи, долив ще молока. Я виїв все дочиста, відтак почвалав на ліжку, затримавшись тільки біля телевізора, щоб заткнути чергового міського ковбоя, страждальця. Впав поперек ліжка на стьобане покривало і опинився віч-на-віч з Ребою, а мушлі під Великою Ружею собі мурмотіли.

— *Що ти наробив?* — спитала Реба. — *Що ти цього разу наробив, бридкий дядько?*

Я хотів відповісти — нічого, але заснув раніш, ніж вимовилося слово. Крім того — це була тільки моя справа.

XII

Мене розбудив телефон. З другої спроби мені вдалося натиснути потрібну кнопку і вимовити щось схоже на хелло.

— Мучачо, прокидайся і приходь снідати! — заволав Ваермен. — Стейк з яйцями! Ми святкуємо! — він зробив паузу. — Ну, принаймні я святкую. Міс Істлейк знову в тумані.

— Що ми святку... — і раптом мені дійшло, що може бути лиш один привід, і я сів у ліжку, збивши Ребу на підлогу. — Тобі повернувся зір?

— Поки нема такого щастя, але новина все'дно гарна. Вся Сарасота її святкує. Цукерка Браун, *аміго*. Охоронці під час ранкової перевірки знайшли його у камері мертвим.

— І що вони кажуть? — почув я ніби здалеку власне запитання. — Самогубство?

— Не знаю, та яка різниця — самогубство чи природні причини — він зекономив штатові Флорида чимало грошей, а батьків дівчини вберіг від тортур судових засідань. Приходь, поплачемо разом, ну як?

— Дозволь мені лише одягнутися. Й помитися. — Я поглянув на свою заляпану фарбою різних кольорів ліву руку. — Я пізно ліг.

— Малював?

— Ні, трахав Памелу Андерсон.

— У тебе дивно обмежений світ фантазій, Едгаре. Я от трахав вночі Венеру Мілоську, і вона була з руками. Не змушуй мене довго на тебе чекати. Як ти ставишся до *huevos*?

— О, люблю омлет. Буду за півгодини.

— От і добре. Мушу сказати, мені здалося, тебе не вразила моя стрічка новин.

— Я ще не зовсім прокинувся. А загалом скажу — я дуже радий, що він мертвий.

— Візьміть номерок і станьте в чергу²⁰⁶, — промовив він і повісив слухавку.

XIII

Оскільки пульт був поламаний, мені довелося налаштувувати телевізор вручну, виявилось, що я ще спроможний на це стародавнє ремесло. На 6-му передачі, де панувала Тіна, поступилися місцем передачам, де панував Цукерка Браун. Я виставив

гучність до того рівня, від якого завертаються вуха, і слухав, поки відмивав з себе фарбу.

Джордж Цукерка Браун скоріш за все помер уві сні. Передали інтерв'ю охоронця: «Він був найбільший з усіх хропунів, яких ми тільки тут тримали, — ми навіть жартували, що в'язні вб'ють його лише за це, якщо його переведуть на загальний режим». Якийсь лікар сказав, що цей випадок схожий на апное, і поділився думкою, що Браун міг померти від комплексних ускладнень. Що смерть такого типу не часто трапляється в дорослих, але не є чимось нечуваним.

Апное уві сні — для мене це був добрий знак, але гадаю, ускладнення йому організував я сам. Відмивши майже всю фарбу, я пошкандибав нагору до Малої Ружі подивитися на власну версію Картинки у погожому світлі дня. Я не очікував, що вона видасться такою ж доладною, якою здавалася мені тоді, коли я кинувся від неї вниз, щоб виїсти цілу миску вівсяних пластівців — вона не могла бути такою, зважаючи на швидкість, з якою я її створив.

А вона таки виявилася гарна. На ній була одягнена у джинси й чисту рожеву майку Тіна з рюкзаком за плечима. Був там, також у джинсах, і Цукерка Браун, він тримав дівчинку за руку. Її очі дивилися на нього, рот був напіввідкритий так, ніби вона запитувала: «Чого вам треба, містере?» Його очі, сповнені темних намірів, дивилися вниз на неї, але решти обличчя він не мав. Я не намалював йому рота й носа.

Під очима в моєї версії Цукерки Брауна не було нічого.

10 — ДУТА РЕПУТАЦІЯ

I

На літак, що переніс мене у Флориду, я сідав у важкому шерстяному пальто, і в нім же я цього ранку шкутильгав вздовж пляжу, прямуючи від Великої Ружі до *Ель Паласіо де Асесінос*. Було холодно, колючим вітром дуло з Затоки, поверхня якої під порожнім небом нагадувала потрощену сталь. Аби знаття, що це останній холодний день на острові Дума, можливо, я б ним насолоджувався... хоча навряд. Я втратив колишню здатність радісно переживати холод.

Тим більше, що не знав на якому, я зараз світі. З мого плеча звисала брезентова торба для знахідок, це вже була невитравна звичка — брати її з собою на пляж, але сьогодні я не поклав до неї ані мушлі, ні якоїсь іншої прибережної здобичі. Просто чалапав собі, загрибаючи затерплою ногою, майже не зауважуючи свисту вітру повз вуха, глипав на метушню пташок обіч прибою, практично не бачачи їх.

І думав: *«Я вбив його так само, як пса Моніки Голдстайн. Я розумію, це схоже на дурницю, але...»*

Але це не дурниця. Ніяка це не дурниця.

Я зупинив йому дихання.

II

З південного боку *Ель Паласіо* містилася засклена веранда-солярій. В одному напрямку з неї відкривався вид на зелені тропічні хащі, в іншому — на металеву синь Затоки. Там у візку, з встановленою на його поручнях тацею зі сніданком, сиділа Елізабет. Уперше після нашого знайомства я побачив її пристебнутою

ременями. Закаляна згустками омлету й шматками тостів, таця виглядала мов після годування немовляти. Ваермен навіть соком поїв Елізабет з чашки-невиливайки. В кутку працював компактний телевізор, налаштований на 6-й канал. Там все ще безконкурентно панувала тема Цукерки. Той був мертвий, отже 6-й канал топтався по його тілу. Він, безперечно, на краще й не заслуговував, але все одно було гидко.

— Схоже, вона вже наїлася, — сказав Ваермен. — Посидиш з нею, поки я засмажу тобі парочку яєць з тостами?

— Радо, але не варто клопотатися. Я працював допізна, а потім трохи підживився. Аякже. Підживився. Перед виходом з дому я встиг поглянути на порожню миску в кухонній мийці.

— Та який там клопіт. Як сьогодні твоя нога?

— Незле, — це було правдою. — *Et tu Brute*?

— Дякую, я в порядку. — Проте лице в нього було втомлене, ліве око залишалось мутно-червоним. — П'ять хвилин — і все буде готово.

Елізабет сиділа майже в повному ауті. Я запропонував їй попиту, вона трохи сьорбнула з невиливайки й одвернулася. В безжальному зимовому світлі її обличчя виглядало старезним, безтямним. Гарненьке з нас склалося тріо, подумалось мені: жінка в маразмі, колишній юрист з кулею в голові та колишній будівничий, ампутант. Кожен має бойовий шрам на правому боці голови. В телевізорі адвокат Цукерки Брауна — тепер, звісно, колишній адвокат — закликав до прискіпливого розслідування. Заплющивши очі, Елізабет, певно, продемонструвала ставлення до цього заклику всього округу Сарасота — похилившись на ремені візка, вона заснула, її опасисті груди задерлися вгору.

Ваермен повернувся з порцією яєчні, якої вистачило б нам на двох, і я почав жадібно їсти. Елізабет захропла. Одне було ясно: якщо в неї трапиться уві сні апное, вона не помре молодою.

— У тебе вухо вимазане, мучачо, — закинув мені Ваермен, торкнувшись виделкою мочки свого вуха.

— Га?

* А ти, Бруте? (лат.).

— Вушко в тебе засране. Фарбою.

— А, — дійшло мені. — Та я весь у фарбі, відмиватися доведеться пару днів. Таки добряче в ній поплескався.

— Що ж ти таке малював серед гупої ночі?

— Не хочеться про це зараз.

Він знизав плечима й кивнув.

— Набираєшся мистецьких штучок. Отого, що звать стильністю.

— От тільки не треба.

— Приїхали. Я висловлюю свою повагу, а ти це сприймаєш за сарказм.

— Вибач.

Він відмахнувся.

— Доїдай свої *huevo*s. Рости великим і дужим, як Ваермен.

Я доїв свої *huevo*s. Елізабет хропла. Телевізор патякав. Тепер в оточенні електронних пристроїв там показували тітку Тіни Гарібальді, дівчину трохи старшу за мою дочку Мелінду. Вона говорила, що то Бог вирішив так, аби штат Флорида не затягував з вирішенням проблеми, тож Сам покарав «того монстра». Я подумав: «Ти майже вгадала, мучача, але то не Бог».

— Вимкни цей гівнокарнавал, — попрохав я.

Він погасив трубу й запитально обернувся до мене.

— Напевне, ти маєш рацію щодо мистецьких штучок. Я вирішив показати свої роботи в «Ското», якщо той Наннуцці не передумав їх виставляти.

Ваермен усміхнувся і легесенько, намагаючись не розбудити Елізабет, поплескав у долоні.

— Чудово! Едгарові забажалося дутої репутації! А чом би й ні? Чому, чорти його забирай, ні?

— Я не бажаю нічого дутого, — відповів я, сам не знаючи, чи правду кажу. — Але якщо вони запропонують мені контракт, чи ти зможеш ненадовго вийти зі свого статусу відставника, щоб його проглянути?

Його посмішка згасла.

— Зможу, якщо буду тут, хоча не певен, скільки ще пробуду з вами. — Він помітив вираз мого обличчя й підняв руки. — Та ні, поки що я не замовляю собі похоронного маршу, але спитай

сам себе, *аміго*: чи я ще годен доглядати міс Істлейк? У моєму теперішньому стані?

Оскільки це питання виглядало банкою з павуками, якої мені наразі не хотілося відкривати, — принаймні не цього ранку — я його спитав про інше.

— А як ти взагалі попав на цю роботу?

— Хіба це важить?

— Ймовірно.

Я згадав, як сам почав жити на Думі цілком певний того, що сам вибрав цей острів, але відтоді дійшов висновку, що, схоже, це він вибрав мене. Я навіть гадав, як правило, лежачи у постелі, дослухаючись шепотіння мушель — чи й справді мій випадок трапився випадково. Авжеж, він *мусив* бути випадковим, однак схожість між нашими аваріями — моєю і Хулії Ваермен — простежувалася легко. Я постраждав від крану, вона — від муніципальної вантажівки. Але безумовно є достатньо людей — в усіх сенсах дієздатних особистостей — котрі розказуватимуть вам, що вони бачили обличчя Христа на тако²⁰⁷.

— Годі, — промовив він. — Якщо ти сподіваєшся, що я розповім тобі чергову довгу історію, забудь про це. Щоб викачати з мене оповідку, треба потрудитися, але наразі мій колодязь майже висох. — Він із сумом подивився на Елізабет, здавалося, його обличчям промайнула тінь заздросців. — Я погано спав цю ніч.

— А якщо скорочену версію?

Він знизав плечима. Його піднесений настрій зник, як піна з вершечку пива в кухлі. Широкі плечі поникли так, що груди здавалися запалими.

— Після того як Джек Файнгам вигнав мене у «відпустку», я вирішив, що Тампа — найближче місто від Дісней Ворлда. От тільки діставшись туди, я смертельно занудився.

— Неможливо не повірити, — сказав я.

— Я також вирішив, що мушу якимось спокутувати. Мені не хотілося їхати кудись у Дарфур чи у Новий Орлеан і працювати нормальним волонтером, хоча я про це думав. Мені вірилось, що, можливо, маленькі кульки з лотерейними цифрами на них все ще десь перегортаються, і чергова готується вискочити крізь трубу. Останній номер.

— Авжеж, — сказав я, і ніби чийсь холодний палець легенько торкнувся моєї потилиці. — Ще один номер. Мені знайоме це відчуття.

— *Si señor*, я тобі вірю. Я сподівався робити добро, звести до купи свій балансовий звіт. Бо відчував, що баланс мені потрібен. Одного дня я натрапив на оголошення в тампівській газеті «Триб'юн»: «Потрібен компаньйон для літньої леді і доглядач кількох острівних садиб преміум-класу. Претендент мусить надати резюме і рекомендації, які відповідатимуть прекрасній зарплатні і привілеям. Це відповідальна посада для адекватно достойної особистості. Претендент мусить мати страховку». Далєбі, я був застрахований і мені сподобався тон оголошення. Зі мною мав бесіду юрист міс Істлейк. Він сказав, що пара, котра раніше виконувала ці обов'язки, змушена була повернутися до Нової Англії, коли хтось з її чи його батьків попав у катастрофу.

— Отже, ти отримав цю роботу. А як щодо...? — я вказав на його голову.

— Я йому навіть не заїкався про це. Він і без того мав сумніви — гадаю, дивувався, чому це справному правнику з Омахи заманулося вкладати в ліжко стару леді і мацати замки на здебільшого замкнутих будинках — але міс Істлейк... — Він потягнувся до неї, щоб погладити її покривлену руку. — Ми відразу зрозуміли одне одного по очах, правда, мила?

Вона тільки схропнула, але я побачив вираз на Ваерменовім обличчі і знову відчув, як холодний палець торкнувся моєї потилиці, цього разу трохи сильніше. Відчувши це, я зрозумів: ми трое опинилися тут, бо щось хоче, щоб ми були тут. Мое розуміння не мало під собою логіки, на якій мене було виховано і на якій я був створив свій бізнес, але воно було правильним. Тут, на Думі, я став іншою особистістю, тут мені вистачало тієї логіки, що існувала в кінчиках нервів.

— Розумієш, я уособлюю для неї світ, — сказав Ваермен. Зітхнувши, ніби підіймав щось важезне, він взяв салфетку й витер собі очі. — Коли я тут з'явився, вся та божевільна гарячка, про яку я тобі розповідав, вже спливла з мене, як лайно. Я опинився в цій безхмарній сонячній країні, потрощений, безрадінний чоловік, спроможний хіба що — поки не потемніє в очах,

не заболить голова — побіжно проглянути газету. Я тримався однієї засадничої ідеї: мушу сплачувати борг. Робити роботу. Знайду і буду її робити. Після цього мені вже було все однаково. Міс Істлейк аж ніяк не найняла мене, вона мене прихистила. Едгаре, коли я сюди приїхав, вона була зовсім іншою. Вона була бадьорою, веселою, амбітною, примхливою, кокетливою, вимогливою — якщо хотіла, вона могла вирвати мене з мого печального стану або розсмішити, і вона часто це робила.

— Судячи з твоїх слів, гарячою штучкою вона була.

— Авжеж *гарячою*. Якесь інша жінка зараз не була б в змозі підвестися з візка. Та не вона. Вона підважує свої сто вісімдесят фунтів і чалапає з ходунком по цьому кондиціонованому музею, виходить надвір... вона навіть була розважалася стрільбою в мішень, іноді стріляла з якогось зі старих батькових револьверів, але частіше з того гарпунного пістоля, бо в нього легша віддача. А ще, казала, їй подобається його звук. Ти ж сам бачив її з ним, тоді вона дійсно бувала схожа на Наречену Хрещеного Батька.

— Такою вона мені задалася, коли я вперше її побачив.

— Я відчув моментальну симпатію до неї, а потім і полюбив. Хулія любила називати мене *мі контрайєро**. Я часто поряд з міс Істлейк згадую цей вираз. Вона *мі контрайєра, мі аміга***.

Вона допомогла мені повернути собі душу, коли я гадав, що втратив її назавжди.

— Можна сказати, посеред горя тебе спіткала радість.

— Може *сі*, може *но*. Скажу одне, дуже важко мені було б її покинути... Що з нею станеться, якщо поряд з'явиться хтось новий? Нова людина нічого не знатиме про те, яким чином вона любить, щоб їй подали каву вранці, в кінці хідника... чи як схитрити, ніби кидаєш у ставок ту довбану коробку з-під печива... а вона сама не буде в змозі цього пояснити, бо вже заглиблюється у безпам'ятство без вороття.

Він обернув до мене своє доволі безтямне й зморене обличчя.

— Я все розпишу, ось що я зроблю — весь наш розпорядок. Від ранку до ночі. А ти простежиш, щоб новий доглядач його

* Мій дружок (*исп.*).

** Моя подружка, моя товаришка (*исп.*).

дотримувався. Простежиш, Едгаре? Вона ж тобі теж подобається, правда ж? Тобі ж не хочеться, щоб їй стало погано. І Джек! Може, він трохи допомагатиме. Я знаю, негідно про таке просити, але...

Нова думка опанувала ним. Він підхопився на рівні і задивився на Затоку. Схудлий. Шкіра на його щелепах так натягнулася, що аж сяjala. Довге, давно не мите волосся жужмом звисало на вуха.

— Якщо я помру — а це запросто, я можу вмерти раптово, як той *сейор* Браун, — ти наглядатимеш за нею, поки контора, що керує її фондом, не знайде нового постійного доглядача. Та тобі це не надто важко, зможеш малювати прямо тут. Освітлення тут пречудове, хіба ні? Освітлення просто фантастичне!

Він мене вже почав лякати.

— Ваєрмене...

Він крутнувся до мене, очі його палали, ліве блимало крізь явно свіжу плівку крові.

— Пообіцяй мені, Едгаре! Нам потрібен план! Якщо ми його не створимо, вони її завезуть звідси в якийсь притулок, і там вона гине за місяць! За тиждень! Я знаю! Пообіцяй!

Я вирішив, що він таки має рацію. А ще я вирішив, що якщо не зможу притишити кипіння в цьому казані, в нього зараз, прямо переді мною почнеться припадок. Тож я пообіцяв. Відтак додав:

— Ваєрмене, ти можеш прожити набагато довше, ніж сподіваєшся.

— Авжеж. Та я все'дно все напишу. Про всяк випадок.

III

Він знову запропонував відвезти мене з *Паласіо* до Великої Ружі у гольф-візку. Я відповів, що із задоволенням прогуляюся, але не відмовлюся від склянки соку на прощання.

Тепер я, як і всі тутешні, отримую насолоду, коли п'ю свіжечавлений сік флоридського апельсину, але зізнаюся, саме того ранку я мав таємний задум. Він залишив мене у маленькому покої на пляжному боці зашкленого центрального холу *Ель*

Паласіо. Це був його, так би мовити, кабінет, хоча як може управлятися з паперами людина, неспроможна читати довше п'яти хвилин, — для мене лишалося загадкою. Я подумав — і це мене зворушило — що йому скоріш за все допомагала Елізабет, і серйозно допомагала, поки її власний стан не почав гіршати.

Завітавши на сніданок, я заглянув до цієї кімнати і примітив відому мені сіру течку на зачиненому лептопі, яким Ваермен навряд чи тепер міг користуватися. Я її розкрив і витяг один з рентгенівських знімків.

— Великий чи малий бокал? — гукнув Ваермен з кухні, так мене наполохавши, що я ледь не впустив знімок.

— Середнього вистачить! — відгукнувся я. Запхав рентгенівську плівку у свою торбу для знахідок і закрив теку. За п'ять хвилин я вже накульгував пляжем додому.

IV

Мені було неприємно щось красти в товариша — навіть один єдиний рентгенівський знімок. Не подобалося мені й замовчувати свою, як я вважав, роль у тому, що трапилося з Цукеркою Брауном. Йому я міг би розповісти. Після історії з Томом Райлі він би мені повірив. Навіть без посилання на можливі екстра-сенсорні ефекти, він би мені повірив. Насправді в тому-то й полягала проблема. Ваермен не був дурником. Якщо я зміг пензлем і фарбами запроторити Цукерку Брауна до сарасотського окружного моргу, то, можливо, зможу також зробити одному екс-адвокату те, на що неспроможні лікарі. А якщо не зможу? Краще не роздмухувати порожніх надій... принаймні за межами моєї власної душі, де вони так невідпорно буяли.

Коли я дістався у Велику Ружу, стегно мені аж скавуліло. Я метельнув своє важке пальто у шафу, ковтнув пару пігулок оксиконтину і помітив блимання вогника на автовідповідачі.

Там було повідомлення від Наннуці. Він висловив подяку за те, що отримав від мене звістку. Так, дійсно, сказав він, якщо решта мого доробку дорівнює тому, що вони вже бачили, галерея «Ското» з радістю і гордістю організує виставку моїх кар-

тин, до того ж перед Великоднем, після якого зимові туристи роз'їжджаються по домівках. Чи доречно буде йому і одному-двом його партнерам завітати до мене в студію і подивитися на інші, вже готові, роботи? Вони радо привезуть мені на ознайомлення проект контракту.

Новина була гарною — хвилюючою — хоча водночас здавалося це відбувається на якійсь іншій планеті, з якимсь іншим Едгаром Фрімантлом. Я зберіг послання і рушив з краденим знімком вгору сходами, аж раптом укляк. Мала Ружа не те місце, і мольберт не той пристрій. Фарби і полотно також не годяться. Вони не годяться для цього діла.

Я знову зашкандибав вниз до великої вітальні. Тут на кофейному столику лежав стос альбомів «Умілець» і кілька коробок кольорових олівців, але вони також не годилися. В моїй відсутній руці народилося відчуття гудючого свербіння і я вперше повірив, що дійсно спроможний це зробити... якщо знайду правильний засіб для втілення ідеї, от так.

Виринула думка, що засобом (медіумом) може бути якась персона, що править з-за Великого Потойбіччя, і я розсміявся. Щоправда, дещо нервово.

Я ввійшов до спальні, спершу не уявляючи по що. Відтак глянув на шафу і зрозумів. Десь за тиждень до того Джек возив мене на закупа — не в торговельний центр «Кросроудс», а до чоловічої крамниці на площі Сент-Арманд — там я придбав півдюжини сорочок, що продаються застібнутими до комірця. Ілса малою називала їх «дорослими сорочками». Вони так і лежали у целофанових пакетах. Я зірвав упаковку, повитягав булавки і поскидав сорочки купою назад до шафи. Сорочки не були мені потрібні. Мені були потрібні їхні картонні вставки.

Оті гладенькі білі картонні прямокутники.

В кишені сумки від мого компа PowerBook я знайшов маркер. В іншому житті мене дратували маркери — що запах їхніх чорнил, що схильність мазатися. У цім житті я полюбив їх за жирну чіткість створюваних ними ліній, тих ліній, що, здавалося, налягали на власній абсолютній реальності. Я поніс картонки, маркери і рентгенівський знімок Ваєрменового мозку до Флоридської кімнати, де світло було тріумфально яскравим.

Свербіння в правій руці поглибилося. Тепер воно відчувалося майже приятельськи.

Я не мав лайт-боксу, на якому лікарі роздивляються рентгенівські плівки і томографічні скани, але скляна стіна Флоридської кімнати могла слугувати адекватною заміною. Мені навіть не потрібна була клейка стрічка. Я зумів вставити знімок у щілину між склом і хромованою облямівкою, і аж ось воно, та річ, якої, як дехто каже, не існує: мозок адвоката. Він плив понад Затокою. Якийсь час я вдивлявся в нього, сам не знаю, чи дуже довго — дві хвилини? чотири? — причарований тим, як синя вода проглядає крізь зубчату сіру вуаль, які ті узорі перетворюють воду на туман.

Куля мала вигляд чорного, трохи розплющеного скалку. Трохи нагадувала кораблик. Човник, що пливе по *кальдо ларго*.

Я почав рисувати. Мав намір нарисувати його неушкоджений мозок, без кулі, але вийшло більше того, на що я сподівався. Я продовжував малювати і додав води, бо, розумієте, її потребував цей малюнок. Чи так хотіла моя відсутня рука? Чи вони були одним і тим самим? Це була просто рекомендація Затоки, але ж вона була, і виявилася достатньо успішною, бо я дійсно був талановитим сучим сином. Уся робота забрала лише двадцять хвилин, і коли я її закінчив, людський мозок плив Мексиканською Затокою. В певному сенсі це виглядало дуже круто.

А також страшноувато. Не хотілося б мені застосовувати таке слово до свого твору, але тут воно невідхильне. Знявши рентгенівський знімок, я порівняв його зі своїм малюнком — у технологічному фото є куля, у мистецькому творі її нема — і зрозумів дещо, на що мав би звернути увагу раніше. Саме коли почав малювати серію «Дівчина і Корабель». Те, що я робив, діяло не просто тому, що воно грало на нервових рецепторах; воно діяло, бо люди розуміли — на якомусь глибокому рівні вони дійсно це знали — те, на що вони дивляться, прийшло звідкись поза межі таланту. Відчуття, навіюване картинами Думи, було ледь усвідомлюваним жахом. Жахом, що очікує на своє проявлення. Вплетеним у прогнилі вітрила.

V

Я знову був голодний. Зробив собі сандвіч і закушував, сівши перед комп'ютером. Почав надолжувати брак інформації про гурт «Колібрі» — я став ніби трохи одержимим ними — аж тут озвався телефон. Дзвонив Ваермен.

— У мене зник головний біль, — повідомив він.

— Ти завжди так здоровкаєшся? — поцікавився я. — Наступного разу я від тебе мабуть почую: «Я щойно випорожнився?»

— Не варто легковажити цим. Голова мені боліла безперервно з того моменту, як я прокинувся на підлозі в їдальні після того, як намагався застрелитися. Іноді в ній просто трохи фонило, іноді там гуло, мов на новорічному балу у пеклі, але боліла вона завжди. А тут, з півгодини тому, раптом взяло і просто *перестало*. Я якраз готував собі каву, а воно раптом *перестало*. Я не міг повірити. Перша думка в мене була — я щойно помер. Я почав проходжуватися, мов по тонкій кризі, чекаючи, що ось-ось мій біль повернеться і довбоне мене Максвелівським срібним молотком²⁰⁸, а він *не повертається*.

— Леннон Мак-Картні, — відгукнувся я. — 1968-й, і не кажи мені, ніби цього разу я помиляюся.

Він не сказав нічого. Доволі довго мовчав. Але я чув його дихання. Врешті він промовив.

— Едгаре, це ти щось зробив? Зізнайся Ваермену. Скажи татові.

Я збирався сказати йому, що не маю до цього ніякого стосунку. Відтак згадав, що він міг заглянути до теки зі своїми рентгенограмами і побачити, що однієї не вистачає. Також згадав про сандвіч — поранений моїми зубами, проте ще далекий від смерті.

— А як в тебе з зором? Є якісь зміни?

— Ніяких, ліва фара так і не світить. А якщо вірити Принсипу, ніколи вже не засвітиться. Принаймні у цьому житті.

Гадство. Та хіба я не знав у глибині душі, що не всю роботу ще зроблено? Це, вранішнє, трахання з маркером і картонкою аж ніяк не потягнуло б на справдішній нічний оргазм, як минулої ночі. Я почувався втомленим. Сьогодні мені не хотілося нічого, окрім як сидіти й дивитися на Затоку. Дивитися, як

сонце сідає у *caldo lagro*, і ніхера не малювати. Але ж в мене був Ваермен. Це ж, чорт забирай, Ваермен.

— Ти ще там, мучачо?

— Так, — відгукнувся я. — Ти можеш сьогодні викликати на кілька годин Анну-Марію Вістлер?

— Навіщо? На який ляд?

— Щоб посидіти переді мною, поки я малюватиму твій портрет. Оскільки око в тебе так і не ввімкнулося, отже мені потрібен живий Ваермен.

— Так це таки ти щось *утворив*? — голос у нього упав. — Ти вже мене малював? По пам'яті?

— Зазирни до теки з рентгенограмами, — відповів я. — Приходь до мене ближче до четвертої. Мені спершу треба подрімати. І принеси чогось поїсти. Малювання робить мене голодним. — Хотілося сказати *малювання особливого типу*, але я стримався. І так вже сказав забагато.

VI

Я не був певен, що зможу заснути, але заснув. Будильник збудив мене о третій. Я піднявся нагору до Малої Ружі і перевірів свій запас чистих підрамників. Найбільше полотно знайшлося — п'ять футів завдовжки й три завширшки, його я й вибрав. Витяг на всю довжину штангу фіксатора на мольберті й встановив підрамник вертикально. Вид порожньої площини, схожої на поставлену на попа білу труну, відгукнувся схвильованим трепетом у мене в шлунку і в пальцях правої руки. Я стиснув пальці в кулак. Хоч і не міг їх бачити, проте міг згинати й розгинати. Відчував, як їх нігті впиваються мені в долоню. Довгі нігті. Після аварії вони вирости, та ніяк було їх підстригти.

VII

Я якраз мив пензлі, коли на пляжі з'явився Ваермен, він надходив хиткою, ведмежою ходою, перед ним навсібіч розлітали-

ся пташки. Він був у джинсах і светрі, без плаща. Надворі почало випогоджуватись.

Затримавшись у дверях, він вигукнув вітання і я гукнув йому, щоб піднімався нагору. Ще не подолавши й усіх східців, він побачив великий підрамник на мольберті.

— Курва мама, *аміго*, почувши від тебе про портрет, я зрозумів так, що ти націлився тільки на мою голову.

— Авжеж, саме щось таке я й планую, — відповів я. — Але боюся, воно не мусить бути аж надто реалістичне. Деяку підготовчу роботу я вже виконав. Ось поглянь-но.

Викрадений рентгенівський знімок і скетч, зроблений маркером, лежали на нижній полиці мого верстату. Я тицьнув їх Ваермену, а сам сів перед мольбертом. Встановлене на ньому полотно вже не було чисто білим і порожнім. Його верхню частину займав ледь видимий чотирикутник. Я прокреслив його, притиснувши картонку від сорочки до полотна й обвівши її по краях олівцем № 2.

Ваермен мовчав майже цілих дві хвилини. Він дивився то на рентгенограму, то на картинку, яку я з неї змалював. Відтак, ледь чутним голосом промовив:

— Про що ми будемо говорити, *мучачо*? Що тут сказати?

— Нічого, — відповів я. — Поки що. Дай-но мені картонку від сорочки.

— Це від сорочки?

— Так, і обережніше. Мені вона потрібна. *Нам* вона потрібна. Знімок більше не грає ролі.

Він подав картонку ледь тремтячою рукою.

— А тепер піди до стіни, до тієї, де готові картини. Поглянь-но на оту крайню зліва. В кутку.

Він пішов туди і раптом схопився.

— Курва мама! Коли ти це встиг зробити?

— Минулої ночі.

Він взяв картину в руки, обернувши її до світла, що лилося крізь велике вікно. Дивився на Тіну, котра дивилася на безногого, безротого Цукерку Брауна.

— Нема носа, нема рота, Браун мертвий — вся робота, — промимував Ваермен, і вже далєбі не пошепки. — Господи Ісусе,

не хотів би я опинитися на місці того *maricón de playa**; що кине піском тобі в очі. — Він поставив картину на місце і відступив від неї... тихесенько, так, немов від найменшого струсу вона могла вибухнути. — Що це влізло в тебе? Що тобою *оволоділо*?

— Диявольськи цікаве запитання. Я тобі майже нічого не показував. Але... Оскільки ми тут збираємося робити...

— Що ми збираємося робити?

— Ваєрмене, ти сам знаєш.

Він похитнувся, немов і сам припадав на хвору ногу. Та ще й увесь вкрився потом. Обличчя аж лисніло. Ліве око ще залишалося червоним, хоча, либонь, вже не аж так щоб *задуже* червоним.

— Звісно, весь мій план міг бути породженням Департаменту благих намірів.

— Ти зможеш це зробити?

— Я можу спробувати, — зізнався я. — Якщо ти згоден.

Він кивнув, відтак зняв светра.

— Давай, роби.

— Мені треба, щоб ти сидів біля вікна, коли почне сідати сонце, щоб світло ясно й чітко освітлювало тобі лице. У кухні є стілець, принеси його. Ти на скільки часу ангажував Анну-Марію?

— Вона сказала, що може побути до восьмої і нагодує міс Істлейк вечерею. Нам з тобою я приніс лазанью. Поставлю її до твоєї печі о пів на шосту.

— Добре.

Коли зготується лазанья, сонце все одно вже сяде. Я можу зняти Ваєрмена цифровиком, пришпилити кілька фото до мольберту і працювати по них. Я був швидкий роботяга, але вже розумів, що теперішній процес просуватиметься довше — щонайменше кілька днів.

Ваєрмен зі стільцем повернувся нагору і враз остовпів.

— Що це ти робиш?

— А ти сам як вважаєш?

— Схоже, вирізаєш діру у прекрасному полотні.

* Пляжний підор (*isp.*).

— Відповідь на відмінно. — Я відклав убік вирізаний прямокутник, узяв картонну вставку з зображенням плаваючого мозку і зайшов за мольберт. — Допоможи мені оце приклеїти.

— Коли ти встиг все це обмислити, *vato**?

— Я не обмислював.

— Ти не обмислював? — Він дивився на мене крізь полотно, як ті тисячі зівак, що дивилися крізь тисячі дірок в парканах навкруг будівельних майданчиків в моєму іншому житті.

— Та ні ж. Щось ніби підказує мені, що робити. Зайди-но на цей бік.

Разом із Ваєрменом решту приготувань ми завершили за якихось пару хвилин. Він вставив і тримав картонку в прямокутній дірці. Я намацав у нагрудній кишені тюбичок елмерівського клею²⁰⁹ і почав закріплювати картонку. Обійшовши мольберт, я побачив, що все так, як треба. Мені принаймні здавалося, що все, як треба.

Я вказав пальцем Ваєрмену на лоба.

— Ось тут твій мозок, — потім вказав на мольберт. — Ось тут твій мозок на полотні.

Він, здавалося, не втямив.

— Це жарт, Ваєрмене.

— Я його не доганяю, — знітився він.

VIII

Того вечора ми жерли, мов футболісти. Я спитав Ваєрмена, чи він не почав хоч трохи краще бачити. Він з жалем похитав головою.

— На лівому боці мого світу речі так і залишаються зовсім чорними, Едгаре. Хотілося б тебе втішити, але нема чим.

Я прокрутив йому повідомлення від Наннуці. Ваєрмен заготовив і здійняв вгору кулак. Неможливо було не розчулитися, уздрівши таку його радість, що межувала з тріумфом.

— Ти на вірному шляху, *мучачо*, — це вже точно в тебе інше життя. Не можу дочекатися побачити тебе на обкладинці «Тайму», — він підняв обидві руки, ніби тримає ту обкладинку.

* Чувак (*исп.*).

— Мене тут непокоїть лиш одна річ, — промовив я... і почав сміятися. Насправді багато чого мене непокоїло, включно з тим фактом, що я не мав жодного поняття, у що затесався. — Напевне, захоче приїхати моя дочка. Та, яка вже відвідувала мене тут.

— То що у цім поганого? Більшість чоловіків зрадили б, аби їхні дочки були свідками того, як вони стають професіоналами. Ти доїси оцей останній шматок лазаньї?

Ми поділили той шматок. Артистичний темперамент допоміг мені вхопити більшу частину.

— Я дуже хочу, щоб вона приїхала. Але твоя леді-бос каже, що Дума не місце для дочок, і я схиляюся до того, щоб їй повірити.

— У моєї леді-бос хвороба Альцгаймера, яка почала прогресувати. Погано те, що вона більше не в змозі відрізнити ліктя від власної сраки. А добре те, що вона щодня знайомиться з новими людьми. Зі мною в тім числі.

— Про дочок вона це казала двічі, і жодного разу тоді не була в запаморочному стані.

— А може, вона й має рацію, — погодився він. — А може, просто бзик такий, зважаючи на той факт, що тут загинули дві її сестри, коли їй самій було чотири роки.

— Ілса обблювала мені машину. Коли ми повернулися сюди, вона була така хвора, що ледь могла ходити.

— Певне, вона зїла щось погане, та ще й спека додалася. Слухай, ти не бажаєш випробовувати долю, і я поважаю таку позицію: "Так чому б тобі не поселити обох дочок у якомусь пристойному готелі, де цілодобове обслуговування номерів, а консьерж відсмоктує крутіше за порохотяг «Орек»²¹⁰. Я порадив би Ріц-Карлтон.

— Обох? Мелінда навряд чи зможе...

Він відкусив від свого шматка лазаньї і відсунув її вбік.

— Ти не вмієш дивитися на речі просто, мучачо, але Ваермен, цей вдячний сучий син...

— Поки що в тебе нема підстав бути мені за щось вдячним...

— ...усе розкладе просто. Бо я не можу спокійно дивитися як безплідні побоювання позбавляють тебе щастя. Хай знає Ісус-Криспіс, ти мусиш бути щасливим. Чи ти собі уявляєш,

скільки народу тут, на західному узбережжі Флориди, пішли б на вбивство заради їхньої виставки в галереї на Палм-авеню?

— Ваєрмене, ти сказав Ісус-Криспіс?²¹¹

— Не зіскакуй з теми.

— Та вони ж навіть ще не запропонували мені виставку.

— Запропонують. Не такі вони люди, що приїздитимуть до якихось пердунів з проектом контракту тільки заради того, щоб погомоніти. Отже, слухай сюди. Ти слухаєш мене?

— Аякже.

— Тільки-но буде визначено дату вернісажу — а він мусить відбутися — ти мусиш робити те, чого очікують від кожного нового в цій царині митця: паблісіті. Давати інтерв'ю, починаючи з Мері Айр, а далі всім газетам і 6-му каналу. Якщо їм забажається обсмоктувати твою безрукість, тим краще. — Він знову зробив жест, показуючи руками обкладинку. — Едгар Фрімантл увірвався на артистичну сцену Сонячного узбережжя, мов Фенікс, новонароджений серед диму й попелу Трагедії!

— Ну ти ж і вчадів, *amigo*, — промовив я, хапаючись за костюр. Проте не міг втриматися від гиготіння.

Ваєрмен не звернув уваги на мою брутальність. Його несло:

— Ота твоя відсутня *brazo** стане золотою.

— Ваєрмене. Ви цинічний виродок.

Він сприйняв ці слова за комплімент, та десь вони й були такими. Кивнув і шляхетно відмахнувся.

— Я виконуватиму роль твого юриста. Картини будеш вибирати ти, Наннуцці консультуватиме. Наннуцці готуватиме експозицію, консультуватимеш ти. Гарно звучить?

— Гадаю, так, авжеж. Якщо саме так це робиться.

— Так мусить бути зроблено. І ще, Едгаре — останне, але чи не найважливіше — ти мусиш обдзвонити всіх, хто тобі не чуужий, і запросити на свою виставку.

— Але ж...

— Так, — він кивнув, — всіх. Твого психотерапевта, твою колишню, обох дочок, того хлопця Тома Райлі, жінку, котра керувала твоєю реабілітацією...

* Рука (*исп.*).

— Кеті Грін, — ошелешено промовив я. — Ваермене, та не приїде Том. Ні за яких умов. І Пам також. А Лін у Франції. Та ще й із фарингітом, Господи бережи.

Ваермен не звертав уваги.

— Ти якось згадував адвоката...

— Вільям Бозмен Третій. Бозі.

— Запроси і його. Ага, тата й маму своїх, обов'язково. Сестер і братів.

— Батьки в мене померли, і я в них був єдиною дитиною. Бозі... — я кивнув. — Бозі приїде. Тільки нізащо не називай його так в очі, Ваермене.

— Юристові називати іншого юриста Бозі? Ти вважаєш мене зовсім дурним? — він замислився. — Хоча, якщо я стрельнув собі в голову і не спромігся себе вбити, тож краще не відповідай не моє останнє запитання.

Я не дуже зважав, бо думав. Я вперше зрозумів, що можу влаштувати відхідну вечірку своєму іншому життю... і люди мусять увиразнитися. Ця ідея хвилювала й водночас лякала.

— Вони усі можуть приїхати, — нагадав він. — Твоя колишня дружина, твоя дочка з-за моря і твій самогубець-бухгалтер. Подумай про це — зграя мічиганців.

— Міннесотців.

Він знизав плечима й махнув обома руками, показуючи, що йому це однаково. Доволі нахабно для хлопця з Небраски.

— Я можу замовити чартерний літак, — сказав я. — Наприклад, Гольфстрім²¹². Орендувати цілий поверх у Ріц-Карлтоні. Викинути на це купу грошей. А чом би, блядь, і ні?

— Оце гарно, — похвалив він, герготнувши. — Це буде справжній жест голодного маляра.

— Еге ж, — підхопив я. — У вікні виставлю об'яву: ПРАЦЮЮ ЗА ТРЮФЕЛЯ.

Тут вже ми обоє заіржали.

XI

Коли наші тарілки і склянки опинилася у мийці, я знову повів його нагору, але спершу зробив з нього півдесятка цифрових

знімків — великих, безжальних крупних планів. У своєму житті я був зняв кілька гарних фотографій, проте завжди випадково. Я ненавиджу фотокамери, і вони, схоже, про це знають. Закінчивши, я сказав, що він може повертатися додому й відпустити додому Анну-Марію. Надворі було темно і я запропонував йому свій «малібубу».

— Краще пройдуся. Подихаю повітрям, — відтак він вказав на підрамник. — Глянути можна?

— Мені б цього не хотілося.

Я очікував на протести, але він лише кивнув і ледь не бігом рушив униз. Хода його здалася мені пружнішою — і це напевне не була гра моєї уяви. Вже стоячи у дверях, він промовив:

— Зателефонуй Наннуці вранці. Без руху й камінь обростає.

— Добре. А ти зателефонуй мені, якщо помітиш якісь зміни з... — я вказав йому на обличчя своєю заляпаною фарбою рукою.

Він залибився.

— Ти дізнаєшся першим. Наразі мене задовольняє звільнення від головного болю. — Його посмішка пригасла. — Ти певен, що він не повернеться?

— Я ні в чому не можу бути впевненим.

— Авжеж. Авжеж, це притаманний людині стан, еге ж? Але я вдячний тобі за те, що ти старався. — І перш ніж я зрозумів, що він збирається робити, він схопив мою руку й поцілував. Ніжний то був поцілунок, попри щетину на його верхній губі. Відтак він сказав мені *adios* і зник у темряві, залишилося лише зітхання Затоки та перешіптування мушель під будинком. Аж раптом виник новий звук. Задзвонив телефон.

Х

Телефонувала Ілса, потеревенити. Так, її навчання йде гарно, так, чувається вона гарно — фактично чудово — так, вона дзвонить матері щотижня і спілкується з Лін мейлами. На думку Ілси, ідіотський діагноз — фарингіт — Мелінда, можливо, поставила сама собі. Я сказав, що вражений величчю її почуттів, вона засміялася у відповідь.

Розповів їй, що, можливо, виставлю свої роботи в галереї у Сарасоті, і вона так голосно заверещала, що мені довелося відставити слухавку подалі від вуха.

— Татуню! Це ж фантастично! Коли? А мені можна приїхати?

— Авжеж, якщо тобі хочеться. Я збираюся всіх запросити. — Остаточне рішення я прийняв саме в той момент, коли казав їй про це. — Ми плануємо це на середину квітня.

— Гадство! Я саме в цей час хотіла застати «Колібри» на гастролях. — Вона зробила паузу, подумала, а відтак: — Я встигну туди й туди. Зроблю власний невеличкий тур.

— Ти впевнена?

— Авжеж, звичайно. Ти лише повідомиш мені дату і я вже там.

Сльози почали щипати мені очі. Не знаю, як воно, мати синів, але я певен, що це не такий безцінний подарунок долі — хоча й приємний, звісно — як мати дочок.

— Я вдячний тобі, сонечко. Як ти вважаєш... чи є якась можливість, щоб і твоя сестра приїхала?

— Знаєш що, я гадаю, вона приїде, — відповіла Ілса. — Вона не втерпить, щоб не побачити твої роботи, котрі так схвилювали фахівців. У тебе буде реклама?

— Мій друг Ваермен гадає, що так. Однорукий художник і таке інше.

— Та ти ж абсолютно нормальний, тату!

Я їй подякував, а потім перейшов до Карсона Джонса. Спитав, які від нього в неї новини.

— Вің, у порядку, — відповіла вона.

— Справді?

— Авжеж — а що?

— Не знаю. Мені почулася якась непевність у тебе в голосі. Вона невесело розсміялася.

— Ти занадто добре мене знаєш. Факт той, що вони зараз збирають аншлаги всюди, де виступають — чутки про них ширяться. Турне мало б закінчитися п'ятнадцятого травня, бо четверо хористів мають інші ангажементи, але агент знайшов трьох нових співаків. А та Бريدжит Андрейссон, вона вже перетворилася на справжню зірку, переконала їх відсунути подалі дату початку їхнього навчання на пасторів у Аризоні, на щас-

тя... — Останні слова вона промовила блякло, голосом дорослої, незнайомої мені жінки. — Отже, замість закінчитися в середині травня, турне тепер подовжиться до кінця червня, з виступами на Середньому Заході, а останній концерт відбудеться в «Коров'ячому Палаці»²¹³ у Сан-Франциско. Великий прорив, еге ж? — Це була моя власна фраза, яку я промовляв, коли Іллі й Лін були малими дівчиськами і демонстрували в гаражі свої «балетні супершоу», так вони їх називали, але мені важко було пригадати, щоб я колись чув її промовленою таким печальним, напівсаркастичним тоном.

— Тебе непокоять стосунки твого хлопця з тією Бриджіт?

— Ні! — моментально відгукнулася вона й засміялася. — Він каже, в неї чудовий голос, і він щасливий, що може співати з нею разом — тепер вже не одну, а дві пісні — але вона порожня й напіндючена. І ще він каже, що їй варто було б приймати м'ятні пігулки перед виступами, бо, ти ж розумієш, вони користуються спільним мікрофоном.

Я мовчав.

— О'кей, — нарешті промовила Ілса.

— Що о'кей?

— О'кей, я непокоюся, — пауза. — Ну, трішечки, бо він щодня їде з нею в автобусі, а ввечері вони разом на сцені, а я тут. — Ще одна, довша, пауза, а відтак. — І він почав інакше розмовляти по телефону. По-іншому... але не зовсім.

— Можливо, це гра твоєї уяви.

— Так. Можливо, що так. Але в будь-якому випадку, якщо щось там є — нічого там нема, я певна, — але якщо щось є, то краще тепер, ніж після... ну, розумієш, після того як ми...

— Так, — сказав я, чуючи в її голосі дорослу тугу. Згадав, як знайшов їхню фотографію, де вони стоять на узбіччі дороги, обнявшись, і як торкнувся її моєю відсутньою рукою. А потім кинувся до Малої Ружі з Ребою під пахвою. Давно це було, так мені здавалося. Я люблю тебе, моя Динько! І підпис *Смайлі*, але картинка, яку я намалював того дня кольоровими олівцями «Вінус» (вона теж здалася далеким спогадом), певним чином передражнявала ідею довгого кохання: мале дівча в тенісній сукенці дивиться на безбережну Зато-

ку. І тенісні м'ячі навкруг її ніг. Ще більше їх напливає у набігаючих хвилях.

Те дівча було Ребою, але водночас Ілсою, а ще... хтозна ким? Елізабет Істлейк?

Думка з'явилася знічев'я, але я з нею погодився — так.

«Вода тепер збігає швидше, — сказала Елізабет. — Скоро пороги. Ти це відчуваєш?»

Я це відчував.

— Тату, куди ти подівся?

— Я тут. Мила моя, тримайся, о'кей? І намагайся себе не накручувати. Мій тутешній друг каже, що кінець-кінцем ми зношуємо свої печалі. І я йому вірю.

— Ти завжди вмієш мене розрадити, — сказала вона. — Тому-то я й телефоную тобі. Я люблю тебе, тату.

— Я теж тебе люблю.

— На скільки мішків?

Скільки років сплигло з тої пори, як вона таке питала? Двадцять? Чотирнадцять? Не мало значення, я пам'ятав відповідь.

— Мільйон і ще один у тебе під подушкою, — проказав я.

Відтак попрощався і вимкнув слухавку. І подумав, якщо Карсон Джонс завдасть болю моїй доні, я його вб'ю. Ця думка відгукнулася в мені посмішкою, я зачудувався, скільки батьків гадали так само і давали собі таку само обіцянку. Але з усіх них, можливо, я був єдиним, хто міг кількома мазками пензля убити нерозважливого, недоброго до дочки кавалера.

XI

Даріо Наннуцці й один з його партнерів, Джимі Йошида, прибули вже наступного дня. Йошида був американським Доріаном Греєм японського походження. Коли він вилазив біля мого дому з «ягуару» Наннуцці, одягнений у тісні витерті джинси і у геть вилинялу майку Rihanna Pon De Play²¹⁴, з розвіяним бризом із Затоки довгим чорним волоссям, він виглядав вісімнадцятирічним. Коли наблизився по доріжці, він виглядав вже на двадцять вісім. Коли він вже щиросердо стискав мені руку,

я побачив уприпул його очі і губи в мереживі зморшок, і визначив, що йому ближче до п'ятдесяти.

— Радий знайомству, — промовив він. — Галерея все ще гуде після вашого візиту. Мері Айр тричі заходила спитати, коли ми підпишемо з вами контракт.

— Заходьте, — запросив я. — Мій друг і сусід по пляжу вже двічі дзвонив мені, щоб упевнитись, що я нічого без нього не підписав.

Наннуцці посміхнувся.

— Це не наш бізнес, дурити художників, містере Фрімантле.

— Мене звуть Едгар, пам'ятаєте? Хочете кави?

— Спершу подивитися, — сказав Джимі Йошида. — Кава потім.

Я зробив глибокий вдих.

— Добре. Тоді прошу нагору.

XII

Я прикрив Ваєрменів портрет (він поки що залишався не більш як непевним начерком, де мозок плавав у верхній частині полотна), а картина з Тіною Гарібальді й Цукеркою Брауном упокоїлася у шафі внизу (склавши компанію «Друзям з сюрпризами» та постаті в червоній хламиді), утім інші роботи я залишив на виду. Тепер їх вистачало, щоб зайняти місце під двома стінами й частиною третьої; загалом сорок одна картина, включно з п'ятьма варіантами «Дівчини і Корабля».

Коли їхня мовчанка перейшла межі мого терпіння, я її порушив.

— Дякую за інформацію про отой Liquid. Чудова річ. Мої дочки сказали б з цього приводу — бомбезна.

Наннуцці, здавалося, нічого не чув. Він дивився в один бік, Йошида — в інший. Ніхто не питав про великий, завішений підрамник на мольберті; я вирішив, що питатися про такі речі вважається неетичним в їхніх колах. Під нами мурмотіли мушлі. Десь, аж ген звіддала, дзижчав гідроцикл. Права рука мені чесалася, щоправда невиразно й дуже глибоко, натякаючи, що хоче

малювати, але може почекати — вона знала, час прийде. Перед заходом сонця. Я малюватиму, спершу приглядаючись до прицеплених по боках мольберту фотографій, а потім щось інше візьметься керувати і мушлі почнуть свертотіти голосніше, і жовта Затока змінюватиме кольори, спершу на персиковий, потім на рожевий, далі на помаранчевий, а відтак на ЧЕРВОНИЙ, і так буде гарно, так буде гарно, весь порядок речей буде гарним.

Наннуці з Йошидою зустрілися знову біля сходів, що вели з Малої Ружі вниз. Вони нашвидку перемовилися й рушили до мене. З задньої кишені джинсів Йошида видобув конверта бізнесового формату з акуратним написом друкованими літерами ПРОЕКТ КОНТРАКТУ/ГАЛЕРЕЯ СКОТО.

— Ось, — промовив він. — Передайте містеру Ваермену, що ми готові внести будь-які доречні поправки для забезпечення можливості нам репрезентувати ваш доробок.

— Справді? — перепитав я. — Ви певні цього?

Йошида відповів без посмішки.

— Так, Едгаре. Ми цього певні.

— Дякую, — промовив я. — Дякую вам обом. — Я поглянув повз Йошиду на Наннуці, котрий *таки* всміхався. — Дарію, я втішений.

Дарію роззирнувся на картини, коротко реготнув, відтак підніс вгору обидві руки і змахнув ними.

— Мені здається, Едгаре, що це ми мали б висловлювати свою втіху.

— Я вражений їхньою яскравістю, — промовив Йошида. — Їхньою... не знаю навіть, як би це сказати... гадаю... прозорістю. Ці образи ваблять глядача, не оглушуючи його. А ще мене вражає швидкість, з якою ви працюєте. Ви свіжорозпечатаний.

— Мені незрозуміле це слово.

— Розпечатаними іноді називають художників, котрі пізно розпочинають, — пояснив Наннуці. — Вони ніби намагаються надолужити згаяний час. Але тут... сорок картин за кілька місяців... та де там, *тижнів*, це вже щось...

«А ви ж навіть не бачили ту, яка знищила дитиновбивцю», — подумав собі я.

Дарію не так вже й весело розсміявся.

— Бережіться, щоб не підпалити часом будинок, добре?

— Авжеж... недобре було б. Оскільки ми домовилися про угоду, чи міг би я передати деякі з моїх робіт на зберігання до вашої галереї?

— Безперечно, — кивнув Даріо.

— Чудово.

Я вирішив, що хочу поставити свій підпис якомога швидше, незважаючи на те, що скаже Ваермен про контракт, аби тільки вивезти картини з острова... і не пожежа мене лякала. Хай там якими розпечатаними називають художників, котрі пізно розпочинають, але сорок одна картина на острові Дума — це зайвих три дюжини принаймні. Я відчував їхню живу присутність у цій кімнаті, як наелектризованість під скляним ковпаком.

Безумовно, Даріо й Джимі її теж відчували. Вона-то й робила ці срані картини такими сильнодіючими. Вони були *приворожливими*.

XIII

Наступного ранку я приєднався до Ваермена й Елізабет, котрі пили каву в кінці хідника від *Ель Паласіо*. Перед виходом я вже не приймав нічого, окрім аспірину, мої Великі Пляжні Прогулянки з подвигів перетворилися на втіху. Особливо коли потеплішало.

Елізабет сиділа у своєму візку перед розкиданими по її таці залишками торту. Я мав підозру, що він спромігся також влити в неї трохи соку й півсклянки кави. Вона втупилася у Затоку з виразно осудливою міною, сьогодні вона була більше схожа на капітана Блая²¹⁵, командира його величності корабля «Баунті», ніж на дочку якогось мафіозного дона.

— *Buenas dias, mi amigo*, — привітався Ваермен, а потім до Елізабет. — Міс Істлейк, це Едгар. Він прийшов на перекур. Хочете привітати його?

— Гівнообісцяне щурисько, — вимовила вона. Чи щось схоже на це. Та хай там як, промовила вона це до Затоки, темно-синьої, напівсонної.

— Схоже, ніякого покращення, — сказав я.

— Так. Вона випадала й раніше, проте завжди поверталася, але ніколи ще не занурювалася так глибоко.

— А я так і не приніс їй подивитися жодної зі своїх картинок.

— Зараз це без сенсу, — він подав мені горнятко чорної кави. — Тримай. Розбещуйся донесхочу.

Я вручив йому конверта з проектом контракту. Ваермен витяг папір, а я обернувся до Елізабет.

— Хочете, я пізніше прочитаю вам вірші? — спитав її.

Нуль реакції. Вона так само непохитно похмуро дивилася в бік Затоки. Капітан Блай перед відданням наказу прив'язати когось до фок-щогли й відбатожити так, щоб аж шкіра злізла.

Знічев'я я спитав:

— Елізабет, ваш батько був нирцем?

Вона ледь повернула голову і врізалася в мене поглядом своїх старезних очей. Вишкірилася, по собачому показавши верхні зуби. На якусь мить — коротку, хоча мені вона здалася довгою, — я відчув, що на мене дивиться інша людина. Чи взагалі не людина. Сутність, що одягнена в брезкле тіло Елізабет Істлейк, мов у виношену панчошу. Моя права рука мимовіль стиснулася у кулак і я вкотре відчув, як неіснуючі задовгі нігті вп'ялися в неіснуючу долоню. Вона знову відвернулася до Затоки, одночасно намагаючи пальцями на таці сніданкове тістечко, а я обізвав себе ідіотом, котрий мусів би перестати шкрябати сам собі нерви. Тут безсумнівно діяли якісь невідомі сили, але ж не в кожній тіні прихована почвара.

— Так, нирцем, — неуважливо промовив Ваермен, розгортаючи контракт. — Джон Істлейк був чистий Ріку Браунінг — ну, пам'ятаєш отого актора, що у п'ятдесятих грав Твар у фільмі «Блакитна Лагуна».

— Ваермене, ти — невичерпне джерело непотрібної інформації.

— Авжеж, я класний хлоп. А знаєш, її батько того гарпунного пістоля не в крамниці собі купив, міс Істлейк каже, що він був зроблений на замовлення. Можливо, йому місце в якомусь музеї.

Але мене, принаймні тоді, не цікавив гарпунник Джона Істлейка.

— Ти читаєш мій контракт?

Він кинув папір на тацю й здивовано поглянув на мене.

— Я намагаюся.

— А як твоє ліве око?

— Ніяк. Та годі вже, нема приводу для розчарування. Лікарі казали...

— Зроби мені ласку. Прикрий собі ліве більмо.

Він послухався.

— Що ти бачиш?

— Тебе, Едгаре. Оттакого *hombre tuu feo**.

— Авжеж, авжеж, а тепер прикрий праве око.

Прикрив.

— Тепер я бачу тільки темряву. Хоча... — він завмер. — Либонь, *не таку* вже й темряву. — Він опустив руку. — Не можу сказати напевне. Останніми днями я не можу відрізнити дійсності від намріяних фантазій. — Він струсонув головою, аж волосся завихрилося, відтак ляснув собі по лобі тильним боком долоні.

— Не переймайся так.

— Легко тобі казати. — Він помовчав пару хвилин, потім забрав тістечко у Елізабет з пальців і поклав його їй до рота. Пересвідчившись, що воно успішно зникло, обернувся до мене. — Наглянеш, поки я по дещо сходжу?

— Радо.

Він побіг підтюпцем вгору хідником, а я залишився з Елізабет. Спробував нагодувати її залишками торту і вона взяла шматок губами в мене з руки, мимохідь нагадавши того кролика, що був у мене, коли я мав рочків сім-вісім. Його звали містер Гіченс, я вже не пригадував, звідки взялося це ім'я — пам'ять дивна річ, правда ж? Губи в неї, беззубої, були на доторк м'які, й зовсім не гидкі. Я погладив її збоку по голові, там де сиве — витке й доволі шорстке — волосся було стягнуто ззаду у вузлик. Мені раптом дійшло, адже то Ваермен щоранку мусить розчісувати їй волосся й зав'язувати його у вузлик. Це ж напевне Ваермен одягав її й сьогодні, і памперси вкладав, бо ясна ж річ, що в такому стані, як зараз, вона не могла здержуватися. Я гадав, чи згадує він Есмеральду, захищуючи булавки й зав'язуючи стрічки. Чи згадує він Хулію, стягуючи волосся у вузлик.

* Незугарний чолов'яга (*icn.*).

Я взяв ще шматок сніданкового торта. Вона слухняно відкрила рота... проте я його притримав.

— Елізабет, а що лежить у червоному кошику для пікніків? У тому, що на горищі?

Схоже, вона замислилася. Важко. Відтак:

— Будь-яка стара посудина. — Вона принишкла, знизала плечима. — Будь-яка запечатана посудина Аді трісне. Стриляй! — І захихотіла. Сміх прозвучав лячно, по-відьмацькому. Я шматочок по шматочку згодував їй решту сніданку, не ставлячи більше ніяких питань.

XIV

Ваермен повернувся з мікрокасетником. Вручив диктофон мені.

— Мені неприємно просити тебе начитати контракт сюди, але мушу. Тут всього лиш дві сторінки. Якщо зможеш, зроби це до пополудня.

— Гарзд. А якщо якісь із моїх картин продадуться, ти в долі, друже. П'ятнадцять відсотків. Досить жирно для правника.

Він відкинувся на спинку стільця, регочучи і крекчучи одночасно.

— *Por Dios!** Якраз у ту мить, коли я вирішив, що нижче в житті мені вже не впасти, мені повідомляють, що я став сраним агентом при таланті! Перепрошую за жаргон, міс Істлейк.

Вона не звертала уваги, лише суворо вдивлялася у Затоку, де — крізь найвіддаленішу, найсинішу мару виднокраю — на північ, до Тампи, сунув танкер. Цей вид мене вмент причарував. Судна в Затоці, як правило, так і діяли на мене.

Щоб перемкнутися увагою до Ваермена, я зробив зусилля.

— Оскільки саме ти за все це відповідаєш, отже...

— Херню ти верзеш!

— ... отже мусиш бути готовим до того, щоб достойно сприйняти свою долю, як годиться чоловіку.

* Заради Бога (*исп.*).

— Я візьму десять відсотків, хоча й цього буде занадто. Погоджуйся, *мучачо*, або почнемо торгуватися з восьми.

— Гарзд. Десять так десять. — І ми потисли один одному руки над всіяною недоїдками тацею Елізабет. — А також даси мені знати, якщо почнуться якісь зміни з твоїм... — Я показав на його червоне око. Котре виглядало вже не таким червоним, як раніше.

— Звісно. — Він взяв завацаний контракт. Змахнув крихти і вручив папери мені, відтак нахилився вперед, звисивши руки собі між колін, уставившись мені в обличчя понад імпозантною полицею грудей Елізабет. — Якщо мені знову зробити рентген, що він покаже? Що куля стала меншою? Що вона зникла?

— Звідки мені таке знати.

— Ти ще працюєш з моїм портретом?

— Так.

— Не зупиняйся, *мучачо*. Прошу, не зупиняйся.

— Я й не збираюся. Але не покладай аж таких великих надій, о'кей?

— Не буду, — тут йому майнула якась нова думка, жахливо схожа на тривогу, висловлену Дарію. — А якщо раптом так станеться, що блискавка вдарить у Велику Ружу і дім разом з усіма картинами згорить уцент? Що, як ти гадаєш, тоді станеться зі мною?

Я похитав головою. Не хотілося навіть думати про таке. Я метикував, як би спитати Ваермена, чи можна мені піднятися на горище *Ель Паласіо* і пошукати там один такий собі кошик (він був ЧЕРВОНИМ), та вирішив не питати. Щодо того, що кошик там є, я не мав сумнівів, але сумнівався, чи мені дійсно хочеться взнати, що в ньому лежить. Дивні речі відбувалися на острові Дума, до того ж я мав причини не всі з них вважати добрими, але до багатьох з них мені не хотілося застосовувати ніяких дій. Якщо я не торкатимуся цього, либонь, і воно мене не торкатиметься. Більшість своїх картин я відправлю з острова заради дотримання миру і спокою; й обов'язково продам їх, якщо знайдуться покупці. Я не відчував туги, дивлячись як їх відвозять. Мене вони хвилювали тільки під час їх творення, а готові вони важили для мене не більше за жорсткі напівкруглі мозольні

нарости, що я їх, бувало, зчищав по краях великих пальців на ногах, аби у серпневу спеку в кінці трудового дня на якомусь будівельному майданчику мені не муляли робочі черевики.

Серію «Дівчина і Корабель» я притримав не через якусь особливу прихильність, а лише тому, що вона не була закінчена; ці картини ще залишалися живою плоттю. Я зможу виставити і продати їх пізніше, а поки що хай побудуть там, де зараз, у Малій Ружі.

XV

Повернувшись додому, я не побачив на обрії жодного судна та й бажання малювати в мене зникло, мов і не було. Замість того я начитав текст контракту на Ваєрменів диктофон. Хоч я не був юристом, але в іншому житті встиг підписати добрячу купу контрактів, тож цей мене вразив своєю простотою.

Того ж вечора я знову поніс диктофон і папери до *Ель Паласіо*. Ваєрмен готував вечерю. Елізабет сиділа у Порцеляновій вітальні. Застигла на доріжці чапля — щось на зразок неофіційної домашньої тваринки — зловісно-осудливо вдивлялася знадвору своїми очима-буравчиками. Надвечірнє сонце заливало кімнату світлом. Однак світлом воно не було. У Порцеляновому містечку панував розгардіяш, люди й тварини валялися абияк, будинки зсунулися до чотирьох кутів бамбукового столу. А плантаторський маєток з колонадою взагалі було перекинуто. Поряд, у кріслі, з виразом капітана Блая на обличчі сиділа Елізабет, здавалося, вона натякала мені, щоб я розставив фігурки як слід.

Я аж підстрибнув, почувши за спиною голос Ваєрмена.

— Тільки-но я розташую порцеляну хоч якось осмислено, вона все змітає. Скинула додолу вже цілу купу статуеток і вони побилися.

— Вони цінні?

— Деякі, але не в тім справа. Притомною вона пам'ятає кожну з них. Знає і любить. Бувало, підходить і питається, де Бо Піп²¹⁶... або Кочегар., а мені доводиться казати їй, що вона їх розбила, і тоді вона цілий день у печалі.

— Бувало, підходить...

— Так. Авжеж.

— Піду я, певне, додому, Ваєрмене.

— Малюватимеш?

— Сподіваюся, — я обернувся до розгардіяшу на столі. — Ваєрмене?

— Я тут, *vato*.

— Чому вона все тут так нівечить у такому стані?

— Гадаю... тому що їй нестерпно бачити це в такому стані.

Я вже був відвернувся, аж тут він поклав мені руку на плече.

— Я волів би, щоб ти не дивився зараз на мене, — промовив він ледь стримуваним голосом. — Я зараз сам не свій. Виходь у центральні двері, а там двором, якщо хочеш потрапити на берег. Підеш?

Я пішов. А діставшись додому, працював з його портретом. Той вдавався добре. Я маю на увазі, був гарним. Я бачив його лице таким, ніби воно хотіло вийти з рамки. Виринути. Нічого особливого, але гарно. Завжди найкраще, коли нічого особливого. Я пам'ятаю, що почувався щасливим. Умиротвореним. Мушлі мурмотіли. Права рука мені чесалася, проте стиха, десь глибоко. Чорним прямокутником зяяло вікно на Затоку. Раз я сховався донизу й з'їв сандвіч. Увімкнув радіо й знайшов станцію «Кістка», там Джей Гайлз²¹⁷ співав «Тримайся своєї любові». Що особливого у Джей Гайлзі, окрім просто величі — він дарунок богів рок'н'ролу. Я продовжив малювати і лице Ваєрмена виринало ще ясніше. Тепер він став фантомом. Привиддям, що визирає з картини. Але безпечним привиддям. Я просто знав, якщо обернуся, Ваєрмен не стоятиме на сходах там, де стояв був Том Райлі, а залишатиметься у своєму, непроглядному ліворуч світі далі по березу у *Ель Паласіо де Асесінос*. Я малював. Радіо грало. Під сподом музики мурмотіли мушлі.

В якийсь момент я закінчив, прийняв душ і ліг у постіль. Сновидінь не було.

Оглядаючись на острів Дума, я згадую ті дні у лютому і березні, коли я малював портрет Ваєрмена, як найкращі дні мого життя.

XVI

Наступного дня Ваермен зателефонував о десятій. Я вже був біля мольберту.

— Я не заважаю?

— Все гаразд, можу зробити перерву, — збрехав я.

— Ми за тобою скучали сьогодні вранці, — пауза. — Ну, розумієш, я за тобою скучив. *Вона...*

— Так, — сказав я.

— Це не контракт, а справжні пестоці. Там майже нема з чим трахатися. В ньому йдеться про те, що ви з галереєю ділите все навпіл, але я збираюся зробити твою долю перемінною. П'ятдесят на п'ятдесят не буде після того, як сумарні продажі досягнуть чверті мільйона. Щойно ти перейдеш цю межу, поділ стане шістдесят на сорок, на твою користь.

— Ваермене, мені ніколи не продати картин на чверть мільйона доларів!

— Я сподіваюся, вони вважають так само, *мучачо*, тому-то я й збираюся запропонувати їм поділ сімдесят на тридцять після півмільйона.

— А ще хай мені подрочить Міс Флорида, — промовив я безсило. — Не забудь вписати в контракт такий пункт.

— Вписав. Є там ще одна цікава стаття, угода складається на сто вісімдесят днів. Треба їх обмежити дев'яностма. Я не вбачаю з цим проблем, але само по собі це цікаво. Вони бояться, що налетить якась велика нью-йоркська галерея і тебе в них поцупить.

— Щось там є ще в тому контракті, що мені варто знати?

— Та ні, до того ж я відчуваю, ти волів би повернутися до роботи. Я сам зв'яжуся з містером Йошида з приводу цих змін.

— А якісь зміни з твоїм зором є?

— Ні, *аміго*. Був би радий, аби вони були. Та ти не припиняй малювати.

Я вже збирався вимкнути слухавку, аж тут він спитав:

— Ти вранці часом не дивився сьогоднішні новини?

— Ні, навіть не вмикав. А що?

— Окружний коронер заявив, що Цукерка Браун помер від гострої серцевої кризи. Гадаю, тобі це цікаво було взнати.

XVII

Я малював. Справа просувалася повільно, але не стояла. Ваермен виринав у буття навкруг віконця, в якому плавав у Затоці його мозок. Цей Ваермен був молодшим за того, що був на пришпилених по боках мольберту фотокартках, але це на краще; я дивився на фото все рідше й рідше, а на третій день зовсім їх прибрав. Вони мені вже були не потрібні. Я продовжував малювати так, як, гадаю, малює більшість художників: працюю вито, а не в скаженій гарячці, котра охоплює тебе спазмом, але може враз відлетіти геть. Я працював під радіостанцію «Кістка», на котру тепер завжди був налаштований мій приймач.

На четвертий день Ваермен приніс мені перероблений контракт і сказав, що вже можна підписувати. Наннуці передав мені, що хоче сфотографувати мої картини і зробити слайди, які в середині березня демонструватимуть на лекції в бібліотеці імені Селбі²¹⁸ в Сарасоті. На лекції будуть, повідомив Ваермен, шістдесят чи сімдесят любителів мистецтва з округу Сарасота-Тампа. Я сказав йому — як цікаво, і підписав контракт.

Даріо з'явився того ж дня. Я нетерпляче чекав поки він відкладає свої кадри й забереться геть, щоб мені повернутися до роботи. Аби лиш не мовчати, я спитав його, хто читатиме лекцію в бібліотеці Селбі.

Він подивився на мене, звівши вгору брови, ніби почув жарт.

— Єдина особа в світі, котра добре знає ці картини — ви. Я глипнув на нього.

— Я не вмю читати лекцій! Я абсолютно не розуміюся на мистецтві!

Він махнув рукою в бік картин, що їх Джек з двома помічниками зі Ското пакували в коробки, щоб наступного тижня відвезти до Сарасоти. Вони залишатимуться в коробках, гадав я, десь у галерейному складі до самого відкриття виставки.

— Ці речі, друже, свідчать про протилежне, — сказав Даріо.

— Даріо, ті люди в *темі*! Вони цьому навчалися! Заради Христа, я можу закластися, що в більшості з них мистецтво було профільною дисципліною в коледжі. Чого вони від мене можуть чекати, що я встану і скажу *бе-е-е*?

— От якраз саме таке й казав Джексон Поллок²¹⁹, коли розводився про свою творчість. Часто п'яним. І це зробило його багатієм. — Даріо підступив і взяв мене за куксу. Мене це вразило. Вкрай мало людей спроможні торкнутися обрубку кінцівки; ніби в глибині душі вони вірять в те, що ампутація за разна. — Послухайте, мій друже, там будуть впливові люди. Не просто тому, що вони мають гроші, а тому що їм цікаві нові художники, і кожний з них має трьох приятелів, які цікавляться тим же. Після лекції — *вашої* лекції — почнуться балачки. Ті балачки, що майже завжди перетворюються на магію під назвою «поголос».

Він помовчав, покручуючи ремінець своєї камери і стиха посміхаючись.

— Вам треба просто розповісти, як ви починали і як тепер розвиваєтеся...

— Даріо, я *не* знаю, як я розвиваюся!

— Тоді так і розкажіть. Розкажіть що завгодно. Господи благослови, ви ж художник!

Тут я відступився. Страшна лекція здавалася ще такою далекою, до того ж мені хотілося, щоб він уже пішов. Я хотів ввімкнути «Кістку», зняти запону з підрамника на мольберті і повернутися до праці, до картини «*Ваєрмен дивиться на захід*». Хочете брудної правди? Ця картина для мене втратила значення як засіб досягнення гіпотетичного магічного ефекту. Вона сама перетворилася на магічну річ. Я став дуже ревним щодо неї, тож які б там не світили попереду події — обіцяне інтерв'ю з Мері Айр, лекція, навіть виставка — вони, здавалося, майоріли не переді мною, а наді мною. Так риби в глибині Затоки сприймають дощ.

Увесь перший тиждень березня мене хвилювало світло. Не призахідне, а денне світло. Як воно заливало Малу Ружу і, здавалося, підважувало кімнату вгору. Хвилювала музика, що лунала з радіо, будь що зігране Allman Brothers, Molly Hatchet, Foghat²²⁰.

Хвилювало оголошення — «Ось ще один рок'н'ролер, старий ваш любимчик, зараз завіє звідси аж до Бродвею», — яке передувало пісні Джей-Джей Кейла «Мене називають Бризом»²²¹, і те, як я, вимкнувши радіо, відмивав пензлі, прислухаючись до мурмотіння мушель під будинком. Хвилювало привиддя, образ молодшого чоловіка, котрий поки ще не вдивлявся в обрій з Думи. Там була одна пісня — гадаю, Пола Саймона²²² — «Якби я не кохав ніколи, ніколи б я й не плакав». Так і це обличчя. Воно не було реальним, не зовсім реальним, але я його робив реальним. Воно народжувалося навкруг плаваючого на Затоці мозку. Я більше не потребував фотокарток, бо знав це лице. Воно було пам'яттю.

XVIII

Четвертого березня день був дуже спекотним, але мені ніколи було вмикати кондиціонер. Я малював, на мені були тільки шорти, а піт стікав мені по обличчю й боках. Двічі дзвонив телефон. Перший дзвінок був від Ваермена.

— Щось давно ти не з'являвся в наших краях, Едгаре. Прийдеш на вечерю?

— Боюсь, я пас, дякую Ваермене.

— Малюєш, чи втомився від нашого товариства тут, у *Ель Паласіо*? Чи й те й інше?

— Тільки малюю. Вже майже закінчив. Як там щодо змін у твоєму зоровому департаменті?

— Ліва фара все ще не світиться, та я для неї купив собі пов'язку і коли її одягаю, можу читати п'ятнадцять хвилин поспіль. Це вже великий крок уперед і, гадаю, ним я завдячую тобі.

— Знати не знаю, кому ти завдячуєш, — відповів я. — Це зовсім не той труд, якого я докладав до картини, де Тіна Гарібальді з Цукеркою Брауном. А також зовсім не схоже на те, що я робив з моєю дружиною і її... її друзями. Тут не вийде *прожогом*. Ти розумієш про що я?

— Так, *мучачо*.

— Але якщо щось має відбутися, гадаю, воно відбудеться скоро. Якщо ж ні, ти принаймні отримаєш свій портрет, поба-

чиш себе таким, яким ти виглядав — можливо, виглядав — коли тобі було років двадцять п'ять.

— Ти смієшся з мене, *аміго*?

— Ні.

— Я сам не пам'ятаю, як я виглядав двадцятип'ятирічним.

— Як там Елізабет? Є якісь зміни?

Він зітхнув.

— Учора вранці їй, здавалося, покращало, тож я посадовив її у дальній вітальні — там менший стіл, я називаю його Порцелянове передмістя — і вона скинула на підлогу комплект валендорфівських балерин²²³. Розбилися всі вісім. Звісно, їх відновлення безперспективне.

— Дуже жаль.

— Восени я навіть уявити собі не міг, що так далеко зайде, а Господь карає нас через те, чого ми не здатні собі уявити.

За двадцять хвилин прозвучав наступний дзвінок і я роздратовано кинув пензля на робочий стіл. Телефонував Джимі Йошида. Важко було залишатися роздратованим, почувши його схвильованість, що межувала з захватом. Він подивився слайди і висловлював свою впевненість, що вони там «усім надають добрячих підсрачників».

— Чудово, — промовив я. — На лекції я їм так і скажу: «Піднімайте свої сраки... і вимітайтесь звідси».

Він зареготав так, ніби почув найсмішніший жарт у своєму житті, а відтак сказав:

— Головним чином я дзвоню, щоб спитати, чи нема серед ваших картин таких, на яких б ви хотіли поставити позначку «не для продажу»?

Знадвору почулося гуркотіння, як від великої вантажівки, яка долає дерев'яний міст. Я подивився на Затоку, де не було ніяких дерев'яних мостів, і усвідомив, що то грім, то його гуркіт долинув з заходу.

— Едгаре? Ви мене чуєте?

— Чую, чую. Якщо хтось куплятиме, можете продавати все, окрім серії «Дівчина і Корабель».

— Ага.

Це «ага» прозвучало як розчароване «жаль».

— Я якраз хотів купити одну з цих картин для галереї. Націливі око на № 2.

Авжеж, за умовами контракту він купив би картину з п'ятдесятивідсотковою знижкою. «Непогано, хлопчику», — сказав би мій батько.

— Ця серія ще незакінчена. Можливо, коли напишу всю.

— А скільки ще в ній буде картин?

Я буду малювати їх доти, доки не зможу прочитати на борту того сучого корабля його назву.

Я мало не промовив це вголос, та мене перебив новий гуркіт грому, що докотився з заходу.

— Гадаю, я відчую, коли настане час. А зараз, прошу мене вибачити...

— Ви працюєте. Перепрошую. Не буду вас відволікати.

Вимкнувши бездротову слухавку, я завагався — чи дійсно мені так хочеться працювати. Але ж... я наблизився впритул. Якщо рвону вперед, можу вже сьогодні ввечері закінчити. А ще мене вабило малювання під гуркотіння грому над Затокою.

Господи допоможи, ця думка здавалася мені романтичною.

Отже я зробив голосніше радіо, яке був притишив на час телефонної розмови, і там заверещав Ексл Роуз²²⁴, «Ласкаво запрошуючи в джунглі». Я взяв пензля й заклав його собі за вухо. Відтак узяв ще одного й почав малювати.

XIX

Грозові хмари купчилися вгорі — здоровезні баркаси з чорним дном і криваво-синіми бортами. То там то сям усередині них спалахували блискавки, і тоді хмара нагадувала мозок, обтяжений дурними думками. Затока втратила колір і принишкла. Жовта смуга на заході коротко блимнула помаранчевим і згасла. Малу Ружу поглинули сутінки. Радіо з кожним промельком блискавки почало неприємно тріщати. Я це довго терпів, але врешті вимкнув радіо, але світло так і не ввімкнув.

Не пригадаю точно, коли саме картину взявся малювати вже не я... і по сьогодні я не певен, що то був не я, може *сі*, може *по*.

Знаю лише, що в якусь мить кинув погляд вниз і побачив в останніх залишках денного світла і спорадичних спалахах блискавок свою праву руку. Від засмаглої кукси вона відрізнялася мертвотною блідістю. Драглями звисали м'язи. Ні шраму, ні смужки, лише границя засмаги, але свербіло в цій руці, мов чортовим сухим вогнем пекло. Тут знову кресонула блискавка і рука зникла, ніякої руки там ніколи не було — принаймні на острові Дума, — але сверблячка залишилася, така нестерпна, що аж хотілося у щось вгризтися.

Я повернувся до мольберту і в ту саму мить сверблячка теж подзюрила в його напрямку, мов вода зі спринцівки, й оскаженіння охопило мене. Темрява оповила острів, і буря вже вщухала, а мені ввижався цирковий номер, де хлопець із зав'язаними очима кидає ножі в розпластану на рухомому колесі дівчину, і я, пригадується, реготав, бо сам малював, немов із зав'язаними очима, чи близько до того. Вряди-годи миготіла блискавка і Ваермен вискакував на мене з темряви, двадцятип'ятирічний Ваермен, той Ваермен, що був ще до Хулії, до Есмеральди, до *la loteria*.

Я виграю, ти виграєш.

Спалахнуло біло-пурпурним світлом і порив штормового вітру з Затоки кинув цю електричну енергію разом з дощем мені у вікно з таким потужним гуком, що я подумав (тією частиною мозку, яка либонь ще здатна була думати) — ось зараз лопне скло. Бомбовий заряд вибухнув прямо над головою. А мурмотіння мушель під мною перетворилося на потаємні перегуди мертв'яків з кістлявими голосами. Як я не чув цього раніше? Мертв'яки, саме так! Корабель прибув сюди, корабель мертвих з гнилими вітрилами, і з нього вивантажено живі трупи. Вони лежать під цим будинком, і цей шторм їх оживив. Я бачив, як вони пхаються крізь кістяний покрив мушель, мертвотно-бліді медузи з очима чайок і зеленим волоссям, повзуть одне по одному в темряві й балакають, балакають, балакають. Так! Бо їм чимало чого треба надолужити і хтозна, коли наступний шторм їх знову поверне до життя.

Я не припиняв малювати. Охоплений жахом і темрявою я рухав рукою вгору і вниз, аж на якусь мить мені здалося, ніби це я сам *дирижую* штормом. Я просто не міг зупинитися. І в якусь

мить картина «Ваєрмен дивиться на захід» була завершена. Мені підказала це моя права рука. В лівому нижньому кутку я мазнув свої ініціали ЕФ, і переломив навпіл пензля — обома руками. Половинки кинув на підлогу. Хитаючись, пішов від мольберту, благаючи те, що мене підганяло, чим би воно не було, перестати. І воно послухалося, напевне воно послухалося, картина стояла готова, то чому б йому й не перестати.

Я підійшов до сходів і глянув униз, і там, внизу, виднілися дві маленькі мокрі постаті. Я подумав: «Яблуко чи апельсин». Я подумав: «Я виграю, ти виграєш». Тут спалахнула блискавка і я ясно побачив двох дівчаток років шести, безперечно близнят і безперечно сестричок Елізабет, сестричок-утоплениць. Платтячка прилипли їм до тілець. Волосся прилипло їм до щічок. З лиць їхніх лився блідий жах.

Я знав звідки вони з'явилися. Виповзли з-під мушель.

Вони рушили нагору, до мене, руч-об-руч. На висоті милі прогуркотів грім. Я спробував крикнути. І не зміг. Подумав: «Мені це ввижається». І тут же: «Ні, я це бачу».

— Я можу це зробити, — промовила одна з дівчаток голосом мушель.

— Воно було червоним, — промовила інша голосом мушель.

Вони вже подолали половину сходів. Їхні голівки були не більшими за обліплені мокрим волоссям черепи.

— Сядь на друга, — промовили вони разом, як дівчатка, що, скачучи через мотузку, скандують лічилку... але голосами мушель. — Сядь на товариша.

Вони тягнулися до мене своїми набрезклими пальцями.

Я зомлів прямо на верхньому майданчику сходів.

XX

Дзвонив телефон. Привіт від Зимового парку²²⁵.

Я розплющив очі й потягнувся до лампи при ліжку, воліючи її швидше ввімкнути, бо щойно очуняв після найгіршого за все моє життя сновидіння. Замість лампи пальці намацали стіну. В ту ж мить я зрозумів, що моя голова, викривлена під якимсь

болісним, нелюдським кутом, спирається на цю саму стіну. Гримів грім — але приглушено, віддаляючись — і цього було достатньо, щоб із жахливою болісною ясністю все загадати. Я лежу не в ліжку. Я в Малій Ружі. Я зомлів тут, бо...

Очі мені ползли на лоба. Я лежав, затримавшись гузном на майданчику, з протягнутими вниз по сходах ногами. Майнула думка про двох дівчаток-утоплениць — ні, це була не просто думка, а потужна, мов блискавка, згадка — і я миттю скочив на рівні, забувши про хвору ногу. Я не міг думати ні про що інше, окрім як про три вимикачі над сходовим майданчиком, але навіть коли намацав їх пальцями, не вірив, що світло ввімкнеться: *«Буря напевне ж перебила живлення»*.

Та світло загорілося, прогнавши темряву зі студії й зі сходів. На мить мені стало млосно, коли я помітив внизу пісок і калюжу води, та світло діставало до розчинених вхідних дверей.

Їх безперечно розчахнуло вітром.

Телефон у вітальні замовк і ввімкнувся автовідповідач. Мій записаний голос пропонував абоненту залишити його повідомлення після сигналу. Абонентом виявився Ваермен.

— Едгаре, ти де? — дезорієнтований, я не міг второпати, що звучить в його голосі — хвилювання, тривога чи страх. — Зателефонуй мені, подзвони мені, *зараз же!* — Клац.

Донизу я зійшов, обережно намацуючи ногою кожную сходинку, мов вісімдесятирічний, і першим чином всюди вмикав світло: у вітальні, у кухні, в обох спальнях, у Флоридській кімнаті. Навіть у ванні ввімкнув, для цього мені довелося зробити крок у темряву і я напружився, очікуючи, чи не з'явиться звідти мені назустріч щось вогке й холодне в шатах з водоростей. Нічого не з'явилося. При повному світлі я відчув, що хочу їсти. Я був знову страшенно голодний. Це трапилося вперше від початку роботи з Ваерменовим портретом... але ж, звісно, ця остання сесія була чимось особливим.

Нахилившись, я придивився до сміття, що його намело крізь прочинені двері. Просто пісок і вода, вона вже зібралася в краплі на кипарисовій підлозі, яку не забувала до блиску навощувати моя прибиральниця. Килим на нижній приступці сходів був вогким, та це й усе.

Я не дозволяв признатися собі в тім, що дошукуюся слідів ніг.

Пішов до кухні, зробив курячий сандвіч і жер його, стоячи в кутку. З холодильника вихопив пиво й запивав. Ум'явши сандвіч, я доїв рештки вчорашнього салату, більш-менш присмаченого майонезом Ньюмена²²⁶. Потім пішов у вітальню телефонувати до *Ель Паласіо*. Ваермен відреагував на перший же дзвінок. Я збирався сказати йому, що виходив надвір подивитися, чи не пошкодила буря десь будинок, але моє місцеперебування під час його дзвінка цікавило Ваермена найменше. Ваермен ридав і сміявся.

— Я бачу! Бачу чудово, як колись! Ліве око чистесеньке. Не можу сам собі повірити, але...

— Охолонь, Ваермене, я тебе ледь розумію.

Він мене не послухав. Либонь, просто не міг.

— У розпал бурі ліве око мені пробило болем... невимовним болем... мов гарячим дротом... я думав, блискавка попала в дім, Господи бережи... зірвав пов'язку... і побачив, що бачу! Ти розумієш, що я тобі кажу? *Я бачу!*

— Так, — відповів я, — розумію. Це чудово.

— Це ти зробив? Ти, правда ж?

— Можливо. Ймовірно. В мене є для тебе картина. Завтра принесу. — Я зважився. — Гадаю, її варто добре берегти, *amigo*. Не думаю, що після того, як ефекта досягнуто, картини можуть потім на щось вплинути, проте я був так само впевнений, що Кері поб'є Буша²²⁷.

Він щиро розреготався.

— *Verdad**, прийнято до виконання. Важко тобі було?

Перш ніж я встиг відповісти, інша думка вколола мене.

— Як Елізабет пережила бурю?

— О Господи, жахливо. Бурі на неї зажди погано впливають, але цього разу... вона була жахливо налякана. Кричала щось про своїх сестер. Тесі й Ло-Ло, це ті, що потонули у двадцятих. Навіть просила мене сходити подивитися... та все вже минулося. А ти *в порядку?* Важко тобі було?

Я подивився на розсіяний між вхідними дверми й сходами пісок. Та нема там ніяких слідів. Якщо мені привиділося, ніби

* Воїстину (*исп.*).

бачив якісь відбитки ніг, то все моя мистецька уява. До якоїсь міри. Але вже по тому.

Я сподівався, що так.

XXI

Ми балакали ще хвилин п'ять... чи радше сам Ваермен балакав. Торохкотів, правду кажучи. Останні сказані ним слова були про те, що йому лячно лягати спати. Він боявся, що прокинеться, а ліве око знову сліпе, як і було. Я сказав йому, що не вірю, ніби йому варто боятися, побажав добраніч і повісив слухавку. Самого мене лякало те, що можу прокинутися серед ночі, а обабіч мене на ліжку сидять Тесі й Лора — Ло-Ло, як зве її Елізабет.

Котрась з них либонь колисатиме у вологій пелені Ребу.

Я взяв ще банку пива і повернувся нагору. До мольберта наближався, дивлячись собі на ступні, відтак різко задер голову, поглянув, немов хотів захопити портрет зненацька. В душі — раціональною її частиною — я очікував побачити доценту спотворене фарбою обличчя, все в ляпах і згустках, які я кидав на полотно під час грози, коли єдиним освітленням мені слугували блискавки. Та інша частина моєї душі зналася на справі краще. Інша частина знала, що малювання мені освітлювало щось інше (так само не зір, а якесь інше відчуття скеровує руку метальника ножів із зав'язаними очима). Та частина моєї душі знала, що картина «*Ваермен дивиться на захід*» буде гарною, і саме такою вона й виявилася.

У деякому сенсі це була найкраща робота з усіх виконаних мною на острові Дума, бо вона була найраціональнішою — пам'ятаймо, аж до самого фіналу картина «*Ваермен дивиться на захід*» створювалася при денному світлі. Людиною при ясному розумі. Привид на портреті перетворився на молодого чоловіка з милим, чуттєвим, спокійним обличчям. З акуратним блискучим чорним волоссям. Легка посмішка ховалася в кутиках його губ, а також і в очах. Він мав красиві густі брови. А над ними широкий лоб, мов прочинене вікно, в якому кублилися

спрямовані в бік Затоки думки цього юнака. Кулі в його відкритому мозку не було. Так само легко я міг би ліквідувати аневризму або злоякісну пухлину. Завершальна ціна за роботу виявилася високою, але рахунок було сплачено.

Гроза ущухла, лише десь далеко, над держакон пательні під назвою Флорида, ще трохи гуркотіло. Мені подумалося, що я міг би ще заснути, і маю право спати з ввімкнутою біля ліжка лампою. Реба не розповідь про це нікому. Я можу спати навіть, затиснувши її під пахвою кукси. Я так робив раніше. А от Ваермен знову бачить. Хоча це і не в тему зараз. В тему було, як мені здавалося, те, що я нарешті написав щось капітальне.

І цілком своє.

Я вирішив, що з цією думкою й засну.

Як намалювати картину (VI)

Концентруйтеся. Є різниця між гарною картиною і черговим банальним зображенням, що захаращує собою світовий простір.

Щодо концентрації, то Елізабет Істлейк у цьому сенсі була чародійкою; ви ж пам'ятаєте, що вона сама буквально врисувала знову себе в цей світ. А коли голос, що оселився в Новін, розповів їй про скарб, вона сконцентрувалася й намалювала його на піщаному дні Затоки. Після чергового шторму купка цього мотлоху опинилася доволі неглибоко, напевне навіть полуденне сонце могло пробитися туди яскравими променями — а відблиски того скарбу навзаєм шарили по поверхні води.

Їй хотілося порадувати Тата. Для себе звіди вона хотіла тільки порцелянову ляльку.

Тато каже — Будь-яка знайдена лялька належатиме тобі, це твій законний приз за спасіння на морі, і Бог йому допомагає в цій справі.

Разом з ним вона зайшла у воду собі по кругленькі коліна, вказала рукою — Це ось там, пливи туди, поки я не крикну стоп.

Вона стояла, а він пішов на глибину, і коли він шубовснув у *caldo*, його ласті здалися їй маленькими човниками. Потім вона їх саме так і намалювала. Він плюнув у маску, сполоснув і натягнув її собі на лице. Встромив у рота й приладнав там загубник дихальної трубки. Поплив, плещучи ластами, далі, в осяяну сонцем синь, зануривши у воду тільки обличчя, склянисто-золотаві легенькі хвилі гралися сонячними зайчиками на його спині.

Мені це відомо. Бо дещо з того намалювала Елізабет, а дещо я сам.

Я виграю — ти виграєш.

Вона стояла по коліна у воді, тримаючи Новін в себе під пахвою, й дивилася, аж поки занепокоєна брижами на воді Няня Мельда не витягнула її на берег, те місце в них називалося Тінявим пляжем. Там вони й стояли разом. Елізабет гукнула

Джону, щоб той зупинився. Вони побачили вилиск його ластів, коли він пірнув перший раз. Його не було десь секунд сорок, відтак він шумно виринув і виплюнув загубник.

Він каже — Хай мені грець, а там дійсно щось таке є!

Повернувшись до маленької Ліббіт, він обнімав її обнімав її обнімав її обнімав.

Я знав це. Я малював це. На ковдрі стоїть червоний пікніковий кошик, а зверху на ньому лежить гарпунний пістоль.

Він сплавав туди знову і повернувся звідти, незграбно притискаючи до грудей жменю мотлоху. Далі він почне використовувати базарний кошик Няні Мельди, поклавши до нього свинцевий баласт, щоб легше було занурюватись. Далі з'явилося й фото в газеті — перед купкою знайденого ним «скарбу» стоїть Джон Істлейк і його талановита, суворо сконцентрована доня. Але порцелянної фігурки на тім фото нема.

Бо порцелянова фігурка не належала до решти знахідок. Вона належала Ліббіт. Вона була її призом.

А чи й насправді саме та фігурка довела до смерті Тесі й Ло-Ло? Чи то вона створила одоробла? Цікаво, яка роль в усьому цьому належала Елізабет? Хто тут художник, а хто чистий аркуш?

На деякі питання я собі так ніколи й не відповів, але продовжував малювати власні картини, тож знаю, коли йдеться про мистецтво, найкраще вдатися до парафразу Ніцше: те, на чому ти концентруєшся, концентрується на тобі. Іноді буквально.

11 — ВИД З ДУМИ

I

Наступного дня рано-вранці ми з Ваерменом стояли по го-мілки в Затоці — достатньо холодній для того, щоб з наших очей вимилися залишки сонливості. Він першим зайшов у воду, а я вслід за ним. Без жодного слова. Кожен з нас тримав у руці горнятко кави. Він був у шортах, а я ненадовго затримався на березі, бо підкочував собі штани до колін. Позаду нас наприкінці хідника у своєму кріслі-візку сутулилася змарніла Елізабет, вона похмуро вдивлялася в обрій. Перед нею залишався її сніданок. Вона лише трохи чогось проковтнула, а решту перевацяла. Її розпущене волосся полоскав теплий південний бриз.

Вода навкруг нас бурунилась. За якийсь час я почав отримувати насолоду від шовковистого доторку хвиль, надхідна приносила мені відчуття, ніби я чарівним чином схуд фунтів на дванадцять, відхідна вирувала піщаними бурунцями в мене між пальцями ніг. Десь за сотню ярдів від нас у вранішньому небі нарисувалась пара жирних пеліканів. Ось вони склали крила і каменями попадали у воду. Один залишився без улову, натомість інший з повною торбою сніданку. Навіть коли він злітав угору, ми встигли помітити маленьку рибку, котра, зникаючи в його дзьобі, змахнула нам на прощання хвостиком. Стародавня балетна вистава, не менш красива, ніж завжди й вічно. На південному кінці острова в зелених хащах, не перестаючи, кричав якийсь інший птах: «Ов-ов! Ов-ов!».

Ваермен обернувся до мене. На двадцять п'ять він не тягнув, але все одно виглядав набагато молодшим, ніж будь-коли з того дня, як ми з ним познайомились. У лівому його оці не залишилося й сліду скривавленості, не було більше колишнього

розфокусу «дивлюся-куди-попало». Я не мав сумнівів, що він мене бачить цим оком, і добре бачить.

— Я зроблю для тебе що завгодно, — промовив він. — Будь що. Без обмежень, усе, що я в змозі подужати. Позвеш і я приїду. Це чистий, незаповнений чек. Розумієш?

— Так, — відповів я, розуміючи дещо інше: коли хтось пропонує тобі незаповнений чек, ти ніколи не мусиш обмінювати його на готівку. Це не я вигадав. Іноді переконання оминає мозок, йдучи прямо з серця.

— От і добре, — промовив він. — Це все, що я хотів сказати. Я почув хропіння. Обернувся й побачив, що Елізабет схилила голову собі на груди. В одній руці вона тримала так і недоїдений шматок тосту. Волосся майоріло навкруг її голови.

— Схоже, вона доволі схудла, — промовив я.

— Так, від Нового року вона втратила двадцять фунтів. Я щодня намагаюся напоїти її енергетичним коктейлем, здається, він називається «Гарантія», але вона не завжди його допиває. А ти як? Це від надмірної роботи в тебе такий вигляд?

— Який такий вигляд?

— Неначе ліву сідницю тобі щойно відгриз собака Баскервілів. Якщо це від втоми, то може тобі варто трохи розслабитися? Як там кажуть на 6-му каналі — це наша точка зору, але ми залюбки вислухаємо вашу.

Я стояв нерухомо, зустрічаючи й проводжаючи хвилі, і гадав, що я можу розповісти Ваермену. І скільки з того я можу розповісти Ваермену. Відповідь здавалася самоочевидною: все або нічого.

— Гадаю, краще мені просвітити тебе щодо подій минулої ночі. Ти тільки пообіцяй мені, що не будеш після того телефонувати людям у білих халатах.

— Обіцяю.

Я розповів йому, як я майже в темряві закінчував писати його портрет. Розповів, як бачив свою праву руку й пальці на ній. А потім біля підніжжя сходів побачив двох мертвих дівчаток і втратив свідомість. Коли я закінчив свою розповідь, ми вийшли з води й рушили туди, де хропла Елізабет. Ваермен

почав наводити лад на її таці, змітаючи недоїдки в пакет, який він дістав з торби, що висіла на поруччі візка.

— Оце і все? — спитав він.

— А хіба цього мало?

— Я просто спитав.

— Більше нічого. Я спав міцно, мов дитя, аж до шостої. Потім я поклав тебе, тобто — твій портрет, на задне сидіння і приїхав сюди. Коли ти вже на нього, до речі, подивишся...

— Всьому свій час. Загадай цифру від одиниці до десяти.

— Що?

— Ну, просто зроби мені ласку, *мучачо*.

— О'кей. Загадав.

Він трохи помовчав, дивлячись на Затоку. Відтак спитав: «Дев'ять?»

— Ні. Сім.

Він кивнув.

— Ага, сім. — Забарабанив пальцями собі по грудях, потім поклав руку на коліно. — Вчора я міг би точно вгадати. А сьогодні вже ні. Моя здатність до телепатії — ну, оті крихітні осяяння — зникла. Цілком пристойний обмін. Ваермен став таким, як був колись, і цей Ваермен дякує *tuchas gracias**.

— Ну, і що ти на все оте скажеш, якщо взагалі маєш щось сказати?

— Маю. Моя опінія — ніякий ти не божевільний, якщо саме цього ти боявся. Травмовані люди на острові Дума, схоже, стають незвичайними людьми. Вилікувавшись, вони втрачають свої надзвичайні можливості. Ось я, наприклад, уже здоровий, а ти все ще травмований, тож залишаєшся надзвичайним.

— Я не цілком розумію, до чого ти ведеш.

— Бо ти шукаєш складності там, де все просто. Подивися перед собою, *мучачо*, що ти бачиш?

— Затоку. Те, що ти сам називаєш *caldo largo*.

— А що ти малюєш найбільше?

— Затоку. Заходи сонця в Затоку.

* Щиро дякую (*icn.*).

— А що таке малювання?

— Малювання — це бачення, гадаю, так.

— Ніякого гадаю, так воно й є. А що таке бачення на острові Дума?

Почуваючись непевно, мов хлопчик, котрий погано вивчив урок, я перепитав:

— *Надзвичайне* бачення?

— Так. Отже, як ти вважаєш, Едгаре, дійсно до тебе минулої ночі завітали мертві дівчатка, чи ні?

Я відчув, як крижаними дрижаками мені пройнялася спина.

— Вірогідно, завітали.

— Я теж так вважаю. Гадаю, ти бачив привиди її сестер.

— Мене вони налякали, — промовив я принишклим голосом.

— Едгаре... Я не думаю, щоб привиди могли завдати людині якоїсь шкоди.

— Може, й не можуть звичайній людині, у звичайному місці, — заперечив йому я.

Він кивнув, явно не погоджуючись.

— Добре. Ну то що ж ти збираєшся робити?

— Чого я не збираюся, так це від'їжджати звідси. Мені тут поки ще не наскучило.

Мене тримала тут не тільки майбутня виставка — дуга репутація. Було тут щось більше. Тільки я поки що не розумів, що саме. Якби я спробував сформулювати це словами, це прозвучало б як якась дурня, як якийсь пророцтво з китайської булочки. Де обов'язково зустрічається слово *доля*.

— Хочеш, переїжджай в *Паласіо*, будемо жити разом.

— Ні. — Я подумав, що в такому випадку справи можуть в якомусь сенсі ще більше погіршитися. А крім того, Велика Ружа належала мені. Я закохався в цей будинок. — Але послухай-но, Ваермене, чи ти не міг би щось детальніше розкопати про сімейство Істлейк і зокрема про тих двох дівчаток? Оскільки ти тепер можеш читати, то може пошукаєш в Інтернеті...

Він стиснув мені руку.

— Я шукатиму, як той чорт. Може, і ти також щось знайдеш. Мері Айр, здається, хотіла взяти в тебе інтерв'ю, так?

— Так. Його призначено за тиждень після моєї так званої лекції.

— Попитай в неї про Істлейків. Можливо, там ти й зірвеш джекпот. Свого часу міс Істлейк була тут великою меценаткою.

— О'кей.

Він вхопився за руків'я візка зі сплячою старенькою леді і повернув його в той бік, де яснів помаранчевою черепицею дах садиби.

— Давай тепер підемо подивимося на мій портрет. Хочеться мені побачити, яким я виглядав у той час, коли щиро вірив, що світ врятує тільки Джері Гарсія²²⁸.

II

Я запаркував у дворі, поряд з автомобілем міс Істлейк — сріблястим мерседесом часів В'єтнамської війни. Витягши зі своєї, куди скромнішої машини, портрет, я обернувся і продемонстрував його Ваєрмену. Він стояв мовчки, роздивляючись картину, і мені майнула в голові дивна думка: я зараз, ніби той кравець, що стоїть у майстерні поряд з дзеркалом, в яке дивиться клієнт. Ось зараз він мені або скаже, що йому подобається пошитий мною костюм, або з жалем похитає головою, показуючи, що він йому не личить.

Віддалік, на південному кінці острова, в заростях, які я вже звик для себе називати Джунглі Думи, той самий птах знову почав викрикувати свої застороги: «Ов-ов!»

Далі я вже не міг витримати.

— Ну, скажи вже хоч щось, Ваєрмене. Давай, кажи.

— Не можу. В мене нема слів.

— У тебе? Це неймовірно.

Але коли він підняв очі від портрету, я зрозумів, що він каже правду. Він мав вигляд людини, яку хтось торохнув по голові молотком. На той час я вже мав нагоду впевнитися в тім, що мої картини справляють враження на людей, але ніхто з них не виявляв реакції такої, як Ваєрмен того березневого дня.

Зі ступору його вивів різкий стукітливий звук. То була Елізабет. Вона прокинулась і гатила в свою тацю. Ще й почала вимагати: «*Курити! Курити! Курити!*» Схоже на те, що деякі реакції залишаються непідвладними навіть хворобі Альцгей-

мера. Та частина її мозку, що була вражена ніотином, не піддавалася забудькуватості. Палила вона до самого свого кінця.

Ваермен дістав з кишені своїх шортів пачку American Spirits²²⁹, витряс одну, ткнув собі в рота й підкурив. Відтак простягнув сигарету їй.

— Якщо я дозволю вам самій підкурювати, міс Істлейк, ви себе не підпалите?

— *Курити!*

— Це не така вже й гарна звичка, мила.

Але він віддав їй цигарку, і хай там хоч який Альцгаймер, повелася вона як професіоналка — глибоко затяглася і випустила дим крізь ніздрі. На мить вона виринула з образу капітана Блая на кормовій палубі, натомість випростала спину в своєму кріслі, прибравши пози Франкліна Делано Рузвельта. Їй не вистачало тільки мундштука в зубах. Ну, й самих зубів, звичайно.

Ваермен знову обернувся до портрету.

— Ти ж не насправді хочеш віддати мені цю картину? Це неможливо. Це неймовірна робота.

— Насправді, — відповів я. — Заперечення не приймаються.

— Ти мусиш виставити цей портрет у галереї.

— Не знаю, чи це доречно...

— Ти ж сам казав, що коли картина закінчена, будь-який її вплив на зображений на ній об'єкт припиняється...

— Авжеж, можливо, що й так...

— Можливо — для мене достатня гарантія, і в галереї «Ското» їй буде безпечніше, ніж у цьому домі. Едгаре, картина *потребує* того, щоб її побачили.

— Ваермене, так це ти на портреті? — мені дійсно було дуже цікаво.

— Так. Ні. — Він постояв, задивившись на портрет. Відтак обернувся до мене. — Це таким я хотів бути. Можливо, таким я і був в якісь кілька кращих днів мого життя. — А потім він додав, наче через силу: — Коли недовго був ідеалістом.

Ми якийсь час просто мовчали, тільки дивилися на картину, а Елізабет собі пихкала димом, мов невеличкий пароплав. *Старовинний пароплав.*

Врешті Ваермен промовив:

— Багато є речей, Едгаре, яким я дивуюся. З тих пір як приїхав на Думу, в мене накопичилося більше питань, ніж у чотирірічного пацана. Але чому я не дивуюся, так це тому, що ти хочеш залишитися на острові. Якби я міг, я б сам залишився тут назавжди.

— Ще рівно рік тому я тільки й вмів, що креслити каляки-маляки під час занудливих бесід по телефону, — промовив я.

— Ти про це казав. Скажи мені іншу річ, мучачо. Дивлячись на цю... і згадуючи інші картини, які ти вже встиг намалювати за такий короткий час... Чи ти хотів би, щоб аварії, в якій ти втратив свою руку, не трапилося? Змінив би ти своє минуле, аби мав таку можливість?

Я подумав про те, як мені працюється у Великій Ружі під звуки радіо «Кістка», під щільне ревіння й гупання ядерного рок'н'ролу. Я загадав свої Великі Пляжні Прогулянки. Мені навіть пригадалося, як старший з Баумгартенових синів підбаворював мене: «Вау! Красивий кидок, містере Фрімантле!», коли я грав з ними у фрізбі. Далі я згадав, як прокинувся у шпитальному ліжку, яким я був тоді *дратівливим*, якими розпошеними були мої думки, як іноді я навіть не був у змозі пригадати власне ім'я. Лють свою згадав. Раптове усвідомлення того (це трапилося під час шоу Джері Спрингера²³⁰), що частина мене покинула мене назавжди. Я почав плакати, і не міг зупинитися.

— Я все повернув би назад, — прорюмсав я. — Не вагався б жодної миті.

— Еге, — сказав він. — Я просто поцікавився. — І обернувся до Елізабет взяти цигарку.

Вона тут же відсмикнула руку, мов дитина, в якій хочуть забрати іграшку.

— Курити! Курити! *Курити!* — Ваермен загасив цигарку об підошву своєї сандалі, а вже за хвилину, насичена нікотином, Елізабет знову впала в безпам'ятство, забувши про сигарети.

— Побудеш з нею, поки я віднесу картину до вітальні, добре? — спитав Ваермен.

— Звісно, — відповів я. — Ваермене, я тільки мав на увазі...

— Знаю. Руку. Біль. Дружину. То було ідіотське запитання. Вочевидь. Ну, так я віднесу картину в безпечне місце, о'кей? А коли до тебе приїде Джек, відішли його сюди, ми її гарненько упакуємо і він відвезе її до «Ското». Але я опишу всю упаковку написами «не для продажу», перш ніж вона вирушить до Сарасоти. Раз ти вже її мені подарував, то це моя дитина. Без булди.

На півдні в джунглях птах знову загукав тривожно: «Ов-ов! Ов-ов! Ов-ов!»

Я хотів щось ще йому сказати, пояснити, але він поспішив у дім. Та далєбі, дурне було запитання. Його запитання.

III

Джек Канторі відвіз до «Ското» картину «*Ваєрмен дивиться на захід*» вже наступного дня, і Даріо зателефонував мені одразу, щойно звільнив її з картонної упаковки. Він запевнив мене, що в житті не бачив нічого подібного, і повідомив, що планує зробити її і «*Дівчину і Корабель*» центральними об'єктами всієї експозиції. Вони з Джимі вважали, що ці полотна «не для продажу» підігрують інтерес до виставки загалом. Я без вагань погодився. Він спитав, чи я готовий до лекції, і я відповів, що міркую в цьому напрямку. Він сказав, що це добре, бо лекція вже викликала «незвичайне зацікавлення», хоча на неї навіть ще не розсилалися запрошення.

— До того ж ми звісно розішлемо всім, хто є в нашому мейл-списку, електронні картинки JPEG, — додав він.

— Прекрасно, — погодився я. Хоча сам почувався аж ніяк не прекрасно. Дивна апатія оволоділа мною в ті перші десять днів березня. Вона не поширювалася на мою роботу; я намалював черговий захід сонця і чергову «*Дівчину і Корабель*». Кожного ранку я виходив на берег, закинувши костур на плече, придивляючись до мушель або якогось цікавого дрантя, що його могло вимити з піску. Найчастіше траплялися банки від пива й содової (здебільшого відшаровані до невпізнання, як сама амнезія), іноді кондоми, дитячі пластикові іграшки, а раз навіть трусики від

бікіні. І жодного тенісного м'ячика. Я пив з Ваєрменом зелений чай під смугастою парасолькою. Я умовляв Елізабет поїсти макаронів з тунцевим салатом, щедро приправленим майонезом; я підбивав її посмоктати через соломинку енергетичного «молочного» коктейлю «Гарантія». Одного дня, сидячи на хіднику поряд з її візочком, я зішліфовував містичні жовті кільця мольних наростів на її великих старих ступнях.

Чого я зовсім не робив, так не писав якихось тез для моєї «мистецької лекції», тож коли Даріо зателефонував і повідомив, що лекцію перенесено до зали публічної бібліотеки, яка вміщає двісті чоловік, я запевняв себе, що моя млява реакція не дасть йому зрозуміти, як мені на все начхати.

Двісті чоловік — це чотири сотні очей, і всі вони дивитимуться на мене.

Крім того, я також не писав нікому ніяких запрошень, не поворухнувся, щоб на 15—16 квітня зарезервувати апартаменти в Ріц-Карлтоні, не замовив «Гольфстрім» для перенесення сюди з Міннесоти зграї моїх родичів і друзів.

Мені здавалася ідіотською сама думка, ніби комусь з них захочеться побачити мою мазню.

Думка про те, що Едгар Фрімонтл, котрий ще якийсь рік тому бився у Сент-Полі з Комітетом земельного планування з приводу тестового буріння скельного ґрунту, може читати лекцію по мистецтву справжнім меценатам і колекціонерам, здавалася мені абсолютно безглуздою.

Хоча самі картини виглядали цілком реальними, так само, як і процес їх малювання... Господи, працювати — це просто чудово. Коли я перед заходом сонця — сам тільки в шортах і музика гатить з радіо «Кістка» — стояв у Малій Ружі перед мольбертом, вдивляючись у «Дівчину і Корабель № 7», що народжувалася з надприродною швидкістю посеред порожнечі (ніби випливала з туману), я почувався цілком живим і бадьорим, людиною в належному місці, в належний час, поршнем у робочій машині. На цій картині корабель-привид трохи розвернуло, його назва вже читалася як *Персе*. Мені заманулося прогуглити це слово, Інтернет видав одну-єдину знахідку — вже сам по собі унікальний рекорд. Назву «Персе» мала якась при-

ватна школа в Англії, чиї колишні учні називали себе «древніми персеянами». Там не йшлося про жоден «шкільний корабель», ані про трищогловий, ні про якийсь інший.

На цьому варіанті картини дівчинка у човні була в зеленій сукні з бретельками, що перехрещувалися на її голій спині, а навкруг неї по тихій воді було розсипано троянди. Картина бентежила.

Я почувався щасливим, коли гуляв берегом, снідав чи пив пиво, сам або з Ваерменом. Я почувався щасливим, коли малював картини. Більш ніж щасливим. Коли я малював, я почувався заповненим щастям по вінця і цілком самодостатнім в тому докорінному сенсі, якого не міг собі уявити до свого прищестя на Думу. Але коли я згадував про виставку у «Ското», і всю ту метушню, в якій мені доведеться брати участь, щоби виставка пройшла успішно, мене заціплювало. Який там «острах перед сценою»; я впадав у справжню паніку.

Я став забудькуватим — забував відкривати мейли від Даріо, Джими й Аліси Окойн зі «Ското». Якби Джек спитав мене напередодні мого виступу в аудиторії імені Гелдбарта²³¹ в бібліотеці імені Селбі — чи це мене збуджує, я відповів би: так, авжеж, і попрохав би його погнати «шеві» до Оспрею²³², разом забувши всі питання. Коли Ваермен спитав, чи я вже радився з Алісою Окойн, яким чином краще згрупувати картини в експозиції, я запропонував йому перекинутися в теніс, бо, схоже, Елізабет подобається спостерігати нашу гру.

Потім, десь за тиждень до лекції, Ваермен сказав, що хоче показати мені якусь річ. Його авторську роботу: «Може, ти мені щось порадиш, як художник».

На столику, в тіні парасольки (Джек полагодив її за допомогою ізоляційної стрічки) лежала чорна тека. Розгорнувши її, я побачив щось схоже на глянсовий буклет. Його обкладинку прикрашала одна з моїх ранніх робіт «Захід з софорою», я подивувався професіоналізму, з яким її було зроблено. Під репродукцією йшов текст:

Дорога Лінні: поглянь на те, що я роблю у Флориді, і хоча я знаю, що ти надзвичайно зайнята людина...

Під «надзвичайно зайнята» стояла горизонтальна стрілка. Я підняв очі на Ваермена, він спокійно зустрів мій погляд. Позаду нього Елізабет вдивлялася в Затоку. Я сам не міг зрозуміти, дратує мене його втручання чи навпаки — втішає. Насправді в мені буяли обидві ці емоції. І щось мені не пригадувалося, щоб я йому хоч коли казав, що називаю свою старшу дочку Лінні.

— Можна використати інший шрифт, вибрати який тобі до вподоби, — промовив він. — Як на мене, цей занадто жангильний, його вибирала моя помічниця. Звичайно, в кожне інше запрошення легко вставити інше ім'я. Ти це сам можеш зробити. Приємно створювати такі речі на комп'ютері.

Я промовчав, натомість перегорнув сторінку. Наступна являла «Захід з морським вівсом», а на протилежній була картина «Дівчина і Корабель № 1». Під репродукціями йшов текст:

... сподіваюся побачити тебе на виставці моїх робіт, з 7 до 10 вечора 15 квітня у галереї «Схото» у Сарасоті, Флорида. На твоє ім'я замовлено білет першого класу: Air France, рейс № 22, відліт з Парижу 15-го о 8:25, прибуття до Нью-Йорку о 10:15; а також білет компанії Delta, рейс № 496, відліт з нью-йоркського аеропорту ім. Джона Кеннеді 15-го о 13:20, прибуття до Сарасоти о 16:30. В аеропорті на тебе чекатиме лімузин, який доставить тебе в готель Річ-Карлтон, де я до твоїх послуг зарезервував апартаменти на перебування з 15-го по 17 квітня.

Під цим текстом лежала чергова стрілка. Я зачудовано подивився на Ваермена. Він утримував на своєму обличчі вираз гравця в покер, утім я помітив, як пульсує жилка в нього на скроні. Потім він зізнався.

— Я розумів, що поставив на кін нашу дружбу, але ж хтось мусив робити цю роботу, а на той час мені вже стало ясно, що сам ти її робити не збираєшся.

Я перегорнув наступну сторінку. Там була чергова пара чудових репродукцій: зліва «Захід з мушлею», і моя поштова скринька (етюд без назви) — справа. Це був давній рисунок, один з моїх перших, зроблений кольоровими олівцями «Вінус».

Але мені сподобалося, як відтворено квіти, що ростуть впритул до дерев'яного стовпчика — яскраво жовтий колір і чорний «Вінус, бичаче око» — етюд в друкованому вигляді виглядав ще краще, немовби той, хто його робив, був фахівцем високого гатунку. Чи наближався до того.

Текст тут був короткий.

Якщо ти не зможеш приїхати, я не ображуся — Париж не близький світ! — але сподіваюсь, що ти все-таки приїдеш.

Хоч я й роздратувався, але не зовсім вже був дурнем. Комусь потрібно було цим зайнятися. Очевидно, Ваермен вирішив, що це його обов'язок.

Мене осяяло: «*Це Ілса, це вона йому допомогла*».

Я гадав, що на останній сторінці обкладинки побачу ще якусь репродукцію, але її там не було. Побачене там вразило мене в самісіньке серце відчуттям подиву й любові. Мелінда завжди залишалася для мене важкою дитиною, об'єктом докладання зусиль, але через це я не любив її менше, і ці почуття наочно демонструвала чорно-біла фотокартка потерта посередині й з двома обтріпанними кутами. Мене не здивувала така обшарпаність, бо на фото поряд зі мною стояла Мелінда, якій там було рочки чотири, не більше. Отже, знімок було зроблено років вісімнадцять тому. Вона була у джинсах, ковбойських чобітках, у сорочці «вестерн» і в солом'яному капелюшку. Чи ми тоді, бува, не щойно повернулися з ферми Плезант-Хілл, де вона іноді каталася на шетландському поні на ім'я Цукор? Гадаю, так. Принаймні ми з нею стояли перед нашим першим будиночком в Бруклін-парку, я був у витертих джинсах і білій сорочці з підкоченими рукавами, волосся зализане назад, мов на помаджене. В руці тримав банку пива Grain Belt, а на обличчі — посмішку. Лінні — одна рука в кишені джинсів, обличчям вгору, до мене, а на нім любов, така любов, що мені аж заболіло в грудях. Я посміхнувся так, як посміхаються за мить до того, як заревти вголос гіркими слізьми. Під фотографією йшов текст.

Якщо бажаєш взнати, хто також сюди приїде, можеш зателефонувати мені за номером 941-555-6166 або Джерому Ваєрмену за номером 941-555-8191, або ж твоїй мамі. Вона прибуде, до речі, разом з усіма запрошеними з Мінесоти і ви зустрінетесь в готелі.

Сподіваюсь на твоїй приїзд, Поні-діагінка — і люблю тебе безсумнівно.

Шато

Я закрив буклет, який одночасно виглядав і листом, і запрошенням, і якийсь час сидів мовчки. Не був певний, що зможу видобути з себе якісь слова.

— Це, звісно, поки що лише макет, — промовив Ваєрмен обережно. Тобто, зовсім несхоже на самого себе. — Якщо цей не годиться, я його викину і зроблю новий. Без проблем.

— Це ж Ілса надіслала тобі цю фотокартку?

— Ні, мучачо. Це Пам її розшукала в якомусь з ваших старих альбомів.

— Джероме, ти часто спілкувався з нею?

Він кліпнув очима.

— Не хотілося б про це, але ти маєш право. Либонь, разів п'ять ми балакали. Зателефонувавши їй вперше, я розповів, що ти тут зовсім ухойдокався, та ще й втягнув до своїх справ цілу купу людей...

— Що за херня!

— Людей, котрі інвестували в тебе великі сподівання, не кажучи вже про гроші...

— Я в змозі повернути людям зі «Ското» будь-які гроші, які вони начебто в мене інвестували...

— Помовч! — він сказав це таким крижаним тоном, якого я від нього ще ніколи не чув. Ніколи не бачив такого холоду в його очах. — Ти не якийсь там придурок, мучачо, тож не поводься так, ніби ти ним є. Чим ти можеш компенсувати їхню довіру? Їхній престиж, якщо новий великий художник, обіцяний ними своїм клієнтам, не матеріалізується ні на лекції, ані виставить свої картини?

— Ваєрмене, я виставлятимуся, але ж та проклята лекція...

— Вони цього не знають! — заволав він. Таким нелюдським голосом тільки й ревти, що у судових засіданнях. Елізабет не відреагувала, зате цвіріньки брунатною хмаркою спурхнули над краєчком прибою. — Вони бояться, а раптом станеться так, що п'ятнадцятого квітня ніякої експозиції не відкриється, що тебе може перемкнути і ти подереш на шматки всі свої картини, а значить, у самий розпал туристичного сезону, коли вони, як правило, заробляють третину всього свого річного прибутку, їхня галерея зяйтиме порожнечю.

— Вони не мають підстав цього боятися, — промовив я з палаючим обличчям.

— Не мають? Як би ти назвав подібну поведінку в своєму іншому житті, *аміго*? Що б ти подумав про людину, яка підписала з тобою контракт на постачання бетону, а сама десь завіялася? Чи про підрядника, котрий отримав від тебе замовлення на монтаж сантехнічного обладнання в новому банку, а в той день, коли мусив би розпочинати роботу, не з'явився на місці? Чи міг би ти, хай би цього мені не знати, вірити потім таким людям? Повірив би їхнім вибаченням?

На це я не відповів нічого.

— Дарю надсилає тобі мейли, питаючись твоїх опіній, а реакції нема. І він, і інші дзвонять тобі по телефону і отримують ухильні відповіді, типу «я подумаю». Їх нервувало б таке поводження, навіть аби ти був Джеймі Ваєтом чи Дейлом Чіг'юлі²³³, але ж ти — не вони. По суті, ти просто якийсь дядько з вулиці. Тож вони телефонують мені, а я виправдовую тебе, як тільки можу — кінець-кінцем я, блядь, твій агент, — але я не митець, так само як і вони, якщо на те пішло. Ми разом — наче зграя таксистів, котрі намагаються довести до місця призначення обісране немовля.

— Та розумію я.

— Не знаю, що саме ти розумієш. — Він зітхнув. Глибоко. — Ти кажеш, що стосовно лекції в тебе просто острах перед публікою, а виставка відбудеться як слід. Я певен, що сам ти в це майже віриш, але ж, *аміго*, ось що я тобі скажу, гадаю, в глибині душі ти не маєш *наміру* виставляти 15-го квітня свої роботи в галереї «Ското».

— Ваермене, це просто...

— Маячня? Це ти хоче сказати? Я дзвоню до Ріц-Карлтону й питаю, чи замовляв містер Фрімантл якісь номери на середину квітня і чую у відповідь: «*Ні-ні-ні. Нанетто*». Отже я набираюся нахабства і зв'язуюся з твоєю колишньою. Її номери більше нема в телефонному довіднику, але твоя ріелторка дає мені його після того, як я її запевняю, що маю термінову справу. А далі я визнаю, що Пам все ще турбується, як тобі зараз ведеться. Вона насправді хотіла б подзвонити тобі і сама це сказати, але боїться, що ти її пошлеш.

Я роззявив рота.

— Перше, що ми з'ясовуємо після знайомства, це те, що Пам Фрімантл ні сном ні духом не відає про виставку її колишнього чоловіка, до якої залишилося якихось п'ять тижнів. Друге — поки Ваермен залишається на зв'язку, розгадуючи, завдяки повернутому йому зору, кросворд, вона тим часом телефонує по іншій лінії до відомої їй авіакомпанії і визнає, що там *анічо-гісінько* не чули про замовлення її колишнім чоловіком якогось чартерного рейсу. Що й виливається в наше з нею обговорення іншого варіанту, а що як Едгар Фрімантл в глибині душі вирішив, що, коли надійде час, він просто — як казали в часи моєї юності — пошле всіх на хер і відморозиться.

— Ні, все зовсім не так, — заперечив я, але ці слова прозвучали апатичною відмовкою, що не могла викликати довіри. — Мене лякає тільки вся та організаційна метушня, тому я... ну, ти розумієш, трохи відсторонився.

Ваермен не вгавав. Мені подумалося, якби я був допитуваним ним свідком, то зараз вже обливався би потом і слізьми, а суддя оголосив би перерву, щоби дати час судовому приставу вмити або начистити мені пику.

— Пам каже, що, якби в Сент-Полі раптом зникли всі зведені «Фрімантл компанії» будівлі, місто мало б вигляд Де-Мойну у сімдесят другому²³⁴.

— Пам перебільшує.

Він не звернув уваги на мої слова.

— І що тепер мені повірити в те, що хлопець, котрий міг організувати таку роботу, не може організувати якійсь авіа-

квитки і два десятки номерів в готелі? І це при тім, що йому абсолютно просто звернутися до знайомого йому офісу, де всі радо кинуться йому допомагати?

— Вони не... я не... вони просто не...

— Ти боїшся?

— Ні.

Насправді я боявся. До мене повернувся колишній страх, готовий залопохано заверещати, як Ексл Роуз з радіо «Кістка». Я торкнувся пальцями лоба над правим оком, де вже почав народжуватися біль. Доведеться забути сьогодні про малювання, і в цьому винен Ваермен. Ваермен мені завинив. На мить мені схотілося, щоб він осліп. Став не просто напівсліпим, а цілком осліпнув, і я зрозумів, що міг би його таким намалювати. На цьому моя лють зникла.

Ваермен помітив порух моєї руки до лоба і трохи змінив свій тон.

— Слухай, більшість твоїх знайомих, з ким вона встигла неформально зв'язатися, відповіли їй — так, вони готові приїхати, раді будуть приїхати. Твій колишній старший майстер Ейнджел Слоботнік сказав їй, що привезе тобі банку солоних огірків. Вона каже, що голос в нього звучав страшно розчулено.

— Не огірків, а маринованих яєць, — зробив я уточнення. І на якусь мить переді мною, так близько, хоч торкнуся, постало широке пласке усміхнене обличчя Великого Ейнджі. Того Ангела, котрий був зажди поряд зі мною впродовж двадцяти років, аж поки інфаркт не змусив його зійти з дистанції. Ейнджела, чия відповідь на будь-яке поставлене завдання найчастіше звучала — *Зробимо, бос*.

— Авіаквитки ми з Пам замовили, — продовжив Ваермен. — Не тільки для народу з Сент-Пола й Міннеаполісу, але також і з інших місць. — Він поклав долоню на буклет. — Тут написані реальні рейси компаній Delta та Air France, і твоя дочка Мелінда дійсно на них зареєстрована. Вона знає, що відбувається. Також і Ілса. Всі тільки й чекають, коли їх офіційно запросять. Ілса хотіла тобі подзвонити, але Пам попрохала її зачекати. Вона каже, що ти сам мусиш запустити цей процес, і чим би вона перед тобою не завинила впродовж вашого з нею подружнього життя, мучачо, тут вона має рацію.

— Гарзд, — погодився я. — Готовий тебе вислухати.

— Добре. Отже, я хочу побалакати з тобою про твою лекцію. Я застогнав.

— Якщо ти зіграєш в койку на лекції, тобі потім буде вдвічі важче змусити себе явитися на вернісаж...

Я скептично подивився на нього.

— Що, ти так не вважаєш?

— Зіграю в койку? Що це, к херам, мусить означати — *зігра-ти в койку*?

— Втекти, — пояснив він трохи ніяково. — Це британська ідіома. Вона, наприклад, зустрічається у Івлина Во в його романі 1952 року «*Офіцери і джентльмени*».

— Притулись своїм лицем до моєї сраки, — ось тобі свіжа, цьогорічна ідіома від Едгара Фрімантла.

Він ткнув мені під ніс середнього пальця, і з цього моменту ми знову порозумілися, мов нічого й не було.

— Ти послав Пам мої картини, правда ж? Ти послав їй електронний файл з репродукціями?

— Послав.

— І як вона відреагувала?

— Вона була просто в захваті, мучачо.

Я сидів без слів, намагаючись уявити собі Пам у захваті. Мені це вдалося, але уявлене мною обличчя, осяяне здивуванням і радістю, належало молодшій Пам. Минули вже роки з тих пір, коли я ще міг викликати в неї почуття такого характеру.

Елізабет дрімала, але вітер задував волосся їй на щоки і вона змахувала його тим жестом, яким жінки відмахуються від комах. Я підвівся, дістав з притороченої до підлокітника її візка торби еластичну стрічку — там завжди лежав великий їх запас, різноманітних яскравих кольорів — і зав'язав їй волосся в хвостик. Згадка про те, як я робив це Мелінді й Ілсі, була солодкою і лячною.

— Дякую тобі, Едгаре. Щиро дякую, *mi amigo*.

— То як же мені з цим впоратися? — Я затримав свої долоні в Елізабет на скронях, торкаючись її гладенького волосся, як колись торкався гладенького, вимитого шампунем волосся моїх дочок. Коли на повну потужність вмикається пам'ять, у наших

рухах і жестах автоматично проявляємося ми, молодші. — То як же мені впоратися з розповіддю про ледь не надприродний процес мого малювання?

Ось воно. Промовлене. Ось вона, суть проблеми.

Та Ваермен залишався спокійним.

— Едгаре! — врешті вигукнув він.

— Що, Едгаре?

Цей сучий син буквально реготав.

— Якщо ти їм саме так про це розповідатимеш... вони тобі повірять.

Я відкрив рота, щоб заперечити. Згадав роботи Далі. Згадав фантастичну картину Ван Гога «Зоряна ніч». Згадав полотна Ендрю Ваєта²³⁵ — не «Світ Кристини», а його інтер'єри, його порожні кімнати, де світло ніби натуральне і водночас дивне, ніби воно надходить одночасно з двох напрямків. І тоді мені залишилося тільки закрити рота.

— Я не можу подарувати тобі пораду, що саме там сказати, — промовив Ваермен і показав буклет-запрошення. — Та я подарую тобі щось схоже на це. Макет.

— Це може знадобитись.

— Еге ж? Тоді слухай.

Я його вислухав.

IV

— Хелло?

Я сидів у фотелі у Флоридській кімнаті. Серце важко бухкало. Цей дзвінок був з тих — у кого їх не бувало — коли сподіваєшся, що слухавку на іншому кінці знімуть одразу, і тоді все швидше почнеться й закінчиться, і одночасно маєш надію, що там ніхто не відповість, і отже важка, а можливо й болюча, розмова відсунеться на невизначений час.

Мені випав перший варіант. Пам відповіла вже після першого гудка. Залишалося тільки сподіватися, що ця наша розмова пройде краще, ніж попередня. Точніше, кілька попередніх.

— Пам, це Едгар.

— Привіт, Едгаре, — відповіла вона насторожено. — Як ти там?

— Я... я в нормі. Добре. Я говорив з моїм другом Ваєрменом. Він показав мені запрошення, яке ви з ним удвох розробили.

Ви з ним удвох розробили. Це прозвучало недружно. Навіть зловісно. Але як по-іншому було сказати?

— Так? — неможливо було вгадати її настрій.

Я набрав повні груди повітря й кинувся навпрошки. Господь ненавидить боягузів — до речі, так і Ваєрмен каже.

— Я подзвонив тобі, щоб подякувати. Я повадився як придурок. Ти допомогла саме в той час, коли мені це було конче потрібно.

Надовго запала тиша, я вже було подумав, що десь посеред моєї тиради вона, можливо, поклала слухавку й десь відійшла. Відтак вона промовила:

— Едді, я тебе слухаю — просто зараз відшкрібаю рештки себе від підлоги. Не пригадую, коли ти останній раз переді мною вибачався.

Хіба я вибачався? Ну... забудьмо. Либонь вона це так сприйняла.

— Вибач мене тоді й за це, — натомість промовив я.

— Я сама тобі завинила вибачення, — відповіла вона. — Тож саме час це зробити.

— Ти? За що тобі переді мною вибачатися?

— Дзвонив Том Райлі. Два дні тому. Він знову почав приймати медикаменти. Він збирається — я цитую — знову відвідувати декого; гадаю, має на увазі психотерапевта, — він дзвонить, щоб подякувати мені за те, що я врятувала йому життя. Ти можеш таке собі уявити, щоб хтось дзвонив з такою подякою?

Я відповів: «Ні». Хоча дехто зовсім нещодавно дзвонив мені, щоб подякувати за те, що я врятував йому зір, тож я розумів, що вона має на увазі.

— Це було так незвично. Якби не ти, я був би вже мертвий, — це буквальні його слова. А я не могла сказати йому, що дякувати він мав би не мені, бо це прозвучало б абсурдно.

Нарешті ніби розрубало вузол подпруги, якою до цього в мене були туго стягнуті груди. Іноді все обертається на краще. Іноді так буває насправді.

— Це добре, Пам.

— Я розмовляла з Ілсою про твою виставку.

— Так, я...

— Ну, я розмовляла з обома, і з Лін, і з Іллі, але з Ілсою я звернула розмову на Тома й одразу зрозуміла, що вона анічогісінько не знає про мої з ним стосунки. Тут я теж помилялася. І поводитися з тобою тоді негарно.

Усвідомивши, що вона зараз плаче, я запанікував.

— Послухай-но, Пам.

— Я встигла продемонструвати свої найгірші вади перед кількома людьми з тих пір, як ти мене покинув.

Я не кидав тебе! Мало не крикнув я. Мене аж придавило. Так придавило, що аж піт мені виступив рясно на лобі. Я не кидав тебе, це ти вимагала розлучення, не переводь стрілки.

Насправді я промовив:

— Годі вже про це, Пам.

— Але ж так важко було повірити, навіть коли ти мені зателефонував і розповів про все те. Ну, сам знаєш, про мій новий телевізор. І про Кульбабку.

Я вже відкрив рота, щоб спитати, хто воно за таке Кульбабка, але тут згадав про кішку.

— Мені вже краще, знаєш, я знову почала ходити до церкви. Можеш у таке повірити? І до терапевта. Ходжу до неї на прийом раз на тиждень, — вона зробила паузу, і наголосила знову. — Гарна спеціалістка. Каже, що неможливо зачинитися дверима від минулого, можна тільки його корегувати і рухатися далі вперед. Я й сама це розуміла, але не знала, як мені почати корегувати наші з тобою стосунки, Едді.

— Пам, ти мені нічого не винна...

— Моя психотерапевтка каже, що важливо не те, як *ти* про це думаєш, а те, як *думаю я*.

— Розумію. — В її словах я почув майже колишню Пам, тож мабуть вона знайшла гарну терапевтку.

— А потім подзвонив твій друг Ваермен, сказав, що тобі треба допомогти... і надіслав мені фото твоїх картин. Я дуже хочу їх побачити в натуральному вигляді. Ну, розумієш, я завжди знала, що

в тебе є якийсь талант, бо ти тоді стільки блокнотів звів, коли рисував, щоб розрадити Лін, ну, того року, коли вона дуже хворіла...

— Я рисував? — Я пригадав той рік, коли Мелінда хворіла, інфекції чіплялися до неї одна по одній, кульмінацією стали масовані напади діареї, либонь викликані великою кількістю антибіотиків в організмі, її тоді на цілий тиждень запроторили до лікарні. Тієї весни вона схудла на десять фунтів. Якби не літні канікули і не її першокласний розум, вона напевне залишилася б на другий рік. Але ніяких блокнотів, в яких я начебто для неї щось рисував, я пригадати не міг.

— Фредді — Фазан? Карла — Краб? Дональд — Динозаврик? — пам'ятаєш?

Дональд-динозаврик чимсь невловимим відгукнувся десь у глибині моєї душі, проте...

— Не пам'ятаю, — сказав я.

— Ейнджел тоді ще казав, що їх варто спробувати опублікувати, як це ти забув? Але *теперішні*... О Господи, ти знав, що вмієш так малювати?

— Ні. Я почав цим потроху цікавитися, коли переїхав жити на озеро Фален, але все зайшло набагато далі, ніж можна було очікувати.

Тут я згадав картину «Ваермен дивиться на захід» і безносого Цукерку Брауна і вирішив, що тільки-но виступив в ролі найскромнішого скромняги у світі.

— Едді, ти не проти, якщо я напишу решту запрошень, як в макеті? Я можу ще змінити текст, зробити його елегантнішим.

— Пан... — я мало не сказав Панда. — Пам, я не маю права тебе про щось прохати.

— Мені самій це цікаво.

— Справді? Тоді о'кей.

— Я напишу й надішлю електронною поштою до Ваермена. Ти зможеш все вчитати перед тим, як він відправить запрошення до друкарні. Він просто золото, цей містер Ваермен.

— Так, — погодився я. — Він золото. Ви обоє дуже мені допомогли.

— Ну, так, а чом би й ні? — явно вдоволено погодилася вона. — Ти потребував допомоги. Тепер ти мусиш дещо зробити для мене.

— Що?

— Ти мусиш подзвонити дівчатам, бо вони просто в *розпачі*. Особливо Ілса. Зробиш?

— О'кей. І ще одне, Пам.

— Що, милий? — я певен, вона промовила це слово машинально, не здогадуючись, як воно може вжалити. Авжеж, так, вірогідно, вона пережила щось схоже, коли почула промовлене мною у Флориді її пестливе ім'я, яке, добігаючи по телефонним лініям півночі, ставало з кожною милею все холоднішим.

— Дякую, — промовив я.

— Нема за що.

Було тільки чверть по десятій, коли ми попрощалися й поклали слухавки. Тієї зими час ніколи не пролітав так швидко, як вечорами, коли я перебував у Малій Ружі і, стоячи перед мольбертом, дивувався тому, як швидко вицвітають призахідні кольори, і час ніколи не повз так повільно, як того ранку, коли я робив раніше відкладувані телефонні дзвінки. Я проковтував їх послідовно, один за одним, як приписані ліки.

Подивився на бездротову слухавку в мене на колінах, промовив:

— От курв'ячий телефон. — І взявся далі набирати номери.

V

— Галерея «Ското». Аліса слухає.

За останні десять днів я вже міг би звикнути до цього бадьорого голосу.

— Вітаю, Алісо, це Едгар Фрімантл.

— Так, Едгаре? — Бадьорість поступилася місцем настороженості. Чи була ця нотка настороженості в її голосі й раніше? Може, я просто ігнорував її?

— Хотів поцікавитися, чи маєте ви пару хвилин, щоб нам порадитись про порядок демонстрації слайдів на моїй лекції?

— О, так, Едгаре, звичайно, ми можемо все зараз обговорити. — Ці слова вона промовила з явним полегшенням. І я відчув себе героєм. А водночас — пацюком.

— У вас є зараз щось під рукою, на чим записувати?

— Щоб я так жила!

— О'кей. Взагалі-то ми збирались подавати їх у хронологічному порядку...

— Але ж я не знаю їхньої хронології, я саме намагалася вас запи...

— Я її знаю, і зараз вам її продиктую, але послухайте сюди, Алісо: найперший слайд піде поза хронологічним порядком. Першою буде демонструватися робота «Троянди ростуть з мушель». Ви записуєте?

— «Троянди ростуть з мушель» — я записала.

Це лише вдрупе після нашої першої зустрічі голос Аліси в розмові зі мною звучав по-справжньому радісно.

— Далі підуть етюди олівцями, — продовжував я.

Ми проговорили півгодини.

VI

— *Qui, allô?**

Якусь мить я мовчав. Відповідь французькою мене трохи збила з пантелику. Той факт, що на мій дзвінок відповів молодий чоловічий голос, спантеличив ще більше.

— *Allô, allô?* — не вгавав він. — *Qui est à l'appareil?****

— Ммм, можливо, я набрав не той номер, — промурмотів я, почувуючись не просто придурком, а одномовним американським придурком. — Мені взагалі-то була потрібна Мелінда Фрімантл.

— *D'accord*, ви набрали правильний номер, — і трохи перебором: — *C'est ton papa, je crois, chérie****.

* Алло, слухаю (фр.).

** Хто на зв'язку? (фр.).

*** Все в порядку... Здається, це твій тато, мила (фр.).

Слухавку зі стуком поклали на щось тверде. В мене перед очима виникла картинка — дуже яскрава, дуже неполіткоректна, і вочевидь навіяна згадками Пам про картинки, які я колись малював для хворої дівчинки: крупний балакучий скунс в береті, мосьє Пепе Ле П'ю²³⁶, гонорово походжає пансіоном моєї дочки (якщо в Парижі й справді так називають крихітне однокімнатне помешкання), помахуючи своїм ароматним хвостом в білих смужках.

Нарешті підійшла Мелінда, я почув нехарактерно для неї схвильований голос: «Тату? Татуню? У тебе все гаразд?»

— Усе чудово, — запевнив я її. — Це твоя співмешканка відповідала? — Це був жарт, але по запалій тиші я зрозумів, що ненароком наступив на болючий мозоль. — Утім, це не має значення, Лінні. Я телефоную тільки, щоб...

— ... авжеж, тільки, щоб піддрочити мене. — Я не міг вгадати по голосу, дратується вона, чи сміється, зв'язок був гарним, але не аж настільки. — Так, він мій співмешканець, — підтекст цієї фрази голосно і ясно промовляв: «Ну і що ти маєш сказати проти цього?»

Я, безсумнівно, не збирався нічого проти цього мати.

— Ну, я радий, що в тебе там є друг. Він ходить в береті?

На моє велике полегшення, вона розреготалася. З Лін неможливо було передбачити, як обернеться якийсь жарт, бо почуття гумору в неї було непевним, мов погода в квітні. Вона гукнула.

— Ріку! Мій татусь... — потім щось мені не до розуміння, а далі: — ...*si tu portes un берет!**

Пролунав щирий чоловічий сміх. «Ох, Едгаре, — подумалось мені. — Навіть з протилежного берега океану ти підштовхуєш їх до олтаря, ти, папа́-куку».

— Тату, з тобою все в порядку?

— У повному. Як твій фарингіт?

— Дякую, вже краще.

— Я щойно говорив по телефону з твоєю матір'ю. Ти ще отримаєш офіційне запрошення на виставку, яку я тут скоро

* Впевнений, що ти носиш берет (фр.).

відкриваю, але вона мені вже сказала, що ти точно приїдеш, і я тепер хвилююся.

— Ти *хвилюєшся*? Мама надіслала мені кілька фотографій і я тепер не можу дочекатися, коли побачу всі твої картини. Коли ти встиг навчитися *так* малювати?

Це вже стало запитанням дня.

— Та тільки тут.

— Вони напрочуд *дивні*. А інші також такі?

— Приїзди й сама побачиш.

— А можна, я приїду з Ріком?

— Він має паспорт?

— Так.

— Він пообіцяє не підсміюватися з твого старого?

— Він дуже шанобливо ставиться до своїх батьків.

— Тоді, сподіваючись, що квитки на рейс ще не розпродані, і ви не проти ночувати удвох в одній спальні — гадаю, це не проблема — тоді він, звичайно, може приїхати.

Вона заверещала так пронизливо, що аж вухо мені заболіло, але я не відставив слухавку. Давненько не вдавалося мені сказати чи зробити щось таке, щоб воно змусило Лінні Фрімантл так зрадіти.

— Дякую тобі, тату. Це пречудово!

— Приємно буде познайомитися з Ріком. Либонь, я стирю в нього берет. Я ж тепер художник, а не абищо.

— Я йому передам твої слова, — а далі іншим тоном: — А з Іл-сою ти вже балакав?

— Поки що ні, а що?

— Коли говоритимеш, не кажи їй, що приїде Рік, о'кей? Я сама їй скажу.

— Та я й не збирався.

— Бо в неї з Карсоном... вона казала мені, що розповідала тобі про нього...

— Так, розповідала.

— Так от, я впевнена, що в неї з ним проблеми. Іллі каже, що вона «все передумує». Це точні її слова. Ріка це не дивує. Він каже, що не можна довіряти людині, котра молиться публічно. Одне я знаю, судячи з наших з нею розмов, вона дуже

подорослішала, мені незвично чути такі слова від меншої сестри.

«*Ти теж подорослішала, Лін*», — подумалось мені. На мить я побачив її семирічною, коли вона так хворіла, що ми з Пам вже боялися, що вона помре в нас на руках, хоча ніколи не промовляли цих думок вголос. Тоді від неї залишилися лиш великі очі, бліді щічки і довге волосся. Раптом я згадав дитячу дражнилку «*череп на паличці*» і зненавидів себе за це. І ще більше, в самісінькій глибині серця, ненавидячи себе за те, що мені тоді було легше від того, що так важко хворіла ця моя дочка, а не інша. Я завжди намагався запевняти сам себе, що однаково сильно люблю їх обох, але це не було правдою. Можливо, деякі батьки так вміють — гадаю, Пам така, — але не я. А чи знала про це Мелінда?

Звісно, вона знала.

— Ти там бережешся? — спитав я.

— Так, тату, — я прямо побачив, як вона там пустила собі очі під лоба.

— Так і продовжуй. І благополучно приїзди сюди.

— Тату, — пауза, — я тебе люблю.

Я посміхнувся.

— На скільки мішків?

— Мільйон і ще один у тебе під подушкою, — відповіла вона мені, мов грайливе дитинча. Мені полегшало. Я посидів ще якийсь час, дивлячись на Затоку за вікном, машинально витираючи собі очі, а відтак набрав, як мені здавалося, останній на сьогодні телефонний номер.

VII

Був полудень, і я не дуже вірив в те, що застану її, скоріш за все, гадав, вона десь обідає з подружками. Але вона, як і Пам, відповіла на перший же дзвінок. Її хелло прозвучало трохи насто-рожено, тож інтуїція мені підказала: вона очікувала почути Карсона Джонса, котрий подзвонить з черговими вибаченнями, або з наміром знову з'ясовувати стосунки. Щоб пояснити

все спочатку. Я ніколи не перевіряв свою здогадку, та й не було потреби. Деякі речі просто захоплюєш моментально такими, якими вони є.

— Егей, Отака-то-Дівчинко, що ти поробляєш?

Вона умент розквітла голосом: «Тату!»

— Як твої справи, мила?

— Добре, тату, хоча не так добре, як твої — я тобі казала, які вони гарні? Я маю на увазі, *вже* казала це, чи як?

— Ти мені вже це казала, — відповів я, не в змозі стримати посмішки. Може, Лін і чує в її голосі дорослі інтонації, але для мене після першого ж напруженого хелло, вона перетворилася на мою малу милу Іллі, бурхливу, мов суміш коли з морозивом.

— Мама казала, що ти тягнеш kota за хвіст, але вона об'єдналася з тим твоїм тамтешнім другом, і вони тебе підштовхують. Ой, як мені це *подобається!* В неї навіть голос зазвучав, як колись. — Вона взяла паузу, щоб віддихатися, а коли заговорила знову, то вже не так завзято. — Ну.., може, й не зовсім так, але дуже схоже.

— Розумію, що ти маєш на увазі, серденько.

— Тату, ти такий дивовижний. Це ж реанімація стосунків з плюсом.

— І скільки ж мені коштуватимуть усі ці лестоці?

— *Мільйони*, — заявила вона і розреготалася.

— Так само збираєшся вловити «Колібрі» в їхньому турне? — Я намагався вкласти в це питання елементарну цікавість. Поза темою любовних стосунків моєї майже двадцятирічної дочки.

— Ні, — відповіла вона. — Здається, я передумала.

Коротка відповідь, лише чотири слова, але за ними мені прикидалася інша, подорослішала Ілса, та, що в не такому вже й далекому майбутньому впевнено почуватиметься у діловому костюмі, у колготах і в черевичках на практичних підборах висотою три чверті дюйма, котра вдень зав'язуватиме собі волосся у хвостик на потилиці, а в аеропорт являтиметься, либонь, з кейсом, замість наплічника Гар. Більше вже не якась Отака-то-Дівчинка; визначення *то* випадає з цього образу. А пізніше й *Дівчинка*.

— Зовсім, чи...

— Подивимося.

— Я не збираюся пхати носа до твоїх справ, сонечко. Просто всі татусі такі цікаві...

— .. і хочуть все знати, звичайно, хочуть, але цього разу я тобі нічим не можу допомогти. Я й сама тільки те й знаю, що все ще кохаю його — чи мені принаймні так здається — і я скучила за ним, але він мусить зробити вибір.

На цьому місці Пам запитала б: «Між тобою й дівчиною, з якою він співає?» Натомість я спитав: «Ти добре їси?»

Сміх її розкотився веселими дзвіночками.

— Відповідай на питання, Іллі.

— Як чортова свиня!

— Чому тоді ти зараз не на ланчі?

— Бо ми тут сьогодні збираємося влаштувати пікнік у парку, ось чому. Разом з повторенням білетів по антропології і грою у фрізбі. Мое завдання — принести сиру і французьких булок, і я вже запізнююся.

— О'кей. Оскільки ти не кинула їсти, не медитуєш безвилазно в своєму вігвамі.

— Їм добре, медитую помірно. — І знову в неї змінився голос, на дорослий. Ці раптові переключення туди-сюди збивали з пантелику. — Іноді я лежу без сну, а тоді згадую, як там ти. Тебе ще мучить безсоння?

— Час від часу. Зараз не так часто.

— Тату, ваше одруження з мамою було твоєю помилкою? Чи її помилкою? Чи це просто так випадково трапилося?

— Не випадково і не помилково. Двадцять чотири гарних роки, дві гарних дочки, і ми все ще спілкуємося. Це не помилка, Іллі.

— Ти б не хотів все змінити?

Мені постійно ставлять це запитання.

— Ні.

— А якби міг повернутися назад в часі... не хотів би?

Я затримався з відповіддю, проте недовго. Іноді просто нема часу на вибір найкращої відповіді. Іноді доводиться відповідати правдиво.

— Ні, золотко.

— О'кей, тату. Я так скучила за тобою.

— Я теж за тобою скучив.

— Іноді я також скучаю за старими часами. Коли все здавалося таким простим.

Вона зробила паузу. Я міг би її заповнити — хотів було — але промовчав. Іноді мовчання — найкраща відповідь.

— Тату, а люди взагалі заслуговують на повторні шанси?

Я подумав про мій власний другий шанс. Як я вижив в аварії, хоча міг загинути. І, виявилось, що після всього, я не просто існую. Я відчув порив вдячності.

— Завжди.

— Дякую тобі, тату. Я не можу дочекатися, коли тебе побачу.

— *Взаїменно*. Скоро ти отримаєш офіційне запрошення.

— О'кей. Мені вже дійсно треба бігти.

— Я теж тебе люблю.

Вона поклала слухавку, а я так і сидів зі своєю біля вуха, прислухаючись до тиші.

— Роби свій день, і хай день робить тебе, — промовив я врешті. У слухавці знову загуло і я вирішив, що варто зробити ще один дзвінок.

VIII

На цей раз Аліса Окойн одразу заговорила зі мною набагато бадьорішим і набагато менш стривоженим голосом. Я сприйняв це як гарний знак.

— Алісо, ми жодного разу не обговорювали назву виставки.

— Я чомусь була впевнена, що ви захочете назвати її «Троянди ростуть з мушель», — сказала вона. — Звучить вельми експресивно.

— Так, — погодився я, заглядаючи у Флоридську кімнату, за якою лежала Затока. Поверхня води була яскравою, синьо-білою, металічною, мені довелось замружитися, так вона сяяла. — Але це не зовсім вірно.

— Скажіть назву, яка вам подобається. Мені записувати?

— Так, гадаю, що так. Я хочу її назвати «Вид з Думи». Що ви на це скажете?

Відповідь пролунала миттєво.
 — Це просто пісня.
 Я теж так думаю.

ІХ

Попри прохолоду, що її підтримував у Великій Ружі потужний кондиціонер, моя майка з написом ВТРАЧАЙМО ЦНОТУ НА ВІРДЖИНСЬКИХ ОСТРОВАХ наскрізь просякла потом, я почувався зморенішим, ніж після марш-кидку до *Ель Паласіо* й назад. Від телефонних балачок вухо в мене пекуче пульсувало. Я відчував занепокоєність щодо Ілси — гадаю, то була звичайна батьківська стурбованість проблемами дітей, вже виростлих з того віку, коли з настанням сутінок їх можна покликати додому, де вже наточено ванну, — але, крім того, я відчував також задоволення від зробленого, як колись після вдалого трудового дня на непростому будівництві.

Але принаймні голоду я не відчував, проте поклав собі кілька столових ложок тунцевого м'яса на лист салату і запив цей сандвіч склянкою молока. Цільного молока. Шкідливого для серця, зате корисного для кісток. «Це схоже на позицію Пілата "я вмиваю собі руки"», — сказала б Пам. Я ввімкнув кухонний телевізор і почув, що дружина Цукерки Брауна подала позов проти міста Сарасоти, звинувачуючи владу у недбалості, яка призвела до смерті її чоловіка. «Щастя тобі, ластівко», — подумав я. Місцевий метеоролог розповів, що цього року сезон ураганів може початися раніше, ніж завжди. А «Девіл Рейз» у видовищній грі отримали по сраці від «Ред Сокс» — ласкаво просимо до бейсбольної реальності, хлоп'ята.

Подумавши про десерт (у мене була упаковка пудингу-желе, його ще іноді називають «Останній порятунок одинака»), я замість того поклав тарілку в мийку і покульгав до спальні, полежати. Будильника вирішив не вмикати. Тільки подрімаю. Навіть якщо засну, за пару годин мене розбудить світло, коли сонце перейде на захід і заглядатиме у вікно спальні.

З такими думками я ліг і прокинувся лише ввечері, о шостій.

X

Про вечерю не з'явилося й гадки. Піді мною шепотіли мушлі *малюй, малюй*.

В трусах, немов сновиди, я автоматично піднявся до Малої Ружі. Ввімкнув радіо «Кістка», прибрав під стіну «Дівчину і Корабель № 7» і поставив на мольберт свіжий підрамник, не такий великий, як полотно «*Ваєрмен дивиться на захід*», проте чималенький. Права рука свербіла, але мене вже не хвилювало це так, як було попервах, по правді, я вже очікував на це відчуття і вітав його.

По радіо грали Shark Puppy²³⁷, співали свою пісню «Рий». Гарний рок. Чудовий текст: «*Життя більше за кохання й насолоду*».

Я ясно пам'ятаю, як цілий світ, здавалося, застиг в очікуванні на те, коли я розпочну — така енергія тоді крізь мене линула під ревіння гітар і мурмотіння мушель.

«Я прийшов сюди, щоб доритися до скарбу».

Так, до скарбу. До здобичі.

Я малював, аж поки не сіло сонце і місяць вкрив крихкою кіркою білого світла воду, відтак і він зайшов, а я все малював.

І наступної ночі.

І наступної.

І наступної.

«Дівчину і Корабель № 8»

«Якщо хочеш грати, мусиш заплатити».

Мене відкупорило.

XI

Вигляд Даріо в костюмі й краватці, з упокореним, гладесенько зачесаним назад волоссям, налякав мене більше за мурмотіння гостей, що заповнили ледь освітлену аудиторію імені Гелдбарта... Тільки один яскравий промінь прожектора вихоплював з напівтемряви лекторську трибуну на подіумі. Той факт, що

сам Даріо нервувався — виходячи на сцену він ледь не розсипав свої шпаргалки — налякав мене ще більше.

— Вечір добрий, мене звать Даріо Наннуцці, — привітався він. — Я співкуратор галереї «Ското» на Палм-авеню, відповідаю в ній за поповнення колекції. Утім, більш важить моя, вже тридцятирічна, приналежність до арт-спільноти Сарасоти, тож, сподіваюсь, ви вибачите мені короткий екскурс у те, що дехто назвав би «боббітнею», коли я скажу, що у всій Америці нема елегантнішої арт-спільноти.

Аудиторія відповіла бурхливими оплесками, хоча — як пізніше сказав Ваєрмен — там дехто добре розумів різницю між Моне й Мане²³⁸, але ні сном ні духом не відав різниці між Джорджем Беббітом і Джоном Боббітом²³⁹. Стоячи за лаштунками, страждаючи від тих мук, що їх переживають тільки перелякані головні доповідачі, поки перед їхнім виходом хтось виголошує задовгу, перистальтичну інтродукцію, я заледве щось зауважував.

Даріо переклав верхній аркуш донизу, вкотре ледь не розсипавши всю пачку, оговтався і знову подивився в зал.

— Я не знаю, з чого почати, та, на моє щастя, сказати маю дуже мало, бо справжній талант спалахує з-посеред нізвідки, і сам себе репрезентує.

Промовивши це, він продовжував розповідати про мене ще десять хвилин, поки я тулився за лаштунками з єдиним жалюгідним аркушиком своїх нотаток, затиснутим у моїй єдиній руці. Імена пропливали, мов яхти на параді. Пару з них я знав — Едвард Гоппер²⁴⁰ і Сальвадор Далі, інші — Ів Тангі чи Кей Сейдж²⁴¹, чув уперше. З кожним вимовленням ім'ям я все більше відчував себе шахраєм. Мій страх з ментального перетворився на шлунковий, він заповз мені глибоко в тельбухи і тепер смердів там. Можливо, мені варто було б випустити газу, але я боявся, що накладу собі в штани. Та не це було найгірше. Всі задалегідь заготовлені слова випурхнули мені з голови, окрім найпершої, жахливо доречної фрази: *Мене звать Едгар Фрімантл, і я не маю зеленого поняття, чому я тут опинився*. Вона мала б викликати підбадьорливе гоготіння. Я знав, що результат буде протилежний, але принаймні я скажу правду.

Поки Даріо продовжував розводитися — Жоан Міро зробив оце-то, а Бретон²⁴² у своєму «Маніфесті сюрреалізму» написав оте-то — переляканий колишній будівельник так і стояв з мізерним аркушиком, затиснутим у похололій руці. Язик у мене задерев'янів, щось проквакати я ще зміг би, але мені аж ніяк не виголосити пристойної промови, авжеж, не в аудиторії, де сидить двісті душ знавців мистецтва, з котрих багацько мають наукові ступені, а дехто серед них — справжні, блядь, *професори*. Найгірше було з мозком. Він став висохлою ямою, що очікує на заповнення безглуздою, скаженою люттяю: слів може не знайтися, зате лють завжди напоготові.

— Досить! — грайливо вигукнув Даріо, додавши свіжого жаху моему загнаному серцю, пославши спазматичні відрухи вглиб мого жалюгідного ества, де страх сплив на поверхню з-під запасів ледь утримуваного тілом гівна. Яка чудова комбінація.

— Минуло п'ятнадцять років з того часу, як галерея «Ското» в останній раз представляла у своєму щільному весняному календарі художника-новачка, але ми ніколи ще не пропонували вам виставку нового автора, в якому були б так зацікавлені. Гадаю, слайди, котрі ви невдовзі побачите, і розповідь, яку почувете, пояснять вам нашу зацікавленість і схвилювання.

Зависла драматична пауза. Я відчув, як ядучий піт зросив мені чоло, і втерся. Власна моя рука, мені здалося, важить не менше як п'ятдесят фунтів.

— Леді та джентльмени, вітаймо містера Фрімантла, недавнього мешканця Міннеаполіса — Сент-Пола, а тепер — острова Дума.

Почули́ся аплодисменти. Вони прозвучали, мов загороджувальний артилерійський залп. Я наказав собі тікати. Я наказав собі втратити свідомість. Неслух. На сцену я вийшов, мов уві сні — у кошмарному сні. Все задавалося уповільненим. Я побачив, що всі місця заняті, хоча насправді вони *не* зайняті, бо вся публіка була на ногах, вони вітали мене *стоячою овацією*. Високо наді мною, під склепінням стелі, несвідомі того, що коїться внизу на грішній землі, літали янголи, *ох*, як же мені хотілося стати одним з них. Даріо стояв поряд з подіумом, протягуючи мені руку. Не ту. Сам знервований, він простягнув мені праву руку, тож наше рукостискання вийшло недолугим,

ще й з вивертом. При зустрічі наших долонь аркуш з моїми нотатками зім'явся, при розставанні — порвався. «Що ти наробив, придурку», — подумав я, на мить злякавшись, що промовив це вголос, а мікрофон підхопив і розніс мою тираду по всій залі. Коли Даріо залишив мене на подіумі самого, я усвідомив, як сліпуче світить прожектор. Побачив на гнучкій хромованій шийці мікрофон, схожий на кобру, що вистромила свою голівку з торби факіра. Бачив зблиски яскравого світла на хромованій шийці, на краєчку склянки і на пляшці води «Евіан» поряд зі склянкою. Я усвідомив, що аплодисменти починають вщухати, дехто з публіки вже всівся. Ось-ось настане сповнена очікування тиша. Вони чекатимуть, що я їм скажу. Ось тільки не маю я, чого їм сказати. Навіть вступна фраза тепер вилетіла мені з голови. Вони чекатимуть, а тиша напинатиметься. Спершу почуються окремі нервові покашлювання, а далі — загальне мурмотіння. Бо всі вони тут придурки. Зграя нікчемних придурків, недоумкуватих зівак. І якщо я зараз на щось таки спроможусь, це буде злива гнівних слів, які б могла наговорити їм людина з синдромом Туретта²⁴³.

Треба попросити показати перший слайд. Може, хоч на це я спроможусь і картини направлять мене далі. Мушу на це сподіватися. Лишень поглянувши на аркуш у себе в руці, я побачив, що його не тільки розірвано навпіл, а ще й нотатки, змочені моїм потом, так розпливлися, що прочитати їх більше не було ніякої можливості. Чи тільки через цей факт, чи взагалі від стресу, але вимкнувся зв'язок між моїм мозком і очима. А який там був перший слайд, до речі? Поштова скринька? «Захід з софорою»? Я був майже певен, що ні той, ні інший.

Ось уже всілися всі. Аплодисменти вщухли. Саме час Американському примітивісту роззявити рота й заревіти. У третьому ряду біля проходу сиділа та сучкувата вишпорка Мері Айр з чимось схожим на графісценічний блокнот. Я видивлявся Ваермена. Це він затяг мене в цю справу, але я не збирався надрати йому сраку. Хотів лише вибачитися очима за те, що ось-ось трапиться.

— Я сидітиму в першому ряді — обіцяв він мені. — Прямо по центру.

Там він і сидів. По ліву руку від нього я побачив Джека, мою домовпорядницю Хуаніту, Джимі Йошиду й Алісу Окойн. А по праву руку від Ваермена, біля проходу...

Чоловік, що сидів біля проходу, міг бути галюцинацією. Я моргнув, але він не зник. Це обширне, темне, спокійне обличчя. Ця фігура так міцно вгрузла у плюшеве крісло, що її звідти й ломом не видовбати: Ксандер Камен втупився в мене крізь свої величезні окуляри у роговій оправі, ще більше, ніж завжди, схожий на другорядного божка. Цей гладун не міг тримати щось у себе на колінах, тож перев'язаний подарунковою стрічкою трьохфутової довжини пакет примостився на його безмірному череві. Він помітив моє здивування — мій шок — і подав виразний знак: не банально махнув рукою, а милостиво відсалютував — спершу приклав пучки пальців собі до масивного лоба, тоді до губ, а відтак, розчепіривши пальці, простягнув у мій бік долоню. Бліду й велику. Він мені посміхався так, ніби його присутність в першому ряді аудиторії імені Гелдбарта, поряд з моїм другом Ваерменом, була найзвичайнішою подією у світі. Своїми товстими губами він зартикулював чотири слова: «*Ти можеш це зробити*».

І я, либонь, зможу. Якщо скерую думки геть від цього місця. Якщо почну думати кругалю.

Я подумав про Ваермена, точніше про Ваермена, котрий дивиться на захід, і до мене повернулися вступні слова.

Я кивнув Камену. Камен кивнув мені у відповідь. Відтак я озирнув зал і побачив, що там сидять просто люди. Всі ангели були в нас над головами, і тепер вони там літали в темряві. А щодо демонів, то вони, скоріш за все, пурхали лише в моїй уяві.

— Привіт... — промовив я перше слово і відсахнувся, злякавшись його гучності, підсиленої мікрофоном. В публіці засміялися, але тепер мене це не розсердило, як могло трапитись ще хвилину тому. Всього лиш сміх, до того ж доброзичливий.

Я можу це зробити.

— Привіт, — розпочав я знову. — Мене звуть Едгар Фрімантл, і я почуваюся не так щоб дуже впевнено тут. У моєму іншому житті я займався будівельними справами. Там я був цілком на своєму місці, це точно, бо я давав роботу багатьом людям. У те-

перішньому своєму житті я малюю картини. Але ніде не йшлося про публічні промови.

Цього разу відреагувало більше народу і сміх звучав більш щиро.

— Я збирався почати словами, що не маю зеленого поняття, чому я тут опинився, але насправді я розумію чому. І це добре, бо це все, що я мусив би сказати. Добродії, мені нічого не відомо про історію мистецтва, про теорію мистецтва і навіть про сприйняття мистецтва. Дехто з вас, можливо, знає Мері Айр.

Відповіддю було хихотіння — так, аби я був сказав «Дехто з вас, можливо, чув про Енді Ворхола». Сама леді трохи зашарілася, озиралася довкола, з прямою, як двері, спиною.

— Коли я вперше привіз кілька моїх картин до галереї «Ското», міс Айр подивилася на них і назвала мене Американським примітивістом. Звісно, мене це трохи образило, бо я щоранку міняю білизну і щовечора, перед тим як іти до ліжка, чищу собі зуби...

Знову вибух сміху. Ноги в мене стали знову ногами, а не бетонними стовпами, і тепер, коли я вже був у змозі втекти, мені цього вже не хотілося, не було потреби. Залишалася вірогідність того, що їм не сподобаються мої картини, ну то й що з того, якщо вони подобаються мені. Хай собі сміються, хай шикають і свистять, роблять зневажливі міни й позіхають, як на те пішло, я повернуся до себе і буду малювати далі.

А якщо вони їм сподобаються? Та ніякої різниці.

— Але якщо вона мала на увазі, що я той, хто робить те, чого сам не розуміє, чого неспроможний виразити словами, бо ніколи не навчався правильним термінам, тоді вона має рацію.

Камен кивав із задоволеним виразом. І, о Господи, точно так реагувала Мері Айр.

— Отже, залишається тільки розповісти, як я сюди потрапив, як перейшов місток від мого колишнього життя до того, яким живу тепер.

Камен беззвучно потирав свої м'ясисті долоні. Мені потеплішало на душі. Від того, що він був тут. Не знаю, як би все пішло, аби він не з'явився, але гадаю, трапилась би те, що Ваєрмен називає *tucho feo* — велике неподобство.

— Я не буду про це довго розводитися, бо мій друг Ваермен каже, що коли йдеться про минуле, всі ми махлюємо, і я вважаю, так воно й є. Розповідаєш забагато і виходить так, що... ну, я не знаю... розповідаєш про наміряне минуле?

Я поглянув униз і побачив, як киває Ваермен.

— Авжеж, я саме це й хотів сказати, про минуле, яким би тобі хотілося, щоб воно було. Отже, просто трапилося ось що: в мене була аварія на роботі. Важка аварія. Там був кран, розумієте, і він розчавив пікап, якому сидів я, ну, й мене, звісно, розчавив. Я втратив праву руку і ледь не втратив життя. Я був одружений, але наше подружжя розпалося. Я стояв на порозі божевілля. Тепер я все розумію ясніше, а тоді я тільки й я знав, що мені дуже-дуже погано. Інший мій друг, на ім'я Ксандер Камен, якось спитав мене, чи почуваюся я хоч від чогось щасливим. І це було...

Я помовчав. Камен очікувально дивився на мене з першого ряду, подарунковий пакет похитувався в нього на череві. Я згадав той день на озері Фален — його пошарпаний кейс, алюмінієве світло холодного сонця ллється до вітальні і діагональними смугами прокреслює долівку. Я згадав, як думав про самогубство, про міріади шляхів, що ведуть до небуття. Магістральні траси і другорядні дороги, і непримітні, таємні провулки. Тиша напружувалася, але мене вона більше не лякала. І, схоже, моя аудиторія теж цим не переймалася. Мені так природно ширяти думками деінде. Я ж художник.

— Ідея щастя — принаймні як я її розумію — довгий час не була присутньою в колі моїх думок. Я думав про те, як утримувати родину, а після того як започаткував власну компанію, я думав, як би не підвести людей, котрі на мене працюють. Також я думав, як досягти успіху, і працював у цьому напрямку, головним чином тому, що чимало хто очікував на мій провал. Потім трапилася аварія. Все змінилося. Я зрозумів, що не маю...

Я підшукував потрібне слово, намацуючи його обома руками, хоча вони бачили лиш одну. Ну, й, можливо, смикання обрубка в заколотому шпилькою рукаві.

— Я не мав ресурсів, на які міг би спертися. А коли мова зайшла про щастя... — тут я знизав плечима. — Я сказав своє-

му другові Камену, що колись любив малювати, але було це дуже й дуже давно. Він порадив мені почати знову, а я спитав його — навіщо, і він пояснив, що мені треба відгородитися від ночі. Я спершу не зрозумів, що він має на увазі, бо був прибитий болем, розгублений. Тепер я розумію все краще. Кажуть, що ніч спадає, але тут вона підноситься. Вона здіймається з глибини Затоки після заходу сонця. Я це бачу і дивуюся.

Я дивувався також своїй аж ніяк не очікуваній красномовності. При цьому моя права рука не мала до цього стосунку. Вона залишалася просто куксою в зашпиленому рукаві.

— Будь ласка, можна погасити все світло? І те, що направлене на мене, також?

Аліса особисто управляла апаратурою, тож реакція була миттєвою. Яскрава пляма світла, посеред якої я стояв, стихнула до шепоту. Аудиторія потонула в темряві.

Я промовив:

— Подолавши місток між моїми двома життями, я з'ясував, що іноді краса зростає, попри все. Авжеж, це неоригінальна думка? Насправді вона банальна... щось на кшталт заходу сонця у Флориді. Тим не менш — це правда, а правда заслуговує на те, щоб бути промовленою... якщо ви спроможні висловити її новим способом. Я спробував висловити її картинами. Алісо, можна показати перший слайд?

Вони розквітли справа від мене, на великому екрані дев'ять футів завширшки і сім футів заввишки, тріо гігантських троянд, що виростили на ґрунті з темно-рожевих мушель. Темних, бо вони лежали під будинком, у його притінку. Аудиторія затамувала подих, а потім разом видихнула, мов пронісся короткий, але потужний порив вітру. Почувши це, я зрозумів, що не тільки Ваермен і хлопці зі «Ското» щось бачать. Інші також побачили. Вони віддихнули, як люди, раптом приголомшені чимось абсолютно неочікуваним.

Відтак вони почала аплодувати. Аплодисменти тривали не менше хвилини. Я стояв, тримаючись за лівий бортик трибуни, слухав і дивувався.

Решта презентації зайняла близько чверті години, але я мало що запам'ятав. Я керував слайд-шоу, мов уві сні. Мені ввижало-

ся, що я ось-ось прокинуся в своєму шпитальному ліжку, розжарений, пронизаний болем, благаючий про дозу морфіну.

XII

У тому ж затуманеному стані я відбув післялекційну презентацію в «Ското». Тільки-но я допив перший бокал шампанського (трохи більший за наперсток, але не набагато), як мені в руку тицьнули черговий. Зі мною чокалися незнайомі мені люди. Лунали вигуки «Слухайте, слухайте!», а раз — навіть «Маестро!» Я шукав очима моїх нових друзів, і ніде їх не бачив.

Щоправда, часу на пошуки не було багато. Вітання здавалися безкінечними, люди виславляли і мою промову, і слайди. На щастя, мені не довелося вислуховувати аналітичних звітів щодо моєї техніки, бо самі картини (а також чимало етюдів кольоровими олівцями) залишалися замкнутими в двох коморах у глибині галереї. А ще я збагнув секрет того, як однорукій людині уникнути небезпеки бути розчавленим на власній презентації — у цілій клішні треба завжди тримати м'ясний рулет з креветками.

Підійшла Мері Айр із запитанням, чи готовий я давати їй інтерв'ю.

— Звичайно. Хоча не уявляю, що я можу сказати вам нового, мені здається, я про все розповів у сьогоднішній лекції.

— О, нам буде про що побалакати, — заспокоїла вона мене і, клянучь, тицяючи порожній бокал комусь з пробігаючих повз нас офіціантів, пустила мені бісики очима з-під своїх «котячих» окулярів в стилі п'ятдесятих.

— Післязавтра. *A bientôt, monsieur**.

— Домовились, — погодився я, ледь утримавшись від зауваження, що якщо вона збирається розмовляти зі мною французькою, то хай зачекає, поки я начеплю собі на голову берет Мане. Від мене вона пурхнула до Дарію, цьомкнула його і розчинилася в духмяній березневій ночі.

* До скорого, мсьє (фр.).

Підчепивши по дорозі пару бокалів шампанського, до мене підійшов Джек. А з ним і моя домовпорядниця Хуаніта, одягнена в крихітну рожеву сукню вона виглядала стрункою і шикарною. Вона взяла собі м'ясний рулет з креветками, а від шампанського відмовилася. Натомість він простягнув бокал мені, я дожував свою закуску і взяв бокал. Відтак ми цокнулися.

— Вітаю, бос — ви вразили аудиторію.

— Дякую, Джеку. Критичне зауваження сприйнято. — Я проковтнув шампанське (бокалу вистачало якраз на ковток) і обернувся до Хуаніти. — Ви виглядаєте абсолютно чудово.

— *Gracias*, містере Едгаре, — подякувала вона і роззирнулася навкруги. — Тут гарні картини, але ваші красивіші.

— Дякую щиро.

Джек вручив Хуаніті ще порцію креветок і спитав:

— Ви дозволите нам на пару секунд?

Ми відійшли з ним до яскравої скульптури Герстайна²⁴⁴.

— Містер Камен попросив Ваермена залишитися з ним у бібліотеці після того, як всі звідти підуть.

— Навіщо? — я був заінтригований. — Чому?

Джек всміхнувся.

— Та він добирався сюди цілий день і сказав, що йому в літаку це було зробити незручно. Він сказав Ваермену, що весь день йому дещо муляло і тепер він хоче того безпечно позбавитися.

Я розреготався. І водночас був зворушений. Взагалі для людини калібру Камена подорожувати громадським транспортом... а тепер, коли з'ясувалися причини, я второпав, що він абсолютно не в змозі присісти в крихітному туалеті літака. Злити бак навстоячки ще туди-сюди. Ще якось можна. Та тільки й того. Але сісти — ніяк. Він просто не вміститься.

— Словом, Ваермен сказав, що Камен заслуговує на техконтроль. Сказав, що ви зрозумієте.

— Я розумію, — відповів я і позвав кивком Хуаніту. Вона виглядала такою самотньою, стоячи, певне, у кращому своєму вбранні посеред зграї кружляючих довкола хижаків від культури. Я обняв її, а вона подарувала мені посмішку. І вже коли я майже умовив її випити шампанського (вона заиготіла на

слово *requieño**, яке я використав для означення маленького бокалу), з'явилися Ваермен з Каменом — останній з тією самою подарунковою коробкою в руках. Камен розквітнув, уздрівши мене, і це для мене було ціннішим подарунком, ніж кілька раундів аплодисментів і стояча овація.

Я взяв бокал з принагідної таці, проштовхався крізь натовп і вручив йому шампанське. Відтак здоровою рукою обхопив, наскільки зміг, його товстелезний корпус і стиснув. Він навзаєм обняв мене з таким притиском, що, здавалося, затріщали мої все ще ніжні ребра.

— Едгаре, ти пречудово виглядаєш. Я дуже радий. Господь милосердний. Господь милосердний.

— Ви також, — відповів я. — Як це ви опинилися в Сарасоті? Це Ваермен постарався? — Я обернувся до свого *compadre*** по смугастій парасольці. — Це твоя заслуга, правда? Ти зателефонував Камену і попросив його зіграти на моїй лекції роль Сюрпризного гостя?

Ваермен похитав головою.

— Я подзвонив Пам. Я панікував, мучачо, бо бачив, що ти зовсім забив на свій виступ. Вона мені сказала, що після аварії ти якщо когось взагалі слухався, то тільки Камена. Тож я подзвонив йому. Я не міг собі уявити, що він моментально відгукнеться... та ось, бачиш, він тут.

— Я приїхав не порожній, привіз тобі подарунок від твоїх дочок, — сказав він, тицьнувши мені пакет. — Хоча тобі доведеться змиритися з моїм вибором, у мене не було часу на довгі пошуки к'рамницями. Боюсь, ти будеш розчарований.

Я раптом зрозумів, що в пакеті, і в роті мені пересохло. Тим не менш, я затиснув пакет під пахвою кукси, здер з нього стрічку і почав шматувати папір. Краєм ока зауважив, як Хуаніта підбирає з підлоги обривки. Переді мною була довга картонна коробка, схожа на дитячу труну. Звичайно. А на що інше вона могла бути схожою? На кришці був напис ЗРОБЛЕНО В ДОМІНІКАНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ.

* Нікчемний, тісний (ісп.).

** Кум-приятель (ісп.).

— Шикарно, док, — промовив Ваермен.

— На жаль, не було часу шукати чогось красивішого, — пояснив Камен.

Їхні голоси долітали десь здалеку. Хуаніта зняла кришку. Гадаю, передала її Джеку. З коробки на мене дивилася Реба, тільки тепер не в синьому, а у червоному платтячку, але в такому ж крапчастому, тими ж були сяючі сандалі «Мері Джейн», неживе руде волосся і блакитні очі, що промовляли: «Уууу, ти бридкий дядько! Я тут лежала весь цей час!»

Усе ще з далекої відстані продовжував Камен.

— Це Ілса мені подзвонила і запропонувала повезти в дарунок ляльку. Вона попередньо порадила телефонувати з сестрою.

«Звісно, хто як не Ілса», — подумалось мені. Я чув невщухаючий лепет людей у галереї, схожий на шварготіння мушель під Великою Ружею. В мене на обличчі все ще ліпилася посмішка типу Вау, як чарівно, але якби хтось зненацька штовхнув мене в спину, я б, мабуть, заверещав. *Ілса єдина, хто була на острові Дума. Вона проїхала по дорозі аж за Ель Паласіо.*

Навіть надчутливий Камен не завважив, що щось тут не так — звісно, він цілий день був у дорозі і почувався не найкраще. Натомість Ваермен дивився на мене схиливши набік голову, насупивши чоло. На той час, гадаю, Ваермен розумів мене вже краще, ніж це будь-коли вдавалося Камену.

— Вона знає, що в тебе вже є лялька, — продовжував Камен. — Просто вирішила, що в парі вони нагадуватимуть тобі про твоїх дочок, і Мелінда з цим погодилась. Ну і, звісно, в мене в запасі тільки Люсі...

— Люсі? — перепитав Ваермен, беручи ляльку в руки. Рожеві, набиті ганчір'ям ноги. Порожні лупаті очі.

— Вони всі схожі на Люсіль Болл²⁴⁵, ось придивіться. Звичайно, дехто з моїх пацієнтів, кому я їх дарую, дають їм інші імена. Свою ти як назвав, Едгаре?

На мить колишня відмороженість затила мені мозок і я почав перебирати *Ронда, Робін, Рейчел, сідай на друга, сідай на приятеля, сідай на того сраного товариша*. Відтак мені майнуло: воно було ЧЕРВОНИМ.

— Реба, — промовив я. — Як кантрі-співачку.

— І вона в тебе ще є? — спитав Камен. — Ілса казала, що так.

— О, так, — відповів я, згадавши розповідь Ваєрмена про кульки лотереї, як, варто лиш заплющити очі, і тоді чуєш, як вони викочуються на свої місця: *клац, клац і клац*. Мені здалося, що я зараз теж їх чую. В ту ніч, коли я закінчив картину «*Ваєрмен дивиться на захід*», до мене у Велику Ружу завітали гості, маленькі біженки шукали прихистку від бурі. Потонулі сестри Елізабет, Тесі й Лора Істлейк. І ось тепер у мене у Великій Ружі знову з'являться близнючки, навіщо?

Бо щось тягнеться до мене, ось навіщо. Щось тягнеться і воно вклало цю ідею в голову моїй дочці. Це чергове клацання коліщатка, черговий тенісний м'ячик вискочив з кошика.

— Едгаре, — покликав мене Ваєрмен. — Ти в порядку, *мучачо*?

— Так, — посміхнувся я, повернувшись до реальності з її яскравими кольорами. Я примусив себе взяти ляльку з рук зніяковілої Хуаніти. Нелегко це було зробити, але я зміг. — Дякую вам, докторе Камен. Дякую, Ксандере.

Він низав плечима і розвів руками.

— Подякуй своїм дівчатам, зокрема Ілсі.

— Я так і зроблю. Пропоную ще по бокалу шампанського.

Усі залюбки погодилися. Я поклав нову ляльку до коробки, пообіцявши собі зробити дві речі. Жодна з моїх дочок ніколи не дізнається, як я злякався, побачивши цю ляльку. Іншою обіцянкою я себе запевнив в тім, що дві сестри — дві *живих* сестри — ніколи-ніколи не з'являться разом на острові Дума. І поодинці ніколи, якщо я зможу цьому зарадити.

Цієї обіцянки я дотримався.

12 — ІНША ФЛОРИДА

I

— Добре, Едгаре, гадаю, ми вже майже завершили.

Певне, щось відбилось на моїм обличчі, бо Мері розсміялася.

— Невже все було аж так жахливо?

— Ні, — заперечив я. І справді, в інтерв'ю не було нічого жахливого, хоча від питань про техніку мого письма я почувався незручно. Вирішили, що те, що бачу, я вихлюплюю фарбами на полотно. Така в мене техніка. А фактори впливу? Ну що я міг на це сказати. Світло. Для мене завжди найголовнішим залишається світло — і в чийось картинах, які мені подобаються, і в тих, які люблю малювати сам. Що воно робить з поверхнею речей, що висвітлює в їх глибині, що виймає звідти. Як на мене, це прозвучало не розсудливо, а тупо.

— О'кей, — промовила вона. — Останнє питання: скільки всього ви створили картин?

Ми сиділи в пентхаусі Мері Айр у Девіс Айлендс, фешенебельному районі Тампи, що здався мені світовою столицею арт-деко. В одному кінці величезної напівпорожньої вітальні стояла канапа, а в протилежному два розкладних стільці. Там не було книжок, навіть телевізора не було. На східній стіні, куди потрапляло вранішнє світло, висіла велика картина Девіда Гокні²⁴⁶. Ми з Мері сиділи на протилежних кінцях канапи. На колінах вона тримала блокнот для стенографічних записів. Біля неї на поруччі канапи містилася попільничка. Простір між нами займав великий катушковий магнітофон Wollensak. На вигляд йому було років п'ятдесят, але катушки крутилися беззвучно. Німецька інженерія, бейбі²⁴⁷.

Мері була без макіяжу, сяяли тільки її помальовані прозорим блиском губи. Недбало зав'язане волосся надавало їй розтрі-

паного й водночас елегантного вигляду. Вона курила «Англійські овальні»²⁴⁸ сигарети і сьорбала щось схоже на чистий віскі з вотерфордівського келишка²⁴⁹ (вона й мені пропонувала випити, і була розчарована, коли я погодився на мінеральну воду). Вона була у явно пошитих на замовлення широких бавовняних штанях. На її обличчі читалася старість, втома і сексуальність. Найкращі дні її напевне пройшли в ті часи, коли в кінотеатрах демонструвався фільм «Бонні і Клайд»²⁵⁰, але від її погляду все ще перехоплювало подих, незважаючи на зморшки на віях і навкруг очей, не замаскованих жодною косметикою. Вона мала очі Софі Лорен.

— У Селбі ви показали двадцять два слайди. Дев'ять з них були етюди олівцями. Вони дуже цікаві, але маленькі. І одинадцять живописних полотен, бо три слайди — два крупних плани і один широкоформатний — демонстрували картину «*Ваєрмен дивиться на захід*». Тож скільки всього у вас картин? Скільки ви виставите наступного місяця в галереї «Ското»?

— Ну, — почав я, — напевне сказати не можу, бо я весь час малюю, а буде... ну, гадаю, двадцять з чимось.

— Двадцять, — приглушено повторила вона, — двадцять з чимось.

І поглянула на мене так, що я збентежено посунувся. Рипнув диван.

— Гадаю, виставлю двадцять одну картину. — Звісно, було декілька робіт, яких я не враховував. Наприклад, «*Друзі з сюрпризами*». А ще та, котру я іноді подумки називав «*Цукерка Браун перестає дихати*». Етюд з фігурою в червоній хламиді.

— Отже, загалом понад тридцять творів?

Я подумки порахував і знову закурзався на канапі.

— Гадаю, так.

— А самі ви собі не уявляєте, які вони чудові? Я бачу з вашого обличчя, що самі ви цього не розумієте. — Вона підвелася, випорожнила попільничку до сміттевого кошика позаду канапи, і стояла, втупившись у Девіда Гокні, тримаючи руки в кишенях своїх дорогих штанів. На картині було зображено куб будинку, поряд з ним синів плавальний басейн. Біля басейну стояла юна дівчина в закритому купальнику. Темноволоса, з кра-

сивими грудьми і довгими засмаглими ногами. На ній були темні окуляри і крихітні відблиски сонця грали в їх лінзах.

— Це оригінал? — спитав я.

— Авжеж, звичайно, — не обертаючись, відповіла вона. — Дівчина в купальнику теж оригінал, Мері Айр зразка 1962 року, чувіха з Тампи. — Вона розлючено обернулася до мене: — Вимкніть магнітофон. Інтерв'ю закінчено.

Я вимкнув.

— Послухайте, що я вам скажу. Ви чуєте?

— Звичайно.

— Є художники, котрі трудяться місяцями над єдиною картиною і досягають хіба що половини тієї якості, яку мають ваші роботи. Авжеж, дехто з них витрачає ранковий час, щоб подолати наслідки нічних ексцесів. Але ви... ви продукуєте свої речі, мов на конвеєрі. Як журнальний ілюстратор або... просто не знаю... як рисувальник коміксів!

— Мене виховали з вірою в те, що кожен мусить завзято виконувати свою роботу — гадаю, тільки в цім полягає причина. Коли я керував власною компанією, мій робочий день тривав набагато довше, бо нема настирливішого боса для чоловіка, ніж він сам.

Вона кивнула.

— Не кожен з цим погодиться, але що правда — то правда, я це розумію.

— Ну, я просто... переніс ту етику... на те, чим зараз займаюся. І мені добре. Чорт, мені краще, ніж просто добре. Я вмикаю радіо... і ніби впадаю в транс... отак і малюю. — Обличчя в мене палало. — Я не намагаюся встановити світового рекорду зі швидкості чи чогось такого...

— Це я розумію, — відповіла вона й тут же спитала: — Скажіть, а ви робите блоки?

— Блоки? — я знав, що це слово означає в футболі, але наразі нічого не второпав. — Що це значить?

— Несуттєво. Портрет «Ваермен дивиться на захід» — приголомшлива річ, особливо той мозок — як ви розмічали риси обличчя?

— Я використовував фотографії.

— Я певна, що використовували, але коли ви вже готові були малювати фарбами, як ви розмічали риси обличчя?

— Я... ну... я.

— Ви застосували правило третього ока?

— Правило третього ока? Я ніколи нічого не чув про якесь правило третього ока.

Вона подарувала мені ласкаву посмішку.

— Для визначення правильного проміжку між очима моделі художники часто уявляють собі між ними третє око, або навіть ставлять на його уявному місці так званий блок. А як щодо рота? Ви центруєте його відносно вух?

— Ні... справа в тім, ну, я не знав, що так треба робити. — Мені здавалося, що я вже весь цілком палаю.

— Попустіться, — заспокоїла мене вона, — я не закликаю вас слідувати усім тим сраним академічним правилам після того, як ви їх так яскраво порушували. Просто... — Вона струснула головою. — Намалювати тридцять картин від листопада? Та ні, навіть за коротший час, ви ж бо почали малювати не відразу по приїзді.

— Звісно, ні, мені спершу довелося закупити деяке мистецьке знаряддя.

На цю фразу Мері відповіла таким реготом, що аж закашлялася, оговталась вона тільки після ковтка віскі.

— Якби я намалювала тридцять картин за три місяці й залишилася живою, — промовила вона, — мене б зараз і краном було не підняти.

— Дарма ви так кажете, повірте, — заперечив я, підводячись, відтак підійшов до вікна і подивився вниз на Адалія-стріт. — Гарно тут у вас.

Вона стала поряд, і тепер ми дивилися з сьомого поверху разом. Вуличну кав'ярню внизу навпроти, здавалося, було перенесено сюди з Нового Орлеану. Або з Парижа. Вулицею, відкушуючи від чогось схожого на багет, йшла жінка, гуляв вихилясами поділ її чёрвоної спіднички. Неподалік хтось грав на гітарі 12-тактовий блюз, ясно дзвеніла кожна нота.

— Скажіть мені дещо, Едгаре — вид звідси цікавить вас як митця чи як колишнього будівельника?

— І так, і так, — відповів я.

Вона розсміялася.

— Принаймні чесно. Девіс Айлендс — цілком штучне місце. Витвір розуму людини на ім'я Дейв Девіс. У Флориді він був кимось, на зразок Джея Гетсбі²⁵¹. Ви щось чули про нього?

Я похитав головою.

— Це тільки доводить, якою швидкоплинною річчю є слава. В «ревучі двадцяті» Девіс був ледь не богом тут, на Південному узбережжі.

Вона махнула рукою вниз на сплетіння вулиць, на її сухому зап'ястку дзенькнули браслети, десь неподалік церковний дзвін відбив другу годину.

— Він усю цю місцину буквально витяг із болота в гирлі річки Гілсборо. Умовив батьків міста Тампа поставити тут лікарню й радіовежу, це в той час, коли радіо значило навіть більше за здоров'я. Він побудував ці дивні і красиві житлові комплекси в той час, коли самого поняття «житловий комплекс» не існувало. Він будував готелі й помпезні нічні клуби. Він смітив грошима, одружився на переможниці якогось конкурсу краси, розлучився, знову оженився на ній же. Він був мультимільйонером, коли один мільйон доларів коштував, як сьогодні дванадцять мільйонів. А один з його найкращих друзів жив неподалік, тут, біля узбережжя, на острівці Дума. Джон Істлейк. Знайоме вам це ім'я?

— Звичайно. Я знайомий з його дочкою. Мій друг Ваермен її доглядає.

Мері запалила сигарету.

— Так от, обидва вони, і Дейв, і Джон були багатими, як креси — Дейв був землевласником і займався земельними спекуляціями, а Джон тримав фабрики. Але Девіс був павичем, а Істлейк радше простим рябеньким жайворонком. На краще для нього, бо вам же відомо, що трапляється з павичами?

— В них висмикують хвости?

Вона затигнулася димом і, випускаючи його з ніздрів, націлилася в мене двома пальцями, між яких стирчала її сигарета.

— Саме так, сер. У 1925 році земельний бум у штаті Флорида лопнув як мильний пузир. Дейвід Девіс інвестував практично всі

свої ресурси у те, що ви бачите зараз навкруги. — Вона обвела рукою пейзаж з вихилистих вуличок і рожевих будівель. — У 1926-му Девіс уже заборгував чотири мільйони баксів деяким успішнішим компаніям, а зібрав лише близько тридцяти тисяч.

Я сам не так вже й давно перестав гасати верхи на тигрячій шиї — так мій батько називав розпилення ресурсів до того стану, коли починаєш морочити кредиторів і робити дива з бухгалтерськими звітами, — але я ніколи не заїжджав аж так далеко, навіть у часи відчайдушної розбудови «Фрімантл компанії». Я співчував Девіду Девісу, хоч, певне, він давно вже лежав у могилі.

— Він міг хоч щось покрити зі своїх приватних боргів?

— Спершу йому це вдавалося. В інших частинах країни ще тривав бум.

— Ви так багато про все це знаєте.

— Мистецтво на Сонячному узбережжі — це моя пристрасть, Едгаре. Історія Сонячного узбережжя — моє захоплення.

— Розумію. Отже, Девіс вистояв посеред земельної кризи?

— Недовго. Гадаю, він продав свої акції біржовикам, що грали на підвищення, і таким чином покрити першу серію втрат. І ще йому допомагали друзі.

— Істлейк?

— Джон Істлейк став головним його янголом-охоронцем, і все те пішло, що його Дейв час від часу переховував на острові Дума, не мало до цього жодного стосунку.

— Він займався контрабандою?

— Скажу лише, *можливо*. То були інші часи, іншою була Флорида. Якщо поживете тут довше, почувете багато пікантних історій про спиртово-самогонні пригоди часів Сухого закону. Була там контрабанда чи не була, це не має значення, факт той, що, якби не Істлейк, Девіс збанкрутував би вже до Великодня двадцять шостого року. Джон не був плейбоем, не шлявся по нічних клубах, не волочився за шлюхами, як Девіс і чимало його друзяк, від 1923-го він був удівцем, гадаю, інколи, якщо він почувався геть самотньо, Дейв, по дружбі, міг підставити йому якусь дівичку. Але влітку 26-го борги Дейва зашкалювали. Його вже не могли врятувати навіть найвірніші друзі.

— Отже, якось серед темної ночі він зник?

— Він зник, але не в безмісячну ніч. Це було б не в його стилі. У жовтні 26-го, менш ніж через місяць після того, як ураган Естер познущався зі справи всього його життя, він відплив на вітрильній яхті до Європи з персональним охоронцем і своєю новою подружкою, котра виявилася однією з красунь-купальниць Мака Сеннета²⁵². Подружка й охоронець дісталися «веселого Парижа», а Дейв Девіс — ні. Він зник безслідно серед океану.

— Це ви мені реальну історію розповідаєте?

Вона підняла праву руку в бойскаутському салюті — образ трохи спотворювала димляча сигарета між її пальцями.

— Чисту правду. В листопаді 26-го відбулася заупокійна служба, он прямо там. — Вона показала в той бік, де між двома яскравими рожевими будівлями в стилі арт-деко виблискувала Затока. — Присутні були щонайменше чотириста осіб, чимало з них, як я здогадуюсь, були жінки того сорту, що небайдужі до боа зі страусового пір'я. Одним з промовців виступав Джон Істлейк. Він поклав на воду вінок тропічних квітів.

Вона зітхнула і до мене донісся алкогольний дух. Я не мав сумнівів, що леді вміє пити, але також в мене не було сумнівів у тому, що надвечір вона добряче набереться, а то й стане вже геть п'яною.

— Поза всякими сумнівами, Істлейк насправді опечалився зникненням свого друга, — промовила вона. — Але можу закластися, він радів тому, що сам вижив в урагані Естер. Напевне, вони всі раділи за себе. Звідки йому тоді було знати, що менше ніж за півроку він знову кидатиме вінки на воду. Не одна, а цілих дві його дочки пропали. Навіть три, якщо рахувати найстаршу. Вона втекла до Атланти. З керівником однієї з татусевих фабрик, якщо мене не зраджує пам'ять. Хоча це не порівняти з втратою двох дочок у Затоці. Господи, як же це, мабуть, тяжко.

— **ВОНИ ПРОПАЛИ**, — промовив я, згадавши цитований Ваерменом заголовок.

Вона гостро поглянула на мене.

— Так ви теж займалися розвідками?

— Не я, Ваермен. Його зацікавила жінка, на яку він працює. Гадаю, він нічого не знає, що там існує якийсь зв'язок з цим Дейві Девісом.

Вона замислилася.

— Мені цікаво, чи пам'ятає щось сама Елізабет?

— Зараз вона вже навіть власного імені не пам'ятає, — сказав я. Мері знов кинула на мене погляд, відтак одвернулася від вікна, взяла попільничку і загасила сигарету.

— Альцгаймер? До мене долинали якісь чутки.

— Так.

— Мені страшенно її жаль. Розумієте, більшість яскравих подробиць про Дейва Девіса я почула від неї. У її кращі часи. Ми бачилися з нею дуже часто, регулярно. Я інтерв'ювала більшість художників, котрі жили у Лососевій мизі. Тільки ви назвали той будинок якось інакше, так?

— Велика Ружа.

— Я так і думала, що якось претензійно.

— Багато художників там зупинялися?

— Дуже. Вони приїздили прочитати лекції у Сарасоті або у Вінісі, ну, либонь, трохи помалювати — щоправда ті, котрі жили в Лососевій мизі, дуже мало цим займалися. Для більшості гостей Елізабет їхнє перебування на острові Дума перетворювалося на безкоштовну відпустку.

— Вона розміщувала їх *place gratis**?

— О, так. Рада мистецтв Сарасоти платила їм гонорари за лекції, а Елізабет зазвичай забезпечувала гостей безплатним житлом... У Лососевій мизі, тобто в попередниці Великої Ружі. Але вам не випало такого бонусу, правда? Можливо, наступного разу. Особливо, оскільки ви там дійсно *працюєте*. Я можу назвати з півдесятка художників, котрі зупинялися у вашому будинку, і жодного разу не вмочили там пензля.

Вона подибуляла до канапи, взяла свій кухлик і сьорбнула. Ні — лигнула з нього.

— У Елізабет є етюд Далі, зроблений ним у Великій Ружі, — сказав я. — Я його бачив на власні очі.

* Безплатне розміщення (фр.).

Очі в Мері загорілися.

— О, Далі, аякже. Далі. Далі там дуже сподобалося, та навіть він не пробув там довго... Хоча перед від'їздом цей сучий син мене вщипнув. Знаєте, що сказала мені Елізабет, коли він поїхав?

Я похитав головою. Звідки мені було знати, а хотілося.

— Він сказав, що там «задуже по-багатому». Це визначення надихає вас, Едгаре?

Я посміхнувся.

— Чому, як ви вважаєте, Елізабет перетворила Велику Ружу на притулок для художників? Вона завжди була патронесою мистецтва?

На її обличчі читалося здивування.

— Ваш друг вам не розповідав? Та, либонь, він і сам не знає. Згідно з місцевою легендою, вона сама колись була відомою художницею.

— Що ви маєте на увазі, кажучи «згідно з місцевою легендою»?

— Розповідають — хоча для мене це лише міф — що вона була вундеркіндом. Що в ранньому дитинстві вона прекрасно малювала, а потім просто перестала.

— А ви її про це питали?

— Звичайно, дурнику. Це моє заняття — розпитувати людей.

Її вже злегка похитувало, а її очі «софілорен» помітно налилися кров'ю.

— І що вона вам повіла?

— Що нічого такого не було. Сказала: «Хто може, той робить. А хто не може, той підтримує тих, хто можуть. Як ми з вами, Мері».

— Як на мене, звучить добре.

— Так, я теж так це сприйняла, — погодилась Мері, роблячи новий ковток зі свого вотерфордівського келишка. — Єдина проблема в тім, що я їй не повірила.

— Чому так?

— Не знаю, просто не повірила та й годі. В мене була стара подружка, її звали Агата Вінтерборн, вона вела в «Тампа Триб'юн» колонку порад безнадійно закоханим, так от, одного разу я переповіла цю історію їй. Це було десь у ті часи, коли Далі вшанував своєю присутністю наше Сонячне узбережжя, здається

у 1980-му. Ми з нею сиділи в якомусь барі — у ті часи ми завжди сиділи в якомусь барі — і розмова зайшла про те, як вибудовуються легенди. Я згадала, як приклад, історію, що Елізабет нібито дитиною була Рембрандтом, а Аггі — вона давно померла, упокій її Господи, — сказала, що не вважає це легендою, вона сказала, що це правда, або частина правди. Вона сказала, що бачила статтю про це в якійсь газеті.

— А ви коли-небудь це перевіряли? — спитав я.

— Авжеж, перевіряла. Я не пишу все, що знаю, — підморгнула вона мені. — Але люблю знати все.

— І що ви знайшли?

— Нічого. Ні в «Триб'юн», ні в сарасотських газетах, ні в тих, що виходять у Вінісі. Тож, можливо, це всього лиш вигадка. Можливо, історії про те, що її батько нібито переховував у себе на острові Дума віскі Дейва Девіса, теж всього лиш вигадки. Проте... я готова побитися об заклад на гроші, що в Агати Вінтерборн була чудова пам'ять. І в Елізабет, коли я її розпитувала, був на обличчі такий вигляд.

— Який такий вигляд?

— Вигляд я-тобі-нічого-не-розповім. Але все це було давним-давно, багато віскі витекло з тієї пори, а тепер ви й самі можете її попитати, чому б і ні? Хоча де там, якщо вона зараз дійсно в такому стані, як ви кажете.

— Так, але, можливо, вона прийде до тями. Ваермен каже, що так траплялося раніше.

— Будемо сподіватися, — погодилася Мері. — А знаєте, вона унікальна особа. Флорида переповнена старими людьми — недарма штат називають почекальною Господа, — але дуже мало хто з них вирости тут. Сонячне узбережжя, яке пам'ятає — пам'ятала — Елізабет, було зовсім інакшим. У тій Флориді не було безкінечної метушні, яку ми зараз маємо, з критими стадіонами й автомагістралями, що розбігаються в усіх напрямках, вона була навіть не такою, яку пам'ятаю я сама. Моя Флорида — це Флорида Джона Мак-Дональда, тоді ще люди знали своїх сусідів, а Тамаямі Трейл була вулицею дешевих борделів. Тоді люди іноді могли, повернувшись з церкви, побачити алігатора в своєму басейні чи рись, що риється у баку для сміття.

Я зрозумів, що вона вже зовсім п'яна... але від того вона не перестала бути цікавою.

— Флорида тих часів, коли тут зростала Елізабет і її сестри, була територією, звідки вже пішли індіанці, але містер Білий Чоловік ще не цілко... не цілком її опанував. Ваш острівець вам видався б зовсім інакшим. Я бачила його зображення. Внутрішня територія заросла болотяною сосною, гамбо-лімбо і сабаловими пальмами, обплутаними фікусами-душителями; кілька місцин з сирим ґрунтом вкривали вічнозелені дуби й мангрові зарості. Низько при землі росли коралові боби й падуб²⁵³, але ніяких джунглів, як тепер, там і близько не було. Схожими на ті часи залишилися тільки пляжі, ну, й морський овес, звичайно... мов кайма на спідниці. Звідний міст також був там на північному кінці, але на острові стояв тільки один дім.

— Звідки ж взялися ті джунглі? — спитав я. — У вас є якісь думки з цього приводу? Я маю на увазі, що три чверті території острова буквально потонули в них.

Напевне, вона мене не дочула.

— І тільки один дім, — повторила вона. — На невисокому пагорбі ближче до південного кінця острова, схожий на ті, якими милуються туристи десь в Мобілі чи Чарльстоні²⁵⁴. Колони і посипана гравієм під'їзна алея. Звідти відкривався грандіозний вид: на захід Затока, на схід — узбережжя Флориди. Щоправда тоді не було на що там дивитися — тільки Вініс. Селище Вініс. Маленьке сонне село. — Вона почула себе і сконцентрувалася. — Вибачте, Едгаре. Прошу. Я не завжди така. Справді, сприйміть моє... мою схвильованість... як комплімент.

— Авжеж.

— Двадцять років тому, замість самій напиватися до одуріння, я би спробувала вас затягнути до ліжка. Либонь, навіть десять років тому. А зараз я лише гадаю, чи не злякала вас навіки.

— І не сподівайтесь.

Вона розреготалася, клекотливо закашлявшись, але все'дно весело.

— Тоді я сподіваюся вас знову скоро в себе побачити. Я готую крутий червоний гамбо²⁵⁵. Але зараз...

Вона обняла мене і повела до дверей. Її струнке й тверде, мов камінь, тіло палало під одягом. Її вже добряче хитало.

— А зараз, я гадаю, вам час іти, а мені — впасти в післяобідню сіесту. Мені соромно в цім признаватися.

Я вийшов у хол, відтак обернувся.

— Мері, ви коли-небудь чули, щоб Елізабет говорила про загибель своїх сестер? Їй тоді було чотири чи п'ять років. Вже достатньо велика, щоб запам'ятати таке нещастя.

— Ніколи, — відповіла Мері, — жодного разу.

II

Біля вхідних дверей будинку рядочком вишикувались півтора десятка стільців, які після чверті по другій дня опинилися у вузькій, проте утішливій, смузі притінку. Там, назираючи вуличний рух, сиділо з півдюжини стариганів. Поряд з ними сидів і Джек, він, щоправда, не лупив очі на машини, не проявляв інтересу до леді, що прогулювались по Адалія-стріт. Притулившись спиною до рожевого тиньку стіни, він занурився у «Погребальну науку для початківців». Побачивши мене, Джек відмітив у книжці сторінку, на якій зупинився, й підвівся.

— Прекрасний вибір для цього штату, — кивнув я на підручник, на палітурці якого було зображено характерного зизоокого ботана.

— Куди подітися, мені треба думати про кар'єру, — відповів він. — А те, як ви останнім часом почали рухатися, підказує мені, що вам я скоро перестану бути потрібним.

— Не підганяй мене, — сказав я, дошукуючись у себе в кишені, чи, бува, не загубив десь слоїка з аспірином. Намацав.

— Ось саме це я й роблю зараз, — признався Джек.

— Ти кудись поспішаєш? — спитав я, дибуюючи поряд з ним вздовж бетонної стіни на сонечко. Там було спекотно. Весна у Флориді затримується хіба що випити горнятко кави, а відтак рушає на північ, де не на неї чекає багато важкої роботи.

— Я — ні, але на четверту у вас призначена зустріч у Сарасоті з доктором Гедлоком. Якщо не буде по дорозі пробок, сподіваюся, ми встигнемо.

Я зупинив його, захопивши за плече.

— Це лікар Елізабет? Ти кажеш про нього?

— Я кажу про терапевта. Пліткують, що ви, бос, весь час відтягували цей візит.

— Це робота Ваєрмена, — промурмотів я, скуйовджуючи собі волосся, — Ваєрмена, котрий сам лікарененавник. Будь мені свідком, Джеку, хай він ніколи, ніколи не почує від мене таких слів...

— Ні, не він, але він говорив, що саме це ви й скажете, — доповів Джек, підганяючи мене вперед. — Ходімо, ходімо, нам ніколи не прорватися крізь годину пік, якщо не поспішатимемо.

— А хто ж тоді? Якщо не Ваєрмен домовився про візит, то хто?

— Ваш інший друг. Великий чорний ферт. Крутий дядько, він мені сподобався, він такий, абсолютно незворушний.

Ми вже дісталися мого «малібу» і Джек відчинив переді мною пасажирські дверцята, але я вкляк, втупившись йому в очі.

— Камен?

— Авжеж. Вони з доктором Гедлоком познайомилися після вашої лекції, на вечерці, і в розмові Камен висловив свою занепокоєність тим, що ви жодного разу тут не обстежувались, хоча обіцяли йому. Доктор Гедлок сам зголосився вас обстежити.

— Зголосився сам? — перепитав я.

Джек кивнув, посміхнувшись яскравому сонечку Флориди. Неймовірно юний, з канарейкового кольору підручником «Погребальна наука для початківців» під пахвою.

— Гедлок сказав доктору Камену, що вони не можуть собі дозволити, щоб з таким крупним новим талантом раптом трапилося щось зле. Ну, й заради свого послужного реєстру, гадаю.

— Радоців повні штани, Джеку.

Він засміявся.

— Ну ви й ексцентрик, Едгаре.

— А незворушним мені можна побути?

— Хай, але з вас поганий рефрижератор. Сідайте, нам треба прорватися через міст, поки ще є надія.

III

Так вийшло, що до кабінету доктора Гедлока на Бенева-роуд ми прибули вчасно. В «Теорії очікування під кабінетами», автором якої виступає Ваермен, стверджується, що, додавши до призначеного часу тридцять хвилин, отримаєш реальний час потрапляння в кабінет, але цього разу я був приємно здивований. Регістраторка назвала моє ім'я вже за десять хвилин по четвертій і провела мене у яскраво освітлену приймальню, де на плакаті зліва демонструвалося здавлене салом серце, а на плакаті справа — обвуглені легені. Прямо перед собою я з полегшенням уздрів оптометричну таблицю, хоча щось прочитати на ній нижче шостого рядка мені було не до снаги.

Ввійшла медсестра, вклала мені під язик термометра, намацала мій пульс, наклала пов'язку тонометра мені на руку, напompувала її, поглянула на цифри. Коли я спитав її, як мої справи, вона ухильно посміхнулася й промовила: «Годний». Відтак узяла в мене кров. Потім я сховався в туалеті з пластиковим стаканчиком, звідки, розстібаючи зіпер на штанях, посилав Камену недобрі флюїди. Однорукий спроможний сам здати сечу на аналіз, але можливість потенційних інцидентів при цім залишається підвищеною.

Повернувшись до приймальні, я не побачив там медсестри. Вона залишила на столі теку з моїм ім'ям на ній. Поряд лежала червона ручка. Мені боляче смикнулась кукса. Не замислюючись, що роблю, я взяв ручку і поклав собі до кишені штанів. З нагрудної кишені сорочки в мене стирчала моя синя ручка. Її я поклав на те місце, де щойно лежала червона.

«Ну, й що ти скажеш, коли вона повернеться? — спитав я себе. — Що явилася Фея Ручок і вирішила зробити підміну?»

Не встиг я відповісти собі на це запитання — чи хоч би для початку подумати, навіщо я вкрав червону ручку — як до кімнати ввійшов Джин Гедлок і простягнув мені руку. Ліву руку... котра в моєму випадку була якраз правою, тобто — правильною. Я усвідомив, що сам Гедлок, коли він не в парі з борода-теньким невропатологом Принсипом, мені подобається наба-

гато більше. Йому було близько шістдесяти, радше огузкувата фігура, білі вуса на кшталт зубної щітки, приємні манери кваліфікованого фельдшера. Він запропонував мені роздягтися до трусів і роздивився мої праву гомілку й стегно. Ткнув їх у кількох місцях, питаючи про больові відчуття. Спитав, які я приймаю болезаспокійливі, і здивувався, коли я відповів, що мені вистачає аспірину.

— Мені треба подивитися вашу куксу. Добре?

— Так, але полегше з нею, будь ласка.

— Я акуратно.

Тим часом як я, поклавши ліву руку собі на голе ліве коліно, тупився очима в оптометричну таблицю, він однією рукою вхопив мене за плече, а іншою, склавши долоню човником, підважував куксу. Сьомий рядок на таблиці я прочитав як АБОГРІК. Якийсь бог щось прорік? Цікаво.

Звідкілясь здалеку я відчув легкий потиск.

— Болить?

— Ні.

— О'кей. Ні, не опускайте очей, дивіться прямо перед собою. Ви відчуваєте мою руку?

— Еге ж. Ніби звіддаля. Стискання.

Але ж ніякого різкого болю. Нізвідки йому взятися. Рука, якої не було, воліла ручки, а ручка лежала у мене в кишені, тож рука знову запала в сонний стан.

— А отак, Едгаре? Ви не проти, якщо я звертатимуся до вас на ім'я?

— Кличте як захочеться, лиш би чутно було. Так само. Потиск. Злегка.

— Можете тепер подивитися.

Я глянув. Одна його рука залишалася в мене на плечі, а іншу він опустил, її й близько не було біля кукси.

— Як це так?

— Усе нормально, фантомні відчуття в рештці кінцівки. Єдине, що мене дивує, це швидкість загоювання. І відсутність болю. Правду кажучи, я натискав доволі сильно. Та загалом це добре. — Він знову вхопив куксу знизу й натиснув угору. — Так боляче?

Я відчув неясковий зблиск якоїсь далекої іскри, ніби промайнула ледь тепла жаринка.

— Трішечки, — відповів йому.

— Якби зовсім не було болю, це мене б непокоїло, — відпустив він мене. — Прошу, подивіться знову на таблицю.

Я його послухався і вирішив, що важливий для мене сьомий рядок читається як АРОБГІК. У цьому було більше сенсу, бо сенсу в цьому не було ніякого.

— Скількома пальцями я вас торкаюся, Едгаре?

— Не знаю, — я зовсім не відчував його доторку.

— А зараз?

— Не знаю.

— А зараз?

— Трьома.

Він стискав мені плече вже десь аж біля ключичної кістки. Майнула думка: аби я зараз перебував у своєму малювальному шалі, я відчув би доторк його пальців будь-яким місцем кукси. Напевне, я міг би нею й віддалік відчути їх присутність. Гадаю, його пальці теж відчули б мене... і тоді добрий лікар, поза всякими сумнівами, репетуючи, вилетів би з кімнати.

Він обмацував мене далі. Спершу ногу, потім голову. Вислухав мені серце, позазирав ув очі, розрадив мене всілякими іншими лікарськими маніпуляціями. Виснаживши більшість своїх ресурсів, він наказав мені одягнутися й зайти до його кабінету, що міститься у кінці холу.

Кабінет виявився невеличкою, приємно захарашеною кімнатою. Гедлок сидів за столом, відхилившись на спинку крісла. На стіні висіли фотографії. Я припустив, що деякі з них — родинні, але там були також знімки, на яких він потискає руки Джорджу Бушу Першому й Морі Повичу²⁵⁶ (інтелектуальні близнюки, як на мій смак), а на одній фотографії Гедлок стояв поряд зі звабливо життєрадісною і красивою Елізабет Істлейк. У руках вони тримала тенісні ракетки, і корт я також впізнав. Це вони в садибі *Ель Паласіо*.

— Уявляю, як вам, напевне, хочеться врешті повернутися на Думу, і розслабитися там, задравши ногу, — промовив Гедлок. — Мабуть, вона дуже болить о цій порі дня, а коли погода

сира, то її, певне, гризуть разом усі три Макбетові відьми. Якщо вам потрібен рецепт на вікодин або перкоцет²⁵⁷...

— Ні, мені достатньо аспірину, я витратив багато зусиль, щоб відмовитись від жорстких субстанцій і, хай там як воно не болить, мені не хотілося б знічев'я відкотитися назад.

— Ви демонструєте унікальну швидкість регенерації, — сказав Гедлок. — Навряд чи вам треба нагадувати про те, що ви щасливчик, котрому не довелося на решту життя всістися в інвалідний візок, що котився б від найменшого подуву вітру.

— Я щасливчик уже тому, що взагалі залишився живим, — відповів я. — Чи можу я вважати, що нічого жахливого ви в мене не знайшли?

— Не знаю, що ще покажуть аналізи сечі й крові, але зараз я сказав би, що ваш організм у нормі. Я б залюбки призначив рентгеноскопію поранень вашого правого боку і голови, якби існували симптоми, які вас непокоять, але...

— В мене їх нема.

Я мав симптоми, і вони мене непокоїли, та навряд чи рентгеноскопія допомогла б з'ясувати їх причину. Чи причини.

Він кивнув.

— Я тому так уважно обстежив вашу куксу, бо ви не носите протеза. Я гадав, ви страждаєте на надчутливість. Боявся побачити ознаки інфекції. Проте все виглядає добре.

— Мені здається, я ще не готовий до протеза.

— Тоді добре. Навіть краще, ніж просто добре. Поважаючи роботу, якою ви займаєтесь, я скажу примовкою: «Що не поламане, того не варто лагодити». Ваші картини... вони просто чудові. Я з нетерпінням чекаю відкриття вашої виставки в «Ското». Ми прийдемо з дружиною, вона просто в захваті.

— Щиро дякую. За все. — Це прозвучало мляво, як мені здалося, але я все ще не навчився давати адекватні відповіді на такі компліменти.

— Те, що ви звичайним чином орендували Лососеву мизу, це печальний і водночас промовистий факт, — сказав Гедлок. — Роками, ви напевне чули про це, Елізабет безкоштовно надавала цей дім художникам. Потім вона захворіла і дозволила внести його до списку іншої своєї нерухомості, яка здається

в оренду, щоправда, вона *наголосила*, що цей дім можна орендувати не менш як на три місяці або довше. Вона не бажала, щоб в ньому влаштовували вечірки якісь «весняні гуляки». Тільки не там, де колись Далі і Джеймс Бама²⁵⁸ прихилили свої легендарні голови.

— Я її розумію, це особливе місце.

— Так, хоча мало хто з митців, котрі там зупинялися, створили там щось особливе. І раптом з'являється «звичайнісінький» орендар — видужуючий після аварії будівничий з Міннесоти, і маємо... Ох, як би пораділа цьому факту Елізабет.

— У нас, у будівельному бізнесі, це називається штукатурними роботами, докторе Гедлок.

— Звітть мене Джин, — відгукнувся він. — Але ж люди, що були присутні на вашій лекції, так не вважають. Ви виступали чудово. Як би мені хотілося, щоб там тоді була Елізабет. Як би вона *пишалася*.

— Може, вона зможе побувати на відкритті виставки.

Джин Гедлок дуже повільно похитав головою.

— Маю великі сумніви. Вона відкараскувалася з Альцгаймера, докладаючи усіх своїх сил, але завжди надходить момент, коли хвороба остаточно перемагає. Не тому, що пацієнт слабкий, а просто тому, що тут працює фізіологічна закономірність, як при розсіяному склерозі або при раку. Тільки-но проявляються симптоми, звичайно втрата короткотермінової пам'яті, годинник починає відлік. Гадаю, час Елізабет сплив, і мені дуже жаль. Мені було ясно, і, гадаю, це було ясно всім присутнім на лекції, що вся ця метушня вам не до душі...

— Ви маєте цілковиту рацію.

— ... але якби вона там була, вона би пораділа за вас. Я приятелював з нею майже все життя, і можу вас запевнити, вона б взялася опікуватися всім, в тому числі сама вибирала б місце в галереї для кожної вашої картини.

— Хотілося б мені знатися з нею в ті часи, — промовив я.

— Вона була чарівна. Їй було сорок п'ять, а мені двадцять, ми виграли з нею парний тенісний турнір в Колонії на острові Лонгбоут. Я тоді з коледжу приїхав додому на канікули. Той кубок і зараз у мене є. Мабуть, і її в неї десь зберігся.

Мені згадалася фраза «*Ти знайдеш його, я певна*», але перш ніж я встиг простежити в пам'яті її походження, згадалося й дещо інше. Зовсім недавнє.

— Докторе Гедлок, Джине, а сама Елізабет колись малювала фарбами? Чи рисувала графіку?

— Елізабет? Ніколи, — посміхнувся він.

— Ви певні цього?

— Можу закластися. Я якось спитав її, і ясно пам'ятаю, коли саме. Тоді якраз до нас у місто з лекцією приїхав Норман Роквел. Хоча він не зупинився у вашому домі, він зупинився в готелі Ріц. Такий собі Норман Роквел, при люльці і тому подібному.

Джин Гедлок похитав головою, посміхаючись ще ширше.

— О Господи, яку полеміку *тоді* це спричинило, яке *ревище* здійнялося, коли Рада мистецтв оголосила, що до нас їде містер «Сатедей Івнінг пост»²⁵⁹. Ідея його запросити належала Елізабет, тож вона насолоджувалася усім тим гвалтом, кажучи, що Роквел міг би зібрати повний стадіон імені Бена Гіла Грифіна²⁶⁰... — тут він зауважив мою розгубленість. — Це у Флоридському університеті, його ще називають «болото, де виживають тільки алігатори», знаєте?

— Якщо ви маєте на увазі футбол, то мої знання в цій царині починаються з «Вікінгів» і закінчуються на «Пекерах»²⁶¹.

— Справа в тому, що я якраз і питав Елізабет про її власні художницькі здібності під час тріумфального візиту Роквела — на нього тоді дійсно зібралось багато публіки, хоча не в аудиторії Гелбарта, а в Сіті-центрі. Елізабет розсміялася і сказала мені, що неспроможна надряпати навіть найпростішого рисунку. Фактично вона тоді висловилася спортивною метафорою, либонь, тому-то мені й згадалися «Алігатори». Сказала, що схожа на багатих випускників коледжу, тільки й різниці, що патронує вона не футбол, а мистецтво. Сказала: «Якщо не можеш бути спортсменом, золотко, підтримуй спортсменів, якщо не можеш бути художником, годуй їх, опікуйся ними і забезпеч їм місце, куди вони можуть сховатися під час дощу». Але щодо власних мистецьких талантів? Абсолютний нуль.

Я зважував, чи варто йому розповісти про Аггі Вінтерборн, подружку Мері Айр. Але тут намацав у себе в кишені червону

ручку і вирішив, що не варто. Я вирішив, що мені треба повертатися на Думу й малювати. «Дівчина і Корабель № 8» була найамбітнішою в цій серії картин, а також найбільшою і найскладнішою, до того ж вона була близька до завершення.

Я підвівся й простягнув йому руку.

— Дякую вам за все.

— Будь ласка. А якщо ви передумаєте й забажаєте чогось міцнішого проти болю...

IV

Міст на Думу було піднято, щоб дозволити якомусь багатію пройти на його іграшці крізь протоку до Затоки. Джек сидів за кермом «малібубу», пестячи очима дівчину в зеленому бікіні, котра засмагала на носовій палубі яхти. Грало радіо «Кістка». Закінчилася реклама якогось мотоциклетного сервісу («Кістка» спеціалізувалася на оголошеннях про розпродажі мотоциклів та іпотечні кредити) і свій «Чарівний автобус» заграла група The Who²⁶². В мене почала посмикуватися кукса, а відтак і свербіти. Свербіння спускалося нижче — поволі, але впевнено — і поглиблювалося. Дуже глибоко. Я зробив музику трохи голосніше і дістав з кишені вкрадену ручку. Не синю й не чорну, бо вона була червоною. На мить замилювався її виглядом у променях надвечірнього сонця. Потім великим пальцем відкинув кришку бардачка і почав нашукувати в ньому рукою.

— Вам допомогти шукати, бос?

— Та ні. Насолоджуйся собі фігурою красуні, що лежить попереду. Я й сам дістану.

Я витяг купон на безкоштовний гамбургер з їдальні «Чекерз» NASCAR²⁶³ — *Ти мусиш їсти!* — закликав напис на купоні. Його зворотній бік був чистим. Я рисував швидко, бездумно. Ще й пісня не закінчилася, як малюнок був готовий. Під маленькою картинкою я написав п'ять друкованих літер. Малюнок нагадував ті каляки-маляки, що я колись, в іншому своєму житті, дряпав, довго торгуючись по телефону з яким-небудь довбнем. Літери були ПЕРСЕ — назва мого містичного корабля.

Тільки я не знав, як її правильно вимовляти. Я міг поставити наголос на другому *Е*, але тоді слово стало б схожим на Персей, а я не вважав, що це вірна назва

— Що це? — спитав мене Джек, зиркнувши на малюнок, і сам відповів на своє питання: — Маленький червоний кошик для пікніків. Класно. А що таке Перси?

— Не перси, а *персе*.

— Повірю вам на слово.

Шлагбаум на нашому боці пішов угору і Джек переїхав по мосту на острів Дума.

Я дивився на щойно намальований мною маленький червоний пікніковий кошик — хоча формою він більше був схожий на той, що з плетеними з лубу боками, який називається козуб, — і не міг зрозуміти, чому він мені здається таким знайомим? Потім зрозумів, що це не так, не зовсім так. Це *фраза* була знайомою. «Пошукай пікніковий кошик Няні Мельди», — сказала мені Елізабет того вечора, коли я привіз Ваєрмена додому з Меморіального шпиталю Сарасоти. В останній вечір, коли я бачив її при здоровому глузді, це я лише тепер усвідомив. *Він на горищі. Він червоний. І ще: Ти його знайдеш, я певна. І ще: Вони в ньому.* От тільки коли я запитав її, про що йдеться, вона не змогла мені відповісти. Вона відключилася.

Він на горищі. Він червоний.

— Звісно, він там, — промовив я. — Все воно там.

— Що, Едгаре?

— Нічого, — відповів я, дивлячись на вкрадену ручку, — просто подумав вголос.

V

«Дівчина і Корабель № 8» — остання картина серії, я був майже впевнений, що так воно й є — либонь, була *готова*, проте я все ще міркував, розглядаючи її в довгих косих променях світла. Стояв я без сорочки, по радіо «Кістка» гриміла «Стежка мідно-голової змії»²⁶⁴. На цю картину я поклав більше часу, ніж на інші, розуміючи, що в багатьох аспектах вона є сумою своїх

попередниць, і це мене насторожувало. Саме тому після кожного сеансу малювання я накривав її простирадлом. Дивлячись тепер на неї, як мені гадалося, неупередженими очима, я зрозумів, що настороженість, скоріш за все, не те слово. Доречнішим тут здавалося визначення — жахливий переляк. Відчуття від неї було якесь збочене.

Можливо, вона ніколи не могла стати цілком закінченою. Звісно, там ще було місце для маленького червоного пікнікового кошика. Я міг би повісити його на бушприт *Персе*. А, чорти мене забирай, чом би й ні? Ця проклята картина була просто забита постатями й деталями. Вистачить місця ще для одної.

Я вмочив пензля у фарбу, яку не відрізнити було від крові, і вже був націлився ним на полотно, аж раптом задзеленчав телефон. Я його либонь проігнорував би, якби перебував у звичайному малювальному трансі, але зараз я був тверезий. Кошик для пікніків мав би стати лише мелізмою, яких я вже доволі там понаставлявав. Я відклав пензель і взяв слухавку. Телефонував Ваермен, я почув, що він чимсь схвильований.

— Едгаре! В неї сьогодні надвечір було прояснення. Це може нічого не означати, я намагаюся приглушити власні надії, але таке вже траплялося раніше. Спершу один ясний інтервал, потім інший, відтак ще один, і ще, а далі вони ніби зливаються разом, і вона знову стає сама собою. На якийсь час принаймні.

— Вона розуміє, хто вона така? Де вона зараз?

— Зараз ні, але після половини шостої вона десь півгодини розуміла що до чого, і хто я тут такий. Слухай, мучачо, вона сама собі підкурила цигарку!

— Про це варто доповісти міністру охорони здоров'я, — пожартував я, тим часом згадавши, що о п'ятій тридцять ми з Джеком якраз стояли перед мостом. У той час я відчув нестерпний потяг малювати.

— А їй хотілося чогось іще, окрім сигарети?

— Вона захотіла поїсти. Але перед цим вона захотіла до Порцелянового міста. Ти уявляєш, Едгаре, вона захотіла побачити своїх ляльок! Ти знаєш, як давно таке траплялося?

Звичайно, я знав. Мені приємно було чути його радість за неї.

— Проте, щойно я її туди завіз, як вона почала знову втрачати почуття реальності. Вона озиралася на всі боки і питала мене, де Персі. Вона повторювала, що їй потрібна Персі, що Персі потрібно запроторити в жерстянку.

Я подивився на свою картину. На мій корабель. Авжеж, він був тепер мій. Мій *Персе*, чи моя? Я облизнув собі раптом пошерхлі губи. Такими ж сухими вони були, коли я вперше прокинувся після аварії. Коли я якийсь час не міг пригадати, хто я такий. Знаєте, що найдивніше? Пригадування забування. Це як дивитися в дзеркальний коридор.

— Хто така Персі?

— Щоб я так знав. Посилаючи мене до ставка з золотими рибками, щоб я вкинув туди жерстянку, вона завжди наголошує на тому, що в неї треба покласти якусь порцелянову дівчину. Зазвичай пастушку з вищербленим обличчям.

— А ще щось вона говорила?

— Я тобі вже казав, вона просила поїсти. Томатного супу. І персиків. Але вже біля порцеляни вона знову почала впадати в запаморочення.

Цікаво, може запаморочення почалося в неї знову через те, що там не було Персі? Чи *Персе*? Можливо... проте, якщо в її колекції й був порцеляновий корабель, я його ніколи не бачив. Я подумав, і не вперше, що *Персе* — дивне слово. Йому неможливо вірити. Воно не перестає змінюватись.

Ваермен промовив:

— Згадав, іще вона сказала мені, що стіл тече.

— І стіл тік?

Після короткої паузи, не вельми весело він проказав:

— Ти вирішив трішечки пожартувати з Ваермена, *мі аміго*?

— Ні, мене це дійсно цікавить. Якими саме словами вона це сказала?

— Так і сказала: «Стіл тече». Але, як тобі відомо, її порцеляна міститься на сухому дерев'яному столі, а не на якомусь водяному ложі.

— Заспокойся. Не втрачай характерної для тебе доброзичливості.

— Я намагаюся, але мушу сказати, що ти сам заводиш на манівці нашу розмову, Едстере.

— Не називай мене Едстером, це звучить, мов назва якогось старовинного «форда». Тож ти приніс їй суп, а вона... що? Знову відключилася?

— Ну, десь так. Вона розбила пару фігурок об підлогу — конячку і вершницю, — зітхнув він.

— А «стіл тече» вона сказала до чи після того, як ти їй приніс поїсти?

— До, чи після, яка різниця?

— Сам поки не знаю, — відповів я. — А все таки?

— Гадаю, таки до того. Так, перед тим. Бо після вона вже не виявляла ніякої цікавості ні до чого, навіть забула вкотре наказати мені викинути ту коробку у ставок. Я приніс їй суп у її улюбленій мисочці, але вона її так попхнула, що обляпала собі бідну стару руку. І, здається, навіть не відчула того. Едгаре, навіщо ти ставиш мені такі питання? Що тобі відомо?

Він нервувався, притиснувши до вуха мобільний телефон. Я бачив його ніби просто в очі.

— Нічого. Заради Бога, я лише намагаю щось у темряві.

— Невже? І якою ж рукою ти це робиш?

Я на мить заляк, але ми надто далеко вже зайшли, надто багато розповіли один одному, щоб припинюватися до брехні, навіть якщо правда здаватиметься нісенітницею.

— Правою.

— Добре, — сказав він. — Добре, Едгаре. Я хотів лише підтвердження, що довкола нас щось відбувається. А щось таки відбувається.

— Ймовірно, щось відбувається. А як вона зараз почувається?

— Зараз вона спить. А я тебе відволікаю. Ти ж працюєш.

— Ні, — відповів я, відкинувши пензля подалі. — Гадаю, картина вже готова, і я почуваюся геть готовим. Відтепер і до виставки буду тільки гуляти та спати.

— Шляхетні устремління, хоча не віриться мені, що вони здійсненні. Такий трудоголик, як ти, на це неспроможний.

— Гадаю, ти помиляєшся.

— О'кей, помиляюся. Не вперше. Ти завтра завітаєш до нас з візитом? Хотілося б, щоб ти побачив її просвітленою, можливо їй завтра знову розвидниться.

— Безперечно. Може, навіть перекинемося трохи в теніс.

— Чудово, домовилися.

— Зачекай, Ваермене, ще одне запитання. Елізабет коли-небудь малювала?

Він засміявся.

— Хтозна? Я якось сам її про це запитав, але вона відповіла, що неспроможна надряпати навіть найпростішого рисунку. Сказала, що її інтерес до мистецтва не дуже відрізняється від інтересу багатих випускників коледжу до футболу або баскетболу. Ще й пожартувала, сказавши...

— Якщо не можеш бути спортсменом, підтримуй спортсменів, — підхопив я.

— Точно. Звідки ти знаєш?

— Це стара історія, — відповів я. — До завтра.

Повісивши слухавку, я залишився стояти, спостерігаючи довгі світлові пасма палаючого над Затокою надвечірнього багаття, й не відчував ніякого бажання його малювати. Тими самими словами вона відповідала Джинові Гедлоку. Я не мав сумнівів, що якби порозпитував ще когось, не раз і не два почув би той самий старий анекдот: *«Вона сказала, що неспроможна надряпати навіть найпростішого рисунку, вона сказала, якщо не можеш бути спортсменом, підтримуй спортсменів»*. Але чому? Тому що чесна жінка може інколи погрішити проти правди, але гарна обманщиця ніколи не видозмінює брехливу історію.

Я не спитав його про червоний пікніковий кошик, але запевнив себе, що це не має значення, якщо кошик десь на горищі в *Ель Паласіо*, він залишатиметься там і завтра, і післязавтра. Я переконав себе, що маю ще доволі часу. Звісно, ми завжди себе в цьому запевняємо, хіба не так? Ми не можемо собі уявити, що час збігає, а Господь карає нас через те, що ми не в змозі собі уявити.

Я подивився на *«Дівчину і Корабель № 8»* зі зростаючим почуттям якоїсь відрази і накрив картину простиратлом. Так я ніколи й не намалював на бушприті червоного кошика, ніколи більше не торкнувся пензлем цієї картини — останнього навис-

ного виплодку у родоводі, започаткованім першим рисунком, котрий я намалював у Великій Ружі, який називався «Хелло». Картина «№ 8», либонь, була найкращою з усіх, що я встиг зробити, але якимсь дивним чином я про неї майже забув. Забув аж до виставки. Після того я вже ніколи не зміг би про неї забути.

VI

Пікніковий кошик.

Цей бісів пікніковий кошик, повний її малюнків.

Він до сих пір мені ввижається.

Навіть тепер, хоча минуло вже чотири роки, я не перестаю грати в гру «а що, якби», загадуючи, що б могло змінитися, якби я тоді покинув усі справи й кинувся на його пошуки. Його було знайдено, це зробив Джек Канторі, але надто пізно.

А може — напевне тут неможливо вгадати — не змінилося б нічого, бо потужна сила діяла тоді на Думі, вона ж керувала й Едгаром Фрімантлом. Чи справедливим буде твердження, що це вона мене туди привела? Ні. Не вона? Ні, цього теж не можна стверджувати. Коли березень став квітнем, її потужність почала зростати і сягати вона потайки почала набагато далі.

Той кошик.

Той чортів кошик Елізабет.

Він був червоним.

VII

Ваерменові сподівання на те, що в голові Елізабет розвидниться, ставали дедалі примарнішими. Сидячи довбнею у своєму візку, вона мурмотіла щось нерозбірливе, лише іноді скрикувала, надтріснутим голосом старого папуги вимагаючи цигарку. Він найняв собі на допомогу Анну-Марію Вістлер з Приватної патронажної служби і та почала приїздити чотири рази на тиждень. Хай допомога й полегшила йому роботу, але втішити його печалі вона ніяк не могла.

Втім, я ледь примічав усі ці події краєчком ока, в той час як сонячний квітень накочувався спекою. Але якщо почати розводитися про спеку... ну та годі.

Після публікації інтерв'ю з Мері Айр я перетворився на місцеву знаменитість. А чом би й ні? Для Сарасоти художник — гарна новина. Художник, котрий колись будував банки, а потім показав Мамоні спину — ще краща цяця. Ну, а вже однорукий, осяйно талановитий художник — це взагалі абсолютно всраться-не-підняться яке золоте цабе. Джимі з Даріо склали графік цілої серії наступних інтерв'ю, у тім числі одне для 6-го каналу. З їхньої студії в Сарасоті я виповз з двома подарунками — гострим головним болем і наліпкою для бамперу 6 КАНАЛ ЗНАЄ ВСЕ ПРО ПОГОДУ НА СОНЯЧНОМУ УЗБЕРЕЖЖІ, котру потім приліпив до колоди поряд з трафаретним написом **ЗЛІ СОБАКИ**. І не питайте мене, чому я так зробив.

Також я взявся за підготовку зустрічі й розміщення моїх майбутніх гостей. На той час Ваермен був заклопотаний проблемою — як змусити Елізабет проковтнути щось, окрім цигаркового диму. Я ж мало не щодня обговорював з Пам списки гостей, які прилетять з Міннесоти, і маршрутні графіки всіх тих, котрі прибудуть з інших кінців країни. Двічі телефонувала Ілса. Мені здалося, вона вдає з себе веселу, проте я міг і помилятися. Мої спроби з'ясувати, як розвивається її любовна історія, було чемно, але жорстко заблоковано. Дзвонила Мелінда — спитати, якого розміру капелюха я ношу, і про все таке інше. На моє запитання — навіщо їй це, вона не відповіла. За чверть години після нашої розмови я второпав: вони з її французьким *аті* дійсно вирішили подарувати мені той ідіотичний берет. Мене прорвало сміхом.

З Тампи до Сарасоти приїхав репортер агенції Ей-Пі, він хотів приїхати просто на Думу, але мені не сподобалася ідея, що якийсь репортер буде вештатися біля Великої Ружі, дослухаючись шепоту моїх, якими я їх вже звик вважати, мушель. Натомість він інтерв'ював мене у «Ското», а його фотограф тим часом зняв три мої ретельно відібрані картини: «Троянди ростуть з мушель», «Захід з софорою і «Думський шлях». Моя фотографія — в бейсбольному картузі задом-наперед, з одного

рукава майки з написом «Рибальський клуб острова Кейзі» стирчить кінчик кукси — пішла гуляти по загальнонаціональній пресі. Після цього в мене не вмовкав телефон. Подзвонив Ейнджел Слоботнік і балакав двадцять хвилин. У якийсь момент він промовив, що завжди знав про мій прихований талант. «Що-що?» — перепитав я. «Та то в мене маячня», — відповів він, і ми сміялися з ним, немов маніяки. Подзвонила Кеті Грін; у результаті я взнав усе про її нового бойфренда (не надто гарного) і про її нову програму самовдосконалення (пречудову). Я розповів їй, як доктор Камен з'явився в мене на лекції і тим врятував мене від катастрофи. Під кінець нашої розмови вона вже плакала, повторюючи, що ніколи більше не матиме такого терплячого, просто нереального пацієнта. Відтак зізналася, що коли вперше мене побачила, хотіла наказати мені зробити п'ятдесят присідань. Отут вона нагадала мені колишню Кеті. На довершення цього Тод Джеймісон, лікар, котрий, напевне, врятував мене від перспективи довічного перебування в стані людиноподібної брукви, надіслав мені пляшку шампанського і при ній карточку: *«Чекаю нетерпляче на зустріч з вашими картинами»*.

Якби Ваермен побився зі мною об заклад на те, що я занудькую в очікуванні вернісажу й знову візьмуся за пензлі, він би програв. Якщо я не займався підготовкою до події, то радше гуляв, читав або спав. Якось я сказав йому про це, коли ми опівдні сиділи разом — рідкісний випадок — у кінці хідника від *Ель Паласіо* й пили зелений чай під смугастою парасолькою. До відкриття виставки залишалося менше тижня.

— Я радий, — просто сказав він на це. — Тобі потрібен відпочинок.

— А сам ти як, Ваермене? Як твої справи?

— Не дуже, але я виживу, Глорія Гейнор, 1978 рік²⁶⁵. Головна проблема — печаль. — Тут він зітхнув. — Схоже на те, що Елізабет в мене більше не буде. Я дурив себе, сподіваючись, що вона повернеться, але... я її втратив. Хоч це не зовсім схоже на втрату Хулії й Есмеральди, але все одно важко.

— Мені так жаль, — промовив я, беручи його за руку. — Тебе жаль і жаль її.

— Дякую, — він глянув на хвили. — Іноді мені здається, що вона взагалі ніколи не помре.

— Гадаєш?

— Так. Гадаю, натомість Морж з Теслею придуть по неї. І просто поведуть її десь за собою, як були повели тих бідних Устриць²⁶⁶. Поведуть уздовж берега. Ти пам'ятаєш, що сказав Морж?

Я похитав головою.

— Мені ненависна сама думка про те, що цього разу вона згасла назавжди, що найкраща її частка пішла берегом світ за очі за Моржем і Теслею і не залишилось від неї нічого, окрім цього куска сала, що не забуло поки що як дихати.

Я промовчав. Він укотре витер собі очі рукою і глибоко, з сиплим булькотом втягнув повітря. Відтак промовив:

— Я дещо знайшов про Джона Істлейка, і про те, як потонули його доньки, і що було потім — пам'ятаєш, ти мене колись про це просив?

Я пам'ятав, але, здавалося, це було так давно, і зараз це не мало ніякого сенсу. Тепер, я певен, щось тоді *волило*, аби мені тоді так здавалося.

— Я пошарив в Інтернеті і нарів доволі інформації зі старих місцевих газет і дещо зі спогадів, доступних для завантаження. Серед мемуарів є один твір — тільки не всерися, *мучачо*, — він називається «Подорожі водою і бджолиний віск. Дівочтво в Нокomisі», авторка якась Стефані Вейдер Грейвел-Міллер.

— На слух, ніби чиясь нарко-ностальгійна галюцинація.

— Так воно й є. Вона розводиться про «щасливих темношкірих, котрі збирають помаранчі, співаючи простих пісень подяки своїми медоточивими голосами».

— Гадаю, це відбувалося ще до появи Джей-Зі²⁶⁷.

— Твоя правда. Більше того, я розмовляв з Крисом Шенінгтоном, він з острова Кейзі, ти майже напевне його бачив. Колоритний старий дивак у великому солом'яному капелюсі на голові, він ще вештається повсюди з сучкуватим вересовим ціпком, заввишки майже як він сам. Його батько, Еліс Шенінгтон служив садівником у Джона Істлейка. Крис стверджує, що саме його батько Еліс відвіз двох дівчат — Ганну й Марію, старших сестер Елізабет, у Брейденську школу днів через десять

після того, як пропали малі. Він сказав: «Дицятка були в такоу розпуці через ті малі-бось».

Ваерменова імітація південного акценту того старигана прозвучала чудернацьки переконливо, і я, не знаю сам чому, знову згадав про Моржа і Теслю, котрі йшли вздовж берега з малими Устрицями. Єдиний шматок вірша, який я ясно пам'ятав, це те місце, де Тесля каже Устрицям, що прогулянка виявилася приємною, але Устриці, звісно, не можуть йому відповісти, бо їх вже з'їдено — всіх до одної.

— Хочеш зараз почути? — спитав Ваермен.

— У тебе є зараз час, щоб мені розповідати?

— Авжеж. Анна-Марія на посту до сьомої, хоча ми фактично підміняємо одне одного майже щодня. Давай підемо в дім? Там я маю теку. В ній не так щоб дуже багато інформації, але є одне фото, на яке варто поглянути. Крис Шенінгтон знайшов його в коробці з речами його батька. Я сховався з ним до публічної бібліотеки острова Кейзі і зробив копію знімка... Це фото Гнізда Чаплі.

— Ти маєш на увазі, яким воно було в ті дні?

Ми рушили вгору по хіднику, але Ваермен раптом став.

— Ні, *amigo*, ти мене не зрозумів. Я кажу про *старе* Гніздо Чаплі. Ель Паласіо — це *нове* Гніздо, цей дім було побудовано майже через двадцять п'ять років після того, як потонули дівчатка. На той час десять чи двадцять мільйонів Джона Істлейка вже виростили до сто п'ятдесяти мільйонів, чи й більше: «Війна гарний бізнес — інвестуйте своїх синів».

— Гасло руху протесту, 1969 рік, — відреагував я. — Його часто можна було бачити й чути в тандемі зі слоганом «Жінці потрібен чоловік, як риби велосипед».

— Точно, *amigo*, — сказав Ваермен, махнувши рукою в бік буйних джунглів, що зеленіли південніше. — Перше Гніздо Чаплі містилося там у ті часи, коли світ був молодшим, а дівчатка наспівували «тра-ля-ля».

Я згадав Мері Айр, не ту, що була ледь під мухою, а вже геть п'яну, та як вона мені тоді сказала: «*І тільки один дім. На невисокому пагорбі ближче до південного кінця острова, схожий на ті, якими милуються туристи десь у Мобілі чи Чарльстоні*».

— Що трапилося з ним? — спитав я.

— Наскільки мені відомо, нічого, окрім забуття й запустіння, — відповів він. — Покинувши шукати тіла своїх близнючок, Джон Істлейк також полишив Думу. Він заплатив усім, хто йому допомагав, спакував манаття, посадовив у «роллс-ройс» — а він дійсно мав «роллса» — своїх трьох живих дочок і поїхав звідси геть. Сюжет для ненаписаного роману Скота Фіцджеральда, каже Крис Шенінгтон. А ще він мені сказав, що Істлейк так ніколи й не міг заспокоїтися і Елізабет кінець-кінцем знову привезла його сюди.

— Як ти вважаєш, цей Шенінгтон розповідає про фактичні події, чи просто повторює історію, до якої сам звик?

— *Quién sabe?* — знизав плечима Ваермен, він знову пригальмував і вказав рукою на південний кінець острова. — Там колись не було ніяких заростів. Старий дім було видно з узбережжя Флориди, і навпаки. І наскільки мені відомо, *amigo*, дім там стоїть і тепер. Принаймні те, що від нього лишилося. Стоїть і гние.

Вже взявшись рукою за клямку кухонних дверей, він обернувся до мене і сказав без ніякої посмішки.

— Оце варто було б намалювати, ге? Сухопутний корабель-привид.

— Можливо, — відповів я. — Можливо, колись.

VIII

Він провів мене до бібліотеки, де в кутку стояв лицарський обладунок, а на стіні висіла музейна зброя. Там, на сусідньому з телефонним столику я побачив теку з написом ДЖОН ІСТЛЕЙК\ГНІЗДО ЧАПЛІ — 1. Розкривши теку, він дістав звідти фотографію будинку, який на позір був безперечно подібним до того, де ми зараз перебували — так би мовити, наочна схожість двоюрідних братів. Поза тим — незважаючи на однаковий, як мені здалося, план фундаменту і той самий гагунок яскраво-помаранчевої іспанської черепиці покрівлі — ця схожість тільки підкреслювала очевидну різницю між двома садибами.

Новіший, *Паласіо*, відгородився від світу високою стіною з єдиною брамою — в суцільній огорожі не було навіть робочої хвіртки. Його вишуканого внутрішнього подвір'я не міг споглядати ніхто, окрім Ваєрмена, Анни-Марії, дівчини, що доглядала за басейном, та садівника, котрий з'являвся двічі на тиждень; садиба була прихована від стороннього зору, як вкутане у безформні ризи тіло красуні.

Перше Гніздо Чаплі було зовсім інакшим на вигляд. Його прикрашали півдюжини колон і широка, гостинна веранда — точнісінько маєток з Порцелянового міста Елізабет. Галявину, площею не менш як два акри, рішуче перетинала широка під'їзна алея, прямо під дім. Але не гравійна, як розповідала мені Мері Айр, а вкрита дробленими рожевими мушлями. Оригінальний будинок був відкритий цілому світу. Його наступник — *Ель Паласіо* — посилав світ під три чорти. Ілса одразу це помітила, та й я також, хоча того дня ми дивилися на дім з дороги. З того часу моя точка зору змінилася, і причина була поважною: я звик бачити дім з берега. Наближатися до нього § незахищеного боку.

Старе Гніздо Чаплі також було вищим, триповерховим з фасаду й чотирьохповерховим ззаду, значить — якщо дім дійсно стояв на підвищенні, як казала Мері Айр, — з його верхнього поверху відкривався захопливий довколишній вид на Затоку, на континентальне узбережжя, на острови Педро та Кейзі. Не эле. Проте галявина виглядала якоюсь розкошляченою, недоглянутою, а в порядках декоративних пальм, що, мов гавайські танцівниці, вигиналися обабіч будинку, зяяли проріхи. Придивившись, я помітив, що декілька верхніх вікон забито дошками. Абриси верху теж виглядали дивно незбалансованими. Вистачило секунди, щоб зрозуміти, чому. На східному боці даху стирчав димар. Такий само мусив би стояти й на західному, але там його не було.

— Дім сфотографовано вже після того, як вони з нього виїхали? — спитав я.

Він похитав головою.

— Якщо вірити Шенінгтону, знімок було зроблено у березні 1927-го ще до того, як малі потонули, ще коли всі там були

веселі й щасливі. Це не ветхість, ти бачиш, це пошкодження від урагану. Від чергової Аліси.

— Котрої з них?

— Офіційно сезон ураганів тут починається 15 червня і триває близько п'яти місяців. Часті також позасезонні шторми зі шквальним вітром і потужними зливами... а для місцевого люду — всі вони Аліси. Такі ж як «Ураганна Аліса»²⁶⁸. Це жарт.

— Ти виграєш по очах.

— Ні. Останній потужний — на ім'я Естер — у 26-му зовсім не зачепив Думу, але Аліса березня 27-го року потріпала Думу добряче. З островів вона перекинулася на континентальну Флориду і тільки в тамтешніх західних плавнях вщухла. Її наслідки ти й бачиш на цьому знімку — руйнування насправді невеликі, поваляло декілька пальм, вибило декілька вікон, розкуйовдило галлявину. Але з іншого боку, її наслідки відчуваються й по цю пору. Бо цілком очевидно, що саме та Аліса призвела до загибелі в морі Тесі і Лори, а це, в свою чергу, призвело до наступних подій. Включно з тим фактом, що ми оце зараз стоїмо тут з тобою.

— Поясни.

— Ти пам'ятаєш оце?

Він дістав зі своєї теки ще одне фото, і я впізнав його. Воно висіло на другому поверсі, на майданчику центральних сходів. Тепер я бачив перед собою його меншу, чіткішу копію. На сімейному знімку Джон Істлейк стояв у чорному купальному костюмі, нагадуючи виглядом другорядного голлівудського актора, що знімається в детективах і «тарзаніях». На руках в нього сиділа Елізабет. Одною долонею він підтримував її пухкеньке гузнечко. В його іншій руці був гарпунний пістоль і маска з дихальною руркою.

— Судячи з віку Елізабет, знімок зроблено десь ближче до 1925 року, — сказав Ваермен. — Їй тут два, а виглядає на три. А от Адріана, — він ткнув пальцем в найстаршу, — схожа на сімнадцятирічну, котра виглядає на тридцять чотири, що ти на це скажеш?

— Дійсно. Перезріла сімнадцятка, навіть у цьому чортовому геть-усе-приховуючому пляжному костюмі.

— І вираз в неї на обличчі такий, набурмосено-ображений, типу — хоч-куди-аби-лиш-звідси, — додав Ваермен. — Можу

собі уявити, як здивувався її батько, коли вона тишком-нишком утекла з управителем одної з його фабрик. А ще мені здається, що десь в самісінькій глибині душі він міг зрадіти, що вона так зробила. — Він знову заговорив драглисто, на манер Криса Шенінгтона. — Утекла до Атланти з хлопом у краватці й темних окулярах. — Відтак перейшов на нормальну мову, гадаю, тема загиблих малими дівчаток, хай це трапилося і вісімдесят років тому, йому боліла. — Вона зі своїм чоловіком потім сюди повернулася, але тоді вже тривали пошуки тіл.

Я показав на похмуру темнолику няньку.

— А це хто?

— Мельда чи Тильда, а може, боронь Боже, Гекуба, судячи з оповідки Криса Шенінгтона. Його батько точно знав, але сам Крис вже не пам'ятає.

— Гарні браслети.

Він поглянув на них без особливої цікавості.

— Якщо ти так вважаєш.

— Може, Джон Істлейк з нею спав, — сказав я. — Може, ці браслети його подарунок.

— *Quién sabe?* Багатий вдівець, молода жінка, таке часто траплялося.

Я вказав на пікніковий кошик, що його тримала молода негритянка, руки в неї виглядали напруженими, так, ніби в кошику лежало щось важкеньке. Важче за кілька сандвічів, як можна було очікувати, судячи з компанії, хоча, можливо, там лежала ціла курка. Плюс кілька пляшечок пива для старого масса, десерт на закінчення його денних пірнальних виправ.

— Як ти гадаєш, якого кольору цей козуб. Темно-коричневий? Чи червоний?

Ваермен кинув на мене дивний погляд.

— Важко судити з чорно-білої фотографії.

— Поясни мені тоді, яким чином шторм міг призвести до загибелі двох дівчат?

Він знову розкрив теку і вручив мені копію роздруківки з фотоілюстрацією.

— Це з газети «Гондольєр», що виходить у Вінісі, номер від 28 березня 1927 року. Я знайшов спочатку інформацію в і-неті.

А Джек Канторі подзвонив до редакції, домовився там з кимось про копію і надіслав мені її факсом. Він першокласний пацан, до речі.

— Не стану сперечатися, — погодився я, вивчаючи фото. — Хто ці дівчата? Ні, не кажи мені. Та, що зліва — це Марія. А справа Ганна.

— Відповідь на відмінно. У Ганни вже видно груди, їй виповнилося чотирнадцять у 1927-му.

Кілька хвилин ми мовчки читали текст. Роздруківка з мейлу була б якіснішою. На факсі дратували чорні вертикальні смуги, вони робили незрозумілими деякі слова, але заголовок читався чітко **ШТОРМ ПОДАРУВАВ СКАРБ ПРНАЛЬНИКУ-АМАТОРУ**. І картинка була також доволі якісною. На ній в Істлейка трохи поменшало волосся. Як компенсація, його вузесенькі вусики лідера джаз-бенду тут більше нагадували моржеві вуса. І був він у тому ж чорному купальному костюмі, хоча тепер той виглядав йому затісним... ба навіть лопнув під однією пахвою, як мені здалося, а втім, фото все ж не було достатньо чітким, щоб судити точно. Тим не менш, татуньо Істлейк вочевидь набрав ваги за період від 1925 до 1927 — актор категорії Б мав би вже труднощі з отримуванням ролей, якби не почав відмовлятися від десертів, натомість присвячуючи більше часу вправам у спортивному залі. Дівчата обабіч нього не мали сексуальної туги в мигдалеподібних очах, як їхня старша сестра, — образ Адріани викликав в уяві вечори на сіннику, а в цих двох хотілося спитати, чи зробили вони уроки, — але вони були гарненькі на свій не зовсім тутешній кшталт, і захоплення на їхніх обличчях було справжнім. Вони їм просто сяяли на цьому фотознімку.

Бо на піску біля їхніх ніг лежав скарб.

— Я щось не доберу, і підпис під зображенням мутний, — пожалівся я.

— Там на столі лежить лупа, проте дозволь мені заощадити тобі трохи головного болю. — Ваєрмен взяв ручку і почав тиснути її кінчиком. — Це лікарський слоїк, а оце кругле — мушкетна куля, принаймні так її називає Істлейк в цій статті. Марія поклала руку на щось схоже на чобіт... чи рештки якогось іншого взуття. Поряд з чоботом...

— Окуляри, — вгадав я сам. — А ще... намисто чи ланцюжок?

— Тут написано браслет. Не знаю. Бачу лише, що якась попросла іржею металева петля. А от старша дівчина явно тримає сережку.

Я пробіг очима статтю. Окрім тих речей, що на знімку, Істлейк знайшов також різноманітний посуд... чотири чаші, як він сам означив, в стилі *Italiante*²⁶⁹... триніжок... коробку зі зняттям (хтозна, що він мав на увазі)... і безліч цвяхів. Також він знайшов половинку якоїсь порцелянової статуї. Її на знімку не було, у всякому разі я її там не знайшов. У статті писалося, що Істлейк упродовж п'ятнадцяти років пірнав західніше острова Дума біля еродованих рифів, полював на рибу або просто заради розваги. Бувало, йому попадався різний мотлох, але нічого вартого уваги. Він сказав, що Аліса (так і назвав) здійняла надзвичайно великі хвилі, які зсунули піщані напластування біля рифів, таким чином відкривши, за його ж словами, це «сміт-тезвалище».

— Він не називає це кораблетрощею, — зауважив я.

— Там її, вірогідно, й не було, — відповів Ваермен. — Він не знайшов решток корабля, не траплялося нічого такого також десяткам тих людей, що допомагали йому потім шукати тіла його малих доньок. Тільки уламки породи. Якби там загинув якийсь корабель, вони б на нього натрапили, бо напроти південно-західного кінця Думи глибина не перевищує двадцяти п'яти футів аж до самих решток Рифового острова. Вода й зараз тут прозора, а в ті часи вона була, як бірюзове скло.

— Є якісь ідеї щодо того, як це все туди потрапило?

— Авжеж. Найкраща така: якесь напівзатоплене судно пригнало сюди бурею сто, двісті чи триста років тому і з нього повивалювалася всяка мізерія. Або команда сама поскидала в воду різні речі, щоб утриматися на плаву. Після шторму вони підталися і вирушили собі далі. Цим пояснюється, чому Істлейк натрапив на скупчений мотлох, і чому серед нього не знайшлося нічого дійсно цінного. Скарби залишилися на кораблі.

— І корабель не напоровся кілем на риф тоді, у сімнадцятому чи вісімнадцятому сторіччі?

Ваермен знизав плечима.

— Крис Шенінгтон каже, що ніхто не знає, яку форму мав Рифовий острів сто п'ятдесят років тому.

Я подивився на розкладену здобич. На усміхнених середніх дочок. На їхнього усміхненого тата, котрому надійшла пора купувати собі новий купальний костюм. І раптом зрозумів, що він не спав з нянькою. Ні. Навіть чорна коханка пояснила б йому, що в такому старому костюмі не можна фотографуватися для газети. Вона знайшла б тактичний претекст, а справжній був ось тут, переді мною, збережений усі довгі роки, навіть зі своїм, куди як менш ніж ідеальним зором у правому оці, я його бачив. Він був занадто товстий. Тільки він сам цього не помічав. Ї його донечки також цього не помічали. Люблячі очі правди не бачать.

Занадто опасистий. Чогось там не вистачало? Якогось Б, що йде після А?

— Мене взагалі дивує, що він вирішив похвалитися своїми знахідками, — сказав я. — Якщо сьогодні знайти такі речі, а потім розпатякати про це по 6-му каналу, половина Флориди плигне в свої човники і кинеться з металодетекторами полювати на дублони й песо.

— Еге ж, тоді тут була інша Флорида, — промовив Ваермен і я згадав, що таку ж фразу чув від Мері Айр. — Джон Істлейк був багатою людиною, а острів Дума був його приватним заповідником. Крім того, ніяких дублонів, ніяких песо не було, лише малоцікавий мотлох, підкинутий випадковим штормом. Він безліч разів плавав і пірнав якраз там, де ті рештки покоїлися на дні Затоки. Крис Шенінгтон каже, що це дуже близько, під час низького відливу туди можна пішки добрести. Ну, звичайно, він приглядався, бо не проти був знайти якісь цінності. Авжеж, він був багатій, але це не означає, що заможний чоловік має імунітет проти бажання знайти скарб.

— Авжеж, — погодився я. — Не означає.

— Під час пошукових експедицій його, напевне, супроводжувала няня. А також три, поки що домашніх, дочки: близнючки і Елізабет. Марія з Ганною перебували в своїй школі-інтернаті в Брейдентоні, а старша сестричка вже втекла до Атланти. Істлейк з малими, вірогідно, влаштовував пікніки на березі.

— Як часто? — я зрозумів куди він гне.

— Часто. Либонь, кожного дня, поки вигрібав ті речі з дна. Вони встигли протоптати стежку від будинку до того місця, яке називали Тінявим пляжем. Гадаю, відстань там десь з півмилі.

— Це та стежка, по якій потім дві цікавих дівчинки змогли піти самі?

— Так і трапилося якогось дня. Усім на горе. — Він поклав фотографії назад до теки. — Це трагічна історія, *мучачо*, трохи більш інтригуюча за історію дівчинки, що проковтнула скляну кульку, але трагедія є трагедією, а в сухому залишку всі трагедії об'єднує їх безглуздість. Мав би вибір, я б кожного разу голосував за «Сон літньої ночі» і проти «Гамлета». Будь-який дурень без тремору в руках і зі здоровими легенями здатен побудувати картковий будиночок і здути його в прах, але тільки геній спроможний примусити людей сміятися.

Він замислився.

— Скоріш за все, того дня у квітні 1927-го, коли Тесі й Лорі належав післяобідній сон, вони вирішили встати, тихесенько вийти з дому і по натоптаний стежинці вирушити до Тінявого пляжу полювати на скарби. Можливо, вони збиралися зайти у воду тільки по коліна, як їм зазвичай дозволялося — в одному з репортажів з цього приводу процитовано Джона Істлейка, і Аріадна казала те саме.

— Заміжня дочка, котра повернулася додому?

— Так. Вона зі своїм чоловіком приїхала дні за два до того, як пошук тіл було офіційно скасовано. Так розповідає Шенінгтон. Можливо навіть, якась з дівчаток побачила, ніби щось зблиснуло й зробила крок на глибину, там почала борсатись. А тоді...

— Тоді інша сестра кинулась її рятувати.

Так, це я міг собі уявити. Тільки побачив я перед собою Ілсу й Лін, зовсім маленькими. Не сестри-близнючки, але були тричотири золоті роки, коли вони були нерозлучними.

Ваермен кивнув.

— А там відбійна течія потягнула їх за собою. Мабуть, було так, *аміго*, бо інакше їхні тіла знайшлися б. Їх затаскало десь далеко в цей овочевий суп.

Я відкрив рота спитати його, що він має на увазі під відбійною течією, та тут згадав романтизований, проте безперечно потужно виписаний сюжет картини Вінслоу Гомера²⁷⁰ «Протитечія».

На стіні дзеленькнув інтерком, налякавши нас обох. Різко повернувшись, Ваермен збив зі столу рукою теку й фотографії з факсами, аж вони розлетілися по кімнаті.

— Містере Ваермене! — це була Анна-Марія Вістлер. — Містере Ваермене, ви там?

— Я тут, — відповів Ваермен.

— Містере Ваермене, — голос її звучав схвильовано, відтак сама до себе: — Господи, та де ж ви поділися?

— Чортова кнопка, — вилаявся він, ледь не бігом кинувшись до пристрою на стіні, щоб натиснути там кнопку. — Я тут. Що трапилось? Щось недобре? Вона не впала?

— Ні, — схлипнула Анна-Марія. — Вона прокинулася. Прокинулася і цілком *свідома*! Вона хоче бачити вас. Ви прийдете?

— Зараз же! — крикнув він і обернувся до мене з сяючим лицем. — Ти чув, Едгаре? Ходімо! — Затримався. — Що ти там шукаєш?

— Оце, — показав я йому дві фотографії Істлейка в купальному костюмі: одна, де він в оточенні всіх своїх дочок, а друга, знята через два роки, де обабіч нього стоять лише Марія й Ганна.

— Навіщо вони тобі зараз, ти що, не чув? Міс Істлейк *повернулася*!

Він рушив до дверей. Я кинув теку на стіл і поспішив за ним. Я побачив зв'язок... це тільки тому, що останні місяці я виховував у собі мистецтво бачити. Виховував наполегливо.

— Ваермене! — гукнув я вслід, та він уже пробіг через галерею і подолав половину сходів. Я накульгував якомога швидше, але все'дно значно відставав. Поборюючи свою нетерплячку, він мене все таки зачекав. — Хто сказав йому, що там щось є?

— Істлейкові? Гадаю, він наштовхнувся на той мотлох під час своїх звичайних пірнань.

— Я так не думаю, він давно не одягав купального костюма. Пірнанням він активно займався на початку двадцятих, а у 1925 його головним задоволенням стало гарно попоїсти. Так хто ж йому сказав?

У дверях наприкінці холу з'явилася Анна-Марія. На її обличчі сяяла дурнувата недовірлива посмішка, від якої ця сорокарічна жінка зробилася вдвічі молодшою.

— Вона ще...

— Вона тут, — почувся хриплий і такий знайомий голос Елізабет. — Заходь, Ваермене, дай я побачу твоє лице, поки ще здатна його розпізнати.

IX

Я затримався в холі разом з Анна-Марією, не знаючи, що собі робити далі, задивившись на велику стару роботу Фредерика Ремінгтона²⁷¹ на стіні: «Індіанці верхи на поні». Потім мене позвав Ваермен. Нетерплячим, повним сліз голосом.

У кімнаті стояла напівтемрява. Всі жалюзі було закрито. Десь угорі над нами шепотів кондиціонер. Поряд з її ліжком стояв стіл з лампою під зеленим скляним абажуром. Ліжко було шпитального типу, з регульованим підголів'ям, спираючись на яке вона напівсиділа. У м'якому світлі лампи її блискуче волосся ніби стікало на вкриті рожевим халатом плечі. Поряд з нею, тримаючи її руки в своїх, сидів Ваермен. Над її ліжком висіла єдина в цій кімнаті картина — чудова репродукція «Одинадцятій ранку»²⁷² Едварда Гопера, архетип самотності, терпляче очікуючої на переміни, будь-які переміни.

Десь цокав годинник.

Вона подивилася на мене й посміхнулася. З її обличчя я зрозумів три речі. Вони вразили мене одна за одною, як камені, кожний наступний важчий за попередній. По-перше, вона дуже схудла. По-друге, в неї був жахливо втомлений вигляд. По-третє, їй дуже мало залишилося жити.

— Едварде, — промовила вона.

— Ні, — почав я, але вона підняла руку, з її ліктя звисав сніжно-білий мішечок шкіри, і я тут же замовк. Тому що було четверте, що я побачив, і воно придавило мене ще сильніше — не каменякою, а скелею. Я дивився сам на себе. Таким мене бачили люди після аварії, коли я намагався змести доку-

пи крихти моєї бідної розтровошеної пам'яті — весь той скарб, що, розсипаний таким потворно наглим манером, виглядав як сміття. Я згадав, як забув ім'я своєї ляльки, і вже знав, що зараз почую.

— Я зможу це зробити, — промовила вона.

— Я знаю, ви зможете, — відповів я.

— Ти привіз Ваєрмена з лікарні, — сказала вона.

— Так.

— Я так боялася, що вони його там затримують. А я залишуся сама.

Я промовчав на це.

— Ти не Едмонд? — запитала вона непевно.

— Міс Істлейк, не випробовуйте себе, — делікатно сказав Ваєрмен, — його звать...

— Тихо, Ваєрмене, — перебив його я, — вона зможе це зробити.

— Ти малюєш, — сказала вона.

— Так.

— Ти вже малював корабель?

Дивина приключилася з моїм шлунком. Він не просто провалився, а буквально зник і я відчув, що між моїм серцем і рештою нутроців зяє порожнеча. Коліна мені підігнулися. Сталевий штир в стегні розжарився. Потилиця взялася кригою. І теплий, колючий вогонь майнув по руці, якої не існувало.

— Так, — відповів я. — Знову й знову, й знову.

— Тебе звать Едгар, — сказала вона.

— Так, Елізабет, мене звать Едгар. Миленька, ви молодчага.

Вона всміхнулася. Гадаю, давно вже ніхто не називав її «миленькою».

— Мій розум схожий на скатертину з великою пропаленою в ній дірою. — Вона обернулася до Ваєрмена. — *Muy divertido, si?**

— Вам треба відпочити, — сказав він. — Фактично, вам треба *dormir como un tronco***.

Вона знишка посміхнулася.

* Пречудова забавка, так? (исп.).

** Міцно заснути й гарненько виспатися (исп.).

— Як колоді. Так. І, сподіваюся, коли прокинуся, я все ще буду тут. Якийсь час. — Вона піднесла його руки собі до обличчя й поцілувала їх. — Я люблю тебе, Ваєрмене.

— Я теж вас люблю, Елізабет, — відповів він. Молодець.

— Едгаре... Тебе звуть Едгар?

— А ви як вважаєте, Елізабет?

— Звісно, ти Едгар. У тебе буде виставка? Так мені запам'яталось перед моїм останнім... — вона опустила повіки, показуючи, ніби заснула.

— Так, у галереї «Ското». Але вам справді варто відпочити.

— Це буде скоро? Твоя виставка?

— Менше ніж за тиждень.

— Твої картини... картини з кораблем... вони на острові? Чи в галереї?

Ми з Ваєрменом обмінялись поглядами. Він здвигнув плечима.

— Так, в галереї, — відповів я.

— Добре, — посміхнулася вона. — Тоді я трохи відпочину. Все інше може почекати... до закінчення твоєї виставки. Твого осяйного моменту. Ти їх продаєш? Картини з кораблем?

Ми з Ваєрменом знову обмінялись поглядами, в його очах читалось ясно: «не нервуй її».

— На них позначки «не для продажу», Елізабет, це означає...

— Я знаю, що це означає, Едгаре, я не щойно вчора злізла з апельсинового дерева. — На її посіченому глибокими зморшками, позначеному наближенням смерті, обличчі спалахнули очі. — Продай їх. Скільки їх в тебе не є, ти мусиш їх продати усі. Як би тобі це не було важко. Розділи їх, відправ на всі сторони світу. Ти мене зрозумів?

— Так.

— Ти зробиш це?

Я не знав, зроблю я це чи ні, але мій власний недавній досвід підказав мені, що напрута в ній зростає.

— Так. — У ту мить я пообіцяв би їй дострибнути до місяця у чоботах-скороходах, аби лиш вона перестала хвилюватися.

— Навіть тоді вони можуть становити небезпеку, — задумливо промовила вона навіваючим жах голосом.

— Годі вже, — погладив я її по руці. — Годі про це думати.

— Добре. Ми поговоримо про це детальніше після твоєї виставки. Ми разом, утрюх. Я зміцнішаю... голова проясниться... а ти, Едгаре, тоді приділиш моїм словам більше уваги. В тебе є дочки? Мені пригадується, що є.

— Так, і вони зупиняться у готелі, зі своєю матір'ю. В Ріці. Номери вже замовлено.

Вона посміхнулася, але кутики її губ майже моментально поникли. Так, ніби в неї плавився рот.

— Опустити мені підголів'я, Ваєрмене. Я пролежала у болоті сорок днів і сорок ночей... таке в мене відчуття... і я втомилася.

Він опустив підголівник, увійшла Анна-Марія з тацею, на якій стояла склянка з чимось. Елізабет вже не могла нічого випити, вона знову відключилася. Над її головою з обличчям схованим за водоспадом волосся, гола, лише в черевичках, сиділа у фотелі найсамотніша дівчина в світі, вона навіки задивилася у вікно.

X

Того вечора до мене довго не йшов сон. Лиш тільки після півночі я в нім відплив. Відплив забрав воду і мурмотіння під будинком припинилося. Але голоси у мене в голові шепотіти не перестали.

— *Інша Флорида*, — прошепотіла Мері Айр. — *То була інша Флорида.*

— *Продай їх. Скільки їх в тебе не є, ти муσιш їх продати усі.* — Це, звісно, був голос Елізабет.

Дорослої Елізабет. Але тут я почув іншу її іпостась і, оскільки я не одразу впізнав цей голос, він спершу прозвучав для мене голосом Ілси, коли та була маленькою:

— *Там скарб, тату,* — промовив цей голос. — *Ти зможеш його дістати, якщо одягнеш свою маску і рурку.*

XI

Я прокинувся на світанку. Гадав, що зможу знову заснути, але спершу проковтну одну пігулку з того невеличкого запасу ок-

сиконтину, що я був приборав подалі, і зроблю телефонний дзвінок. Я прийняв ліки, потім набрав номер «Ското» і почув автовідповідач — у галереї ще кілька годин не з'явиться ні душі. Мистецькі люди — не ранкові.

Я натиснув 11 для переключення на лінію Даріо Наннуцці і після гудка промовив:

— Даріо, це Едгар. Я передумав щодо серії «Дівчина і Корабель». Я вирішив її теж продати, о'кей? Лише з однією умовою: якщо це можливо, картини повинні попасти до різних людей. Дякую.

Я поклав слухавку і знову ліг. Лежав у ліжку п'ятнадцять хвилин, дивлячись на ліниве обертання вентилятора вгорі і слухаючи шепіт мушель піді мною. Пігулка спрацювала, але я був при пам'яті. І знав чому.

Я точно знав чому.

Я знову встав, натиснув «перенабір», вислухав записане вітання і знову натиснув кнопку переключення на Даріо. Його магнітофонний голос запросив мене залишити повідомлення після сигналу.

— Окрім картини № 8, — сказав я. — Вона залишається «не для продажу».

А чому вона «ндп»?

Не тому, що вона геніальна, хоча я був певен, що вона насправді є такою. Навіть не тому, що, коли я дивився на неї, я сам ніби прислухався до оповідок, які мені докладали найтемніші куточки моєї душі. Я відчував, що щось подарувало мені життя лише для того, щоб я намалював цю картину, і її продаж стане відмовою від цього життя й від болю, крізь який я пройшов, щоби його відновити.

Саме так.

— Даріо, ця картина залишиться в мене.

Відтак я знову ліг. І цього разу заснув.

Як намалювати картину (VII)

Пам'ятайте, «бачити — значить вірити» це те саме, що ставити воза поперед коня. Мистецтво — конкретний результат віри й очікувань, реалізація світу, який у протилежному випадку був би лише вуаллю безцільної свідомості, розпростертої понад безоднею таїни. І крім того, якщо ви не вірите в те, що бачите, хто тоді повірить вашому мистецтву?

Після знаходження скарбу всі відчували нагальність вирішення проблеми віри. Елізабет була дико талановитою, але ж вона була лише дитям — а в дітей віра первозданна. Це частина стандартної екіпіровки. Поза тим, діти, навіть талановиті (особливо ті, що талановиті), не контролюють повною мірою свого дару. Їхній розум поки що спить, а сон розуму народжує чудовиськ.

Ось яку картину я так ніколи й не намалював:

Ідентичні близнючки в ідентичних трикотажних сукенках, тільки в одній вона червона, з великою літерою **Л** на грудях, а в іншій — синя, з літерою **Т**. Дівчатка, тримаючись за руки, поспішають стежиною, що веде до Тінявого пляжу. Його так називають через те, що майже впродовж цілого дня він залишається в тіні Відьмацької скелі. По їхніх круглих блідих личках течуть сльози, та скоро вони перестануть, бо вже тепер дівчатка налякані так, що їм не до плачу.

Якщо ви здатні в це повірити, ви здатні це й побачити.

Повз них, розпроставши крила, летить догори ногами величезний ворон. Він говорить до них голосом їхнього тата.

Ло-Ло падає і забиває собі коліно об мушлі. Тесі допомагає їй стати на ноги. Вони біжать далі. Не перекинутого догори дригом ворона вони бояться, і не того бояться, що небо раптом перемінюється з блакитного на призахідне червоне, а слідом знову стає блакитним. Вони бояться того, що суне вслід за ними.

Одоробла.

Навіть з цими іклами воно все одно трохи схоже на забавних жабок, яких малює Ліббіт, але воно незмірно більше і цілком

справжнє, бо в нього є тінь. Справжнє, бо від нього тхне, і земля здригається з кожним його стрибком. Після того як тато знайшов скарб, їх лякає всяке-різне, а Ліббіт каже, що їм не варррто вночі виходити за поріг своєї кімнати, і навіть у вікно краще не дивитися, але ж зараз день, а чудовисько позаду них таке справжнє, що в нього неможливо не повірити, і воно женеться за ними.

Наступною падає Тесі, а Ло-Ло її піднімає, перелякано оглядаючись на чудовисько, що женеться за ними. Навкруг нього танцює мушва і воно злизує її язиком прямо з-посеред повітря. В одному з його дурнувато вибалушених очей Ло-Ло бачить Тесі. В іншому — себе.

Захекані, хапаючи повітря, вони вибігають на пляж, і далі вже нікуди тікати, хіба що у воду. Хоча, здається, вихід є — знову тут той корабель, котрий останніми тижнями так часто являвся їм на очі. Ліббіт каже, що цей корабель зовсім не такий, яким він бачиться, але зараз він погойдується перед ними, мов спасенна мрія, крім того — в них нема вибору. Одоробло вже ледь не навідає їм на п'яти.

Воно вилізло з басейну одного дня, коли їхні ляльки валялися неподалік у траві, а вони щойно погралися у весілля Адді в Рампопо²⁷³ (цього разу наречену представляла Ло-Ло). Іноді Ліббіт проганяла таких чудовиськ, закреслюючи їх у себе в альбомі, але зараз вона спала — останні ночі в неї були важкими.

Одоробло плигає зі стежки на пляж, і навсібіч розлітається пісок. Воно лупить на них свої булькаті очі. Його біле, гладеньке, напхане смердючими тельбухами черево видимається. Його горло пульсує.

Дві дівчинки, зчепившись руками, стоять у закипаючій воді, їхній тато зве це легким прибоєм, і дивляться одна на одну. Відтак вони дивляться на корабель, що погойдується на якорі зі згорнутими осяйними вітрилами. Він здається ще більш наблизився, ніби пропонує їм порятунок.

Ло-Ло каже — Ми мусимо йти.

Тесі каже — Але я не вмю ПЛАВАТИ.

Ти зможеш доплисти по-собачому!

Одоробло стрибає. Вони чують чвакання його тельбухів, коли воно приземляється. Звук схожий на чвакання брудного лахміт-

тя в бочиці з водою. З неба змиває блакить, воно починає точитися криваво-червоним. А потім повільно синішає знову. Такий це день. А хіба вони не знали, що цей день надійде? Хіба не бачили ознак його наближення у стривожених очах Ліббіт? Няня Мельда все розуміє, і тато розуміє, а його весь час нема поряд. І сьогодні він в Тампі, і коли вони озираються на біло-зелене жахіття, що вже майже доплигало до них, вони розуміють, що Тампа — це десь ледь не на іншому боці місяця. Вони тут самі.

Тесі стискає плече Ло-Ло холодними пальцями — А як же протитечія?

Але Ло-Ло тріпає головою — Протитечія — це ще краще! Вона нас піднесе просто до корабля!

Нема більше часу на балачки. Одоробло-жаба знову готове плигнути. І вони розуміють, що, хоч воно й не може бути справжнім, воно якимсь чином справжнє. Воно їх може вбити. Краще шукати спасіння у воді. Не розмикаючи рук, одвертаються і кидаються у caldo. Вони не відривають очей від стрункого білого судна, що погойдується на якорі так близько. Безперечно, їх піднімуть на борт, і хтось передасть з корабля на берег радіограму, щоб зателефонували до Гнізда. «Ми тут вловили парочку русалочок, — скажуть вони. — Вам там такі, бува, не потрібні?»

Відбійна течія розриває їхнє рукостискання. Вона безжальна, і першою тоне Ло-Ло, бо вона борсалася відчайдушніше. Тесі почула, як вона двічі крикнула. Перший раз — рятуйте. Другий, вже втративши сили — ім'я своєї сестри.

Тим часом Тесі тримається на плаву, і по капризу протитечії її тягне прямо до корабля. Кілька чарівних хвилин вона відчуває себе ніби на серферній дошці, слабенько борсаючись по-собачому, вона просувається, мов з підвісним мотором. Відтак, за мить до того, як знизу надходить холодніша течія і хапає її за литки, вона бачить, що корабель перетворюється на...

Оцю-то картину я і малював не раз, а знову, й знову, й знову.

Білість корабельного корпусу не те, щоб зникає, вона всмоктується всередину, мов кров, що позбавляє рум'яницю щоки переляканої людини. Ванти повисають лахміттям. Яскраві мідні частини тьмяніють. Вивалюється скло з ілюмінаторів кормової

рубки. Вся палуба від носа до корми на очах перетворюється на звалище сміття і мотлоху. Насправді вона такою була й раніше. Просто Тесі цього не бачила. Тепер вона бачить.

Тепер вона вірить.

З трюму з'являється щось. Воно перехиляється через поручні і звідти зирить на дівчинку. Сутулий силует у червонім балахоні з каптуром. Волосся, що можливо, й не волосся зовсім, волого метляється по боках розтанулого обличчя. Жовтими руками воно вчепилося в потріскану, зогнилу деревину. Відтак рука підіймається.

Воно махає дівчинці, котра ось-ось ПРОПАДЕ.

Воно каже — Іди до мене, дитино.

І, потопуючи, Тесі Істлейк здогадується — Це — ЖІНКА.

Вона тоне. А чи відчуває вона, як все ще теплими руками її хапає за ноги і тягне донизу її щойно померла сестричка?

Так, звісно, що так. Безумовно.

Вірити — це також відчувати.

Будь-який художник вам про це скаже.

13 — ВИСТАВКА

I

Одного дня, якщо ви живете вже доволі довго, і машинерія у вашій голові працює нормально, ви згадаєте останню гарну подію, що колись трапилася у вашому житті. Це не песимістичні теревені, а просто логіка. Сподіваюся, на мене попереду ще чекають гарні події — не було б сенсу жити далі, аби я вирішив, що їх уже не буде, — проте паузи між ними довшають. Останню я пам'ятаю ясно. Вона трапилася трохи більш ніж чотири роки тому, ввечері п'ятнадцятого квітня, в галереї «Ското». Між трьома чвертями після сьомої і восьмою годиною, коли тіні на Палм-авеню почали набувати перших ознак синяви. Я пам'ятаю час, бо безперестанно поглядав на годинник. Галерея вже була переповнена народом під зав'язку, а може, й більше, але моя родина ще не з'явилася. Я бачився з Іллі й Пам удень, а Ваермен запевняв мене, що літак Мелінди прибуде вчасно, але чомусь того вечора я ніяк не міг їх дочекатися. І додзвонитися до них не міг.

У залі ліворуч від мене, де містився бар, а також висіли вісім картин «Захід з...», людей юрмилося найбільше, тріо з місцевої консерваторії пілікало похоронну версію мелодії «Мій забавний Валентин»²⁷⁴. Мері Айр (з бокалом шампанського в руці, але абсолютно твереза) просторікувала про щось мистецьке невеличкому натовпу уважних слухачів. У більшому залі праворуч діяв шведський стіл. Там на одній стіні висіли «Троянди, що ростуть з мушель» і полотно з назвою «Я бачу Місяць»; на іншій — три види дороги на Думі. Я помітив, як кілька глядачів знімали їх камерами своїх мобільних телефонів, хоча прямо при вході на тринозі висіло попередження, що всякі зйомки заборонено.

Я сказав про це пробігаючому повз мене Джимі Йошида, і він кивнув, хоча його цей факт явно не розсердив і навіть не роздратував, а скоріше потішив.

— Тут так багато людей, які ніколи не відзначалися цікавістю до мистецтва, багатьох я навіть взагалі не знаю, — сказав він. — Такого натовпу в нас ще ніколи не збиралося.

— Це погано?

— Навпаки, гарно! Але після довгих років намагань нашої компанії триматися свого курсу в бурхливій течії, дивно спостерігати, куди нас врешті винесло.

Центральний зал в галереї «Ското» був великим, але цього вечора навіть він був переповненим. Попри те, що в бічних альковах пропонувалася їжа, випивка і музика, найбільше гостей кінець-кінцем тіснилося тут. Тут, прямо по центру приміщення, на ледь видимих шнурах, висіла серія «Дівчина і Корабель». Картина «Ваєрмен дивиться на захід» висіла на протилежній стіні. Тільки її і «Дівчину і Корабель № 8» я помітив наліпкою «не для продажу». «Ваєрмена», бо портрет належав йому, а «№ 8» просто тому, що не міг з нею розлучитися.

— У вас поганий настрій, бос? — виринув зліва Ейнджел Слоботнік, як завжди не зважаючи на стусана, отриманого в бік ліктем від своєї дружини.

— Ні, — відповів я. — Бадьорості мені більш ніж вистачає, просто...

Якийсь чоловік у не менш як двохтисячедоларовому костюмі опинився переді мною з простягнутою рукою.

— Містере Фрімангле, мене звать Генрі Вестік, Перший банк і Траст Сарасоти. Приватні рахунки. Це дивовижно, феноменально. Я просто вражений.

— Дякую, — кивнув я, дивуючись, як це він не додав ВИ НЕ ПОВИННІ ЗУПИНЯТИСЯ. — Дуже люб'язно з вашого боку.

У нього в пальцях з'явилася бізнес-картка. Він висмикнув її звідкілясь, мов вуличний фокусник гральну карту. Він явно міг би фахово цим займатися, якби вуличні фокусники носили костюми Армани.

— Якщо я можу щось для вас зробити. На звороті я написав усі мої телефонні номери — домашній, мобільний, офісний.

— Дуже люб'язно з вашого боку, — повторив я. Більше нічого мені не приходило в голову, а що, врешті-решт, міг від мене очікувати цей містер Вестік? Що я подзвоню йому додому і знову подякую? Попрохаю позику під заставу якоїсь зі своїх картин?

— Можна я підійду пізніше зі своєю дружиною, щоб познайомити вас? — спитав він і тут я помітив вираз у його очах. Не точно такий, як в очах у Ваермена, коли він усвідомив, що це я заблокував дихання Цукерці Брауну, але дуже схожий. Так, ніби Вестік мене трохи побоювався.

— Авжеж, — відповів я і він зник.

— А колись ви зводили будівлі банків для таких от хлопців, а потім доводилося з ними воювати, бо їм не хотілося сплачувати ваші витрати понад кошторису, — нагадав Ейнджел. Дешевий костюм на ньому, здавалося, ось-ось лусне одночасно в дев'яти місцях, мов шкіра на Неймовірному Халку²⁷⁵. — Ма'ть, у старі часи він аби навіть помітив вас, то хіба що як якогось жебрака, на котрого й хвилини не варто витрачати. Тепер він дивиться на вас так, ніби ви серете ременями з золотими пряжками.

— Ейнджеле, вгамонися! — скрикнула Гелен Слоботнік, штурхаючи його ліктем у бік і одночасно намагаючись вихопити в нього бокал з шампанським. Він незворушно відвів руку з бокалом поза межі її досягнення.

— Бос, скажіть їй, що це правда.

— Гадаю, десь близько до того, — промовив я.

І не лише в банкіра я помітив цей погляд. Жінки, вони... ой леле. Зустрічаючись з ними очима, я бачив, як вони тануть, ніби уявляючи собі, як я обійматиму їх однією рукою. Схоже на якесь шаленство, проте...

Хтось смикнув мене ззаду з такою силою, що я ледь не повалився навznak. Не облився шампанським я тільки завдяки тому, що мій бокал спритно підхопив Ейнджел. Обернувшись, я побачив усміхнену Кеті Грін. Принаймні на цей вечір вона відмовилася від свого звичного образу тренінг-гестапівки, тож була вдягнена в коротку переливчасто-зелену сукню, що щільно облягала кожний сантиметр її чудово вибудованого тіла, на підборах Кеті сягала мені по брови. Поряд, нависаючи над нею,

стояв Камен. За скельцями окулярів у роговій оправі доброзичливо плавали його величезні очі.

— Господи, Кеті! А якби я впав, що тоді?

— Я наказала би тобі зробити п'ятдесят присідань, — відповіла вона мені ще ширшою, ніж завше, посмішкою, а в очах її стояли невимпані сльози. — Хіба не попереджала я про це ще по телефону? Який же ти красунчик, весь такий засмаглий.

Тут її сльози пролилися і вона притулилася до мене. Я обняв її, а потім поздоровкався з Каменом. Моя долоня цілком зникла в його, мов і не було.

— Твій літак якраз для моєї комплекції, — промовив він, і люди обернулися в наш бік. Голос він мав глибокий, як у Джеймса Ерл Джонса²⁷⁶, оголошення в супермаркеті, прочитані таким басом, звучали б, мов цитати з Книги Ісаї²⁷⁷. — Едгаре, я отримав *максимальне* задоволення.

— Літак не зовсім мій, проте все одно дякую, — відповів я. — А ви обое...

— Містере Фрімангле!

Обернувшись, я побачив красиву рудоволосу жінку, чиї щедро всипані ластовинням груди ледь не випорскували з декольте затісної їй рожевої сукенки. Очі вона мала великі, зелені. На вигляд, їй було стільки ж років, як моїй дочці Мелінді. Перш ніж я встиг щось промовити, вона вхопила мою руку й ніжно стиснула пальці.

— Я тільки хотіла торкнутися руки, яка намалювала всі ці картини. Ці дивовижні і химерні картини. Боже, ви просто *чародійник*.

Вона підняла мою руку й поцілувала. Відтак притисла її собі до грудей. Під тонкою марлею шифону я відчув твердий камінець її соска. Відтак вона зникла серед натовпу.

— І часто таке трапляється? — спитав Камен й одночасно прозвучало питання від Кеті: «Розлучення пішло тобі на користь?» Вони подивилися одне на одного й розреготалися.

Так, синдром Едгара Елвіса — це смішно, але мені цей випадок здався моторошним. Галерейні зали тепер трохи нагадували підводні гроти, і я зрозумів, що міг би їх такими намалювати, печери на дні моря, стіни яких увішані картинами, картинами,

що їх роздивляються зграї людей-риб, тим часом як якесь Нептун-тріо клекоче «Садочок Восьминога»²⁷⁸.

Занадто химерно. Я шукав очима Ваєрмена й Джека, але їх не було, ще більше мені хотілося побачити своїх, рідних. Іллі — більше за всіх. Можливо, їх присутність знову повернула б мене до реальності. Я поглянув у бік вхідних дверей.

— Якщо ти видивляєшся Пам і дівчат, гадаю, вони ось-ось з'являться, — сказав Камен. — У Мелінди трапилась проблема з сукнею і їй довелося в останній момент повернутися перевдягтися.

«Мелінда, — подумалось мені, — звісно, хто ж як не Мел...»

І тут я їх побачив, вони прокладали собі шлях крізь артистичний натовп засмаглих роззявляк, виглядаючи між ними якимись несподіваними прибульцями з півночі. Позаду них у темних костюмах чимчикували Том Райлі і Вільям Бозмен III — невмирущий Бозі. Вони затрималися біля входу, роздивляючись на три моїх ранніх етюди, які Даріо скомпонував у триптих. Першою мене помітила Ілса. «ТАТУ!» — заволатала вона, прорізаючи натовп, мов торпедний катер, і сестра слідом за нею. В кільватері Лін тягся високий молодик. Махнула рукою Пам і теж рушила в мій бік.

Я покинув Камена, Кеті й Слоботніків, Ейнджел так і залишився з моїм бокалом в руці.

Хтось збоку почав: «Містере Фрімантле, з вашого дозволу, мені б...» Але я не звернув уваги. В цю мить я не бачив нічого, окрім сяючого обличчя Ілси, окрім її радісних очей.

Ми зустрілися з нею під афішею, на якій було написано ГАЛЕРЕЯ «СКОТО» ПРЕДСТАВЛЯЄ «ВИД З ДУМИ», ЖИВОПИС ТА ЕТЮДИ ЕДГАРА ФРІМАНТЛА. В цій бірюзовій сукні, якої я на ній раніше ніколи не бачив, з високою зачіскою, що відкривала її лебедину шия, вона мені видалася несподівано дорослою. Я усвідомлював, що люблю її безмірною, майже всепоглинаючою любов'ю, і був вдячний, що вона відповідає мені тим же — це читалося в її очах. І ось я пригорнув її до себе.

За мить поряд з нами опинилась Мелінда, а за нею (і понад нею) стояв її молодик, він височів над усіма тут, мов якийсь довгий і високий гелікоптер. Для обіймання одночасно обох

дочок мені не вистачало рук, натомість вона вхопила мене і чмокнула в щоку: «*Бонжур*, папа, поздоровляю!»

Тоді переді мною опинилася Пам, жінка, котру я ще зовсім нещодавно обзивав березовою сучкою. Вона була в темно-синьому брючному костюмі, ніжно-голубій блузі, на шії низка перлів. Дбайливо підбрані сережки. Зручні, проте елегантні туфлі на невисоких підборах. Вишуканий стиль, сповідуваний у Міннесоті, пригадалося мені. Йї напевне було смертельно боязно опинитися в незвичному оточенні, серед натовпу незнайомих людей, але, тим не менш, на обличчі в неї трималася сповнена надії посмішка. Впродовж нашого подружнього життя Пам бувала різною, але не пригадую, щоб вона хоч колись впадала в цілковитий відчай.

— Едгаре? — промовила вона тихо. — Ми з тобою ще друзі?

— В мене нема сумнівів, — відповів я, злегка її цілуючи, натомість обняв я її з усією силою, на яку лишень спроможний однорукий чоловік. З одного боку до мене притискалася Ілса, з другого Мелінда, аж ребра мені боліли, але я цим не журився. Ніби звідкілясь здалеку я почув, як в галереї вибухнули аплодисменти.

— Ти гарно виглядаєш, — шепнула Пам мені на вухо. — Ні, ти виглядаєш чудово. Я не певна, чи впізнала б тебе на вулиці.

Я трохи відсторонився, оглядаючи її:

— Ти теж дуже гарна.

Розсміявшись, вона зашарілася, незнайомка, з якою я колись проводив усі свої ночі: «*Макіяж приховує безліч гріхів*».

— Тату, це Рік Дуссо, — представила Мелінда свого кавалера.

— *Бонжур* і мої вітання, мсьє Фрімантл, — привітався Рік. У руках він тримав білу коробку без написів. А тепер протягнув її мені: — Від нас з Лінні. *Un cadeau**. Презент.

Я, звісно, здогадувався, що там за *un cadeau*, справжнім сюрпризом для мене виявився той екзотичний наголос, з яким він промовив ім'я моєї дочки. Певним, незбагненим чином, це подарувало мені усвідомлення того, що вона вже більше його, ніж моя.

* Подарунок (фр.).

Коли я відкривав коробку, мені здавалося, ніби більшість людей, які перебували в галереї, скупчилися навкруг мене, щоб подивитися на подарунок. Том Райлі майже впритул до Пам. Поряд з ним Бозі. А з-за них Маргарет Бозмен посилає мені з розкритої долоні повітряний поцілунок. Поряд з нею Тод Джеймісон, лікар, що врятував мені життя... два угруповання тіток і дядьків... Руді Рудник, моя стара секретарка... природно, Камен, його неможливо не помітити... і Кеті обіч нього. Всі прибули, окрім Ваермена й Джека, і я починав хвилюватися, що могло трапитись таке, що могло їх затримати. Але наразі це здавалося другорядним. Я згадав, як прокинувся у шпитальному ліжку, безпорадний, відгороджений від усього на світі безперестанним болем, відтак я озирнувся довкола себе, дивуючись тим кардинальним змінам, що відбулись зі мною. Всі ці люди повернулися до мого життя лише на один вечір. Мені не хотілося плакати, але я відчував, що ось-ось заплачу; я почувався хмарою, перед тим як їй пролитися дощем.

— Відкривай же, тату, — нагадала мені Ілса, майнувши ніжною свіжістю свого парфуму.

— Відкривай! Відкривай! — залунали голоси з гурту людей, в оточенні яких я опинився.

Я відкрив коробку. Побачив в ній щось упаковане в білий м'який папір і, розгорнувши його, отримав те, на що очікував... хоча й очікував на щось жартівливе, а тут була серйозна річ. Берет, привезений для мене Меліндою і Ріком з Франції, був з темно-червоного оксамиту, шовково-гладесенького на дотик. Недешева річ.

— Він занадто красивий, — сказав я.

— Ні, тату, — заперечила Мелінда, — він недостатньо красивий. Ми тільки сподіваємося, що він буде до міри.

Я витяг берета з коробки й підняв над головою. Натовп відгукнувся очікувальним «а-ах!» Мелінда з Ріком щасливо переглянулися, а Пам — вона завжди вважала, що Лін недоотримує від мене належної їй уваги й любові (і, либонь, таки мала рацію) — подарувала мені беззаперечно схвальний погляд. Відтак я одяг берет. Він виявився мені в самий раз. Мелінда трохи поправила його в мене на голові, оглянулася на оточуючих і, про-

стягнувши до мене руки, проголосила: «*Voici ton père, ce magnifique artiste!**». Аудиторія вибухнула оплесками й вигуками *браво!* Мене цілувала Ілса. Плачучи й сміючись одночасно. Я пам'ятаю беззахисну білість її шийки і доторк її губ до моєї щоки.

Я був принцом цього балу, і вся моя сім'я була поруч зі мною. Багато світла, шампанського і музики. Це відбувалося чотири роки тому, ввечері п'ятнадцятого квітня, між трьома чвертями по сьомій і восьмою годиною, коли тіні на Палм-авеню почали набувати перших ознак синяви. Таким це й залишилося в моїй пам'яті.

II

Я повів їх галереєю дивитися картини, позаду нас слідували Том і Бозі і решта гостей з Міннесоти. Чимало з присутніх там уперше в житті потрапили до арт-галереї, але їм вистачало виховання розступатися перед нашим почтом.

Мелінда цілу хвилину простояла перед «*Заходом з софорою*», потім обернулася до мене ледь не ображено:

— Тату, якщо ти вмів творити таке, навіщо, заради Бога, ти витратив тридцять років свого життя на зведення будівель в межах округу?

— Меліндо Джин! — зупинила її Пам, але якось відсторонено. Сама вона задивилася туди, де в центрі зали висіли картини серії «*Дівчина і Корабель*».

— Ну це ж правда, — не вгавала Мелінда. — Хіба ні?

— Любонько, я тоді не знав.

— Як це можливо, мати такий талант і самому не знати про нього? — вимагала вона відповіді.

Відповіді на це питання я не мав, але мене врятувала Аліса Окойн.

— Едгаре, Дарію питається, чи не могли б ви на пару хвилин зайти до кабінету Джимі? Я можу тим часом провести вашу сім'ю до головної зали, а ви приєднаєтеся до нас потім.

— О'кей... а що вони хочуть?

* Ось мій батько, розкішний художник (фр.).

— Не хвилюйтесь, вони там радіють, — відповіла вона мені з посмішкою.

— Ходи, Едгаре, — промовила Пам, а потім до Аліси: — Я звична до того, що його завжди кудись викликають. Таким був стиль нашого подружнього життя, коли ми ще жили разом.

— Тату, що означає оте червоне коло на горі, над рамою? — спитала в мене Ілса.

— Воно означає, що картина продана, — відповіла їй Аліса.

Я трішечки затримався, щоб подивитися на «Захід з софорою», так... там теж, у правому верхньому кутку рами виднілося маленьке червоне коло. Гарна новина — приємно було усвідомити, що навколишній натовп складається не лише з зівак, приманених сюди екзотичністю якогось однорукого художника, — тим не менш, я відчув укол ревності, і не міг вирішити, наскільки нормальне це почуття. Я не знав, чи притаманне воно іншим художникам. І ні в кого було спитати.

III

Разом з Даріо і Джимі Йошида в кабінеті перебував чоловік, якого я до того не зустрічав. Даріо представив мені його як Джейкоба Розенблата, бухгалтера, котрий тримає в порядку всі папери галереї «Ското». З дещо обважнілим серцем я потиснув йому руку, вивертаючи собі долоню, бо він, як це робило чимало інших людей, подав мені свою праву. Авжеж, цей світ належить правшам.

— Даріо, в нас якісь проблеми? — спитав я.

Даріо гепнув на стіл Джимі срібне відро для шампанського. В ньому з уламків колотої криги стирчала пляшка Perrier Jouët²⁷⁹. В залі подавали гарну випивку, але не аж таку. Корок було щойно витягнуто, з зеленого горла пляшки ще віяло димком.

— Хіба це схоже на проблеми? — усміхнувся він. — Я хотів би запросити сюди всю вашу родину, але кабінет такий химерно малий. А взагалі-то, тут зараз не вистачає тільки двох людей — Ваєрмена й Джека Канторі. Де вони, чорт їх бери, до речі, завіялися? Я гадав, вони придуть разом.

— Я теж так думав. Ви не дзвонили в садибу Елізабет Істлейк? Гніздо Чаплі?

— Звісно, що дзвонили, — сказав Даріо. — Там тільки автовідповідач.

— Що, не відгукується навіть сиділка Елізабет? Анна-Марія? Він похитав головою:

— Тільки автовідповідач.

Я уявив собі Меморіальний шпиталь Сарасоти: «Мені це не подобається».

— Можливо, вони втрюх якраз зараз їдуть сюди, — зробив припущення Розенблат.

— Це малоймовірно. Вона стала дуже немічною, швидко засапується. Не може вже навіть з ходунком пересуватися.

— Я певен, що ситуація вирішиться сама собою, — сказав Джимі. — Тим часом пропоную підняти бокали.

— Ви *мусите* підняти свій бокал, Едгаре, — додав Даріо.

— Дякую вам, хлопці, за люб'язність, я радо випив би з вами, але, якщо все нормально, ну, моя родина там, у залі, тож мені хотілося б пройтися з ними, поки вони роздивляються на картини.

Джимі кивнув:

— Зрозуміло, проте...

Я подивився на нього:

— Перепрошую?

— Здається, ви ще не встигли обійти галерею, таким чином не бачили, що всі ваші картини відмічено червоними колечками, — пояснив Джимі, розпашіло усміхаючись. — Усі ваші картини й етюди, які пропонувалися на продаж, уже куплені.

— Тридцять полотен і чотирнадцять етюдів, — уточнив Джейкоб Розенблат. — Нечувано!

— Але ж... — у мене зааніміли губи. Я бачив, як Даріо дістав з шухляди тацю з бокалами, прикрашеними зображеннями квітучої гілки, такої ж, як на пляшці шампанського Peggier Jouét. — ... але ж на «Дівчину і Корабель № 7» була виставлена ціна сорок тисяч доларів!

Розенблат видобув з кишені свого чисто чорного костюму згорнуту паперову стрічку, такі зазвичай вилізають з комптометру.

— Картини заробили чотириста вісімдесят сім тисяч доларів, а етюди ще дев'ятнадцять. Загальна сума трохи перевищує півмільйона доларів. Це найбільша сума з тих, що були сплачені в галереї «Ското» за роботи з персональної виставки. Неймовірний рекорд. Мої вітання.

— Геть усі продано? — спитав я таким кволим голосом, що ледь сам себе почув. На що Даріо тицьнув мені в руку бокал з шампанським і кивнув.

— Якщо ви вирішите продати «Дівчину і Корабель № 8», я певен, вона одна потягне на сто тисяч доларів.

— Удвічі більше, — проказав Джимі.

— За Едгара Фрімантла на початку його блискучої кар'єри! — проголосив Розенблат, піднімаючи бокал.

Ми цокнулися й випили, не маючи ще поняття про те, що моя блискуча кар'єра практично вже добігає кінця.

Там ми отримали перепочинок, мучачо.

IV

Коли я, розігруючи швидкісні гамбіти розмов, пробивався крізь натовп назад до моєї родини, поряд зі мною вигулькнув Том Райлі.

— Бос, вони неймовірні, — сказав він. — Але вони ще й трохи лячні.

— Вважатиму це за комплімент, — відповів я. Насправді мені самому було трохи лячно балакати з Томом, пам'ятаючи, що я для нього зробив.

— Безперечно це комплімент, — сказав він. — Послухайте, ви шукаєте вашу родину. Зараз я їх знайду.

Він смикнувся вперед, але я встиг ухопити його за лікоть.

— Тримайся мене, — сказав йому, — разом ми розженемо з дороги всіх роззяв, бо сам я й до дев'ятої не дійду до Пам і дівчаток.

Він засміявся. Старий Томмі добре виглядав. Від того дня на озері Фален він поважчав на декілька фунтів, хоча я десь читав, що іноді такий ефект мають антидепресанти, особливо на чо-

ловіків. Йому ці фунти пішли на краще. Зникли западини в нього під очима.

— Як взагалі тобі велося, Томе?

— Та той... по правді... я депресував, — він підняв руку так, ніби відмовляючись від співчуття, якого я йому не пропонував. — Це від хімічного дисбалансу, погана справа залежність від пігулок. Спершу вони забруднюють тобі мозок — зі мною принаймні так і було. Я їх покинув пити на якийсь час, але тепер приймаю знову і життя налагодилося. Це або фальшиві ендорфіни так були подіяли, або весна в нашому Озерному краї.

— А як там «Фрімонтл компанії»?

— На папері компанія в прибутках, але без вас там зовсім не та робота. Я сюди їхав з думкою, що, може, вдасться вас зтягти назад. А як побачив, що ви тут поробляєте, то й зрозумів, що про повернення в будівельний бізнес й балачки, либонь, не варто починати.

— Авжеж, я теж так вважаю.

Він показав рукою на полотна в центральному залі.

— Що вони насправді означають? Мені дійсно це цікаво, без брехні. Тому що — я не кожному таке сказав би, — вони нагадують мені те, що відбувалася у мене в голові, коли я покинув пити свої пігулки.

— Вони — просто фантазії, — відповів я, — алегорії, тіні.

— Що таке алегорії чи тіні я розумію, — сказав він. — Просто варто стеретися, щоб вони не відростили собі зуби. Бо вони таки можуть. А тоді якось простягнеш руку ввімкнути світло, щоб їх розігнати, а вже пізно, їхня сила вирвалася назовні.

— Але тобі, бачу, значно краще.

— Так, — погодився він, — Пам мені дуже допомогла. Я можу розповісти дещо, хоч ви, можливо, й самі це давно знаєте.

— Звісно, кажи, — відповів я, сподіваючись лише, що він не стане ділитися зі мною тим фактом, що вона, кінчаючи, іноді реготала йому прямо в обличчя.

— Вона має велику силу прозорливості, але мало такту, — промовив Том. — Це вельми жорстока комбінація.

Я промовчав... але зовсім не тому, що він не мав рації.

— Вона не так давно зробила мені коротке напоумлення, щоб я поберігся, і воно потрапило в яблучко.

— Справді?

— Справді. І судячи з неї, Едгаре, ви й самі якимсь чином були причетні до того напоумлення. Гадаю, мені варто знайти вашого приятеля Камена і спробувати його розговорити. Перепрошую.

Дівчатка й Рік, жваво щебечучи, тіснилися перед полотном «*Ваєрмен дивиться на захід*». Натомість Пам застигла посеред схожої на ряд кіноафіш серії «*Дівчина і Корабель*» і здавалася мені занепокоюною. Стривоженою. Підізвавши мене помахом руки, вона вже не гаяла часу, щойно я опинився поряд.

— Дівчинка на цих картинах — це Ілса? — вона показала на «№ 1». — Спершу я вирішила, що ця фігура з рудим волоссям, скоріш за все, та лялька, котру тобі після аварії вручив доктор Камен, але точно така картата сукенка була в нашої маленької Ілси. Я їй тоді її купила в дитячій крамниці Ромперс. А ось тут... — тепер вона вказувала на «№ 3», — я можу присягтися, що це та сукня, в якій вона пішла до першого класу, саме ця сукня була на ній, коли вона зламала собі руку, в той чортів вечір, коли ми поверталися з перегонів серійних автомобілів!

Ну от, приїхали. Я пам'ятав так, що рука нібито була зламана, коли ми поверталися з церкви, але це мізерний збій у великому вальсі пам'яті. Є речі важливіші. Важливим було те, що унікальна позиція Пам дозволяла їй ясно бачити суть крізь увесь той туман і дзеркальні відбитки, що критики їх звуть мистецтвом. Принаймні так було в моєму випадку. В цім сенсі, а вірогідно, також у багатьох інших, вона залишалася мені дружиною. Схоже, лише час може виписати справжній документ про розлучення. Та й той документ, у найкращому випадку, буде лише частково законним.

Я обернув її до себе. На нас дивилося чимало людей і, гадаю, багатьом з них це видавалося обіймами. Якоюсь мірою це й були обійми. Я вловив погляд її розширених зляканих очей і почав шепотіти їй у вухо.

— Так, дівча у човні — це Ілса. Я ніколи не збирався зобразити її там навмисне, бо я взагалі нічого не малюю навмисне. Я навіть не здогадувався, що збираюсь малювати ці картини, аж

поки дійсно не почав їх малювати. Але оскільки вона на них показана зі спини, ніхто її ніколи там не впізнає, якщо ти або я нікому про це не розповімо. А я не розповім. Проте... — Я відступив від неї, її очі залишалися розширеними, а уста розкритими, немов в очікуванні поцілунку. — Сама Ілса щось про них казала?

— Та казна-що, — вона вхопила мене за рукав і потягла до «№ 7» і «№ 8». На обох картинах дівчина в човні була в зеленій сукні з бретельками, що перехрещувались на її оголеній спині. — Вона сказала, що ти, либонь, читаєш її думки, бо якраз цієї весни саме таку сукню вона замовила по каталогу Ньюпорт Ньюз.

Вона знову озирнулася на картини. Я стояв мовчки поряд, не заважаючи їй дивитися.

— Едгаре, мені вони не подобаються. Вони не такі, як решта, ці мені не подобаються.

Мені згадалися слова Тома Райлі: *«Ваша колишня має велику силу прозорливості, але мало такту».*

Пам промовила стиха:

— А ти раптом не знаєш чогось про Іллі такого, що не мусив би знати? Ну, як ти тоді взнав про...

— Ні, — відповів я. Але серія «Дівчина і Корабель» тепер непокоїла мене ще більше, ніж завжди. Частково тут подіяло й те, що всі картини висіли в ряд; їхня акумульована химерність стала для мене ударом.

«Продай їх, — це висловила свою опінію Елізабет. — Скільки б за них не давали, продай їх».

І я розумів її настрій. Мені не подобалося бачити мою дочку, хай хоч і в подобі дитини, вік якої вона давно переросла, так близько від прогнилого борту цього вітрильника. А з іншого боку, мене здивувало, що Пам відчула лише замішання й тривогу. Та звісно, картини вже не зможуть якось на неї подіяти.

До того ж вони тепер перебували поза межами острова Дума. До нас приєдналася молодь, Рік з Меліндою обіймалися.

— Тату, ти геній, — заявила Мелінда. — Рік зі мною згоден, правда, Рік?

— Безсумнівно, — погодився Рік. — Я теж так думаю. Я був приготувався демонструвати... ввічливість. А замість того не можу знайти слів, якими міг би вимовити своє захоплення.

— Дуже приємно, — сказав я, — мерсі.

— Тату, я тобою пишаюся, — сказала Ілса й обняла мене.

Пам пустила очі собі під лоба, в цю мить я міг би дати їй жартома ляпаса. Натомість я обняв Ілсу і поцілував її в маківку. І тут від вхідних дверей галереї пролунав захриплий від паління голос Мері Айр, котра в правдивому здивуванні просто заводала: *«Ліббі Істлейк! Чорти мене забирай, я не можу повірити власним очам!»*

А я не міг повірити власним вухам, але коли від дверей, де зібралися потеревенити й ковтнути свіжого повітря справжні цінителі, поширилися спонтанні оплески, я зрозумів, чому так запізналися Ваермен і Джек.

V

— Що? — спитала Пам. — Що там?

Я підхопив її під одну руку, Іллі під іншу і потяг обох до входу. Лінні з Ріком хутко рушили слідом за нами. Аплодисменти зростали. Публіка, витягуючи шиї, дивилася в бік дверей.

— Едгаре, хто там?

— Мої найкращі друзі на острові, — а відтак до Ілси: — Там і та леді, яку ми бачили з машини, пам'ятаєш? Вона виявилася не Нареченою Хрещеного Батька, а Дочкою. Її звать Елізабет Істлейк, вона просто чудо.

Очі в Ілси палали цікавістю.

— Це та стара дівуля у величезних синіх «конверсах»?

Натовп — здебільшого не перестаючи аплодувати — розступився перед нами і я побачив усіх трьох у передпокої, де на двох столах стояло по чаші з пуншем. Мені почало щипати очі, до горла підступив клубок. Джек був одягнений у новісінький сірий костюм, зазвичай розкуйовджена серферська зачіска була акуратно пригладжена, що робило його схожим одночасно на молодшого менеджера в Бенк оф Америка й незвично високого семикласника в День відкритих дверей. Візок Елізабет котив Ваермен. Він був у виляючих джинсах без паска і лляній білій сорочці з круглим викотом, що підкреслювала його глибоку

засмагу. Волосся він зачесав назад і я вперше помітив, який він гарний, як той Гарисон Форд, коли йому було під п'ятдесят.

Але в центрі уваги перебувала Елізабет, Елізабет, котрій аплодували навіть тутешні новачки, що не мали зеленого поняття, хто вона така. Вона була вбрана у чорний брючний костюм з бавовняної рогожки, просторий, але елегантний. Її зачесане вгору волосся покривав газовий серпанок, сяючий в галерейному освітленні, мов діамантовий. З шиї на золотому ланцюжку звисав різний, зі слонової кістки, кулон, а ноги були взуті не у франкенштайнівські кеди, а в лаковані бальні туфлі яскраво-пурпурного кольору. Між покривлених пальців її лівої руки стирчав інкрустований золотом мундштук з незапаленою сигарекою.

Вона дарувала посмішки на всі боки. Ваермен притримав візок, коли до нього підступила Мері, даючи їй можливість поцілувати Елізабет в щоку й щось шепнути їй на вушко. Елізабет кивнула їй і щось сама шепнула у відповідь. Мері реготнула, відтак погладила Елізабет руку.

Хтось продерся повз мене. Джейкоб Розенблат з мокрими очима й почервонілим носом. За ним Даріо й Джимі. Розенблат укляк поряд з візком, його кістляві коліна хруснули, мов стартові пістолети, і запричитав: «Міс Істлейк! О, міс Істлейк, ми так давно вас не бачили, і ось ви... о, який прекрасний сюрприз!»

— Невже це ти, Джейку, — впізнала вона й притисла його лису голову собі до грудей, між яких та відразу стала схожою на велике яйце. — Красивий, як Богарт!²⁸⁰

Помітила мене й... підморгнула. Я відповів їй тим же, але мені важко було утримувати в себе на обличчі радісний вираз. Попри посмішку, вона виглядала змарнілою, дуже втомленою.

Я підняв очі на Ваермена і він ледь помітно знизав плечима.

— *Вона наполягала,* — сказав він. Джек кивнув, підтверджуючи.

Тим часом Розенблат рився у себе в кишенях. Нарешті він дістав таку зашмаровану коробку сірників, що вона, певне, колись без паспорта потрапила до Сполучених Штатів ще через острів Еліс²⁸¹.

— А я гадала, паління тепер заборонене у всіх публічних місцях, — сказала Елізабет.

Розенблат знизав плечима. Шия йому почервоніла. Я боявся, що в нього ось-ось може вибухнути голова. Врешті він спромігся вигукнути: «К чорту правила, міс Істлейк!»

— БРАВИССІМО! — сміючись і скидаючи руки під стелю, заволатала Мері, на що зал відгукнувся новими аплодисментами. Аплодисменти подужчали, коли Розенблату вдалося запалити древнього сірника і він підставив вогонь під цигарку, мундштук якої вже стирчав у Елізабет в губах.

— Хто ж вона насправді, тату? — стиха спитала мене Ілса. — Я маю на увазі, крім того, що вона старенька леді, котра живе в тій садибі.

— Судячи з повідомлень, свого часу вона була центральною фігурою в мистецькому житті Сарасоти, — відповів я їй.

— Я не розумію, яким чином це надає їй право забруднювати *наші* легені її тютюновим димом, — промовила Лінні, і на її чоло повернулася вертикальна зморшка.

— О, *chérie**, кінець кінцем, є бари, де...

— Там — це не тут, — обірвала вона його і вертикальна лінія на її лобі поглибилася, а я собі подумав: «Рік, хоч ти й француз, але ти ще багато чого визнаєш нового про жінок від ось цієї американки».

Аліса Окойн щось прошепотіла Даріо і той видобув в себе з кишені жерстяну коробочку Altoids²⁸², висипав пігулки собі в долоню й віддав жерстянку Алісі. Аліса передала її Елізабет, та подякувала і почала струшувати попіл туди.

Пам дивилася на все це не відриваючи очей, відтак обернулася до мене й спитала:

— А що вона думає про твої картини?

— Невідомо, — відповів я, — вона їх поки що не бачила.

— Едгаре, ти познайомиш мене зі своєю родиною? — озвалася до мене Елізабет.

Я представив їй всіх, почавши з Пам і закінчивши Ріком. Едгар з Джеком також потисли їм руки.

— Після всіх тих наших телефонних розмов тепер мені приємно бачити вас наживо, — звернувся Ваермен до Пам.

* Мила (фр.).

— Навзаєм, — відповіла вона, міряючи його поглядом; побачене їй напевне сподобалося, про це свідчила її посмішка, щира посмішка, та, коли світиться все її обличчя. — А все ж таки, ми це зробили. Як він не впирався, а ми досягли мети.

— Молода пані, мистецтво нелегка штука, — промовила Елізабет.

Пам перевела погляд на неї, зберігаючи у себе на обличчі ту ж щирю посмішку, в яку я колись був закохався.

— Аби ви знали, як давно мене ніхто не називав молодою пані.

— Авжеж, для мене ви виглядаєте вельми молодою й красивою, — сказала Елізабет... Невже це та сама жінка, котра ще тиждень тому, бовваном сидючи у своєму кріслі-візочку, була спроможна лиш на безглузде мурмотіння? Зараз у це важко було повірити. Бачачи її втомлений вигляд, у це неможливо було повірити. — Хоча й не такою юною, як ваші дочки. Дівчатка, ваш батько дуже талановита особистість — у всіх сенсах.

— Ми ним пишаємося, — відповіла Мелінда, посмикуючи своє намисто.

Елізабет подарувала їй посмішку й обернулася до мене.

— Я хотіла б подивитися роботи і скласти власне враження. Ти покажеш мені їх, Едгаре?

— З радістю.

Я був готовий це зробити, але все одно диявольськи нервував. В глибині душі я боявся почути її опінію. Я боявся того, що вона може подивитися, покивати й видати вердикт з тією прямою, право на яку надавав її поважний вік: *«Легко... колористично... не без енергії... але, либонь, не більше того. Зрештою»*.

Ваермен вхопився за руків'я її візка, але вона похитала головою.

— Ні, Ваермене, тепер Едгар мене повезе. Хай він мене *ескортує*, — вона витягла напівдокурену сигарету з мундштука, при цім її покручені пальці працювали з дивовижною спритністю, і загасила її об денце жерстяної коробочки. — А юна леді таки має рацію, гадаю, досить з нас цього смороду.

У Мелінди вистачило стиду зашарітися. Елізабет віддала жерстянку Розенблатові, той, посміхнувшись, взяв її з поклоном. З того моменту мене не покидає думка — я знаю, це гидко,

але тим не менш не перестаю загадуватися — чи докурила б вона тоді до кінця, аби знала, що це її остання цигарка?

VI

Навіть ті, хто в житті нічого не чули про дочку Джона Істлейка, автоматично второпали, що між ними з'явилася Персона, і хвиля, що була прилинула до передпокою на звук схвильованого вигуку Мері, тепер попливла у зворотньому напрямку, в той час як я покотив візок у бічну залу, де висіли більшість моїх робіт на тему «Захід з...». Ліворуч від мене йшли Пам з Ваєрменом, Ілса і Джек — праворуч. Ілса підштовхувала зі свого боку руків'я візка, корегуючи його курс. Позаду нас йшли Мелінда з Ріком, а за ними Камен, Том Райлі і Бозі. Ну а вже за цим тріо, здавалося, сунули всі, хто перебував у галереї.

Я не був певен, чи ми проїдемо між тимчасовою барною стійкою і стіною, але, здавалося, місця вистачить. Я вже почав штовхати візок у цей вузький прохід, радий вже тому, що принаймні більшість натовпу залишиться далеко позаду, аж тут Елізабет раптом вигукнула: «*Стоп!*»

Я вмент зупинився:

— Елізабет, з вами все нормально?

— Хвилиночку, золотко, помовч.

Ми застигли там, роздивляючись картини на стіні. За якийсь час вона зітхнула й промовила:

— Ваєрмене, в тебе є серветка?

Той витяг з кишені хусточку, розгорнув і передав їй.

— Підійди сюди, Едгаре, — позвала вона. — Стань так, щоб я могла тебе бачити.

Бармен обхопив руками стійку й тримав, щоб та не перекинулася, поки я протискався між його баром і візком.

— Ти зможеш стати на коліна, щоб нам дивитися очі в очі?

Я зміг. Мої Великі Пляжні Прогулянки почали сплачувати мені дивіденди. В одній руці вона стискала свій позолочений мундштук — це виглядало якось по-дурному й водночас маєстатично — а в іншій Ваєрменову хусточку. Очі в неї зволожилися.

— Ти пам'ятаєш, як читав мені вірші, бо Ваермен не міг цього робити? Ти це пам'ятаєш?

— Так, мем.

Звісно, що я це пам'ятав. Солодкі то були інтерлюдії.

— Якщо я скажу тобі «Говори, пам'ять»²⁸³, ти подумаєш про того чоловіка, я не пригадую, як його ім'я, це той, що написав «Лоліту», хіба не так?

Я не мав зеленого поняття, про кого вона каже, але кивнув.

— Але крім того існує також вірш. Я не пам'ятаю, хто його автор, але він починається словами: «Говори, пам'ять, що не зможу я забути смак троянд, і шурхіт попелу під вітром, що зможу знов на смак колись відчутти я зелену чашу моря». Тебе хвилюють ці слова? Так, я бачу, що хвилюють.

Рука, що тримала мундштук, розкрилася. Ця рука ніжно погладила мене по голові. Тоді мені майнуло (і з тих пір ця думка раз у раз в мені зринає), що, можливо, всі мої потуги вижити і повернути собі людську подобу отримали винагородження у вигляді доторку руки тієї старої жінки. Благенька гладкість долоні. Сила покручених пальців.

— Едгаре, мистецтво — це пам'ять. Нема простішого означення. Чим ясніша пам'ять, тим краще мистецтво. Чистіше. Ці картини — вони розбивають мені серце, і знову складають його до купи. Я така рада, що їх намальовано у Лососевій мизі. Незважаючи ні на що. — Вона підняла ту руку, якою мене була погладила. — Скажи мені, як ти назвав оцю?

— «Захід з софорою».

— А ці... як? «Захід з мушлею», номери від 1 до 4?

— Ну, по правді, — усміхнувся я, — їх було цілих шістнадцять, якщо рахувати етюди кольоровими олівцями. Деякі з них висять там, у залі. А тут найкращі, на мій смак, з олійних полотен. Я розумію, це сюрреалізм, але...

— Це не сюрреалістичні речі, вони класичні. Будь-якому йолопу це легко зрозуміти. Вони мають в собі всі елементи: землю, повітря, воду, вогонь.

Ваермен показав мені беззвучно губами: «*He перевтомлюй її!*»

— Давайте, я проведу вас по всіх залах, а потім ми вип'ємо чогось освіжаючого? — запропонував я їй, поглянувши на Ваер-

мена, котрий тепер показував мені пальцями «о'кей». — Хоч тут і працює кондиціонер, але все одно задушно.

— Добре, — погодилась вона. — Я *трішечки* втомилася. Але ось що ще, Едгаре.

— Я слухаю?

— Картини з кораблем залиш наостанок. Уже після них мені треба буде *випити*. Можливо, в кабінеті. Трішечки, але чогось міцнішого за кока-колу.

— Всі ваші бажання, — відповів я і знову проліз на своє місце позаду її візка.

— Десять хвилин, — прошепотів мені прямо у вухо Ваермен. — Не більше. Якщо вийде, я хочу її відвезти звідси до того, як тут з'явиться Джин Гедлок. Він обдрищеться, якщо її тут побачить. І, сам знаєш, на кого він почне кидатися своїми гімнами.

— Десять, — пообіцяв я їй повіз Елізабет дивитися картини, що висіли у фуршетній залі. Натовп так і слідував за нами. Мері Айр почала робити нотатки. Ілса вчепилася мені під ручку і посміхалася мені. Я посміхався їй, але знову почувався в тім стані не-зовсім-реальності. Стані, з якого так легко в будь-яку мить провалитися в кошмар.

Елізабет схвально покивала біля роботи «Я бачу Місяць» і серії картин «Думський шлях», але від того, як вона простягла руки, ніби хотіла обійняти «Троянди ростуть з мушель», мені мурашки побігли тілом. Вона опустила руки й оглянулася на мене.

— Це сутність Думи. Тут сказано про те, чому всі, хто там достатньо пожив, ніколи не можуть покинути острів назавжди. Навіть коли розум заводить їхні тіла десь далеко звідти, серця їх залишаються там. — Вона знову подивилася на картину й кивнула. — «Троянди ростуть з мушель», саме так. Точно.

— Дякую вам, Елізабет.

— Ні, Едгаре, це я *тобі* дякую.

Я кинув погляд на Ваермена і побачив, що він балакає з тим, іншим юристом, з мого іншого життя. Вони, здавалося, чудово порозумілися між собою. Залишалось лише сподіватися, що Ваермен ненароком не звернеться до нього — Бозі. Відтак я зно-

ву обернувся до Елізабет. Вона витирала собі очі, не відриваючи погляду від тієї ж картини.

— Я закохалася в неї, — сказала вона. — Але треба рушати далі.

Подивившись увесь мій живопис і етюди у фуршетній залі, вона промовила ніби сама до себе:

— Звичайно, я знала, що колись хтось з'явиться. Але я ніколи не могла подумати, що цей хтось зможе створити роботи аж такої потужності й ніжності.

Мене торкнув за плече Джек, нахилився мені до вуха й прошепотів:

— У галерею явився доктор Гедлок. Ваермен просить вас рухатися якомога швидше.

Центральна зала, де висіли картини серії «Дівчина і Корабель», лежала по дорозі до галерейного офісу, там Елізабет могла випити, і візок звідти легше буде викотити надвір, прямо через технічний вхід. Але мені було моторошно везти її повз «корабельну» серію, і не критики від неї я тепер боявся.

— Поїхали, — наказала вона, клацнувши своїм аметистовим перстеником об поруччя візка. — Давай їх роздивимося. Тільки не поспішай.

— Гаразд, — відповів я, штовхаючи її в напрямку центрального приміщення.

— Едді, ти нормально себе почуваш? — спитала мене Пам.

— Чудово, — відповів я.

— Мені так не здається. Що з тобою?

Я тільки похитав головою. Ми вже були в головній залі. Картини висіли приблизно на висоті шість футів, стіна проти них, обтягнута шорсткою коричневою мішковиною, була порожня — якщо не рахувати «Ваермена, котрий дивиться на захід». Я повільно штовхав візок. Коліщатка котилися беззвучно блідо-голубим килимом. Мурмотіння натовпу позаду нас чи то припинилося, чи то мої вуха його відфільтровували. Мені здалося, що я бачу ці картини вперше, вони виглядали кадрами, що їх вибракували з якоїсь кіноплівки. Кожний кадр був трішки чіткішим, трішечки більш у фокусі, але всі по суті залишалися однаковими, завжди той самий корабель, побачений мною уві сні. Завжди вечірня зоря, і захід завжди у відблисках з-під

титанічного ковадла, що обарвлюють кров'ю воду і вражають небеса. Корабель — це трищогловий мертвяк, що приплив з якоїсь чумної трупарні. Вітрила — шмаття. Палуба порожня. Якимсь жахом віє від кожної незграбної лінії, і неможливо зрозуміти чому, але боїшся за самотню дівчину у човні, за дівчинку, котра з'являється перший раз у картатій сукенці, за маленьку дівчинку, котра пливе по винно-червоній Затоці.

У цій, першій, версії згубне судно з'являлося під таким кутом, що неможливо було розібрати його назву. На картині «*Дівчина і Корабель № 2*» його розвернуло краще, але мала дівчинка (з тим самим фальшивим рудим волоссям, але тепер в крапчастому платтячку Реби) затуляла назву, залишивши на виду тільки літеру П. На картині № 3 назва збільшилася до ПЕР, а замість Реби, в дівчинці, навіть зі спини, вгадувалася Ілса. В човні лежав гарпунний пістоль Джона Істлейка.

Якщо Елізабет його і впізнала, виду вона не подала. Я пхав її повільно вперед, а корабель виростав і наближався, його чорні щогли стирчали, мов пальці, його вітрила висіли, мов мертва плоть. Пекельне небо просвічувало крізь діри в парусині. Тепер його ім'я на корпусі читалося як ПЕРСЕ. Там мусило бути більше літер — там було для них місце — але якщо навіть так, вони ховалися в тіні. На картині «*Дівчина і Корабель № 6*» (тепер судно нависало над човном) маленька дівчинка була одягнена у щось на кшталт синьої майки з жовтим викотом. Волосся тут у неї було ближче до оранжевого кольору. Це була єдина дівчина в човні, особи якої я не міг розпізнати. Можливо, це була Ілса, як і на інших... але я не мав впевненості. На цій картині вперше на воді з'явилося кілька трояндових пелюсток (плюс самотній жовто-зелений тенісний м'ячик з видимими на ньому літерами DUNL), а на палубі безладне скопище мотлоху: високе дзеркало (відбиток зорі плавав у ньому, як кров), дитячий коник-гойдалка, моряцький рундук, купа взуття. Ці ж речі були на картинах № 7 і № 8, але додалося й кілька нових: поставлений під фок-щоглу дівчачий велосипед, купа автопокришок на кормі, великий пісочний годинник посередині судна. В ньому теж віддзеркалювалося сонце і тому він здавався наповненим не піском, а кров'ю. На останній картині з'явилося

ще більше трояндових пелюсток між човном і ПЕРСЕ. І тенісних м'ячиків також, їх тепер там плавало штук шість. А на шиї у коника-гойдалки з'явився вінок з квітів. Я ледь не відчував їхній сморід у застиглому повітрі.

— *Господи-Боже*, — прошепотіла Елізабет, — як вона посиленішала.

Весь колір з її обличчя щез. Вона вже не виглядала на вісімдесят п'ять, вона тепер виглядала на двісті.

— *Хто?* — хотів я її спитати, але звука не вийшло.

— Мем... міс Істлейк... не варто вам так перейматися, — сказала Пам.

У мене нарешті прорізався голос:

— Хтось, принесіть їй води, будь ласка.

— Тату, я зараз принесу, — озвалася Ілса.

Елізабет невідривно дивилася на «*Дівчину і Корабель № 8*».

— Ти багато впізнав отого... отих сувенірів? — спитала вона.

— Я? Ні... моя уява... — на цім я замовк, дівчина у човні на полотні № 8 не була сувеніром, бо вона була Ілсою. В зеленій сукні з перехрещеними на оголеній спині бретельками вона видавалася недоречно сексуальною для маленької дівчинки, але тепер я знав чому: цю сукню Ілса нещодавно собі замовила за поштовим каталогом, а Ілса вже не була маленькою дівчинкою. Натомість, тенісні м'ячі залишалися для мене загадкою, а дзеркало й автопокришки не означали нічого. І я не мав певності, що притулений до щогли велосипед був належав Тіні Гарібальді, хоча боявся, що так воно й є... а в глибині серця точно знав, що так воно й є.

Жахливо холодні пальці Елізабет зімкнулися на моїм зап'ясті:

— На цій останній нема кульки.

— Я не розумію, що ви...

Вона вчепилася в мене ще міцніше.

— Ти *розумієш*. Ти *чудово розумієш*, про що я кажу. Виставка розпродана, чи ти, Едгаре, вважаєш, ніби я сліпа? Кулька є на рамах всіх картин, які ми вже подивилися, включно з № 6, де в човні зображена моя сестра Аді, — а на ось цій картині кульки нема!

Я оглянувся на картину № 6, де дівчина в човні мала оранжеве волосся.

— Це ваша сестра?

Вона не звернула уваги на моє запитання. Гадаю, вона його навіть не почула. Її увага цілком була прикута до картини «Дівчина і Корабель № 8».

— Що ти збираєшся з нею робити? Забрати її назад? Ти збираєшся знову її привезти на Думу?

Голос її дзвенів посеред галерейної тиші.

— Мем... міс Істлейк... вам ні в якому разі не варто так збуджуватися, — повторила Пам.

На драглистому обличчі Елізабет спалахнули вогнем її очі. Вона втопила свої нігті в моє кістляве зап'ястя.

— А далі що? Поставиш її поряд з тією, яку вже розпочав?

— Я не розпочинав нової картини...

Чи, може, розпочинав? Пам'ять знову грала зі мною в піжмурки, як завжди в стресові моменти. Аби хтось зараз зажадав почути від мене ім'я бойфренда моєї старшої дочки, я, певне, сказав би, що цього француза звать Рене. Як Маґріта²⁸⁴. Гаразд, мара перемогла, по графіку у мене зараз кошмар.

— Ту картину, де човен порожній?

Я не встиг промовити цих слів, крізь натовп прорвався Джин Гедлок, а слідом за ним Ваєрмен, слідом за котрим Ілса зі склянкою води в руці.

— Елізабет, нам треба йти звідси.

Він хотів взяти її за руку, вона відмахнулася. Наступним помахом вона вибила у Ілси пропонувану їй склянку з водою, та відлетіла геть і, вдарившись об порожню стіну, розсипалась на друзки. Хтось скрикнув, а якась жінка, як не дивно, захихотіла.

— Ти бачиш коника-гойдалку, Едгаре? — вона простягнула руку, та жахливо тремтіла. Нігті в неї були помальовані коралово-рожевим лаком, певне, Анна-Марія постаралась. — Ця гойдалка належала моїм сестрам, Тесі й Лорі. Вони її любили. Вони таскали цю чортівню за собою повсюди. Вона залишилась стояти біля Рампопо — так вони називали свій ляльковий театр на бічній галявині — коли вони потонули. Мій батько не міг на неї дивитися. Він кинув її у воду під час заупокійної служби. Разом з вінком, зрозуміло. Отим, що висить на шії коника-гойдалки.

Запала тиша, порушувана тільки скреготом її хрипкого дихання. Забула про свої нотатки Мері Айр, вона стояла з широко розплющеними очима, тримаючи блокнота в повислій уздовж стегна руці. Іншою рукою вона прикривала собі рота. Відтак Ваермен вказав на двері, хитро замасковані коричневою шорсткою мішковиною. Гедлок кивнув. І раптом поряд опинився Джек, і саме Джек став тут головним, і він промовив, вхопившись за руків'я її візка:

— Ми миттю виберемося звідси, міс Істлейк. Не хвилюйтеся.

— *Поглянь на кільватерну смугу!* — заволатала до мене Елізабет, назавжди зникаючи з очей публіки. — *Заради Бога, хіба ти не бачиш, що ти намалював?*

Я подивився на картину. І вся моя родина подивилась.

— Там нічого нема, — сказала Мелінда і підозріливо поглянула на двері, за якими щойно зник Джек з Елізабет. — Вона чокнута, чи як?

Ілса витяглася навщпиньки, щоб краще роздивитися.

— Тагу, — промовила вона нерішуче. — А там, у воді, то хіба не обличчя?

— Ні, — відповів я рішуче, сам дивуючись, як впевнено звучить мій голос. — Ти побачила порожню ідею, яку вона вклала тобі в голову. Ви дозволите мені на хвилинку?

— Звичайно, — відповіла Пам.

— Едгаре, ти не проти, якщо я тебе супроводжуватиму? — спитав Камен своїм густим басом.

Я посміхнувся. Легкість, з якою я спромігся на посмішку, мене теж здивувала.

Схоже, що шоківий стан має свої переваги.

— Дякую, гадаю, не варто. З нею її лікар.

Я поспішив до дверей офісу, ледь утримуючись, щоб не обернутися. Мелінда не побачила, а Ілса — таки так. Я гадав, що не так вже й багато людей змогли б їх помітити, навіть якби їм туди ткнули пальцем... та й тоді більшість з них вирішили б, що це або випадковість, або незначний артистичний трюк.

Усі ті обличчя.

Жахливо перекривлені обличчя потопельників у призахідній кільватерній смугі корабля. Там безсумнівно присутні Тесі

й Лора, але є й інші, нижче них, там, де колір з червоного робиться зеленим, а з зеленого чорним. Там мусить бути також рудоволоса дівчина у старомодному суцільному купальнику: Адріана — найстарша сестра Елізабет.

VII

Ваєрмен напував її з бокалу чимось схожим на шампанське, а поряд з ним, буквально заламуючи руки, сюсюкав Розенблат. Кабінет здавався напханим людьми. Тут вже було задушливіше, ніж у галереї, а ставало ще гірше.

— Я прошу всіх вийти геть! — оголосив Гедлок. — Усіх, окрім Ваєрмена! Зараз же! Сю ж мить!

Елізабет відштовхнула бокал тильним боком руки:

— Едгар, — промовила вона хрипко, — Едгар залишається.

— Ні, Едгар піде разом з усіма, — заперечив Гедлок. — Ви вже й так достатньо з...

Вона вхопила його руку й стисла. Либонь доволі сильно, бо аж очі в Гедлока розширилися.

— Залишитись, — промовила вона пошепки, але владно.

Люди почали виходити з кабінету. Я почув, як Даріо повідомив тим, хто скупчилися за дверима, що все чудово, що у міс Істлейк трапилося легке запаморочення, але тепер з нею її лікар, і вона в порядку. До дверей рушив Джек, але Елізабет позвала його.

— Юначе! — Він обернувся. — Не забувай, — нагадала вона йому про щось.

Він посміхнувся і віддав їй салют:

— Ні, мем, я не забуду.

— Я мусила б доручити тобі в першу чергу, — промовила вона, а коли Джек вийшов, додала стиха: — Він славний хлопець.

— Доручити йому що? — спитав Ваєрмен.

— Пошукати на горіщі один такий собі пікніковий кошик, — відповіла вона. — Той, що його на фотографії, яка висить на сходовому майданчику, тримає Няня Мельда.

Вона з докором подивилася на мене.

— Перепрошую, — зашарівся я, — пригадую, ви мені про нього говорили, але я... я тоді просто про все забув і тільки малював, отож...

— Я тебе не винувачу, — блимнула вона глибоко запалими очима. — Я могла б зразу зрозуміти. Це її сила. Та сама сила, що перш за все привела тебе сюди. — Вона поглянула на Ваєрмена. — І тебе також.

— Елізабет, ну досить вже, — озвався доктор Гедлок. — Я хочу відвезти вас до шпиталю й зробити деякі аналізи. Вам треба полежати під крапельницею, трохи відпочити...

— Дуже скоро я отримаю той відпочинок, на який давно заслужила, — широко усміхнулася вона йому, відкривши ряд жахливих зубних протезів, а відтак знов обернулася до мене й проказала: — Лизь-бризь, як водою вмило. Для неї це всього лиш гра. А нам наше горе. Зараз вона прокинулася. Едгаре, вона прокинулася! — торкнулася Елізабет мої руки своїми крижаними пальцями.

— Хто? Елізабет, хто прокинувся? Персе?

Її відкинуло назад у кріслі-візку. Так, ніби крізь її тіло пропустили високовольтний заряд. Її пальці задерев'яніли в мене на руці. Її коралові нігті уп'ялися мені в шкіру, залишаючи на ній квартет червоних півмісяців. Рот її відкрився, цього разу продемонструвавши зуби не в посмішці, а в гримасі. Голова відкинулася назад і я почув, як в ній щось хруснуло.

— *Тримай візок, бо перекинеться!* — проревів Ваєрмен, але я не встиг. У мене була лише одна рука, та й в ту вчепилася Елізабет, вона просто прикипіла до неї.

Гедлок встиг ухопитися за одне задне руків'я візка, тож той не перекинувся навзнік, але пішов юзом і вдарився об стіл Джімі Йошида. Елізабет тепер корчилась у страшних судорогах, її кидало у кріслі вперед-назад, мов ляльку. З голови їй сповз серпанок і, зблиснувши в флуоресцентному верхньому світлі, відлетів геть. Ноги її смикалися, і з одної ступні зіскочив її пурпурний черевичок. *«Янголи хочуть взувати мої червоні черевички»*²⁸⁵, — подумав я і раптом, ніби ця фраза підсумувала все, з рота і з носа Елізабет ринула кров.

— *Тримайте її!* — закричав Гедлок, і Ваермен кинувся через поруччя крісла.

«*Це вона зробила, — майнула холодна думка. — Та Персе. Хто б вона не була.*»

— Я її тримаю! — сказав Ваермен. — Док, телефонуйте 911, ради Христа, дзвоніть скоріше!

Гедлок поспішив навкруг столу, підняв слухавку, набрав номер, послушав.

— Блядство! Той самий гудок!

— Для виходу в зовнішню мережу треба спочатку набрати 9. — Я вихопив у нього слухавку і, утримуючи її біля вуха плечем, набрав номер. А коли спокійний жіночий голос спитав мене, в чім полягає причина екстреного виклику, я зміг все пояснити. Тільки адресу пригадати не зміг. Я забув навіть назву галереї. Вручив телефон Гедлоку і пішов навкруг столу до Ваермена.

— Господи Ісусе, — промовив він. — Я знав, що не треба її сюди везти, я це знав... але вона так вперто *наполягала*.

— Вона в безпам'ятстві? — я дивився на грузле тіло, очі її були розплющені, але безглуздо націлені в якусь точку в дальнім кутку кімнати. — Елізабет?

Ніякої реакції.

— Це був інсульт? — спитав Ваермен. — Ніколи не уявляв, що при цім бувають такі *жорстокі* корчі.

— Це не інсульт. Щось змусило її замовчати. Їжджай з нею до шпиталю...

— Звісно, я поїду...

— І *слухай*, чи не скаже вона чогось іще.

Обернувся Гедлок.

— У шпиталі її готові прийняти. За хвилину тут буде швидка. — Він важким поглядом втупився у Ваермена. — Ну й хай, усе на краще.

— На краще? — перепитав Ваермен. — Що означає це ваше «на краще»?

— Воно означає, що якщо це мусило трапитися, — пояснив Гедлок. — То де б ви думали, вона *хотіла* би, щоб це трапилося? Вдома у постелі, чи в якійсь з галерей, з котрими пов'язано так багато найщасливіших днів і вечорів її життя?

Ваермен глибоко, спазматично вдихнув, відтак видихнув, кивнув й укліяк поруч з Елізабет, пестячи пальцями її волосся. Обличчя її взялося хаотичними червоними плямами, як трапляється при важкій алергічній реакції.

Гедлок нахилився й відвів їй голову назад, намагаючись полегшити їй жахливе спазматичне дихання. Невдовзі почувлися трелі під'їжджаючої швидкої.

VIII

Вернісаж тягнувся далі і я продовжував виконувати свою роль, бо ж Даріо, Джимі й Аліса доклали стільки зусиль до його організації, але головним чином заради Елізабет. Я гадав, вона б цьому зраділа. Тому, що сама якось називала це моєю миттю на осонні.

Проте на святкову вечерю після вернісажу я не пішов. Побачився й відправив Пам з дівчатками, Каменом, Кеті та іншими гостями з Міннеаполісу. Дивлячись услід машинам, якими вони від'їжджали, я второпав, що не домовився, щоб хтось мене самого підкинув до шпиталю. Поки я, стоячи перед дверима, міркував, чи бува не затрималася в галереї Аліса Окойн, поряд зі мною загальмував пошарпаний старий мерседес і з боку його пасажирського сидіння опустилося скло.

— Сідайте, — позвала мене Мері Айр, — якщо збираєтеся до Меморіального шпиталю, я вас підвезу. — Помітивши, що я вагаюсь, вона криво усміхнулася. — Можете бути певні, Мері сьогодні випила зовсім мало, та й узагалі, після десятої вечора інтенсивність дорожнього руху в Сарасоті падає ледь не до нуля — вся стареча допиває свої віскі й прозаки і вмощується дивитися Біла О'Рейлі²⁸⁶ по ТiBo.

Я ступив в машину. Грюкнув дверцятами, і на якусь жахливу мить мені здалося, що я опускаюся у порожнечу і зараз гепнусь сракою прямо на тротуар Палм-авеню. Та врешті всівся на сидіння.

— Послухайте, Едгаре, — промовила Мері Айр, — я все ще можу вас називати Едгаром?

— Звичайно.

Вона кивнула.

— Чудово. Я не дуже чітко собі пригадую, на якому рівні стосунків ми тоді розпрощалися. Іноді, коли я вип'ю забагато... — Вона знизала своїми худенькими плечима.

— Ми попрощалися чудово, — запевнив я.

— Добре. А з Елізабет... там щось погане, так?

Я похитав головою, не наважуючись збрехати словами. Як і обіцялося, вулиці були майже порожніми. А тротуари абсолютно.

— Вони з Джейком Розенблатом колись були дуже близькими. Серйозно близькими.

— А що трапилось?

Мері знизала плечима.

— Напевне не скажу. А якщо вам залежить на моїх припущеннях, то можу сказати, що кінець-кінцем вона надто звикла сама собі бути хазяйкою, а не чиеюсь коханкою. Звісно, окрім тимчасових ситуацій. Але Джейк так і не зумів до цього звикнути.

Я згадав, як він витукнув: «*К чорту правила, міс Істлейк!*», і зачудувався, як він міг до неї звертатися в ліжку? Певна річ, що не міс Істлейк. Печальна й нікчемна загадка.

— Можливо, все пішло на краще, — сказала Мері, — вона виглядала безнадійною. Едгаре, якби ви знали її в її кращі часи, ви б тоді знали й те, що вона була не з тих жінок, котрим сподобалось би являтися в такому вигляді.

— Хотілося б мені знати її в її найкращі часи.

— Я можу чимось допомогти вашій родині?

— Ні, — відповів я. — У них зараз вечеря в компанії Даріо й Джимі й цілого штату Мінесота. Я пізніше приєднаюся до них, якщо встигну, можливо, на десерт, а якщо ні, то в мене замовлено номер в Ріці, де вони зупинилися. Тоді я з ними побачуся вранці.

— Це чудово. Вони самі чудові. І з розумінням до вас.

Дійсно, Пам ставилася зараз до мене з більшим розумінням, ніж до розлучення. Звісно, тепер я не заводив колотнечі з нею там, а малював собі тут. І не намагався прохромити її нотиком для квасла.

— Я, Едгаре, збираюся розхвалити вашу виставку до небес. Навряд чи цього вечора це для вас щось важить, та пізніше, вірогідно, піде на користь. Ваш живопис просто екстраординарний.

— Дякую.

У темряві попереду замерехтіли ліхтарі шпиталю. Прямо поряд містився ресторан Waffle House²⁸⁷. Гарне сусідство для кардіологічного відділення.

— Передайте мої найкращі побажання Ліббі, якщо вона в стані щось сприймати.

— Авжеж.

— У мене також є дещо спеціально для вас. Візьміть там, у відділенні для рукавичок. Коричневий конверт. Я думала використати це як наживку для наступного інтерв'ю, та нехай йому чорт.

Я не одразу впорався з замком на сейфіку старого автомобіля, та врешті ляда відкинулася, мов щелепа в трупа. В глибині виднілося багато цікавого мотлоху — якийсь геолог, певне, міг би простежити там поклади ледь не до 1965 року — але найближче лежав надписаний моїм ім'ям конверт.

Зупинившись перед шпиталем під написом 5 ХВИЛИН НА ВИСАДКУ\ПОСАДКУ І ВІД'ЇДЖАЙ, Мері сказала:

— Приготуйтеся до сюрпризів. Я їх отримала доволі. Моя подружка, стара газетна редакторка, постаралася й відшукала ці матеріали — вона старша за Ліббі, але ще цілком адекватна.

Я відкрив клапан на конверті і витяг два аркуші, на яких було відксерено якусь древню статтю.

— Це стаття з «Daily Echo», газети, що виходила у Порт Шарлот²⁸⁸. Червень 1925 року. Мабуть, це та стаття, яку колись читала моя подружка Агата, а сама я на неї не натрапила лише тому, що ніколи не заглядала так далеко звідси. Та й газета ця зійшла на пси й закрилася ще у 1931-му.

Вуличний ліхтар, під яким вона припаркувалася, не давав достатньо світла для читання дрібного шрифту, але проглянути заголовки й фотографії я міг. Вдивлявся я в них довго.

— Це вам щось дає? — спитала вона.

— Так, хоча я поки що не розумію, що саме.

— А як зрозумієте, мені дасте знати?

— Гаразд, — пообіцяв я. — Проте Мері, повірте мені... за цим лежить така історія, яку вам навряд чи вдасться десь надрукувати. Дякую, що підвезли. А ще прийміть подяку за те, що відвідали мою виставку.

— Приймаю із задоволенням. Не забудьте передати Ліббі мої найкращі побажання.

— Передам.

Але нічого я не передав. Я вже бачив Елізабет Істлейк останній раз.

ІХ

Чергова медсестра реанімаційного відділення сказала мені, що Елізабет на операції. Я спитав її, що їй оперують, але вона толком не знала. Я озирнув почекальню.

— Якщо вам потрібен містер Ваермен, — сказала медичка, — то він, здається, пішов до кафетерію випити кави. Це на четвертому поверсі.

— Дякую, — я рушив геть, але пригальмував. — А доктор Гедлок бере участь в операції?

— Гадаю, ні, — сказала вона. — Але він спостерігає.

Я знову подякував і рушив на пошуки Ваермена. Знайшов його в дальньому кутку кафе, він сидів перед паперовою чашкою розміром, як гаубична гільза часів Другої світової війни. Якщо не враховувати розсипаних де-не-де медиків і прибиральників та купку членів якоїсь сім'ї з напруженими обличчями, ми з ним там опинилися сам на сам. Більшість стільців стирчало перекинутими на столах, а втомлена на вигляд жінка в червоному віскозному балахоні тягала швабру. Між грудей їй звисав на шворці плеєр.

— *Hola, mi Vato**, — поздоровкався Ваермен і розгублено посміхнувся. Та акуратна зачіска, що була на його голові, коли він з Джеком привіз до галереї Елізабет, тепер розсипалася, волосся пасмами висіло на вухах, темні плями були навкруг його

* Вітаю тебе, друже (*icn.*).

очей. — Чому б тобі не взяти собі кави? На смак вона тут як фабричне лайно, але очі тримати розплющеними допомагає.

— Та ні, дякую. Дозволь мені тільки відсморбнути в тебе. — В кишені штанів я мав три пігулки аспірину. Вилонив їх, вкинув до рота й запив ваерменовою кавою.

Він наморщив носа:

— Гарний спосіб обміну мікробами. Це бридко.

— У мене міцна імунна система. Як там вона?

— Не дуже, — подивився він на мене безпорадно.

— Вона не приходила до тям у машин?. Казала ще що-небудь?

— Казала.

— Що?

З кишені своєї лляної сорочки він дістав запрошення на мій вернісаж з друкованими літерами **ВИД З ДУМИ**. На зворотньому боці запрошення його рукою було надряпано три речення. Слова в них стрибали вгору і вниз — писав на ходу, зрозумів я, — але прочитати їх я зміг.

Стіл тече.

Ви захочете, але не мусите.

Втопіть її знову, щоб спала.

Фрази були лячні, особливо від останньої в мене побігли мурашки по руках.

— Більше нічого? — спитав я.

— Кілька разів вона вимовляла моє ім'я. Вона впізнала мене. І твоє ім'я промовляла, Едгаре.

— Поглянь-но ось на це, — сказав я, штовхаючи до нього через стіл коричневий конверт.

Він спитав, звідки я це взяв, і я йому розповів. Він сказав, що не бачить, яким чином це може нам допомогти, і я знизав плечима. Я пам'ятав, що мені якось сказала Елізабет: «Вода тепер тече швидше. Скоро будуть пороги. Вони вже тут». У мене було відчуття, що це тільки початок закипання води.

Стегно мені трохи попустило, його нічне ниття притишилось до рідких схлипувань. Народна мудрість стверджує, ніби собака — кращий друг людини, але я вибираю аспірин. Я по-

тягнув стілець за собою навкруг столу і, сівши поряд з Ваерменом, прочитав заголовок: **ДИТЯ З ОСТРОВА ДУМА РОЗКІВТЛО ПІСЛЯ ТРАВМИ — ЦЯ ДІВЧИНКА ВУНДЕРКІНД?** Нижче було вміщено фотографію. На ній був знайомий мені чоловік, у знайомому мені купальному костюмі: Джон Істлейк у своїй стрункішій, спортивнішій інкарнації. Він посміхався сам і тримав на руках усміхнену малу дівчинку. То була Елізабет, на вид у тому ж віці, як на сімейному портреті «Тато з донечками», тільки тут вона обома руками тримала обернений до об'єктиву малюнок, і голова в неї була забинтована. На знімку була й інша дівчина — старша сестра Адріана і, авжеж, волосся в неї схоже було на яскраво-руде — але спершу ми з Ваерменом майже не звернули уваги на неї. Як і на Джона Істлейка. Ба навіть на крихітку з перев'язаною бинтом головою.

— Святий Боже, — промовив Ваермен.

Малюнок зображав коня, який дивився через огорожу. На морді в нього безпомилково читалася (не-кінська) посмішка. На передньому плані спиною до глядача стояла маленька дівчина в золотавих кучериках, вона тримала в руках моркву, розміром як дробовик, і тицля її під морду усміхненому коневі. Обабіч них, обрамляючи картину, мов театральні лаштунки, були намальовані пальми. Вгорі летіли пухкі білі хмаринки і сяяло величезне сонце, посилаючи навкруг себе веселі промені.

Картина була дитячою, але те, що її намалювала талановита дитина, було поза всякими сумнівами. В образі коня було стільки *joie de vivre**, його усмішка діяла як кульмінаційна фраза якогось анекдоту. Ви можете замкнути в кімнаті дюжину студентів академії мистецтв, призначити їм завдання намалювати веселого коня і, я поб'юся об заклад, жоден з них і близько не сягне рівня цього малюнка. Тут навіть надвелика морква виглядала не помилкою, а вирощеною на художницьких стероїдах частиною авторського задуму, що підсилювала гумор ситуації.

— Це не анекдот, — промурмотів я, нахилиючись ближче... Ось тільки наближення не допомогло. Картинку спотворювали

* Радощі життя (фр.).

кілька шарів каламуті: фотографія, газетна репродукція фотографії, копія на ксероксі газетної репродукції фотографії... і сам час. Їй було більше вісімдесяти років, якщо я ще пам'ятаю арифметику.

— Що не анекдот? — перепитав Ваермен.

— Те, як збільшено намальовано коня. І моркву. Навіть сонячні промені. Це, Ваермене, маніфест дитячої радості.

— Це містифікація, от що це таке. Нічим іншим це не може бути. Їй тут рочки *два*! Дитина в такому віці ледь відрізняє намальованих схематично чоловічків від мами й тата, а вона, по-твоєму?

— А те, що трапилося з Цукеркою Брауном, було містифікацією? А як щодо кулі, яка стирчала у твоїй голові? Куди вона поділася?

Він мовчав.

Я тицьнув пальцем у слова **ДІВЧИНКА ВУНДЕРКІНД**.

— Дивись, вони навіть правильний термін підібрали. Чи ти вважаєш, аби вона була бідною й чорною, вони б назвали її **ЗАМУРЗАНОЮ МАРАКОЮ**, поставивши це повідомлення десь на передостанній сторінці? Бо я вважаю, що саме так.

— Якби вона була бідною і чорною, вона взагалі ніколи б не мала паперу для малювання. А для початку, їй треба було впасти вниз головою з воза.

— Це якраз те, що трап... — Я обірвав себе, мою увагу знову перехопило мутне фото.

Тепер я роздивлявся старшу сестру. Адріану.

— Що? — спитав Ваермен, і спитав це тоном, в якому чулося — *Ну, що там ще?*

— Її купальник. Тобі він не здається знайомим?

— Я можу бачити тільки його верх. Елізабет тримає картинку так, що перекриває всіх інших.

— А та частина, яку ти бачиш?

Він придивися уважніше:

— Аби я мав лупу.

— Тоді, можливо, видно було б ще гірше.

— О'кей, мучачо, щось цей купальник мені трішечки *нагадує*... хоча цю думку, либонь, якраз ти сам мені нав'яв.

— З усіх картин серії «Дівчина і Корабель» тільки на одній є дівчина в човні, котру я не впізнаю: № 6. Та, що з ясно-рудим волоссям, у синьому суцільному купальнику з жовтою стрічкою навкруг шиї. — Я побарабанив пальцями по мутній фотографії на фотокопії, яку мені подарувала Мері Айр. — Ось ця дівчина. Ось цей купальник. Я впевнений у цьому. І Елізабет так вважала.

— Про що ми тут балакаємо? — спитав Ваєрмен. Він читав текст, масуючи собі скроні. Я поцікавився в нього, чи не болить голова.

— Ні. Просто тут... ні, ну, курва-матінко... — не перестаючи терти пальцями скроні, він підняв на мене вирячені очі. — Чорт забирай, вона випала з запряженої поні бідки — двоколісного візка — і вдарилася головою об камінь, так тут принаймні написано. Очуняла в місцевому лазареті, коли її вже хотіли везти до шпиталю в Сент-Піті. Після того почалися судороги. Ось написано: «Судороги в маленької Елізабет потроху проходять і, схоже, це не завдасть їй шкоди в майбутньому». Тоді-то вона й почала малювати!

— Інцидент приключився, певне, невдовзі після того, як вони сфотографувалися на той сімейний портрет, бо в такому віці діти дуже швидко змінюються, а тут вона точно така ж, як і на тім фото.

Ваєрмен, здавалося, мене не чув.

— Ми всі в одному човні, — промовив він.

Я хотів було спитати, що він має на увазі, та раптом зрозумів, що нема сенсу. Натомість погодився з ним:

— *Si, señor.*

— Вона вдарилася головою. Я вистрелив собі в голову. Тобі розтрощив голову екскаватор.

— Кран.

Він відмахнувся, показуючи, що не вбачає тут різниці. А слідом тією ж рукою вхопив мене за моє єдине зап'ястя. Пальці в нього були холодними.

— В мене є питання, *мучачо*. Чому вона перестала малювати? І чому я ніколи не починав малювати?

— Не можу вгадати, чому вона перестала. Можливо, просто забула — заблокувала собі пам'ять, — а можливо, вона відчайдуш-

но брехала, що не вміє. А щодо тебе, в тебе є інший таланти — емпатія. А на острові Дума твоя емпатія виросла до телепатії.

— Та маячня це все, — відмахнувся він.

Я чекав.

— Ну, ні, — промовив він. — Хай не маячня. Але ж все минулося, нічого з того нема. Хочеш щось скажу, *amigo*?

— Авжеж, кажи.

Він показав великим пальцем собі через плече на тісну сімейну купку в іншому кінці кафетерію. Вони дискутували про щось своє. Тато якраз тряс пальцем перед носом Мама. А може, то була Сестриця.

— Пару місяців тому я міг би сказати тобі, про що вони там торохтять, а зараз все, на що я спроможний, так це на вірогідні здогадки.

— А результат може бути той самий, — сказав я. — Але хіба ти поміняв би свій теперішній стан на той таланти? Бачення очима на випадковій просвітленні розуму?

— Господи, нізащо! — сказав він, а відтак, іронічно, печально, кривувато усміхаючись, обвів очима кафе. — Мені важко повірити навіть у те, що ми зараз з тобою про це балакаємо. Я все ще боюся, що прокинувся і все буде, як було — рядовий Ваермен, рівняйся.

Я подивився йому просто в очі:

— Цього не мусить трапитися.

Х

У *Daily Echo* писалося, що дитя Елізабет (так її й називали впродовж всієї статті) почала розвиватися в артистичному напрямку, щойно її повернули додому. І швидко прогресувала «набираючись вміння і майстерності, як здавалося її здивованому батькові, з кожною годиною». Починала вона з кольорових олівців (знайомо? — спитав Ваермен), а потім перейшла на акварельні фарби, коробку яких зачудований Джон Істлейк привіз їй з Вінісу.

За три місяці після інциденту, проведені переважно в ліжку, вона намалювала буквально сотні акварелей, продукуючи їх з такою швидкістю, що це навіть лякало Джона Істлейка і її

сестер. (Якщо свою думку мала також Няня Мельда, газету вона не цікавила.) Істлейк, за порадою лікаря, намагався трохи пригальмувати дочку, але від того ставало тільки гірше. Починалися капризи, ридання із заламуванням рук, безсоння, напади лихоманки. Дитя Елізабет говорила, що, коли вона не має змоги малювати, «в неї болить голова». А її батько розповідав, що, коли вона малює, тоді «їсть, мов якась конячка, яких вона так любить малювати». Схоже, автору статті, якомусь М. Рікерт-ту, це означення дуже сподобалося. Мені пригадалися мої старі знайомі — випадки ненажерливості.

Я вже втретє проглядав стару статтю, з Ваерменом, котрий сидів з того боку, де в мене мала б бути права рука, якби я її мав, аж тут відчинилися двері і увійшов Джин Гедлок. Він був у тій самій рожевій сорочці і чорній краватці, що й на виставці, тільки розстібнув комір і розслабив вузол краватки. На ньому все ще були зелені хірургічні штани й зелені калоші поверх черевиків. Голова опущена. Коли він її підняв, я побачив обличчя довге й печальне, мов у якогось старого гончака.

— Об одинадцятій дев'ятнадцять, — промовив він. — Шансів не було ніяких.

Ваермен сховав своє лице у себе в долонях.

XI

У Ріц, куди мені аж ніяк не хотілося, я, втомлено накульгуючи, потрапив о чверть на першу ночі. Краще б мені було опинитися в своїй спальні у Великій Ружі. Лежати посередині ліжка, скинувши додолю, як колись, декоративні подушки, нову ляльку, і притискати до грудей Ребу. Лежати й дивитися на обертання вентилятора. Найбільше мені хотілося поринути в сон під мурмотіння мушель під будинком.

Натомість я опинився серед цього холу: надто пишного, повного людей і музики (навіть о цій годині піаніст в кутку грає щось легке на роялі), а найгірше — тут забагато світла. І моя сім'я все ще тут. Я не був на церемоніальній вечері. Я не маю права пропустити церемоніальний сніданок.

Я попросив у клерка свій ключ. Він подав мені його разом з купою листів. Я відкривав їх один по одному. Здебільшого вітання. Послання від Ілси було інакшим: *«Ти в порядку? Якщо я не побачу тебе о 8 ранку, піду тебе шукати. Чесно попереджаю»*.

Останнім в пачці був конверт від Пам. У ньому записка, лише чотири коротких слова: *«Я знаю, вона вмерла»*. Невимовлене теж лежало в конверті. Ключ від її номера.

XII

Через п'ять хвилин я стояв з ключем в руках перед дверима № 847. Я націлівся ключем у шпару, відтак потягнувся рукою до дверного дзвінка, відтак озирнувся в бік ліфтів. Так я простояв там хвилин п'ять чи навіть більше, знічений, не знаючи на що зважитись, і стояв би, можливо, ще довше, якби не почув, що двері ліфту розсуваються, а з-за них лунає веселий п'яний сміх. Я злякався, що зараз з'явиться хтось знайомий — Том або Бозі, або здоровань Ейнджі зі своєї дружиною. Чи навіть Лін з Ріком. Хоча я зарезервував і не весь поверх для моїх гостей, проте зараз в більшості номерів тут жили вони.

Я штрикнув ключем в замок. Ключ був електронний, його навіть повертати не треба було. Прочинилася щілина зеленого світла, сміх наблизився по коридору, і я сковзнув до кімнати.

Для неї я замовляв апартаменти, тож вітальня тут була велика. Перед виставкою тут напевне відбувалася вечірка, бо в кімнаті стояли два сервірувальні столики, на яких купчилися тарілки з залишками тартинок. Я помітив два, ні — три відерця для шампанського. Дві пляшки стирчали денцями вгору, загиблі бійці. Третя виявилася поки що напівживою.

Це знову повернуло мене подумки до Елізабет. Я побачив, як вона сидить біля свого Порцелянового міста, схожа на Кетрин Гелберн у *«Жінці року»*²⁸⁹, і каже: *«Подивись, як я розташувала дітей біля школи! Іди-но, подивись!»*

Біль — найпотужніший двигун любові. Так каже Ваермен. Я проклав собі шлях навкруг стільців, на яких сиділи мої найдорожчі, найкоханіші, сміялися й теревенили і — я цього

певен — виголошували тости за мене, пили за мою роботу, за удачу. Я витяг з відерця з водою останню пляшку шампанського, відсалютував величезному вікну, за яким лежала бухта Сарасота, і промовив: «За вас Елізабет. *Hasta la vista, mi amada*».

— Що означає слово *амада*?

Я обернувся. В дверях спальні стояла Пам. В голубій нічній сорочці, якої я не пам'ятав. З розпущеним волоссям. Таким довгим — аж до плечей — воно в неї не було після тих часів, як Ілса вчилася в молодших класах.

— Це означає: мила, — відповів я. — Це слово я почув від Ваермена. Він був жонатий на мексиканці.

— Був?

— Вона загинула. Хто сказав тобі про Елізабет?

— Юнак, котрий на тебе працює. Я просила його зателефонувати туди, спитати, як там справи. Мені дуже жаль.

Я посміхнувся. Хотів поставити пляшку назад, але не попав у відро. Чорт, я промазав повз столу. Пляшка гепнулася на килим і покотилася. Колись Дочка Хрещеного Батька була дитиною, що демонструвала свій малюнок усміненого коника перед об'єктивом фотографа, котрий, певне, був джазовим фанатом у солом'яному капелюсі з пружинними підв'язками на рукавах. Потім вона була старою жінкою, котра, сидячи в інвалідному візку, виштовхувала з себе рештки свого життя, поки не відірвався від останньої шпильки її серпанок, востаннє зблиснувши у флуоресцентному світлі арт-галерейного офісу. А що було між цими часами? Можливо, воно видається не значнішим за кивок головою чи помах рукою порожньому синьому небу. В кінці усі ми опиняємося розпластаними на підлозі.

Пам простягнула до мене руки. У велике вікно заглядав місяць, у його світлі я побачив троянду, витатуювану на одному з горбочків її грудей. Щось нове, щось інше... але груди були знайомими. Я їх добре знав.

— Іди до мене, — промовила вона.

Я пішов. Зачепив сервірувальний столик болячою ногою і, коротко скрикнувши, зашпортався в останніх двох кроках і падав в її обійми, гадаючи, як гарно ми возз'єднаємося, гепнувшись долі удвох, я поверх неї. Може, мені навіть пощастить зламати

їй пару ребер. Це запросто, після приїзду на острів Дума я набрав двадцять фунтів.

Але вона була міцною жінкою. Я зовсім про це забув. Вона витримала мою вагу, спершу відхилившись на одвірок спальні, а тоді випросталася й обняла мене. Я теж обхопив її рукою і, поклавши підборіддя їй на плече, вдихав її запах.

Ваєрмене! Я прокинулася рано і чудово провела час зі своєю порцеляною!

— Ходімо, Едді, ти втомився. Ходімо в ліжко.

Вона повела мене до спальні. Вікно тут було меншим, місячне світло слабшим, але вікно було прочинено і я чув безугавні зітхання хвиль.

— Ти певна, що...

— Мовчи.

Я певна, що мені казали твоє ім'я, але воно вилетіло мені з голови, тепер багато чого вилітає.

— Я ніколи не мав на меті тебе образити. Мені так жаль...

Вона поклала мені на губи два пальці.

— Мені не потрібні твої вибачення.

Ми сиділи поряд на ліжку в напівтемряві.

— А що тобі потрібно?

Вона дала мені зрозуміти поцілунком. Подих в неї був теплим і пах шампанським. На якийсь час я забув про Елізабет і Ваєрмена, про пікніковий кошик і острів Дума. На якийсь час у світі залишалися тільки вона та я, як в колишні часи. Дворучі часи. Якийсь час після того я спав — поки до кімнати не вповзли перші промені сонця. Втрата пам'яті не завжди є проблемою, іноді, ба навіть часто, — це є вирішенням проблеми.

Як намалювати картину (VIII)

Не втрачайте хоробрості. Не бійтесь рисувати потайних речей. Хто каже, що мистецтво це завжди зефір? Іноді воно — ураган. Проте і в такому випадку вам не варто вагатися чи змінювати курс. Бо якщо ви переконуватимете себе в найбільшій неправді кепського мистецтва — ніби ви тут хазяїн — ви втратите шанс висловити правду. Правда не завжди красива. Іноді правда — одоробло.

Малі кажуть — Це жаба Ліббіт. Жаба з зуубами.

А іноді й дещо гірше. Дещо, як Чарлі в яскраво-синіх бриджах. Або ВОНА.

Ось картинка малої Ліббіт, котра приклала пальця собі до вуст. Ліббіт каже — Шшшшш. Ліббіт каже — Вона почує вас, якщо будете балакати, тому шшшшш. Ліббіт каже — Погані речі можуть трапитися, перекинуті догори дригом балакучі птахи — це тільки перші і найслабші, тому шшшшш. Якщо ви спробуєте втекти, жахливе дещо може вискочити з заростів болотного кипарису і вхопить вас. А у воді біля Тінявого пляжу чатує дещо ще гірше, гірше за одоробло, гірше за Чарлі, котрий так швидко рухається. Там дещо чатує на вас у воді, щоби втопити. Та втоплення — ще не кінець, ні, не кінець, бо далі ще гірше. Тому шшшшш.

Але для правдивого художника правда важливіша за все. Ліббіт Істлейк може наказати мовчати своїм устам, але не своїм пензлям, не своїм олівцям.

Є тільки одна особа, до котрої вона наважується говорити, і тільки єдине місце у всьому Гнізді Чаплі, де Її влада не всесильна. Ліббіт зве туди за собою Няню Мельду. І намагається пояснити їй, що відбувається, як її талант вимагав правди, а правда вислизнула з-під її контролю. Ліббіт намагається пояснити, як малювання цілком заволоділо нею і як вона зненавиділа порцелянову фігурку, котру Тато знайшов разом з рештою скарбу — це маленька порцелянова жінка, котру Ліббіт отримала

як свій законний морський приз. Ліббіт намагається пояснити свої найбільші страхи: якщо не почати щось робити, загибель близнят — не останні тут смерті, їм просто випало стати першими. І смерті не обмежаться островом Дума.

Вона збирається з духом (а як для такої крихітної дитини, вона на диво відчайдушна) і розповідає всю правду, хай там якою вона не виглядає безглуздою. Спершу про те, як вона викликала ураган, але то не її була ідея, то була ідея ТІЄЇ.

Гадаю, Няня Мельда повірила дівчинці. Тому що бачила одоробла? Тому що бачила Чарлі?

Гадаю, вона бачила обох.

Правда виходить назовні, це основа всякого мистецтва. Але світ не обов'язково її помічає.

Няня Мельда каже — Де зараз та твоя нова лялька? Порцелянова лялька?

Ліббіт каже — В моїй спеціальній скарбівниці. У жерстяній коробці, що формою, як серце.

Няня Мельда каже — А як її звать?

Ліббіт каже — Її звать Персе.

Няня Мельда каже — Персі — це хлопчаче ім'я.

А Ліббіт каже — Нічого не можу зробити, її ім'я Персе. Це правда. А ще Ліббіт каже — У Персе є корабель. Він красивий на вигляд, але він не красивий. Він бридкий. Що нам робити, Няню?

Няня Мельда обмірковує почуте, поки вони стоять в єдиному безпечному місці. І, гадаю, вона розуміє, що треба робити. Хай вона й не арт-критик — не те що Мері Айр — але, гадаю, вона розуміє. Хоробрість проявляється не в демонстрації, а в дії. Правду можна знову заховати, якщо вона надто жахлива для показу світу. Таке трапляється. Я певен, таке трапляється безперервно.

Гадаю, кожен художник заслуговує на власний червоний пікніковий кошик.

14 — ЧЕРВОНІЙ КОШИК

I

— Можна до вас присусідитися, містере?

Це з'явилася Ілса. Зелені шорти і ліфчик в тон. Боса, без макіяжу, лице припухле після сну. Волосся зав'язане у хвостик, як колись, коли їй було років одинадцять, щоправда, тільки повнота грудей заважала їй і зараз скидатися на одинадцятирічну.

— Прошу, — відгукнувся я.

Вона примостилася біля мене на кахельному пандусі, що вів до басейну.

Ось тільки я сидів на позначці 5 футів, а вона — 1 фут.

— Рання ти пташка, — промовив я, хоча нічого дивного в цьому не вбачав. Ілса завжди була найневтомнішою з нас.

— Я непокоїлася за тебе. Особливо, коли Джеку подзвонив містер Ваермен і сказав, що та чудова стара леді померла. Нам про це повідомив Джек. Ми були ще на вечері.

— Я знаю.

— Мені так жаль. — Вона поклала голову мені на плече. — Таке трапилося, і якраз в особливий для тебе вечір.

Я обняв її.

— Отож я поспала якихось пару годин і прокинулася, бо вже світило сонце. І кого я побачила тут, у басейні, виглянувши у вікно? Мого батечка власною персоною, сидить сам-один.

— Не спалося більше, от і встав. Добре, хоч не розбудив твою м... — я прикусив язика, побачивши великі круглі очі доньки. — Не варто покладати ілюзій, міс Булочко. Там просто був сеанс утішання.

Не просто утішання там було, але до обговорення зі своєю дочкою того, що там насправді відбулося, я був неготовий. Та й сам з собою, до речі, теж.

Вона поникла, відтак виструнчилася і звисока глянула на мене, в кутиках її рота вже бриніла посмішка.

— Якщо ти на щось сподіваєшся, це твоє право, — сказав я, — але, моя тобі порада, не покладай багато надій. Я завжди залишуся їй близьким другом, просто іноді люди заходять надто далеко, звідки вже не повернутися. Гадаю... та ні, я впевнений, що з нами саме цей випадок.

Вона перевела погляд на застиглу поверхню басейну, посмішка в кутиках її губ зів'яла. Мені важко було бачити її такою, але все на краще.

— Годі вже.

Тепер я отримав право перейти до інших питань. Хай мені це не довподоби, але ж я залишаюся її батьком, а вона в багатьох сенсах залишається ще дитиною. Це означало, що, хоч як мені скрутно одразу на ранок після смерті Елізабет, хоч яка в мене зараз непевна власна ситуація, проте я маю обов'язки і мушу виконувати.

— Іллі, я хочу в тебе про дещо спитати.

— О'кей, звичайно.

— Ти не одягаєш свою обручку, бо боїшся, що матінка, побачивши, здіме бучу... це мені цілком зрозуміло... чи це ти тому, що ви з Карсоном...

— Я обручку відіслала, — промовила вона безбарвним голосом. Потім захихотіла і камінь відкотився в мене з серця. — Але я послала його йому офіційною поштою, ще й застрахувала.

— Отже... все скінчилося?

— Ну... ніколи не кажи ніколи, — вона повільно перебирала ногами у воді. — Карсон не хоче, щоб скінчилося, так він говорить. Я теж не певна, що хочу. Принаймні поки ми все не з'ясували, дивлячись одне одному в очі. Телефон і електронні мейли не годяться для обговорення таких речей. До того ж мені хочеться побачити, чи залишається він привабливим для мене, і якщо так — то як сильно. — Вона глянула скоса, трохи стривожено. — Сподіваюсь, ти цим не пригнічений?

— Ні, золотко.

— Можу я в тебе дещо спитати?

— Так.

— Скільки разів ти пробачав мамі?

Я посміхнувся.

— Впродовж всього нашого спільного життя? Гадаю, разів двісті, або й більше.

— А вона тобі?

— Десь так само.

— А ти коли-небудь... — замовкла. — Ні, я не можу в тебе про це питати.

Відвернувшись, я вступився в басейн, відчуваючи, як щокимені мене спалахнули типовою буржуазною сором'язливістю.

— Оскільки наша розмова відбувається о шостій ранку і поряд нема навіть доглядача басейну, а також, оскільки я, здається, знаю в чому полягає твоя проблема з Карсоном Джонсом, ти про все можеш питати. Відповідь буде — ні. Жодного разу. Але, якщо бути кристалево чесним, скажу, що так вийшло радше через збіг обставин, а не тому, що я аж такий праведний. Були моменти, коли я наближався до цього впритул, а одного разу тільки випадковість, чи доля, чи провидіння утримали мене. Мені здається, наша сім'я не розпалася б... аби таке трапилося, гадаю, існують важчі образи для подружжя, але не дарма це називається зрадою. Один раз можна вибачити, як суто людську помилку. Другий — як людську слабкість. А далі... — Я знизав плечима.

— Він каже, що це трапилось лиш раз. — Її голос впав до ледь чутного шепоту. Ноги перестали хлюпатися і безвільно зависли під водою. — Він сказав, що вона до нього приставала. Ну, розумієш, кінець кінцем...

Авжеж. Так завжди й буває. У романах і в кіно принаймні. Можливо, іноді навіть в реальному житті. Тільки від того, що його пояснення було дуже схоже на брехню заради самовиправдання, воно не конче було нею.

— Це та дівчина, з якою він співає?

— Бриджіт Андрейсон, — кивнула Ілса.

— Та, в котрої поганий віддих.

Млява посмішка.

— Пригадую, не так давно ти мені казала, що він мусить зробити вибір.

Довге мовчання. Відтак:

— Це так складно.

Ще б пак. Це вам пояснить будь-який п'яниця в барі, котрого вигнала з дому жінка. Але я мовчав.

— Він їй сказав, що не хоче з нею більше бачитися. І всі дуети з нею скасовуються. Я знаю про це точно, я шукала останні рецензії на них в Інтернеті. — Вона зашарілася при цьому, але хіба я міг їй докоряти. Я й сам на її місці теж шукав би. — А коли містер Фредерікс, це їхній тур-директор, сказав, що відішле його додому, Карсон відповів йому, що хай робить як заманеться, але він не співатиме більше з тією блондинистою святою курвою.

— Саме такими словами й сказав?

— Батечку, він же *баптист*, — сяйнула вона усміхом. — Це я тобі перекладаю з його мови. Отже, Карсон уперся, а містер Фредерікс поступився. Для мене це очко на рахунок Карсона.

«Так, — подумалось мені, — але він все одно зрадник, котрий називає себе *Смайлі*».

Я взяв її за руку:

— Що ти збираєшся робити далі?

Вона зітхнула. З хвостиком на голові вона скидалася на одинадцятирічну, зітхання прозвучало, мов від сорокарічної.

— Я й сама не знаю. Я вся розгублена.

— Тоді дозволь мені тобі допомогти. Дозволяєш?

— Давай.

— Поки що тримайся від нього подалі, — сказав я, враз усвідомивши, як дуже мені цього хотілося. Та понад те. Згадавши про картини «Дівчина і Корабель» — особливо про дівчину у човні — я хотів просити її не розмовляти з незнайомцями, тримати фен для волосся подалі від ванни і робити пробіжки тільки навкруг коледжу. *Ніколи не ходити в темряві через парк Роджера Вільямса*²⁹⁰.

Вона дивилася на мене питально, і я спромігся оговтатись:

— Повертайся в коледж...

— Я якраз хотіла з тобою це обговорити...

Я кивнув і стиснув її руку, даючи зрозуміти, що ще не все сказав.

— Закінчи цей семестр. Здай іспити. Хай Карсон завершить своє турне. Так ти отримаєш бачення перспективи, *потім*

можеш з'ясовувати з ним стосунки... розумієш, що я хочу сказати?

— Так... — Вона все зрозуміла, але переконаності в її словах не чулося.

— Коли ви знов зустрінетеся, хай це буде на нейтральній території. Я не для того, щоб тебе збентежити, але оскільки ми тут поки що самі, все ж таки скажу. Ліжко — не нейтральна територія.

Вона задивилася вниз на свої плаваючі ступні. Я простягнув руку й обернув її лицем до себе.

— Коли проблеми ще не вирішено, ліжко — це поле битви. Я навіть вечеряти не піду з людиною, з котрою не маю з'ясованих стосунків. Зустрінься з ним... та хоч би в Бостоні. Сядьте на лаві десь у парку. Розберися сама зі своїм ставленням до нього, і хай він розбереться, як ставиться до тебе. А вже *тоді* підіть десь разом. Повечеряйте. Сходіть на гру «Ред Сокс». Або лягайте в ліжко, якщо вважаєш, що так годиться. Те, що я не бажаю нічого знати про твоє сексуальне життя, не означає, ніби я вважаю, що в тебе його нема.

Як же вона полегшила мені настрій свої дзвінким сміхом. На її сміх звідкілясь вигулькнув заспаний офіціант, питаючи в нас — чи не бажаємо ми кави? Ми бажали. Коли він пішов по каву, Ілса заговорила.

— О'кей, татуню. Прийнято. Я так і так збиралася тобі сказати, що сьогодні після обіду мушу повертатися. В мене письмова з антропології наприкінці цього тижня, тож треба попрацювати на семінарах, ми там створили робочу групу, назвалися «Клуб Невмирущих», — і запобігливо перепитала мене: — Гаразд, тату? Я знаю, ти сподівався на кілька днів, але тепер таке трапилося з твоїм другом, з тою леді...

— Гаразд, золотко, все нормально.

Я поцілував її в кінчик носа, сподіваючись, що зблизька вона не помітить моєї радості — радості від того, що вона приїхала на відкриття виставки, радості від того, що ми з нею з самого ранку спілкуємося удвох, і найбільшої радості від того, що вона відлетить на тисячу миль північніше від Думи ще до того, як на острів зійде ніч. За умови, якщо вона замовила собі квиток на рейс, так воно й буде.

— А як щодо Карсона Джонса?

Ледь не цілу довгу хвилину вона сиділа мовчки, бовтаючи босими ногами у воді. Відтак підвелася і взяла мене за руку, допомагаючи встати мені.

— Гадаю, ти маєш рацію. Я йому скажу, якщо в нього серйозне ставлення до наших з ним стосунків, він мусить почекати до 4 липня.

Тепер, коли вона прийняла рішення, очі її знову сяяли.

— Таким чином я матиму час до кінця семестру, а потім ще місяць літніх канікул. А він доспіває останній концерт в «Коров'ячому палаці» і матиме повно часу, щоб з'ясувати, чи дійсно в нього все скінчено з тією блонді, як йому здається. Такий варіант тобі годиться, батечку мій дорогенький?

— Абсолютно в яблучко.

— А оно й наша кава, — сказала вона. — Залишається питання, скільки залишилося ще до сніданку?

II

Ваермен не був присутнім на післясвятковому сніданку, хоча сам же й резервував заздалегідь в готелі бенкетний зал на час з восьмої до десятої. Я очолював стіл, за яким сиділо більше двох дюжин друзів і членів родини, переважно з Мінесоти. Подія була з того розряду, які запам'ятовують і обговорюють ще десятки років, зокрема тому, що в незвичному місці, з незвичного приводу збирається так багато знайомих людей, а ще завдяки незвичайно жвавій емоційній атмосфері.

З одного боку, тут був очевидний приклад того, як «наш хлопець досяг неабиякого успіху». Вони відчули це ще на вернісажі, а підтвердження своїх вражень отримали з ранкових газет. Відгуки, вміщені в сарасотській «Геральд Триб'юн» та у вінісівському «Гондольєрі», були гарними, але короткими. Натомість стаття Мері Айр у тампівській «Триб» вийшла майже на цілу шпальту і вражала ліричністю. Напевне, вона написала більшу її частину зарання. Мене вона називала «крупний новий американський талант». Моя мати — завжди схильна до

бурчання — сказала б на це: «*Забгато слів, краще б десять центів, щоб купити те, чим підтирають сраку*». Звісно, це була її улюблена примовка сорок років тому, коли на десять центів дійсно можна було щось купити.

Розуміється, з іншого боку була Елізабет. Ніде не знайшлося повідомлення про її смерть, але під статтею Мері Айр в рамочці йшов короткий, на два абзаци, текст під заголовком: **ПРИПАДОК ЗНАНОЇ ПОКРОВИТЕЛЬКИ МИСТЕЦТВ НА ВЕРНІСАЖІ ФРІМАНТЛА**. Повідомлялося, що в Елізабет Істлейк, давньої патронеси арт-громади Сарасоти і мешканки острова Дума, невдовзі після її прибуття до галереї «Ското» очевидно почався напад епілепсії і її було доставлено в Меморіальний шпиталь. На час подачі номеру в друк про її стан нічого ще не було відомо.

Мої міннесотські друзі знали, що в ніч мого тріумфу померла близька мені людина, друг. Були там вибухи сміху і раптові жарти, а відтак погляди в мій бік, як я це сприйняв. О дев'ятій тридцять з'їдений мною омлет застряг у мене в шлунку, мов шмат свинцю, а ще колишнім боєм ломило голову — вперше за останній місяць.

Я вибачився і пішов нагору. В моєму номері, де я так і не спав, залишилася торбочка. Там в бритвеному приборі лежало кілька упаковок розчинних пігулок від мігрені «зоміг»²⁹¹. Ними не зупинити потужне вторгнення Сили № 5²⁹², але зазвичай вони допомагали, якщо прийняти дозу вчасно. Я запив одну пігулку колою з холодильника і вже збирався йти, та помітив блимання вогника на телефоні. Хотів було проігнорувати, але подумав, що повідомлення міг надіслати Ваермен.

Там було з півдесятка повідомлень. Чотири перших виявилися поздоровленнями, що проторохкотіли по моїй болящій голові, мов градові дробини по залізному даху. Коли дійшло до вітання від Джімі (воно було четвертим), я почав натискати кнопку на клавіатурі, щоб скоріше перейти до наступного повідомлення. Не було в мене настрою на вислуховування компліментів.

П'яте повідомлення дійсно було від Ваермена. Голос в нього був втомлений, пригнічений.

— Едгаре, я розумію, ти запланував пару днів провести зі своєю родиною й друзями, і мені страшно незручно тебе про це просити, але чи можемо ми з тобою побачитися сьогодні після полудня в твоєму домі? Нам треба поговорити, маю на увазі — серйозно. Джек всю ніч пробув зі мною тут, в *Ель Паласіо* — не схотів залишити мене самого, він збіса хороший хлопець — і ми рано встали, щоб пошукати той червоний кошик, як вона й загадала, ну... ми його й знайшли. Краще пізно, ніж ніколи, так же ж? Вона хотіла, щоб кошик попав до тебе, тож Джек і відніс його до Великої Ружі. Будинок був незамкнений і, послухай-но, Едгаре... хтось в ньому побував.

У слухавці запала тиша, але я чув його дихання. А відтак:

— Джека побачене там страшно вразило, отже й тобі треба бути готовим до шоку, *мучачо*. Хоча ти, либонь, вже про щось здогадуєшся....

Тут прозвучав *бін*, а далі почалося шосте повідомлення. Це Ваермен продовжував свою оповідь, тільки тепер він був роздратований, а тому й більш схожий на самого себе.

— От же слабосрака машинка, цей автовідповідач! *Chinche pedorra!** Агов! Едгаре, ми з Джеком ідемо до Аббот-Векслера. Це... — Йому знадобилася коротка пауза для сформулювання думки. — Погребальна фірма, до якої вона хотіла. Я повернуся близько першої. А ти обов'язково зачекай на нас, сам у дім не заходь. Там не розгром, нічого такого, але я хочу бути поряд з тобою, коли ти роздивлятимешся вміст кошика, ну, і ще, коли побачиш, що там у твоїй майстерні на верхньому поверсі. Мені не до смаку говорити загадками, але Ваермен не стане викладати все це лайно на плівку автовідповідача, яку будь-хто може прослухати. А, ось ще що. Дзвонив один з її юристів. Залишив мені повідомлення — ми з Джеком якраз рилися у мотлоху на тому сраному горищі. Він каже, що я тепер її єдиний спадкоємець. — Пауза. — *La loteria*. — Пауза. — Я отримав все. — Пауза. — Бодай би я здох.

От і все.

* Обдристана мандавошка (*исп.*).

III

Я натиснув 0, викликаючи готельну операторку. Трішки зачекав і отримав від неї номер погребального салону Аббот-Векслер. Набрал той номер. Робот запропонував мені пречудовий вибір орієнтованих на смерть послуг («для переключення на виставковий трунний зал натисніть 5»). Я перечікував — у наші дні пропозиції для реальної живої людини надходять в останню чергу, як спецпризи нездарам, що ледве дістаються фінішу, неспроможні впоратися з викликами 21-го століття, — і поки чекав, я обмірковував повідомлення Ваермена. Дім стояв незамкнений? Справді? Поставарійна пам'ять в мене ненадійна, але звички в порядку. Велика Ружа належить не мені, а мене з раннього дитинства привчили особливо акуратно поводитися з чужим добром. Я був цілком певен, що дім я замикав. Отже, якщо хтось проник в дім, чому не були зламани двері?

На мить мені пригадалися маленькі дівчатка в мокрих платтячках — маленькі дівчатка з зогнелими обличчями, котрі балакали джеркотливими голосами мушель під домом — відтак мене пересмикнуло і їхні образи відлетіли геть. Вони тоді з'явилися лише в моїй уяві, авжеж, видіння перевтомленого мозку. А якщо навіть вони були чимось іншим... примарам нема потреби відчиняти двері, хіба ні? Вони просто проходять крізь них, або просочуються крізь стіни.

— ... нуль, якщо потребуєте допомоги.

Слава Богу, я майже забув, що чогось чекаю. Натиснув 0, і після кількох тактів, що приблизно нагадували «Примиряюся з собою»²⁹³, професійно втішливий голос спитав, чим він мені може допомогти. Я переміг ірраціональне й вельми потужне бажання сказати: *«Моя рука! Вона так і не отримала достойного її погребіння!»* й повісити слухавку. Натомість, чухаючи собі слухавкою праву брову, я запитав, чи є там Джером Ваермен.

— Можу я поцікавитися, кого з покійників він представляє?

Переді мною виникло кошмарне видіння: мовчазна судова зала мертвяків і Ваермен оголошує: *Ваша Честь, я протестую.*

— Елізабет Істлейк, — сказав я.

— А, так, звичайно, — голос потеплішав, став тимчасово людським. — Він зі своїм юним другом вийшли, гадаю, щоб попрацювати над некрологом міс Істлейк. Здається, я маю повідомлення для вас. Ви зачекаєте?

Я зачекав. Знов зазвучало «Примиряюся з собою». Нарешті Гробар-Погребник²⁹⁴ повернувся:

— Містер Ваєрмен просить вас приєднатися, якщо ваша ласка, до нього і... гм... містера Кандурі у вашому домі о другій пополудневій годині. Тут написано: «Якщо ви приїдете першим, зачекайте, будь ласка, надворі». Ви зрозуміли?

— Так, зрозумів. А вам відомо, чи не збирався він повернутися?

— Ні, він нічого не казав.

Я подякував йому і повісив слухавку. Якщо навіть Ваєрмен мав мобільний телефон, я в нього його ніколи не бачив, та й номер його у мене все'дно не було, але ж Джек мав мобільного. Я відшукав у гаманці його номер і набрав. Після першого гудка мене переключило на голосову пошту, і там повідомили, що телефон або вимкнуто, або він не функціонує, тобто — або Джек його забув зарядити, або забув оплатити рахунок. Широкий вибір можливостей.

Джека побачене там страшно вразило, отже й тобі треба бути готовим до шоку.

Я хочу бути поряд з тобою, коли ти роздивлятимешся вміст кошика.

А втім, я собі вже доволі чітко уявляв, що саме могло бути в кошику, і мав сумніви, що й Ваєрмена аж так сильно здивував його вміст.

Не думаю.

IV

Міннесотська мафія притихла за столом в бенкетній залі, і навіть раніше ніж підвелася для промови Пам, я зрозумів, що, поки був відсутнім, вони тут не лише обговорювали мене. Вони радилися.

— Ми від'їжджаємо, — оголосила Пам. — Більшість з нас. Слоботніки давно мріяли побувати в Дісней Ворлді, Джеймі-сони збираються до Маямі...

— А ми, тату, поїдемо з ними, — уточнила Мелінда, тримаючи за руку Ріка. — І вже звідти полетимо прямо в Орлі, це дешевше, ніж той рейс, що нам замовив ти..

— Гадаю, ми пережили б ці витрати, — сказав я, посміхаючись. У мені дивно змішалися почуття полегшення, розчарування й страху. В той же час я відчув, що обручі, якими мені було стягнуто голову, почали слабшати і відпадати. І біль в мене з голови просто зник. Можливо, це завдяки «зомігу», але препарат зазвичай не починає діяти так скоро, навіть якщо його задля пришвидшення запивати кофеїновою газировкою.

— Ти вже мав сьогодні нагоду спілкуватися зі своїм другом Ваерменом? — прогудів басом Камен.

— Так, — відповів я. — Він залишив повідомлення в мене на телефоні.

— Ну, і як йому ведеться?

Нормально, занадто довга історія, щоб її тут переповідати.

— Він дає собі раду, займається підготовкою похорону в погребальному салоні... і Джек йому допомагає... але він змучений.

— Ідіть й допоможіть йому, — промовив Том Райлі. — Це ваша робота на сьогоднішній день.

— Так, дійсно, — додав Бозі. — Не муч ти себе, Едгаре. Нема сенсу тобі зараз перед нами грати привітного хазяїна.

— Я дзвонила в аеропорт, — сказала Пам так, ніби я протестував, чого я робити не збирався. — Там кажуть, що «Гольфстрім» стоїть наготові. А консьерж вже допомагає вирішити проблеми по всіх інших напрямках. Тим часом ми маємо ще кілька ранкових годин. Питання в тім, як нам ними розпорядитися?

Ми розпорядилися часом, як я раніше й планував: відвідали музей мистецтв Джона і Мейбл Рінглінг²⁹⁵.

І я прогулявся у своєму береті.

V

Ближче до полудня я стояв у пасажирському холі авіакомпанії Долфін, прощаючись зі своїми друзями й родичами — когось цілуєчи, комусь потискаючи руки, когось обіймаючи, або ви-

конуючи всі три дії одночасно. Мелінда з Ріком та Джеймісони вже відлетіли.

Королева Реабілітації Кеті Грін поцілувала мене зі своєю фірмовою пристрасстю.

— Бережи себе, Едгаре, — напоумлювала мене вона. — Мені твої картини подобаються, але набагато більше я пишаюся тим, як ти ходиш. У тебе дивовижний прогрес. Хотілося б мені показати тебе моїм найсвіжішим плаксам.

— Кеті, ти крута.

— Не така я вже й крута, — відповіла вона, витираючи очі. — По правді, я безпорадна кваша.

Потім наді мною навис Камен.

— Якщо потребуватимеш допомоги, зв'язуйся зі мною терміново.

— Слухаюсь, — виструнчився я. — Доповім КаменДоку.

Камен посміхнувся. Видовище: ніби тобі посміхається Бог.

— Я не вважаю, Едгаре, що з тобою вже все гаразд. Я можу тільки сподіватися, що з тобою буде все гаразд. Мало хто інший так заслуговує на м'яку посадку в сонячну погоду після бурі.

Я його обняв. Однорукі обійми, але він заради цього нахилився.

До літака я йшов поряд з Пам. Поки решта піднімалися по трапу, ми стояли з нею біля його підніжжя. Мою руку вона тримала обома своїми, дивлячись вгору, мені в очі.

— Я поцілую тебе лише в щоку, Едгаре. Бо Іллі дивиться на нас, а мені не хочеться, щоб в неї з'явилися якісь хибні думки.

Вона так і зробила, а відтак промовила.

— Мені за тебе неспокойно. У тебе в очах якийсь страх, і це мені не подобається.

— Елізабет...

Вона ледь помітно хитнула головою.

— Вчора ввечері ти виглядав так само, ще до того, як вона з'явилася в галереї. Навіть у найщасливіші для тебе моменти. Страх. Не знаю навіть, як твій вигляд пояснити іншими словами. Я тільки раз бачила тебе таким раніше, у 1992-му, коли якийсь короткий час здавалося, що ти можеш не виконати останній платіж по позиці і разом втратиш увесь бізнес.

Ввімкнулися турбіни літака і теплий бриз розметляв її волосся навкруг обличчя, перетворивши її салонну зачіску на щось юнацьке, природніше.

— Едді, можу я в тебе дещо спитати?

— Звичайно.

— Ти зможеш малювати будь-де? Чи мусиш тільки тут?

— Гадаю, будь-де. Але деінде буде все інакшим.

Вона дивилася на мене прискіпливо. Лесть не благаючи.

— Все одно, переміна піде на краще. Тобі треба позбавитися цього страху. Я не кажу про обов'язкове повернення до Міннесоти, просто... поїдь деінде. Ти подумаєш про це?

— Так.

Але не раніше ніж побачу, що лежить в червоному пікніковому кошику. І не раніше ніж хоч раз проберуся на південний кінець острова. А я вважав, що зможу це зробити. Тому що погано тоді стало Ілсі, а не мені. Мене тоді всього лиш відвідала обарвлена червоним ретроспекція аварії. І фантомна сверблячка.

— Будь здоровим, Едгаре. Не знаю, що тут з тобою відбувається, але в тобі залишається чимало від того, колишнього Едгара, котрого можна любити.

Вона піднялася навшпиньки у своїх білих туфельках — безсумнівно, спеціально куплених перед цією поїздкою — і припечатала ще один ніжний поцілунок до моєї небритої щоки.

— Спасибі тобі, — сказав я. — Дякую тобі за нашу ніч.

— Навзаєм, — відповіла вона. — Було гарно.

Потисла мені руку. Відтак піднялася по трапу і зникла.

VI

Знову перед терміналом Дельти. Цього разу без Джека.

— Тільки ти і я, міс Булочко, — сказав я. — Ми з тобою, немов ті останні клієнти бару перед його закриттям.

Тут я помітив, що вона плаче і обійняв її.

— Тату, мені хотілося б залишитися тут з тобою.

— Повертайся до себе, сонечко. Готуйся до іспитів і товчи їх, як з кулемета. Ми скоро побачимося знову.

Вона відхилилася. Подивилася на мене стривожено.

— Ти будеш тут в порядку?

— Так. І ти теж будеш в порядку.

— Буду. Буду.

Я знову її обняв.

— Катай. Реєструйся. Купляй журнали. Дивися Сі-Ен-Ен. Гарного тобі польоту.

— Добре, тату. З тобою було чудово.

— Це ти чудова.

Вона заліпила мені рота щирим поцілунком — можливо, щоб перебити той, що нещодавно мені подарувала її мати, — і пройшла крізь розсувні двері. Один раз озирнулася і помахала мені, розмитий обрис дівчачої фігурки з-за поляризованого скла. Всім серцем мені хотілося б роздивитися її тоді краще, бо після того я ніколи її більше не побачив.

VII

З музею Рінглінга я надіслав два повідомлення для Ваєрмена — одне до погребального салону, а інше наговорив автовідповідачу в *Ель Паласіо* — повідомив, що повернусь десь о третій і просив його зустріти мене там. Також я попрохав його передати Джекові, що, якщо Джек вже доріс до того, що може головувати і гуляти на вечірках жіночого клубу Флоридського університету, то він також вже достатньо дорослий і для того, щоб опікуватися своїм чортовим мобільним телефоном.

Було вже майже пів на четверту, коли я нарешті приїхав на острів, але машина Джека і класичний сріблястий «бенц» Елізабет стояли на гравійному майданчику справа від Великої Ружі, а вони обоє сиділи в мене на ганку, попиваючи холодний чай. Джек все ще був у своєму сірому костюмі, але зачіска в нього повернулася до звичного безпорядку і під піджаком на ньому була майка «Девіл Рейз». На Ваєрмені були чорні джинси і біла сорочка з розстібнутим коміром, а на голові одягнена задом наперед фанатська кашкетка «Кукурузників Небраски»²⁹⁶.

Я вимкнув двигун, вийшов з машини і потягнувся, намагаючись вправити на місце своє недуже стегно.

Вони підвелися і підійшли до мене привітатися, обидва неусміхнені.

— Всі роз'їхалися, *аміго*? — спитав Ваермен.

— Всі, окрім тітки Джин і дядька Бена, — відповів я. — Вони ветерани шари, не відступляться, поки не вичавлять усе хороше до останньої краплі.

Джек усміхнувся без особливої радості.

— У кожній родині є такі, — зауважив він.

— Ти сам як? — спитав я Ваєрмена.

— Щодо Елізабет я заспокоївся, Гедлок сказав, для неї це, певне, був найкращий варіант, і я сподіваюсь, він має рацію. Вона залишила мені за приблизними обрахунками близько ста шістдесяті мільйонів доларів в готівці, цінних паперах і нерухомості... — Він затряс головою. — А це вже інше. Можливо, колись мені стане до снаги огледіти все це, але зараз...

— Зараз щось відбувається.

— *Si, señor*. І відбувається щось дуже зле.

— Що ти вже встиг розповісти Джеку?

Ваермен трохи зніяковів.

— Ну, я тобі ось що скажу, *аміго*. Коли я вже розпочав, відтак вже дуже важко було зупинитися на якомусь правдоподібному місці.

— Він розповів мені про все, — втрутився Джек. — Принаймні він так каже. Включно з тим, що, як він вважає, ви зробили з його головою, і з тим, що, як ви вважаєте, ви зробили з Цукеркою Брауном. — Він видихнув. — І про тих двох дівчат, яких ви бачили.

— Тебе не шокує історія з Цукеркою Брауном? — спитав я.

— Якби залежало від мене, я дав би вам медаль. А мешканці Сарасоти, либонь, на параді в День Пам'яті²⁹⁷ провезли б вас на персональній платформі. — Джек засунув руки в кишені. — Але якби ви мені минулої осені розказали, що такі речі можливі поза фільмами Найта Шьямалана²⁹⁸, я б довго сміявся.

— А ще тиждень тому? — спитав я.

Джек замислився. На протилежному боці Великої Ружі рівномірно прибували хвилі. Мушлі скоро почнуть балачку під моїм домом.

— Ні, — відповів він. — Тоді вже, мабуть, не сміявся б. Я від самого початку помітив, що щось у вас є таке, Едгаре. Ви приїхали сюди і...

Він звів до купи свої долоні і переплів пальці. І я вирішив, що так воно й є. Так воно й виглядало. Як переплетені пальці двох рук. А той факт, що я мав лиш одну руку, не грав тут ніякої ролі.

Тут не грав.

— Що ти таке кажеш, *hermano*?* — спитав Ваермен.

Джек знизав плечима.

— Едгар і Дума. Дума і Едгар. Виглядає так, ніби вони чекали одне на одного. — Він зняковів, але впевненості не втратив.

Я ткнув великим пальцем через плече в бік мого дому:

— Зайдемо?

— Розкажи йому спершу, як ми знайшли кошика, — поросив Ваермен Джека.

Джек знизав плечима.

— Без особливих проблем. Хвилин за двадцять. Він стояв на вершечку якогось креденсу в дальньому кутку горища. Крізь один з вентиляційних отворів на нього прямо попадав промінь світла. Так, ніби комусь *хотілося*, щоб його було знайдено. — Він глянув на Ваермена і той схвально кивнув. — Ну, ми його знесли до кухні і подивилися, що там в ньому. Він був важезний, як чорт.

Джекове зауваження про важкість кошика нагадало мені те, як Мельда, домовпорядниця, тримає його на сімейному фото-портреті: обома напруженими руками. Очевидно, що тоді він теж був важкий.

— Ваермен сказав, щоб я приніс кошик сюди і залишив його тут для вас, оскільки в мене є ключ... але ключ мені не знадобився. Дім стояв незамкнений.

— Двері навстяж?

* Братик (*исп.*).

— Ні. Я спершу повернув свій ключ, і виявилось, що замкнув замок. Це мене вельми здивувало.

— Ходімо, — перебив Ваермен, — час побачити все в натурі.

З флоридського боку Затоки на дерев'яну підлогу сіней на-мело всякого добра: піску, скалок мушель, пару стручків софори й сухих стеблин меч-трави. Були там також сліди. Відбитки кросівок належали Джеку. Та не від них мені мороз пішов поза плечима. Я визначив три їх різновиди — великий і пара малих. Малі сліди були дитячими. Всі були босими.

— Бачите, як вони мерхнуть, чим вище по сходах? — спитав мене Джек.

— Так, — відповів я. Мій голос звучав безбарвно і долітав до мене ніби звіддалік.

— Я йшов, не наступаючи на них, щоб не затоптати, — пояснив Джек. — Якби я вже тоді знав все, що розповів мені Ваермен, поки ми чекали на вас, навряд би я взагалі зважився підніматися нагору.

— Мені нема чого тобі закинути, — погодився я.

— Але там нікого не було, — продовжував Джек. — А втім... ну, самі побачите. Стривайте, гляньте-но.

Він жестом показав, щоб я став збоку сходів. На рівні наших очей була дев'ята сходинка і там в яскравому денному світлі я чітко побачив сліди маленьких босих ніг, що йшли в зворотньому напрямку.

— Мені це видається досить зрозумілим, — пояснив Джек. — Діти піднялися у вашу студію, а потім повернулися вниз. Доросле стояло біля вхідних дверей, скоріш за все назирало... хоча, якщо це було серед ночі, що тут *назирати*? Ви вмикали сигналізацію?

— Ні, — відповів я, уникаючи його погляду. — Я не можу запам'ятати код. Він записаний у мене на папірці, а той лежить у гаманці, але кожного разу, коли мені треба ввійти, це стає гонками на випередження, хто перший — я чи той чортів біпер на стіні біля дверей...

— Усе гаразд, — торкнув мене за плече Ваермен, — незвані гості нічого не винесли, навпаки — вони дещо залишили.

— А ви хіба й справді вірите в те, що вашими гостями були мертві сестри міс Істлейк? — спитав мене Джек.

— Саме так, — відповів я. — Гадаю, то були вони.

Якою ж дурницею це звучить при ясному світлі квітневого попудня, коли маси сонячного проміння падають і відбиваються від поверхні Затоки, подумалось мені, але ж ні.

— Це немов той скажений бібліотекар в «Скубі-Ду»²⁹⁹, — сказав Джек. — Це було б в його стилі, налякати вас, щоб ви покинули Острів, а всі скарби залишились йому.

— Якби-то, — відповів я.

— Припустімо, сліди маленьких ніг належать Тесі й Лорі Істлейк, — спитав Ваермен. — Кому тоді належать великі сліди? Ніхто з нас не мав на це відповіді.

— Ходімо нагору, — запропонував нарешті я. — Хочу подивитися на кошик.

Ми пішли нагору до Малої Ружі — уникаючи слідів — не за ддя їх збереження, а просто нікому не хотілося на них наступати. Пікніковий кошик, точно такий, якого я намалював вкраденою в оглядовому кабінеті доктора Гедлока червоною ручкою, стояв на килимі, але спершу я кинув погляд на мольберт.

— Можете мені повірити, щойно побачивши це, я кинувся звідси прожогом, — зізнався Джек.

Повірити в це було легко, але сам я не відчув бажання втекти. Зовсім навпаки.

Натомість мене, мов магнітом, тягнуло до мольберту. Там було встановлено свіжий підрамник, а тоді, певне, серед темної ночі — можливо, в ті хвилини, коли вмирала Елізабет, можливо, коли я востаннє займався сексом з Пам, можливо, коли я вже спав поряд з нею — чийсь палець занурився в мою фарбу. Чий палець? Я не знав. В яку фарбу? Звісно в яку: червону. Літери, що хирлявими лініями простягнулися через полотно були червоними. Напис звинувачував. Він ледь не кричав.

ДЕ НАША

СЕСТРА

VIII

— Конкретне мистецтво, — промовив я сухим, рипучим, не своїм голосом.

— Це все, що ти можеш сказати? — перепитав Ваермен.

— Авжеж, — літери неначе вихилялися в мене перед очима, я втерся рукою. — Графіті. Хлопці у «Ското» це оцінили б.

— Можливо, — відгукнувся Джек, — але все'дно це якесь лайно. Гидота.

Я був тієї ж думки. І це ж моя майстерня, чорти їх забирай, моя! Я заплатив за неї. Я зірвав підрамник з мольберта, на мить злякавшись, що мені зараз обпалить пальці. Ні. Кінець-кінцем, це було звичайне полотно. Я підбадьорився і поставив його обличчям до стіни.

— Так краще?

— Авжеж, краще, — сказав Джек, а Ваермен кивнув. — Едгаре., якщо ті дівчатка дійсно були тут., то хіба привиди можуть малювати на полотні?

— Якщо привиди можуть рухати ворожильні планшетки й писати на вкритих памороззю вікнах, чому б їм не пописати і на полотні, — сказав я. А відтак неохоче додав: — Але, якщо на те пішло, мені важко уявити духів, котрі б зуміли відімкнути двері й поставити підрамник на мольберт.

— Так це не ти його поставив? — здивувався Ваермен.

— Я певен, що ні. Всі чисті підрамники стоять он там, у кутку.

— Що це за сестра? — спитав Джек. — Хто ця сестра, про яку вони питають?

— Радше за все, Елізабет, — відповів я. — Вона єдина з сестер залишилася живою.

— Херня, — заявив Ваермен. — Якби Лора й Тесі перебували у щільно залюдненому потойбіччі, вони не мали б ніяких проблем з розшуками їхньої сестри, вона прожила понад п'ятдесят п'ять років тутечки, на Думі, а цей острів — єдине місце, яке вони знали.

— А як щодо інших? — спитав я.

— Марія й Ганна померли, — сказав Ваермен. — Ганна в сімдесятих, здається в містечку Оссинінг у штаті Нью-Йорк, а Марія

на початку вісімдесятих, десь на заході. Обидві були заміжні. Марія двічі. Я довідався про це не від міс Істлейк, мені розповів Крис Шенінгтон. Вона іноді розповідала про її батька, але про сестер — ні. Після того як у 1951-му повернулася з батьком на Думу, вона відсторонилася від решти родини.

де наша сестра?

— А Адріана? Що з нею?

Він знизав плечима.

— *Quién sabe?* Її поглинув час. Шенінгтон вважає, що вона зі своїм чоловіком, скоріш за все, повернулася до Атланти, коли пошуки малих було припинено, на заупокійній службі її вже тут не було.

— Вона могла покладати вину на татуся за те, що трапилося, — зауважив Джек.

Ваермен кивнув.

— А може, їй просто набридло тут вештатися.

Я пригадав її вередливий — на кшталт «хотілося б мені бути деінде» — погляд на сімейному фотопортреті, і вирішив, що Ваермен, скоріш за все, має рацію.

— У будь-якому випадку, — продовжував він, — вона зараз мусить бути вже також мертвою. А якщо ще жива, їй десь під сотню років. На це дуже мало шансів.

де наша сестра?

Ваермен захопив мене за руку і обернув обличчям до себе. Його лице виглядало втомленим, постарілим.

— *Мучачо*, якщо щось надприродне вбило міс Істлейк, щоб змусити її замовчати, то, може, нам краще зрозуміти натяк і забратися геть з острова?

— Гадаю, вже пізно це робити, — відповів я.

— Чому?

— Бо вона знову прокинулася. Так перед смертю сказала Елізабет.

— Хто прокинулася?

— Персе, — сказав я.

— Хто воно таке?

— Не знаю, — сказав я, — але гадаю, ми мусимо знову занури-ти її в сплячку.

IX

Новим пікніковий кошик був пурпуровий і майже не вицвів за своє довге життя либонь тому, що більшу його частину він простояв на горищі. Я розпочав з того, що спробував підважити його за одну дужку. Авжеж, чортів козуб дійсно виявився доволі важким, я вирішив, що в нім фунтів двадцять. Навіть його щільно сплетене дно трохи провисало. Я поставив кошик знову на килим, розвів по боках тонкі дерев'яні дужки і відкинув кришку, що тихо зойкнула своїми завісами.

Там лежали кольорові олівці, здебільшого сточені аж до цурпалків. Там також лежали малюнки, зроблені дівчиною-вундеркіндом понад вісімдесят років тому. Маленькою дівчиною, котра дворічною випала з запряженого поні візка і забила собі голову, а прокинулася з судомами й чарівним хистом до малювання. Мені це було зрозуміло навіть попри те, що на першому аркуші малюнок зовсім не був малюнком, а лише оцим:

Я перекинув перший аркуш. Під ним було отаке:

Після цього малюнки стали малюнками, техніка й сюжети ускладнювались з неймовірною швидкістю. Неймовірною, якщо не брати до уваги досвід Едгара Фрімантла, котрий тільки

й умів, що шкрябати каляки-маляки, аж поки не луснув його череп, завдяки аварії на будівельному майданчику, де він позбавився руки і мало не розпрощався з самим життям.

Вона малювала краєвиди, пальми, пляж. Було гігантське чорне обличчя, кругле, як баскетбольний м'яч з усміхненим червоним ротом — можливо, портрет Мельди-доморядниці, хоча ця Мельда більше скидалася на перерослу дитину, намальовану в максимальному наближенні. Далі йшли ще звірі — еноти, черепаха, олень, рись — ці вже були в натуральних пропорціях, але вони або літали в небесах, або ходили по морській поверхні. Я нашттовхнувся на ідеально, до деталей виписану чаплю — птах стояв на поруччі балкону рідного дому художниці. Прямо під цією лежала інша акварель того ж птаха, тільки тепер він ширяв догори ногами над басейном. Його очі-буравчики були одного тону з поверхнею басейну. *«Вона робила те ж саме, чим займався я, — подумалось мені, і шкіра знову взялася морозом. — Намагалася переосмислити звичайне, оновити його, перетворивши на сновидіння».*

Якби ці малюнки побачили Даріо, Джімі й Аліса, вони, певне, покінчали б собі в штани? Я не мав щодо цього жодних сумнівів.

Були тут і дві дівчинки — безперечно Тесі й Лора — з широкими гарбузовими посмішками, які були навмисно виведено за межі їхніх облич.

Був тут і татусь, більший за дім, поряд з яким він стояв, — напевне ж, це було перше Гніздо Чаплі — він палив сигару розміром з ракету. Колечко диму від сигари обрамляло місяць над його головою.

Були тут і дві дівчини в темно-зелених блузках на ґрунтовій дорозі, балансуючи, вони несли стоси підручників на головах, як деякі африканки носять посуд. Це були, поза всякими сумнівами, Марія і Ганна. Позаду них вервечкою йшли жаби. У віддаленій перспективі жаби не зменшувались, а навпаки — ставали більшими.

Далі в Елізабет пішов період *Усміхнених Коней*. Їх було більше десятка. Перегорнувши їх, я знову повернувся до одного і ткнув у нього пальцем:

— Це той малюнок, що його було сфотографовано для газетної статті.

— Давай, рийся глибше, — сказав Ваермен, — ти ще не бачив головного.

Знову коні..., знову члени родини, зображені то олівцями, то вуглиною, то веселими акварельними фарбами, майже завжди зі зчепленими руками, мов ляльки-витинанки..., а ось і буря, вода в плавальному басейні шаліє хвилями, продраними прапорами тягнеться за вітром листя пальми.

Загалом там лежали сотня з гаком малюнків. Хоч яка не ма-ла, але вона також була нерозпечатаною художницею. Ще паратрійка малюнків бурі... може, урагану Аліса, що розворушив Істлейкову скарбницю, може, просто сильної грози, напевне сказати було неможливо... далі Затока... знову Затока, цього разу з летючими рибами завбільшки, як дельфіни... Затока з пеліканами, котрі тримають у дзьобах щось схоже на веселки... Затока в призахідному освітленні... і...

Мені перехопило дихання.

Порівняно з тими, які я вже передивився, цей малюнок був нібито елементарним, просто силует корабля на тлі вечірньої зорі, вхоплений на тонкій межі між днем і темрявою, але саме ця простота наділяла його силою. Незаперечно, саме ця думка осяяла мене, коли я намалював точно таку картинку у свій перший вечір у Великі Ружі. Був тут і той самий трос, туго натягнутий між бушпритом і тим, що в часи Елізабет називалося вежею Марконі, він створював яскраво-оранжевий трикутник. Були ті самі штрихи світла знизу вгору — від помаранчевого до синього. Тут був навіть той недбало, майже будь-як покладений штрих, яким і створювався сам корабель — він був ажурніший за мій — що примарою рухався на північ.

— Я теж це малював, — промовив я блякло.

— Знаю, — озвався Ваермен, — я бачив. Ти назвав свій малюнок «Хелло».

Я поліз глибше, поспішно риючись у товстих пачках акварелей і малюнків кольоровими олівцями, вже знаючи, що я врешті-решт знайду. І, так, біля самого дна я натрапив на перший, зроблений Елізабет, малюнок *Персе*. Тільки вона намалювала корабель новеньким, струнким трищогловим красенем з підібраними вітрилами, що стоїть на зелено-синій воді Затоки під

фірмовим сонцем Елізабет Істлейк — тим, що пускає довгі веселі промені світла. Це була прекрасна робота, вона просто благала про саундтрек з музикою в стилі Каліпсо.

Проте, на відміну від інших її малюнків, цей бринів фальшю.

— Давай далі, мучачо.

Корабель... корабель... сім'я, всього четверо, стоять на пляжі з зімкнутими руками, мов ляльки-витинанки, і з тими самими елізабетівськими веселими посмішками... корабель... дім, а поряд фігурка негритосика, яких ставлять на галявинах, тільки тут він догори ногами... ще корабель — розкішний білий птах... Джон Істлейк...

Джон Істлейк кричить... кров тече в нього з носа і з одного ока...

Я дивився на цей малюнок, мов зачарований. Дитяча акварель, але виконана з диявольською майстерністю. Портрет чоловіка, котрий буквально вмирає від жаху й горя, від того й того разом.

— О Господи, — вимовив я.

— Дивися далі, мучачо, — нагадав Ваермен. — Там ще є.

Я відгорнув портрет нажаханого чоловіка. Старі акварельні фарби потріскували, мов кістки. Під переляканим батьком знову лежав корабель, і цього разу це був істино мій корабель, мій *Персе*. Елізабет намалювала його вночі, і не пензлем — серед вирування сірої і чорної фарб я розрізняв стародавні відбитки дитячих пальчиків. Здавалося, тут вона нарешті роздивилася крізь машкару образ справжнього *Персе*. Деревина потріскана, вітрила обвислі й повні дірок. Навкруг судна, синяві у світлі місяця, котрий не всміхався, не надсилав ніяких веселих променів, з води стирчали у драглистому салюті сотні кістлявих рук. А на носу стояло щось опецькувате, мертотно бліде, ніби схоже на жінку у чомусь зогнилому, що майоріло чи то плащем, чи то саваном... чи, може, то був балахон. Червона мантія, моя червона хламида, тільки вид спереду. В лобі фігури зяяли три порожні очниці, а її посмішка — нелюдська суміш губ і зубів — виходила за межі обличчя. Ця річ справляла жахливіше враження, ніж мої картини серії «Дівчина і Корабель», бо вона була прямісінько в серце явища, не роблячи ніяких інтервалів, які б допомогли адаптуватися розуму. «Тут все

жахливе, — промовляла вона. — Тут є все, чого ти завжди боявся зустріти в темряві. Дивись, як у місячному світлі ця крива усмішка поривається з цього обличчя. Дивись, як потопельники салютують їй».

— Господи, — вимовив я, оглянувшись на Ваермена. — Коли це вона, як ти вважаєш? Після того, як її сестри..?

— Радше за все, так. Можливо, вона таким чином намагалася боротися з цим, а ти сам як гадаєш?

— Я не знаю. — Душею я линув до моїх доньок, а мозком забороняв собі згадувати про них. — Я не розумію, як дитина, будь-яка дитина, може з таким впоратися.

— Родова пам'ять, — промовив Ваермен. — Так сказали б юнгіанці.

— А яким чином я дійшов до малювання цього корабля? І, схоже, цієї ж клятої істоти, тільки зі спини? Є в юнгіанців якісь теорії щодо цього?

— На малюнку Елізабет нема імені *Персе*, — вказав Джек.

— Навіть якби їй було чотири роки, то й тоді вона навряд чи звернула б увагу на назву, — відповів я. І подумав про її попередні малюнки, ті, де судно являлося прекрасною білою брехнею, в яку вона якийсь час щиро вірила. — Особливо, коли вона уздріла, що воно таке насправді.

— Ти так говориш, ніби це реальна річ, — зауважив Ваермен.

Мені пересохло в роті. Я пішов до ванни, наточив склянку води і випив її до дна.

— Не знаю сам, у що тут вірити, — сказав я, — але в моєму житті є загальне правило, Ваермене. Якщо щось бачить одна людина, це може бути галюцинацією. Якщо те саме бачать двоє, шанси реальності зростають експоненціально. І я, і Елізабет, обоє бачили *Персе*.

— У вашій уяві, — нагадав Ваермен. — Ви бачили це у вашій уяві. Я вказав пальцем йому на голову:

— Ти сам бачиш, на що здатна моя уява.

Він промовчав, тільки кивнув. Дуже блідий.

— Ви сказали: «Особливо, коли вона уздріла, що воно таке насправді», — заговорив Джек. — Якщо судно на цьому малюнку дійсно справжнє, то що ж воно таке?

— Гадаю, ти знаєш, — відповів Ваермен. — Гадаю, ми всі знаємо, цього знання важко позбутися. Ми просто боїмося назвати це вголос. Давай, Джеку. Бог ненавидить боягузів.

— О'кей, це корабель мертвих, — сказав Джек. Голос його прозвучав блякло в моїй чистенькій, яскраво освітленій студії. Він вхопився за голову, зануривши розчепірені пальці собі у волосся, від чого його зачіска стала ще безладнішою, ніж завжди. — А ще я ось що скажу вам, хлопці, якщо це та річ, що припливе по мене наприкінці, то краще б мені було не народжуватися взагалі.

X

Товстий стос рисунків і акварелей я поклав збоку на килим, з полегшенням прибравши з очей останні два малюнки. І аж тоді я подивився на те, що лежало на денці пікнікового кошика, на те, що робило його таким важким.

Там були боеприпаси для гарпунного пістоля. Я витяг один з кінчастих гарпунів. Він був завдовжки близько п'ятнадцяти дюймів і доволі важкий. Сталева, не алюмінієва, стріла — я взагалі не був певен, чи використовували алюміній у дев'ятсот двадцятих. Робочий кінець тригранний, і хоча грані потьмяніли, на вигляд вони залишалися гострими. Я торкнувся однієї грані подушечкою пальця, і на шкірі вмить виступила бусинка крові.

— Вам треба продезінфікувати ранку, — порадив Джек.

— Так, дійсно, — погодився я, повертаючи гарпун у косих променях сонця, від чого стінами побігли зайчики. Коротка стріла була по-своєму жорстоко красивою, цей парадокс підтверджується деякими видами бойової зброї.

— У воді ця річ не могла далеко дістати, — сказав я. — Занадто вона важка.

— Вас це може здивувати, — втрутився Ваермен, — але в пістолі спрацьовує пружина і заряд CO₂. Лупить добряче. А в ті дні короткої дистанції було достатньо. В Затоці кишіло риби. Навіть на міліні. Якщо Істлейку хотілося чогось підстрелити, він міг робити це прямою наводкою.

— Мені незрозуміло, навіщо тут такі гостряки, — здивувався я. Ваермен сказав:

— Мені теж. Разом з тими, які висять на стіні в бібліотеці, в неї було щонайменше дюжина гарпунів, але жоден не має таких гостряків, як на цих.

Джек сходив до ванни й повернувся зі слоїком перекису водню. Він взяв у мене з рук гарпун і тепер сам роздивлявся його наконечник.

— Що це, срібло?

Ваермен наставив на нього долоню з задраним великим і націленим вказівним пальцем:

— Карти в руки, але Ваермену здається, ти поціли в яблучко.

— А ви цього не *второпали*? — спитав Джек.

Ми з Ваерменом презирнулися, а потім обоє подивилися на Джека.

— Ви дивитеся неправильно кіна, — пояснив він. — Срібними кулями треба стріляти вовкулаку. Я не знаю, чи діє срібло на вампірів, але *вочевидь* дехто вважав, що діє. Чи принаймні на це сподівався.

— Якщо ти хочеш сказати, що Тесі і Лора вампіри, — почав Ваермен, — то вони серйозно зголодніли від 1927 року. — Він подивився на мене, очікуючи на підтримку.

— Гадаю, Джек тут має рацію, — сказав я, взяв слоїк з перекисом, засунув у нього вколотий палець і пару разів струсонув слоїк.

— Не по-людськи, — скорчивши міну присоромив мене Джек.

— Ні, якщо ти не збираєшся звідси пити, — парирував я, на якусь мить Джек замислився, а відтак ми обидва вибухнули реготом.

— Га? Я чогось не второпав? — спитав у нас Ваермен.

— Не переймайтеся, — відповів Джек усе ще либлячись. З тим він знову посерйознішав. — Едгаре, але ж вампірів не існує. Хай будуть привиди, я на це погоджуюсь — гадаю, в існування привидів вірять майже всі, — але вампірів насправді нема. — Його чоло осяялось якоюсь ідеєю. — Крім того, вампіром хтось робиться тільки від вампіра. А близнята Істлейк *потонули*.

Я знову взяв у руки короткий гарпун, крутячи туди-сюди, пускав його наконечником світлові відбитки по стінах.

— Але дещо наштовхує на підозри...

— Авжеж, — погодився Джек.

— Отже, ти приніс сюди кошик і знайшов двері відімкнутими, — сказав я. — Сліди. Підрамник хтось узяв і поставив на мольберт.

— І після цього ти скажеш, що тут був скажений бібліотекар, *аміго*?

— Ні, я тільки... — Язик мені укляк, голос пропав. Довелося ще випити води, і тільки після того я продовжив. — Я маю на увазі, що не тільки вампіри можуть повертатися з мертвих.

— Про кого ж ви тоді говорите? — спитав Джек. — Про зомбі? Я згадав *Персе* і зогнили вітрила.

— Назвемо їх дезертирами.

XI

— Едгаре, ти певен, що хочеш ночувати тут сам? — спитав Ваермен. — Бо сам я не певен, що це така вже гарна ідея. Особливо в компанії зі стосом оцих старих малюнків. — Він зітхнув. — Ти досяг того, що нагородив Ваермена першокласними дрижаками.

Ми сиділи у Флоридській кімнаті, назираючи початок довгого повільного скочування сонця до горизонту. Я виставив сир з крекерами.

— Я не маю впевненості, що це може якось інакше подіяти, — сказав я. — Вважай мене самотнім стрільцем у світі мистецтва. Я малюю сам-один, *маракуй*.

Поверх склянки свіжого чаю на мене поглянув Джек.

— Ви збираєтеся *малювати*?

— Угу, почеркаю той-вой. Я на цьому трохи розуміюся.

А коли я знову подумав про пару садових рукавичок — на одній написано РУКИ, а на іншій ГЕТЬ — то вирішив, що одного рисунку таки вистачить, особливо, якщо я буду його створювати кольоровими олівцями Елізабет.

Обернувшись до Ваермена, я спитав:

— У тебе сьогодні ритуал у погребальному салоні, так?

Ваермен подивився на свій годинник і зітхнув.

— Вірно. З шостої до восьмої. А завтра знову, з полудня до другої. Родичі з найдалших кутків прибудуть, щоб повишкіряти зуби на самозванця-узурпатора. В його ролі виступатиму я. А післязавтра фінальний акт. Похорон у церкві унітаріїв-універсалістів в містечку Оспрей. О десятій. Затим кремація у Аббот-Векслера. Гори-гори-ясно-аби-не-погасло.

Джек скривився:

— Яка вульгарщина.

Ваермен кивнув.

— Смерть вульгарна, синку. Пам'ятаєш, як ми співали в дитинстві? «Червак туди, червак сюди, смакуймо гноєм за труди».

— Супер, — похвалив я.

— Отож, — погодився Ваермен. Вибрав собі крекер, обдивився його з усіх боків і щосили пожбурихав його назад на тарілку, аж той рикошетом відлетів на підлогу. — Це безглуздя. Все це безглуздя.

Джек підібрав крекер, здавалося, ніби він хоче його надкусити, але ні, відклав убік. Либонь, вирішив, що їсти крекери з підлоги це також не по-людськи. Можливо, так і є. Правил до чорта, всяких.

Я звернувся до Ваермена.

— Зайдеш до мене, коли повернешся ввечері зі своєї вахти у погребальному салоні, о'кей?

— Так.

— А якщо я скажу тобі, що в мене все гарно, ти підеш додому.

— Не заважатиму твоєму спілкуванню з музою, або з духами. — Я кивнув, бо, схоже, він мав рацію. А відтак обернувся до Джека. — А ти, поки Ваермен буде в салоні, залишатимешся в Ель Паласіо, так?

— Авжеж, якщо ви, хлопці, саме цього від мене очікуєте.

Йому не дуже приємною видавалася ця перспектива, і я не мав права його ганити. Дім величезний, Елізабет прожила в ньому довгі роки, і там ще живісінька була по ній пам'ять. Мені б там теж було моторошно — звичайно, якби я не був певен, що привиди на Думі геть усюди.

— Якщо я тобі зателефоную, примчиш сюди.

— Буду. Телефонуйте або прямо в дім, або мені на мобільний.

— Ти певен, що твій телефон працює?

Він подивився трохи присоромлено.

— Батарея трохи сіла, от і все. Я зарядив її у себе в машині від акумулятора.

Озався Ваермен.

— Мені хотілося б краще зрозуміти, чому ти, Едгаре, вирішив, що можеш продовжувати з цим усім гратися?

— Бо нічого ще не завершилося. Це тривало довгими роками. Довгі роки тут спокійно собі жила Елізабет, спершу з батьком, а потім сама. Вона займалася благодійництвом, мала друзів, грала в теніс і бридж — мені так розповідала Мері Айр — а більше за все займалася арт-групадою Сонячного узбережжя. То було тихе, достойне життя старіючої леді, в котрої купа грошей і мало поганих звичок, якщо не враховувати її любов до цигарок. Далі все почало змінюватися. *La loteria*. Ти сам так казав, Ваермене.

— Ти вважаєш, що й насправді щось розпочало ці зміни? — спитав він. Спитав не недовіжливо, а радше здивовано.

— Це ти так вважаєш, — наголосив я.

— Іноді вважаю. Але це не те, у що мені *хочеться* вірити. Ніби є щось таке далекосяжне... з очима такими прискіпливими, воно бачить тебе..., мене... і бозна, що ще...

— Мені воно теж не подобається, — сказав я, хоча це було далеким від правди. Насправді я його ненавидів. — Мені не подобається сама думка, ніби щось могло дійсно сягнути Елізабет і вбити її — можливо, воно злякало її всмерть, аби лиш вона замовчала.

— І ти гадаєш, що з цими картинками зможеш з'ясувати, що саме відбувається?

— Так, дещо. Скільки, я не можу сказати, поки не спробую.

— А тоді?

— Побачимо. Майже напевне — подорож на південний кінець острова. Там нас чекають деякі незакінчені справи.

Джек поставив свій стакан з чаєм.

— Які ще незакінчені справи?

Я похитав головою.

— Поки не знаю. Її малюнки можуть мені розповісти.

— Якщо не зануришся в них аж так глибоко з головою, що оговтаєшся тільки коли вже не буде можливості повернутися на берег, — попередив Ваермен. — Саме це й сталося з двома маленькими дівчинками.

— Це я розумію.

Джек наставив на мене палець.

— Бережіть себе. Правопорушнику.

Я навзаєм прицілився в нього пальцем:

— По-людськи.

15 — ВТОРГНЕННЯ

I

Через двадцять хвилин я сидів у Малій Ружі зі своїм альбомом на колінах, поряд стояв червоний пікніковий кошик. Прямо переді мною, заливаючи західне вікно світлом, лежала Затока. Внизу піді мною мурмотіли мушлі. Мольберт я відсунув убік, а робочий стіл вкрив рушниками. На них поклав гостро заточені недогризки її кольорових олівців. Небагато від них — товстих, якихось допотопних — залишилося, але я гадав, що мені вистачить. Я готовий.

— От баран, — сказав сам собі. Ніколи я не буду до такого готовим. У глибині душі я сподівався, що нічого не відбудеться, хоча розумів, що, скоріш за все, щось буде. Я гадав, саме тому Елізабет й воліла, щоб я знайшов її кошик. А втім, чи могла вона достеменно пам'ятати, що в ньому лежить? Я припускав, що Елізабет забула більшість того, що з нею відбувалося в дитинстві, ще раніше, ніж Альцгаймер ускладнив її проблеми. Бо забування не завжди є вимушеним. Іноді воно *бажане*.

Кому б схотілося пам'ятати щось таке жахливе, від чого ваш батько кричав так, що аж закривавився? Краще вже зовсім перестати малювати. Просто відморозитися. Краще вже казати людям, що не вмієш нарисувати навіть чоловічка з патичок, що, коли йдеться про мистецтво, ти волієш діяти, як багаті випускники університетів, що спонсорують команди своїх альма-матер: не можеш бути спортсменом, підтримуй спортсменів. Краще викинути з голови достоту все, на що спроможешся, а у поважному віці сенильність потурбується про решту.

Еге ж, деякі з колишніх навичок можуть зберігатися — як рубці на мозковій оболонці після старої травми (скажімо, після

падіння з запряженої поні бідки) — і треба знаходити способи для їх каналізації вряди-годи, це схоже на регулярне вичавлювання гною із застарілої пухлини, котра ніколи остаточно не загоїться. Тому-то проявляється інтерес до чужого мистецтва. Можна *патрунувати* мистецтво. А якщо й цього недостатньо? Ну, тоді можна почати колекціонувати порцелянові статуетки й будиночки. Будувати собі Порцелянове місто. Ніхто не назве заняття такими *інсталяціями* мистецтвом, але вони потребують роботи уяви, а регулярні вправи — зокрема візуального аспекту уяви — достатньо для припинення.

Припинення чого?

Свербіння, звісно.

От, чортове свербіння.

Я потягнувся почухати праву руку і крізь порожнечу в тисячний раз вхопився собі за ребра. Відхилив палітурку альбому, отримав перший аркуш.

Почніть з чистого простору.

Він звертався до мене, як, я певен, колись чистий аркуш звертався до неї.

Заповни мене. Бо білість — це відсутність спогадів, колір неможливості пам'ятати. Роби. Показуй. Рисуй. І тоді свербіння минеться. На якийсь час непевність стихить.

Прошу, залишайся на Острові, — благала вона. — Байдуже, що трапиться. Ти потрібен нам.

Я вирішив, що так воно й мусить бути.

Олівець рухався швидко. Мінімум штрихів. І ось вже щось схоже на повозку. Чи радше, на двоколісну бідку, яка стоїть і чекає, коли в неї запряжуть поні.

— Вони тут жили цілком щасливим життям, — повідомив я порожній студії. — Батько й дочки. Потім Елізабет випала з бідки і почала рисувати, позасезонний ураган розворушив поклад скарбів, дівчатка потонули. Потім, хто вижили, переїхали до Маямі і неприємності закінчилися. А от коли вони майже через двадцять п'ять років повернулися сюди...

Під бідкою я написав друкованими літерами ГАРНО. Подумав. Додав ЗНОВУ.

ГАРНО ЗНОВУ.

Гарно, десь далеко піді мною прошепотіли мушлі. Гарно знову.

Авжеж, їм було гарно, гарно було Джонови й Елізабет. І коли Джон помер, Елізабет так само залишалося гарно. Гарно опікуватися мистецькими виставками. Гарно займатися порцеляною. Далі з якоїсь причини все почало змінюватися. Не знаю, чи загибелі Ваєрменової дружини і дочки були частиною цих змін, але припускаю, що могли бути. А щодо його і мого прибуття на острів Дума в мене питань не виникало. Я не мав цьому раціонального пояснення, я просто знав.

Усе на острові Дума йшло прекрасно... потім дивно... потім знову на довгий час усе стало прекрасно. А тепер...

Вона прокинулася.

Стіл тече.

Щоб мені зрозуміти, що відбувається зараз, треба зрозуміти, що відбувалося тоді. Небезпечно це, чи ні. Я мушу.

II

Я взяв її перший рисунок, котрий і рисунком взагалі важко було назвати, просто якась кривуля проведена поперек аркуша. Я взяв його в ліву руку, заплющив очі і уявив собі, ніби торкаюся його правою рукою, точно так, як торкався в уяві РУКИ-ГЕТЬ рукавичок Пам. Я намагався уявити, ніби пальцями правої руки гладжу ту вихилясту лінію. справа пішла потроху, але я відчув відчай. Невже мені доведеться таким чином працювати з усіма малюнками? Їх тут дванадцять дюжин, і то за найскромнішими підрахунками. До того ж я був не в захопленні від екстрасенсорної інформації.

Не переймайся. Рим не миттю будувався.

Я вирішив, що трішечки галасу від радіо «Кістка» не завдасть, а допомогти може. Я підвівся, тримаючи старий аркуш паперу в правій руці, і, природньо, він сковзнув долі, бо ж ніякої правої руки в мене насправді не з'явилося. Я нахилився по нього і згадав, що прислів'я правильно буде — *Рим не в один день будувався.*

Але Мельда каже вудувався.

Я застиг з аркушем у лівій руці. Тій, якої не зумів дістати кран. Що це було, справжній спогад, яким зі мною поділився аркуш, чи просто моя власна думка? Послужлива реакція мого мозку?

— Це не малюнок, — промовив я, вдивляючись у криву лінію.

Ні, не малюнок, але він намагався стати малюнком.

Я знову гепнувся гузном на сидіння стільця. Ця моя дія аж ніяк не була свідомою, це більше скидалося на те, що мені ніби підломилися коліна. Я подивився на лінію, відтак у вікно. Переводив погляд від Затоки на лінію. Від лінії на Затоку.

Вона намагалася нарисувати горизонт. Він став її першим малюнком.

Так.

Я поклав перед собою альбом і захопив один з її олівців. Не вибираючи, головне — аби лиш він був її. Відчув його вагу, товщину. Відчув, що він — саме те, що треба. І почав малювати.

На острові Дума мені це вдавалося найкраще.

III

Я начеркав дитину, що сидить на стільчаку. Голова забинтована. В одній руці вона тримає стакан. Іншою рукою обіймає за шию батька. Він у старомодній майці на бретельках і з мильною піною на обличчі. На задньому плані тінню стоїть няня. На цьому моєму етюді ніяких браслетів, бо вона їх не завжди вдягає, але голова пов'язана хусткою, вузол на маківці. Няня Мельда, найближча людина для Ліббіт після матері.

Ліббіт?

Так, її так всі називали. Так вона сама себе називала. Маленька Ліббіт.

— Найменша, — мугикнув я, перегорнувши перший аркуш альбому. Олівець — короткуватий, товстуватий, нікому непотрібний упродовж ледь не трьох чвертей століття — виявився ідеальним знаряддям, ідеальним каналом. Він знову почав рухатися.

Я нашкрябав дівчинку в якійсь кімнаті. На стіні поза нею з'явилися книжки, отже, бібліотека. Татова бібліотека. На го-

лові в неї бинтова пов'язка. Сидить біля столу. Татового столу. На ній щось на кшталт домашнього халатику. У неї

(олі-фець)

олівець у руці. Кольоровий? Либонь, ні — поки що ні, але це зараз не має значення. Вона знайшла своє знаряддя, свій фокус, своє *métier**. І якою ж вона стала голодною! Якою ненажерливою!

Вона думає — Мені знадобиться ще багато паперу.

Вона думає — Я — Елізабет.

— Вона буквально вмальовала себе знову в цей світ, — промовив я, і мене від голови до п'ят обсіпало гусячою шкірою. Але хіба я сам не те саме зробив? Хіба я не зробив *точнісінько* те саме, тут, на острові Дума?

Мені ще багато чого треба зробити. Я очікував, що цей вечір буде довгим і важким, але передчував великі відкриття, а страху не було — принаймні ще тоді, і відчував лиш збудження з мідним присмаком у роті.

Я нахилився і підняв третій малюнок Елізабет. Четвертий. П'ятий. Шостий. Швидкість нарощувалася. Іноді я гальмував, щоб щось начеркати, здебільшого в цьому не виникало потреби. Картини склалися у мене в голові, причина, чому мені нема сенсу зображати їх на папері, була для мене зрозуміла. Елізабет вже зробила всю роботу, давно, ще коли одужувала після травми, яка її ледь не вбила.

У ті щасливі дні, до того як заговорила Новін.

IV

Під час інтерв'ю Мері Айр зауважила, що в моєму віці відкрити в собі такий високий талант до малювання це, либонь, схоже на те, якби отримати ключі від суперкрутої спортивної тачки. Я погодився, щось схоже на це. В іншому місці вона сказала, що це, либонь, схоже на те, якби мені вручили ключі від цілком умебльованого будинку. Від справжнього помістя. Я погодився. Теж схоже. А якби вона продовжувала далі ці порівняння? Сказала б,

* Ремесло (фр.).

що це схоже на те, якби я успадкував мільйон акцій Майкрософту або мене обрали довічним правителем якогось багатого на нафту (але мирного) емірату на Близькому Сході? Я б відповів — так, авжеж, це точнісінько те саме, ви маєте рацію. Щоб її втішити. Бо всі ті питання стосувалися її самої. Я бачив тугу в її очах, коли вона їх ставила. То були очі дівчинки, котра знає, що найближче долучитися до омріяної акробатики вона може тільки з гальорки, сидячи на недільній виставі цирку-шапіто. Вона була критиком, а більшість критиків, котрі беруться за цю справу без покликання, від власного розчарування стають і заздрісними, і каверзними, і дріб'язковими. Мері була не такою. Мері любила свою справу. Вона жлуктила віскі з великого бокалу і бажала знати, як воно почувається, коли нізвідкіля прилетіло голозаде янголя, поплескало тебе по плечі і раптом з'ясувалося, що, попри твої достобіса за п'ятдесят, ти отримав можливість дострибувати аж до місяця. Тож, хоча це аж ніяк не порівняти було з отриманням ключів від швидкісної автівки, або цілком умебльованої садиби, я сказав їй, що чимось воно на це схоже. Бо нікому *неможливо* пояснити на що воно дійсно схоже. Про це тільки й можна довго розводитися манівцями, аж поки всі не втомляться й розійдуться по своїх спальнях.

От Елізабет добре знала, що воно таке.

Це промовляли її рисунки олівцем, а відтак і малюнки фарбами.

Це, мов отримати язика після того, як жив німим. І більше того. Краще. Це, мов повернути власну пам'ять, а пам'ять для людини — дійсно все. Пам'ять — це особистість. Це те, чим *ти* є. Навіть провівши першу лінію, ту неймовірну першу лінію, що позначала межу неба й Затоки, вона зрозуміла, що бачити й пам'ятати — це речі взаємопов'язані, і взялася себе відновлювати.

Персе не мала стосунку до цього. Спочатку — ні.

Я був певен.

V

Наступні чотири години я то занурювався у світ Ліббіт, то вигулькував на поверхню. Пірнати в її світ було цікаво і лячно.

Іноді я щось записував — дівчина дуже голодна, почнемо з цього — але здебільшого малював. Нашою справжньою мовою спілкування були малюнки.

Я розумів швидкий перехід її родини від здивування до байдужості, а потім і нудьги. Причиною цього зокрема була неймовірна плодovitість дівчинки, крім того, вона була їхньою малою Ліббіт, а серед своїх завжди живий отой скепсис — що може особливого з'явитися з Назарету, хіба не так? Але їхня байдужість тільки роз'ятрювала її почуття голоду. Вона шукала нових способів привернути їхню увагу, шукала нових кутів зору.

І знайшла. Бог їй допоміг.

Я малював птахів, що летять догори ногами, і звірів, що ходять по воді басейну.

Я малював коня з такою широкою посмішкою, що вона вибігала за межі його морди. Я гадав, десь у цей час в картинку ввійшла Персе.

Тільки...

— Тільки Ліббіт не знала, що це Персе, вона гадала...

Я перегорнув назад стос її малюнків, майже до самого початку. До круглого усміненого чорного обличчя. З першого погляду я був вирішив, що це портрет Няні Мельди, але варто було придивитися — обличчя було не жіночим, а дитячим. Це було лице ляльки. Раптом моя рука, сама, почала черкати поряд з цим лицем напис НОВІН — такими швидкими, різними штрихами, що аж старий жовтий олівець Елізабет тріснув на останній рисці печатної літери Н. Я кинув його на підлогу і вхопив інший.

Саме через цю Новін спершу віщало Персе, щоб не налякати маленьку дівчинку. Що могло видаватися більш безпечним, ніж усмінена лялечка-негритосочка в червоній хусточці, як у коханої Няні Мельди?

А чи здивувалася або злякалася Елізабет, коли лялька заговорила? Навряд. Вона могла бути дивовижно талановитою у своєму мистецтві, але все одно залишалася малою трирічною дівчинкою.

Новін говорила їй, що малювати, а Елізабет...

Я знову захопив свій альбом. Нарисував пиріг на долівці. *Розпластаний* на долівці. Мала Ліббіт вважала, що на цю витівку її напоумила Новін, але то Персе перевіряла можливості Елізабет. Персе експериментувала, як експериментував я, намагаючись з'ясувати потужність своїх нових здатностей.

Затим прийшов час Аліси.

Бо лялька нашептала, буцімто десь там лежить скарб, і шторм зробить його приступним.

Отже, то була зовсім не Аліса, ні. І не Елізабет, бо вона *не* була тоді ще Елізабет — ні для родини, ні для себе самої. Велика буря 27-го року була ураганом Ліббіт.

Бо татусь зрадіє, знайшовши скарб. Бо татусеві треба думати про ще щось, окрім...

— Вона постелила постіль, — промовив я захриплим, зовсім не своїм голосом, — от хай тепер в ній і спить.

...Окрім як шаленіти від того, що Аді втекла з тим Емері — Целулоїдним Комірцем.

Так. Таким було життя на південному кінці острова Дума у 1927 році.

Я нарисував Джона Істлейка — сам тільки промельк його ластів на тлі неба, кінчик рурки і тінь внизу. Джона Істлейка, котрий пірнає по скарб.

Пірнає, щоб дістати нову ляльку для своєї доні, хоча поки що не вірить, що там щось є.

Поряд з одним з ластів я викарбував слова **ЗАКОННИЙ ПРИЗ**.

Чимдалі ясніші образи зринали в моїй уяві так, ніби всі ці довгі роки вони чекали на звільнення, і на коротку мить мене вразила думка — а що як кожний малюнок (і кожне знаряддя його виконання), від печерних в Центральній Азії і до *Мони Лізи*, має в собі приховану пам'ять про його створення і його творців, закодовану в штрихах, мов ДНК.

Пливи вперед, поки я не гукну стоп.

На аркуші з пірнаючим татом я намалював також Елізабет — вона зайшла у воду аж по свої пухкенькі коліна, під пахвою в неї стирчала Новін. Ліббіт була майже точною копією лялі на моїм етюді, котрий вибрала для себе Ілса, я йому ще дав назву «*Кінець гри*».

А після того, як він знайшов усі ті речі, він мене обнімав, обнімав, обнімав.

Я поспішливо начеркав малюнок, де, зсунувши маску собі на лоба, Джон Істлейк якраз саме це й робив. Поряд, на ковдрі, стояв пікніковий кошик, на його кришці лежав гарпунний пістоль.

Він обнімав мене, обнімав мене, обнімав мене.

«Нарисуй її, — шепнув мені голос. — Нарисуй свій законний приз Елізабет. Нарисуй Персе».

Але я не послухався. Я злякався того, що можу побачити. І того, що воно може зі мною зробити.

А як щодо тата? Щодо Джона? Чи міг він про щось здогадуватись?

Я перегорнув її малюнки і знову подивився на той, де кричав, весь у крові, Джон Істлейк. Він встиг багато чого взнати. Можливо, запізно, але дещо він зрозумів.

Що ж насправду трапилось з Тесі й Ло-Ло?

І що на довгі роки змусило замовчати Персе?

І хто воно таке? Дуже схоже, що ніяка воно не лялька.

Я міг би продовжувати — зображення Тесі й Ло-Ло на стежці, на стежці, по якій вони біжать, взявшись за руки, вже просилося втілитися на папері, — але стан напівтрансу в мене послабшав, і стало смертельно страшно. Крім того, вирішив я, мені вже достатньо про все відомо, а решту, я був цього майже певен, допоможе з'ясувати Ваермен. Тому я закрити свій альбом. Поклавши огризок коричневого олівця, який колись належав давно неіснуючій дівчинці, я зрозумів, що дуже хочу їсти. Я просто дико зголоднів. Ну то й що, відчуття це для мене не нове, до того ж в холодильнику повно їжі.

VI

Донизу я спускався повільно, у голові кружляли образи — чапля догори ногами з очима-буравчиками; усміхнені коні; величезні човни ластів на батькових ступнях — потреби ввімкнути світло у-вітальні в мене не виникло. Я вже цілком при звичаївся долати шлях від підніжжя сходів до кухні у чорноті квітневої

ночі. На той час я вже вважав своїм цей самотній дім, що виставив щелепу понад урізом води, і не міг собі уявити, що його доведеться залишити. На півдорозі я зупинився, подивившись крізь вікно Флоридської кімнати на Затоку.

Там, не далі як за сотню ярдів від берега, безпомилково ясно впізнаваний у світлі молодика й мільйону зірок, стояв, похитуючись на якорі, *Персе*. Вітрила були згорнуті, але з древніх щогл, мов павутиння, звисало плетиво вантів. Як *савани*, подумалось мені. *Це і є савани*. Судно погойдувалося, мов якийсь іграшковий кораблик давно померлої дитини. Палуба виглядала порожньою — ні постатей, ані речей — але хтозна, що там може бути у трюмах?

Я мало не зомлів. І тут же зрозумів, чому: бо перестав дихати. Наказав собі зробити вдих, але якусь довгу хвилину не міг. Груди мої залишалися пласкими, мов сторінка в закритій книжці. Хапнувши врешті повітря, я почув скрегіт. Це я закашлявся, повертаючи собі життя й свідомість. Видихнув і знову вдихнув, вже не так судорожно. Чорні цятки, що були затанцювали в мене в очах, зникли. Я гадав, що зникне й той корабель — звісно ж, це лише галюцинація — але він був там, завдовжки футів сто двадцять і трохи менше половини того завширшки. Погойдувався на хвилях. І похитувався з борта на борт. Пальцем кивав його бушприт, немов промовляючи: *уууу, бридкий дядько, ти зарахований до...*

Я ляснув себе по обличчю так сильно, що аж сльози потекли з лівого ока, проте корабель залишився там, де й був. Тут до мене дійшло, що якщо він там дійсно є, то його зможе побачити й Джек, вийшовши до хідника з *Ель Паласіо*. Телефон на протилежному кінці вітальні був від мене далі того, що стояв на полиці в кухні. І кухонний мав ту перевагу, що містився прямо під вимикачем світла. А світло мені потрібне, особливо те, що в кухні, потужні флуоресцентні лампи. Не відриваючи очей від судна, я позадував з вітальні і натиснув тильним боком долоні всі три вимикачі. Засвітилося і я перестав бачити *Персе* — перед очима залишилася тільки Флоридська кімната в яскравому тверезому освітленні. Я поклав руку на телефон і зупинився.

В кухні була людина. Біля мого холодильника стояв чоловік. У мокрому шматті, що колись було, либонь, джинсами і майкою з викотом «човником». Його шия, щоки, лоб і руки поросли чимось схожим на лишай. Лівий бік черепа провалився досередини голови. Уламки кості стирчали з його темного рідкого волосся. Одного — правого — ока в нього не було. На його місці — трухлява очниця. Інше відсвічувало абсолютно нелюдським сріблястим блиском. Він був босий, з розпухлими рожевими ступнями, щиколотки — голі кістки.

Воно вишкірилося до мене, його губи, розтягуючись, потріскалися, відкривши старі чорні ясна з двома рядами жовтих зубів. Воно підняло праву руку і я побачив на ній черговий сувенір з *Персе*. Кайданки. Одне іржаве кільце охоплювало зап'ястя цієї істоти. Інше, розімкнуте, звисало з нього, мов відпала щелепа.

Це кільце призначалося для мене.

З тихим шипінням — певне, це був єдиний звук, що дозволяли видати його зогнілі голосові зв'язки, — воно рушило до мене в яскравому тверезому світлі. Воно залишало сліди на дерев'яній підлозі. Від нього падала тінь. Я почув тихе порипування його шкіряного ремня — сирого, трухлявого, але якось вцілілого.

Мене охопив незрозумілий м'який параліч. Я був у свідомості, але тікати не мав сили, навіть розуміючи, що означають розкриті кайданки, і що це за істота: вербувальник-затягач. Він примкне мене до себе за руку і потягне на борт того фрегата, чи шхуни, чи бригантини, чи як там збіса називається цей корабель. Я стану членом команди. Можливо, там нема юнг, подумалось мені, але там точно є пара маленьких служниць, одну звуть Тесі, а іншу Ло-Ло.

Тікай. Чи хоч би вдар його телефоном, заради Бога!

Але я не міг. Я був мов птах, загіпнотизований змією. Найбільше, на що спромігся — зробив крок назад до вітальні... відтак ще один.. потім третій. І знову опинився в тіні. Воно стояло на порозі кухні, в яскравому білому світлі добре було видно його сире зогніле обличчя, його тінь падала на килим вітальні. Воно так і щирилося. Я було подумав заплющити очі й наказати йому зникнути, але це було б намарно, я чув його

сморід, воно тхнуло, як сміттевий контейнер позаду рибного ресторану. А ще...

— Час йти, Едгаре.

... воно могло говорити, як виявилось. Його плямкання можна було зрозуміти.

Воно ступило до вітальні. Я зробив ще один крок назад, розуміючи в глибині душі, що діла не буде, що цього недостатньо, що, втомившись від загравань, воно просто плигне вперед, заклацне кайданки на моїй руці, я зойкну, а воно потягне мене до води прямо у *кальдо ларго* і останнім, що я почую в світі живих, буде мурмотіння мушель під будинком. А відтак вуха мені залле водою.

Тим не менш, я зробив ще один крок назад, зовсім не маючи впевненості, що рухаюсь у бік дверей, тільки надіючись, а потім ще крок... і тут на плече мені лягла рука.

Я заверещав.

VII

— Що це за хрінотінь? — прошепотів мені у вухо Ваермен.

— Не знаю, — відповів я, схлипуючи. Я схлипував від жаху. — Ні, я знаю, знаю. Ваермене, подивися у вікно на Затоку.

— Не можу. Я не можу відірвати очей від цього.

Але воно вже теж побачило Ваермена, котрий, як і сама ця твар раніше, зайшов у дім через відчинені двері, Ваермена, що з'явився, мов загін кавалеристів у якомусь з вестернів Джона Вейна³⁰⁰, і воно зупинилося на третьому кроці від кухонного порогу, з трохи нахиленою вперед головою, кайданки хилиталися вперед-назад на його простягнутій до мене руці.

— Господи, — промовив Ваермен. — Там корабель! Той самий, що на картинах!

— Йди геть, — прошипіло воно. — У нас нема до тебе справ. Йди геть і можеш жити.

— Воно бреше, — сказав я.

— Що ти мені тут базариш, — підвищуючи голос, гаркнув Ваермен. Він стояв за мною впритул і в мене ледь не лопнули

барабанні перетинки. — *Забирайся звідси! Ти не маєш права на вторгнення!*

Молодий утопленик не відповів, але, як я й боявся, він виявився спритним. Щойно він стояв за три кроки від порогу кухні. Раптом він опинився прямо переді мною, і я помітив лиш тінь його руху, коли він покрив відстань між нами. Його сморід — завареного на сонці супу з гнилої риби й водоростей — став нестерпним. Я відчув, як в мене на руці зімкнулися його крижані пальці, і закричав від переляку. Жахливим був не їх холод, жахливою була їх м'якість. Їхня брезклість. Сріблясте око втупилося в мене, воно мов свердлило мені мозок, і на мить з'явилося відчуття, ніби я провалився в суцільний морок. І тут тупим жорстким клацанням на моєму зап'ясті замкнулися кайданки.

— *Ваєрмене!* — заверещав я, але Ваєрмена поруч не було. Він щодуху побіг від мене через кімнату. Я залишився примкнутим до утопленика. Він потяг мене до дверей.

VIII

Ваєрмен повернувся раніше, ніж ця твар встигла перетягнути мене через поріг. У руці він тримав щось схоже на тупий кинджал. На якусь мить мені здалося — один з срібних гарпунів. Марні сподівання, срібні гарпуни лежали нагорі у кошику.

— Гей, ти, — гукнув він, — гей, ти, я до тебе, ти *Cojudo de puta madre!*

Істота обернулася зі швидкістю готової вжалити змії. Ваєрмен не поступився в швидкості. Тримаючи ту річ обома руками, він затопив нею прямо в лице утопленику, поціливши йому точно над правою очницею. Воно пронизливо скрикнуло, цей звук прохромив мені голову, мов шматком скла. Я побачив, як Ваєрмен здригнувся й відхитнувся, побачив, як він намагається утримати свою зброю, але вона випадає в нього з рук на заметену піском долівку сіней. Дарма. Істота, яка ось щойно лиш здавалася такою цупкою, розпалася на ніщо разом зі своїм одягом. Кайданки в мене на зап'ясті теж втратили щільність. Якусь мить я їх ще бачив, а за секунду вже вода скапувала з ру-

ки мені на взуття. На місці, де був стояв морський привид, залишилася калюжа.

Я відчув щось тепле в себе на обличчі і втер кров з верхньої губи і носа. Ваєрмен перечепився через пук водоростей. Я допоміг йому підвестися і побачив, що в нього з розбитого носа теж тече кров. І цівка крові простяглася в нього по шиї вниз з лівого вуха. Вона струмила поривами, з кожним ударом його серця.

— Боже, цей його вереск, — промовив він. — У мене аж сльози з очей потекли, а у вухах дзвенить так, що ну його нахер. Ти чуєш мене, Едгаре?

— Так, — відповів я. — Ти як, у нормі?

— Якщо не брати до уваги те, що щойно в мене на очах зник нахер мертвяк? Авжеж, можна вважати, що я в нормі.

Нахилившись, він підняв з підлоги тупий циліндр і поцілував.

— Слава тобі Господи, за пістряві речі, — проголосив він урочисто, а відтак вибухнув реготом. — Навіть якщо вони не пістряві ³⁰¹.

В руці він тримав свічник. Кінець, куди вставляється свічка, потемнішав, ніби ним нещодавно тикали у щось розжарене, а не в мокро.

— В усіх будинках міс Істлейк є запас свічок, бо в нас на острові, буває, вирубається електрика, — пояснив Ваєрмен. — Тільки в нас, у великому будинку, ми маємо ще й генератор, а в інших тільки свічки. А от в цьому домі, на відміну від інших, є ще й свічники з великого будинку, і так вже трапилося, що вони срібні.

— І ти про це встиг згадати? — спитав я. Дійсно чудасія.

Він знизав плечима, а відтак перевів погляд на Затоку. І я теж. Там було пусто, тільки гра світла місяця й зірок на воді. Принаймні зараз пусто.

Ваєрмен взяв мене за зап'ястя. В мене аж серце підскочило, коли його пальці зімкнулися там, де недавно було кільце кайданків.

— Що? — спитав я, побачивши страх на його обличчі.

— Джек, — промовив він. — Джек там сам-один в Ель Паласію.

Ми побігли до ваерменової машини. Я, нажаханий, навіть не почув, як він підїхав і припаркувався біля мого будинку.

IX

З Джеком усе було гаразд. Він відповів на кілька дзвінків старих приятелів Елізабет, але останній прозвучав ще о чверть на дев'яту, за півтори години до того, як нас тут струснуло так, що аж скривавлений Ваермен, з вираченим очима, вимахував свічником. Ніхто не вторгався до *Ель Паласіо*, якогось корабля, що стояв би на якорі напроти Великої Ружі, Джек також не бачив. Джек їв спечений у мікрохвильовці попкорн і дивився *«Поліцейського з Беверлі-Хіллз»* на старій відеокасеті.

Він слухав нашу розповідь з невідомим здивуванням, але без недовіри. Він же юнак, мусив я нагадати собі, котрий виріс на телепрограмах типу *«Х-файли»* та *«Загублений»*. Тим більше, ця історія доповнювала те, що він почув раніше. Коли ми закінчили нашу розповідь, він взяв у Ваермена з рук свічник і оглянув його торець, що скидався на засмажений цоколь перегорілої електричної лампи.

— Чому воно не прийшло по мене? — промовив він. — Я сидів тут сам, абсолютно безборонний.

— Не хотів би принижувати твою самооцінку, — сказав я, — але ти не видаєшся пріоритетною здобиччю для тієї сили, що керує всім цим шоу.

Джек помітив червону смужку на моїм зап'ясті.

— Едгаре, це від того...

Я кивнув.

— Курва, — промовив він притишеним голосом.

— Ти з'ясував, що тут відбувається? — спитав мене Ваермен. — Якщо воно послало ту істоту по тебе, воно, мабуть, усвідомило, що ти вже наблизився до розгадки?

— Не думаю, що хтось колись зможе розібратися з усім цим, — відповів я. — Але я знаю, ким було те воно, коли було ще живим.

— Ким? — вирячив очі на мене Джек. Ми стояли в кухні, він ще тримав у руках свічника, але тут відклав його на полицю.

— Емері Полсоном, чоловіком Адріани Істлейк. Вони приїхали сюди допомагати в пошуках зниклих Тесі й Лори, це факт, але після того з Думи вони так і не виїхали. Ними зайнялося Персе.

Х

Ми перейшли до тієї вітальні, де я вперше був представлений Елізабет. Довгий низький стіл там так і стояв, проте тепер він був порожній. Полірована поверхня столу вразила мене, здалася ідеальною пародією на життя.

— Де все поділося? — запитав я у Ваермена. — Де її порцеляна? Де її Містечко?

— Я все поскладав у коробки й відніс до літньої кухні, — ніби байдуже відповів він. — Просто мені так... просто мені з цим.... мучачо, хочеш гарного чаю? Чи пива?

Я попросив собі води, а Джек пива, ніби нічого не помітили. Ваермен пішов по напої. Тільки подолавши половину галереї, він заплакав. Він схлипував і ридав, то був той розпачливий плач, якого неможливо стримати, як не намагайся.

Ми з Джеком презирнулися і почали дивитися в різні боки. Слова були зайві.

ХІ

Його відсутність тривала довше, ніж звичайно потрібно для того, щоб принести пару банок пива і склянку води, але повернувся він цілком опанувавши себе.

— Перепрошую, мені якось незвично втрачати кохану людину і совати свічник в морду вампіру, і все це впродовж одного тижня. Звичайно таке трапляється по черзі. — Він знизав плечима, намагаючись продемонструвати безтурботність. Це виглядало безпорадно, але я б начислив йому очки за старання.

— Вони не вампіри, — сказав я.

— А хто ж вони тоді, — спитав він. — Патякай.

— Я можу розповісти тільки те, що мені розповіли малюнки Ліббіт. Не варто забувати, що, хоч вона й була надзвичайно талановитою художницею, але залишалася дитиною, — я зупинився, похитав головою. — Ні, вона була лише трохи старшою за немовля. А Персе була... гадаю, що Персе можна було б назвати її духовним проводарем.

Ваермен відкупорив пиво, сьорбнув і нахилився вперед.

— А як щодо тебе? Персе також і твій духовний проводир? Вона підсилює твої здатності?

— Авжеж, так і є, — відповів я. — Вона перевіряла межі моїх можливостей, а потім почала їх підсилювати — я певен, що Цукерка Браун був моделлю. А далі вона почала підкидати мені теми. Так з'явилися картини «Дівчина і Корабель»

— А решта ваших малюнків? — спитав Джек.

— Гадаю, більшість — мої. Хоча деякі з них... — я вкляк, вражений жахливою думкою. Відставив склянку, ледь її не перекинувши. — О Господи-Ісусе.

— Що, — спитав Ваермен. — Заради Бога, що?

— Мені потрібен отой твій червоний телефонний записничок. Зараз же.

Він пішов і повернувся з ним, разом ткнувши мені в руки бездротовий апарат. Якусь мить я просидів з ним на колінах, гадаючи, кому першому зателефонувати. Рішення прийшло. Однак, є залізне правило сучасного життя, ще дієвіше за те, що поблизу ніколи нема копа, якщо він тобі потрібен: якщо телефонуєш конче потрібній тобі людині, ти завше потрапляєш на автовідповідач.

Мені відповіли машини і в Даріо Наннуцці вдома, і в Джимі Йошида, і в Алісі Окойн.

— Курва! — схлипнув я, вдаривши по кнопці роз'єднання, коли Алісин записаний голос почав «Перепрошую, мене нема вдома, я не в змозі відповісти зараз на ваш дзвінок, але...»

— Вони можуть ще й зараз десь святкувати, — сказав Ваермен. — Потерпи, *аміго*, і все владнається.

— В мене нема часу, — крикнув я. — Сука! Курва! Лайно!

— Що трапилося, Едгаре? — поклав він мені руку на плече, заспокоюючи. — Що за паніка?

— Картини небезпечні! Можливо, й не всі, але деякі — точно! Він замислився, відтак кивнув.

— О'кей, давай подумаємо. Найнебезпечніші з них, ймовірно, «Дівчина і Корабель», так?

— Так, я певен, що так і є.

— Вони майже напевне все ще в галереї, чекають обрамлення й відправки.

— О Господи, я не маю права цього допустити.

— Мучачо, треба відстрочити те, чого не можеш допустити.

Він не розумів, відстрочка неможлива. Персе, якщо схоче, може такого лиха наробити.

Проте їй потрібні помічники.

Я знайшов і набрав номер «Ското». Гадав, можливо, там хтось є, навіть о чверть на одинадцяту вечора, після такої бучної тусовки. Залізне правило діяло, я почув машинний голос. Нетерпляче дослухав і натиснув 9, щоб наговорити своє загальне повідомлення.

— Послухайте мене, хлопці. Це Едгар говорить. Я вимагаю, щоб жодної картини чи етюдю не відсилалося нікому, поки я не дозволю цього зробити, о'кей? Ні єдиної з моїх робіт... Просто затримайте їх на якийсь час. Пояснюйте це покупцям чим завгодно, але зробіть це. Дуже вас прошу. Це конче важливо.

Я вимкнув телефон і поглянув на Ваєрмена:

— Гадаєш, вони мене послухаються?

— Після того, як ти показав такі доходи? Безперечно. Просто зараз ти забезпечив собі довгу, пристрасну бесіду. А тепер ми можемо повернутися до...

— Поки що ні.

Моя родина і друзі залишаються найбільш вразливими цілями, і той факт, що вони розлетілися в різних напрямках, мене не втішав. Персе вже встигла продемонструвати, як далеко сягає її сила. А я почав їй заважати. Вона на мене розсердилася, гадав я, або злякалася мене, або й те й інше.

Першим порухом було зателефонувати Пам, але тут я згадав слова Ваєрмена про неминучість довгих, пристрасних бесід. Тож, замість ваєрменового записничка, я покопався у ненадійній власній пам'яті... і цього разу, під тиском, вона спрацювала.

«Але ж мені й тут відповідь машина», — подумав я. Так воно й трапилось, хоч я не одразу це зрозумів.

— Привіт, Едгаре, — почувся голос Тома Райлі, але водночас це був чужий голос. Голос неживий, позбавлений емоцій.

«Це від тих ліків, що він їх приймає», — подумалось мені... хоча в галереї він балакав цілком інакше, живо.

— Томе, вислухай мене і не перебивай...

Але він не зупинився. Цей мертвотний голос.

— Ти знаєш, що вона тебе вб'є. І всіх твоїх друзів. Так само, як вбила мене. Тільки я все одно живий.

Я похитнувся.

— Едгаре! — злякався Ваермен. — Едгаре, що трапилось?

— Замовч, — обірвав його я. — Не заважай мені слухати.

Начебто все було сказано, але я ще чув дихання в слухавці. Повільні поверхові віддихи доносилися до мене з Міннесоти. Відтак він заговорив знову.

— Мертвим бути краще, — промовив він. — А зараз я мушу піти і вбити Пам.

— Томе! — заволав я у телефон. — Томе! Прокинься!

— Ставши мертвими обоє, ми нарешті одружимося. Весілля відбудеться на палубі. Вона мені обіцяла.

— Томе!

Ваермен з Джеком затисли мене з обох боків, один тримав мене за руку, інший за куксу, але я цього майже не помічав.

А потім: «Після сигналу ви можете залишити ваше повідомлення».

Почувся сигнал, а далі тиша.

Я не поклав телефон, він просто випав в мене з руки. Я обернувся до Ваермена.

— Том Райлі пішов вбивати мою дружину, — сказав я і додав якимсь не своїм голосом: — Можливо, він вже це зробив.

XII

Ваермен не потребував пояснень, він лиш порадив мені терміново їй зателефонувати. Я взяв слухавку, але не міг згадати

номер. Мені його продиктував Ваермен, але я не міг його набрати; в мене знову, після довгої перерви, червоний туман поплив перед очима.

Номер набрав Джек.

Я стояв, слухаючи гудки, уявляючи собі, як телефон дзвонить в Мендота Гайтс, очікуючи почути бадьорий, безособовий голос Пам з автовідповідача — повідомлення про те, що вона зараз перебуває у Флориді, але скоро повернеться і відповідь на всі дзвінки. Пам, котрої вже не було у Флориді, котра, можливо, вже лежала мертва в себе на підлозі в кухні, а поряд з нею Том Райлі, так само мертвий. Видіння було таким яскравим, що я в очі побачив кров на шафках і на ножі в задубілій Томовій руці.

Один гудок... два... три... наступний мусить оживити автовідповідач....

— Хелло? — почувся захеканий голос Пам.

— Пам! — зойкнув я. — Господи Ісусе, це й справді ти? Кажі мерщій!

— Едгаре? Хто тебе оповістив? — Вона говорила розгублено. Все ще важко дихаючи. Чи, може, ні. Я добре знав цей її голос: трохи збентежений, так вона говорила при застуді, або коли...

— Пам, ти плачеш? — а потім, спізнило: — Оповістив мене про що?

— Про Тома Райлі, — відповіла вона. — Я подумала, може, його брат? Або, о Господи, ні, тільки не це — його матір?

— Що там з Томом?

— З ним все було чудово на зворотньому шляху, — почала вона. — Він сміявся, хвалився малюнком, грав у карти в салоні літака з Каменом і ще кимось з наших. — Отут вже вона *почала* плакати. Її розповідь, мов електричними розрядами, переривалася риданнями. Потворний звук, і в той же час прекрасний. Бо живий. — Він *чудово* почувався. А тоді, сьогодні ввечері, він себе вбив. В газетах це, радше за все, назвуть трагічним випадком, але це самогубство. Так каже Бозі. У нього є приятель серед копів, він подзвонив й розповів Бозі, а той вже розповів мені. Том вривався в опорну стіну на швидкості сімдесят миль на годину, чи більше. Слідів гальмування нема. Це трапилося на трасі № 23, тож, схоже, він направлявся сюди.

Я все зрозумів, ніякої допомоги фантомної руки тут не було потрібно. Помститися мені хотіла Персе, бо вона на мене розсердилася. Розсердилася? *Ошаленіла!* От тільки Том на якусь мить опритомнів, на якусь мить йому вистачило *відваги*, і він перервав свій маршрут, врізавшись у бетонну стіну.

В мене перед обличчям жестикулював, вимагаючи пояснень, Ваермен. Я одвернувся від нього.

— Пандо, він врятував тобі життя.

— *Що?*

— Я кажу те, що знаю, — пояснив я. — Малюнок, яким він хвастася у літаку... то був один з моїх етюдів, так?

— Так.., він ним так пишався... *Едгаре, що ти маєш на...*

— В нього була назва? Той етюд мав якусь назву? Чи ти не знаєш?

— Він називається *«Хелло»*. І ще він раз у раз повторював тією своєю дурною північно-мічиганською говіркою: «Егежбо, це вам не якась там Міннесота». — Вона замовкла, і я не переривав паузу, бо намагався думати, а відтак. — Ти подзвонив, бо щось відчув отим своїм особливим способом, так?

«Хелло», думав я, так, звісно. Цей переший начерк, який я зробив у Великій Ружі, був також одним із найпотужніших. А Том його купив.

Прокляте *«Хелло»*.

Акуратно, але категорично слухавку в мене забрав Ваермен.

— Пам? Це Ваермен. Так Том Райлі..? — Він слухав, киваючи. Сам промовляв щось дуже м'яко, заспокійливо. Таким голосом він спілкувався з Елізабет. — Так-так, добре, з Едгаром все добре, зі мною теж усе гаразд, і у нас тут, на півдні, все в порядку. Дуже печально, звичайно, що таке приключилося з містером Райлі. Але ви мусите для нас дещо зробити, це конче важлива справа. Я зараз ввімкну гучність... — Він натиснув кнопку, якої я до того навіть не помітив. — Ви нас чуєте?

— Так... — голос її звучав, мов з жерстяної коробки, але чітко. Чутно було, що вона опановує себе.

— Хто з родини і друзів Едгара купили його роботи і скільки? Вона замислилась.

— Я впевнена, що *живописних* картин ніхто з родичів не купив.

Я полегшено зітхнув.

— Гадаю, вони сподіваються... чи, либонь, мають надію якось натякнути... що свого часу... ну, там на день народження, чи, можливо, на Різдво...

— Розумію. Отже, картин ні в кого з них нема.

— Я цього не кажу. Бойфренд Мелінди купив один етюд. Але що трапилося? *Щось не так з малюнками?*

Рік. У мене обірвалося серце.

— Пам, це Едгар, скажи мені, Мелінда з Ріком повезли етюд з собою?

— Через усі ті аеропорти з пересадками на інші рейси, включено з трансатлантичним? Він попрохав, щоб малюнок взяли в рамку, а потім вже йому послали. Гадаю, вона навіть про це не знає. Там квіти, намальовані кольоровими олівцями.

— Отже, етюд усе ще знаходиться в галереї?

— Так.

— І ти певна, що ніхто з сім'ї нічого більше не купляв.

Вона замислилася не менше як десять секунд. Для мене то були тортури. Нарешті промовила.

— Ні. Я цілком впевнена. — *Ох, твої б слова та й до Бога*, Пандо, подумав я. — Але одну річ купили Слоботніки, Ейнджел з Гелен. *«Поштову скриньку з квітами»*. Так, здається, називається той малюнок.

Я знав, про який вона каже. Його правильна назва була *«Поштова скринька з веделією»*. І мені вірилося, що він безпечний, я гадав, що цей малюнок я зробив тільки власними силами, хоча...

— Вони ж його не забрали з собою, ні?

— Ні, бо вони спершу поїхали в Орlando, а звідти вже літаком додому. Вони теж замовили обрамлення й доставку. — Ніяких запитань. Вона лиш відповідала. Тепер її голос звучав молодо, як у тієї Пам, на якій я колись оженився, як у тієї, що вела мою бухгалтерію до появи Тома... — А от твій хірург, забула як його ім'я.

— Тод Джеймісон, — промовив я машинально. Якби затримався, щоб пригадати, точно, що не зміг би.

— Так, він. Він також купив картину, і домовився про доставку. Йому сподобалася одна з тих страшних *«Дівчин з Кораблем»*,

але вони всі вже були розкуплені. Тож він вибрав мушлю, що плаває на поверхні води.

Ця річ може бути небезпечною. Всі сюрреалістичні малюнки можуть нести небезпеку.

— Два етюди купив Бозі, і один Камен. Хотіла купити також Кеті Грін, але сказала, що не може собі цього дозволити. — Пауза. — Гадаю, в неї чоловік якийсь мерзотник.

«Я подарував би їй, аби вона натякнула», — подумалось мені. Знову заговорив Ваермен.

— Послухайте тепер мене, Пам. Вам доведеться попрацювати.

— Добре, — у її голосі все ще залишалося трохи непевності, але чутно було, що вона вже взяла себе в руки. Майже цілком, і саме в цю мить.

— Вам треба зателефонувати Бозмену і Камену. Прямо зараз.

— О'кей.

— Скажіть їм, щоб спалили ті картини.

Коротка пауза, а відтак:

— Спалили ті картини, о'кей, зрозуміло.

— Як тільки ми закінчимо цю розмову, — долучився я.

Легке роздратування в її голосі.

— Едді, я вже сказала, що все зроблю.

— Передай кожному, що я поверну йому гроші вдвічі більше заплаченої ним ціни, або подарую інші етюди, які вони самі виберуть, і що ті, що в них зараз, — небезпечні. Вони дуже небезпечні. Ти мене зрозуміла?

— Авжеж, я прямо зараз усе зроблю. — І врешті вона поставила запитання. *Запитання з великої літери.* — Едді, це «Хелло», це та картинка вбила Тома?

— Так. Передзвони нам. — Я продиктував їй номер телефону. Голос у Пам знову звучав на межі плачу, але цифри вона повторювала бездоганно.

— Пам, спасибі вам, — сказав Ваермен.

— Так, велика подяка вам, місіс Фрімантл, — додав Джек. Я гадав, вона питає, хто це такий, але вона цього не зробила.

— О, Едгаре, ти можеш мені обіцяти, що з нашими дочками все буде гаразд?

— Якщо вони не брали з собою ніяких малюнків, з ними все буде добре.

— Еге ж, — відгукнулася вона, — твої чортові малюнки. Я передзвоню.

І, не прощаючись, вона повісила слухавку.

— Краще? — спитав Ваермен.

— Не знаю, — відповів я. — Сподіваюся на Господа. — Я притиснув свою єдину долоню спершу до лівого ока, потім до правого. — Але *відчуття* покращення нема. Нема відчуття *залагодження* проблеми.

XIII

Ми помовчали. Відтак Ваермен спитав:

— А чи дійсно було випадковим те падіння Елізабет з запряженої поні бідки? Що тобі підказує твоя інтуїція?

Я спробував помислити тверезо. Надто важливим здавалося питання.

— Я майже певен, що випадковим. Вона прийшла до пам'яті з амнезією, афазією і бозна-ще якими розладами, котрі годі й намагатися було діагностувати у двадцяті роки. Малювання стало для неї чимось більшим за просто терапію. Вона була справжнім вундеркіндом, і першим її геніальним витвором стала вона сама, як особистість. Доморядниця Няня Мельда теж була цим вражена. А та історія, що була надрукована в газеті, її прочитали люди під час сніданку, дехто теж був вражений..., але ж ти розумієш, люди, вони...

— Що вражає за сніданком, забувається в обід, — підхопив Ваермен.

— Господи, — промовив Джек, — якщо я стану таким циніком, коли доживу до ваших літ, то краще б мені подати у відставку зараз.

— Це тобі *Исус-Криспіс*, синку, — попередив Ваермен і голосно розсміявся. Приголомшливо це прозвучало в нашій ситуації. І дуже класно.

— Інтерес загалом почав вщухати, — продовжив я. — Це також стосується й самої Елізабет. Я маю на увазі, хто знуджується швидше за трирічну дитину?

— Тільки цуценята та папужки, — відповів Ваермен.

— Креативно попалили всю трійцю, — зазначив Джек. — Офігительна у вас концепція.

— Отже, вона почала... почала... — мене перемкнуло, я не міг вимовити далі й слова.

— Едгаре? — лагідно спитав Ваермен. — Ти в порядку?

Я не був у порядку, але мусив. Якщо я розклеюся, Томом все не завершиться.

— Це просто схоже на те, якою гарною вона виглядала в галереї. Розумієте, *гарною*. Так, ніби повернула собі все колись втрачене. І якби не втручання *тієї*...

— Розумію, — сказав Ваермен, — випий води, *мучачо*.

Я випив води і змусив себе знову повернутися до нагальних справ.

— Вона почала експериментувати. Від олівців до малювання аквареллю пальцями вона перейшла, я гадаю, за якісь кілька *тижнів*. Кілька малюнків з кошика зроблено авторучкою, а деякі, як мені здається, звичайною малярною фарбою, я й собі якось думав спробувати нею помалювати. В неї такий цікавий тон, коли висохне...

— Це будеш розповідати на своїх лекціях з мистецької техніки, *мучачо*.

— Авжеж, авжеж. — Я випив ще трохи води. Мені полегшало, я повернувся до теми. — Вона також почала експериментувати з різними побічними медіями. Гадаю, це доречне тут слово. Я певен. Крейда на цеглі. Рисування на пляжному піску. Одного разу вона намалювала портрет Тесі морозивом на кухонному столі.

Джек сидів, нахилившись вперед, зчепивши руки поміж своїми жилавими ногами, і хмурих брови.

— Едгаре.., це все ви, часом, не зі стелі? Ви самі *бачили* це?

— Якоюсь мірою. Іноді це було *дійсно* видіння. Іноді не більше як... ну, як подих від її малюнків, і від малювання її олівцями.

— Але ви вірите, що це правда?

— Я знаю.

— Її цікавило, збережуться її малюнки чи ні? — спитав Ваермен.

— Ні. *Створення* їх значило набагато більше. Вона експериментувала з медіями, а далі почала експериментувати з дійсністю. Змінювати її. *Отут-то* її й почула Персе, я гадаю, саме коли вона почала бавитися з реальністю. Почула і прокинулась. Прокинулась і почала гукати.

— Персе була серед того знайденого мотлоху, чи не так? — спитав Ваермен.

— Елізабет гадала, що то лялька. Найкраща з усіх лялька. Але вони не могли воз'єднатися, доки вона не набралася достатньо сили.

— Кого саме ви тут називаєте *вона*? — перепитав мене Джек. — *Персе* чи дівчинку?

— Ймовірно обох. Елізабет була лише дитиною. А Персе... Персе дуже довго проспала. Вона спала під товщею піску. У розпачливому забутті.

— Невимовно поетично, — глузливо зауважив Джек, — але я щось не доберу, про що ви розповідаєте.

— Я й сам також, тому що її я не бачу. Якщо Елізабет і малювала *Персе*, вона знищила ті малюнки. Я тут вбачаю якийсь зв'язок з тим, що на старість вона почала колекціонувати порцелянові фігурки, хоча це може бути просто випадковий збіг. Що я точно знаю, так це те, що Персе встановила зв'язок з дівчинкою спершу через її малюнки, а потім через її тодішню улюблену ляльку Новін. А ще Персе започаткувала щось на кшталт... програми розвитку. Не знаю, як це інакше можна назвати. Вона переконала Елізабет почати малювати речі, які потім втілювалися в дійсності.

— Виходить, вона і з вами грала в цю гру, — зазначив Джек, — Цукерка Браун.

— І моє око, — додав Ваермен. — Не забувай про лікування мого ока.

— Мені хотілося б вважати це цілком власними досягненнями, — сказав я, — ...але чи так воно? Були ж і інші випадки. В основному невеличкі... хоч би ті, коли мої малюнки слугували мені віконцями, крізь які я заглядав далеко... — Щось мене

почало заносити на манівці, цього мені аж ніяк не хотілося, бо цей шлях пролягав прямісінько до Тома. Тома, котрого треба було зцілити.

— Розкажи нам решту того, що ти взнав з її картинок, — нагадав мені Ваермен.

— Гарзд. Візьміть той позасезонний ураган. Його викликала Елізабет, можливо, з допомогою Персе.

— Ви мене лякаєте до всирачки, — промовив Джек.

— Персе сказала Елізабет, де лежить той мотлох, а Елізабет розповіла своєму батькові. Серед тієї негіді була й... скажімо, порцелянова статуетка вродливої жінки, можливо, фут заввишки. — Так, я її побачив, не детально, але загалом фігурку, і її порожні, без зіниць, перлини замість очей. — То була здобич Елізабет, законний приз за спасіння в морі, а вже коли її витягли з води, отут-то вона й почала діяти по-справжньому.

Джек заговорив дуже повільно.

— Едгаре, давайте для початку поміркуємо, звідки така штука могла взятися?

В мене на язиці зачесалися слова, не знати звідки, але вони точно не були моїми: *«Були старші боги в інші часи, королями й королевами вони були»*. Я не промовив цих слів. Я не бажав їх чути, навіть в цій яскраво освітленій кімнаті не бажав, тож тільки струснув головою.

— Не знаю. І також не знаю, під прапором якої країни міг той корабель бути принесений сюди якимись вітрами, можливо він напоровся корпусом на риф Кітт і загубив якусь частку свого вантажу. Більшу частину цієї історії я не знаю напевне.., але гадаю, це міг бути власний корабель Персе, а щойно вона вийшла з води і щільно присмокталася до потужного дитячого мозку Елізабет Істлейк, тоді вона змогла і його викликати.

— Корабель мертвих, — промовив Ваермен. На його обличчі застиг вираз зачудованої і зляканої дитини. Надворі вітер потрясав густу рослинність, кивали головами рододендрони, від берега до нас долітало рівномірне, сонне гупання хвиль. Я закохався в цей звук з першого дня на острові Дума, і не перестав його любити, але зараз і він мене лякав.

— А корабель називався.., як? *Персефона?*

— Хай буде так, — погодився я. — Мені приходило в голову, що Персе — це, можливо, скорочена версія Елізабет від повної назви. Це не має значення, ми тут не обговорюємо давньогрецьку міфологію. Ми говоримо про щось набагато древніше і набагато похмуріше. А також голодне. Таке, що має багато спільного з вампірами. Тільки зголодніле не по крові, а по душах. Принаймні мені так ввижається. Елізабет тримала біля себе нову «ляльку» не довше місяця, і бозна-яким було життя в старому Гнізді Чаплі впродовж того періоду, але гарним воно ніяк бути не могло.

— Тоді ж Істлейк замовив собі й срібні гарпуни? — спитав Ваермен.

— Не можу сказати. Я багато чого не розумію, бо всі знання зараз отримую від Елізабет, а вона тоді була крихітною дитиною. Я не можу знати, що відбувалося в її іншому житті, бо після того вона покинула малювати. А якби вона пам'ятала все, що відбувалося, коли вона ще малювала...

— Вона б намагалася все забути, — завершив Джек мою думку. Ваермен сидів понуро.

— Під кінець вона досягла того, що забула майже все.

— Пригадай малюнок, на якому у всіх такі широкі, дурнуваті, наркоманські посмішки, — сказав я. — То була спроба Елізабет повернути світ до ранішого стану, яким вона його пам'ятала. Як було в часи до Персе. Щасливі часи. Ще до того, як потонули її сестри, вона вже була налякана, але боялася прохопитися комусь про це словом, бо відчувала, що всі неприємності, які відбуваються з ними, відбуваються з її вини.

— Які неприємності? — спитав Джек.

— Точно не знаю, проте там є один рисунок, де такий собі жокей-негритосик, фігурка з тих, що їх колись любили ставити на паркових галявинах, намальований догори ногами. Гадаю, цим все сказано. Гадаю, для Елізабет тоді *все* перекинулося з ніг на голову. — Щось ще було приховано в тім жокеї, я був певен, але не знав, що саме, і не на часі було зараз про це міркувати. — Гадаю, перед утопленням Тесі й Лори і відразу після цього вся родина була чимось на кшталт в'язнів у своєму Гнізді Чаплі.

— І тільки Елізабет розуміла, в чім причина? — спитав Ваермен.

— Не знаю, — знизав я плечима. — Дещо могла розуміти Няня Мельда. *Ймовірно*, вона щось знала.

— А хто жив у тому домі в часи після знайдення скарбу і до утоплення? — спитав Джек.

Я замислився.

— Вірогідно, Марія і Ганна могли приїздити додому зі школи на вікенди, а Істлейк міг від'їздити у бізнесових справах у безрезні і квітні. А от Елізабет, Тесі, Лора і Няня Мельда, я певен, жили там весь час. І Елізабет намагалася вималювати свою нову подружку «з існування», — я облизнув губи, вони в мене дуже пересохли. — Вона робила це кольоровими олівцями, тими, що в кошику. Це було перед самим утопленням Тесі й Лори. Можливо, в попередній вечір. Бо їхнє утоплення — це її покарання, вірно? Так само, як Том мусив вбити Пам, щоб покарати мене за настирливість. Вам зрозуміло це?

— Господи Вседержитель, — прошепотів Джек. Ваєрмен дуже зблід.

— До того, я гадаю, Елізабет мало що усвідомлювала, — я помовчав, відтак знизав плечима. — Чорт, я не пригадую, чи я сам усвідомлював щось в чотири роки. Але до того, скоріш за все, найгірше, що траплялося в її житті — не рахуючи випадання з бідки, якого, можу присягтися, вона зовсім не запам'ятала, — було, хіба що, тато шльопне по сідниці, чи Няня Мельда по руці, коли вона тягнулася по гарячий, щойно з печі, пиріжок. Що вона знала про природу зла? Вона знала тільки, що Персе бридка, Персе виявилася не гарною, а поганою лялькою, вона була неслухняна і весь час робила якісь капості, її треба було позбутися. Тож Ліббіт сіла зі своїми олівцями і папером для малювання і сказала собі: «Я можу це зробити. Якщо я не поспішатиму і старатимуся, я можу це зробити». — Я замовк і потер рукою собі очі. — Гадаю, так воно й було, але ви можете ставитися до моєї оповіді критично. Можливо, до неї домішалися мої власні спогади про самого себе. Моя пам'ять іноді робить всякі трюки. Всякі дурні, гівнисті вибрики.

— Не муч ти себе так, мучачо, — промовив Ваєрмен. — Попустися. Вона намагалася «вималювати Персе з існування». Як таке можливо зробити?

— Намалювати і стерти.

— Персе їй цього не дозволила зробити?

— Персе не знала. Я майже певен цього. Бо Елізабет вмiла приховувати свої наміри. Якщо ви запитаєте мене, яким чином, відповісти вам я не зможу. Якщо ви запитаєте мене, чи була це її власна ідея, спланована у чотирирічному віці...

— Це цілком ймовірно, — втрутився Ваермен. — Цілком відповідає стилю мислення чотирирічної дитини.

— Я не можу зрозуміти, як їй вдалося це приховати від Персе, — зазначив Джек. — Я маю на увазі... такій маленькій дитині.

— Я теж не знаю, — відповів я.

— Ну, в будь-якому разі це не подіяло, — довершив Ваермен.

— Еге ж, не подіяло. Гадаю, вона зробила рисунок, і зробила його олівцем, а потім його геть витерла. Людину це, можливо, вбило б, як я вбив Цукерку Брауна, але ж Персе не була людиною. Її це тільки розлютило. Вона відплатила Елізабет тим, що забрала її сестер-близнят, котрих мала художниця обожнювала. Тесі й Лора пішли на Тінявий пляж не на пошуки нових скарбів. Їх туди було загнано. Вони зайшли у воду і пропали.

— Та не назавжди, — сказав Ваермен, і я зрозумів, що він згадав сліди маленьких ніг. Не кажучи вже про істоту в мене на кухні.

— Так, — погодився я, — не назавжди.

Знову загув вітер, цього разу так потужно, що щось гупнуло об берег за тією стіною будинку, яка виходила на Затоку. Ми аж підскачили.

— А як воно дістало цього Емері Полсона? — спитав Джек.

— Не знаю.

— А Адріана, — нагадав Ваермен. — Чи Персе її також вхопила?

— Я не знаю, можливо. — Неохоче я додав: — Цілком ймовірно.

— Ми не бачили Адріану, — уточнив Ваермен. — От так.

— Поки що не бачили, — відповів я.

— Але малі дівчатка потонули, — сказав Джек так, ніби намагаючись розставити всі крапки. — Ця штука, Персе, заманила їх у воду. Чи ще якимось затягнула.

— Так, — кивнув я. — Чи ще якимось.

— Але ж потім були пошуки. Багато прийшлих людей.

— А як же без цього, Джеку, — сказав Ваермен. — Люди знали, що вони пропали. Той же Шенінгтон, наприклад.

— Це мені зрозуміло, — не вгавав Джек. — Саме про це я й кажу. Отже, Елізабет, її батько і домоправителька просто закосили на дурників?

— А який у них був вибір? — спитав я. — Чи Джон Істлейк мусив держати перед півсотнею добровольців промову «Хокало забрало моїх донечок, шукайте Хокала»? До того ж він міг нічого тоді не знати. Хоча в якийсь момент мусив би все зрозуміти. — Я згадав той малюнок, де він кричить. Кричить і стікає кров'ю.

— Мене цікавить найбільше, за яку ціну її можна ухойдокати, — сказав Ваермен. — Я хочу знати, що відбувалося після того, як пошуки припинилися. Перед самою смертю Елізабет сказала щось про те, що її можна знову утопити в сплячку. Вона мала на увазі Персе? А якщо так, як це можна зробити?

Я похитав головою.

— Не знаю.

— Чому ти не знаєш?

— Бо решта відповідей заховані на південному кінці острова, — пояснив я йому. — Там, де залишилося перше Гніздо Чаплі. І, я гадаю, там же залишилася Персе.

— О'кей, годиться, — сказав Ваермен. — Якщо ми не готові стрімголов втікати з Думи, мені здається, мусимо йти туди.

— Взявши до уваги те, що трапилося з Томом, у нас взагалі нема вибору, — сказав я. — Багато моїх картин продалися, і хлопці не будуть вічно їх тримати в «Ското».

— Викупіть їх назад, — запропонував Джек. Та я й сам вже зважував таку можливість.

Ваермен похитав головою.

— Більшість власників картин не захочуть їх продати навіть за подвійну ціну. А наша історія їх не переконає.

На це ніхто з нас не мав що сказати.

— Але вона не така сильна при денному світлі, — пояснив я. — Пропоную почати о дев'ятій ранку.

— Мені годиться, — сказав Джек, підводячись. — Я буду тут за чверть. А зараз я збираюся переїхати міст і опинитися в Сарасоті.

Міст. Якась думка почала крутитися мені в голові.

— Ти можеш просто залишитися тут, — запропонував Ваермен.

— Після такої розмови? — настовбурчив брови Джек. — З усією моєю повагою, дякую, але я пас. А завтра буду точно.

— Денна форма вбрання довгі штани й високі чоботи, — нагадав Ваермен. — Там густі зарості і можуть бути змії. — Він почухав собі рукою щоку. — Схоже, я буду змушений пропустити завтрашню тризну у Аббот-Векслера. Родичам міс Істлейк доведеться гризти одне одного. Яка жалість... агов, Джеку.

Джек вже був взявся за клямку дверей. Тепер він обернувся.

— В тебе, часом, не завалюлося якогось Едгарового малюнка, ге?

— Ммм... ну...

— Давай, зізнавайся. Сповідь полегшує душу, *сантаїно*.

— Один начерк, — сказав Джек. Він шаркнув ногою, і мені здалося, навіть зашарівся. — Ручкою. На зворотному боці конверта. Пальма... Я... а, я його якось дістав з кошика для сміття. Вибачте мене, Едгаре. Я винен.

— Та'й'о'кей, але спали його, — порадив я. — Коли все закінчиться, може, я тобі подарую інший. «Якщо все закінчиться», — додав я подумки.

Джек кивнув.

— О'кей. Хочете, підвезу вас до Великої Ружі?

— Я залишуся тут, з Ваерменом. Але спершу мені таки треба завітати до Великої Ружі.

— Можете мені навіть не казати, взяти піжаму і зубну щітку.

— Ні. Пікніковий кошик і ті срібні гарпу...

Задеренчав телефон, і ми презирнулися. Мене вразило відчуття, що новини будуть поганими. Мій шлунок перетворився на падаючий ліфт. Телефон задзвонив знову. Я подивився на Ваермена, але Ваермен витримав мій погляд. Він відчував те ж саме. Слухавку взяв я.

— Це я, — похмуро промовила Пам. — Тримайся, Едгаре.

Коли хтось починає так, завжди намагаєшся пристебнути якийсь ментальний ремінь безпеки. Але він рідко допомагає. У більшості людей його взагалі нема в запасі.

— Я застала Бозі вдома і сказала йому все, що ти хотів. Він почав мене перепитувати, що й не дивно, але я сказала йому, що поспішаю і до того ж не маю зараз ніяких пояснень, отже,

коротше кажучи, він погодився зробити, як ти велів. «Заради старої дружби» — так він сказав.

Відчуття провалля у шлунку погіршилося.

— Після того я набрала номер Ілси. Не була певна, чи додзвонюся, але вона якраз прийшла додому. Голос в неї втомлений, але вона повернулася, і з нею все гаразд. Лінні я подзвоню завтра, коли...

— Пам...

— Я якраз до цього веду. Після Іллі я зателефонувала Камену. Мені відповіли після другого чи третього дзвінка, і я розпочала свою промову. Гадала, що говорю з ним, — тут вона зробила паузу. — То був його брат. Він сказав мені, що Камен по дорозі з аеропорту зупинився випити кави-латте в Старбаксі³⁰². Він стояв у черзі, коли в нього стався серцевий напад. Швидко його відвезли до шпиталю, але це була лише формальність. Його брат сказав, що Камен помер на місці. Він спитав мене, чому я телефоную, а я сказала, що тепер це не має значення. Так нормально?

— Так, — відповів я. Навряд чи Каменів етюд якось може вплинути на його брата, чи когось іншого. Я вирішив, що він вже безпечний. — Дякую тобі.

— Якщо це може тебе якось втішити, це могло бути чистим збігом обставин. Він був диявольськи гарним дядьком, але занадто багато на ньому було зайвих фунтів. Будь-хто, хто його бачив, погодився б з цим.

— Так, могло бути співпадіння. — Хоча сам я знав, що це не так. — Я тобі скоро зателефоную.

— Добре, — вона зам'ялася. — Бережи там себе, Едді.

— Ти теж. Замкни на ніч двері й ввімкни сигналізацію.

— Я завжди це роблю.

Вона поклала слухавку. Поза будинком прибій лаявся з ніччю. Права рука в мене чесалася. Я подумав: «Якби я міг дістати тебе, я певен, я б відрубав тебе знову геть. Щоби завадити тобі наробити всього того зла, якого ти ще можеш наробити, а головне — щоб заткнути тебе назавжди».

Але ж, звісно, проблема була не в моїй відсутній руці, і не в долоні, якою вона колись закінчувалася, проблема полягала у схожій

на жінку фігурі у червоній хламиді, котра використовувала мене, мов якусь блядську ворожбитську планшетку.

— Що там? — запитав Ваермен. — Не створюй нам тут саспенсу, мучачо, що там трапалося?

— Камен, — відповів я. — Інфаркт. Мертвий.

Я подумав про всі ті картини, що чекають в «Ското», картини, що вже продані. Вони безпечні, поки вони ще там, недовго, але кінець кінцем, гроші переконливіші за гнилий базар. Це навіть не забобони, це йобаний американський стиль життя.

— Ходімо, Едгаре, — нагадав мені Джек. — Я підкину вас додому, а потім привезу назад сюди.

XIV

Не сказав би, що наша екскурсія нагору до Малої Ружі була безхмарною (весь час, поки ми перебували в будинку, я тримав у лівій руці срібний свічник), але нічого не трапалося. Єдиними примарами там були схвильовані голоси мушель під домом. Я поскладав малюнки назад до червоного кошика. Джек вхопив його за дужки й поніс донизу. Я тримався впритул за його спиною і, коли ми вийшли надвір, замкнув на ключ двері Великої Ружі. А толку від того?

На зворотньому шляху до Ель Паласіо мені прийшла думка... чи повернулася до мене. Я залишив позаду свій цифровий Нікон і повертатися не хотілося, але...

— Джек, ти маєш фотоапарат Поляроїд?

— Авжеж. Той що робить моментальні знімки, як каже мій батько — старий, але надійний. А що?

— Коли будеш сюди їхати вранці, зупинись на березі острова Кейзі. Зроби кілька кадрів птахів і човнів, добре?

— О'кей...

— І сфотографуй пару разів сам міст, особливо його підйомний механізм.

— Навіщо? Навіщо вам такі кадри?

— Хочу намалювати підйомний міст без підйомного механізму, — пояснив я йому. — І збираюся зробити це, коли

почую сигнал, що міст піднято для проходу якогось судна. Не думаю, щоб двигун і гідравлічні приводи зникли насправді, але, якщо пощастить, я їх понівечу достатньо, щоб ніхто сюди якийсь час не міг дістатися. Принаймні машиною.

— Ви це серйозно? Ви вважаєте, що дійсно зумієте пошкодити міст?

— Судячи з того, як часто він сам ламається, це неважко зробити, — я знову подивився на темну воду і подумав про Тома Райлі, котрого можна було вилікувати. Котрого було вилікувано, чорт забирай. — Аби ж то я міг намалювати собі гарний нічний сон.

Як намалювати картину (IX)

Шукайте картину всередині картини. Її не завжди легко побачити, але вона завжди там є. А якщо ви її не помітите, ви не помітите життя. Я знаю це краще за когось, бо дивлячись на малюнок Карсона Джонса і моєї дочки — Смайлі і його Диньки — я гадав, ніби знаю, що шукаю, і таким чином прогавив правду. Тому що я йому не вірив? Так, але це трохи смішно. Правда полягала в тім, що я не міг вірити будь-якому чоловіку, котрий дозволив би собі висунути претензії на мою доню, моє сонечко, на мою кохану Ілсу.

Я знайшов картинку, де він сам, раніше, ніж ту, де вони разом, але тоді я запевнив себе, що мені не потрібен сольний кадр, що він мені без користі, якщо я хочу взнати про його наміри стосовно моєї дочки, я мушу торкнутися їх в парі моєю магичною рукою.

Бачите, вже тоді я почав робити припущення. Нехороші.

Якби я торкнувся першого зображення, того, що попалося мені першим — Карсон Джонс в майці «Твінз», Карсон сам — все могло б піти інакше. Я міг відчутти його присутню безпечність. Майже напевне відчув би. Але я проігнорував те фото. І ніколи не запитав себе — чому, якщо він становить для неї небезпеку, я намалював її на березі саму, де вона видивляється у приплив, всіяний тенісними м'ячиками.

Бо дівчинка в тенісній сукенці, безумовно, була нею. Майже всі дівчата, котрих я намалював на острові Дума, були нею, навіть ті, що маскувалися під Ребу чи Ліббіт, а в одному випадку — під Адріану.

Серед жінок був лише один виняток — червона хламида.

Вона.

Торкнувшись фотографії Ілси з її бойфрендом, я відчув смерть — тоді я не зізнався собі в цьому, але так воно й було. Моя відсутня рука відчула смерть, навислу, мов дощова хмара.

Я припускав, що Карсон Джонс може заподіяти щось зле моїй донці, і тому хотів, щоб вона трималася від нього подалі. Але

не в ньому була проблема. Персе хотіла мене зупинити, — гадаю, вона шалено намагалася мене зупинити одразу, як тільки я знайшов старі олівці і малюнки Ліббіт, — але Карсон Джонс не став зброєю Персе. Навіть бідний Том Райлі прислужився їй тільки в ролі одноразового чопика.

Картинка там була, але я припустився помилки і прогавив правду: смерть, яку я відчував, загрожувала не з його боку. Вона нависала над нею.

І в глибині душі я мусив був розуміти свою помилку.

Інакше чому ж я тоді намалював ті прокляті тенісні м'ячики?

16 — КІНЕЦЬ ГРИ

I

Щоб мені легше заснути, Ваермен запропонував випити «лу-нести»³⁰³. Я поборов спокусу і відмовився. Натомість узяв собі один зі срібних гарпунів. І Ваермен узяв. Зі своїм, трохи нависаючим над резинкою синіх боксерських трусів, волохатим черевом і стрілою зі спадщини Джона Істлейка в руці він мав вигляд якогось забавного крутого хлопця в ролі Купідона. Вітер розгулявся вже не на жарт, він ревів, пролітаючи повз стіни будинку, і висвистував, обгинаючи його кути.

— Двері спальень незамкнуті, так? — спитав він.

— О'кей.

— А якщо щось трапиться серед ночі, кричиш, як різаний.

— Вас зрозумів, Х'юстон. Того ж чекаю від тебе.

— Едгаре, а з Джеком усе буде гаразд?

— Якщо спалить рисунок, усе буде гаразд.

— Тебе дуже гнітить те, що трапилося з твоїми друзями?

Камен, котрий навчив мене думати околицями напрямками. Том, котрий радив мені не здавати гру на власному полі. Чи міг я не бути пригніченим після того, що трапилося з моїми друзями.

Еге ж, і так і ні. Я відчував печаль і острах, але я був би брехуном, якби не зізнався собі в тім, що одночасно відчуваю тихе, украдливе полегшення, люди взагалі такі гидотні падлюки. Тому що Камен і Том, хоча й близько, але все'дно стояли за межею зачарованого кола з тих, хто є мені найближчими. Цих людей Персе не мала права торкнутися, а якщо ми діяти- мемо швидко, Камен з Томом залишаться нашими єдиними втратами.

— Мучачо?

— Агов, — відгукнувся я, ніби дуже здалеку. — Еге ж, я в порядку. Позви мене, Ваєрмене, якщо буде потреба, не соромся. Мені не потрібно довго натякати.

II

Я лежав, дивлячись на стелю, поряд, на столику біля ліжка, лежав срібний гарпун. Я слухав ритмічні пориви вітру і розмірене биття прибою. Останнє, що подумав: «Ніч буде довгою». А далі мене оповив сон.

Мені снилися малі сестрички Ліббіт. Не Великі Злюки, а близнючки.

Близнючки бігли.

Їх наздоганяло одоробло.

В нього були ЗУУБИ.

III

Я прокинувся на підлозі, тільки одна нога — ліва — залишалася на ліжку, і знову міцно заснув. Надворі не вщухав вітер, і прибій працював невтомно. Серце у мене в грудях гупало важко, майже як ті хвилі, що гатили в берег. Я все ще бачив, як тоне Тесі, як м'які, безжальні руки, що вхопили її за кісточки, тягнуть її вниз, і вона захлинається. Видіння було напрочуд ясним, диявольськи чітка картина намалювалася мені в голові.

Але не образи маленьких дівчаток, що втікають від велетенської жаби, змусили важко битися моє серце, не це сновидіння розбудило мене на підлозі з мідним присмаком в роті і розжареними нервами. Я прокинувся скоріше з тим відчуттям, яке буває після кошмару, коли згадаєш, що забув щось важливе: вимкнути пічку, наприклад, і тепер газом наповнився весь дім.

Я стягнув ногу з ліжка і вона гупнула на підлогу, віддячивши мені сотнею голок і шпильок. Скривившись, я почав її розтирати. Спершу було відчуття, ніби погладжуєш дерев'яну ко-

лоду, та невдовзі оніміння почало минати. Натомість відчуття того, що я забув щось важливе — ні.

Але що? Я мав надію, що наша експедиція на південний кінець острова покладе край усім цим гидотним, гнійним процесам. Найкрихкішою деталлю плану залишалася сама віра в це, якщо ми її не втратимо при ясному світлі флоридського дня, справа зрушиться. Ймовірно, ми побачимо птахів, літаючих догори ногами, або монструозна жаба, як з мого сну, спробує заступити нам шлях, але мені вони здавалися фантомами — розрахованими на шестирічних дітей і негодящими проти дорослих чоловіків, особливо озброєних срібними гарпунами.

І я, звісно, матиму при собі альбом і олівці.

Я гадав, тепер Персе боялася й мене, і мого новоявленого таланту. Самотній, усе ще не очунявши після смертельної аварії (і все ще з думками про самогубство), я міг стати для неї цінним придбанням, а не проблемою. Бо, попри всі його порожні балачки про те, що Едгар Фрімантл не має іншого життя, той Едгар просто переніс своє інвалідне існування в інші декорації — від сосен до пальм. А тільки-но я знайшов собі знову друзів... роздивився, що діється навкруг мене, і помацав тут все...

Тут-то я став небезпечним. Я не можу точно знати, що вона планувала, окрім як знову зайняти місце в цьому світі, що само по собі зрозуміло, — але вона також могла вирішити, що коли дійде до злоторення, потенціал талановитого однорукого художника стане їй у нагоді. Господи, я міг би розсилати заражені злом картини по всьому світу! Аж ось я вивернувся з її хватки, як і Ліббіт колись. Тепер мене потрібно спершу зупинити, а відтак ліквідувати.

— Ти, курво, трохи з цим запізналася, — прошепотів я.

Але чому мені чувся запах газу?

Картини — разом з найнебезпечнішою серією «Дівчина і Корабель» — перебували в безпечному місці, замкнені на ключ, поза островом, як радила Елізабет. Зі слів Пам можна судити, що ніхто з наших близьких і друзів, окрім Бозі, Тома й Ксандера Камена, не забирав з собою ніяких малюнків. Тома й Камена я, на превеликий мій жаль, врятувати не встиг, а Бозі пообіцяв спалити свою картинку, отже, тут все гаразд. Навіть Джека

захищено, бо він зізнався у своїй дрібній крадіжці. Який розумний Ваермен, що здогадався його спитати. Мене лише здивувало, чому він не спитав Джека, чи не дарував я сам йому щось з моїх ро...

Мені мов скло застрягло в горлі. *Раптом* я зрозумів, про що забув. Тільки тепер, під ревіння вітру надворі, посеред гупої ночі. Я так захопився підготовкою до виставки, що зовсім не думав про те, кому дарував свої малюнки до виставки.

Можна мені її взяти?

Моя пам'ять, усе ще загалом неповоротка, іноді дивувала мене вибухами небаченої яскравості. І зараз такий трапився. Я побачив Ілсу, вона в шортах й ліфі стоїть боса в Малій Ружі. Вона стоїть перед мольбертом. Я прошу її відсунутися, бо не бачу картини, яка її так захопила. Картини, яку я навіть не пам'ятаю, як малював.

Можна мені її взяти?

Вона відступила вбік і я побачив дівчинку в тенісній сукенці. Вона стояла спиною, але була центральним образом картини. Руде волосся натякало, що це Реба, моя мала любов, душевна подружка з мого іншого життя. Але одночасно вона була й Ілсою — Ілсою-човняркою, — також Адріаною, старшою сестрою Елізабет, бо на ній було тенісне плаття Аді, підрублене красивою синьою каймою. (Цього я не міг знати, але знав, про це мені нашепотіли малюнки Елізабет, малюнки, зроблені ще тоді, коли її звали Ліббіт.)

Можна мені її взяти? Мені вона дуже подобається.

Або комусь хотілося, щоб їй захотілося її взяти.

«Я набрала номер Ілси. — сказала Пам. — Не була певна, чи додзвонюся, але вона якраз прийшла додому».

Навкруг ніг дівчини тенісні м'ячики. І ще більше їх напливає до берега на м'яких хвилях.

Голос втомлений, але з нею все гаразд.

Чи й справді гаразд? Чи справді? Я подарував їй ту чортову картину. Вона моя міс Булочка, і відмовити їй я ніколи не в змозі. Я навіть назву їй дав, бо вона сказала мені, що справжні художники завжди дають назви своїм картинам. «Кінець гри», — промовив я тоді, і тепер ці слова бевкнули у мене в голові, як дзвоном.

IV

У гостьовій спальні не було телефону, тож я, затиснувши в руці срібний гарпун, висковзнув у хол. Попри те, що мусив якомога швидше почути Ілсу, я на якусь мить задивився у прочинені двері на протилежному кінці холу. Там на спині, мов викинутий на берег кит, лежав, мирно хроплячи, Ваермен. Поряд з ним лежав його гарпун і стояла склянка води.

Я проминув сімейний портрет і спустився вниз до кухні. Тут ревіння вітру й гуркіт хвиль чулися ще голосніше. Я приклав слухавку до вуха... але в ній не було ані звуку.

Авжеж. А ти думав, Персе проігнорує телефони?

Тоді я подивився на апарат і помітив кнопку переключення ліній. Принаймні в кухні просто підняти слухавку недостатньо, щоб телефон запрацював. Я видихнув коротеньку молитву, натиснув кнопку ЛНІЯ-1 і отримав нагороду — гудок. Націлівся пальцем і тут усвідомив, що не пам'ятаю номера Ілси. Адресна книжка моя залишилася у Великій Ружі, а її телефонний номер геть стерло в мене з пам'яті.

V

Телефон почав підвивати сиреною. Він був маленький, я поклав його на стіл, але звук голосно лунав у притемненій кухні, змушуючи мене уявляти собі найгірше. Поліцейські машини летять на місце кривавого злочину. Медики прориваються туди, де сталася аварія.

Я натиснув кнопку вимкнення і вперся головою в холодну сталеву стінку великого кухонного холодильника. Перед очима в мене опинився магніт з написом ЖИР — ЦЕ НОВИЙ ГРІХ. Вірно, а мертвий — це новий живий. Поряд, також в магнітній прищепці, стирчав записничок з огризком олівця на мотузці.

Я знову натиснув кнопку ЛНІЯ-1 і набрав 411. Автоматизований оператор привітав мене і спитав назву міста і штат. «Провиденс. Род-Айленд», — промовив я зі сценічною дикцією.

Все́дно без успіху. Як я не намагався продиктувати ім'я Ілса робот нічого не міг второпати, і переключив мене на живу істоту. Операторка пошукала і повідомила мені те, що я вже підозрював: номеру Ілси нема у вільному доступу. Я їй сказав, що мені треба зателефонувати дочці, що дзвінок дуже важливий. Вона відповіла, що я можу звернутися до їхнього начальника, котрий, можливо, подзвонить Ілсі сам, щоб упевнитися, що вона не проти прийняти мій дзвінок, але не раніше восьмої ранку за часом східного узбережжя. Я глянув на годинник на мікрохвильовці — 2:02.

Я відімкнувся і заплющив очі. Я міг розбудити Ваермена, спитати, чи нема Ілсиного номеру в його маленькому червоному записнику, але в мене було гризотне відчуття, що навіть така дія займе забагато часу.

— Я можу це зробити, — промовив я, але зі справжньою надією.

«Звісно, що зможеш, — озвався Камен. — Яка в тебе вага?»

Я важив сто сімдесят чотири фунти, тоді як найменшою нормою для дорослого чоловіка вважається сто п'ятдесят³⁰⁴ Я побачив ці цифри внутрішнім зором: 174150. Вони були червоні. Відтак п'ять з них, одна по одній, перетворилися на зелені. Не розплющуючи очей, я вхопив олівець і записав їх у нотатник: 40175.

«А який номер твоєї соціальної страховки?» — питався мене далі Камен.

Яскраві червоні цифри виринули з темряви. Чотири з них позеленіли і я додав їх до вже записаних. Розплющивши очі, я побачив надряпаний кривим почерком п'яниці номер 401759082.

Все точно, я впізнав його, але не вистачало ще одної цифри.

«Це не має значення, — промовив голос Камена у мене в голові. — Кнопкові телефони — це чудовий дар для тих, в кого проблеми з пам'яттю. Викинь усе з голови і натискай цифри, які вже маєш, остання з'явиться сама собою. Її тобі підкаже м'язова пам'ять».

Сподіваючись на його правоту, я знову натиснув ЛІНІЯ-1 і ввів код Род-Айленда, затим 759-082, а далі останню цифру, перед якою мій палець не затримався.

VI

— Хел-ло... хто... це?

На коротку мить я злякався, що набрав зовсім не той номер. Голос прозвучав жіночий, але був старшим, ніж в моєї дочки. Набагато старшим. І під снодійним. Я відкинув виникле бажання сказати «вибачте, помилка» і відключитися. «Голос в неї втомлений», — сказала мені Пам, але якщо зараз мені відповіла Ілса, то голос в неї був більш ніж просто втомлений. Це був голос смертельно виснаженої людини.

— Ілса?

Довга пауза. Я вже вирішив, що безплотна істота десь там, у Провиденсі, повісила слухавку. Я усвідомив, що упрів, я вкрився потом так сильно, що відчував свій запах, мов від мавпи в джунглях. А відтак той самий рефрен:

— Хел-ло... хто... це?

— Ілса?

Даремно. Я відчув, що зараз вона дійсно відключиться. За стінами ревів вітер і гупали хвилі.

— Міс Булочко! — закричав я. — Міс Булочко, ти навіть і не думай покласти слухавку.

Це подіяло.

— Тат... ту?

В цьому короткому слові вмістилося стільки чуда.

— Так, сонечко, це тато.

— Якщо ти насправді тато... — Довга пауза. Я побачив її в її кухні, босою (як того дня в Малій Ружі, коли вона дивилася на зображення ляльки з напливаючими тенісними м'ячиками), голова опущена, волосся звисає на обличчя. Збентежену, аж до втрати глузду. І з цього моменту я почав ненавидіти Персе з такою ж силою, як боявся її.

— Ілсо., міс Булочко., я хочу, щоб ти мене вислухала...

— Скажи, який в мене нік. — Тепер в її голосі прозвучало шокуєче лукавство. — Якщо ти справді мій тато, скажи, який в мене нік.

Я зрозумів, що якщо не пригадаю її мережевий нік, вона відключиться. Бо щось її дістало. Щось її дурить, точить на неї пазурі, снує навкруг неї павутиння. Ні, не якесь щось. Це **ВОНА**.

Мережевий нік Іллі.

Його я теж не міг пригадати одразу.

«*Ти можеш це зробити*», — промовив Камен, але Камен був мертвий.

— Ти не... мій тато, — проговорила збентежена дівчинка на протилежному кінці лінії, знову опинившись за мить від відімкнення.

«*Думай бічними шляхами*», — спокійно порадив Камен.

«*Таки-так*, — подумав я, сам не розуміючи, чому ця фраза промайнула в голові. — *Так-таки-так, отак-то...*»

— Ти не мій тато, ти — вона, — промовила Ілса. Цей тягучий, наркотичний, зовсім не її голос. — Мій тато мертвий. Я бачила його уві сні мертвого. Проща...

— *Отака-то!* — заволав я, не хвилюючись про те, що можу розбудити Ваермена. Не думаючи навіть про Ваермена. — *Ти Отака-то-Дівчинка!*

Довга мовчанка на тому кінці. Відтак:

— А решта?

Мене знову охопило отупіння, а потім я подумав: «*Еліша Кіз³⁰⁵, клавіші рояля...*»

— 88, — промовив я. — Ти Отака-то-Дівчинка88.

Наступна пауза була довгою-предовгою. Здавалося, вічною. А потім вже вона почала плакати.

VII

— Тату, вона сказала, що ти мертвий. Це єдине було, чому я повірила. Не тому, що мені це приснилося, а тому, що подзвонила мама і сказала, що помер Том. Мені приснилося, що ти печальний зайшов у Затоку. Приснилося, що відбійна течія тебе вхопила і затягнула під воду, і ти втопився.

— Я не втопився, Ілсо. Зі мною все гаразд. І буде, обіцяю тобі.

Її оповідь вимальовувалася з фрагментів, переривалася слізьми й заходила на манівці. Було ясно, що, почувши мій голос, вона підбадьорилася, проте не зцілилася. Вона дивно плуталася в часі, згадуючи про вернісаж у «Ското», немов він відбувся тиждень тому, і не довершила речення, почавши розповідати, як її подружку арештували за кропінг³⁰⁶. Розреготалася дико, мов п'яна або обдовбана. Я спитав її, що означає той «сгорпінг», та вона відповіла, що це неважливо. Сказала, що це їй, либонь, наснилося. Відтак вона знов заговорила тверезо. Тверезо, але... не нормально. Сказала мені, що *ВОНА* — це голос у неї в голові, але іноді він буває звучить також з унітазу або вмивальника.

Посеред нашої розмови в кухню явився Ваермен, увімкнув верхнє флуоресцентне світло і сів до столу, поклавши перед собою гарпун. Він не промовив ні слова, тільки слухав мою балачку.

Ілса розповіла, що почала дивно почуватися — «страшно-жахно», ось як вона це назвала — з моменту, як переступила поріг своєї-квартирки. Спершу в неї було просто відчуття «ульоту», але невдовзі почалася ще й нудота — схожа на ту, як того дня, коли ми з нею намагалися проїхати на південь по єдиній дорозі острова Дума. Їй ставало гірше й гірше. Жіночий голос говорив до неї з мийки, запевняв, що її батько мертвий. Ілса сказала, що після того вона вийшла прогулятися, провітрити собі голову, але одразу вирішила повернутися.

— Можливо, на мене так подіяли ті оповідання Лавкрафта³⁰⁷, яких я начиталася, готуючи свій сеньйор-проект³⁰⁸ з англійської. Мені весь час здавалося, ніби хтось ходить за мною на зирці. Та жінка.

Повернувшись до квартири, вона почала готувати вівсяну кашу, сподіваючись, що вона допоможе їй заспокоїти шлунок, але сам вигляд вівсянки, коли та почала набухати, знову спровокував нудоту — тільки-но вона починала її помішувати, як бачила в ній щось. Черепи. Обличчя ридаючих дітей. Відтак жіноче лице. Жінку з багатьма очима, сказала Ілса. Жінка з вівсянки сказала їй, що її батько мертвий, а мати про це ще не знає, але коли взнає, влаштує з цього приводу вечірку.

— Отже я пішла й лягла, — розповідала Ілса, несвідомо повертаючись до дитячих інтонацій. — Тоді-то мені й наснилося, що та жінка мала рацію, що ти мертвий, тату!

Я хотів було спитати в неї, коли їй телефонувала мати, але не був певний, чи вона пам'ятає, та й неважливо це зовсім було. Але, Господи допоможи, хіба Пам не почула в голосі Ілси нічого іншого, окрім втоми, особливо після нашої з Пам телефонної бесіди? Чи вона глуха? Будь-хто почув би знесилення у голосі Ілси, цю її *виснаженість*. Хоча, можливо, їй не було ще так погано, коли телефонувала Пам? Персе потужна, але це не означає, ніби їй не потрібен час для проведення своїх дій. Особливо на великій відстані.

— Ілсо, в тебе збереглася картина, яку я тобі подарував? Та, де дівчинка і тенісні м'ячики? Я її ще назвав «*Кінець гри*»?

— Це також забавна історія, — відповіла вона. Я чув, як чітко вона намагається артикулювати слова, так п'яний водій, котрого зупинив коп, намагається прикинутись тверезим. — Я хотіла віддати її на обрамлення, але так і не зібралася, тож пришпилила її до стіни цвяшками у великі кімнаті. Ну, в тій, пам'ятаєш, вітальні-кухні, де я тебе напувала чаєм.

— Так, — я ніколи не був в її квартирі в Провіденсі.

— Там, де... де я могла її весь час бачити..., але тоді я повернулася... гнн...

— Ти що, засинаєш? Ану, не спи мені, міс Булочко!

— Я не сплю... — але голос її потухав.

— Ілсо! Прокинься! *Прокинься, йоб-тебе-перейоб!*

— Тату! — вигукнула вона шоковано. Але зате без сліду сну в голосі.

— Що трапилося з картиною? Що з нею відбулося, коли ти повернулася?

— Вона опинилася у спальні. Гадаю, я сама її туди перевісила — вона пришпилена тими ж червоними цвяшками — але я не пам'ятаю, коли я це зробила. Гадаю, мені схотілося тримати її ближче до себе. Правда, це забавно?

Ні, я не вважав це забавним.

— Тату, я не захочу жити, якщо ти помреш, — сказала вона. — Я теж помру. І буду мертвою... мертвою, як скляна кулька! — Тут вона розсміялася.

А я згадав про Ваєрменову дочку і промовчав.

— Слухай мене уважно, Ілсо. Дуже важливо, щоб ти зробила те, що я тобі зараз скажу. Ти зробиш?

— Так, тату. Якщо тільки це не забере багато часу. Бо я... — Я почув, як вона позіхає. — ...така втомлена. Нарешті я зможу спокійно заснути, оскільки тепер знаю, що з тобою все гаразд.

Авжеж, вона зможе заснути. Прямо під «Кінцем гри», що висить на червоних цвяшках. І прокинеться, вважаючи, що наша розмова їй наснилася, а насправді її батько вчинив самогубство на острові Дума.

Це все Персе наробила. Ця відьма. Ця курва.

Повернулася моя лють. Так, ніби нікуди й не дівалася. Але я не міг дозволити їй задовбати собою мені мозок, не міг дозволити їй навіть проявитися в моєму голосі, бо Ілса може вирішити, ніби вона спрямована на неї. Я притиснув слухавку до вуха плечем. Відтак простягнув руку і, вхопившись за тонку хромовану шийку кухонного крану, стиснув її в кулаку.

— Справа не забере багато часу, сонечко. Тільки ти її обов'язково мусиш зробити. А тоді вже підеш і ляжеш спати.

Ваєрмен за столом сидів абсолютно тихо і тільки позирав на мене. Надворі стугонів прибій.

— Міс Булочко, яка в тебе духовка?

— Газова. Газова духовка, — вона знову засміялася.

— Добре. Візьми картину і кинь її в духовку. Зачини дверцята і поверни регулятор, щоб ввімкнувся газ. На повну. Спали її геть.

— Тату, ні! — вона скрикнула це не сонно, а шоковано, як тоді, коли почула від мене *йоб*, чи ще дужче. — Я обожнюю цю картину!

— Сонечко, я знаю, але якраз ця картина робить з тобою те, що ти зараз відчуваєш.

Я почав ще щось пояснювати, та вчасно зупинився. Якщо справа в картині — а справа, беззаперечно, в ній — нема потреби щось ще втовкмачувати. Вона й без того все розуміє не гірше за мене. Натомість я мовчки смикав туди-сюди кран, усім серцем жалкуючи, що це не горло тієї курви.

— Тату! Невже ти насправді гадаєш, що...

— Не гадаю я, а точно знаю. Ілсо, піди зніми картину. Я зачекаю на лінії. Візьми і поклади її в духовку, і спали. Зроби це прямо зараз же.

— Я... о'кей. Зачекай.

Клацнула покладена нею слухавка.

Ваермен спитав:

— Вона послухалася?

Перш ніж я встиг йому відповісти, щось хруснуло. Вдарив струмінь холодної води, промочивши мені руку по лікоть. Я подивився на кран у своїм кулаку, відтак на рвану діру на тому місці, де він щойно стирчав. Я кинув його в мийку. З діри дзюрила вода.

— Схоже, що послухалася. — І перегодом: — Вибач.

— *De nada**. — Він став на коліна, відчинив шафку під мийкою й поліз рукою поза відро і стос запасних пакетів для сміття. Щось там покрутив і фонтан на місці зламаного крану почав вщухати. — Ти й сам не знаєш, який ти сильний, мучачо. А може й знаєш.

— Мені жаль, — повторив я. Хоча насправді не було ніякого жалю. З порізу на долоні струміла кров, але мені полегшало. Прояснішало. Раптом до мене дійшло, що були часи, коли я ледь не сотворив те саме з горлом моєї дружини. Чи варто дивуватися, що вона зі мною розлучилася.

Ми сиділи в кухні і чекали. Секундна стрілка на годиннику, що висів над піччю, дуже повільно зробила одне коло циферблатом і почала наступне. Зламаний кран ледь сочився водою. Тоді, дуже звіддала, я почув Ілсин голос

— Я йду... я її зняла... я — І тут вона скрикнула, я не міг вгадати, від болю чи від здивування, чи від того й того разом.

— Ілсо! — закричав я. — Ілсо!

Підхопився Ваермен, вдарившись стегном об ребро мийки. Підняв руки, наставивши на мене відкриті долоні. Я похитав головою — *поки нічого не розумію!* — Піт струмив мені по щоках, хоча в кухні аж ніяк не було жарко.

* Дрібниця (ісп.).

Я не знав, що робити — чи телефонувати ще комусь — аж тут знову заговорила Ілса. Замореним голосом. Але цілком своїм.

— Ісус Христос вранці, — промовила вона.

— Що трапилося? — я ледь втримувався, щоб не кричати. — Іллі, що трапилося?

— Її вже нема. Вона згоріла дотла. Я дивилася у віконце духовки. Там тільки попіл. Тату, мені треба перев'язати руку. Ти мав рацію. Щось дуже, дуже зле було в ній. — Вона нервово засмілася. — Та чортова картина не хотіла лізти в піч. Вона викручувалася... — Знову те нервово гиготіння. — Можна було б сказати, що я порізалась папером, але рана зовсім *не схожа* на поріз, і болить не як поріз. Болить як укус. Гадаю, вона мене вкусила.

VIII

Для мене найважливішим було те, що з нею все гаразд. Для неї — що зі мною теж. Ми були в повному порядку. Чи так гадалося дурненькому художнику. Я їй сказав, що подзвоню завтра.

— Іллі? Зачекай хвильку.

— Авжеж, тату. — Голос в неї звучав бадьоро, я чув, що вона цілком себе опанувала.

— Підійди до пічки, там у духовці вмикається лампочка?

— Так.

— Ввімкни і подивися, і скажи мені, що там залишилося.

— Почекай тоді, бо бездротова слухавка лежить у спальні.

Пауза тепер тривала недовго. Вона повернулася й сказала:

— Попіл.

— Добре.

— Тату, а інші твої картини? Вони теж такі, як була ця?

— Я цим зараз займаюся, сонечко. Розповім тобі все іншим разом.

— Добре. Дякую тобі, тату. Ти залишаєшся моїм героєм. Я тебе люблю.

— Я теж люблю тебе.

Це була наша остання з нею розмова, а ми про це не знали. Та хіба хтось таке може знати? У всякому разі, мені залишила-

ся її любов. Я її бережу. Кожного разу повторюю собі це безсонними ночами.

У інших буває й гірше.

ІХ

Я гепнувся напроти Ваермена і схилив голову собі на долоню.

— Я спітнів, немов якась свиня.

— Якимсь чином цьому могло посприяти руйнування крану міс Істлейк.

— Мені дуже жа...

— Скажеш ще раз, і я наб'ю тобі пику, — пообіцяв він. — Ти діяв чудово. Не кожен міг би так боротися за життя своєї дочки. Повір, я так кажу від заздрості. Хочеш пива?

— Та я його виригаю прямо на стіл. А молоко є?

Він пошукав у холодильнику.

— Ні, молока нема, а хаф'н'хаф підійде?

— Налий мені хоч цього.

— От же ти вередливий сисунець, Едгаре. — Але він налив мені велику склянку і я вмить її вижлуктив. Потім, стискаючи в руках важкі стріли з срібними наконечниками, мов якісь пристаркуваті воїни джунглів, ми повільно посунули нагору.

Я повернувся до гостьової спальні, ліг навznak і знову втупився у стелю. Рука боліла, але це нормально. І в неї поранена рука, і в мене. Повний консенсус.

Стіл тече, — згадалося мені.

Втоніть її у сон, — згадалося мені.

Було ще щось — ще щось говорила Елізабет. Перш ніж пригадати, що говорила вона, я згадав дещо важливіше: Ілса спалила «Кінець гри» у себе в духовці, обійшовшись лише порізом, або укусом, на руці.

Я мусив наказати їй продезінфікувати рану. І собі треба було б продезінфікувати.

Я спав. І цього разу мені не наснилася величезна жаба, поява котрої могла б мене застеретти.

X

На схід сонця мене розбудив грюк. Вітер не вщух, дув навіть ще сильніше, він притаскав з берега під стіну будинку пляжний стілець Ваєрмена. Чи, може, веселу парасольку, під якою ми з ним вперше випили холодного зеленого чаю, такого освіжаючого.

Я натягнув джинси, а решту всього залишив лежати на підлозі, гарпун зі срібним наконечником у тім числі. Навряд чи Емері Полсон відвідає мене знову, тим паче при світлі дня. Я заглянув до Ваєрмена, просто заради формальності, я й так чув, як він хропе, підсвистуючи. Він знову лежав на спині, розкинувши руки.

Зійшовши до кухні, я похитав головою, побачивши зламаний кран і великий стакан з плівкою від хаф'н'хафу на стінках. Знайшовши у шафі ще більший стакан, я налив собі помаранчевого соку і вийшов з ним на задній ганок. Від Затоки, здимаючи мені над лобом спітніле волосся, дув сильний, але теплий вітер. Приємно. Заспокійливо. Я вирішив прогулятися на пляж і там випити свій сік.

Подолавши три чверті хідника, я зупинився, щоб зробити перший ковток. Стакан був повний з вершечком і трохи соку вихлюпнулося мені на босу ступню. Я навіть не зауважив.

Поглянувши на Затоку, на одній з високих хвиль, що сунули до берега, я побачив яскраво-зелений тенісний м'ячик.

«Це нічого не значить», — запевнив я себе, але непереконаливо. Це значило багато, я усвідомив це з першої миті. Пожбуривши стакан у зарості морського вівса, я прожогом задибуляв до берега — так бігав Едгар Фрімонтл у ті дні.

Кінця хідника я досяг за п'ятнадцять секунд, або й швидше, але за цю мить встиг побачити ще три м'ячика, шість, вісім. Більшість їх хиталися на хвилях правіше мене, північніше.

Під ноги собі я не дивився, тож вилетів з кінця хідника в порожнечу, вимахуючи руками. Ноги мої продовжували бігти в повітрі, і я б утримувався на них, аби приземлився на здорову, та не пощастило. Різкий біль прохромив мою недужу ногу від

литки крізь коліно і в стегно і я розкарякою гепнувся на пісок. За шість дюймів від мого носа лежав один з тих чортових м'ячиків, його намокла опушка зробилася пласкою.

На боці в нього були печатні літери *DUNLOP*³⁰⁹, чорні, як прокляття.

Важко звівшись на ноги, я озирнув Затоку божевільним поглядом. До *Ель Паласіо* прямувало лише трохи м'ячиків, проте північніше, далі по берегу, напроти Великої Ружі я побачив цілу зелену флотилію — їх там було близько сотні, а то й більше.

Це нічого не значить. Вона в безпеці. Вона спалила картину і зараз спить в своїй квартирі за тисячу миль звідси у повній безпеці.

— Це нічого не значить, — повторив я, але тепер в лице мені дуло не теплим, а холодним вітром. Впритул до прибою, де пісок був вогкий, темний, блискучий, я пошкутьльгав в бік Великої Ружі. Переді мною хмарками вгору злітали цвіріньки. Раз у раз якась хвиля підкидала мені під ноги тенісний м'ячик. Їх тепер вже чимало валялося на щільній піщаній стежці. Далі я побачив розідраний ящик, на якому було написано «*Тенісні м'ячі Dunlop*» та «*Фабричний брак без жерстянок*». Навкруги підскакували в набігаючих хвилях м'ячики.

XI

Я відімкнув двері й залишив ключі висіти в замку. Подибав до телефону й побачив блимаючий вогник автовідповідача. Натиснув кнопку «плей». Безбарвний голос робота промовив, що повідомлення отримано о 6:48 ранку, це значило, менш як півгодини тому. Відтак гучномовець вибухнув голосом Пам. Я машинально нахилив голову, немов намагаючись уникнути попадання в обличчя гострих скалок скла.

— Едгаре! Мені дзвонили з поліції, вони сказали, що Ілса мертва! Сказали, що жінка на ім'я Мері Айр вдерлася до її квартири і вбила її! Це твоя подружка! З твоєї мистецької компанії, з тієї твоєї Флориди, і вона вбила нашу дочку! — Пам

зайшлася дикими, нестримними риданнями... потім сміхом. Жахливим сміхом. В обличчя мені немов встряв шматок скла. — Подзвони мені, ти, курвий сину. Подзвони і поясни. *Ти сказав, що вона в цілковитій БЕЗПЕЦІ!*

А далі знову почувся плач. Клац, і він перервався. Залишилося тільки гудіння порожньої лінії.

Я нахилився й натиснув кнопку «Вимк.».

Я зайшов до Флоридської кімнати й подивився на тенісні м'ячі, що не переставали танцювати на хвилях. Відчуття в мене було, ніби дивлюся в очі супротивнику.

Мертві близнючки залишили у мене в студії записку «*Де наша сестра?*»

Може, вони мали на увазі Іллі?

Я ледь не в очі побачив відьму, як вона киває й сміється.

— Ти тут, Персе? — промовив я.

Вітер шугонув крізь жалюзі. Хвилі билися в берег з регулярністю метронома. Птахи полетіли понад водою з криками. Я побачив на пляжі ще один розламаний ящик від м'ячиків, вже наполовину вгрузлий у пісок. Скарб з моря, законний приз від *кальдо*. Вона спостерігає, ну гаразд. Чекає, що я зламаюся. Я був абсолютно в цьому впевнений. Вона — чи хто? її споглядачі? — вони, либонь, сплять удень, але не вона.

— Я виграю, ти виграєш, — промовив я. — Та ти, певне, гадаєш, що злизала сметанку? Розумака Персе.

Звісно, вона розумна. Вона давно грається в цю гру. Мені подумалося, що вона була старою вже тоді, коли діти Ізраїлю ще орали поля Єгипту. Якийсь час вона спала, а ось тепер прокинулася.

І дістати вона могла далеко.

Задзвонив телефон. Я пішов до нього, — все ще відчуваючи себе як два Едгари, один приземлений, а інший ширяє над головою цього приземленого, — і взяв слухавку. Дзвонив Дарію. Розстроений.

— Едгаре? В чому справа? Чому ми не можемо надсилати картини...

— Не тепер, Дарію, — відповів я. — Тихо.

Перервавши зв'язок з ним, я набрав номер Пам.

Тепер, коли я не загадував над ними, цифри не становили проблеми; м'язова пам'ять діяла напрочуд ефективно. Мені прийшло в голову, що людям краще було б вимерти, якби в них залишився тільки цей тип пам'яті.

Пам трохи заспокоїлась. Не знаю, що вона там приймала, але воно вже почало діяти. Ми балакали з нею двадцять хвилин. Вона схлипувала весь час і раз у раз зривалася на звинувачення, але, оскільки я не намагався захищатися, її гнів розчинявся у жалю й відчаї. Я отримав усі важливі дані, так мені тоді здалося. Був ще один дуже важливий факт, на який ми обоє не звернули уваги, та, як сказав колись один мудрець, — «чого не бачиш, того не можеш вдарити», а представник поліції, котрий телефонував Пам, не здогадався сказати їй, що принесла з собою Мері Айр до помешкання нашої доньки.

Звісно, про пістолет «беретта» він не забув.

— Поліція каже, що вона, скоріш за все, примчала машиною, практично ніде не зупиняючись, — повідала Пам тупо. — Йї не вдалося б пронести з собою зброю в літак. Навіщо вона це зробила? Це знову якась твоя срана картина?

— Авжеж, картина, — погодився я. — Вона купила собі одну.

Я про це був зовсім забув. Я навіть не згадував про неї. Ні разу. Мене непокоїв той довбаний бойфренд Іллі.

Дуже спокійним голосом моя екс-дружина — такий в неї вже був тоді легальний статус — промовила:

— Це зробив ти.

Так. Це моя вина. Я міг би здогадатися, що Мері Айр обов'язково купить принаймні одну картину, і, скоріш за все, якусь з серії «Дівчина і Корабель» — найотруйнішої з усіх. Ясно, що вона не залишила б її в «Ското», якщо живе практично поруч, у Тампі. Я зрозумів, що картина могла лежати в багажнику її роздбованого мерседеса вже тоді, коли вона підвозила мене до шпиталю. Звідти вона могла поїхати прямо до себе у Девіс Айлендс, щоб взяти там свій автоматичний пістолет, зареєстрований як зброя самооборони. Еге ж, їй якраз було по дорозі на північ.

Тут я міг принаймні вибудувувати версії. Кінець кінцем, ми були з нею знайомі і я знав, як вона ставилася до моїх робіт.

— Пам, тут, на острові, відбувається щось зле. Я...

— Ти гадаєш, Едгаре, що мене це хвилює? Чи чому та жінка це зробила? Ти довів до того, що вбили нашу дочку. Я не бажаю більше тебе чути, ніколи не бажаю тебе бачити і краще я вико- лупаю собі очі, ніж подивлюся коли-небудь на якусь з твоїх картинок. Краще б ти здох, коли той кран на тебе наїхав. — У її голосі прозвучала жаклива розважливість. — Це був би най- щасливіший кінець.

Мить мовчання, а далі знову гудіння порожньої лінії. Я хотів було пожбурити цілком весь телефонний апарат через кімна- ту об стіну, але Едгар у мене над головою сказав — ні. Едгар у мене над головою сказав, що Персе від цього, либонь, отри- має чимале задоволення. Тож натомість я обережно поклав слухавку і ще хвилину стояв, погойдуючись на п'ятах, живий, в той час як моя дев'ятнадцятирічна донька була мертвою, і чомусь не застрелена, а втоплена у ванні оскаженілою арт- критичкою.

Потім, дуже повільно, я рушив до дверей. Я їх не замкнув. Не бачив сенсу замикати їх тепер на ключ. Притулена до стіни, стояла мітла для змітання піску з ганку. Я кинув на неї погляд і мені засвербіла права рука. Я підняв її до очей. Як завжди, нічого, але стискаючи кулак і розчепірюючи пальці, я відчував, як вони гнуться. І пара довгих нігтів впирається мені в долоню. Решта відчувалися короткими, зазубреними. Певне, обламали- ся. Десь, либонь нагорі, у Малій Ружі валяється на килимі па- рочка уламків примарних нігтів.

— Зникни, — сказав я долоні. — Зникни й помри, ти мені більше не потрібна.

Але вона нікуди не поділася. І не збиралася. Як і рука, на якій вона колись росла, долоня свербіла і смикалася, і боліла, і від- мовлялася покидати мене.

— Тоді катай, знайди мою дочку, — наказав я, і в мене поли- лися сльози. — Поверни її назад, хіба ти не можеш? Поверни мені її. Я намалюю все, чого ти забажаєш, тільки поверни мені її.

Нічого не трапилося. Так і стояв собі однорукий чоловік зі своїм фантомним свербінням. Єдиним привидом там був його власний, котрий витав у нього над головою і все це спостерігав.

Сверблячка в моєму тілі ставала нестерпною. Я підхопив мітлу, ридаючи вже не тільки від печалі, а й від жахливого недосяжного свербежу, і тут же зрозумів, що не зможу зробити, чого потребував — однорукий не може переламати дрючину об коліно. Я приставив мітлу знову до стіни і наступив на держак здоровою лівою ногою. Хрусь, і віник відлетів геть. Я підняв обламаний держак собі перед очі і кивнув. Годиться.

Я обійшов дім і пошкутильгав на берег, відзначаючи краєчком мозку у темряві під Великою Ружею балаканину мушель, що розгорялася з кожним кидком хвилі і відкочуванням її назад.

У голові майнула одна згадка, коли я підійшов до мокрого блискучого ящика, помальованого там і сям тенісними м'ячиками. Третя фраза, котру сказала Ваермену Елізабет: *«Ти захочеш, але ти не мусиш»*.

— Надто пізно, — промовив я, і враз лопнула мотузочка, якою був прив'язаний до моєї голови горішній Едгар. Він відлетів геть і якийсь час я не відчував нічого.

17 — ПІВДЕННИЙ КІНЕЦЬ ОСТРОВА

I

Єдине, що пригадую, потім прийшов Ваермен і підняв мене. Пам'ятаю, я зробив кілька кроків, відтак згадав, що Ілси більше нема, й укляк на колінах. А найганебнішим було те, що навіть з розбитим дощенту серцем я захотів їсти. Я почувався дуже голодним.

Пам'ятаю, Ваермен завів мене крізь відчинені двері у дім, пам'ятаю, він казав, що все, всі ті жахи привиділися мені в поганому сні, а коли я заперечив йому — ні, Мері Айр це зробила, все трапилося насправді, це Мері Айр втопила Ілсу у ванні, він розсміявся і сказав, що так він і знав. На якусь кошмарну мить я йому повірив.

Я кивнув на телефон.

— Послухай повідомлення, — сказав йому, а сам пішов до кухні. Коли знову почувся голос Пам — *«Едгаре, дзвонили з поліції, сказали, що Ілса мертва!»* — я пожирав пластівці повними жменями, прямо з коробки. В мене було дивне відчуття, ніби я належу до зрізу препарату, який ось-ось покладуть під мікроскопом і почнуть вивчати. В сусідній кімнаті закінчився запис. Ваермен вилаявся і ввімкнув його знову спочатку. Я жер пластівці. В пам'яті не залишилося згадок про те, що було зі мною на пляжі до приходу Ваермена. Цей період в ній був порожнім, як мої перші дні у шпиталі після аварії.

Я вигріб рукою залишки пластівців, відправив їх до рота і ковтував. Вони стали мені поперек горла, і це було добре. Я зрадив, що вдавився. Я *заслуговував* на смерть через удавлення. Минулося. Я почовгав до вітальні. Ваермен з виряченими очима стояв біля автовідповідача.

— Едгаре.., мучачо.., що, заради Господа..?

— Одна з картин, — відповів я, човгаючи далі. З повним шлунком мені захотілося забуття ще більше. Хоч би на якийсь час. І це не було просто бажання, це була потреба. Я переламав мітлу... а потім з'явився Ваермен. Що було між цими подіями? Я не знав.

Я вирішив, що *не бажую* цього знати.

— Що за картина..?

— Мері Айр собі купила. Я певен, що якусь з серії «*Дівчина і Корабель*». І одразу забрала її з галереї. Я мав би про це здогадатися. Ваермене, мені треба лягти. Поспати. Дві години, добре? А потім розбудиш мене і підемо на південний кінець.

— Едгаре, ти виснажений... я не думаю, щоб після такого ти...

Я опустил очі. Голова важила сто фунтів, але я спромігся.

— *Вона* також не думає, але все мусить закінчитися сьогодні.

Дай мені дві години.

Прочинені двері Великої Ружі дивилися на схід і ранкове сонце кидало яскраві промені Ваермену на лице, освітлюючи співчуття такої сили, що мені несила було його витримати.

— О'кей, мучачо. Дві години.

— Тим часом намагайся ні в що не встряти. — Не знаю, чи почув він останню фразу. Я вже сунув до спальні і слова від мене розбігалися. Впавши на ліжко, я намацав Ребу. Якусь мить я зважував, чи не пожбурити її в інший кінець кімнати, як до того мені хотілося це зробити з телефоном. Натомість я пригорнув її до себе, втопив обличчя в її піддатливому тільці й заплавав. Так, плачучи, й заснув.

II

— Прокидайся, — штурхав мене хтось. — Едгаре, прокидайся. Якщо ми збираємося щось робити, треба поспішати.

— Ну, не... я сумніваюся, що він зможе кудись йти. — Голос належав Джекові.

— Едгаре! — Ваермен дав мені ляпаса, а відтак ляснув і по другій щоці. Безжально. Яскраве світло мучило мої заплющені очі червоним сяйвом. Я спробував відгородитися від усіх цих подразників — по інший бік повік на мене чекало зло, — але

Ваермен мені не дозволив. — *Мучачо!* Прокидайся! Вже десять хвилин на одинадцяті!

Це подіяло. Я сів і розплющив очі. Він тримав у мене перед обличчям лампу. Так близько, що я відчував її жар. За його спиною стояв Джек. Згадка про те, що Ілса, моя Іллі, мертва, прохромилла мені серце, але я відштовхнув її геть.

— *Вже одинадцяті!?* Ваермене, я тобі казав дві години! А що як хтось з родичів Елізабет вирішить сюди...

— *Спокійно, мучачо.* Я зателефонував до погребального салону і наказав передати, щоб усі трималися подалі від Думи. Сказав, що ми тут, усі троє, захворіли на кір з краснухою. Дуже заразний вірус. І ще я дзвонив Дарію, розповів йому про твою дочку. Картини під контролем, у всякому разі поки що. Для тебе це, звісно, зараз не так важливо, але...

— *Якраз важливо.* — Я підхопився на рівні і потер рукою обличчя. — Персе не має права заподіяти лиха більше, ніж вона встигла вже наробити.

— *Едгаре, мені так жаль,* — промовив Джек, — я так співчуваю вашій втраті. Я розумію, що вам від цього аж ніяк не легше, але...

— *Ні, легше,* — відповів я йому, і колись дійсно може полегшати. Якщо я буду це повторювати, якщо буду діяти. Аварія навчила мене тільки одному: єдиний спосіб рухатися — рухатися. Повторювати собі — *я можу це зробити*, навіть коли знаєш, що не можеш.

Я помітив поряд свій одяг, хтось з них приніс його. Але для сьогоднішньої роботи мені потрібні будуть не кросівки з-під ліжка, а важкі черевики, що стоять у шафі. На Джеку були високі робочі черевики Georgia Giants і сорочка з довгими рукавами — дуже добре.

— Ваермене, зробиш кави?

— А час ми маємо?

— *Надолужимо.* А поки що мені потрібно остаточно прокинутися. І вам, хлопці, на завадило б підзарядитися. Джеку, ти допоможеш мені взути черевики?

Ваермен зник на кухні, а Джек присів напочіпки, взяв на мене черевики і зав'язав шнурки.

— *Що тобі вже відомо?* — спитав я його.

— Більше ніж мені хотілося б знати, — відповів він. — Але я нічого з того не розумію. На вашому вернісажі я балакав з цією жінкою — Мері Айр? — і вона мені сподобалася.

— Мені теж.

— Поки ви спали, Ваермен телефонував вашій дружині. Їй не скотілося довго з ним балакати, тож тоді він зателефонував одному з ваших друзів, з котрим познайомився на виставці — містеру Бозмену.

— Розкажуй.

— Едгаре, ви певні, що...

— Розкажуй.

Версія Пам була неповною, уривчастою, та й від неї у мене в пам'яті мало що залишилося. Подробиці потонули у видінні Ілсиного волосся, що плаває на поверхні води у переповненій ванні. Видіння могло неправильно передавати те, що відбулося насправді, але воно було диявольськи яскравим, диявольськи точним, і воно витіснило з мого мозку все інше.

— Містер Бозмен розповів, що поліція не знайшла слідів владу, тож вони гадають, що ваша дочка сама її впустила в квартиру, хоча ще стояла глупа ніч...

— О, Мері просто натискала кнопки домофону, поки хтось їй не відкрив двері. — Моя відсутня рука почала свербіти. Глибоким свербінням. Сонним. Майже мрійливим. — Тоді вона дісталися Ілсиної квартири і подзвонила в двері. Припустімо, прикинулася кимось іншим...

— Едгаре, ви гадаєте, чи...

— Припустімо, прикинулася кимось з госпел-гурту «Колібрі» і, скажімо, з-за дверей повідомила, що трапилося щось погане з Карсоном Джонсом.

— Хто це такий?

— Вона до того ж назвала його Смайлі, чим і переконала Ілсу.

Повернувся Ваермен. А заразом і другий, легкий Едгар. Нижній Едгар на острові Дума в ранковому флоридському світлі бачив лише звичайні речі. Едгар, що плавав над моєю головою, бачив більше. Не все, але стільки, що аж забагато.

— Що було далі, Едгаре? — запитав Ваермен, і дуже м'яко він це зробив. — Як ти гадаєш?

— Скажімо, Іллі відмикає двері, прочиняє і бачить жінку з націленим на неї пістолетом. Звідкілясь вона знає цю жінку, але перед цим вона вже пережила жахливу ніч, була дезорієнтована, тож не може точно пригадати, хто це — в неї заціпило пам'ять. Можливо, це на краще. Мері наказує їй повернутися кругом, а коли Іллі це робить..., коли вона робить це... — Тут я знову заплавав.

— Едгаре, чоловіче, не треба, — сам ледь не плакав Джек. — Це тільки ваші припущення.

— Це не припущення, — сказав Ваермен. — Хай говорить.

— Але навіщо нам про це знати...

— Джеку... мучачо..., ми не можемо знати, що нам потрібно знати. Тож хай чоловік розповідає.

Я чув їхні голоси ніби звідкілясь здалеку.

— Скажімо, коли вона обернулася, Мері вдарила її пістолетом. — Я втер собі очі й лице рукою. — Скажімо, вона вдарила її кілька разів, чотири або п'ять. Це в кіно б'ють тільки раз і людина вирубається, мов вимкнена лампочка. Навряд, щоб так було в реальному житті.

— Не так, — промурмотів Ваермен, звісно, ця гра в припущення виявилася аж занадто точною.

— Від ударів зверху по голові моя Отака-то-Дівчинка отримала три проломи черепа, вилилося багато крові.

Мері потаскала її. Кривавий слід тягнувся через вітальню і кухню (сморід від спаленого етюду, радше за все, ще висів у повітрі), а далі коротким коридором між спальнею і закутком, що слугував для Ілси кабінетом. У кінці цього коридорчику Мері наточила води у ванну і втопила мою непритомну доню, як непотрібне кошения. Виконавши цю роботу, Мері повернулася до вітальні, сіла на диван і вистрелила собі в рота. Куля знесла їй верхівку черепа, розплескавши по задній стіні, разом з добрячим жмутом волосся, всі її мистецькі ідеї. Тільки-но хилилося до четвертої ночі. Сусід знизу мучився безсонням, він вгадав звук пістолетного пострілу і викликав поліцію.

— Навіщо було її толити? — спитав Ваермен. — Мені це незрозуміло.

«*Бо це манера Персе*», — подумав я, а вголос промовив:

— Не будемо зараз про це гадати. Гаразд?

Він вхопив мене за єдину руку і стиснув її:

— Гаразд, Едгаре.

«*А якщо ми зробимо свою справу, можливо, нам вже непотрібно буде про це гадати*», — подумалось мені.

Але ж це я *затягнув* у воду мою дочку. Я був певен цього. Я намалював її на пляжі.

Мою мертву доню. Мою утоплену донечку. Намалював на піску, щоб хвилям її було легше забрати.

«*Ти захочеш*, — сказала Елізабет, — *але ти не мусиш*».

Ох, ця Елізабет.

Іноді ми не маємо вибору.

III

Ми надудлились кави на осяяній сонцем кухні Великої Ружі, аж піт нам виступив на щоках. Я запив кавою три пігулки аспірину, і послав Джека взяти два альбоми «Умілець», наказавши нагострити геть усі кольорові олівці, які він тільки знайде нагорі.

Ваермен поклав до пластикового наплічника все годяще з холодильника: моркву, різані огірки, шість упаковок пепсі, три великих пляшки води Evian, кілька ростбіфів і одне — як їх зве Джек — курча-астронавта в прозорій капсулі.

— Мені якось дивно, що ти ще думаєш про їжу, — сказав він без тіні відрази.

— Мене не цікавить їжа сама по собі, — пояснив я, — але, можливо, мені доведеться дещо малювати. Фактично, я абсолютно впевнений у тому, що мені доведеться малювати. А ця робота спалює в мені калорії цілими вагонами.

З'явився Джек з альбомами й олівцями. Я вхопив їх і знову послав його нагору по гумки для стирання. Я мав підозру, що мотлоху буде більше, ніж я сподіваюся, — та хіба не так завжди? — але не знав, що саме знадобиться. Я поглянув на годинник. Було десять хвилин на дванадцятую.

— Ти сфотографував міст своїм поляроїдом? — спитав я Джека. — Прощу, заспокой мене, скажи, що ти не забув.

— Так, але я вирішив.., що байка про краснуху й кір...

— Покажи мені світлини.

Джек поліз до задньої кишені і витяг кілька кольорових знімків. Перегорнув їх, вибрав чотири, подав мені, а я розклав їх на кухонному столі, немов для короткого пасьянсу. Вхопив альбом і швидко почав копіювати фото, на якому було знято ланцюгово-зубчатий механізм під піднятим мостом, що являв собою мініатюрну однорядну споруду. Права рука не переставала свербіти, ніби глибоко в ній ворушилося щось сонне.

— Історія про кір і краснуху — це геніальна вигадка, вона відвадить звідси майже всіх. Але майже — це ще не всі. Мері не залишила б у спокої мою дочку, якби навіть хтось сказав їй що в Іллі вісп... *Курва!* — Мені затуманилися очі й олівець, замість прямої лінії, з'їхав кудись на манівці.

— Спокійно, Едгаре, — промовив Ваермен.

Я поглянув на годинник. Вже 11:58. Міст піднімають опівдні, за графіком. Я зморгнув сльози і повернувся до свого рисунку. З кінчика чорного «Вінусу» народжувався мостовий механізм. І навіть зараз, після смерті Ілси, мене захопило чудо спостереження того, як з нічого виникає щось — мов реальна форма з непроглядного туману. А чом би й ні? Коли ж іще? Мене це втішало.

— Якщо вона захоче наслати на нас когось, а звідний міст виявиться недоступним, вона просто пошле того кругаля на той пішохідний місток, що веде сюди з острова Сан-Педро, — висловив сумнів Ваермен.

— Навряд чи, — відповів я, не відриваючи очей від роботи. — Купа народу не знає про існування Сонячного Хідника, а Персе тим більше, я цього певен.

— Чому?

— Бо той місток було збудовано у п'ятдесяті, ти сам мені це розповідав, а вона в той час спала.

Він поміркував, а тоді сказав:

— Ти віриш насправді, що її можна вбити?

— Так, вірю. Може, й не вбити, але знову занурити у сон.

— І ти знаєш як?

«Знайди, де тече стіл і полагодь його», — ледь не промовив я вголос.., але втім не було сенсу.

— Поки що ні. У старому домі є решта малюнків Ліббіт. В тому, що на південному кінці острова. Вони розкажуть нам, де знайти Персе, і підкажуть, що мені робити.

— Звідки ти знаєш, що вони там є?

«Бо вони мусять там бути», — міг би відповісти я, але в цю мить загула сирена. За чверть милі північніше нас пішов угору звідний міст між островами Дума й Кейзі, єдина ланка, що поєднувала нас із материком. Я порахував до двадцяти, після кожної цифри промовляючи слово *Miccicini*, як колись в дитинстві. А потім стер на своєму малюнку найбільшу шестерню. Авжеж, коли я це робив, у моїй відсутній руці ворухнулося щось, але головне концентрувалося в мене перед і над очима — радість від акуратного виконання красивої роботи.

— О'кей, — промовив я.

— Можемо вирушати? — перепитав Ваермен.

— Поки що ні, — застеріг я.

Він поглянув на годинник, відтак на мене.

— Мені здавалося, ти кудись поспішав, *аміго*? А після того, що ми бачили тут минулої ночі, і я теж. Так що там ще?

— Я мушу вас обох намалювати.

IV

— Мені було б дуже приємно отримати від вас портрет, — сказав Джек. — І я певен, моя мама просто страх як зраділа б, але, здається, Ваермен має рацію. Нам вже треба йти.

— Джеку, ти бував коли-небудь на південному кінці острова?

— Та ні.

Я в цьому був майже впевнений. Але, вириваючи з альбому аркуш з намальованим мостом, я подивився на Ваермена. Незважаючи на свинцеву отупілість моїх душі і серця, мене, як не дивно, це дійсно цікавило. — А ти? Ти коли-небудь потикав свого носа до старого Гнізда Чаплі?

— Реально, ні. — Ваермен відійшов виглянути у вікно. — Міст стирчить вгору... я звідси бачу західну його половинку проти неба. Поки що все путьом.

Мене не так просто було збити.

— Чому?

— Мене відраджувала міс Істлейк, — відповів він, не обертаючись від вікна. — Казала, що там гидке довкілля. Грунтові води, флора, навіть повітря. Казала, що армійські спеці щось робили на південному кінці острова під час Другої світової війни і примудрилися чимось отруїти ту частину Думи, тому-то, либонь, там і рослинність така щільна, здебільшого. Вона казала, що отруйний дуб там, мабуть, найгірший в Америці — гірше за сифіліс до пеніциліну, так вона казала. Від нього роками не можна здихатися, його вирубуєш, а він знову відростає. І він там повсюди. Так вона казала.

Цікава загалом приповідка, але Ваермен так і не відповів прямо на моє запитання. Тому я поставав його знову.

— А ще вона запевняла мене, що там є змії, — сказав він, нарешті обернувшись. — Я жахливо боюся змій. З тих пір, як одного разу в поході зі своїми старими прокинувся на стоянці і відчув, що разом зі мною в спальному мішку відпочиває молочниця³¹⁰. Вона заповзла мені прямо під нижню сорочку. Я весь був вимазаний в її мускусі. Злякався, що то смертельна отрута. Тобі цього достатньо?

— Так, — сказав я. — А їй ти цю історію розповідав до чи після того, як вона тебе лякала засиллям змій на південному кінці острова?

— Не пам'ятаю, — відповів він прохолодно, а відтак зітхнув. — Мабуть, до. Я бачу, до чого ти ведеш, вона, мовляв, хотіла мене відлякати.

«Не я це сказав, а ти сам», — промовив я подумки, а вголос сказав:

— Та я більше непокоюся про Джека. Краще зарання остерегтися.

— Про мене? — здивувався Джек. — Я не маю нічого проти змій. Крім того, я знаю, як виглядають отруйний дуб і отруйний плющ. Я був бойскаутом.

— Присягнися, — сказав я і почав його малювати. Працював я швидко, опираючись спокусі деталізувати... а в душі так цього хотілося. Тим часом по той бік звідного мосту пролунав перший сердитий сигнал автомобіля.

— Щось мені підказує, що знову заїло міст, — усміхнувся Джек.

— Авжеж, — підтакнув я, не відриваючись від малювання.

V

Ваєрмена я малював ще швидше, і знову ледь утримувався від того, щоб почати виписувати деталі... бо поринаючи в роботу, я десь далеко від себе полишав свою тугу й біль. Робота була мов наркотик. Але денного світла попереду залишалося не так вже й багато, а мені ще менше, ніж Ваєрмену, хотілося знову зустрітися з Емері. Чого мені дійсно хотілося б, так щоб справа вже була закінчена, а ми всі троє опинилися десь за межами острова — дуже далеко — до того, як від Затоки почнуть підніматися вгору кольори вечірньої зорі.

— О'кей, — промовив я. Джека я нарисовав синім, а Ваєрмена яскраво-помаранчевим. Неідеальні малюнки, але присутні в своїх моделях я, здається, вхопив. — Залишилося останнє.

— *Едгаре!* — простогнав Ваєрмен.

— Більше нічого не малюємо, — заспокоїв я його і закрив альбом з двома в ньому етюдами. — Посміхнися художнику, Ваєрмене. Але спершу пригадай щось дійсно тобі приємне.

— Ти це серйозно?

— Смертельно серйозно.

Він наморщив чоло... відтак прояснішав. І посміхнувся. Як завжди, в нього освітілося цілком все обличчя, ніби перед вами явилася нова людина.

Я обернувся до Джека.

— А тепер ти.

І оскільки я вважав, що з них двох у хлопця роль важливіша, до нього я придивлявся особливо прискіпливо.

VI

Повнопривідного позашляховика в нас не було, проте старий мерседес Елізабет здавався непоганим варіантом, його було побудовано, як танк. До Ель Паласіо ми доїхали машиною Джека і поставили її прямо біля воріт. Ми з Джеком перенесли наші припаси до SEL500. Ваермен опікувався пікніковим кошиком.

— Щоб не забути, поки ми ще тут, — згадав я. — Якийсь репелент і надійний ліхтар. Є тут щось таке?

— Так, — кивнув він. — У садовому будиночку є на вісім батарей. Справжній прожектор.

— Добре, і ось що, Ваермене.

Він відповів мені поглядом на кшталт — ну, що там ще, продемонструвавши роздратування одними лиш бровами, — але промовчав.

— Гарпунний пістоль.

Ту він розплився в посмішці.

— *Si, señor. Para fijaciono**.

Поки він ходив, я стояв, спершись на мерседес, і дивився на тенісний корт. Хвіртка на його дальньому кінці була прочиненою, там на одній нозі стояла напівдомашня чапля Елізабет. Вона невдоволено дивилася на мене синіми очима.

— Едгаре? — торкнувся мого ліктя Джек. — З вами все гаразд? Не гаразд, і довго ще не буде. Проте...

«Я можу це зробити, — подумав я. — Я мушу це зробити. Вона не повинна виграти».

— Чудово, — відповів я.

— Ви так зблідли, що я аж трохи злякався. Як тоді, коли тільки-но сюди приїхали, — на парі останніх слів голос Джека захрип.

— Зі мною все чудово, — повторив я, на мить обнявши його за шию. І усвідомив, що, якщо не рахувати наші ручкання, це я, мабуть, перший раз його торкнувся.

* Так, сеньйор, прийнято до виконання (ісп.).

Тримаючи за обидві дужки пікніковий кошик, з'явився Ваермен. На голові в нього, один на іншому, були одягнені три довгодзьобі кашкети. З-під пахви стирчав гарпунний пістоль Джона Істлейка.

— Ліхтар у кошику, — пояснив він. — А також репелент «Лісові хащі»³¹¹ плюс три пари садових рукавичок.

— Пречудово! — похвалив я.

— *Si*, але вже за чверть перша, Едгаре. Якщо ми кудись збираємося, то давай, може, вже рушати?

Я подивився на чаплю на тенісному корті. Вона стояла біля сітки, застигла, мов стрілка поламаного годинника, і теж безпощадно дивилася на мене. Все гаразд, цей світ у більшості своїх проявів і є безпощадним.

— Авжеж, — озвався я. — Рушаємо.

VII

Тепер я при пам'яті. Вона більше не в ідеальному робочому стані, дотепер я плутаю іноді імена і порядок подій, які відбувалися, але кожну мить нашої експедиції до будинку на південному кінці острова Дума я пам'ятаю чітко — як перший кінофільм, що мене колись вразив, як першу картину, від якої в мене колись перехопило подих (то була «Гроза» Томаса Гарта Бентона³¹²). Хоча спершу я почувався прохолодно-відсторонено, мов збайдужілий естет, що розглядає колекцію провінційного музею. Але варто було Джеку на сходах, що нікуди не вели, знайти ляльку, як я почав усвідомлювати, що не споглядаю збоку якусь картину, а особисто перебуваю в ній. І що нікому з нас нема дороги назад, поки ми її не зупинимо. Я розумів, яка вона потужна, якщо зуміла дістати аж до Омахи і Міннеаполісу, зробити там, що хотіла, і закріпити свою перемогу в Провиденсі, ще б пак, яка сильна. І все-таки я її недооцінював. Поки ми не опинилися в самому будинку на південному кінці острова Дума, я не уявляв, яка насправді потужна Персе.

VIII

Я хотів, щоб за кермом був Джек, а Ваермен сів ззаду. Коли Ваермен спитав, чому, я відповів, що маю свої міркування, і вони стануть всім ясні трохи перегодом.

— А якщо я помиляюся, — додав, — ніхто не зрадіє цьому більше за мене самого.

Джек виїхав задом на дорогу і повернув на південь. Просто з цікавості я ввімкнув радіо й отримав нагороду — Біллі Рей Сайрус жалівся на своє болюче розбите серце³¹³. Ваермен застогнав і потягнувся до приймача, либонь сподіваючись знайти радіо «Кістка». Але раптом голос Білі Рея поглинули оглушливі атмосферні розряди.

— *Господи, та вимкни ти його!* — заволав Ваермен.

Проте я спершу тільки зменшив гучність. Це нічого не дало. Розряди чомусь ще поголоснішали. Мені аж зуби в яснах захиталися, а кров не встигла задзюрити з вух тільки тому, що я натиснув кнопку «вимк.»

— *Що це було?* — спитав Джек. Він вів машину, не відриваючи широко розплющених очей від дороги.

— Можна це назвати, наприклад, нездоровим довкіллям, — сказав я. — Певне, залишки тих експериментів армійських ВПС шістдесятирічної давності.

— Дуже смішно, — зауважив Ваермен.

Джек глянув на приймач.

— Ану, я спробую ще раз.

— Не смію заперечувати, — захопив його я і затулив собі ліве вухо.

Джек натиснув кнопку. Цього разу з чотирьох гучномовців мерседеса вдарило гуркотом, якому позаздрив би і реактивний винищувач. Навіть попри одне затулене вухо, він вдарив мені в голову. Ваермен, здається, заверещав, але я не певен.

Джек ляснув по кнопці вимкнення, припинивши скажену какофонію.

— Гадаю, нам варто пропустити цю мелодію, — сказав він.

— Ваєрмене? Ти в порядку? — мій власний голос лунав, мов звіддала, ніби прориваючись крізь нештишине гудіння.

— Повний рок'н'рол, — відповів він.

IX

Схоже, Джек завіз нас вже трохи далі того місця, де Ілсі стало погано, а може, й ні. У високих заростях важко було орієнтуватися. Дорога звузилася до стежки. Її поверхню понадимало корінням. Переплетіння гілок закрило від нас небо. Ми опинилися, немов у живому тунелі. Всі вікна були підняті, та все одно машину наповнювали масні запахи зелених джунглів. Джек випробував ресори старого мерседеса на майже нездоланній вимоїні, грюкнув задньою підвіскою, переваливши через гряду настовбурченого дорожнього покриття, відтак різко зупинився і смикнув ручне гальмо.

— Вибачте, — промовив він, скривившись, вибалушивши очі.

Я надто добре розумів, як йому зараз погано.

Джек незграбно відчинив двері, нахилився і вирвав. Я гадав, що джунглями (запах з'явився вже за милю від *Ель Паласіо*) сильно тхнуло в машині, але крізь відчинені двері ввірвався вдсятеро важчий сморід, густий, зелений, загрозливо живий. Поза тим, я не чув, щоб хоч одна пташка цвірінькнула посеред цієї дикої рослинності. Єдиним звуком залишалося прощання Джека зі своїм сніданком.

А відтак і з ланчем. Нарешті він знову відкинувся на спинку сидіння. Він недавно казав, що це я знову виглядаю як сніговик? Забавний був жарт, бо цього божого дня в середині квітня Джек Канторі був блідим, як березень у Міннесоті. Він виглядав не на свої двадцять один, а на хворобливі сорок п'ять. *«Мабуть, це тунцевий салат»*, — вибачалася тоді Ілса, але риба тут була ні до чого. Щось морське, звісно, але аж ніяк не тунець.

— Перепрошую, — вимовив він. — Сам не розумію, що зі мною. Гадаю, цей запах, цей гнилий сморід джунглів...

Груди в нього напнулися, він голосно відригнув і знову нахилився крізь двері надвір. Цього разу не встигши вхопитися рукою за кермо, і якби я не вловив його за комір і не затяг назад, він прямо обличчям впав би у власне блювотиння.

Він відхилився на спинку, очі заплющені, обличчя мокре від поту, дихання уривчасте.

— Краще нам відвезти його до *Ель Паласіо*, — промовив Ваермен. — Не хотілося б витратити час, чорт, я не хочу втратити його, але ця херня тут неправильна.

— А Персе вважає, що тут *якраз* все правильно, — сказав я. Тепер моя хвора нога свербіла, майже як і рука, ніби крізь неї пропустили електричний струм. — Це її отруйний пояс. А сам ти як, Ваермене? Як твій шлунок?

— Нормально, але от моє хворе око — ну, те, що було не в порядку, — воно свербить, як казна-що, і в голові гуде. Мабуть, після того чортового радіо.

— Радіо тут ні до чого. І Джеку так погано, а нам ні, тому що ми... ну... можна це назвати імунітетом. Є в цьому якась іронія, правда?

Джек, ухопившись за кермо, застогнав.

— Ти щось можеш з ним зробити, *мучачо*? Хоч якось допомогти?

— Гадаю, так. Сподіваюся, що так.

Я поклав собі на коліна альбом, а олівці й гумки у поясний гаман. Відкрив аркуш з портретом Джека і намацав одну зі своїх професійних гумок. Стер нею йому рота і нижні лінії очей аж до їх кутиків. Свербіння у правій руці посилилося до нестерпності, і тому я вже не мав сумнівів, що заплановане мною подіє. Я визвав у пам'яті посмішку, яку Джек мені подарував у кухні, — коли я попрохав його пригадати щось справді гарне — і швидко намалював її олівцем «опівнічна синь». Уся робота зайняла не більше тридцяти секунд (ключовим моментом, коли йдеться про посмішку, є очі, і так завжди), але ці кілька штрихів змінили всю *концепцію* обличчя Джека Канторі.

А я отримав те, чого не очікував. Малюючи, я ясно побачив, як він цілує дівчину в бікіні. Ні, не просто побачив. Я відчув її гладеньку шкіру, навіть ті кілька піщинок, що затрималися у за-

падині її хребця. Я вдихнув запах її шампуню і торкнувся злегка солоних губ. Я знав — її ім'я було Кейтлін, а він звав її Кейт.

Я поклав олівець назад у поясний гаман і засмикнув його зіпер.

— Джеку? — стиха позвав його. Він сидів із заплющеними очима, на щоках і на лобі рясно блищав піт, але мені почулося, що дихання в нього вирівнялося. — Як ти зараз себе відчуваєш? Трохи краще?

— Ага, — відгукнувся він, не розплющуючи очей, — що ви зробили?

— Ну, оскільки нас тут тільки трое, ми можемо називати це тим, чим воно й є: це просто магія. Я відбив напад на тебе маленьким протизакляттям.

Через моє плече Ваермен потягнувся по альбом, підніс до очей малюнок, роздивився його і кивнув.

— Я починаю вірити, що для неї краще було б до тебе не чіплятися, мучачо.

— Краще б вона не займала до моєї дочки.

X

Ми простояли на місці ще хвилин п'ять, щоб Джек цілком оговтався. Нарешті він сказав, що готовий їхати далі. До нього повернувся рум'янець. Я міркував, чи стикнемося ми зі схожими проблемами, коли опинимося біля води.

— Ваермене, мені цікаво, ти коли-небудь бачив, щоб рибальські човни кидали якір біля південного берега острова?

Він задумався.

— А знаєш, ніколи. Заходячи в протоку, вони звичайно туляться до берега Дон Педро. Дивно, правда?

— Це не дивно, це, курва, лиховісно, — зауважив Джек. — Як і на цій дорозі.

Дорога перетворилася на смужку. Морський виноград і баньян з диким верещанням шкребли своїми гілками боки повільно сунучого мерседесу. Порита корінням, ледь не в суцільних ямах, дорога все ще вилася далеко від берега, а тепер ще й пішла вгору.

Ми просувалися потроху вперед, миля по милі, крізь плямкання листя і хльостання гілок. Я очікував, що дорожнє покриття врешті-решт десь зовсім зникне, але непроглядна зелень вгорі певним чином захищала дорогу від кліматичних негараздів, тож вона все тяглася й тяглася. Баньяни поступилися місцем задушливому лісу з дерев бразильського перцю³¹⁴, і тут ми побачили перших тварин: величезний бобкет³¹⁵ якусь мить стояв на нашому шляху, відтак зашипів, притиснувши вуха до голови, і зник у підліску. Трохи далі з десяток жирних чорних гусеней впали на лобове скло і лопнули, забризкавши його своїми клейкими кишками, яких ані щітки не могли відтерти, ані вода змити, тільки й того, що їх розтерло по склу так, що дивитися крізь нього стало, немов крізь око, що вражене катарактою.

Я наказав Джеку зупинитися. Вийшов, відкрив багажник і знайшов запас чистих ганчірок. Одну з них використав на відтирання скла, не забувши перед тим одягти рукавички, знайдені Ваерменом у садовому будиночку, — з машини я вийшов уже в кашкеті. Наскільки я міг судити, гусені були звичайними гусенями, товстезними, але не надприродними.

— Непогано, — похвалив мене Джек, опустивши своє віконце. — А зараз я відкрию капот, щоб ви перевірили там... — Він замовк, утупившись очима повз мене.

Я озирнувся. Дорога тут була вузесенька, всяяна уламками старого асфальту, поросла в'юнкою веделією. За тридцять ярдів перед нами її перетинали п'ять жаб, завбільшки як цуценята кокер-спаніеля. Перших три були такого блискучо-зеленого кольору, який майже не зустрічається в природі, четверта синя, а п'ята оранжева, яка, либонь, була колись червоною. Вони посміхалися, але їхні посмішки були якись застигли, змучені. Стрибали вони повільно, ніби лапки в них були зламані. Як раніше бобкет, вони теж досягли підліску й зникли з наших очей.

— Що то воно було за *таке*? — промимрив Джек.

— Привиди, — пояснив я. — Залишки створінь, народжених потужною уявою маленької дівчинки. І, судячи з їхнього вигляду, довго вони не проіснують. — Я заліз до машини. — Вперед, Джеку, давай їхати далі, поки ще можемо.

Він рушив повільно вперед. Я спитав у Ваермена котра година.

— Початок на третю.

Нам вдалося доїхати аж під самі ворота першого Гнізда Чаплі. Я б ніколи на це не заклався, але ми таки доїхали. Джунглі зімкнулися перед нами на прощання — баньяни й вірджинські сосни, порослі бородами іспанського моху, — але Джек протаранив їх мерседесом і враз зарості залишилися позаду. Тут опади зовсім з'їли дорожнє покриття і кінець поїздки запам'ятався зубодробильним торохкотінням, але мерседес впорався добре, підскакуючи й грюкаючи він доставив нас на вершечок пагорба, до двох кам'яних колон. В обидва боки від колон розрослася зелена огорожа не менш як вісімнадцять футів заввишки і хтозна якої ширини, вона вже почала тягнути свої пальці по схилу пагорба до джунглів. Ворота були на місці, щоправда іржаві, напівпрочинені. Несхоже було, щоб мерседес в них зміг проїхати.

Цей останній відтинок шляху проходив крізь алею старих австралійських сосен неймовірної висоти. Я шукав очима птахів, літаючих догори ногами, але не побачив жодного. Нормальних не побачив теж, до речі, зате дзижчання комах чулося явно.

Джек зупинився перед воротами і винувато глянув на нас.
— Наша бабуся тут не пролізе.

Ми вийшли. Ваермен роздивлявся старовинні, вкриті лишаями, таблички на колонах. На тій, що зліва, було написано GNEZDO CHAPLI. На правій ~~ГОТІЛІС~~, але під прізвищем було ще щось надряпано так, ніби вістрям ножа. Колись цей напис, либонь, важко було розібрати, але тепер, коли в тонких подряпинах в металі оселився лишайник, його стало добре видно. *Abyssus abyssum invocat.*

— Ти тямиш, що б це могло означати? — спитав я Ваермена.

— Звісно, так. Це попередження, яке чують молоді юристи, здавши іспити в адвокатуру. Вільний переклад буде таким: «Одна похибка веде до наступних». А буквально це означає: «Безодня накликає безодню». — Він похмуро глянув на мене, потім знову обернувся до напису під фамільним ім'ям. — Га-

даю, це, певне, Джон Істлейк виніс фінальний вердикт, назавжди покидаючи це Гніздо Чаплі.

Джек простягнув руку, збираючись торкнутися нерівних літер, та в останню мить передумав.

Замість нього це зробив Ваермен.

— Вердикт, джентльмени... і винесений мовою права. Пішли. Сонце сяде о 19:15, нікуди від цього не дітися, а денне світло втікає швидко. Кошика будемо нести по черзі, от же важезний він, *puta*.

XI

Але перш ніж рушити далі, ми хорошененько роздивилися від воріт перший дім Елізабет на острові Дума. Його вид мене відразу стривожив. Десь у глибині мого мозку засів чіткий план: ми входимо в будинок, піднімаємося нагору і знаходимо кімнату, котра колись, у ті прадавні дні, була спальнею Елізабет, яку всі тоді звали не інакше, як Ліббіт. Там моя відсутня рука, іноді називана Божественною екстрасенсорною патерицею Едгара Фрімантла, підведе мене до покинутого морського рундука (чи, може, просто ящика). В ньому знайдуться інші малюнки, *забуті* малюнки, котрі розкажуть мені, де міститься Персе, і допоможуть вирішити загадку зі столом, що тече. І все це ще до того, як сяде сонце.

Красива казка. Проблема полягала в тім, що верхньої половини Гнізда Чаплі більше не існувало. Дім стояв на невисокому пагорбі, і його верхні поверхи були цілком зруйновані якимсь давнім штормом. Нижній поверх залишився цілим, але стояв весь обплетений болотяно-зеленими ліанами, котрі також вилися по фронтальним колонам. З піддашку звисав іспанський мох, перетворивши веранду на печеру. Від даху залишилися тільки уламки оранжевої черепиці, які валялися навкруг будинку. Черепиця гігантськими зубами стирчала й з бур'яну, що захарастив колишній доглянутий моріжок. Останні двадцять п'ять ярдів посипаної мушлями під'їзної доріжки захопив фікус-душитель. Те саме й з тенісним кор-

том, і тим, що колись було дитячим ляльковим будиночком. Ще щільніше ліани обліпили стіни довгої, схожої на стодолу будівлі позаду тенісного корту і видряпалися на рештки гонту лялькового будиночка.

— Що це? — Джек вказував рукою на щось між тенісним кортом і головним будинком. Там на яскравому сонці закипав довгий чотирикутник якогось гідкого чорного варива. Звідти долітало настирливе дзижчання комах.

— Оте? Я вирішив би, що там смоляна яма, — сказав Ваермен. — А тоді, у Ревучі Двадцяті, сімейство Істлейків називало це своїм плавальним басейном.

— Лишень уявити собі зараз купання в цьому, — пересмикнуло Джека.

Басейн оточували верби. За ним знову виднілися густі зарості бразильського перцю і...

— Ваермене, а то не бананові дерева? — спитав я.

— Авжеж, — погодився він. — І, либонь, там повно змій. Ох. Поглянь-но на західний бік, Едгаре.

Там, де в бік Затоки тягнувся порослий тепер бур'янами, ліанами й іншим лабузинням колишній моріжок Джона Істлейка, виднілися початки морського вівса. Там віяв свіжий бриз і взагалі вид був кращий, мені раптом спало на думку, що найрідше у Флориді можна зустріти пагорб. Зараз нам було достатньо висоти, щоб споглядати Мексиканську Затоку в себе під ногами. Ліворуч лежав острів Дон Педро, праворуч в блакитно-сизій димці плив острів Кейзі.

— А звідний міст так і стирчить, — здивовано промовив Джек. — Сьогодні в них там серйозна проблема.

— Ваермене, — покликав я, — подивися вниз, уздовж старої стежки. Ти бачиш там щось?

Він подивився в тім напрямку, куди я вказував пальцем.

— Скельне відслонення? Авжеж, бачу. Не коралове, гадаю, хоча варто було б підійти ближче, щоб впевнитися. Як ви щодо цього?

— Перестань на хвильку гратися в геолога, і просто подивися. Що ти бачиш?

Він придивився. Обоє придивилися. Першим помітив Джек:

— Там профіль? — А потім повторив, вже впевнено. — Чийсь профіль.

Я кивнув.

— Звідси нам видно лише лоб, очну западину і перенісся, але, можу закластися, якби ми стояли на пляжі, ми бачили б звідти також рот. Чи те, що замість нього. Це Відьмацька скеля. А під нею Тінявий пляж. Можу закластися на що завгодно. Звідти Джон Істлейк вирушав на пошуки своїх скарбів.

— Там же потонули й близнючки, — додав Ваермен. — А це стежка, якою вони туди бігли. Ось тільки...

Він обірвав себе. Бриз пестив нам волосся. Ми дивилися на все ще видиму після стількох років запустіння стежку. Маленькі ніжки, що бігали купатися, не могли її протоптати. Звичайна стежка від Гнізда Чаплі до Тінявого пляжу зникла б за п'ять, а може, й за пару років.

— Це не стежка, — ніби прочитав мої думки Джек. — Там колись була дорога. Не мощена, але все'дно дорога. Навіщо комусь потрібна дорога між домом і пляжем, якщо тут якихось десять хвилин пішки?

Ваермен похитав головою.

— Не маю поняття.

— Едгаре?

— Я пас.

— Може, він знайшов на дні щось більше за той дріб'язок, — промовив Джек.

— Можливо, проте... — кутом ока я помітив якийсь порух, щось темне, і обернувся в бік будинку. Нічого нема.

— Що там? — спитав Ваермен.

— Либонь, нерви, — відповів я.

Бриз, що обвівав нас від Затоки, трохи змінив напрям і подував тепер з півдня. Принісши сморід гнилизни.

Джек відразливо скривився.

— Що це за херня!

— Припускаю, що це аромат басейну, — повідав Ваермен. — Я взагалі люблю вранішній запах каналізації.

— Хай би, але ж зараз білий день.

Ваермен подарував йому погляд типу *еге-ж-бо*, а відтак обернувся до мене.

— Що скажеш, *мучачо*? Коли почнемо?

Я провів короткий огляд. У Ваермена червоний кошик. У Джека наплічник з їжею. У мене мої знаряддя для малювання. Мене збивало з пантелику, що нам робити, якщо решту малюнків Елізабет розвіяла та буря, що зірвала дах з будинку (або тієї решти малюнків взагалі не існувало), але ми вже дісталися сюди, тож мусіли щось робити. На цьому з самісінької глибини мого серця наполягала Ілса.

— Так, — проголосив я. — Ходімо.

ХІІ

Ми дійшли до того місця, де на під'їзній доріжці починалися хащі фікусів-душителів, коли я помітив, як щось чорне рухається крізь високий бур'ян у напрямку правого кута будинку. Цього разу його помітив і Джек.

— Там хтось є, — вигукнув він.

— Я нікого не бачив, — сказав Ваермен. Він поставив пікніковий кошик і витирав піт з лоба. — Давай ненадовго поміняємося, Джеку. Ти понесеш кошик, а я їжу. Ти молодий, сильний. А Ваермен старий і потасканий. Він скоро помре — *курва-мама, що це там!*

Він відхитнувся від кошика і, либонь, упав би, якби я не вхопив його за поперек. Джек закричав зі здивування й жаху.

Майже перед нами, лиш трохи лівіше, з заростів вискочив чоловік. Він ніяк не міг там опинитися — ми з Джеком пару секунд тому помітили його за п'ятдесят ярдів звідси, — але він там був. Це був чорний чоловік, але не людина. Нам навіть і на думку не спадало сприйняти його за справжню людину. Поперше, коли він проходив перед нами, його вивернуті, в синіх бриджах, ноги не рухалися. І густі зарості фікуса-душителя не ворушилися навкруг нього. Проте губи його розтягувала посмішка, очі його забавно-загрозово оберталися. На голові

в нього стирчав високий картуз з гудзиком на маківці, і це, либонь, було найгірше.

Я подумав, що здурію, якщо задивлюся довго на цей його картуз.

Воно зникло у траві правіше нас. Чорний чоловічок у синіх бриджах, ростом десь п'ять з половиною футів. Трава була не вище п'яти футів, і проста арифметика підказувала, що він ніяк не міг в ній зникнути, але ж він зник.

Мить, і він — воно — опинилося на ганку, либлячись до нас, немов Старий Сімейний Дантист, а відтак, без паузи, він — воно — вже стояло внизу сходів і знову мелькнуло в бур'яни, не перестаючи дарувати нам посмішку.

Посмішку з-під свого картуза.

Картуз у нього був **ЧЕРВОНИЙ**.

Джек вже готовий був втікати. На його обличчі не залишилося іншого виразу, окрім дурнуватою, панічного переполоху. Я відпустив Ваермена і вхопив його, а якби і Ваермен зараз вирішив тікати, гадаю, тут би й настав кінець нашій експедиції. Кінець кінцем, я мав лише одну руку, і нездатен був утримати їх обох. Не утримав би й одного, аби котрийсь з них дійсно почав утікати.

Сам вельми наляканий, я й не думав про втечу. І Ваермен, благослови його Господи, тримався, дивився, роззявивши рота, на чорного чоловічка, котрий наступного разу виник серед бананових дерев, між басейном і столою.

Я вхопив Джека за пасок і рвонув назад. Не міг дати йому ляпаса — не мав зайвої руки для цього — тож обійшовся криком: «Він несправжній! Це її кошмар!»

— Її... кошмар?

Щось схоже на зрозуміння блимнуло у Джекових очах. Чи лиш дециця свідомості. Скоріш, останнє.

— Її кошмар, її Хокало, те, чого вона боялася, коли гасили світло, — пояснив я. — Джеку, це просто звичайний привид.

— Звідки ви знаєте?

— Ну, по-перше, він мерехтить, як старовинна кінострічка, — промовив Ваермен. — Сам придивися.

Чорний чоловічок зник, раптом виник знов, тепер біля басейну, перед іржавою драбиною, що вела на платформу для

пірнання. Либився до нас з-під свого червоного картуза. Сорочка на нім була така само синя, як його бриджі. Він стрибав туди-сюди на своїх застиглих, завжди вивернутих в однаковій позиції ногах, немов фігура в стрілецькому тирі. Знову зник, знову з'явився на ганку. За мить він був уже на доріжці, майже прямо перед нами. Мені було боляче на нього дивитися, мені й зараз лячно від нього... та тільки тому, що колись лячно було їй, Ліббіт.

Наступного разу він показався на двоколіїному путівці, що вів до Тінявого пляжу, і ми побачили, як крізь його костюмчик сяє Затока. Він зник з поля зору, а Ваєрмена розібрав істеричний регіт.

— Що? — обернувся до нього Джек. Лець не накинувся на нього. — *Що?*

— Та це ж фігура *садового жокея!* — захилинаючись сміхом, вигукнув Ваєрмен. — Це такий чорний жокей, котрих раніше ставили на моріжку, а тепер вони політично *verboten**, збільшений втричі, а може й учетверо проти звичайного розміру! Хокалом Елізабет був садовий жокей!

Він намагався ще щось сказати, але несила було. Сміючись, він нахилився вперед, впершись руками собі в коліна. Я розумів жарт., але не поділяв його веселощів... і не лише тому, що в Род-Айленді лежала моя мертва дочка. Ваєрмен зайшовся тепер таким веселим сміхом, бо спершу він злякався не менше Джека й мене, злякався, мабуть, не менше, ніж лякалася Ліббіт. А чому вона лякалася? Тому що хтось — випадково, скоріш за все, — вклав у її вигадливу голову хибну думку. Я зробив би ставку на Няню Мельду, напевне, казочка на ніч розрахована була тільки на те, щоб приспати дитину, котра ще мучилася після травми голови. Можливо, безсонням. Ось тільки ця казочка потрапила не туди, і відросила ЗУУБИ.

Містер Сині Бриджі був інакшим, не таким, як ті жабки, що ми їх зустріли дорогою сюди. Цілком створені фантазією Елізабет жабки не були зловісними. А от цей садовий жокей... Спершу він міг народитися з розбитої голови Елізабет, але, маю

* Заборонено (нім.).

підозру, потім Персе залучила його до виконання її планів. Якщо хтось упритул наближався до першого дому Елізабет, тут-то й вигулькував він, готовий відлякувати зайд. Либонь, спроваджуючи їх до найближчої психлікарні.

За великим рахунком, це вказувало на те, що тут є щось варте пошуків.

Джек нервово поглядав туди, де стежка — вона дійсно виглядала годящою хоч для воза, хоч для вантажівки — западала, гублячись з поля зору.

— Воно повернеться?

— Яка різниця, мучачо? — зауважив Ваермен. — Воно несправжнє. А тим часом комусь треба нести пікнікового кошика. Впрягайся. Побудь їздовим собакою.

— Мені сам вид його відбирає розум, — сказав Джек. — Чому це так, Едгаре?

— Нема дива. Ліббіт тоді, давно, мала вельми потужну уяву.

— А куди ж вона потім *поділася*?

— Потім вона забула, як нею користуватися.

— Господи, — проказав Джек, — як же це жахливо.

— Так. Хоча мені такий спосіб забуття здається легким. А від того ще жахливішим.

Джек нахилився, підважив кошика, поглянув на Ваермена.

— Що в ньому? Золоті злитки?

Ваермен підхопив торбу з їжею й безтурботно всміхнувся.

— Я доклав трохи зайвих.

Ми продовжили нашу путь вздовж зарослої під'їзної алеї, озираючись, чи не вигулькне знову десь жокей. Він не повертався. Подолавши сходинки ганку, Джек поставив кошик долі й полегшено зітхнув. Раптом позаду почулося лопотіння крил.

Обернувшись, ми побачили приземлення на алею чаплі. Це напевне був той самий птах, що роздивлявся мене своїм крижаним оком з тенісного корту в *Ель Паласіо*. Безсумнівно, погляд був той самий: строгий, гострий, без грану жалості.

— А це справжнє? — спитав Ваермен. — Що скажеш, Едгаре?

— Це справжнє, — відповів я.

— Звідки ти знаєш?

Я міг вказати на те, що чапля має тінь, але пригадав, що при садовому жокеї теж була тінь, мене тоді ще це вразило.

— Просто знаю, ходімо в дім. Стукати нема потреби. Це неформальний візит.

XIII

— Ого, в нас, схоже, проблема, — промовив Джек.

У порослій іспанським мохом веранді стояла напівтемрява, але, коли наші очі звикли до неї, ми побачили товстий іржавий ланцюг, яким було оплутано двостулкові двері. На ньому висіло аж два замки. Ланцюг проходив крізь гаки в одвірку.

Ваермен підступив ближче, роздивляючись.

— Знаєш, — сказав він, — нам з Джеком, мабуть, вдасться вирвати один, або й обидва ці гаки. Їхні найкращі дні минулися.

— Найкращі роки, — уточнив Джек.

— Мабуть, — погодився я, — але, майже напевне, самі двері теж замкнені на замок, а якщо почати смикати за гаки й дзвеніти ланцюгом, ви можете потурбувати сусідів.

— Сусідів? — здивувався Ваермен.

Я показав пальцем прямо вгору. Джек з Ваерменом подивилися туди й побачили велику колонію брунатних кажанів, що спали, скупчившись у щось на кшталт хмари, зваляної з павутиння. Я поглянув під ноги й побачив, що ганок був не всіяний, а буквально вимощений їхнім лайном. Як тут було не порадіти тому, що на голові я маю картуза.

Піднявши очі, я побачив Джека вже біля підніжжя сходів.

— Ніяким чином, бейбі, — заявив він. — Називайте мене сцикуном, називайте мене серуном, називайте мене хоч чим, але я туди не піду. У Ваермена — це змії. У мене — кажани. Яюсь... — він затнувся, видно, хотів щось розказати і, либонь, дуже, але не знав, як це зробити. Замість того він відступив ще на крок. На мить я зачудувався з феномену страху: чого не міг досягнути жокей-привид (наблизився до цілі, але зійшов з дистанції), того досягла колонія сплячих брунатних кажанів. У всякому разі, з Джеком.

Ваермен сказав:

— А ти знаєш, що вони ще й сказ переносять, *мучачо?*

Я кивнув:

— Доведеться пошукати чорний хід.

XIV

Ми повільно просувалися вздовж стіни будинку, попереду Джек з червоним пікніковим кошиком. Його сорочка потемніла від поту, але він не виказував жодних ознак нудоти. Хоча мусив би, напевне, ми всі трое мусили б. Від басейну долітав майже всепоглинаючий сморід. Висока трава чіплялася нам за штани. Жорсткі стебла ліродревесника кололи нам литки. Вікна будинку містилися високо, Джек готовий був стати Ваермену на плечі, але все одно не дістав би.

— Котра зараз година? — віддихуючись запитав Джек.

— Саме час тобі почати рухатися трохи швидше, *аміго*, — відповів Ваермен. — Хочеш, я тебе зміню біля того кошика?

— Авжеж, — відповів Джек таким безрадісним голосом, якого я до цього дня ніколи не чув від нього. — А потім у вас станеться серцевий напад і ми з босом будемо демонструвати на вас техніку штучного дихання.

— Ти натякаєш, що я в поганій формі?

— В хорошій, але все'дно на п'ятдесят зайвих фунтів зависаєте в кардіологічно небезпечну зону.

— Перестаньте, — grimнув я. — Обоє.

— Постав, — сказав Ваермен. — Постав цей *cesto de puta madre**, далі понесу я.

— Ні. Покиньте й думати про це.

Якийсь чорний промельк я помітив кутовим зором. Я його ледь зауважив. Гадав, що знову садовий жокей, що цього разу він прошмигнув вздовж басейну. Чи сковзнув по його розбуялій, смердючій поверхні. Слава Богові, я вирішив туди подивитися.

* Курви-мами кошіль (*исп.*).

Тим часом Ваермен напосідав на Джека, бо була вражена його чоловіча гордість.

— Дай, я понесу.

Шмат смердючої юшки в басейні ожив. Відірвавшись від решти чорноти, він вихлюпнувся на потрісканий, порослий бур'яном парапет, розбризкавши навкруг себе брудні патьоки.

— Ні, Ваермене, раз я вже взявся.

Шмат гидоти з очима.

— Джеку, кажу тобі останній раз.

Тут я помітив хвіст і зрозумів, що переді мною.

— А я тобі кажу...

— Ваермене, — гукнув я, схопивши його за плече.

— Облиш, Едгаре, я можу це зробити.

Я можу це зробити. Як же мені бевкнули в голові ці слова. Я примусив себе заговорити повільно, голосно, настійливо.

— Ваермене, замовч. Там алігатор. Він щойно виліз з басейну.

Ваермен боявся змій, Джек боявся кажанів. Я не уявляв собі, що боюся алігаторів, поки не побачив, як ця доісторична тварюка виринула з темного гнилого варива в басейні і рушила на нас, спершу по зарослому бетонному майданчику (по дорозі відкинувши вбік перекинутий, останній з тих, що тут вціліли, садовий стільчик), а потім сковзнула в бур'яни і ліани, що простягнулися сюди від найближчої купи бразильських перців. Лише на мить майнуло зморщене кирпате рило, мигнуло, ніби насміхаючись, чорне око, а далі вже тільки його мокра спина мелькала де-не-де в бур'янах, він продирався крізь них, мов на три чверті підтоплена субмарина. Він йшов по нас, а я, повідомивши про це Ваермену, вже не міг поворухнутись. Сірою плівкою мені заслонило очі. Я привалився спиною до старої, покривленої стіни Гнізда Чаплі. Дошки були теплі. Я застиг в очкуванні того, що ось-ось мене зжере дванадцятифутове одоробло, яке оселилося в старому плавальному басейні Джона Істлейка.

Ваермен не думав довго. Він вирвав червоний кошик з Джека з рук, кинув його на землю й укляк перед ним на колінах, відкинувши одну половинку кришки. З кошика він дістав пістолет — найбільший з тих, що мені доводилося бачити не в кіно. Не підіймаючись з колін, він застиг перед розкритим кошиком,

тримаючи зброю обома руками. В мене було гарне місце для споглядання, і тоді я вирішив, і зараз так вважаю, що його обличчя залишалося напрочуд безжурним... особливо як для людини, що побачила найгидкішого родича змії. Він чекав.

— *Стріляй!* — крикнув Джек.

Ваермен чекав. А далі за ним я побачив чаплю. Вона ширяла в повітрі понад довгою зарослою господарською будівлею поза тенісним кортом. Летіла вона догори ногами.

— Ваермене, — спитав я, — а запобіжник?

— *Caray**, — гмикнув він і, ворухнувши великим пальцем, чимось клацнув. Червоний вогник на вершечку пістоля блимнув і погас. Він не відривав очей від високої трави, що вже почала ворухитися. Відтак трава розсунулася і прямо на нього вийшов алігатор. Я бачив їх на каналах «Діскавері» і «Нешнл Джіогрефік», але аж ніяк не був готовим до того, що ця істота так швидко рухається на своїх ногах-обрубках. Трава відчистила більшість бруду з його кирпатої морди і я побачив на ній широченну посмішку.

— *Гати!* — заверещав Джек.

Ваермен вистрелив. Звук був колосальним — він прокотився, мов щось важке й солідне, зроблене з каменю — і результат також виявився ефектним. Верхня половина голови алігатора розлетілася бризками бруду, крові й плоті. Він не зупинився, навпаки, здавалося, його короткі ніжки, долаючи останні якихось тридцять футів, затупотіли ще швидше. Я чув, як трава з вереском обшкрібає його броньовані боки.

Дуло пістолета з віддачею підскочило вгору. Ваермен націлив його знову. Я ніколи не бачив його спокійнішим, і я дивуюся йому дотепер. Алігатор вже був за п'ятнадцять футів, пістолет дивився на нього просто в упор. Ваермен вистрелив знову, і друга куля підкинула передню частину тварюки аж до небес, показавши нам її зеленувато-біле черево. Якусь мить здавалося, вона танцює на хвості, мов якийсь мальований крокодильчик Діснея.

— *Гааа! Ти сучий гадський потрух!* — заверещав Джек. — *Йоб твою матір! Йоб твою бабцю-ПЕРЕПРАбабцю!*

* Гадство (ісп. сленг).

Дуло знову підкинуло віддачею. Ваермен знову його опустил. Алігатор гепнувся на бік, виставивши черево, загрибаючи лапами, молотячи хвостом, вириваючи жмуття трави, розкидаючи землю. Коли пістолет знову було націлено, Ваермен натиснув курок, і куля розірвала тварюці черево. Моментально витопане, викорчуване коло, в центрі якого крутився алігатор, замість зеленого стало червоним.

Я пошукав очима чаплю. Чапля зникла.

Ваермен підвівся, і я побачив, що його трусить. Він підійшов до алігатора — втім, не наближаючись до все ще хльостаючого хвоста, — і випустив у нього ще дві кулі. Хвіст востаннє смикнувся, тіло здригнулося в фінальній судомі і стало тихо.

Він обернувся до Джека і тремтячою рукою простягнув йому зброю.

— «Орел пустелі»³¹⁶, автоматичний, калібр 0,357, — пояснив він. — Здоровенний надійний пістолет, зроблений задерикуватими євреями... Джеймс Мак-Мертрі³¹⁷, 2006 рік. Це тому в нас такий важкий кошик, бо там патрони до нього. Я поклав туди всі наявні обойми. Всю дюжину.

Джек підійшов, обняв його і поцілував в обидві щоки.

— Хочете, я донесу цей кошик до Клівленду і ні слова не скажу.

— Тепер тобі принаймні не треба нести пістолет, — сказав Ваермен. — З цього моменту моя мила лялечка Бетсі Мак-Кол³¹⁸ буде жити в мене.

І він сунув пістолет за пояс, не забувши перед тим зарядити нову обойму і ввімкнути запобіжник. Але тільки з другої спроби, бо руки в нього ще трусились.

Я теж розцілував його в обидві щоки.

— О, чорти вас забирай, — вигукнув він. — Ваермен більше не відчувається іспанцем. Ваермен тепер на всі боки відчуває себе французом.

— А як так взагалі вийшло, що ти собі придбав пістолет? — спитав я.

— Це була ідея міс Істлейк після останньої кокаїнової битви між Тампою й Сент-Пітом, — він обернувся до Джека. — Ти ж мусиш пам'ятати ту історію?

— Так. Четверо вбитих.

— Отже, міс Істлейк запропонувала мені придбати пістолет для домашнього захисту. Я купив велику цяцю. Ми з нею навіть практикувалися вдвох у стрільбі по мішенях, — він посміхнувся. — Вона добре стріляла, і гуркоту не лякалася, але *ненавиділа* його віддачу. — Він поглянув на розпластаного алігатора. — Гадаю, він на це заслужив. Що далі, *мучачо*?

— До задніх дверей, а ось ще... ви помітили чаплю?

Джек похитав головою. Ваермен, зачудовано, теж.

— А я її бачив, — повідав я їм. — І якщо я знову її побачу... або хтось з вас, я хочу, щоб ти, Джероме, її підстрелив.

Ваермен подивився здивовано, але не промовив ні слова. Ми продовжили нашу експедицію вздовж східної стіни покинутого будинку.

XV

Знайти задній вхід не виявилось проблемою: там не було стіни. Все, окрім крайнього східного кута садиби, було зметено, ймовірно тим самим ураганом, що зруйнував верхні поверхи. Стоячи там, споглядаючи повиті зеленню руїни того, що колись було кухнею й коморою, я усвідомив, що від Гнізда Чаплі не залишилося майже нічого, окрім обліпленого мохом фасаду.

— Звідси досередини ми можемо зайти, — промовив скептично Джек. — Але я не певен, що підлога надійна. Як ви вважаєте, Едгаре?

— Не знаю, — відповів я, почуваячись дуже втомленим. Це могло бути й результатом викиду великої кількості адреналіну під час зустрічі з алігатором, але не це було найгірше. В мене було відчуття поразки. Пролетіло занадто багато часу, надто багато ураганів. І, як не крути, а малюнки маленької дівчинки така крихка субстанція.

— Ваермене, котра зараз година? Тільки без твоїх хитрих штучок, скажи.

— Чотирнадцять тридцять. То що скажеш, *мучачо*? Заходимо?

— Я не знаю, — повторив я.

— Зате я знаю, — заперечив він. — Заради того, щоб сюди попасти, я вбив того довбаного алігатора. Я не піду звідси, перш ніж гарненько не роздивлюся все старе обійстя. Підлога у коморі має пристойний вигляд, до того ж вона найближче до землі. Гайда, ви, обидва, давайте натаскаємо сюди чогось, на що можна вилізти. Он ті колоди згодяться. Джек, ти полізеш першим, потім подаси мені руку. А далі ми разом затягнемо Едгара.

Так ми й зробили, брудні, розпатлані, захекані спершу залізли до комори, а звідти заглибилися в сам дім, здивовано роздивляючись навкруги, почуваячись, мов у подорожі крізь час, мов туристи, що завітали до світу, який скінчився понад вісімдесят років тому.

18 — НОВІН

I

Будинок тхнув гнилою деревиною, старим тиньком і пліснявим ганчір'ям. Тут залишилися деякі меблі, понівечені часом, пожелоблені вогкістю, але гарні колись шпалери у вітальні висіли лахміттям, а у порохнявій центральній залі зі стелі звисало мовчазне древнє паперове гніздо. Під ним, на покривленій кипарисовій долівці височів на півфута курган з мертвих ос. Десь нагорі, серед залишків верхнього поверху розмірено скрапувала вода.

— Деревина, аби хтось приїхав і вивіз звідси кипарис і палісандр до того, як тут все к-бісу струхлявіло, коштувала б неміряних грошей, — сказав Джек.

Нахилившись, він взявся за кінець відтуленої дошки і потягнув. Вона піддалася, гнучись, мов цукерка-іриска, і відломилася — глухо, майже без тріску. Від прямокутної діри на її місці почали розповзатися кілька мокриць. Війнуло вологим темним запахом.

— Нема сміттярів, нема й сміття і ніхто тут не розважається, не гуляє, — сказав Ваермен. — Ні тобі використаних кондомів, ні купок лайна, і навіть жодного графіті ДЖО КОХАЄ ДЕББИ, намальованого аерозолем на стіні. Схоже, після того як Джон Істлейк обплутав ланцюгом парадні двері й востаннє звідси поїхав, сюди ніхто не заходив. Знаю, в таке важко повірити...

— Ні, — відгукнувся я. — Не важко. Гніздо Чаплі на цьому кінці острова з 1927 року належало Персе. Джон знав це, і спромігся так все й залишити, написавши свій заповіт. Елізабет зробила те саме. Але це не храм. — Я зазирнув до кімнати напроти офіційної вітальні. Колись там, певне, був кабінет. У смердючій калюжі стояло старовинне бюро. Книжкові полиці були порожні. — Це могила.

— То де ми шукатимемо малюнки? — спитав Джек.

— Не маю уявлення, — признався я. — Я навіть не... — Шматок тиньку лежав на порозі, і я його буцнув. Хотів піддати, щоб він полетів, але стара і вогка штукатурка просто розсипалася. — Я навіть не певен, що тут збереглися якісь малюнки. Після того як побачив, у якому тут все стані.

Відчувши вологий сморід, я знову оглядівся довкола.

— Ти можеш мати рацію, але я тобі не вірю, — заперечив Ваермен. — Тому що ти, мучачо, зараз перебуваєш в жалю. А це виснажує чоловіка. Ти прислухаєшся до голосів здорового глузду.

До кабінету ввійшов Джек, чвакаючи по трухлявим дошкам, попрямував до бюро. Крапля впала йому на козирок картуза і він задрав голову.

— Стеля прогнила, — зауважив він. — Там, нагорі, в ті давні часи, либонь, була ванна, а може, й дві, а може, й цистерна на даху для дощової води. Я бачу труби. Колись, невдовзі, все звідти провалиться сюди, і цей письмовий стіл скаже бай-бай.

— Будь обережнішим, Джеку, щоб тобі самому не сказати бай-бай, — застеріг його Ваермен.

— Тут мене більше непокоїть підлога, — відповів він. — Дошки аж прогинаються під ногами.

— Тоді вертайся звідти, — порадив я.

— Хвилинку. Дайте мені оглянути.

Він витягав одну по одній шухляди, говорячи:

— Тут нічого, і тут... і тут... — раптом застиг. — А тут щось є. Аркуш. Тут щось написано.

— Дай-но подивитися.

Джек обійшов калюжу, роблячи великі, обережні кроки, і віддав аркуш Ваермену. Я заглядав йому через плече. На простому білому папері крупним чоловічим почерком було написано:

19 серпня 1926

Джоні — що ти хотів, те й маєш. Це з останньої партії гарного товару, є тільки для тебе, Мій Друже. «Шампусь» не найкращий, але «яка збіса різниця». Односолодовий гарний. Канадський «для простаків» (ха-ха). 5-галонова діжечка кентакського. І, як ти

просив, «Стіл» (*in sera*)*. Це не моя заслуга, просто пощастило, але справді останній раз. Дякую за все, Друже. Побачимось, коли я повернуся до цього берега великої калюжі.

ДД

Ваермен ткнув пальцем у «Стіл» і промовив.

— Стіл тече. А з решти цього, Едгаре, тобі хоч щось зрозуміло?

Я зрозумів, але наразі моя бісова хвора пам'ять відмовилась мене обслуговувати. Згадалося — я можу це зробити., і я почав думати довкіл. Спершу загадав Ілсине: «Можна присусідитися до вас, містере?» Серце обпекло болем, але я мусив терпіти, бо тут був вхід. Далі виринула інша згадка про іншу дівчину, біля іншого басейну. Ця довгонога, цицяста дівчина в чорному суцільному купальнику була юною Мері Айр з картини Гокні — «Чувиха з Тампи», як вона сама себе тоді назвала... і тут я упіймав те, що шукав. А zarazом згадав, що пора врешті й видихнути набране повітря.

— ДД — це Девід Девіс. В Ревучі Двадцяті він був бароном Сонячного узбережжя.

— Звідки тобі це відомо?

— Мері Айр розповідала, — відповів я, вловивши захололою частиною моєї душі, котрій, напевне, вже ніколи не зігрітися, іронію моменту: життя це колесо, і якщо довго чекати, воно завжди повернеться туди, звідки почало свій рух. — Девіс то-варишував з Джоном Істлейком і, вочевидь, постачав йому доброякісну випивку.

— Шампусь — це, мабуть, шампанське? — спитав Джек.

— Молодець, — похвалив його Ваермен. — Але мені цікаво знати, що таке «Стіл». І що таке *sera*.

— Це іспанською, — заявив Джек. — Ви мусіли б знати.

Ваермен кинув оком на нього.

— Ти маєш на увазі *será*, з літерою *s*. Як у *que será, sera***.

— Доріс Дей³¹⁹, 1956 рік, — вгадав я, проспівавши: — «Майбуття нам ніколи не побачити», сам собі подумавши: «І добра

* У кера — в керамічній посудині (здогадується Едгар).

** Що буде, те й буде (*исп.*).

також». — У чому я не маю сумнівів, так це в тім, що Девіс мав рацію, написавши, що ця партія остання. — Я вказав на дату, 19 серпня. — Плейбой відплив до Європи у жовтні 1927-го і більше не повернувся. Він зник у морі, принаймні так мені розповідала Мері Айр.

— А що ж таке *cera*? — перепитав Ваермен.

— Давайте наразі це облишимо, — сказав я. — Хоча дуже дивно знайти тут цей єдиний лист.

— Чудно, але не вельми й дивно, — не погодився Ваермен. — Уяви собі, що ти вдівець, з котрим живуть юні дочки, чи забирав би ти з собою в нове життя останню записку від свого бутлегера?

Я замислився і вирішив, що він має рацію.

— Ні... хоча я, либонь, знищив би її разом зі своєю колекцією французьких картинок.

Ваермен знизав плечима.

— Не нам знати, як багато він знищив непевних паперів... чи як мало. Окрім спорадичного пияцтва з приятелями, його репутація загалом виглядала чистою. А втім, *мучачо*... — він поклав мені на плече руку, — записка реальна. Ми її знайшли. І якщо щось тут проти нас, то, можливо, щось інше за нас... хай хоч трішечки. Хіба так не може бути?

— У всякому разі, приємно на це сподіватися. Давайте роздивимося, може ще щось знайдеться.

II

На перший погляд, там нічого більше не було. Ми позаглядали до всіх приміщень і нічого нам не трапилося, окрім того, що у кімнаті — схоже, колишній їдальні — я перечепився об здіблену дошку. Проте Ваермен з Джеком вчасно мене підхопили, та й зрадила мене не моя здорова нога; вона мене якраз утримала від падіння.

На обстеження горішніх приміщень надії майже не було. Сходи туди, їхні знівечені перила і майданчик другого поверху вціліли, але вище було лише порожнє небо, в якому вигойдувалося листя високої пальми. Другий поверх — сякі-такі ре-

шткі, а третій — суцільний розгардіяш. Після безрезультатних розшуків ми попрямували до кухні і принагідно зробленого нами ґанку назад, у зовнішній світ, не маючи чим похвалитися, окрім як старою запискою постачальника контрабандного пійла. Я здогадувався, що може означати *сета*, але, не знаючи де шукати Персе, не вбачав ніякої користі у цій здогадці.

А вона була десь тут.

Вона була близько.

Недарма ж нам так важко було сюди дістатися.

Ваермен йшов попереду і так різко встав, що я нашттовхнувся на нього. Джек нашттовхнувся на мене, піддавши мені під зад важким кошиком.

— Ми мусимо оглянути сходи, — промовив Ваермен голо-
сом чоловіка, котрий не може зрозуміти, чому він щойно був
таким бовдуром.

— Перепрошую?

— Ми мусимо подивитися, чи є на сходах сховок. Я мав би
першим чином про це згадати, дурень.

— Що за сховок? — спитав я.

— В Ель Паласіо, — обернувся до мене Ваермен, — він роз-
ташований на четвертій сходинці знизу. Ідея полягає в тім —
Елізабет казала, це ідея її батька, — щоб на випадок пожежі все
цінне тримати ближче до дверей. Там залізний ящик, і зараз
у ньому, окрім пари старих сувенірів та кількох фотокарток,
нема нічого, а колись вона тримала там свій заповіт і найкош-
товніші прикраси. Якось розповіла про це своєму адвокату.
Велика помилка. Він наполіг, щоб усе цінне зберігалося в бан-
ківському сейфі у Сарасоті.

Ми вже стояли біля підніжжя сходів, поблизу кургану мер-
твих ос. Навкруг нас згустився сморід будинку. Він обернувся
до мене з сяючими очима.

— Мучачо, а ще вона в тім ящику тримала найцінніші зі своїх
порцелянових фігурок, — він огледів понівечені сходи, що ве-
ли до безглузлого хабоття і порожнього неба нагорі. — А як ти
гадаєш... чи не може бути Персе чимось на зразок порцеляно-
вої статуетки, котру Джон міг дістати зо дна Затоки... чи не мо-
же вона бути схованою прямо тут, на сходах?

— Я гадаю, все можливе. Тільки обережніше там. Дуже тебе прошу.

— Можу присягнутися, там є сховок, — сказав він. — Бо дитячі звички невмирущі.

Ногою в черевіку він відкинув убік мертвих ос, вони посунулися з шиплячим, паперовим звуком, і став на коліна перед сходами. Огледів першу сходину, потім другу, третю. На четвертій попросив:

— Джеку, дай-но мені ліхтар.

III

Я запевняв себе, що це може Персе ховатися в секретному ящику під сходами, це було б задуже просто, але пригадав, як Елізабет вимагала покласти якусь з порцелянових фігурок у жерстянку з-під печива, і пульс в мене пришвидшився, тим часом як Джек, порившись у кошику, видобув звідти монструозний ліхтар у корпусі з неіржавіючої сталі. Він вклав його Ваерменові прямо в руку, як асистент біля операційного столу вкладає інструмент в руку хірургу.

Ваермен ввімкнув ліхтар і я помітив на дальньому краєчку сходини золотавий зблиск завіс.

— О'кей, — сказав він, віддаючи ліхтар назад. — Тримай промінь на краю сходини.

Джек зробив, як було наказано. Ваермен взявся за край віка, яке мало б відтулитися на крихітних завісах.

— Ваермене, зачекай-но хвильку, — зупинив його я.

Він обернувся до мене.

— Спершу понюхай, — порадив я.

— Повтори, що ти сказав?

— Понюхай. І скажи мені, чи тхне там сирістю.

Він обнюхав сходинку з завісами і знову обернувся до мене.

— Трохи пахне сирістю, але ж тут геть усе так смердить. Чи ти маєш на увазі якийсь особливий запах?

— Та ні, просто відчиняй дуже обережно, гаразд? Джеку, світи прямо всередину. І ви, обое, дивіться, чи нема там слідів води.

— А в чому сенс, Едгаре?

— Втім, що *стіл тече*, так вона казала. Якщо побачиш якусь керамічну посудину — пляшку, баняк, джбаник — це вона. Вона майже напевне буде тріснута або й геть розвалена.

Ваермен набрав повні груди повітря, відтак видихнув:

— О'кей. Як сказав математик, поділивши на нуль: тут нічого нема.

Він спробував підважити сходинку, проте безрезультатно.

— Вона замкнена. Я бачу вузьку замкову щілину, крихітний же до неї мусить бути ключик...

— У мене є швейцарський армійський ніж, — запропонував Джек.

— Хвилиночку, — відгукнувся Ваермен, і я побачив, як міцно він стулив губи, намагаючись кінчиками пальців підважити віко схованки. На лобі в нього напружилася жила.

— Ваермене, — почав я, — обережніше...

Перш ніж я доказав, замок — старий, маленький, напевне наскрізь проіржавілий — крекнув. Сходинка злетіла вгору, одірвавшись і від завіс. Ваермен завалився назад. Його підхопив Джек, а відтак я перейняв Джека, незграбно, однією рукою. Великий ліхтар гепнувся на підлогу, але вцілів, тільки крутнувся променем, висвітивши бридку купу мертвих ос.

— Святі моці, — вилаявся Ваермен, відновивши рівновагу. — Ларрі, Керлі й Мо³²⁰.

Джек вхопив ліхтар і посвітив у отвір на сходах.

— Що? — запитав я. — Є там щось? Чи нічого? Кажи!

— Щось є, але це не керамічна посудина, — відповів він. — Тут металічна коробка. На вигляд, як з-під цукерок, тільки більша. — Він нахилився.

— Зачекай, не чіпай, — порадив Ваермен.

Але вже було пізно. Джек засунув туди руку вже по лікоть, на секунду я повірив, що ще мить і його обличчя засудомиться криком, щось вхопить і засмикне його у ящик аж по плече. Та він випростався, тримаючи в руці жерстяну коробку у формі серця. Показав нам. На кришці, ледь видний під іржею, посміхався рожевощокий ангел. Під ним старомодною в'язкою були намальовані слова:

ELIZABETH THINGS

Джек запитально подивився на нас.

— Давай далі, — сказав я, відчуваючи одночасно розчарування й полегшення, бо вже був певен, Персе там нема. — Ти знайшов, ти й відчиняй.

— У коробці, либонь, малюнки, — здогадався Ваермен.

Я теж так думав. Але там не було малюнків. Зі старої іржавої жерстянки Джек дістав ляльку Ліббіт, я уздрів Новін, мов щось рідне.

— Ууууу, — здавалося промовляли її чорні очка й малиновий усміхнений рот, — Уууууу, я пролежала тут так довго, ти, бридкий дядько.

IV

Вона явилася з коробки, як ексгумований труп зі склепу, і мене охопив безпорадний жах, котрий зародився в серці і розпросторився на всі боки, загрожуючи спершу послабити мені м'язи, а відтак і геть їх розпатрати.

— Едгаре, — смикнув мене Ваермен, — ти в порядку?

Я намагався триматися скільки було сили. Найгірше — беззуба посмішка ляльки. Посмішка, як і картуз на жокеї, була червоною. І, які у випадку з жокейським картузом, я відчував, що, якщо задивлюся на неї довго, вона мене зведе з розуму. Ця посмішка ніби проголошувала, що все, що відбулося в моєму новому житті, — це сон, який наснився мені у шпитальному відділку інтенсивної терапії, поки машинерія підтримувала мое життя на останній межі... і це гарно, це навіть на краще, бо в такому разі нічого поганого не трапилося з Ілсою.

— Едгаре? — Джек підступив до мене, і лялька у нього в руці кивнула, немов пародіюючи співчуття. — Ви ж не збираєтеся втрачати свідомість, правда?

— Ні, — відповів я. — Дай-но мені глянути, — а коли він простягнув мені ляльку, заперечив: — Я не візьму її в руки, просто покажи ближче.

Він так і зробив, і я зрозумів, чому мене вразило моментальне впізнавання, відчуття повернення до себе. Не тому, що вона була навіть схожою на Ребу чи на її новішу компаньйонку, хоча всі три були однотипними ганчір'яними ляльками. Ні. Це тому, що я бачив її раніше, на кількох малюнках Елізабет. Спершу я вважав, що то портрети Нянї Мельди. Хибно вважав, але...

— Це подарунок Нянї Мельди, — сказав я.

— Атож, — погодився Ваермен. — Напевне, це була її улюблена лялька, бо вона єдина, яку малювала Ліббіт. Питання тільки в тім, чому вона полишила її тут, коли родина покидала це Гніздо Чаплі? Чому вона її замкнула на ключ?

— Ляльки іноді випадають з фавору, — промовив я, дивлячись на її усміхнений червоний рот. Скільки років минуло, а він такий червоний. Червоний, мов те місце, куди ховаються спогади, коли ти поранений і неспроможний мислити. — Іноді ляльки починають лякати.

— Едгаре, її малюнки тобі багато розповіли, — почав Ваермен, помахаючи лялькою, та знову повернув її Джекові. — Що ти знаєш про неї? Ця лялька розповість тобі про те, що ми хочемо знати?

— Новін, — промовив я. — Її звати Новін. Радий був би відповісти на твоє питання ствердно, але до мене говорять тільки малюнки й олівці Елізабет.

— Звідки ти знаєш?

— Гарне питання. Звідки я знаю? Просто знаю. Але я певен, що вона могла б щось розповісти *тобі*, Ваермене. До того, як я полагодив тобі голову. Коли в ній ще мерехтів отой вогник.

— Що було, того нема, — відповів Ваермен. Він порився в рюкзаку, дістав пакетик різаних огірків і трохи з'їв. — То що нам робити? Вертатися? Бо я маю думку, *чачо*, якщо ми зараз повернемося, нам більше ніколи не стачить духу з'явитися тут знову.

Я гадав, він має рацію. А тим часом наш день потроху посувався в бік надвечір'я.

Джек сидів на сходах, примостившись на пару щаблів вище зламаного сховку. Ляльку він посадовив собі на коліно. Згори, крізь провалля, обсіпаючи їх обох золотим пилком, світило сонце. Я чудувався їхній виразності, яка цікава могла б нама-

люватися картина «Юнак з лялькою». Те, як він тримав Новін, щось мені нагадало, але я не міг ухопити кінчик нитки, щоб розплести клубок пам'яті. Здавалося, чорні очка-гудзики Новін поглядають на мене зухвало. *«Ти, бридкий дядько, я багато бачила. Я бачила все. Я знаю все. Правда ж, ти жалкуєш, що я не картинка, якої ти міг би торкнутися своєю фантомною рукою?»*

Авжеж, так воно й було.

— Були часи, коли і я міг би примусити її говорити, — промовив Джек.

У Ваермена на обличчі відбилосся здивування, натомість я у себе в голові почув оте «клац», що звучить, коли довгоочікуваний зв'язок нарешті встановлюється. Я зрозумів, чому такою знайомою мені видається його поза з лялькою на коліні.

— Ти колись займався черевомовленням? — я сподівався промовити це байдуже, але серце знову ледь не вискочило мені з грудей. Тут, на південному кінці острова Дума, можливі різні дивні речі, гадав я. Навіть серед білого дня.

— Так, — відповів Джек посміхаючись зніяковіло й водночас замріяно. — Мені було вісім років, коли я купив книжку про це діло, а оскільки батько сказав, що я викинув гроші на вітер, то я й зайнявся ним так вперто. — Він знизав плечима і Новін ворухнулася в нього на коліні, ніби теж намагаючись повести плечима. — Я так і не опанував до пуття це мистецтво, але навчився достатньо, щоб у шостому класі перемогти на конкурсі юних талантів. Тато повісив мою медаль на стіну у себе в офісі. Для мене це багато важило.

— Ага, — сказав Ваермен, — це найвищий ступень визнання від недовірливого батька.

Джек усміхнувся і, як завжди, осяялося все його обличчя. Він поворухнувся, і з ним поворухнулася Новін.

— Найвищий, гадаєте? Я був сором'язливим хлопцем, а черевомовлення мене трохи попустило. Стало легше спілкуватися... я уявляв себе Мортонем. Ну, це так звали мою маріонетку. Мортон був нахабним розумакою, міг заговорити з ким завгодно про що завгодно.

— Ну, вони всі такі, — сказав я, — ляльки, як правило.

— А в старших класах черевомовлення вже здавалося ідіотським талантом, порівняно з вмінням класно прокотитися на скейтборді, тож я покинув ним займатися. Не знаю, куди потім поділася та книжка, вона називалася «Замаскуй свій голос».

Ми помовчали. Будинок дихав на нас сирістю. Зовсім недавно Ваермен розстріляв агресивного алігатора. Зараз у це ледь вірилося, хоча з вух в мене ще не вивітрилися звуки пострілів.

Відтак Ваермен промовив:

— Мені хотілося б почути, як ти це робив. Хай вона скаже *Buenos días, amigos, mi nombre es Noveen**, а ще *la mesa*** сочиться.

— Добре, нехай, — засміявся Джек.

— Та ні, я серйозно.

— Я не можу. Якщо не практикуватися, ця навичка пропадає.

З того, що я читав на цю тему, виходило, що він має рацію. У випадку набутих знань пам'ять опиняється на роздоріжжі. В один бік веде стежка, куди прямують усі ті вміння, типу їзди на велосипеді, котрим якщо раз навчився, то вже ніколи й не забудеш. Але творчі, безперервно змінні знання переднього мозку треба поновлювати ледь не щодня, до того ж вони легко піддаються руйнації і втрачаються. Джек каже, що черевомовлення теж належить до таких знань. І хоча я не мав причини сумніватися в його словах — кінець кінцем, черевомовець не просто маскує свій голос, а створює новий образ — я попросив Джека:

— А ти спробуй.

— Що? — він дивився на мене, посміхаючись здивовано.

— Давай, покажи нам.

— Та я ж кажу, що більше не вмію...

— Та все'дно спробуй.

— Едгаре, я не маю поняття, яким голосом вона могла б заговорити, навіть якщо навіть зумів би замаскувати свій.

— Еге ж, але ти сидиш там, з нею на коліні, а ми тут, як ті діточки, роззявили роти на тебе. Тож, давай, не соромся.

— Ну, гаразд, — він здув з обличчя неслухняне пасмо волосся. — Що ви хотіли б від неї почути?

* Доброго дня, друзі, моє ім'я Новін (ісп.).

** Стіл (ісп.).

Ваермен промовив вельми спокійно й тихо:
— А давай просто послухаємо, що вийде.

V

Джек з Новін на коліні ще трохи посиділи мовчки, їхні голови були осяяні сонцем, крихітні порошок пороху, потривоженого на сходах і старому зальному килимі, плавали навкруг їхніх облич. Відтак він посунув руку і поклав пальці на рудиментарну шию і ганчір'яні плечі ляльки. Задер голову.

— Привіт, хлопці, — промовив Джек, намагаючись не ворушити губами, від чого в нього вийшло: «Привіт, 'оупці».

Він трусонув головою, звихривши порох.

— Хвилиночку. Це не годиться.

— В тебе шалена купа часу, — сказав я йому. Гадаю, спокійно сказав, але серце в мені відгукнулося шаленим гупанням. Я чомусь переживав за Джека. Якщо все вийде, для нього це може становити небезпеку.

Він витягнув шию і вільною рукою помасував собі адамове яблуко. Ніби якийсь тенор перед виходом на сцену. Або як пташка, подумалось мені. Може, як госпелний Колібрі. Нарешті він промовив: «Привіт, хлопці». Вже краще, проте...

— Ні, — сказав він. — Це гівно з кров'ю. Звучить, мов у якоїсь блондинки, якоїсь Мей Вест³²¹. Зачекайте.

Він знов помасував собі горло. При цім він дивився вгору, назустріч потокам світла, і я не певен, чи він помічав, що друга його рука, та, що на шиї в ляльки, теж рухається. Новін подивилася на мене, потім на Ваермена, відтак знову на мене. Чорними очима-гудзиками. Перев'язане стрічкою чорне волосся каскадом обрамляло її печено-шоколадне обличчя. Рот у вигляді червоного О, готовий промовити: «Оуууууу, ти, бридкий дядько».

Ваермен поклав мені на руку свою долоню. Вона була крижаною.

— Привіт, хлопці, — сказала Новін, і хоча адамове яблуко Джека стрибало вгору-вниз, губи його не поворухнулися.

— Ну, що? Зараз як?

— Добре, — похвалив Ваермен спокійно, як це не вдалося б мені. — Хай вона скаже ще щось.

— Бос, а як щодо підвищення гонорару?

— Без проблем, — відповів я. — Дай лише час і...

— А чо ти не хо щось нарисувать? — спитала Новін, дивлячись на мене своїми круглими чорними очицями. Ну точно, це ж гудзики, як на тих черевиках, що тоді були в моді.

— Мені нема чого рисувати, — відповів я.

— Я тобі розкажу дечого цікавого для рисування. Де твій альбом? — тепер Джек дивився вбік, у суморок зруйнованої вітальні, ошелешений, очі йому закотилися. На вигляд він був десь посередині між свідомістю й несвідомістю.

Ваермен відпустив мою руку й поліз до торби з їжею, куди я також впхнув обидва своїх альбоми. Один він подав мені. Джекова рука трохи ворухнулась, здалося, Новін повернула голову, дивлячись, як я спершу розкриваю альбом, а потім поясний гаман, де лежать олівці. Я витяг один.

— Не-не. Візьми її олівець.

Я знову порився й натрапив на блідо-салатовий олівець Ліббіт. Це був єдиний достатньо довгий, щоб його утримати в пальцях. Певне, не найулюбленіший її колір. Чи може, просто зелень на острові Дума темнішого тону.

— Ну от, а що далі?

— Нарисуй мене в кухні. Посадови мене знов на хлібницю, так буде красиво.

— На столі, ти маєш на увазі?

— А ти шо, думав, на долівці?

— Боже, — промурмотів Ваермен. Голос весь час, з кожною фразою, змінювався. Тепер він зовсім не належав Джеку. А чий же він був, якщо зважити на той факт, що на самому початку єдине черевомовлення, котре змушувало ляльку балакати, походило з уяви маленької дівчинки? Я вирішив, що тоді вона говорила голосом Няні Мельди, і саме його ми зараз чули.

Тільки-но я почав працювати, як свербіння поповзло вниз по відсутній руці, визначаючи її, роблячи майже *реальною*. Я нарисовав ляльку, яка сидить, притулена спиною до старомодної хлібниці, додав ноги, що звисають з краю столу. Не розгадую-

чись, не затримуючись — щось глибоко в мені, там де народжувалися всі образи, підказувало, що пауза може зруйнувати ще не сформовані, ще крихкі чари — я продовжив, і намалював маленьку дівчинку, вона стоїть біля столу. Стоїть і дивиться вгору. Маленька чотирирічна дівчинка у фартушку. Я взагалі не міг би уявити собі фартушок до того, як намалював його поверх сукенки малої Ліббіт, що стоїть у кухні поряд зі своєю лялькою, стоїть і дивиться вгору...

Шшшшш...

...притиснувши палець до губ.

Тепер олівець почав літати ще швидше і я додав Няню Мельду, таким чином побачивши її вперше не на тій фотографії, де вона обома руками тримає червоний пікніковий кошик. Няня Мельда нахилилася до маленької дівчинки, обличчя в неї похмуре, сердите.

Ні, не сердите...

VI

Перелякана.

Ось яка Няня Мельда, перелякана всмерть. Вона розуміє, що щось відбувається, і близнючки також розуміють — Тесі й Ло-Ло перелякані не менш за неї. Навіть той йолоп Шенінгтон теж розуміє, що щось тут не так. Тому-то він намагається з'являтися тут якомога рідше, воліючи працювати на береговій фермі, аби лиш не приїздити на острів.

А Містер? Коли він буває тут, Містер психує через Аді, котра втекла до Атланти, і не помічає того, що відбувається прямо перед його очима.

Спершу Няні Мельді здавалося, що те, що відбувається в неї перед очима, просто її власна фантазія, якої вона набралася від дітей під час ігор; звісно, насправді не бачила вона ніяких пеліканів і чапель, які літають догори ногами, не бачила посмішок на кінських мордах, коли Шенінгтон приїхав парною упряжкою сюди з Нокомису, щоб покатати дівчаток. І ще, їй здавалося, вона тепер знала, чому малі так бояться Чарлі; потаємні речі

творяться на Думі, але це не єдина з них. І це її вина, хоча вона бажала якнайкращого...

VII

— Чарлі! — вигукнув я. — Його ім'я Чарлі.

Новін загерготала схвальним сміхом.

Я вихопив інший альбом з торби — буквально *вирвав* його звідти — і так різко відслонив обкладинку, що розірвав її навпіл. Намацав серед олівців Ліббіт огризок чорного. Я міг його утримати тільки кінчиками великого й вказівного пальців, але для цього, побічного, рисунку мені потрібен був саме чорний.

— Едгаре, мені на мить там привиділося... воно схоже на...

— Ущухни! — гаркнула Новін. — Моджо-руці не можна заважати! Заспорим, вам цікаво буде увидіти, що буде!

Я черкав квапливо і постать жокея проявлялася на білому аркуші, мов виринаючи з густого туману. Незважаючи на поспішливі, недбайливі штрихи, образ було схоплено: хитрі очі і товсті губи, що усміхаються чи то весело, чи то злобно. Не було часу на офарблення його бриджив і курточки, але я намацав олівець, на одній грані якого було написано «простий червоний» (з моїх запасів) і домалював ідіотський картуз. І щойно на нім з'явився картуз, як тут же стало ясно, що насправді означає його усмішка: кошмар.

— Покажи мені! — заволала Новін. — Я хочу побачити, чи правду ти нарисував!

Я простягнув аркуш ляльці, котра тепер сиділа, випрямившись, на коліні в Джека, тоді як він відкинувся спиною на стіну біля сходів і дивився у вітальню.

— Ага! — заявила Новін. — Це підар, котрий лякав Мельдиних дівчаток. Викапаний він.

— Га..? — почав Ваермен, трусячи головою. — Я щось не втямлю.

— Мельда бачила також і жабу, — сказала Новін. — Дітки її ще називали Одороблом. Оту; шо в неї зууби. Отож опісля того Мельда й замкнулася з Ліббіт у кухні. Присилувала її все розказувати.

— Мельда спочатку думала, що Чарлі — це така вигадка, якою діти лякають одне одного, чи не так?

Новін знову герготнула, але в її очицях-гудзиках тепер було щось більш схоже на жах. Хоча, звісно, в таких очах ви можете уздріти будь-який вираз, за власним бажанням.

— Отож-бо й воно, золотко. Але коли вона сама побачила отого Одоробла, як воно з моріжка поскакало через під'їзну алею в парк...

Джекова рука ворухнулася. Голова Новін повільно хитнулася назад, потім уперед, показуючи, що Няня Мельда здала оборону.

Я засунув альбом з жокеєм Чарлі під низ і повернувся до сцени в кухні: Няня Мельда дивиться вниз, мала дівчинка — вгору, показуючи пальцем — *Шшшшш!* — а лялька сидить на хлібниці, дивлячись на це безмовним свідком.

— Ти бачиш? — спитав я Ваєрмена. — Ти розумієш?

— Не дуже...

— Коли її *дістали*, цукерка виявилася ледь не до кінця обсмоктаною, — сказала Новін. — Отак ми всьо й з'ясували.

— А може, Мельда спочатку вважала, що то Шенінгтон так жартує — переставляє жокея з місця на місце, знаючи, що дівчатка його бояться.

— На якого дідька йому було б цим займатися? — здивувався Ваєрмен.

Новін нічого на це не сказала, тож я повів своєю відсутньою рукою над намальованою Новін — Новін, що сиділа на хлібниці, — і тоді заговорила та, що сиділа на коліні в Джека. Так, ніби я знав, що ефект буде саме таким.

— Няня не хотіла зробити погано. Вона знала, що вони бояться Чарлі — вони його лякалися ще задовго до того, як почалася вся та дурня — отож вона розказала їм казочку на ніч, хотіла як краще. А вийшло на гірше, як буває з малими дитинчатами. А вже опісля прийшла погана біла жінка, погана біла жінка прийшла з моря, і от ця курва все перевернула іще на найгірше. Вона примусила Ліббіт нарисувати живого Чарлі, заради жарту. Вона ще й інших всяких жартів понапридумувала.

Я перегорнув той аркуш, де Ліббіт показує *Шшшшш!*, і вихопив з гамана олівець «палена умбра» — здавалося, тепер вже

не грає ролі, чиїми олівцями я користуюся — і знову почав малювати кухню. Тепер Новін лежала боком на столі з піднятою над головою рукою, мов благаючи пощади. Тут же з'явилася Ліббіт, у сарафані, щоб зобразити переляк на її обличчі, вистачило півдесятка різких штрихів. А ось і Няня Мельда, вона з криком відскакує від хлібниці, бо там...

— Це пацюк? — спитав Ваермен.

— Великий сліпий бабак, — виправила його Новін. — Насправді така ж потвора, як Чарлі. Це вона під'юдила Ліббіт намалювати його у хлібниці. І маєте, він у хлібниці. Вроді, жарт. Ліббіт дуже совістилася, а що паскудна жінка? Аніж-бо. Вона ніколи не совістилася.

— А Елізабет — Ліббіт — мусила малювати? — спитав я. — Відмовитися не могла?

— А ти сам не знаєш, — відповіла Новін. — Ти міг відмовитися? Не міг. Бо талант голодний.

VIII

Якось так трапилось, що впала маленька дівчинка та й влучно розбила собі голову. А відтак щось — щось у подобі жінки — звіддаля намацало дівчинку і налагодило з нею зв'язок. Чудові малюнки, які з'явилися в результаті цього контакту, були лише приманкою, морквиною на кінці палиці. Були усміхнені коники і загони жабок веселкових кольорів. Але тільки-но Персе дістали з води — як там казала Новін? — цукерка виявилася вже обсмоктаною. Талант Ліббіт перекрутився в її руці, мов ніж. От тільки то була вже не зовсім її рука. Батько нічого не помічав. Аді втекла. Марія й Ганна вчилися у Брейденській школі. Близнючки не могли зрозуміти. Але у Няні Мельди з'явилися підозри, тож...

Я знов перегорнув аркуш назад і подивився на дівчинку з притиснутим до губ пальцем.

Вона підслуховує, тому шшшшшш. Вона чує всі розмови, тому шшшшшш. Можуть трапитися злі речі, а гірші ще попереду. Жажливі речі в Затоці, вони чигають, щоб тебе втопити і за-

тягнути на корабель, де ти житимеш життям, не схожим на життя. А якщо я наважуся розповісти? Тоді може статися щось жахливе з усіма нами разом.

Ваєрмен застиг поряд зі мною. Рухалися тільки його очі, поглядаючи то на Новін, то на мертвотну бліду руку, що раз у раз то на мить проявлялася, то зникала з виду в мене при правому боці.

— Але ж було якесь безпечне місце, правда? — запитав я. — Місце, де вона могла розповідати. Де воно було?

— Сам знаєш, — відповіла Новін.

— Ні, я не...

— Овва. Знаєш, пречудово знаєш. Ти просто трохи забувся. Рисуй і сам побачиш.

Авжеж, вона мала рацію. Рисуванням я відновив себе. В цьому сенсі Ліббіт

(де наша сестра?)

... була мені мов родичка. Через малювання ми обоє повернули собі пам'ять про пам'ять.

Я націлився на чистий аркуш.

— Мені треба взяти її олівець? — спитав я у Новін.

— Тепер без різниці. В тебе вийде абияким.

Тож я порився у поясній торбі, знайшов улюблений індиго і почав рисувати. Не замислюючись, я намалював плавальний басейн Істлейків — усе робилося навмання, це як дати волю м'язовій пам'яті, щоб натискала телефонні кнопки. Басейн я намалював таким, яким він виглядав, коли був новеньким, яскравим, повним свіжої води. Басейн, де з якоїсь причини хватка Персе слабшала, а її слух пропадав.

Няню Мельду я намалював по литки, а Ліббіт — з Новін під пахвою — по пояс, надолок її сарафану розплився навкруги. З-під мого олівця попливли літери.

Де зараз твоя нова лялька?

В моїй особливій коробці. У коробці сердечком.

Отже, вона була там якийсь час.

А як її звать?

Її звать Персе.

Персі — це хлопчаче ім'я.

А Ліббіт вперто наголошує: Нічого не знаю. Її звать Персе.

Ну то й хай. Так ти кажеш, що тут вона нас не чує?

Гадаю, що ні...

Це добре. Значить, ти кажеш, що можеш утілювати речі. Але послухай-но сюди, дитинко...

ІХ

— Ох ти ж, Господи, — вигукнув я. — Так це придумала не Елізабет. Зовсім не Елізабет до цього додумалася. Ми могли б і раніше здогадатися.

Відірвавши погляд від малюнка, де Няня Мельда й Елізабет стояли в басейні, я, ніби десь здалеку, відчув, що дуже згоднів.

— Про що це ти говориш, Едгаре? — спитав Ваермен.

— Це Няня Мельда придумала позбутися Персе. — Я обернувся до Новін, котра все ще сиділа на коліні в Джека. — Правильно я кажу?

Новін не відповіла, тож я зробив рукою пас над намальованими в басейні постатями. На мить я побачив саму руку, всю цілком, разом з довгими нігтями.

— Няня не могла вигадати нічого кращого, — відклякнула Новін. — А Ліббіт довіряла Няні.

— Звісно, довіряла, — підтвердив Ваермен. — Мельда для неї була майже як матір.

Я уявляв собі, що рисування і стирання відбувалося у спальні Ліббіт, але тепер я зрозумів, що все було не так. Це відбулося при басейні. Чи навіть в самому басейні. Бо басейн, з якоїсь невідомої причини, був безпечним місцем. Принаймні так вважала Ліббіт.

— Це аж ніяк не допомогло здихатися Персе, — сказала Новін. — Але натомість привернуло її увагу. Я так міркую, тая суча курва ледь не луснула від оскаженіння. — Її захриплий голос звучав втомлено, і я помітив, що в Джека на горлі знов ожив борлак. — Аби ж так трапилось.

— Так, — погодився я, — аби ж. Ну, а... що було далі? — Хоча я сам, хай не в деталях, але бачив похмуру і беззаперечну логіку подій. — Персе помстилася на близнючках. А Елізабет

і Мельда це зрозуміли. Зрозуміли, що вони наробили. Няня Мельда зрозуміла, що вона наробила.

— Вона зрозуміла, — підтвердила Новін. Голос в неї все ще залишався жіночим, проте він постійно наближався до Джекових інтонацій. Якими б не були чари, довго триматися вони не можуть. — Вона трималася, поки Містер на знайшов їхні сліди на стежці до Тінявого пляжу, сліди, що зникали у воді. Але після того вона вже не змогла триматися. Вона вирішила, що сама винувата у вбивстві її дитяток.

— Вона бачила корабель? — спитав я.

— В ту саму ніч. Не можна уздріти той корабель серед ночі і не повірити.

Я згадав свої живописні роботи серії «Дівчина і Корабель» і зрозумів, що так воно й є

— Та ще до того, як Містер зателефонував до старшого шерифа на узбережжі і пожалівся, що пропали його близнючки та, мабуть, потопли, Персе побалакала з Ліббіт. Розказала їй, як все було. Еге ж, а Ліббіт все розказала Няні.

Лялька спала з тільця, її, схоже на кругле печиво, лице було обернуто до коробки у формі серця, звідки ми її ексгумували.

— Новін, що саме вона їй розповіла? — спитав Ваермен. — Я щось не второпаю.

Новін не відповідала. Джек мені здавався зовсім змарнілим, хоч він і не ворушився весь цей час.

Замість Новін відповів я.

— Персе сказала: «Спробуй ще раз позбутися мене, і слідом за близнючками підуть інші. Спробуй ще хоч раз, і я заберу всю твою родину, одного за одним, а тебе прибережу наостанок». Так це було?

Джек поворухнув пальцями. Ганчір'яна голова Новін повільно кивнула.

Ваермен облизнув губи.

— Ця лялька, — промовив він, — чий вона саме привид?

— Ваермене, тут нема привидів, — сказав я йому.

Джек застогнав.

— Не знаю, *аміго*, що він таке важке робив, але він готовий, — промовив Ваермен.

— Так, але ми поки що ні, — я потягнувся по ляльку, по ляльку, котра всюди супроводжувала дівчинку-художницю. І тут Новін заговорила до мене востаннє, і голос в неї був такий, ніби вона намагається балакати одночасно з Джеком.

— Ні-ні, не цією рукою, візьми тією, котрою рисуєш.

Тоді я простягнув руку, котрою шість місяців тому, в моєму іншому житті, в іншій реальності, підняв з асфальту напівмертву собаку Моніки Голдстайн. Цією рукою я зняв ляльку Елізабет Істлейк з коліна в Джека.

— Едгаре? — спитав мене він, випростовуючись. — Едгаре! Звідки взялася...

Гадаю, він сказав «...ваша відсутня рука», але я не розчув завершення його фрази. Бо задивився на чорні очка і чорну вагіну рота, обведеного червоним. Новін. Усі ці довгі роки вона пролежала тут, у подвійній темряві — в ящику під сходами і в жерстяній коробці, — чекаючи часу, коли зможе висповідати свої таємниці, а помада на її губах сяяла, мов свіжо наведена.

— *Ти в порядку?* — прошепотіла вона у мене в голові, і голос цей не належав ні Новін, ні Нянні Мельді (я певен), ні навіть Елізабет. Цей голос не міг належати нікому іншому, окрім Ре-би. — *Ти цілком в порядку і готовий малювати, бридкий дядько? Ти готовий побачити решту? Ти готовий побачити все?*

Я не був готовий... але мусив бути.

Заради Ілси.

— Покажи мені твої малюнки, — прошепотів я і той чорний рот мене проковтнув.

Як намалювати картину (X)

Будьте напоготові побачити все цілком. Якщо ви готові творити — Бог вам у поміч, Бог допоможе вам, якщо ви спроможні творити, — боронь Боже вас упасти в розпусту поверховості. Пірнайте на саме дно і збирайте свої законні призи. Робіть це, не зважаючи на біль, яким би він не був нестерпним.

Ви можете намалювати двох дівчаток — близнючок, — а втім, будь-хто таке може намалювати. Не зупиняйтесь на цьому тільки тому, що далі йде жах. Не бійтесь підкреслити того факту, що вони стоять по стегна на такій глибині, де вода мала б покривати їх з головами. Свідок — наразі Емері Полсон — міг би це помітити, аби дивився, та занадто багато людей не готові бачити того, що стирчить у них прямо перед очима.

Аж поки не стане занадто пізно, звичайно.

Він прийшов на пляж з сигарою. Він міг би покурити на задньому ганку або на веранді, але якийсь потужний імпульс покликав його прогулятися по роз'їждженій дорозі, яку Аді називала Бульваром п'яниць, а потім і спуститися крутішою піщаною стежкою на пляж. Той голос підказав йому, що там сигара смакуватиме краще. Він зможе присісти на принесеній хвилями колоді, помилуватися вечірньою зорею, діждатися поки помаранчевий колір вицвіте до мандаринового і серед синяви вигулькнуть зірки. Затока дуже гарна в такому освітленні, нашіптує йому голос, навіть попри те, що початок його подружнього життя співпав з тим неприємним фактом, що Затока проковтнула двох сестричок його коханої.

Але, здається, там видніється щось ще цікавіше за вечірню зорю. Корабель. Старовинний, красивий — стрункий корпус, три щогли і пишні вітрила. Заковтнувши наживку, він піднімається з колоди і йде туди, де сухий пісок стає мокрим і твердим. Якийсь атмосферний ефект створює враження, ніби останній червоний промінь призахідного сонця світить прямо крізь корпус корабля.

Він якраз думає про це, коли долітає перший крик, відгукуючись срібним дзвоном в його голові: Емері!

А відтак і наступний: Емері, рятуйте! Донна течія! Відлив!

Отут він вже помічає дівчаток, і в нього підскакує серце. Воно злітає йому ніби аж під горло, а потім падає на місце, двічі підстрибнувши. Незапалена сигара випадає йому з пальців.

Дві маленькі дівчинки, однаковісінькі на позір. Вони в однакових сукенках і, хоча в цьому вицвітаючому освітленні Емері важко роздивитися кольори, він вгадує — одна червона, з літерою **Л** на грудях, а інша синя, з літерою **Т**.

Відлив! — Дівчинка з літерою **Т** зве, прохально здіймаючи руки над головою.

Донна течія! — Зве дівчинка з літерою **Л**.

І хоча жодна з них не виглядає такою, що ось-ось захлинеться, Емері не розмірковує довго. Йому заважає міркувати його радість, усвідомлення ним того, що це чудесна можливість, що, коли він з'явиться з близнючками, його до того відчужений тесть вмент змінить своє до нього ставлення. А срібні дзвони дівчачих голосів у його голові теж змушують його поспішати. Він кидається на порятунок, ось зараз він ухопить сестричок Аді і витягне їх на берег.

Емері! — Це Тесі, темні очі на порцеляново-блідому обличчі... а губи червоні.

Емері, швидше! — Це Лора тягнеться до нього руками, з яких скрапує вода, а до щічок їй прилипли темні кучерики.

Він кричить — Я йду, дівчатка! Тримайтеся!

З розгону забігає у воду, ось вона йому по литки, ось по коліна.

Він кричить — Намагайтеся плисти! Так, ніби там, де вони стоять, їм не по стегна, а в ньому власного зросту шість футів і два дюйми.

Вода Затоки — все ще холодна в середині квітня — доходить йому до грудей, коли він врешті наближається до дівчаток, а коли вони хапають його своїми незвичайно дужими, як для малих діточок, руками, коли він вже наблизився достатньо, щоб помітити сріблястий відблиск їхніх полив'яних очей і відчути солоний запах мертвої риби, яким тхне їхнє струхлявіле волосся, тоді вже пізно. Він борсається, його крик радості звучить

благально, а далі, у боротьбі з відбійною донною течією стає спершу протестуючим волянням, а там й жахливим плачем, проте тоді вже зовсім пізно. Ці крики аж ніяк не лунають довго. Їхні рученята вже перетворилися на холодні пазуристі лапи, вони все глибше встромляються йому в плоть, затаючи його все глибше, і вода наповнює йому рота, втихомирюючи його крики. Він бачить корабель супроти останніх холодіючих жарин догораючого сонця і — як же він міг не помітити цього відразу? як він не міг здогадатися? — він розуміє, що це почвара, чумна посудина, корабель мертвих. Щось чекає на нього там, щось у хламиді, і він би заверещав, аби міг, але вже вода залилася йому в очі, і інші руки, голі кістки на дотик, змикаються на його кісточках. Чийсь кіготь зриває з нього черевик, відтак лоскоче йому великого пальця, ніби запрошуючи погратися у «Пішла свинка на базар»³²², а він тим часом тоне.

Емері Полсон тим часом тоне.

19 — КВІТЕНЬ 1927 РОКУ

I

Хтось кричав посеред темряви. Долинали щось схоже на *Хай він перестане верещати*. Відтак пролунало важке гупання і темрява — спершу збоку, а потім позаду — освітілася темно-червоним сяйвом. Сяйво попливло у темряву попереду, мов клуб крові у воді.

— Ви його задуже сильно б'єте, — почувся чий голос. Може, Джека?

— Бос! Агов, бос? — хтось мене шарпав, отже я ще не втратив тіло. Можливо, це добре. Мене термосив Джек. Джек, а як його дали? Щоб згадати, мені треба думати бічними галсами. В нього прізвище, як у того, що на каналі «Погода»...

Мене знову шарпають. Ще сильніше.

— *Мучачо!* Ти живий?

Щось стусонуло мені в голову і я розплющив очі. Ліворуч від мене, з переляканим, задерев'янілим обличчям, укліяк на колінах Джек. Переді мною, нахилившись, стояв Ваермен і тряс мене, мов бармен коктейль. На колінах в мене, обличчям вниз, лежала лялька. Охнувши від огиди, я пожбурих її подалі — от же, дійсно, бридкий дядько. Новін з паперовим шурхотом приєдналася до купи мертвих ос.

Раптом у пам'яті почали виринати ті місця, куди вона мене встигла завести: екскурсія пеклом. Стежка на Тінявий пляж, котру Адріана Істлейк (від чого аж бісився її батько) називала Бульваром п'яниць. Сам пляж, і жахливі події, що на нім відбулися. Басейн. Цистерна.

— Він розплющив очі, — промовив Джек. — Слава Богу. Едгаре, ви мене чуєте?

— Так, — відповів я хрипким, пискливим голосом. Я хотів їсти, але спершу хотілося чимось промочити палаюче горло. — Дайте пити, хто допоможе товаришу?

Ваермен подав мені велику пляшку води Evian. Я похитав головою:

— «Пепсі».

— Ти певен, мучачо? Може, тобі все таки краще води...

— «Пепсі». Кофеїну. — Не в цьому полягала головна причина, але, як пояснення, вона годилася.

Ваермен відставив воду і подав мені «Пепсі». Вона була тепла, але я враз заковтнув півпляшки, відригнув і допив. Роззирнувшись, я побачив лише велику брудну залу і своїх друзів. Погано. Навіть жахливо. Рука в мене була затерпла — а тут я знову пронизливо її відчував — й тремтіла, ніби дві години поспіль вона важко працювала, але де ж тоді малюнки? Я перелякався — якщо малюнків нема, все в мене з пам'яті втече дуже швидко, як згадки про сновидіння після пробудження. А я заради цієї інформації ризикував чимсь більшим за життя. Я ризикував власним глуздом.

Як тяжко було зіп'ястися на ноги. Голову мені, в тім місці, де я вдарився нею об стіну, пронизав гострий біль.

— Де малюнки? Прошу, скажіть мені, що є якісь малюнки!

— Попустися, мучачо, ось вони, — відступивши вбік, Ваермен показав мені рукою на купу більш-менш акуратно складених аркушів. — Ти малював, мов навіжений, закінчував, і тут же виривав аркуш з альбому. А я їх підбирав і складав.

— Добре. Чудово. Мені треба поїсти. Я дуже зголоднів, — що-що, а це була чистісінька правда.

Джек тривожно озирнувся. Коридор перед нами, сповнений денного світла в той час, коли я забрав у Джека Новін і провалився в чорну діру безпам'ятства, тепер дещо збляк. Темрява ще не надійшла — поки ще ні, і, задержавши голову, я побачив, що небо вгорі все ще синє, — проте було вже ясно, що день невпинно наближається до кінця.

— Котра зараз година?

— Чверть на шосту, — доповів Ваермен. При цьому, не поглянувши на годинника, з чого я зробив висновок, що він пере-

віряє його раз у раз. — До заходу сонця ще пара годин. Плюс-мінус. Тож, якщо вони з'являються тільки вночі...

— Гадаю, саме так. Час ще є, а мені все'дно треба поїсти. Ми можемо вже вилізти з цієї руїни. З будинком все ясно. Хоча, нам може знадобитися драбина.

Ваермен здивовано блимнув очима, але не спитав, навіщо, тільки сказав:

— Якщо вона тут і є, то хіба що у стодолі. Котра, схоже, вистойть тут до кінця світу.

— А що робити з лялькою? — спитав Джек. — З Новін?

— Поклади її назад до серцевидної жерстянки, — сказав я. — Ми заберемо її з собою. Вона заслужила на місце в *Ель Паласіо*, разом з іншими речами Елізабет.

— Едгаре, а куди ми зараз? — спитав Ваермен.

— Я покажу, але спершу ось що, — я кивнув на пістолет в нього за поясом. — Ця штука заряджена, так?

— Авжеж. Свіжа обойма.

— Якщо побачиш чаплю, негайно вбий її. Це твоє найперше завдання.

— Навіщо?

— Бо чапля — вивідувачка Персе. Вона весь час назирала за нами.

II

Тим же шляхом, яким залазили, тепер ми вибралися з дому у сповнене ясного світла флоридське надвечір'я. На небі ані хмаринки. Сонце накинуло мерехтливу срібну вудаль на поверхню Затоки. За годину або трохи більше це сяйво почне тьмяніти й перетвориться на золото, але ще не зараз.

Ми почваланали залишками Бульвару п'яниць, Джек ніс пікніковий кошик, Ваермен рюкзак з їжею й альбомами «Умілець». А я свої малюнки. Морський овес з шелестом терся об холоші наших штанів. Позаду нас, вбік руїни садиби, тягнулися наші довгі тіні. Далеко попереду, помітивши рибу, пелікан склав крила і впав, мов пікіруючий бомбардувальник. Ми не бачили

чаплю, і Чарлі, садовий жокей, не зустрівся нам. Але, досягши вершини гряди, де стежка раптово пірнала крізь дюни вниз, ми побачили дещо інше.

Ми побачили *Персе*.

Корабель стояв на якорі за триста ярдів від берега. Його чистесенькі вітрила були підібрані. Хвилі погойдували його з боку набік, мов маятник. Звідси ми могли прочитати цілком його назву, написану на правому борті: *Персефона*. Корабель виглядав порожнім, і я був певен, що так воно й є, — посеред білого дня мертві залишаються мертвими. Але сама *Персе* не була мертвою. Не найкращий для нас варіант.

— Господи-Боже мій, він ніби вплив прямо з вашої картини, — видихнув Джек. Справа при стежині стояла кам'яна лава, ледь помітна серед оточуючих кущів і ліан, що розповзлися по її пласкому сидінню. Не відриваючи очей від судна, він плюхнувся на лаву.

— Ні, — заперечив я, — я малював правду. Ти бачиш його маску, яку він одягає вдень.

Ваермен, прикривши очі долонею від сонця, стояв поряд із Джеком. Відтак обернувся до мене.

— Чи бачать його з Дон Педро? Напевне, ні, як вважаєш?

— Можливо, хтось бачить, — зробив я припущення. — Невиліковно хворі, шизиди, у котрих закінчилися їхні ліки... — тут я згадав про Тома. — Але корабель явився сюди не по них, він явився по нас. Він збирається цієї ночі нас забрати з Думи. Коли сонце сяде, шлях звідси для нас буде непрохідний. Живі мертвяки, мабуть, усі там, на *Персефоні*, але у джунглях на нас чекають інші *створіння*. Деякі — такі, як садовий жокей — це ті, що їх створила мала Елізабет. Є й інші, ті, що з'явилися тут, коли знову прокинулася *Персе*. — Я замовк, не хотілося б мені казати решту, але я мусив. — Мені здається, провина створення деяких з них лежить на мені. У кожного є свої кошмари.

Я згадав ті кістляві руки, що тягнуться вгору в місячному світлі.

— Отже, — хрипко промовив Ваермен, — за її планом ми відпливаємо на кораблі?

— Так.

— Гвалтовна вербовка? Як у старій веселій Англії?

— Дуже схоже.

— Я не годящий, — сказав Джек. — У мене морська хвороба. Я посміхнувся і сів поряд з ним:

— Морський вояж не входить до наших планів, Джеку.

— Це добре.

— Відкрий, будь ласка, капсулу з куркою і відірви для мене ніжку.

Джек зробив, що я його просив, і вони обидва захоплено споглядали, як зжер спершу одне стегно, а потім і інше. Я запитав, чи не хоче хтось грудку, а коли обидва суголосно відповіли «ні», я з'їв і її. Вже доїдаючи, я згадав про свою дочку, котра лежала бліда і мертва в Род-Айленді. Їв я методично, між ковтками витираючи масні руки собі об джинси. Ілса мене б зрозуміла. Пам чи Лін навряд чи, але Іллі? Так. Я боявся того, що чекало попереду, але я знав, що Персе теж боїться. Якби не боялася, вона не доклала б стільки зусиль, щоб не допустити нас сюди. Але, з іншого боку, могла б і сама нас сюди запросити.

— Мя-гаємо час, мучачо, денне світло спливає.

— Знаю, — відповів я. — А в мене дочка навечно мертва. І, крім того, я ще не наївся. Є там щось солоденьке? Печиво? Чи пиріг? Чи, блядь, хоч якась «Хо-Хо»³²³?

А не було нічого. Довелося задовольнитися знову «Пепсі» і кількома пластинками різаних огірків в гидотному соусі, котрі мені завжди нагадували підсолоджені шмарклі і смакували так само. Та принаймні мене потроху полишав головний біль. Образи, яких я надивився в темряві, — ті, що довгі роки зберігалися в голові Новін, — також блякли, але залишалися мої малюнки, щоб їх освіжити. Витерши востаннє долоні, я поклав собі на коліна пачку обшарпаних аркушів: сімейний архів з пекла.

— Дивися, чи не з'явиться десь поблизу чапля, — нагадав Ваермену.

Він озирнувся довкола, кинув погляд на безлюдний корабель, що погойдувався на м'яких хвилях, і знову подивився на мене.

— А гарпунний пістоль не буде краще для пташечки? Зі срібним гарпуном?

— Ні. Чапля — це просто її їдова тварина, вона користується нею, як людина конем. Вона, либонь, зраділа б, аби ми на неї витратила один з гарпунів, але годі вже Персе отримувати тільки те, що їй подобається. — Я невесело посміхнувся. — Цей період у кар'єрі нашої леді закінчився.

III

Ваермен попросив Джека встати, щоб розчистити поверхню лави від ліан. Потім ми всілися на неї утрьох — три незграбні бійці, двом за п'ятдесят і один ще недавній підліток відпочивали між Мексиканською Затокою і зруйнованою садибою. Червоний кошик і зсхудлий рюкзак стояли біля наших ніг. Я вирішив, що хвилин двадцяти вистачить, щоб усе їм розповісти, ну, може, півгодини, і в нас ще залишиться час.

Я сподівався.

— У Елізабет з Персе був міцніший зв'язок, ніж в мене, — почав я. — Значно *інтенсивніший* за мій. Не уявляю, як вона таке витримала. Отримавши порцелянову фігурку, вона почала бачити все, навіть не перебуваючи поряд. І все малювала. Але найстрашніші малюнки вона спалила перед від'їздом звідси.

— Такі, як замальовки урагану?

— Так. Гадаю, вона злякалася їх потужності, і в неї були підстави боятися. Але бачила вона все. А лялька все фіксувала. Мов екстрасенсорна камера. Здебільшого я побачив те, що бачила Елізабет, і намалював те, що малювала вона. Це вам зрозуміло?

Обоє кивнули.

— Почнемо з цієї стежини, котра колись була дорогою. Вона вела від пляжу до стодоли. — Я показав на довгу, зарослу ліанами будівлю, де, як я сподівався, ми зможемо знайти драбину. — Не думаю, що бутлегер, котрий протоптав її аж до коралового ґрунту, був сам Дейв Девіс, проте, я певен, що то був хтось з Девісових ділових партнерів і що значна частка контрабандного алкоголю потрапляла на Сонячне узбережжя Флориди через острів Дума. З Тінявого пляжу до стодоли Джона

Істлейка, а далі вже на материк. Здебільшого найкращі напої, що постачалися до кількох джаз-клубів у Сарасоті й Вінісі, зберігалися тут, як дружня послуга Девісу.

Ваєрмен поглянув на сонце, що хилилося до заходу, а відтак на годинник.

— А чи має це якийсь стосунок до нашої актуальної ситуації *мучачо*? Хочеться вірити, що так.

— Ти маєш рацію. — Я продемонстрував малюнок, на якому було зображено джбан з дебілою пробкою-закруткою на вершечку. На його боці півколом було написано слово **СТІЛ**, а під ним, зустрічним півколом, слово **ШОТЛАНДСЬКИЙ**. Робота була грубою, літери мені давалися важче, ніж малюнки. — Віскі, джентльмени.

Джек показав пальцем на ледь людиноподібну фігуру між словами **СТІЛ ШОТЛАНДСЬКИЙ**. Намальована була вона оранжевим, з одною задраною ногою.

— Що це за дівча у спідниці?

— Це не спідниця, це кілт. Ти міг би й впізнати шотландського гайлендера.

Ваєрмен поворушив своїми пишними бровами.

— Навряд чи ти отримав би якийсь приз за такий рисунок, *мучачо*.

— Елізабет запроторила Персе до карликової діжки з-під віскі, — здогадався Джек. — Або вони удвох з Мельдою...

— Елізабет це зробила сама, — похитав я головою.

— А якого розміру ця штука?

Я показав руками десь два фути, подумав, і розставив руки трохи ширше.

Джек кивнув, але хмуритися не перестав.

— Вона засунула всередину порцелянову фігурку і закрутила пробку. Або заткнула джбан корком. І втопила Персе, щоб та заснула. Бос, мені дах їде. Господи, це якась нісенітниця, вона ж сиділа у воді і почала *гукати* Елізабет звідти. Зо дна Затоки!

— Облиш ламати собі голову.

Я перекинув рисунок джбана під низ і показав їм наступний аркуш. На ньому Няня Мельда у вітальні говорила по телефону. Щось скрадливе бриніло в повороті її голови і нахилі пле-

чей, якоюсь парою штрихів було передано достатньо ясно, як ставилися південні лендлорди у 1927 році до чорних домоврядниць, котрі користуються їхніми телефонами, нехай навіть у надзвичайних ситуаціях.

— Ми гадали, буцімто Аді й Емері прочитали повідомлення в газеті й тому повернулися на острів, хоча газети в Атланті, скоріш за все, взагалі не писали про двох потонулих у Флориді дівчаток. Коли Няня Мельда упевнилася, що сама не може відшукати дівчаток, вона зателефонувала Істлейку — Містеру — на материк і повідомила йому погану новину. Потім вона зателефонувала туди, де зі своїм чоловіком жила Аді.

Ваермен стукнув кулаком собі по коліну.

— Аді ще раніше зізналася своїй няньці, де вона переховуватиметься! Так-так, звичайно, так і було!

Я кивнув.

— Молоді сіли на потяг того ж вечора, бо прибули сюди вже наступного дня ще до смерку.

— Тоді вже мали б бути дома і дві середні дочки, — сказав Джек.

— Авжеж, уся родина, — підтвердив я. — А вода он-ген там... — Я показав туди, де, очікуючи темряви, погойдувався на якорі стрункий білий корабель. — Була вся вкрита човнами. Пошуки тіл тривали щонайменше три дні, хоча всі розуміли, що дівчатка напевно вже мертві. Гадаю, останнє, про що міг тоді замислитися Джон Істлейк, це яким чином його старша дочка зі своїм чоловіком довідалися про трагедію. В ті дні він не міг думати ні про що інше, окрім своїх пропалих близнючок.

— **ВОНИ ПРОПАЛИ**, — промурмотів Ваермен. — *Pobre hombre**.

Я показав наступний малюнок. На нім трое людей, стоячи на веранді Гнізда Чаплі, махали услід великому старовинному автомобілю типу фаєтон, що від'їжджав по посипаній кришеними мушлями алеї до воріт і далі, у притомний світ за ними. Я начеркав там пальми і кілька бананових дерев, але зеленого живоплоту на рисунку не було, заростів ще не існувало у 1927 році.

* Бідненькі (*исп.*).

Крізь заднє вікно фаєтону виднілися двоє маленьких білих облич. Я торкнувся їх по черзі, вказуючи.

— Марія й Ганна повертаються до Брейденської школи.

— Це якось занадто сухо, — промовив Джек. — Вам не здається?

— Мені ні, — похитав я головою. — Діти не тужать так, як дорослі.

Джек кивнув.

— Так, гадаю, що так. Але мене дивує... — він замовк.

— Що? — спитав я. — Що саме тебе дивує?

— Те, що Персе їх відпустила.

— Вона насправді їх не відпустила. Вони поїхали всього лиш у Брейдентон.

— А де ж тут Елізабет? — поплескав по малюнку Ваермен.

— Всюди, — пояснив я. — Ми дивимося на все її очима.

IV

— Залишилося небагато, але решта дійсно зловісні.

Я показав їм наступну зарисовку. Вона була такою ж поспішливою, як і попередні, і чоловіча фігура на ній стояла спиною до глядача, але я не мав сумнівів, що це жива версія тієї істоти, котра була заклацнула кайданки на моім зап'ясті в кухні Великої Ружі. Ми бачили його згори. Джек відірвав очі від малюнка і подивився на Тінявий пляж, котрий тепер перетворився на нешироку смужку, і знову глянув на малюнок. А потім на мене.

— Звідси? — спитав він приглушеним голосом. — Це вид якраз з цього місця?

— Так.

— Це Емері, — торкнувся фігури на малюнку Ваермен. Він говорив ще тихішим, ніж Джек, голосом. Піт блищав в нього на лобі.

— Так.

— Та твар, що побувала у твоєму будинку.

— Так.

Він пересунув пальця.

— А це Тесі й Лора?

— Так. Тесі й Ло-Ло.

— Вони... виходить, вони заманили його? Як ті сирени у старих грецьких казках?

— Так.

— І що, це так насправді було? — спитав Джек так, ніби хотів докопатися до сенсу.

— Насправді, — погодився я. — В її могутності можеш не сумніватися.

Ваермен подивився в бік сонця, котре ще ближче опустилося до горизонту. Викарбувана ним на воді доріжка вже почала змінювати колір.

— Тоді давай скоріш завершуй, мучачо. Щоб ми могли зробити наші справи і вшитися к-бісу звідси.

— Та в мене майже не лишилося, чого вам розповідати, — сказав я, перекладаючи картинки, котрі тепер здебільшого були схожі на схематичні начерки. — Справжньою героїнею була тут Няня Мельда, а ми навіть не знаємо її прізвища.

Я показав їм один з незавершених скетчів: Няня Мельда, впізнавана по хустці на голові і побіжним мазкам на її лобі й одній щоці, балакає у передньому коридорі з молодою жінкою. Поряд на столі примощена Новін, стіл показано кількома штрихами, об'єднаними овальною лінією.

— Ось тут вона розповідає Адріані якусь довгу історію про Емері після його зникнення. Про те, що його терміново викликали до Атланти? Про те, що він поїхав до Тампи по весільний подарунок-сюрприз? Не знаю. Будь що вона могла розповідати, аби лиш Аді не виходила з будинку, чи принаймні трималася неподалік.

— Няня Мельда тягнула час, — сказав Джек.

— Це єдине, що вона могла зробити. — Я показав на джунглі між нами й північним кінцем острова, на зелені хащі, які не могли б тут вирости природним чином, хіба що аби якась команда лісоводів насаджувала і доглядала їх цілодобово. — У 1927-му всього цього тут не було, але *Елізабет* була тут, і вона якраз перебувала у самому розквіті свого таланту. Не думаю, що був хоч найменший шанс в того, хто спробував би втекти з острова по дорозі. Хтозна яких істот Персе могла змусити її втілити між цим місцем і звідним мостом.

— Наступною мала стати Адріана? — спитав Ваермен.

— А потім Джон. А після них Марія й Ганна. Бо Персе збиралася захопити їх усіх, можливо, окрім самої Елізабет. Можливо, Няня Мельда розуміла, що здатна утримати Адріану тільки один день. Та лише один день їй і був потрібен.

Я показав їм інший малюнок. Хоча ще більш поспішливий, він ясно показував Няню Мельду й Елізабет, котрі стояли у басейні на його мілкому кінці. На парпеті лежала Новін, одна рука її звисала у воду. А поряд з Новін стояв пузатий, широкогорлий керамічний джбанок з дугоподібним написом друкованими літерами — СТІЛ.

— Няня Мельда сказала Ліббіт, що та мусить робити. І наказала Ліббіт, що вона мусить це зробити, незважаючи на картинки, які вона може побачити у себе в голові, і на вимоги Персе перестати це робити... бо вона обов'язково буде лементувати, сказала Няня Мельда, якщо дізнається. Вона сказала, що єдина надія на те, що Персе дізнається занадто пізно, щоб чимось завадити. А тоді Няня Мельда сказала...

Я замовк. Доріжка від сонця, що вже сідало, все дужче й дужче яскравішала. Треба було розповідати далі, але важка це була справа. Їй ставала дедалі важчою.

— Що, мучачо? — м'яко спитав Ваермен. — Що вона сказала?

— Вона сказала, що й сама, напевне, буде кричати. І Аді. І Тато. Але не можна зупинятися. «Дитинко, ти не муусиш зупинятися, — наказала вона. — Не муусиш зупинятися, бо інакше все піде на пси». Немов своєю волею моя рука вихопила з кишені чорний «Вінус» і під примітивним рисунком дівчинки і жінки у басейні написала три слова:

не муусиш зупинятися

Мої очі набрякли сльозами. Я кинув олівець у зарості морського вівса і витер сльози. Наскільки можу судити, олівець і зараз лежить там, куди я його закинув.

— Едгаре, а щось про гарпуни зі срібними наконечниками є? — спитав Джек. — Ви про них ані разу не згадали.

— Тоді в них не було ніяких к-бісу магічних гарпунів, — відповів я втомлено. — Вони напевне з'явилися набагато пізніше,

коли Істлейк і Елізабет повернулися на острів Дума. Бозна-кому з них в голову прийшла ця ідея, і кому б вона не належала, ніхто не міг бути впевненим, чому вона здалася їм важливою.

— Але ж, — Джек знову спохмурнів, — якщо у 1927-му в них не було срібних гарпунів... тоді...

— Джеку, — гарпунів не було, натомість повно було води.

— Я ніяк не второпаю, Персе прийшла з води. Вона з води.

Він поглянув на корабель так, ніби хотів пересвідчитися, що той все ще на місці. Той залишався на місці.

— Так. Але в басейні її хватка слабшала. Елізабет це знала, але не розуміла причини. Та й звідки? Вона була ще дитиною.

— От, курва, — ляснув себе по лобі Ваермен. — Плавальний басейн. Прісна вода. Це був басейн з прісною водою. Прісна проти солоної.

Я націлив на нього палець.

Ваермен торкнувся картинки, на якій я намалював керамічний джбанок поряд з лялькою.

— Джбан був порожнім? І вони наповнили його водою з басейну?

— Не маю щодо цього ніяких сумнівів.

Я відсунув малюнок з басейном вбік і показав їм наступний. Знову перспектива майже з того місця, де ми зараз сиділи. Щойно зійшовши над обрієм, серпик молодика завис між щоглами трухлявого корабля, котрого я сподівався більше ніколи не малювати. А на пляжі, біля самого краєчка води...

— Господи, який жах, — скрикнув Ваермен. — Я навіть не можу все роздивитися до пуття, але все'дно це жахливо.

Права рука мені свербіла, тремтіла. *Палала*. Я потягнувся до картинки і торкнувся її рукою, якої сподівався більше ніколи побачити... хоча боявся, що буду до цього змушений.

— Я можу все побачити за вас, — промовив я.

Як намалювати картину (XI)

Не кидайте роботу, поки картина не завершена. Мені важко судити, чи це кардинальне правило мистецтва, чи ні, я не професор, але я впевнений, що ці сім слів підсумовують усе, що я намагався вам розказати. Талант річ чудесна, але він не терпить кидальників. І завжди надходить момент — якщо робота щира, якщо вона походить з тих глибин, де разом мешкають думка, пам'ять і емоції, — коли хочеться все кинути, коли здається, якщо ти зараз покладеш олівець, твій зір поблякне, твоя пам'ять схибить, але біль закінчиться. Мені відомо це з останнього малюнка, де я нарисував події того дня — дня, коли майже всі зібралися на пляжі. Це був всього лиш ескіз, але, гадаю, коли йдеться про побіжну замальовку пекла, ескізу цілком достатньо.

Я розпочав з Адріани.

Весь день вона була, мов божевільна, переживаючи через Емері, вона то дико гнівалася на нього, то обмирала від страху за нього. Їй навіть наверзлося, що тато Заподіяв Щось Немислиме, хоча навряд чи, від горя він зробився неуважливим, а після припинення пошуків зовсім запав в апатію.

Надходить вечір, а від Емері ані звістки, можна було б очікувати, що вона ще дужче рознервується, але натомість вона стає спокійною, ледь не бадьорою. Каже Няні Мельді, що вона певна — її Ем ось-ось має повернутися. Вона відчуває це нутром, чує, як про це дзеленчать крихітні дзвоники у неї в голові. Ці дзвоники, робить вона припущення, і є та сама «жіноча інтуїція», що вповні прокидається лише у заміжньої жінки. Цією думкою вона також ділиться з Нянею Мельдою.

Няня Мельда киває, вона посміхається, але пильно стежить за Аді. Вона наглядала за нею весь день. Чоловік дівчини пішов назавжди, про це Мельді сказала Ліббіт, а Мельда вірить їй, але також вона вірить, що решту сім'ї можна врятувати., що й сама вона зможе врятуватися.

Тим не менш, все залежить від Ліббіт.

Няня Мельда йде нагору, подивитися, як там її остання крихітка, торкаючись браслетів у себе на лівій руці, вона піднімається по сходах. Срібні браслети перейшли до неї від її Мами, і Мельда одягає їх до церкви щонеділі. Либонь, саме тому вона дістала їх сьогодні з шухляди, де зберігає свої найцінніші речі, і одягла, підсунувши їх вгору, щоб трималися на руці там, де та потовщується, а не калаталася, як зазвичай, вільно на зап'ясті. Можливо, таким чином їй хотілося наблизитися до своєї Мами, позичити її спокійної сили, а можливо, вона просто хотіла прилучитися до чогось святого.

Ліббіт сидить в своїй кімнаті і малює. Малює свою родину. Звичайно, в компанії з Тесі й Ло-Ло. Всі восьмеро (Няня Мельда теж належить до родини, Ліббіт не має в цьому сумнівів) стоять на пляжі, що був подарував їм так багато щасливих днів, коли вони влаштовували пікніки, купалися, будували замки з піску... вони стоять, мов лялечки-витинанки, зчепивши руки, і широкі посмішки розбігаються за межі їхніх облич. Припустімо, що так вона намагається вмальовувати їх знову в життя, лише силою власної уяви повернути втрачене щастя.

Няня Мельда ледь не повірила, що таке можливе. Дитинка дуже сильна. Але гай-гай, повернення життя поза її силами. Повернення життя навіть поза можливостями істоти з Затоки. Погляд Няні Мельди блукає між спеціальною коробкою Ліббіт і самою Ліббіт, знов і знов. Вона лише один раз бачила фігурку, що з'явилася з Затоки, крихітну жіночку у вицвілих рожевих шатах, що колись могли бути пурпурними, і в каптурі, з-під якого вибивається волосся, ховаючи її лоб.

Вона питається в Ліббіт, чи все гаразд. Це єдине, що вона наважується промовити перед тим, як наважитися піти. Якщо ті кучерика на лобі істоти в коробці дійсно ховають її третє око — далекоглядне моджо-око — обережність аж ніяк не завадить.

Ліббіт відповідає — Добре. Я просто рисую, Няню Мельдо. Чи вона не забула, бува, що мусить зробити? Няня Мельда може на це лише сподіватися. А зараз їй треба поверта-

тися на перший поверх, поглянути на Аді. Її чоловік скоро почне її звати.

Вона не може до кінця повірити, що все це дійсно відбувається, і в той же час вона вірить, що все її життя було підготовкою до цього моменту.

Мельда каже — Дитятко, ти мусиш почути, як я буду гукати твого татуса. Коли я почну до нього гукати, тобі захочеться піти до басейну, забрати звідтам ті речі, що ти їх там залишила. Не залишай їх там на ніч, щоб не набралися роси.

Малює, не піднімаючи очей. А відтак каже слова, які звеселяють Мельді її перелякане серце — Ні, не залишу. Я візьму з собою Персе. Тоді мені не так страшно буде у темряві.

Мельда каже — Бери з собою, що хо', принеси тільки Новін звідтам.

Оце і все, на що в неї вистачає часу, оце і все, на що вона наважується, пам'ятаючи про те особливе всевидюще моджо-око, що, либонь, нишпорить у неї в голові.

Сходячи вниз сходами, Мельда знову торкається своїх браслетів. Їй дуже радісно від того, що вони були на ній, коли вона заходила в кімнату до Ліббіт, хай навіть і була тоді захована та крихітна порцелянова жіночка в жерстяній коробці.

Вона якраз встигає помітити мельк Адіної сукні у задній залі, коли та повертає до кухні.

Вже час. Усе йде до завершення.

Замість того, щоб іти вслід за Аді до кухні, Мельда біжить до передньої зали, до кабінету Містера, куди вона вперше за всі сім років, які працює на родину, заходить не постукавши. Містер сидить перед своїм письмовим столом, він без краватки, з розстібнутим коміром, а його шлейки висять по боках порожніми петлями. В руках в нього оправлена в золочену рамку світлина Тесі й Ло-Ло. Він піднімає на неї очі, червоні очі на схудлому, змарнілому обличчі. Він зовсім не дивується, чому це його домоврядниця вривається до нього без стуку, він виглядає людиною поза здивуванням, поза шоком, хоча, звичайно, це далі виявиться зовсім не так.

Він каже — Що трапилося, Мельда Лу?

Вона каже — Ви мусите зараз же піти.

Він дивиться на неї блискучими очима спокійно й тупо так, що це аж дратує — Куди піти?

Вона каже — На пляж. І взяти із собов от се.

Вона показує на гарпунний пістоль, що висить на стіні, а поряд з ним кілька коротких гарпунів. У них не срібні, а сталеві гостряки, але вони важкі. Вона це добре знає, хіба не їй доводилося стільки разів носити їх у кошику?

Він каже — Про що це ти говориш?

Вона каже — Я не можу гаяти часу на пояснення. Вам треба йти на пляж негайно ж, бо інакше ви втратите іще одну.

Він йде. Він не питає, по котру дочку, і не цікавиться, навіщо йому треба брати з собою гарпунний пістоль. Він просто зриває його зі стіни, в іншу руку хапає два гарпуни і швидкими кроками проходить крізь прочинені двері кабінету, спершу повз Мельду, а далі йде попереду неї. Діставшись кухні, де Мельда востаннє бачила Аді, він набирає темп і вона ледь встигає за ним, хоча й сама вже біжить, підтримуючи руками перед собою всі свої спідниці. А чи здивована вона цим раптовим його виходом зі ступору, цією гальванічною його дієвістю? Ні. Бо, попри пригніченість своєю жалобою, Містер вже зрозумів, що щось тут відбувається зле, і воно стає дедалі зліше.

Задні двері залишаються розкритими навстіж. Вечірній бриз заграє з дверима, похитуючи їх на завісах..., хоча насправді цей бриз вже нічний. Догоряє зоря. На Тінявому пляжі ще зберігається трохи світла, а Гніздо Чаплі вже огортає темрява. Збігаючи по сходинках заднього ганку, Мельда бачить Містера вже на стежині, що веде на пляж. Він рухається, як тінь. Вона озирвається, чи не видно поблизу Ліббіт, але не бачить її тут, звісно, якщо Ліббіт робить те, що мала б робити, вона зараз вже на шляху до басейну, зі своєю жерстянкою у формі серця під пахвою.

З коробкою у формі серця, в якій лежить чудовисько.

Вона біжить услід за Містером і наздоганяє його біля лави, де стежка різко йде униз, прямо на пляж. Він стоїть, він заціпенів. На заході остання вечірня зоря, від неї залишилася лише помаранчева стрічка, котра теж скоро згасне, але світла ще

доволи, щоб побачити Аді біля води, і чоловіка, що чвалає до неї, привітно махаючи рукою.

Адріана кричить — Емері! Вона ошаліла від радості так, ніби він був відсутній рік, а не день.

Мельда кричить — Ні, Айдія, тікайте від нього! — з-за спини укляклого, з роззявленим ротом Містера, але вона знає, що Аді не зверне на її крик уваги, вона й не звертає; Аді мчить до свого чоловіка.

Джон Істлейк встигає промовити — Що... Але оце і все.

Його пожвавлення вистачило тільки, щоб добігти сюди, але тепер він знову в ступорі. Може, це через те, що трохи віддалік він бачить пару інших фігурок, котрі бредуть до берега? Бредуть по воді там, де вона мала б сягати їм вище голівок? Мельда думає інакше. Вона думає, що він все ще дивиться на свою старшу дочку, до якої, простягаючи свої мокрі руки, виходить з води чоловік, і кладе свої мокрі пальці їй на шию, спершу він перетискає її радісні схлипи, а потім тягне її в прибій.

А там, подалі в Затоці, погойдується в очкуванні на м'яких хвилях, мов маятник годинника, що показує час не в хвилинах й годинах, а в роках і століттях, чорний корпус корабля Персе.

Мельда хапає Містера за руку, заганяючи свої пальці глибоко йому в біцепс, і говорить до нього так, як ніколи в житті не дозволяла собі говорити до білої людини.

Вона каже — Та допоможи ж їй, ти, курв'ячий сину! А то ж він зараз її втопить!

Вона смикає його за собою. Він піддається. Вона не озирається побачити, чи він йде за нею, чи знову заляк, вона геть забула про Ліббіт, вона може думати зараз тільки про Аді. Вона мусить зупинити цю почвару Емері, перш ніж він встигне затягнути її під воду, і раніше, ніж на поміч йому придуть мертві діточки.

Вона кричить — Відпусти! Відпусти її.

Летить з горба, аж спідниці в'ються позаду неї. Емері вже занурив Аді майже по груди. Тепер Аді відбивається, але вже вона напівудушена. Мельда кидається до них і навалюється на мертвотно-блідого трупа, котрий тримає за горло свою жінку.

Він верещить, коли ліва рука Мельди, та, на якій одягнуто браслети, торкається його. Звук, схожий на булькотіння, немов глотка його наповнена водою. Він викручується з Мельдиної хватки, мов риба, а вона дряпає його нігтями. Його плоть під ними розповзається з нудотною легкістю, та ані кровинки не витікає зі страшних ран. Очі йому зачочуються, очі в нього, мов у мертвого коропа в місячну ніч.

Він відштовхує Адріану, щоб битися з гарпією, котра на нього напала, гарпією з холодним, відпорним огнем в руках.

Аді викрикує — Ой, Няню, перестань, ти робиш йому боляче!

Аді кидається вперед, щоб відтягнути Мельду, чи хоч самій встати між ними, і в цю мить Джон Істлейк, стоячи по лутки у Затоці, стріляє з гарпунного пістоля. Сталевий болт з триперим наконеччям попадає його старшій дочці прямисінько в горло. Вона застигла, два дюйми сталі стирчать з її шиї спереду, і ще чотири ззаду, прямо під підніжжям черепа.

Джон Істлейк кричить — Аді! Аді, ні! Аді, Я НЕ ХОТІВ.

Аді обертається на звук батькового голосу і навіть робить крок до нього, і це все, що встигає побачити Няня Мельда. Чоловік Аді намагається вирватись з її хватки, але вона не збирається його відпускати; вона збирається покінчити з цим напівжиттям і, можливо, так відлякати двох жахливих дитинчат, перш ніж вони наблизяться. І вона думає (наскільки вона зараз здатна про щось думати), що їй це вдасться зробити, бо вона помітила опіки на блідій, мокрій щоці в цього виродка і розуміє, що це від її браслету.

Від її срібного браслету.

Почвара суне на неї, його поморщений рот кривиться чи то від страху, чи від люті. Позаду неї Джон Істлейк знову й знову викрикує ім'я своєї старшої дочки.

Мельда гарчить — Це ти зробив! — і коли Емері-почвара хапає її, вона пручається. Ти і та курва, що верховодить тобою — могла б додати вона, але білі пальці стискають їй горло, як стискали горло бідної Аді, і вона може тільки хрипіти. Але її ліва рука залишається вільною, та, на якій браслети, і вона дуже потужна, ця рука. Вона замахується і по широкій дузі летить прямо в голову Емері.

Результат виразний. Права скроня почвари від удару провалюється так, ніби від одного доторку твердий череп перетворився на м'яку цукерку. Проте я скалки його гострі, вона порізала собі руку об одну з кісток, що стирчать з волосся Емері, з глибокої рани у закипаючу навкруг них воду плетється її кров.

Дві тіні обминають її, одна справа, інша зліва.

Ло-Ло хниче своїм новим срібним голосочком — Татуню!

Тесі хниче — Татуню, врятуй нас!

Тепер Емері-почвара вже намагається втекти від Мельди, воно однихається й відплискується, не бажаючи мати з нею справи. Мельда вгачує великий палець своєї потужної лівиці йому в праве око, відчуваючи щось холодне, слизьке, на доторк, мов жаб'яча ікра чвакає під каменюкою. Відтак вона різко обертається, похитнувшись, бо відбійна течія намагається збити її з ніг.

Вона кидає вперед ліву руку, хапає Ло-Ло за карк і тягне її назад: Не смій — гарчить вона, і Ло-Ло піддається зі здивованим, страдницьким плачем... і Мельда розуміє, що такого плачу ніколи ще не лунало з горла жодної маленької дівчинки.

Джон вигукує — Мельдо, зараз же перестань!

Він укляк на колінах в мілкому прибої перед тілом Аді. З її горла прямо вгору стирчить гарпун.

Мельдо! Дай спокій моїм дівчаткам!

Її нема коли слухати, хоча думкою вона встигає повернутися до Ліббіт — чому Ліббіт не втопила порцелянову фігурку? Чи може, це не подіяло? Чи істота, котру Ліббіт називає Персе, якось її зупинила? Мельда знає, що все можливе; Ліббіт сильна, але Ліббіт усього лиш дитина.

Нема часу на здогадки. Вона кидається до іншої нечисті, до Тесі, але права рука зовсім не те, що її ліва, нема на ній срібла, яке б її захистило, тож Тесі з гарчанням обертається і кусає.. Мельда відчуває пекучий гострий біль, але не помічає, як два відкушених в неї пальця і половинка третього падають у воду під ноги мертвотно-блідій дитині. Забагато в ній буяє зараз адреналіну, щоб таке помічати.

Над вершечком пагорба, там, куди бутлегери іноді затягають свої важкі, навантажені пійлом, тачки, сходить тонкий

серпик місяця, додаючи ніжного сяйва цьому кошмарові. В цьому освітленні Мельда бачить, як Тесі знову рушила до свого батька. Бачить, як Тесі знову тягне до нього руки.

Татуню! Татуню! Молю, врятуй нас! Няня Мельда сказала!

Мельда не вагається. Вона кидається вперед і хапає дитину за волосся, яке сама їй тисячі разів мила й розчісувала.

Джон Істлейк лементує — Ні, Мельдо!

А в той час, як він підбирає з піску упущений ним раніше гарпунний пістоль і намагає біля тіла своєї мертвої старшої дочки другу стрілу, звучить інший голос.

Він каже — Не варто тобі було перешкоджати мені.

Мельда, все ще утримуючи за волосся Тесі-почвару (воно хвицається й б'ється, але Няня цього навіть не помічає), різко обертається у воді і бачить Ту, що стоїть у червоній хламиді на своєму кораблі біля поруччя. Вона без каптура, і Мельда бачить, що в ній нема нічого й зблизька людського, вона щось інше, щось поза людським розумінням. У місячно-му сяйві її обличчя світиться мертвотною блідістю і безмежним знанням.

Здійняті над водою тонкі руки скелетів салютують їй.

Подих бризу розділяє надвоє її зміїсте волосся; Мельда бачить у лобі Персе її третє око; бачить, як воно вдивляється в неї і вмить зникає всяке бажання опиратися.

Але в ту саму мить голова курви-богині різко смикається, вона оглядається, ніби почувши, як щось чи хтось підкрадається до неї ззаду.

Вона кричить — Що?

А відтак — Ні! Поклади! Поклади! ТИ НЕ МОЖЕШ ЦЬОГО ЗРОБИТИ!

Але Ліббіт, вочевидь, може — і робить — бо форма істоти на кораблі біля поруччя мерехтить, стає водянистою... а потім там вже не залишається нічого, окрім місячного світла. Руки скелетів втягуються під воду і зникають.

Емері-почвара зник теж — розчинився — але близнючки верещать суголосно у спільному відчаї від раптового відчуття покинутості.

Мельда кричить Містеру — Вона пощезла, все буде добре!

Вона відпускає те, що утримувала за волосся. Вона не вважає, що воно тепер захоче якось втручатися до світу живих, у всякому різі, ще довго не захоче.

Вона плаче — Ліббіт зробила! Вона зробила те, що...

Джон Істлейк кричить — ПРИБЕРИ РУКИ ВІД МОЄЇ ДОЧКИ, ТИ, БРУДНА НЕГРИТОСКА!

І вдруге стріляє з гарпунного пістоля.

Ви бачите, як стріла пробиває Няню Мельду? Якщо так, картина завершена.

О Господи — картина завершена.

20 — ПЕРСЕ

I

Картина — не останній повнометражний мистецький твір Едгара Фрімантла, а передостання замальовка — показувала Джона Істлейка, укляклого на Тінявому пляжі, з мертвою дочкою правобіч нього і щойно народженим над обрієм серпиком місяця позаду нього. Няня Мельда стояла по стегна у воді, з двома дівчатками обабіч себе, на їхніх сирих, задраних вгору лицях було намальовано жах і шал. Гартована стріла одного з тих коротких гарпунів стирчала між грудей жінки. Вхопившись за неї руками, вона здивовано дивилася на чоловіка, чиїх дочок вона з усіх своїх сил намагалася захистити, на чоловіка, котрий, перш ніж забрати в неї життя, назвав її брудною негритоскою.

— Він ридав, — сказав я. — Він ридав, аж поки кров не полилася в нього з носа. Ридав, аж закровилося йому око. Просто дивно, як він не дорідався до крововиливу в мозок.

— А корабель порожній, — сказав Джек. — На цьому малюнку принаймні.

— Так. Персе пропала. Сталося саме те, на що сподівалася Няня Мельда. Та курва відволіклася, захопившись гвалтом на пляжі, і таким чином Ліббіт вистачило часу, щоб її втопити. Занурити у сон. — Я поплескав пальцем по лівій руці намальованої Няні Мельди, де крихітним хрестиком поверх пари різких дуг було показано відлиск молодого місячного світла. — А особливо завдяки тому, що щось підказало Няні Мельді одягти браслети своєї матері. Срібні, такі ж, як один принагідний свічник, — я поглянув на Ваермена. — Тож, можливо, у цьому рівнянні є й якась світла сторона, котра нам трішечки допомагає.

Він кивнув, а відтак показав на сонце. За хвилину-дві воно вже всядеться на обрій і тоді простягнута ним до нас доріжка з теперішньої жовтої перетвориться на чисте золото.

— Але ж темні сили починають свою гру у темряві. Де зараз захована порцелянова Персе? Є якісь думки, де вона опинилася після того, що відбулося на цьому пляжі?

— Я не знаю *достеменно*, що відбувалося після того, як Джон Істлейк убив Няню Мельду, лише можу собі уявити в загальних рисах. Елізабет... — тут мене пересмикнуло, — вона доклала всіх своїх маленьких сил і все зупинила принаймні на якийсь час. Дійшла межі. Батько мусив би почути її голосний плач, і це, либонь, єдине, що могло повернути його до тями. Він мав би згадати, що, які б жахи вже не відбулися тут, а в Гнізді Чаплі у нього залишилася жива донька. Він навіть міг пригадати, що за сорок миль звідси в нього є ще дві дочки. Тож він мусить зайнятися впорядкуванням цього гармидеру.

Джек без слів показав на обрій, якого вже торкнулося сонце.

— Я бачу, Джеку, але ми вже ближче до кінця, ніж тобі здається.

Я висмикнув останній аркуш, увінчавши ним вершечок стосу. Рисунок був геть схематичним, але посмішку на ньому неможливо було не впізнати. Це був Чарлі, садовий жокей. Я підвівся і запропонував їм відвернутися від Затоки й очікуючого корабля, котрий став тепер чорним силуетом на золотому тлі.

— Ви її бачите? — спитав їх. — Я помітив її ще по дорозі сюди від будинку. Маю на увазі *справжню* статую жокея, а не той її фантом, що являвся нам раніше.

— Я нічого не бачу, — здивувався Ваермен, — але гадаю, якби вона там дійсно стояла, я б навряд чи її не помітив, *мучачо*. Звісно, висока трава, але той його червоний картуз все'дно мусів би стирчати. Хіба що статуя замаскована десь серед бананових дерев...

— Ага, ось вона! — буквально зареготав Джек.

— От, бля, де ти її бачиш? — уражено вигукнув Ваермен. — Ну та де ж?

— Позаду тенісного корту.

Ваермен придивився, почав казати, що нічого там не видно, та враз змовк.

— Чи мені, курва, повилазило, — зітхнув він. — Ця чортівня стирчить там догори ногами, так?

— Так. А оскільки ніг у статуйі нема, ви бачите її залізну квадратну основу. Статуя Чарлі — це мітка на потрібному нам місці, *amigos*. Але спершу ми мусимо знайти драбину.

II

Я не мав ніяких передчуттів стосовно того, що очікує на нас у довгій, увитій рослинами, задушливо розпеченій господарській будівлі, і не помічав у Ваермена в руках автоматичного «Орла Пустелі», аж поки той не почав бабахкати.

Двері стодола мала того типу, що розсуваються на полозах, але цим соватися вже було не до снаги. Багато десятиліть тому вони залишилися розчинені, та так і приіржавіли. У восьмифутової ширини проході між дверми, мов фіранка, згори звисав сіро-зелений іспанський мох.

— Те, що ми шука... — почав я, і тут, хлопаючи крильми, з палаючими синім вогнем очима вилетіла чапля, її довга шия витягнута вперед, жовтий дзьоб загрозово клацає. Вона зірвалася в повітря прямо з порогу, і я не мав сумнівів, що цілить вона мені в очі. Раптом рывкнув «Орел Пустелі», і синє сяйво очей скаженого птаха, разом з його головою, розхлюпнулося мальовничими бризками. Чапля вдарилась об мене, легесенька, мов дротяна мотанка на порожньому каркасі, і впала мені під ноги. І в ту ж мить у мене в голові пролунав високий, сріблястий крик люті.

І не лише в мене. Ваермен здригнувся. Джек випустив з рук дужки пікнікового кошика і затулив собі вуха долонями. Далі все стихло.

— Одна дохла чапля, — промовив Ваермен. Голос його прозвучав не безтрепетно. Він зіштовхнув купу пір'я у мене з ніг. — Бога ради, не виказуйте мене агентам Управління з охорони дикої природи. Постріл у птаха цього виду може коштувати мені п'ятдесят тисяч штрафу і п'ять років в'язниці.

— Звідки ти знав? — спитав я його.

Він знизав плечима.

— Хіба це важить? Ти наказав мені застрелити цю твар, тільки-но я її побачу. Ти Самотній Рейнджер, а я — Тонто³²⁴.

— Але ж ти тримав пістолет напоготові.

— У мене прокинулася ота штука, що її Няня Мельда назвала б інтуїцією, якби в неї запитали, навіщо вона вдягає браслети своєї матінки, — абсолютно серйозно відповів Ваермен. — Щось наглядає за нами, це так, погодимося. А після загибелі твоєї дочки, можна вважати, ми отримуємо деяку допомогу. Але свою частку роботи мусимо зробити самі.

— Поки ми нею займаємося, тримай зарядженою свою стрілялку, — порадив я.

— О, можеш не сумніватися.

— А ти, Джеку? Ти зможеш зарядити стрілостріл?

Тут проблем не було. Нам не терпілося застосувати стрілостріл.

III

У стодолі було темно, і не лише тому, що горб між нами й Затокою затуляв прямі промені сідаючого сонця. Небо поки ще було сповнене світла і шиферний дах з'яв тріщинами й дірками, але їх заплела густа рослинність. Згори лилося зелене, мутне, невірне світло.

Середина стодолі була порожньою, тільки старовинний трактор стояв там без коліс, на насаджених на масивні вісі матицях, неподалік від нього, біля інструментальної шафи, в яскравий промінь нашого ліхтаря попало розкидане іржаве знаряддя, а там і притулена до задньої стіни дерев'яна драбина. Хирлява й образливо коротка. Ваермен присвічував Джеку, поки той її випробовував. Коли він підстрибнув на другому щаблі, почувся загрозливий тріск.

— Перестань стрибати й віднеси її до дверей, — наказав я йому. — Це тобі драбина, а не трамплін.

— Ну, не знаю, — відповів він. — У Флориді не найкращий клімат для зберігання дерев'яних драбин.

— Дареному коневі... — нагадав Ваермен.

Джек перекинув драбину, скривившись од хмари пилюки й мертвих комах, що посипалися з її шести брудних щаблів.

— Легко вам казати. Не вам же, з вашою вагою, доведеться по ній лазити.

— Я снайпер в нашій банді, *піло**. — повідомив йому Ваермен. — Кожному своє. — Він хотів промовити це весело, але прозвучало воно безрадісно, і вигляд він мав втомлений. — Едгаре, а де ж решта керамічних джбанків? Щось я їх не бачу.

— Може, в глибині, — припустив я.

Моя була рація. Там, у самому кінці будівлі, було приблизно десяток керамічних «кегликів» з-під «Столового» віскі. Я кажу *приблизно*, бо точно визначити було важко. Всі вони були потрошені на друзки.

IV

Упереміш з більшими шматками кераміки лежали купки блискучого скла. Праворуч цієї купи були дві дерев'яні ручні тачки, обидві перекинуті. Ліворуч, під стіною, стояла кувалда з іржавою робочою залізкою і порослим мохом молотовищем.

— Хтось був влаштував собі вечірку з биттям посуду, — сказав Ваермен. — Хто б це міг бути, як гадаєш? Емері?

— Можливо, — відповів я. — Ймовірно.

Так я вперше почав задумуватися, чи не поб'є вона нас кінець кінцем. Ми мали перед собою трохи світлового дня, але куди як менше, ніж я сподівався, і набагато менше, ніж мені було б комфортно мати. І нарешті... в чому ми збираємося втопити її порцеляновий симулякр? У сраній пляшці води Evian? Непогана ідея, пляшка пластикова — а якщо вірити захисникам природи, цей матеріал вічний, — але ж порцелянова статуетка не пролізе в горло пляшки.

— Ну, то що, який в нас запасний варіант? — спитав Ваермен. — Бак для пального цього старого Джона Діра?³²⁵ Згодиться?

* Барчук (*исп.*).

Від думки про втоплення Персе в баці старого трактора мені стало моторошно. Бак вже, либонь, не щільніший за іржаве сито.

— Ні, гадаю, це не годиться.

Мабуть, він дочув щось схоже на паніку в моєму голосі, бо вхопив мене за руку.

— Охолонь. Ми щось придумаємо.

— Звісно, але що саме?

— Заберемо її з собою до Гнізда Чаплі, от і все. Там щось знайдеться.

Але перед моїм внутрішнім зором постала картина того, що зробили з садибою, яка колись височіла над цією частиною острова, урагани і шторми, не залишивши від будівлі майже нічого, окрім її крихкого фасаду. Відтак я задумався, скільки ж посудин ми там зможемо знайти, особливо за ті сорок хвилин, що залишилися до настання темряви, коли Персе пошле морський десант для припинення нашої метушні. Господи, забути про таку просту річ, як водонепроникний контейнер!

— Сука! — вигукнув я, вдаривши ногою по купі уламків, котрі розлетілися навсібіч. — *Курва!*

— Полегше, *vato*. Це не допоможе.

Звісно, що не допоможе. А їй сподобається, що я психую, це точно. Сердитим йолопом Едді так легко маніпулювати. Я спробував взяти себе в руки, але моя мантра *я можу це зробити* не подіяла. От так, більше в мене нічого й не було. А що залишається робити, коли не допомагає гнів? Залишається подивитися правді в очі.

— Гарзд, — погодився я. — В мене нема ніяких ідей.

— Розслабтесь, Едгаре, — сказав тут Джек, і при цім посміхався. — З цим якраз все буде о'кей.

— Як? Що ти хочеш сказати?

— Покладіться на мене, — відповів він.

V

Коли ми стояли, дивлячись у виразно набуваючому пурпурового відтінку освітленні на опудало садового жокея Чарлі, мені

згадався безглуздий куплет зі старого блюзу Дейва Ван Ронка³²⁶: «Мама купила курку, думала, то качка, поки не поклала її на стіл догори ногами». Чарлі не був куркою, ані качкою, але його ноги, що закінчувалися не черевиками, а темним металевим п'єдесталом, дійсно стирчали вгору. А от голови в нього не спостерігалось. Вона провалилася крізь вкритий ліанами й мохом квадрат дерев'яної ляди.

— Що це таке, мучачо? — спитав Ваермен. — Ти знаєш?

— Хочеться вірити, що це цистерна, — відповів я, — а не вигрібна яма.

Ваермен похитав головою.

— В якому б не був він тоді божевільному стані, він нізащо не вкинув би їх у купу лайна. В жодному разі.

Джек подивився на Ваермена, перевів погляд на мене, його юне обличчя скривилося від жаху.

— Там внизу Адріана? І нянька?

— Так, — сказав я. — Думав, ти сам здогадаєшся. Але найважливіше те, що там, внизу, також *Персе*. А чому я гадаю, що це цистерна, бо...

— Бо Елізабет могла наполягати, щоб курва була похована у водяній могилі, — похмуро втрутився Ваермен. — У прісній воді.

VI

Чарлі виявився важким, а дошки, якими було прикрито діру у високі траві, гнилішими за щаблі драбини. Нема дива, на відміну від драбини, дерев'яна ляда була беззахисною під атмосферними опадами. Попри те що швидко вчоріло, ми працювали обережно, невідомо було, якої глибини яма під нами. Нарешті мені вдалося відсунути ідіотського жокея до одного боку, де Ваермен з Джеком могли вхопити його за криві сині ноги. Для цього мені довелося наступити на гнилу ляду, хтось же мусів це зробити, а я був найлегшим з нас. Вона прогнулася під моєю вагою з довгим жалібним стогоном, дмухнувши застояним повітрям.

— Едгаре, тікай звідти геть! — скрикнув Ваермен, і в ту ж мить заволав Джек: — Тримайте його, о блядське опудало, воно зараз провалиться!

Одночасно я зробив крок з хибкої ляди й вони вхопили Чарлі — Ваермен за криві коліна, а Джек за попереk. Якусь мить мені здавалося, що він все'дно зараз провалиться вниз, потягнувши і їх за собою. Але вони разом рвучко ухнули і повалилися навзнак, а жокей впав на них. По його усміхненому обличчю й червоному картузу повзали величезні жуки-пильщики. Кілька з них впало на напружене Джекове лице, а один прямо до рота Ваермену. Він з вереском виплюнув жука і підхопився на ноги, не перестаючи плюватися й витирати губи. За мить і Джек опинився поряд, танцюючи колами навкруг Ваермена, він струшував жуків собі з сорочки.

— Води! — благав Ваермен. — Подайте води, жук попав мені в рот, я відчуваю, як він повзає в мене по язичку!

— Нема води, — відповів я, риючись у значно похудалій наплічній торбі. Тепер, вставши на коліна, я виразніше, ніж мені того хотілося б, чув сморід, що витікав з рваної діри у ляді. Як зі щойно розкопаної могили. Нею ця діра й була. — Є «Пепсі».

— Чізбургер, чізбургер, пепсі, ноу кока³²⁷, — аж зайшовся реготом Джек.

Я вручив Ваермену банку содової. Спершу він укляк, не повіривши власним очам, потім відігнув хвостика і відкупорив банку. Набрал повний рот і виплюнув пінисту, коричневу юшку, повторив знову. Решту пепсі він допив чотирма довгими ковтками.

— *Au, caramba**, — видихнув він. — Крутий був чолов'яга, Ван Гог³²⁸.

Я подивився на Джека.

— Як гадаєш, зможемо її відсунути?

Джек оглянув ляду, потім став на коліна і почав зривати ліани, що уп'ялися в її боки.

— Авжеж, — сказав він. — Але спершу треба розчистити оце лайно.

* Ох, чорти мене забирай (*исп.*).

— Треба нам було захопити з собою лом, — пожалівся Ваермен, усе ще відплювуючись. Я не міг на нього сердитись.

— Лом не допоміг би аж ніяк, — відповів Джек. — Деревина занадто прогнила. Допоможіть мені, Ваермене. — А коли я опустився на коліна поряд з ним, заперечив. — Не чіпайте, бос. Це робота для дворуких хлопців.

Це відгукнулося в мені спалахом старої люті — вона знову об'явилася десь дуже близько — я намагався задавити її в зародку. Я стояв і дивився, як вони обривають бур'яни і ліани по краях круглої ляди, а тим часом світло прощалося з небом. Якийсь самотній птах кружляв зі складеними крилами, догори ногами. Побачивши таке, хочеться здатися до найближчого дурдому. І бажано лягти туди надовше.

Вони трудилися один напроти одного і коли Ваермен наблизився до місця, де розпочав Джек, а Джек наблизився туди, де розпочав Ваермен, я промовив:

— Джеку, а гарпунний пістоль заряджений?

Він звів очі.

— Аякже. А що?

— А те, що ми можемо виграти, хіба що, по фотофінішу.

VII

Джек з Ваерменом нарешті стояли на колінах поряд. Я укляк біля ляди проти них. Небо над нами стало кольору індиго, який скоро перетвориться на фіолетовий.

— Я рахую, — оголосив Ваермен. — *Uno... dos... TRES!*

Вони потягли, а я щосили підштовхував її єдиною рукою. Виходило непогано, бо заціліла рука в мене набралася доволі сили за ці місяці на острові Дума. Ляда якусь мить впиралася. Відтак посунулася в бік Ваермена з Джеком, показавши мені серп темряви — чорну, запрошувальну усмішку. Вона поширилася до півмісяця, а потім стала круглою.

Джек підвівся на рівні. Ваермен теж, оглядаючи собі руки, чи нема там на них жуків.

— Розумію твої почуття, — зауважив я, — але, гадаю, в нас нема часу на повну дезінсекцію.

— Зауваження прийнято, але поки ти сам не скуштуєш одного з цих *taricones**, ти не зрозумієш моїх почуттів.

— Кажіть, що нам робити, бос, — промовив Джек. Він з відразою дивився у яму, з котрої все ще тхнуло тим потворним запахом.

— Ваєрмене, ти ж колись стріляв з гарпунника, чи не так?

— Так, по мішенях. На пару з міс Істлейк. Хіба я вже не казав, що в нашій банді я снайпер?

— Тоді ти сторожуєш. Джеку, вмикай ліхтар.

З його обличчя мені було видно, як йому цього не хочеться, але вибору не було — поки ми не зробимо цієї справи, шляху назад для нас нема. А якщо не зробимо, тоді його ніколи не буде... Принаймні сухоходом.

Він взяв довготелесий ліхтар, клацнув і потужний промінь вдарив у яму.

— Ох, Господи, — прошепотів хлопець.

Це дійсно була викладена кораловими брилами цистерна, але за останні вісімдесят років ґрунт, напевне, зсунувся й відкрилася тріщина — либонь, на самому дні — тож вода з цистерни потроху витекла. У світлі ліхтаря ми побачили сирий, зарослий мохом колодязь футів вісім-десять глибиною і діаметром приблизно футів п'ять. На його дні в обіймах один в одного, які протривали вісімдесят років, перебували два скелети в струхлявілому ганчір'ї. Навкруг них діловито снували жуки. Білясті жабки — міні-одоробла — стрибали по кістках. Поряд з одним скелетом лежав гарпун. Кінець іншого так і стирчав з пожовтілого кістяка Нянї Мельди.

Промінь почав хитатися. Бо захитався юнак з ліхтарем.

— Джеку, не здумай нам тут беркицнутися! — різко гавкнув я. — Це наказ!

— Я в порядку, бос, — але очі в нього були величезними, склянистими, а за межами все ще хибкої світлової плями білим пергаменом світилося його обличчя. — Ні, на правду.

* Підарасів (*исп.*).

— Добре. Тоді посвіти-но знову вниз. Ні, лівіше. Ще трохи... ось.

Там виднівся джбанок з-під віскі «Шотландський Стіл», тепер, під товстим шаром моху, він був більше схожий на пеньок. І біла жаба сиділа на ньому, дивилася вгору на мене, злостиво блимаючи очицями.

Ваермен поглянув на свій годинник.

— Ми маємо... гадаю, хвилин, либонь, п'ятнадцять до остаточного заходу сонця. Можливо, трішечки більше, а може, й менше. Отож..?

— Отож Джек спускає драбину у цей льох, і я лізу вниз.

— Едгаре... *mi amigo*... в тебе ж тільки одна рука.

— Вона забрала в мене дочку. Вона вбила Ілсу. Зрозумій, це моя робота.

— Гаразд, — Ваермен подивився на Джека. — Але залишається питання водостійкої посудини.

— Не переживайте, — відповів той, підібрав драбину і вручив мені ліхтар. — Посвітить вниз, Едгаре, мені потрібні зараз обидві руки.

Здавалося, він цілу вічність встановлюватиме драбину так, щоб самому залишитися задоволеним, та врешті вона вперлася у дно між кісткою відкинутої руки Няні Мельди (я добре бачив на ній срібні браслети, хоча вони й вкрилися мохом) і ногою Аді. Драбина дійсно виявилася закоротка, її верхній щабель починався за два фути від рівня ґрунту. Та це нічого, Джек підтримує мене, поки я той щабель намацаю ногою. Хотів було знову його спитати про посудину для порцелянової фігурки, але передумав. Він здавався цілком впевненим у вирішенні цієї проблеми, тож і я вирішив цілком довіритися йому. Та й взагалі було вже пізно сподіватися на щось інше.

В голові в мене — дуже низький, майже медитативний — голос проказав: «Зупиніться зараз і я відпущу вас звідси».

— Нізащо, — промовив я.

На мене здивовано подивився Ваермен.

— Так ти теж це почув?

VIII

Я, лежачи на череві, рачкував у яму. Джек тримав мене під пахвами. Поряд з ним із зарядженим гарпунним пістолем в руках стояв Ваермен, ще три стріли зі срібними головками стирчали в нього за поясом. Між ними на траві лежав ліхтар, пирскаючи яскравим світлом на плетиво вивернутих з корінням бур'янів з ліанами.

Смородом з цистерни тхнуло міцно, а ще я відчув лоскіт в себе на литці, ніби щось повзе вгору мені по нозі. Треба було заправити холоші штанів у халяви бутсів, але було вже трохи запізно повертатися й розпочинати все ізнову.

— Ви налапали драбину? — спитав Джек. — Ногами встали вже?

— Ні, я... — та тут моя ступня торкнулася верхнього щабля. — Ага, вже є. Тримай.

— Зараз, не хвилюйтеся.

Спустисть сюди і я тебе вб'ю.

— Давай, спробуй, — промовив я. — Я йду до тебе, ти, курка, отож притотуйся кінчити востаннє.

Я відчув, як спазматично стиснулися Джекові пальці в мене під пахвами.

— Господи-Ісусе, бос, ви пев...

— Джек, певен. Тільки ти тримайся.

У драбині було півдюжини щаблів. Джек зміг підтримати мене до третього, а там мені вже стало по груди. Він подав мені ліхтар. Я похитав головою.

— Краще посвіти мені.

— Ви не в'їхали. Він вам потрібен не для світла, він потрібен для неї.

Я не міг нічого второпати ще цілу хвилину.

— Розкрутите ковпак з лінзою. Витягнете батареї. Засунете її всередину. Я подам вам воду.

Невесело розреготався Ваермен.

— Ваермену подобається такий розклад, *пійо*. — А відтак звернувся до мене: — Давай, рушай. Курка вона чи курва, втопи її і покінчимо з цією сучкою.

IX

Четвертий щабель тріснув. Драбина похилилася і я впав із за-тиснутим під пахвою кукси ліхтарем, котрий спершу освітив темніюче небо, а потім вкриті мохом коралові брили. Головою я добряче приклався до одної з них і на мить побачив зірки. Миттю пізніше я вже лежав на жорсткій постелі з кісток і бачив перед очима вічну посмішку Адріани Істлейк Полсон. З-проміж її мохнатих зубів за мене перестрибнула одна з тих блідих жаб, і я змахнув її рукою ліхтаря.

— *Мучачо!* — загукав Ваермен, і Джек приєднався: — Бос, ви в порядку!?

Голова в мене була розбита, я відчував, як кров теплими цівками стікає мені по обличчю, але вирішив, що я таки в порядку; безперечно, я перебував колись у значно гіршому становищі в Краї Тисячі Озер. Та й драбина, хоч і косо, все ще стояла. Я подивився праворуч, туди, де стояв покритий мохом джбан віскі «Шотландський Стіл», у пошуках якого ми дісталися аж сюди. Замість одної, на ньому сиділо вже дві жаби. Вони помітили, що я на них дивлюся, й, вирячивши очі, з роззявленими ротами плигнули мені в обличчя. Я не мав сумнівів, що Персе воліла б аби вони мали зуби, як в одоробла, створеного Елізабет. Ах, чудові старі деньки.

— Я в порядку, — відгукнувся я нагору, відкидаючи вбік жаб і намагаючись сісти. Піді мною й навкруг мене ламалися кістки. Хоча, ні... Вони не ламалися. Занадто старими й відсирілими вони для цього були. Вони спершугнулися, а відтак тріскалися. — Давайте сюди воду. Можна скинути її прямо в рюкзак, тільки постарайтеся не поцілити мені у голову.

Я подивився на Няню Мельду.

— *Я хочу взяти ваші срібні браслети,* — сказав я їй, — *але це не крадіжка. Якщо ви десь поряд і бачите, що я тут роблю, сподіваюся, ви поставитеся до цього як до віддачі. Як до передачі далі.*

Я стягнув браслети з її решток і просунув у них своє ліве зап'ястя, підняв руку й дозволив їм сковзнути під власною

вагою до межі упору. Наді мною через край цистерни нахилилася Джекова голова: «Едгаре, стережіться!»

Вниз полетів рюкзак. Уламок однієї з розтрощених мною при падінні кісток пробив пластик і звідти попливла тонка цівка води. Я скрикнув перелякано й зло, розчахнув торбу і заглянув усередину. Проколото було тільки одну пляшку. Дві інших уцілили. Я повернувся до вкритого мохом керамічного джбана, просунув руку в скопище масного слизу під ним і почав його відривати. Він не бажав піддаватися, але твар, що була всередині, забрала в мене дочку, і я не збирався їй попускати. Нарешті він покотився до мене, і коли він зрушився, добрячий шмат коралової каменюки, що стирчав за ним, плюхнув у багнюку.

Я посвітив на джбан. Бік, яким він тулився до стіни, лиш трохи поріс мохом, і я побачив гайлендера в кілті, який танцює свій флінг, брикливо задравши назад ногу. А ще на округлому боці джбанка я побачив криву тріщину. Це наробила та каменюка, що колись була одірвалася від стіни. Після того удару джбан, котрий Ліббіт наповнила водою з басейну у 1927 році, й почав сочитися, і тепер він був майже порожній.

Всередині нього я чув якесь торохкотіння.

— *Я вб'ю тебе, якщо ти не зупинишся, але якщо зупинишся, я тебе відпущу. Тебе і твоїх друзів.*

Я відчув, як розтягуються мої губи, як я щирюся. Чи не такий ощир бачила Пам, коли моя рука вчепилася їй у горло? Звісно, бачила...

— Не варто було тобі вбивати мою дочку.

— *Зупинися зараз же, а то я вб'ю й другу.*

Згори гукнув Ваермен, і в його голосі звучав неприхований відчай:

— *Аміго, щойно зійшла Венера і, мені здається, це недобрий знак.*

Я сидів, спершись на вологу стіну, в спину мені упиналися корали, а в бік — кістки. Рухатися було незручно, десь, в якійсь іншій країні, мені дико тремтіло стегно — поки що не до крику, але, схоже, що вже невдовзі. Я не уявляв собі, чи зможу в такому стані вилізти вгору драбиною, але був надто розлючений, щоб цим перейматися.

— Вибач мене, міс Булочко, — пробурмотів я до Аді і встро- мив в її кістлявий рот задній кінець ліхтаря. Тоді взяв кераміч- ний джбанок обома руками... бо при мені були обидві руки. Зігнув здорову ногу, задником підбора розкидаючи навсібіч кістки й багнюку, підняв джбанок у промінь ліхтаря і кинув його собі на задране коліно. На ньому з'явилася нова тріщина, витекло трохи мутної води, проте він не розбився.

Всередині джбана закричала Персе і я відчув, що з носа в ме- не заюшила кров. І світло ліхтаря змінилося. Воно стало черво- ним. У цьому пурпуровому сяйві мені підморгували й щирли- ся черепи Аді й Нянї Мельди. Я дивився на вкриті мохом стіни цієї глотки, до якої вліз з власної волі, і бачив інші облич- чя: Пам... перекошене оскраженінням лице Мері Айр в момент, коли вона б'є руків'ям пістолета Ілсі в голову... сповнене перед- смертного здивування лице Камена, коли він впав вражений інфарктом... лице Тома, котрий летить зі швидкістю сімдесят миль на годину і раптом повертає кермо, посилаючи свою ма- шину в бетонну стіну.

Що найгірше, я побачив Моніку Голдстайн, як вона плаче: *«Ви вбили мого собачку!»*

— Едгаре, що трапилось?

Це був Джек, за тисячу миль від мене.

Я згадав, як гурт Shark Purrpу по радіо «Кістка» співав свою «Рий». Подумав, що казав Тому: *«Той чоловік загинув у своєму пікані»*.

— Тоді поклади мене до кишені, і ми будемо разом, — сказала вона. — *Ми разом попливемо в твоє реальне інше життя, і всі столиці світу впадуть до твоїх ніг. Ти будеш жити довго... я це можу забезпечити... і станеш митцем століття. Тебе порів- нюватимуть з Гоєю. З Леонардо.*

— Едгаре? — тепер у голосі Ваєрмена звучала паніка. — Від пляжу наближаються постаті. Здається, я їх чую. Погані справи, мучачо.

— Вони непотрібні тобі. Нам вони непотрібні. Вони ніщо... ніщо, просто екіпаж.

Ніщо, просто екіпаж. На цих словах червона лють вихлюп- нулася мені в мозок, хоча права рука в мене й почала зникати

з реальності. Але перш ніж вона пропаде цілком... перш ніж я втомлюся утримувати своє оскаженіння і цей проклятий тріснутий джбан...

— Засунь собі друга в сраку, ти дупа курка, — прошипів я, знову піднімаючи джбан над своїм тремтячим зігнутим коліном. — Засунь себе товаришу в жопу.

Я щосили гахнув джбаном об свій кістлявий кілок. І тут же біль, але менший, ніж я очікував... а взагалі-то, насамкінець так завжди й буває, як ви гадаєте?

— Засунь себе йобаному приятелю в гузно.

Джбан не розбився, вже розколотий, він просто розсипався на друзки, забризкавши мені джинси мутною вологою грязюкою, якої в ньому залишалось хіба що на дюйм. З нього викотилася маленька порцелянова фігурка: жінка в каптурі, закутана у хламиду. Її рука, що стискала біля горла борти хламиди, була не рука, а кігтяста лапа. Я підхопив статуетку. В мене не було часу її розглядати — вони вже на підході, поза всякими сумнівами, вони наближаються до Ваермена з Джеком — але я встиг помітити, яка вона гарна. Якщо, якби так сталося, ви зуміли б ігнорувати кігтясту лапу і тривожний натяк на її третє око, приховане начесаним з-під каптура на лоб волоссям. Ця річ також була вельми тендітна, майже прозора. Але, коли я спробував її розломити в руках, це виявилось не легше, ніж намагатися розломити сталеву болванку.

— *Едгаре!* — верескнув Джек.

— Не підпускайте їх, — гаркнув я. — Ви мусите утримати їх подалі звідси!

Я засунув її собі в нагрудну кишеню сорочки і вмент відчув, як нудотне тепло почало просякати мені шкіру. І воно *бубоніло*. Моя ненадійна моджо-рука знову щезла, тож довелося затиснути пляшку води Evian під пахвою кукси, а тоді вже відкрутити кришку. Ту ж незграбну, крадучу час процедуру я повторив і з другою пляшкою.

Ваермен нагорі закричав майже впевненим голосом.

— Геть звідси! Тут срібний наконечник! Я буду стріляти!

Відповідь на це пролунала ясна, добре чутна й на дні колодязя.

— Ти вважаєш, що встигнеш перезарядити достатньо швидко, щоб постріляти нас усіх трьох?

— Ні, Емері, — не забарився Ваєрмен. Він говорив, немов з дитиною, і голос його з кожним словом міцнішав. Ніколи він мені не подобався більше, ніж в ту мить. — Це я приготував саме для тебе.

А відтак вже настав час важкої дії, жахливої дії.

Я почав відкручувати ковпак ліхтаря. На другому оберті згасло світло і я опинився в майже ідеальній темряві. Витрясши всі батареї зі сталевого корпусу, я почав намацувати пляшку з водою. Пальці зімкнулися на її шийці і я почав наливати, керований лише чуттям. Я не мав поняття, скільки води може вмістити ліхтар, і гадав, що однієї пляшки «Евіан» вистачить, щоб заповнити його по вінця. Я помилявся. По другу пляшку я простягнув руку в ту мить, коли на острів Дума впала глупа ніч. Кажу це, бо саме тоді порцелянова фігурка в моїй кишені цілком ожила.

Х

Кожного разу, як беруть сумніви, а чи насправді відбувався той останній скажений герць у цистерні, мені достатньо кинути оком на гальмівні сліди білих шрамів в мене зліва на грудях. До речі, хто бачать мене без одягу, їх не помічають, бо завдяки аварії все моє тіло — великий атлас шрамів, тож ця невеличка біла гірлянда губиться між мальовничішими відмітинами. Зате ці мені завдала своїми зубами жива лялька. Та, що прогризла мені сорочку й шкіру аж до самого м'яса.

Та, що сподівалася догризтися аж до самого серця.

ХІ

Намацуючи другу пляшку води, я її ледь не перекинув. Загалом через здивування, але й від болю теж, я тоді аж скрикнув. Я від-

чув, як потекла свіжа кров, цього разу в мене під сорочкою, у загинку між торсом і черевом. Вона ворохобилася у мене в кишені, корчилася в кишені, кусала, гризла, жувала мене зубами, дориваючись глибше й глибше. Довелося її віддирати від себе, а разом з нею я відірвав і добрячий шмат скривавленої сорочки та власної плоті. Фігурка втратила свою прохолодну тендітність. Тепер вона була гарячою, і корчилася у мене в кулаку.

— *Давай, підходь!* — волав нагорі Ваермен. — *Давай, зараз отримаєш!*

Вона уп'ялася своїми порцеляновими, гострими, мов голки, зубками у перетинку між моїми великим і вказівним пальцями. Я заверещав. Попри мою скажену нарваність, у ту мить вона могла б вислизнути, але вниз сковзнули браслети Няні Мельди і я відчув, як вона шуснула від них углиб моєї долоні. Одною ногою провалившись мені між середнім і підмізинним пальцями. Я стиснув пальці до купи, впіймавши статуетку. Впіймавши її. Її рухи стали млявими. Не можу заприсягтися, там було чорнильно-темно, але я майже певен, що якийсь з браслетів встиг її торкнутися.

Згори наді мною почулося ЧВАХ, звук звільненого стиснутого повітря показав, що стрелив гарпунний пістоль, а слідом пролунав виск, яким мені ледь не роздерло мозок. Нижче нього — поза ним — я почув голос Ваермена: «Джеку! Тримайся в мене за спиною. Візьми один...» А далі тільки розлючене гарчання моїх друзів і злий, потойбічний сміх двох давно мертвих дівчаток.

Корпус ліхтаря я тримав між колінами, і не треба мені розказувати, що в суцільній темряві все може піти шкереберть, особливо, коли цим усім займається однорука людина. Я мав лише один шанс. А в тих умовах, які я мав, краще було не зволікати.

— *Ні! Стій! Не роби цього...*

Я впустив її всередину і перший результат проявився миттєво: дитячий злостивий сміх наді мною перетворився на скиглення й перелякані зойки. Відтак я почув Джека. Він кричав істерично, мов навіжений, але я в житті не чув приємнішого голосу.

— *Отак-так, так вам і треба, біжіть звідси мерщій! Поки не розпустив вітрила, поки не втік без вас ваш блядовізі!*

Тепер я мав перед собою делікатну проблему. Вона була всередині ліхтаря, ліхтар я тримав своєю єдиною рукою, його кришка була десь поряд... але ж тут темно, хоч в око стрель. І зайвої руки, щоб помацати навкруги, в мене не було.

— Ваєрмене! — позвав я. — Ваєрмене, ти там є живий?

Після довгої — достатньої для вкорінення й пророцтва перших зерняток страху — хвилини він відгукнувся:

— Я є, мучачо. Ще живий.

— Усе гаразд?

— Якась з них мене подряпала, тож треба дезінфікувати рану, а решта все гаразд. Гадаю, ми обое в порядку.

— Джеку, ти можеш спуститися сюди? Мені потрібна допомога.

І вже після цього, сидячи в напівзігнутій позі серед кісток, тримаючи в руці наповнений водою ліхтар на манер того, як Статуя Свободи тримає свій смолоскип, я почав реготати.

Є такі правдиві почуття, яких неможливо приховати.

ХІІ

Очі в мене достатньо призвичаїлися, щоб помітити темну тінь, яка ніби спливала вниз по стіні цистерни — це Джек спускався драбиною. Корпус ліхтаря затремтів у мене в руці — легесенько, але безсумнівно він затремтів. Я яскраво уявив собі жінку, що топиться у тісному залізному колодязі, і відігнав геть цей образ. Задуже схоже це було на те, що трапилося з Ілсою, а зловлене мною чудовисько аж ніяк не було схожим на Ілсу.

— Там не вистачає щабля, — промовив я. — Якщо не хочеш тут залишитися назавжди, намагайся бути дуже обережним.

— Цієї ночі я не можу загинути, — відповів він ламким бляшаним голосом, за яким я його ніколи б не впізнав. — У мене на завтра призначене побачення.

— Мої вітання.

— Дяку..

Він ступив у порожнечу без щабля. Драбина відхилилася. Якусь мить я був певний, що зараз він гепнеться мені на голову, на перекинутий догори дригом ліхтар у мене в руці. Вода розіллється, вона вислизне, і всі наші зусилля перетворяться на ніщо.

— Що трапилося? — загорлав згори до нас Ваермен. — *Що там у вас, курва, трапилося?*

Драбина з Джеком знову прихилилася до стіни, в останню критичну секунду він встиг вхопитися за кораловий виступ, і зараз тримався за нього рукою. Я побачив, як різко, мов поршень, смикнулась його нога до наступного, цілого, щабля, й одночасно почулося здорове пердіння. — Кендюх, — прошепотів він. — Кендюх, кендюх, о, блядь, кендюх.

— Що там трапилося? — Ваермен буквально ревів.

— У Джека Канторі на задниці лопнули джинси, — відгукнувся я. — А тепер хвильку помовч, Джеку, ти вже майже на місці. Вона у ліхтарі, але в мене ж одна рука, я не можу підібрати кришку. Ти мусиш спуститися і знайти її. Не страшно, якщо ти наступиш на мене, тільки не штовхни ліхтар. О'кей?

— О-о'кей, Господи, Едгаре, я вже гадав, що зараз полечу шкереберть.

— Я теж. Давай, спускайся. Тільки повільно.

Він спустився і першим чином наступив мені на стегно — боляче, а відтак на одну з порожніх пляшок з-під води. Вона хруснула. Потім ще щось тріснуло, глухо, мов зламалася сира ломака.

— Едгаре, що це було? — він ледь не плакав. — Що..?

— Нічого.

Я був певен, що він наступив на череп Аді. Ногою він штовхнув ліхтар, холодна вода вихлюпнулась мені на зап'ястя. Всередині металевого циліндра ніби щось ворухнулося, обертаючись. Усередині моєї голови теж обернулося — жахливе око, зелено-чорне, кольору глибокої води за мить до западання темряви. Воно вдивлялося в мої найпотаємніші думки, у тім кутку, де лють переважає гнів і стає вбивством. Воно побачило... а тоді вкусило. Так жінка може вкусити чоловіка за яечко. Я ніколи не забуду того відчуття.

— Шукай, Джеку, шукай впритул. Як міні-субмарина. Якомога обережніше.

— Мене чмелить, бос. Щось на кшталт клаустрофобії.

— Зроби глибокий вдих. Ти можеш це зробити. Ми скоро звідси виліземо. В тебе є сірники?

Сірників у нього не було. Запальнички теж. Джек міг собі дозволити шість кухлів пива ввечері у п'ятницю, але легені димом не засмічував. Слідом потекли кошмарно довгі хвилини — Ваермен каже, їх минуло не більше чотирьох, а мені вони здалися тридцятьма, щонайменше тридцятьма, — поки Джек човгав на колінах між кісток, підіймався, трохи просувався, знову вклякав, мацав навкруг себе. Рука в мене втомилася. В мене занімала рука. З ран на грудях не переставала юшитися кров, чи то вона повільно зсідалася, чи не зсідалася зовсім. Але найгірше було з рукою. Її покинули всі відчуття, і невдовзі я вже почав гадати, а чи тримаю я в ній ліхтар, я його не бачив, і не відчував на дотик. Відчуття ваги в руці розчинилося в дрижаннях її м'язів. Я поборював у собі бажання постукати металевим корпусом об стіну цистерни, щоби пересвідчитися, що ліхтар усе ще у мене в руці, тим більше, що розумів, якщо зроблю так, то можу його впустити. Я вже гадав, що кришка загубилася десь у мішанині кісток і фрагментів скелетів, і Джекові ніколи не вдасться її розшукати без світла.

— Що трапилося? — запитав Ваермен.

— Скоро закінчуємо, — відповів я. На ліве око мені напливло крові, защеміло, я її зморгнув. Я намагався думати про Іллі, мою Отаку-то-Дівчинку, і з жахом усвідомив, що не можу пригадати її обличчя. — Трохи золи, трохи пороху, ми тут даємо собі раду.

— Що?

— *Пеньок!* Трохи сучків, трохи запорів! Чи ти там, курва, оглух, Ваермене?

Чи на правду похилився ліхтар? Я злякався, що так. Вода може бігти мені на занімилу руку, а я цього зараз навіть не відчуватиму. Але якщо ліхтар не похилився, а я почну його рівняти, тоді станеться ще гірше.

Якщо вода вибігає, тоді її голова за кілька секунд знову вирине над поверхнею. І тоді всьому гаплик. Ти ж це розумієш, хлопче?

Я розумів. Я сидів у темряві, задравши руку, і боявся поворухнутися. Стікав кров'ю й чекав. Час зупинився, а пам'ять стала примарною.

— Ось вона, — нарешті подав голос Джек. — Закотилася між чийось ребер. Хвилиночку... ага, дістав.

— Хвала Господу, — видихнув я. — Христос Воскрес. — Я бачив його смутну тінь перед собою, він опустився на одне коліно в мене між розкаряченими ногами, впершись у перемішані рештки кісток тієї, котра колись була старшою дочкою Джона Істлейка. Я простягнув до нього руку з ліхтарем. — Накручуй. Потихеньку, бо я більше не в силах його рівно тримати.

— На щастя, в мене дві руки, — промовив він. А тоді однією підтримував мою, з водонепроникним ліхтарем в ній, а другою почав накручувати кришку. Зробив лиш одну паузу — спитати, чому я плачу.

— Від полегшення, — відповів я. — Давай. Закінчуй. Швидше.

Коли він закінчив, я забрав у нього закручений ліхтар. Він був набагато легшим, ніж з батарейками всередині, але не це мене цікавило. Я хотів пересвідчитися, чи щільно на ньому закручена кришка. Схоже, що так. Я наказав Джеку, щоб коли він підніметься нагору, ліхтар перевірів ще й Ваермен.

— Буде зроблено, — відповів він.

— І намагайся залишити цілими щаблі на драбині. Мені знадобляться вони всі.

— Ви тільки переступіть через зламаний, Едгаре, а там ми вже вас витягнемо.

— О'кей, а я нікому не розповім, як в тебе на сраці тріснули джинси.

Тут він насправді розсміявся. Я смутно бачив, як він видирається по драбині, роблячи широкий крок, щоб оминати зламаний щабель. Миттєвий сумнів пробив мене, коли я уявив собі, що зараз крихітні порцелянові ручки зсередини розкручують ліхтар — так, навіть попри те, що я був впевнений, що прісна вода її нейтралізувала, — проте Джек не закричав, не полетів сторч головою, і бридке відчуття мене полишило. Над головою в мене зяяло коло яснішої темряви, і врешті він його досяг.

Коли він цілком вибрався назовні, пролунав голос Ваермена:

— А тепер ти, мучачо.

— Хвилиночку, твої юні подружки вже пішли? — запитав я.

— Аж побігли. Гадаю, берег чистий.

— А Емері?

— Гадаю, це тобі варто побачити самому. Давай, підіймайся.

— Хвилиночку, — знову повторив я.

Відкинувшись головою на облизлу від моху коралову стіну, я заплющив очі і простягнув перед собою руку. Я тягнув її аж поки не намацав щось гладеньке й кругле. А там два моїх пальці сковзнули у зазубрений отвір, котрий майже напевне був очницею. А оскільки я був певен, що Джек розтоптав череп Адріани...

— *Все закінчується якнайкраще, наскільки це можливо на цьому кінці острова,* — сказав я Нянні Мельді. — *Це місце не дуже годиться для могили, але вам ще недовго тут залишатися, моя дорогоцінна.*

— Можна, я залишу собі ваші браслети? Вони ще можуть знадобитися.

Авжеж. Я боявся другого пришествя тварі.

— Едгаре! — Ваермен всерйоз занепокоївся. — З ким ти там балакаєш?

— З тією, котра насправді її зупинила, — відповів я.

А оскільки та, котра її насправді зупинила, не сказала мені, що хоче, щоб я повернув їй браслети, я залишив їх в себе на руці і розпочав довгу й болісну роботу зі зведення себе на ноги. Перемішані уламки кісток і вкриті мохом скалки кераміки совалились у мене під ногами. Ліве коліно — те, що в мене функціональне, — набрякло і випирало крізь діру в джинсах. Голова в мене трусилася, у грудях мені пекло вогнем. Драбина здавалася з милою заввишки, але я бачив темні силуети голів Джека і Ваермена, котрі заглядали до мене через край цистерни, наготові мене підхопити, коли — якщо — я спроможуся вилізути на достатню для цього висоту.

Я подумав: «Сю ніч місяць на три чверті, а я не зможу його роздивитися, поки не вилізу з цієї брудної ями».

Отож, довелося лізти.

XIII

Дорідний місяць висів над східною частиною обр'ю, поливаючи жовтим сльвом буйні джунглеві зарості, котрі захопили південний кінець острова, і позолотивши східний бік зруйнованої садиби Джона Істлейка, де той колись жив з домоврядницею і своїми шістьма дочками — доволі щасливо, гадав я, поки падіння Ліббіт з запряженої поні бідки не змінило хід речей.

Він також золотив старий, інкрустований коралами скелет, що лежав на підстилці з втоптаних ліан, котрі з корінням повиривали Джек з Ваерменом, коли звільняли ляду цистерни. Дивлячись на рештки Емері Полсона, я пригадав шкільний шматок з Шекспіра і промовив вголос: «Пірнув на сажнів п'ять, мабуть... Кістки коралами стають³²⁹».

Джека вхопили дрижаки, ніби на нього подуло різким сирым вітром. Він міцно обхопив себе руками. Це вже його дістало.

Ваермен нахилився й підняв одну тонку хирляву руку. Вона беззвучно розломилася у трьох місцях. Емері Полсон дуже-дуже довго пробув у *кальдо*. В порожній лірі його ребер застряг гарпун. Щоб повернути його до решти, Ваермену довелося висмикнути гарпун з землі й обчистити наконечник.

— Як тобі вдалося відбитися від пекельних близнючок з незарядженим пістолем? — спитав я.

Ваермен затиснув гарпун в руці на манер кинджалу.

Джек кивнув:

— Еге ж. Я й собі вихопив гарпун в нього з-за пояса і так само відмахувався. Щоправда, не знаю, як довго ми зуміли б протриматися, вони були як скажені собаки.

Ваермен знову засунув собі за пояс той гарпун, котрим він вразив Емері.

— Оскільки ту прозвучало слово «довго», чи не варто, Едгаре, нам подумати про інший контейнер для твоєї нової ляльки. Як ти вважаєш?

Він мав рацію. Якось важко було собі уявити, щоб Персе провела наступні вісімдесят років у сталевому корпусі ліхтаря фірми

«Гарриті». Мене вже непокоїла надійність прокладки між батареюною секцією та фарою. А той камінь, що відпав від стіни цистерни й надколов джбанок з-під віскі «Шотландський Стіл»... була то випадковість чи остаточна перемога розуму над матерією в результаті багатьох років терплячої роботи? Колупання стіни своєї камери загостреною ложкою за версією Персе?

Наразі ліхтар згодився. Благослови Господи, практичний розум Джека Канторі. Ні — це несмак. Господи, благослови Джека Канторі.

— У Сарасоті є ювелір, котрий спеціалізується на сріблі, — сказав Ваермен. — *Mexicano muy talentoso**. Міс Істлейк носить — носила — кілька речей його роботи. Я запросто домовлюся з ним про виготовлення водонепроникної посудини, достатньо великої, щоб туди помістився ліхтар. Це дасть нам те, що страхові компанії і футбольні тренери називають подвійним покриттям. Це стане в гроші, ну то й що? Коли заповіт пройде всі судові інстанції, я буду вельми заможним чоловіком. Хоч тут якась приємність, мучачо.

— *La loteria*, — проказав я машинально.

— *Si*, — відгукнувся він. — Чортова *la loteria*. Гайда, Джеку. Допоможи мені вкинути Емері в цистерну.

Джек скривився.

— О'кей, але я... я не дуже хотів би його торкатися.

— Я допоможу з Емері, — заспокоїв я Джека. — А ти бережи ліхтар. Давай, Ваермене, взяли.

Вдвох ми підтаскали й скинули Емері у діру, потім закидали туди шматки, що відвалилися від нього по дорозі — принаймні ті, які помітили. Я й зараз пам'ятаю його закам'янілий кораловий вищір, з яким він покотився в діру, де в темряві воз'єднався зі своєю нареченою. І, звичайно, інколи я бачу це у снах. У тих снах я чую, як до мене гукають Аді й Емері, питаються, чи не бажаю я спуститися й приєднатися до них. І інколи в тих снах я так і роблю. Іноді я кидаюся в темний смердючий колодязь просто для того, щоб припинити спогади.

* Вельми талановитий мексиканець (ісп.).

Я прокидаюся з криком після таких снів, молотячи у темряві рукою, котрої нема.

XIV

Ваермен з Джеком знову поставили ляду на її місце, а вже тоді ми пішли до мерседеса Елізабет. То була повільна, болісна прогулянка і наприкінці її я практично не міг більше йти, мене хитало. Ніби годинник відкрутився назад до минулого жовтня. Мені вже мріялося про пару пігулок оксиконтину, котрий чекав на мене у Великій Ружі. Ні, краще буде три, вирішив я. Три не просто пригасять біль, якщо пощастить, вони занурять мене на кілька годин у сон.

Мої друзі разом запропонували мені спертися їм на плече. Я відмовився. Це не остання моя прогулянка цієї ночі. Я вже все вирішив. Мені все ще не вистачало останньої деталі в пазлі, але я мав ідею. Що Елізабет казала Ваермену? *Ти захочеш, але ти не мусиш.*

Надто пізно, надто пізно, надто пізно.

Ідея була неясною. Ясним був звук мушель. Їх було чути в будь-якому кутку Великої Ружі, але, для повноти ефекту, краще було слухати їх ззовні. Там вони звучали найбільше схоже на голоси. Скільки ночей я витратив на малювання, коли варто було просто слухати.

Цієї ночі я слухатиму.

За воротами Ваермен зупинився.

— *Abyssus abyssum invocat*, — промовив він.

— Безодня кличе безодню, — промовив глухо Джек і зітхнув.

Ваермен поглянув на мене.

— Як гадаєш, трапляться нам якісь неприємності по дорозі додому?

— Зараз? Ні.

— А тут ми з усім покінчили?

— Покінчили.

— Повертатимось сюди коли-небудь?

— Ні, — відповів я і подивився на руїни. Дім майорів у місячному сяйві. Він позбавився своїх тайн. Я згадав, що ми забули там коробку Ліббіт у формі серця, але, либонь, так краще. Хай залишається тут. — Ніхто ніколи сюди не з'явиться більше.

Джек подивився на мене здивовано й трохи злякано.

— Звідки ви знаєте?

— Знаю, — відповів я.

21 — МУШЛІ В МІСЯЧНОМУ СЯЙВІ

I

Ніяких неприємностей на зворотньому шляху нам не трапилося. Запах там ще витав, але вже розсіювався — почасти тому, що піднявся вітер, а почасти тому.., що він просто покращився.

Вогні у дворі Ель Паласіо вмикав таймер, тож тепер вони радісно нам блимали з темряви. В будинку Ваермен методично обійшов усі кімнати, вмикаючи в кожній повне освітлення. Аж поки дім, де Елізабет провела більшу частину свого життя, не перетворився на якусь подобу океанського лайнера, що входить у порт опівночі.

Після того ми по черзі прийняли душ, при цім, мов естафету, передавали один одному потримати ліхтар. Його обов'язково хтось з нас тримав у руках. Першим мився Ваермен, потім Джек, а тоді вже я. Після душу кожного з нас ретельно оглянули інші двоє, кожну подряпину на шкірі було промито пергідролем. Найбільше дісталось мені, коли я після обробки знову одягнувся, все тіло в мене палало.

Я закінчував з черевиками, терпляче намагаючись зав'язати одною рукою шнурки, коли Ваермен ввійшов до гостьової спальні з похмурих обличчям.

— На автовідповідачі внизу послання, яке ти мусиш послухати. Від поліції в Тампі. Дай-но я тобі допоможу.

Він опустився переді мною на коліно й почав перев'язувати мені шнурки. Без здивування я помітив, що в нього на голові побільшало сивини... і раптом мене мов громом вдарило. Я вхопив його рукою за круте плече.

— Ліхтар! Джек...

— Заспокойся. Він сидить у Порцеляновій вітальні міс Істлейк з ліхтарем на колінах.

Тим не менше, я заквапився. Не знаю, що й очікував побачити — порожню кімнату, розкручений ліхтарик на долівці посеред калюжі чи, може, Джека, що перетворився на пазуристу триоку курву, котра випала зі старого розколотого джбана — та він просто сидів собі там, з ліхтарем, з неспокійним виразом в очах. Я спитав, чи з ним щось негаразд. І уважно подивився йому в очі. Якщо він збирається... ні... я вирішив, що помітив би це в його очах.

— Я в порядку. Але це повідомлення від копів... — він похитав головою.

— Ну, то давай послухаємо.

Чоловік, котрий назвався детективом Семсоном, повів, що намагається зв'язатися і з Едгаром Фрімантлом, і з Джеромом Ваерменом, аби поставити декілька запитань щодо Мері Айр. Особливо він хотів би поговорити з Едгаром Фрімантлом, якщо той не від'їхав у Род-Айленд чи Міннесоту, куди, як розуміє Семсон, буде транспортовано тіло його дочки для поховання.

— Я розумію, містер Фрімантл зараз перебуває у скорботі, — сказав Семсон. — Також я певен, що це справа поліційного департаменту Провиденса, але нам відомо, що містер Фрімантл нещодавно давав інтерв'ю цій Айр, тож я вирішив побалакати з ним, і з вами, містере Ваермене, якщо це можливо. Я скажу вам, по телефону, що найбільше здивувало поліцію в Провіденсі, якщо зараз не закінчиться плівка....

Плівки вистачило і остання деталь встала на місце.

II

— Едгаре, це безумство, — промовив Джек, здається, вже втретє, і безпорадніше. — Це абсолютна дурість, — він обернувся до Ваермена. — Скажіть хоч ви йому!

— *Un poco loco**, — погодився Ваермен, але якщо Джек не знав різниці між *росо* та *тиу***, то я її розумів.

* Трішечки мишигеній (*isp.*).

** Вельми (*isp.*).

Ми стояли у дворі, між седаном Джека і старим мерседесом Елізабет. Місяць світив вище, а вітер віяв дужче. Прибій гатив у берег, а за милю звідси мушлі під Великою Ружею обговорюють дивні речі: *туй асустадор**.

— Але я можу вмовляти його цілу ніч, і він все'дно не відмовиться від замисленого.

— Бо ти знаєш, що тут моя правда.

— *Te perdon, amigo***, правда, ймовірно, твоя — погодився він, — але ось що я тобі скажу: жирний старий Ваермен готовий стати на коліна і молитися, щоб вона виявилася правдивою.

Джек кивнув на ліхтар в моїй руці.

— Не беріть з собою хоч би *оцього*, — попросив він. — Вибачте мою французьку, бос, але треба бути їбанутим, щоб брати оце з собою!

— Я знаю, що роблю, — відказав я, сподіваючись на Господа, що маю рацію. — А ви щоб залишались тут, обоє. Не здумайте слідувати за мною. — Я націлив ліхтар на Ваермена. — Дай мені чесне слово,

— Гаразд, Едгаре, моя честь — замацана штука, але я клянуся нею. Лиш одне практичне питання: ти певен, що пари пігулок «тиленолу» тобі вистачить, щоб дійти ногами до свого дому, чи ти готовий повзти туди по пляжу твар'ю тремтячою?

— Я дійду ногами.

— І, як прийдеш, відразу подзвониш.

— Подзвоню.

Відтак він розставив руки і я зробив крок йому в обійми. Він поцілував мене в обидві щоки.

— Я люблю тебе, Едгаре, — промовив. — Ти таки крутий чолов'яга. *Сапо como una manzana****.

— Що це означає?

Він низав плечима.

* Вельми жахливі (ісп.).

** З твого дозволу, друже (ісп.).

*** Здоров'я подібне яблуку (ісп.).

— Хтозна, гадаю — «будь здоров».

Джек простягнув мені руку — ліву, хлопець був меткий, — а потім раптом вирішив, що статут вимагає обіймів. Він прошепотів мені у вухо: «Віддайте мені ліхтаря, бос».

Навзаєм я прошепотів йому: «Вибач. Не можу».

Я пішов повз будинок доріжкою, котра виведе мене прямо до хідника. Тисячу з гаком років тому в кінці того хідника я познайомився з крупним чоловіком, котрого оце щойно залишив. Він тоді сидів під смугастою парасолькою. І пригостив мене холодним зеленим чаєм, вельми освіжаючим. А ще сказав: «Отже, кульгавий незнайомець нарешті прибули». «А зараз відбули», — подумалось мені.

Я обернувся. Вони дивилися мені услід.

— Мучачо! — гукнув Ваермен.

Я гадав, він стане звати мене повернутися, щоб ми ще трохи обміркували це діло, трохи пообговорювали деталі. Але я його недооцінив.

— *Vaya con Dios, mi hombre**.

Я махнув йому рукою востаннє і повернув за ріг будинку.

III

Отже, на свою останню Велику Пляжну Прогулянку я вирушив таким само кульгавим і розбитим, яким був колись, у перших своїх походах всіяним мушлями берегом. Проте тоді я гуляв у рожевому сяйві раннього ранку, коли світ перебував у суцільному спокої, коли ніщо не рухалося, тільки ласцями ліниво до берега хвилюючи та брунатні хмарки цвіріньок злітали переді мною. Зараз було інакше. Цієї ночі ревів вітер і шаленіли хвилі, не ластячи берег, а кидаючись на нього самогубцями. Віддалені вали виблискували хромом, і кілька разів мені здалося, що краєм ока я помітив силует *Персе*, але кожного разу, поглянув-

* Ступай з Богом, чоловіче (*исп.*) — ця фраза звучить в безлічі вестернів та інших «крутих» фільмів.

ши в тім напрямку, я не знаходив нічого. Цієї ночі на моєму боці Затоки не було нічого, окрім місячного світла.

Я шкутильгав собі, з ліхтарем в руці, згадуючи той день, коли гуляв тут з Ілсою. Вона запитала в мене, чи це найкрасивіше місце в світі, а я запевнив її, що ні, є принаймні три інших, красивіших..., але зараз не міг пригадати, які місця тоді їй назвав, лиш пам'ятав, що назви в них складні для написання. А найясніше я пам'ятав, як вона сказала, що я заслужив собі красиве місце, і час на відпочинок. Час на одужання.

Так почали набігати сльози, і я їх не стримував. У тій руці, якою міг би їх змахнути, я тримав ліхтар, тож просто дозволив їм бігти.

IV

Велику Ружу я почув раніше, ніж побачив. Мушлі під будинком ніколи раніше не були такими голосними. Я підійшов трохи ближче і став. Будинок височів переді мною чорною масою, що затулила зірки. Ще з півсотні повільних, кульгавих кроків і в місячному сяйві почали проявлятися подробиці. Світло в домі не горіло, навіть там, де я ледь не завжди його залишав ввімкненим — у Флоридській кімнаті та в кухні. Електрика на острові взагалі-то могла відімкнутися через вітер, але я гадав, що причина не в цім.

Я зрозумів, що мушлі балакають знайомим мені голосом. Я його впізнав, це був мій голос. Чи я це знав завжди? Мабуть, що так. На якомусь рівні, якщо ми не божевільні, гадаю, більшість з нас знають різноманітні голоси власної уяви.

І власних спогадів також. У них теж є голоси. Спитайте будь-кого, хто втратив кінцівку, або дитину, або давно викочувану мрію. Спитайте будь-кого, хто ганить себе за поганий вчинок, звичайно зроблений в миттєвому пориві (і найчастіше той порив бува червоним). Так, наші спогади мають голоси. Часто печальні і протестуючі, мов здійсненими посеред темряви руками.

Я пішов далі, залишаючи по собі сліди, по яких було видно, що ходок волочить одну ногу. Темна глиба Великої Ружі наблизилася. Вона не була руїною, як старе Гніздо Чаплі, але мара тут була. Цієї ночі на мене тут очікував привид. А може, й щось солідніше.

Дмухнуло і я обернувся наліво, назустріч тиску вітру. Авжеж, тепер там стояв корабель — без світла і без звуку, лише ганчір'я вітрил полощеться під вітром — він чекав.

— *Можна все покинути, — заговорили мушлі, і я слухав їх, стоячи у місячному світлі, менш як за двадцять ярдів від будинку. — Витерти начисто дошку, це неважко зробити, хто може це знати краще за тебе, і відплисти геть звідси. Залишити позаду цю печаль. Хочеш грати — мусиш платити. А що краще?*

— Краще те, що я не мушу йти сам, — сказав я.

Порив вітру. Мурмотіння мушель. А з чорноти під будинком, з їхнього кощавого, шестифутової глибини ложа, з'явилася темніша тінь і зробила крок у світло місяця. Хвилину вона постояла не розгинаючись, ніби зважуючи, а відтак рушила до мене.

Вона наближалася до мене. Та не Персе. Персе була занурена у сон.

Ілса.

V

Вона не йшла; я й не очікував, що вона йтиме. Вона струменіла. То було чудо — облудне чудо, — що вона взагалі змогла рухатися.

Після того останнього дзвінка Пам (розмовою це неможливо назвати) я вийшов з дверей Великої Ружі і відламав держак від мітли, якою був звик проганяти пісок з доріжки між ганком і поштовою скринькою. Тоді обійшов дім і вийшов на пляж, туди, де саяв сирий пісок. Я не запам'ятав, що було далі, бо не хотів пам'ятати. Вочевидь. А тепер згадав, бо тепер мусив, бо

тепер моє творіння стояло переді мною. Це була Ілса, і не Ілса. Ось же її обличчя, та ось воно взялося мерехтінням, і нема. Ось же її фігура, та ось вона розтанула, перш ніж почати знову набувати форми. Коли вона рухалася, з її щік, грудей, стегон і ніг обсипалися дрібні шматочки мушель і морського вівса. У місячному світлі зблиснуло око, щиро ясне, її привітне око, і тут же зникло, щоб далі знову проявитися у місячному світлі.

До мене брела Ілса, зроблена з піску.

— Тагу, — промовила вона голосом сухим, з рипучими обертонами, ніби десь там затесалися мушлі. Мабуть, що й так.

«*Ти захочеш, але ти не мусиш*», — говорила Елізабет., але ж іноді ми не в силах йти проти себе.

Піщана дівчина простягнула руку. Дмухнув вітер і пучки її пальців розвіялися крихітними піщинками, оголившись до кісточок. Та навкруг здійнялася невеличка піщана буря і рука знову втілилася. Її риси були рухливими, як краєвид під швидкоплинними літніми хмарами. Це причаровувало... гіпнотизувало.

— Віддай мені ліхтар, — промовила вона. — А тоді ми разом зійдемо на борт. На кораблі я стану такою, якою ти мене пам'ятаєш. Або... в тебе зникне потреба взагалі про щось пам'ятати.

Розгулялися хвилі. Вони накочувалися одна за одною в зоряній ночі. У світлі місяця. Під Великою Ружею голосно теревенили мушлі: моїм голосом, що сперечався сам з собою. Візьми товариша. Я виграю. Сядь на друга. Ти виграєш. Ось переді мною стоїть Ілса з піску, потойбічна діва, щомиті змінна форма в непевному світлі місяця. Ось їй дев'ять роцьків; ось Іллі п'ятнадцятирічна, збирається на перше в її житті справжнє побачення; ось та Іллі, якою вона виглядала, коли зійшла з літака у грудні, Іллі студентка коледжу, з обручкою на пальці. Переді мною стояла та, яку я любив найдужче — чи не тому Персе вбила саме її? — з простягнутою по ліхтар рукою. Ліхтар був моєю перепусткою в довгий круїз по морям забуття. Звісно, останнє може виявитися брехнею., але іноді не варто втрачати шанс. А ми його зазвичай втрачаємо. Як каже

Ваермен, ми дуримо себе так часто, що могли б цим заробляти собі на життя.

— Мері привезла з собою сіль, — сказав я. — Цілу купу пакетів з сіллю. Висипала її у ванну. Поліція цікавиться, навіщо, але ж вони ніколи не повірять, якщо почують правду, чи не так?

Вона стояла переді мною, а поза нею на берег з гуркотом накочувалися хвилі. Вона стояла, розсипаючись і знову формуючись з вихорів кружляючого під ногами й довкола неї піску. Вона стояла, не промовляючи ані слова, лише рука її залишалася простягнутою до того, заради чого вона і прийшла.

— Недостатньо було нарисувати тебе на піску. Навіть для Мері недостатньо було тебе просто втопити. Вона мусила втопити тебе у солоній воді. — Я глянув на ліхтар. — Персе наказала їй, що вона мусить робити. Наказала з моєї картини.

— Віддай мені його, татуню, — промовила примарна піщана дівчина, так і тримаючи простягнутою до мене руку. От лише під подувами вітру на ній проявлялися пазурі. Хоч і снувався з пляжу пісок, намагаючись знову зліпити плоть, все одно пазурі. — Віддай мені ліхтар і попливемо.

Я зітхнув. Кінець кінцем, є речі, яких не уникнути.

— Добре, — зробив я крок до неї. Інша Ваерменова примовка виринула з пам'яті: «Насамкінець ми зношуємо всі свої печалі». — Добре, міс Булочко. Але тобі доведеться заплатити...

— Заплатити чим? — голос, мов піском по віконному склу. Голос, мов скреготіння мушель. Але одночасно й голос моєї Ілси. Отакої-то-Дівчинки.

— Всього лиш поцілунком. Поки я ще живий і можу відчутти його смак, — посміхнувся я. Губи в мене заціпили, я їх не відчував, але відчував напруження м'язів навкруг них. Ледь-ледь. — Гадаю, він буде на смак піщаним, та я прикинуся, ніби ти граєшся на пляжі. Будуеш замки.

— Добре, тату.

Вона не підступила, а ніби дивним чином перетекла до мене, і зблизька вся ілюзія геть розсипалася. Це було все одно, що піднести картину впритул до очей і побачити на ній не портрет,

не краєвид, не натюрморт, а лише безглузді мазки фарби, позначені слідами пензля. Образ Ілси щез. Я побачив всього лише скажений вир з піщинок і крихітних уламків мушель. Не запах шкіри я відчув, а лише — солоної води.

Мертвотно-бліді руки потягнулися до мене. Піщані оболонки відлітали з них за вітром. Місяць просвічував їх наскрізь. Я підняв ліхтар. Він був коротким. І корпус його був з пластику, а не з неіржавіючої сталі.

— Можливо, тобі хочеться спершу подивитися на те, за що ти зібралася заплатити своїм поцілунком, — промовив я. — Я взяв цей ліхтар з бардачка в машині Джека Канторі. Той, в якому замкнута Персе, лежить у сейфі Елізабет.

Примара застигла, і враз вітер з Затоки обдер з неї решту залишків людиноподібності. В цю мить переді мною вирував тільки піщаний смерч. Авжеж, я не скористався шансом. День був довгим, і я не збирався користатися якимись шансами, особливо в той час, як моя дочка.., ну, так, вона десь в цей час очікувала на останній упокій. Я щосили махнув рукою з затиснутим у кулаку ліхтарем і браслети Няні Мельди зісковзнули від ліктя на зап'ястя. Я гарненько їх почистив у кухонній мийці в Ель Паласіо, вони аж дзвеніли.

За поясом у мене — для зручності зліва, ззаду — стирчав гарпун зі срібним наконечником, але він мені не знадобився. Піщаний смерч вибухнув навсібіч і вгору. Голову мені прохромало криком болю й люті. Слава Богу, коротким, бо інакше він розірвав би мене на друзки. І раптом не залишилося нічого, окрім мурмотіння мушель під Великою Ружею, та ще на мить притьмарилися зірки над дюнами праворуч мене, куди відлетіли дріб'язки розтрошеного піщаного вихору. Затока знову спорожніла, тільки окантовані місячним сійвом вали котилися до берега. Корабель *Персе* зник, та й чи був він там?

Уся сила витекла мені з ніг, і я гепнувся долі. Можливо, дійсно доведеться решту шляху подолати твар'ю тремтячою. Та й якщо так, Велика Ружа поруч. А зараз, вирішив я, просто посиджу тут, послухаю мушлі. Трохи відпочину. А там, либонь, подужаю піднятися й подолати останні двадцять ярдів, зайти у дім і зателефонувати Ваермену. Сказати йому, що зі мною все

гаразд. Сказати йому, що все закінчено, і Джек може під'їхати по мене.

Але поки що я просто посиджу тут, послухаю мушлі, котрі, здавалося, тепер балакали не моїм голосом, і нічийм іншим. Поки що я сидітиму на піску і дивитимуся на Затоку, думатиму про мою дочку Ілсу-Марію Фрімантл, котра при народженні важила шість фунтів чотири унції, у котрої першим промовленим словом було *собака*, про Ілсу, котра одного разу принесла додому велике коло, намальоване на шматку будівельного картону, і радісно гукала: «Татуню, я нарисувала твій портрет».

Ілса-Марія Фрімантл.

Я добре її пам'ятаю.

22 — ЧЕРВЕНЬ

I

Я вивів човен на середину озера Фален і заглушив двигун. Ми дрейфували в бік маленького помаранчевого поплавця, який я поставив тут раніше. Кілька скутерів снували туди-сюди по гладесенькій поверхні води, але за такого абсолютного безвітря не було ніяких яхт. В ігровій зоні було трохи дітей, у пікніковій зоні були якісь люди та кілька фігур прогулювалися по стежині, що йшла вздовж берега. А загалом, як для озера, що міститься в межах міста, тут було майже безлюдно.

Ваермен — дивно не-флоридський на вид у рибальському капелюсі і светрі «Вікінг» — щось сказав з цього приводу.

— В школах тривають заняття, — пояснив я. — А от за пару тижнів тут повсюди дзижчатимуть човни.

Він не міг заспокоїтись.

— А все-таки, чи годяще це місце для неї, *мучачо*? Я маю на увазі, а якщо раптом якийсь рибалка підчепить її неводом...

— На озері Фален сітки заборонені. І спінінгами тут майже ніхто не ловить. Тут тільки того й роблять, що катаються на човнах та яхтах, а купальники тримаються берега.

Я нахилився і взяв циліндр, зроблений ювеліром у Сарасоті. Він був три фути завдовжки, з кришкою-закруткою на одному кінці. Він був заповнений прісною водою, а всередині нього був заповнений водою ліхтар. Персе була запечатана у подвійній темряві, спала під подвійною ковдрою прісної води. Невдовзі вона буде спати ще глибше.

— Красива річ, — сказав я, вертячи в руках циліндр.

— Авжеж, красива, — погодився Ваермен, задивившись на відсвіти популуденного сонця в циліндрі. — І гладесенька, гачку нема за що зачепитися. Однак я почувався б спокійніше,

якби ми втопили її в якомусь з озер ближче до канадського кордону.

— Там, де дійсно хтось може закидати сіті, — заперечив я. — Ховати річ на виду — непогана стратегія.

Повз нас продзижчали три жінки у спортивному човні. Помахали нам. Ми помахали їм навзаєм. Одна з них гукнула: «Ми любимо симпатичних хлопців!», і всі три розреготалися.

Ваермен послав їм салют, а відтак знову обернувся до мене.

— Яка тут глибина? Ти знаєш? Цей помаранчевий поплавець підказує мені, що знаєш.

— Так оце-то я тобі й кажу. Я тільки тепер дещо дізнався про озеро Фален, либонь, запізно, бо ми з Пам упродовж двадцяти п'яти років володіли будиночком на Айстра-лейн. Середня глибина тут дев'яносто один фут... а от на цьому місці проходить розлам.

Ваермен розслабився й зсунув свого капелюха трохи набакир.

— Ох, Едгаре, скажу тобі, що ти таки *el zorro**, великий ти хитрун.

— Може, *si*, може, *no*, але під нами зараз щонайменше триста вісімдесят футів глибини. Збіса кращий варіант, ніж облицьована уламками коралів дванадцятифутова цистерна на краю Мексиканської Затоки.

— Амінь.

— Ти гарно виглядаєш, Ваермене. Відпочив.

Він знизав плечима.

— Гольфстрімом тільки й варто літати. Не стоїш у черзі на огляд до сек'юриті, ніхто не риється в твоїх речах, щоб дізнатися, чи не замаскував ти бомбу під срану банку пінки для гоління. До того ж я вперше в житті летів на північ без посадки в тій довбаній Атланті. Дякую.., хоча, схоже на те, що я міг би це й сам собі дозволити.

— Так ти владнав справи з родичами Елізабет?

— Йо. Скористався твоєю порадою. Запропонував їм північний кінець острова в обмін на готівку й акції. Вони вирішили, що це диявольськи вигідна операція, а в їхніх адвокатів просто

* Лис (*исп.*).

на обличчях було написано: «Цей Ваермен сам був колись юристом, а тепер він клієнт-лох».

— Здається мені, що в цьому човні сидить не один *zotto*.

— Отже, я вийшов з гри з вісімдесятьма мільйонами баксів у ліквідних цінних паперах. Плюс різноманітні сувеніри з будинку. Включно з тією жерстянкою з-під печива «Ніжна зваба», яку тримала при собі Елізабет. Як гадаєш, чачо, вона цим хотіла мені щось сказати?

Я згадав, як Елізабет кидала в жерстянку різні порцелянові фігурки і наполягала, щоб Ваермен вкинув її у ставок до золотих рибок. Звісно, вона намагалася йому на щось натякнути.

— Отже, родичі отримали північний кінець острова Дума, і доведення його до товарного вигляду коштуватиме... захмарних грошей. Гадаю, мільйонів дев'яносто.

— Так вони сподіваються?

— Так, — погодився він вже серйозно, — так вони сподіваються.

Ми сиділи якийсь час мовчки. Він взяв у мене з рук циліндр. Я побачив своє криве відображення на його закругленому боці. Мені воно було до лампочки, тепер я дуже рідко дивився в дзеркало. Не тому, що постарішав, мене не цікавив більше вираз моїх очей. Вони занадто багато бачили.

— Як твої жінка і дочка?

— Пам у Каліфорнії біля своєї матері. Мелінда повернулася до Франції. Після похорону Іллі вона трохи побула з матір'ю, а потім поїхала. Гадаю, це правильно. Вона все переживе.

— А сам ти як, Едгаре? Ти переживеш?

— Не знаю. Хіба Скот Фіцджеральд не сказав, що в театрі американського життя не буває других актів.

— Хай, але він був кінчений п'яниця, коли це сказав. — Ваермен поклав циліндр собі під ноги і нахилився до мене. — Слухай сюди, Едгаре, і слухай уважно. Насправді є п'ять актів, і не лише в американських життях — у кожному повноцінно прожитому житті. Точно, як у п'єсах Шекспіра — трагедія й комедія ідуть впереміш. Бо це саме те, з чого складається наше життя — з комедій і трагедій.

— Останнім часом мені траплялось небагато приводів для реготу, — зауважив я.

— Авжеж, — погодився він. — Але можливість Третього акту залишається. Я зараз мешкаю в Мексиці. Я ж тобі казав, так? Красиве містечко серед гір, називається Тамасунчале.

Я спробував вимовити цю назву.

— Тобі подобається, як це слово скочується в тебе з язика. Ваєрмену все видно.

Я усміхнувся:

— В ньому ніби якийсь дзвіночок дзеленчить.

— Там є на продаж зачучверений готельчик, і я збираюся його купити. Звичайно, будуть витрати, але за три роки його можна зробити прибутковим, та й я зараз напакований грішми під зав'язку. Коротше, мені потрібен партнер, котрий розуміється на будівництві і ремонтах. Звичайно, якщо ти й зараз зацікавлений справами мистецькими...

— Гадаю, ти й сам знаєш.

— Ну, що тоді скажеш? Давай поженимо наші статки?

— Саймон і Гарфанкел³³⁰, 1969-й, — сказав я. — Рік приблизний. Навіть не знаю, що сказати, Ваєрмене. Так одразу я не можу вирішити. Я мушу намалювати ще одну картину.

— Звісно, мусиш. А якої сили буде цей ураган?

— Ще не знаю. Але 6-му каналу сподобається.

— Тільки, щоб встигли передати достатньо попереджень. Хай нерухомість руйнується, скільки завгодно, але щоб ніхто не загинув.

— Ніхто не загине, — погодився я, сподіваючись, що кажу правду, хоча, коли ця фантомна кінцівка пускається берега, всі ставки летять під три чорти. Саме через це моя друга кар'єра мусить завершитися. Але буде ще одна, остання картина, бо помста також мусить бути довершеною. І не тільки за Іллі помста, за інших жертв Персе також.

— Чи чути що від Джека? — спитав Ваєрмен.

— Майже щотижня балакаємо. Восени він почне вчитися у Флоридському університеті в Талахасі³³¹. Я вмовив. А зараз він зі своєю матір'ю переїжджає далі по узбережжю — до Порт Шарлот.

— Теж ти намовив?

— Взагалі-то... так. Після того як Джеків батько помер від хвороби Крона³³², в них були настали вельми скрутні часи.

— І місто ти їм підказав?

— Знову вгадав.

— Так ти гадаєш, якщо Порт Шарлот далі на південь, то їм там буде безпечніше?

— Гадаю, так.

— А північніше? Як щодо Тампи?

— Переважно зливи. Ураган буде невеличким. Але потужним.

— Потужна маленька Аліса. Як та, 1927-го року?

— Так.

Ми сиділи, дивлячись один на одного, а дівчата на скутері знову крейсували довкола, сміючись голосніше, махаючи нам ще завятіше, ніж перед тим. Ніжна пташка юності ширяє над цеберком з холодним шампанським³³³. Ми помахали їм у відповідь.

Коли вони від'їхали подалі, Ваермен сказав.

— Отже, якщо я правильно розумію, родичам міс Істлейк не доведеться витратити свої нерви на отримання дозволів на зведення нових будівель?

— Гадаю, так.

Він ненадовго замислився, а відтак промовив:

— Добре. Запроторити весь острів у шухляду Дейві Джонса³³⁴. Мені подобається такий варіант. — Він підняв срібний циліндр, перевів очі на маленький помаранчевий прапорець над розломом на дні озера Фален, відтак подивився на мене. — Не хочеш проголосити якусь напутню промову, мучачо?

— Хочу, — відповів я, — але коротку.

— Тоді приготуйся.

Ваермен розвернувся на колінках і виставив руки з циліндром за борт. Сонце зблиснуло на його срібній поверхні — я сподівався, що востаннє, принаймні на тисячу років..., хоча мав підозру, що Персе надто добре вмє знаходити вихід на волю. Їй це вдавалося раніше, вона доб'ється свого знову. Якимось знайде спосіб дістатися *кальдо* навіть з Міннесоти. Я промовив слова, котрі крутилися в голові: «*Спи вічно*».

Ваермен розчепив пальці. Пролунав негучний сплеск. Ми перехилилися через борт човна й дивилися, як, пославши нам прощальний відблиск сонця, срібний циліндр плавно зникає в глибині.

II

Ваермен залишився на ніч, потім ще на одну. Ми їли недосмажені стейки і пили зелений чай, і балакали про абищо, тільки не про наше минуле. Потім я провів його в аеропорт, звідки він вилітав на Х'юстон. Він запланував собі орендувати там машину і поїхати на південь за кермом. Сказав, що хоче трохи роздивитися на країну.

Я запропонував дійти з ним аж до служби контролю, та він похитав головою.

— Не варто тобі бачити, як Ваермен роззувається перед випускником бізнес-школи, — відрадив він. — Краще, Едгаре, ми тут скажемо один одному *adiós*.

— Ваермене, — промовив я і замовк. Бо сльози підкотилися мені до горла

Він обхопив мене за плечі й міцно поцілував в обидві щоки.

— Послухай, Едгаре. Час розпочинати Третій акт. Ти мене розумієш?

— Так, — відповів я.

— Приїзди до мене в Мексику, коли відчуєш, що готовий. Якщо хочеш.

— Я буду думати.

— Думай. *Con Dios, mi amigo con Dios**.

— І тебе, Ваермене, і тебе.

Він повісив свою торбу на плече й пішов, а я дивився йому вслід. Раптом мені ясно пригадався його голос, як в ту ніч, коли на мене у Великій Ружі напав Емері, він прокричав *sojudo de puta madre* і затопив свічником мертвяку в обличчя. Він тоді виглядав розкішно. Я загадав, щоб він ще раз обер-

* Бережи тебе Бог, мій друже (исп.).

нувся... і він обернувся. Почув думку, казала в таких випадках моя мати. А може, це його інтуїція. Так сказала б Няня Мельда.

Він побачив, що я все ще там стою, і обличчя його освітілося посмішкою, гукнув:

— Роби свій день, Едгаре! — І люди здивовано обернулися до нього.

— І хай день робить тебе! — гукнув у відповідь я.

Він відсалютував мені, засміявся і зник у проході. Ну, звичайно ж, я кінець кінцем приїхав до його південного містечка, але, хоча він завжди залишається для мене живим у своїх примовках, — я ніколи не згадую їх інакше, як у теперішньому часі — самого Ваермена я більше ніколи не побачив. За два місяці він помер від інфаркту у Тамасунчале, на базарі, торгуючись за свіжі помідори. Я гадав, що є ще час, але хіба ми не завжди сподіваємося на щось таке. Ми дуримо себе так часто, що могли б цим заробляти собі на життя.

III

В будинку на Айстра-лейн я встановив мольберт у вітальні, там було найбільше світла. Підрамник на ньому був накритий рушником. Поряд на столі з фарбами лежало кілька зроблених з повітря знімків острова Дума, але я на них ледь поглянув. Я бачив Думу в своїх снах, та й зараз бачу.

Я кинув рушник на канапу. На передньому плані моєї останньої картини височіла Велика Ружа, передана так реалістично, що мені почулося, як скрегочуть мушлі під кожною набігаючою хвилею.

Під однією палею — перфектний сюрреалістичний штрих — рядком сиділи дві рудоволосі ляльки. Та, що зліва, була Реба. Справа сиділа Фенсі, лялька, котру Камен притаскав аж з Міннесоти. Та, на яку його напоумила Ілса. Затоку — зазвичай таку голубу весь час мого перебування на острові Дума — я намалював потемнілою, зловісно-зеленою. Небо вкривали чорні хмари, вони купчилися вгорі картини, виходячи за поле видимості.

Права рука в мене почала свербіти і те, пам'ятне, відчуття могутності спершу потекло в мене, а далі крізь мене. Я бачив свою роботу ледь не божественним зором... чи зором богині. Я міг би зупинитися, але це було б важко.

Коли я працював з картиною, я кохав весь світ.

Коли я працював з картиною, я почувався цілісним.

Відтак я поклав пензля. Змішав коричневу і жовту фарби великим пальцем і, ледь торкаючись полотна, провів ним по намальованому пляжу... так легесенько... і пісок димкою здійнявся вгору, немов від першого, непевного подиху повітря.

На острові Дума, під чорним небом нежданого червневого шторму, почав підніматися вітер.

Як намалювати картину (XII)

*Відчуйте, що ви вже закінчили, і покладіть олівець або пензель.
Усе решта — просто життя.*

лютий 2006 — червень 2007

Насамкінець

Я дозволив собі вільно повестися з географією західного узбережжя Флориди, та й з його історією також. Хоча Дейв Девіс існував насправді і дійсно зник, тут він виступає як вигаданий персонаж.

І ніхто, крім мене, не називає у Флориді позасезонні урагани «Алісами».

Я хочу подякувати моїй дружині, романістці Табіті Кінг, котра прочитала ранню версію цієї книги і подарувала мені цінні поради, жерстяна коробка з-під печива «Ніжна Зваба» — лише одна з них.

Я хочу подякувати Расу Дору, моему давньому товаришу, медику, котрий терпляче пояснив мені все про зону Брокá й ефекти від контртрауми.

Я також хочу подякувати Чаку Верілу, котрий редагував цю книгу зі звичною для нього терплячістю вкупі з безкомпромісністю.

Теді Розенбауму, моему літсекретареві: *muchas gracias*.

І тобі, мій старий друже Постійний Читачу, завжди тобі.

Стівен Кінг
Бенгор, Мейн

Коментарі

- ¹ George Santayana (1863—1952) — філософ, поет, есеїст, романіст, афорист, громадянин Іспанії, освіту отримав у США, де прожив половину життя, писав англійською.
- ² Міннеаполіс і Сент-Пол — два сусідні міста в штаті Міннесота, чи не найбільший мегаполіс у США.
- ³ Пестивий варіант імені Елізабет, поширений серед німців і голландців.
- ⁴ Теодор Сюз Гізель (1904—1991) — дитячий письменник та ілюстратор, чимало його кумедних персонажів стали героями мультфільмів.
- ⁵ Потужний болетамувальний препарат 12-годинної дії з наркотичним ефектом.
- ⁶ Героїня комедійного телесеріалу 1951—1957 рр. «Я кохаю Люсі».
- ⁷ Рівер Фенікс (1970—1993) — кіноактор, умер молодим від передозування наркотиків.
- ⁸ Персонаж чорно-білих мультфільмів 1920-х, яких не показують на загальних телеканалах через підкреслену сексуальність героїні.
- ⁹ Натяк на відомий роман Рона Аріаса «Шлях до Тамасунчале», в якому йдеться про повернення хворого старого Дона Фаусто крізь простір і час до омріяного міста.
- ¹⁰ Портативний комп'ютер фірми Apple Macintosh.
- ¹¹ Reba Nell McEntire (28.03.1950) — «королева кантрі музики»; в баладі «Фенсі» йдеться про те, як матір на останні гроші шие юній доньці сукню з червоного оксамиту й навіки виряджає її на бал з настановою «бути там приязною до джентльменів».
- ¹² Передмістя м. Сент-Пол, столиці штату Міннесота.
- ¹³ Рефрен пісні «Get It On» («Пхайся») популярного в 1970-х британського гурту T. Rex: «Так, ти брудна і ніжна, вбрана у чорне, ти струнка і слабка, зуби гідри заточені на тебе, але ти моя дівчина — пхайся далі, бий у дзвони».
- ¹⁴ Close Enough For Rock 'N' Roll — назва альбому 1976 року шотландського гурту Nazareth, походить від приказки гітаристів «правильно-не-правильно, аби близько до рок'н'ролу».

- 15 Озеро на околиці м. Сент-Пол.
- 16 Sunny Jim — народжений у 1902 р. мальований персонаж реклами пластівців Force («Сила»).
- 17 Labor Day — перший понеділок вересня, з 1894 року офіційне свято, вихідний день.
- 18 Концептуальна супергрупа, сформована Джоном Ленноном у 1969 році, випустила єдиний альбом, запам'яталася антивоєнною піснею «Дамо миру шанс».
- 19 John Sandford (Джон Розвел Кемп, 23.02.1944) — популярний романіст, лауреат премії Пулітцера.
- 20 Мережа магазинів чоловічого одягу середньої цінової категорії.
- 21 Виробляються заснованою у 1937 році компанією Krispy Kreme.
- 22 Eau Clair (Чиста вода) (фр.) — невеличке містечко на однойменній річці в штаті Вісконсін, вважається одним з найзеленіших у США.
- 23 Пацієнти з паралічем двох або чотирьох кінцівок.
- 24 Alcoholics Anonymous (AA) — започаткований у 1935 р. недавніми алкоголіками, біржовиком Білом Вілсоном і лікарем Бобом Смітом, неформальний рух взаємодопомоги і гуртової психотерапії.
- 25 Говард Картер (1874—1939) — англійський археолог, у 1922 р. відкрив усипальню Тутанхамона.
- 26 Wal-Mart — заснована Семом Волтоном у 1962 р. мережа супермаркетів з помірними цінами, сьогодні — найбільша у світі торгівельна корпорація (відкрите акціонерне товариство).
- 27 49-тонний бульдозер з двигуном 474 к. с.
- 28 «Зерновий пояс» — сорт пива німецького типу, яке варять в штаті Міннесота з 1893 року, назва повторює загальне наймення штатів Середнього Заходу — «житниці» США.
- 29 Borders — невеличка книгарня, заснована у 1971 році братами-студентами Луї і Томом Бордерсами, перетворилася сьогодні на потужну мережу книжкових супермаркетів.
- 30 «З'їсти шорти» — улюблений вислів Барта Симпсона, героя мультсеріалу «Симпсони».
- 31 Суто мисливська порода невеликих тер'єрів білого окрасу, виведена у 19 столітті англійським священиком Джоном Расселом.
- 32 Генрі Франклін Гойт (1854—1930) — народився в Сент-Полі; ковбой, шукач золота, бармен, поштар, доктор на Дикому Заході;

- у 35 років став головлікарем рідного міста, у 1898 р. — генеральним хірургом армії під час американо-іспанської війни.
- ³³ Link-Belt («Ланцюгова передача») — назва й логотип заснованої у 1880-х розробником оригінальних систем трансмісії Вільямом Юетом компанії з виробництва будівельного обладнання.
- ³⁴ Blockbuster Inc. — заснована у 1985 р. в Далласі 29-річним Девідом Куком мережа пунктів оренди DVD та відеоігор; тепер найбільша у світі компанія цього типу.
- ³⁵ «Зупинися і скуписья» — локальна мережа супермаркетів заснована у 1914 р. сімейством Рабинович у штаті Масачусетс.
- ³⁶ Boston rocker — крісло-гойдалка, яке з 1938 р. в незмінному вигляді виробляє меблева фабрика Standard Chair of Gardner.
- ³⁷ Класичні (з 1902 року) дитячі сандалі з пряжками, сьогодні популярні серед панк-дівчат і жінок, що дотримуються стилю «Лоліта».
- ³⁸ 1861 року французький лікар Поль Брокá з'ясував, що права лобна доля мозку відповідає за мовні функції.
- ³⁹ Едгар Фрімонтл називає свій орендований дім Big Pink (Велика Ружа) — за назвою будинку у м. Вудстоку, штат Нью-Йорк, де під час одужання після отриманих 1967 року в мотоаварії важких травм Боб Ділан записував з гуртом The Band свій знаменитий альбом The Basement Tapes.
- ⁴⁰ Курортно-розважальні центри у Флориді: найбільший у світі Disney World на озері Буена Віста; зооботанічний сад з атракціонами Busch Gardens в місті Тампа; Sea World в місті Орlando має велику колекцією водних тварин, які живуть майже в природних умовах; Daytona International Speedway — 4-км гоночний трек.
- ⁴¹ Lear-55 — реактивний літак бізнес-класу на 7 пасажирів, створений на основі прототипу штурмового бомбардувальника компанії Learjet.
- ⁴² Місто у Флориді, до адміністративних меж якого належать бар'єрні острови у Мексиканській затоці.
- ⁴³ За Фаренгейтом $24^{\circ} = -4,44^{\circ}\text{C}$; $85^{\circ} = +29,44^{\circ}\text{C}$.
- ⁴⁴ *Uniola paniculata* — висока прибережна трава з довгим корінням, ґрунтоутримувач.
- ⁴⁵ Скарлет О'Хара і Пет Батлер — герої роману Маргарет Мітчел «Відлетілі за вітром» й однойменного фільму.

- ⁴⁶ Згадка про оповідання Едгара По «Падіння дому Ащера».
- ⁴⁷ Half-n-half — суміш 50 × 50 % незбираного молока й вершків.
- ⁴⁸ Персонаж роману Ерла Гемнера «Спенсерова гора», однойменного кінофільму й популярного у 1978—81 рр. телесеріалу «Волтони».
- ⁴⁹ Ураган «Чарлі» (13.08.2004) — один з найпотужніших ураганів, що нівечили Флориду (швидкість вітру до 145 миль\годину, приливна хвиля до 8,5 футів).
- ⁵⁰ Andy Van Slyke — бейсболіст, п'ятиразовий володар титулу «Золота рукавичка».
- ⁵¹ Пам'ять героя плутається між кантрі-співачом (Jerry Jeff Walker), піснею гурту «Ролінг Стонз» про «стрибучого Джека» (Jumpin' Jack Flash) та біблійним царем Єосафатом.
- ⁵² Maxfield Parrish (1870—1966) — американський живописець, визначний колорист.
- ⁵³ Якісні олівці для архітекторів і художників Venus випускаються з 1905 р.
- ⁵⁴ Популярні готові пиріжки з різноманітною начинкою; з 1924 р. виробляються компанією Table Talk Pies.
- ⁵⁵ Tylenol — американська назва парацетамолу.
- ⁵⁶ В Х'юстоні, штат Техас, знаходиться центр управління космічними польотами.
- ⁵⁷ Піратський термін для страти «прогулянкою брусом», яка закінчується стрибком у відкрите море.
- ⁵⁸ Телезірка каналу CNN.
- ⁵⁹ «Zipity doo dah» — пісня з диснейвського мультфільму 1946 року «Пісня Півдня», який давно не демонструють у США через його, як на сьогодні, расистський зміст.
- ⁶⁰ Everglades — міжнародний біосферний заповідник у штаті Флорида, національний парк.
- ⁶¹ Beneva road — одна з центральних вулиць м. Сарасота.
- ⁶² Cybex — заснована у 1960-х компанія з випуску ізокінетичних спортивних та реабілітаційних тренажерів.
- ⁶³ iPod — аудіоплеєр виробництва компанії Apple.
- ⁶⁴ «Диявольські скати» — бейсбольна команда з метрополіса Тампа-Сент-Пітерсбург у Флориді.
- ⁶⁵ Hungry Man — популярний бренд готових фасованих обідів для розігрівання у мікрохвильових духовках, наразі йдеться про

фунт білого курячого м'яса з гарніром з картоплі й зеленого горошку.

- ⁶⁶ Маленька чотириструнна гітара, назва якої на мові гавайців означає «стрибаючі блохи».
- ⁶⁷ Заснована у 1873 р. друкарем Чарлзом Барнсом у штаті Іллінойс книжкова компанія, найбільша сьогодні мережа книгарень і книжкових кав'ярень.
- ⁶⁸ Well hello Dolly — перші слова знаменитої пісні з однойменного мюзиклу Джері Германа: «Отже, хелло, Доллі!».
- ⁶⁹ Заснована у 1969 р. у Сарасоті авіакомпанія, що базується в місцевому аеропорті.
- ⁷⁰ Palm Desert (у назві закладена гра слів «Пальмова пустеля» або «Пальмова нагорода») — колишнє ранчо, перетворене на високотехнологічне рекреаційне містечко, де постійно живуть близько 1500 заможних пенсіонерів; взимку туди з'їжджаються чимало багатів з північних штатів, свій дім там має зокрема Біл Гейтс.
- ⁷¹ Reader's Digest («Читацький огляд») — заснований у Нью-Йорку у 1922 р. щомісячний журнал для сімейного читання, сьогоднішній тираж у США понад 10 млн екземплярів; виходить також в інших країнах.
- ⁷² Norman Percevel Rockwell (1894—1978) — ілюстратор популярного журналу Saturday Evening Post, один з найбільших американських живописців ХХ ст.
- ⁷³ Minnesota Twins («Міннесотські близнюки») — бейсбольна команда центрального дивізіону вищої ліги з міста Міннеаполіса.
- ⁷⁴ Minnesota Timberwolves («Менесотські лісові вовки») — бейсбольна команда з м. Міннеаполіс.
- ⁷⁵ Brown — заснований у 1764 приватний університет в штаті Род Айленд, перший, куди почали приймати студентів будь-якого релігійного віросповідання, зараз один з найпрестижніших у США.
- ⁷⁶ Zales — заснована в Техасі у 1924 Вільямом Зейлом і Беном Ліпшим ювелірна фірма, яка почалася з одного магазину з революційною на той час системою кредитів і скидок, зараз має 2203 крамниці.
- ⁷⁷ Південно-західне передмістя Сент-Пола.
- ⁷⁸ Red Sox («Червоні шкарпетки») — бейсбольна команда східного дивізіону вищої ліги з м. Бостона.
- ⁷⁹ Torii Hunter — бейсбольна зірка «Міннесота Твінз».

- ⁸⁰ Базальтова гряда, що тягнеться на 27 км у штаті Нью-Мексико, де охороняються сотні археологічних пам'яток і близько 25 000 наскельних малюнків, зроблених прадавніми індіанцями і першими іспанськими поселенцями.
- ⁸¹ «Зелений промінь» — рідкісне оптичне явище, яке трапляється на світанку або при заході сонця.
- ⁸² Carl Hiaasen (1953) — популярний журналіст газети «Маямі Гералд», автор романів-трилерів, дія яких відбувається у Флориді.
- ⁸³ Середнього класу автомобіль марки Chevrolet Malibu; Hertz — заснована у 1918 році корпорація, має 1900 пунктів оренди автомобілів в США, а загалом у світі 5100.
- ⁸⁴ «Палац убивць» (ісп.).
- ⁸⁵ Понад 3 метри.
- ⁸⁶ Понад 73 метри.
- ⁸⁷ Converse — заснована у 1909 р. компанія з виробництва спортивного взуття на гумовій підшві, багаторічний офіційний постачальник Національної баскетбольної асоціації, зараз належить корпорації Nike; оригінальні моделі кедів «конверс» вважаються культовими.
- ⁸⁸ Понад 20 °С.
- ⁸⁹ *Coccoloba grandifolia* — ендемік узбереж Карибського моря, дерево до 24 м заввишки, з листям до 90 см в діаметрі.
- ⁹⁰ *Wedelia* — тропічна й субтропічна рослина, в роду 70 різноманітних видів.
- ⁹¹ *Pinus elliottii* — «Сосна Еліота» до 30 м заввишки, росте у південно-східних штатах.
- ⁹² *Ficus aurea* — «Фікус золотистий», епіфітна ліана, баньян, що обплітає дерево, здавлюючи його стовбур, і з роками знищує... (більшість цих рослин широко використовуються в озелененні як декоративні).
- ⁹³ *Cladium* — багаторічна побережна рослина з потужним повзучим корінням й ефектним гостро-пильчастим листям, як релікт зустрічається в Україні.
- ⁹⁴ *Vitex gaumeri* — кущі і дерева сімейства ясноткових.
- ⁹⁵ Фредерік Луїс Майтаг (1857—1937) — винахідник і виробник безпечних соломорізок, у 1907 р. випустив першу побутову пральну машину, яка крутилася від двигуна трактора чи вітряка, у 1911 р.

електричну, у 1915 р. з бензиновим мотором; після 112 років власної історії компанія *Maytag* у 2005 р. стала частиною *Whirlpool Corporation*.

- ⁹⁶ Тенісистка-чемпіонка родом з Югославії, з 1994 р. громадянка США.
- ⁹⁷ 25-річна жінка, одна з жертв повітряної атаки терористів на Світовий Торгівельний центр 11.09.2001.
- ⁹⁸ «Рясний бульйон» (ісп.) — мексиканський рибно-овочевий суп; назву *Caldo Largo* для ареалу Мексиканської затоки й Карибського моря ввів в американську культуру Ерл Томпсон (1931—78), автор однойменного роману про життя контрабандистів.
- ⁹⁹ *Rawtucket* — місто біля канадського кордону (73 тис. мешканців), батьківщина американської індустріальної революції — у 1790 р. тут почала працювати перша цілком механізована бавовнопрядильна фабрика.
- ¹⁰⁰ Тютюнова компанія «Брати Блох» з 1890 по 1992 рр. щорічно платила фермерам від \$1 спочатку до \$40 наприкінці за те, що їхні стодоли фарбувалися коштом компанії і мали на собі жовто-чорні рекламні гасла; сьогодні деякі з найстаріших таких стодол отримали статус національних історичних пам'яток.
- ¹⁰¹ *Phoenix* — столиця південно-західного штату Аризона.
- ¹⁰² Чаклунські артефакти: староевропейський — «рука тріумфу» (слави), засушена ліва рука повішеного за вбивство; афро-американський — «моджо», торбочка з амулетами.
- ¹⁰³ *Zephyr Hills* — природна вода, що з 1961 р. розливається у пляшки з джерела в однойменному місті у Флориді.
- ¹⁰⁴ *Nokomis* — дорогий прибережний район «зимових завсідників» у графстві Сарасота, до якого належить також острів Кейзі, де взимку зазвичай живе й сам Стівен Кінг.
- ¹⁰⁵ *7-Eleven* — заснована в Техасі у 1927 р. фірмою з виробництва льоду торгівельна компанія; назва існує з 1946 р., коли її крамниці почали працювати з 7 до 23 години; у 1963 р. з'явилися перші цілодобові «7-11»; сьогодні найбільша в світі мережа супермаркетів, належить японцям, діє у 18 країнах.
- ¹⁰⁶ *Mission Hill* — таку назву мають декілька, як правило, елітних районів і гольф-клубів у США і в світі.
- ¹⁰⁷ *Gold's Gym* — заснована Джо Голдом у 1965 р. у Каліфорнії міжнародна мережа фітнес-центрів.

- ¹⁰⁸ Герої роману часто розмовляють цитатами з класичних рок-пісень, лише іноді «підписуючи» їх іменами авторів; Chuck Berry (18.10.1926) — композитор, гітарист, співак, один з найвпливовіших піонерів рок-н-ролу.
- ¹⁰⁹ Цитата з видатної американської поетки Емілі Дікінсон (1830—1886), опус № 241: «Я люблю вигляд агонії\Бо знаю — є правда в тому\Люди не фальшують конвульсій\Не імітують судоми».
- ¹¹⁰ Кумедний персонаж з розпочатої у 1949 р. серії мультфільмів про Вайлі Койота і Марафонця (Road Runner), намальований за подобою каліфорнійської зозулі — найбільшого птаха свого виду (60 см довжиною, 25 заввишки), який не любить літати, але швидко бігає.
- ¹¹¹ Acme (кульмінація — грецьк.) — назва вигаданої корпорації, чії товари в мультиках про Марафонця й Вайлі Койота в найнедоречніший момент виходять з ладу.
- ¹¹² Robert Heinlein (1907—1988) — один з найвизначніших фантастів; в епопеї 1961 року «Чужинець» йдеться про людського хлопця, вихованого потерпаючими від маловоддя марсіянами, і його повернення на Землю.
- ¹¹³ Grateful Dead (1965—1995) — фолк-блюз-рок гурт з Сан-Франциско; в баладі «Втікай, Алабамо» є рядки з біблейським підтекстом: «Мажордом з 23-го псалму зарезервував столик для мене в Долині Тіней — сядемо там тільки ти, Алабама і я» — в українському перекладі Біблії митрополита Іларіона (Івана Огієнка) цей Давидів псалом йде під № 22.
- ¹¹⁴ Marlon Brando (1926—2004) — виконавець ролі дона Віто Корлеоне, хрещеного батька американської мафії у першому фільмі кінотрилогії Френсиса Копполи.
- ¹¹⁵ Дев'ята за розмірами водойма Землі, площею понад 1,5 млн кв. км.
- ¹¹⁶ David Samuel Peckinpah (1925—1984) — кінорежисер, безкомпромісними фільмами з життя Дикого Заходу заробив собі прізвисько «Кривавий Сем».
- ¹¹⁷ Alexander Calder (1898—1976) — крупний скульптор і художник.
- ¹¹⁸ Keith Haring (1958—1990) — живописець, що уславився своїми графіті в США і Європі.
- ¹¹⁹ Marcel Duchamp (1887—1968) — французький художник, який у 1955 р. взяв американське громадянство, дадаїст і сюрреаліст.

- ¹²⁰ Головні персонажі дитячого письменника Вільяма Грея; за допомогою його оповідань у початкових класах американських шкіл розвивали навичку читання у 1930—70-х.
- ¹²¹ Sherwin-Williams — компанія з виробництва будівельних покриттів, зокрема особливо тривких фарб.
- ¹²² Oprah Gail Winfrey (1954) — Опра Вінфрі, з 1983 р. незмінна телеведуча популярного ток-шоу.
- ¹²³ Venice — популярне курортне містечко в окрузі Сарасота.
- ¹²⁴ Nassau — столиця Багамів.
- ¹²⁵ Едгар порівнює себе зі Скруджем Мак-Даком, котрий у першій серії мультика 1947 року «Різдво на Ведмежій горі» живе самотньо у великому домі і ходить із ціпком.
- ¹²⁶ Princess — перша спеціальна (1959 року) модель телефону з підсвіткою для спалень.
- ¹²⁷ Walkie-talkie («ходи-балакай») — традиційна назва кишенькової радіостанції; походить від перших моделей «вокі-токі», створених у 1939 р. канадським інженером Дональдом Хінгсом для Королівської піхоти (у 1946 р. за свою роботу отримав Орден Британської імперії).
- ¹²⁸ Key lime pie — регіональний делікатес Флориди: на хрусткому коржі крем зі згущеного солодкого молока, жовтків і «острівного лайму», ароматного місцевого сорту гібридної цитрини.
- ¹²⁹ Spode — марка англійської порцеляни, що виробляється на фабриці, заснованій у 1767 р. гончарем Джосаєю Сподом у місті Стокна-Тренті.
- ¹³⁰ Westinghouse — заснована у 1886 р. Джорджем Вестингаузом потужна електрична компанія, яка через неякісний менеджмент збанкрутувала у 1997 р.; зараз бренд Westinghouse використовують різні фірми.
- ¹³¹ Op art (оптичне мистецтво) — актуальний у 1960-х напрямок у живопису, характерним для якого є створення приголомшливих оптичних ілюзій.
- ¹³² Katharine Hepburn (1907—2003) — одна з найбільших кінозірок; «Жінка року» (1942) та «Адамово ребро» (1949) романтичні комедії.
- ¹³³ Назва плантації й маєтку, де розгортається дія роману Маргарет Мітчел «Відлетілі за вітром» і однойменного фільму.

- ¹³⁴ TiVo — розроблений у 1997 Джимом Бартоном і Майком Ремсеєм цифровий пристрій, який програмується на одночасний запис кількох передач по кабельних телеканалах з вирізанням реклами; передплатна система TiVo працює тільки в США, Канаді (окрім Квебека), Британії, Мексиці й Тайвані.
- ¹³⁵ Видатний драматург Тенесі Вільямс (1911—1983) страждав на важкі ментальні розлади.
- ¹³⁶ Kirsten Louise Alley (1951) — комедійна актриса, двічі лауреатка премій «Еммі» (телевізійний еквівалент «Оскара») та «Вибір народу».
- ¹³⁷ Phillip Calvin McGraw (1950) — психолог, став телезірком, беручи участь в ток-шоу Опри як «доктор Філ», тепер веде і власну передачу.
- ¹³⁸ Garrison Keillor (1942) — популярний письменник, музикант, ведучий авторських радіопрограм з Міннесоти, славний своєю правдивою щирістю.
- ¹³⁹ Francis Russell O'Hara (1926—1966) — один з лідерів руху «Нью-Йоркська поетична школа».
- ¹⁴⁰ «Теревенити» — фраза з пісні «Мадемуазель з Арментьєр» — офіційного маршу канадського піхотного полку ім. Принцеси Патриції часів I Світової війни; у 1926 р. з'явився британський фільм «Мадемуазель з Арментьєр» (повний текст пісні тоді вважався сороміцьким).
- ¹⁴¹ Інтернаціонально популярна дитяча пісня-канон Frère Jacques, яку в різних країнах часто співають французькою.
- ¹⁴² Дві пари близнюків — персонажі популярних дитячих романів Лори Лі Гоуп — під цим псевдонімом ховався автор кількох перших книг Едвард Стрейтмеєр та письменники заснованого ним синдикату, котрі продовжували серію (протягом 1904—1979 рр. було випущено 72 книги).
- ¹⁴³ Bruce Springsteen (1949) — поет-композитор-співак-гітарист, у його пісні «Засліплені світлом» є слова: «Якийсь убогий каліка жалівся, що його вхопила мишоловка, що він її вчора купив, тож я розкрив його черепну коробку і побачив там діру між вух, але вирішив, що з ним буде все гаразд, він просто засліплений світлом... Мама завжди застерігала мене, щоб я не дивився на сонце, але ж саме в цьому полягає весь сенс забави».

- ¹⁴⁴ Vachel Thomas Lindsay (1879—1931) — «трубадур прерій», починав як вуличний поет, пішки обійшов половину штатів, а заживши слави, покінчив життя самогубством.
- ¹⁴⁵ Magic 8-ball — популярна ворожильна іграшка, вигадана у 1946 р. Абе Букманом: заповнена темною рідиною куля з віконечком, у ній плаває біла фігура у формі ікосаедра, на кожній з його граней є стандартна фраза; тримаючи магічну кулю віконцем донизу, ставлять запитання, перекидають кулю, і до віконця спливає якась одна з 20 «порад», наприклад — «прогноз позитивний», «негативний» або «спитайте пізніше».
- ¹⁴⁶ Заключна фраза фермера з австралійського мультфільму про кабанчика на ім'я Бейб, який набрав найвищі бали на екзамені для собак і таки домогся права працювати вівчаркою.
- ¹⁴⁷ Цитата з роману 1984 року «Талісман», який Стівен Кінг написав у співавторстві з іншим майстром горрор-літератури Пітером Страусом.
- ¹⁴⁸ St. Petersburg — четверте за величиною місто у Флориді, назву отримало у 1888 р. від його співзасновника Пітера Деменса (Петра Дементьєва, 1850—1919), колишнього імператорського гвардійця, котрий емігрував з Росії після вбивства Олександра I.
- ¹⁴⁹ Shirley Jackson (1916—1965) — популярна свого часу авторка саспенс-літератури, яка вплинула на стиль С. Кінга; «Воно ходило на самоті» — заключна фраза першого розділу роману Ширлі Джексон 1959 року «Примарний дім на пагорбі».
- ¹⁵⁰ Lucille Ball (1911—1989) — комедійна актриса, зірка кіно, театральної сцени, телебачення та радіо.
- ¹⁵⁴ Google — наразі найпопулярніша пошукова система в Інтернеті, розроблена у 1996 р. Ларрі Пейджем та Сергеем Бріном.
- ¹⁵² Ben Kingsley (1943) — британський кіноактор єврейсько-індійського походження.
- ¹⁵³ Stephanie Shachat — молода поетка і фотограф, спеціалізується на макрознімках флори.
- ¹⁵⁴ William Berra (1952) — живописець, неоімпресіоніст.
- ¹⁵⁵ David Gerstein (1944) — ізраїльський скульптор, живописець, ілюстратор.
- ¹⁵⁶ Lindsey Lohan (1986) — модель, кіноактриса, поп-співачка, одна з улюблених зірок таблоїдів.

- ¹⁵⁷ Andy Warhol (1928—1987) — справжнє ім'я Андрій Вархола, художник, кінорежисер, продюсер, центральна фігура мистецького руху поп-арт.
- ¹⁵⁸ Zoria — заснований у 1999 р. п'ятизірковий ресторан у Сарасоті.
- ¹⁵⁹ Bill O'Reilly (1949) — теле-радіокоментатор, один з найвпливовіших журналістів.
- ¹⁶⁰ John Keats (1795—1821) — один з найкрупніших англійських поетів-романтиків; «Краса — це правда, правда — це краса, лиш це ми знаємо напевне, і цього достатньо» — останні слова «Оди до грецької вази».
- ¹⁶¹ Anna Mary Robertson Moses (1860—1961) — знаменита народна художниця, почала малювати в 70-річному віці, коли артрит завадив їй займатися гаптуванням.
- ¹⁶² Paul Jackson Pollock (1912—1956) — провідний абстракціоніст.
- ¹⁶³ Кухоль, люльку і скрипалів вимагає в старовинному дитячому віршику король бриттів Коул Пречудовий.
- ¹⁶⁴ Богиня Місяця в римські міфології.
- ¹⁶⁵ Перекручена цитата з класичного рок-н-ролу Літл Ричарда «Тутті-фрутті»: «Вона гнеться на схід, вона гнеться на захід, вона — дівчинка, від якої мене кидає в захват».
- ¹⁶⁶ Перекручена цитата з пісні популярного у 1970-ті гурту Funkadelic «If you got funk, you got style».
- ¹⁶⁷ Styx — популярний в 1970-х рок-квінтет з Чикаго, де основними вокалістами були клавішник Dennis De Young і гітарист Tommy Shaw.
- ¹⁶⁸ Rat Pack — неформальна компанія голлівудських зірок, що гуртувалися навкруг актора Гемфрі Богарта у 1950—60-х; серед найвідоміших учасників були Дін Мартін, Френк Сінатра, Семі Девіс молодший, Пітер Лофорд, Джої Бішоп; різнокольорова «Зграя щурів» часто виступала у Лас-Вегасі та інших у ті часи суто «білих» концертних залах, зігравши велику роль в десегрегації американського шоу-бізнесу.
- ¹⁶⁹ Non Non Nannette (прем'єра 1925) — мюзикл Ірвінга Сізера і Вінсента Юманса, з якого походить «вічнозелений» хіт «Чай удвох».
- ¹⁷⁰ Іди — давньоримська назва 15-го дня в березні, травні, червні і жовтні та 13-го інших місяців; у березневі іди у 44 році до н. е. було вбито Юлія Цезаря.

- ¹⁷¹ «Удавка» — гурт, що грає в стилі агресивний нью-метал.
- ¹⁷² Dan's Fan City — заснована 1979 року у Флориді компанія з торгівлі різноманітними вентиляторами, яка тепер має пункти в багатьох штатах.
- ¹⁷³ Wi-Fi — сучасна технологія бездротового зв'язку, що використовується в комп'ютерних мережах, стільникових телефонах, ігрових системах тощо.
- ¹⁷⁴ Arlo Guthrie (1947) — син «батька» американської фолк-музики Вуді Гатрі, автор пісень протесту, у його 18-хвилинному блюзі «Бойня в ресторані Аліси» йдеться зокрема й про те, що призовна комісія на В'єтнамську війну, де «батьків гвалтують і ріжуть матерів», звільняє від служби в армії американських зарізяк, гвалтівників, бандитів.
- ¹⁷⁵ Kurt Cobain (1967—1994) — лідер гурту Nirvana, покінчив життя самогубством — застрелився; «Всім мої вибачення» вважається його «лебединою піснею».
- ¹⁷⁶ Toby Keith Covel (1961) — підкреслено консервативний кантрі-співак.
- ¹⁷⁷ William Merwin (1927), Anne Sexton (1928—1974), Robert Frost (1874—1963) — найвпливовіші американські поети ХХ ст.
- ¹⁷⁸ Баскетболіст Chuck Taylor (1901—1969) був любителем і головним пропагандистом кедів моделі Converse All-Star, які відтак отримали його ім'я.
- ¹⁷⁹ Монолог Порції з комедії Шекспіра «Купець з Венеції».
- ¹⁸⁰ Uniball — кулькові і гелеві ручки виробництва японської компанії Mitsibishi.
- ¹⁸¹ Найпопулярніший у ХІХ столітті однозарядний пістолет, сконструйований Генрі Деринджером (1786—1868).
- ¹⁸² Hasselblad — заснована у 1841 р. у Швеції сімейна торгівельна фірма, яка з 1888 р. була дистриб'ютором фотоапаратури американської компанії «Істмен-Кодак»; перші власні камери (розроблені Віктором Хассельбладом на замовлення шведської армії) почали випускатися лише у 1940 р.
- ¹⁸³ Raggedy Ann — письменник і художник Джоні Груелл (1880—1938) придумав ім'я ганчір'яній рудоволосій ляльці своєї дочки у 1915 році, а у 1918 р. видав першу з серії численних дитячих книжок про неї і одночасно розпочав випуск відповідних ляльок, які виробляються

й тепер. Про Обшарпану Ен знято кілька мультфільмів, у 2007 р. її занесено у «Національний зал ушлавлених іграшок» США.

- ¹⁸⁴ Richard Purdy Wilbur (1921) — поет-лауреат (двічі — премія Пулітцера), шукач краси і радості у повсякденному житті.
- ¹⁸⁵ Astrodome — перший у світі критий стадіон, побудований у 1965 р. у Х'юстоні, Техас.
- ¹⁸⁶ Nazareth — шотландський хард-рок гурт; «Hair of the Dog» — пісня 1975 року.
- ¹⁸⁷ Parcheesi — стародавня індійська настільна гра, з XIX століття популярна в США.
- ¹⁸⁸ Мережа магазинів, заснована у Флориді 1915 року.
- ¹⁸⁹ Найбільша лотерея, що діє у 29 штатах, де дозволені азартні ігри.
- ¹⁹⁰ У штаті Небраска водій вважається п'яним, якщо рівень алкоголю в його крові перевищує 0,08 %.
- ¹⁹¹ Powerball (Бал можуть) — найбільша лотерея в США, яка проводиться у 29 штатах.
- ¹⁹² Xanax (алпразолам) — легкий антидепресант.
- ¹⁹³ Mariachi — мексиканський музичний стиль, як правило, виконується бендом у складі: три скрипки, дві труби, гітара, вігуела (5-струнна гітара високого строю) і гітаррон (акустична бас-гітара).
- ¹⁹⁴ Paul Stuart — заснована в Нью-Йорку у 1938 р. фірма, яка шиє і продає у власних магазинах дуже дорогий чоловічий і жіночий одяг класичного стилю.
- ¹⁹⁵ Рекламний персонаж сигарет Marlboro у 1954—99 роках, символ безкомпромісної мужності і герой анекдотів.
- ¹⁹⁶ John D. MacDonald (1916—1986) — «Великий майстер таємниці», автор кримінальних романів, дія яких відбувається переважно у Флориді.
- ¹⁹⁷ Cancun — курортне місто в Мексиці на півострові Юкатан.
- ¹⁹⁸ Doxepin (Aronal), Zonigran (Zonisamide) Neurontin (Gabapentin) — психотропні, антиконвульсійні препарати, широко використовуються для гамування болів невралгічного походження.
- ¹⁹⁹ Asheville — місто (близько 70 000 мешканців) у штаті Північна Кароліна.
- ²⁰⁰ How Great Thou Art — широко виконуваний протестантський гімн, написаний шведським пастором Карлом Густавом Бобергом (1859—1940).

- ²⁰¹ Now That's What I Call Music! — заснована в Британії у 1983 р. серія компілятивних поп-альбомів; назва й логотип серії взяті з датського рекламного плакату м'ясопродуктів, на якому свиня слухає співи півника.
- ²⁰² Starke — містечко, поряд з яким розташована центральна тюрма штату Флорида, де відбувається виконання смертних вироків.
- ²⁰³ Music Row — район у Нашвілі, штат Теннессі, де скупчено сотні фірм, які займаються виробництвом і промоцією кантрі, госпел та сучасної християнської музики; Alan Jackson (1958) — кантрі-зірка, у 2000 р. в дуєті з Джорджем Стрейтом популяризував пісню гурту «Larry Cordle & Lonesome Standard Time», де різко критикується ухил кантрі-компаній до поп-музики.
- ²⁰⁴ Morton's — заснована у 1978 р. в Чикаго мережа м'ясних ресторанів покриває тепер всі штати.
- ²⁰⁵ Продукція заснованої у 1906 р. компанії Kellogg's of Battle Creek, яка розробила різноманітні види пластівців, крекерів та інших найдків на основі старих вегетаріанських дієт, що їх додержувались адвентисти сьомого дня.
- ²⁰⁶ Перекручена цитата з пісні Реби Мак-Інтайр «Я не буду стояти в черзі» (I won't stand in line).
- ²⁰⁷ Мексиканський гарячий сандвіч з м'ясом, сиром, перцем тощо.
- ²⁰⁸ «Maxwell's Silver Hammer» гумористична пісня авторства Пола Мак-Картні, записана гуртом Beatles на їхньому альбомі 1969 року «Abbey Road»; у ній йдеться про студента-медика Максвела Едісона, котрий срібним молотком вбиває свою подружку, викладача, а зрештою, під час розгляду його злочинів, і суддю.
- ²⁰⁹ Elmer's Glue — популярний прозорий полівінілацетатний клей.
- ²¹⁰ Oreck — занована у 1963 р. Девідом Ореком компанія з випуску потужних, але легких порохотягів промислового призначення.
- ²¹¹ Натяк на пісню Rolling Stones, створену у 1963 р. для рекламного кліпу рисових пластівців фірми Kellogg's; приспів «Rice Krispies» звучить як «Christ Krispies».
- ²¹² Заснована у 1957 р. Gulfstream Aerospace Corporation випускає близько десятка різної місткості літаків приват-бізнес-урядового класу.
- ²¹³ Cow Palace (раніше називався Павільйон тваринництва Північної Каліфорнії) — побудований у 1941 р. виставково-спортивний ма-

неж, який з настанням ери «стадіонної рок-музики» став одним з найвідоміших концертних залів.

- ²¹⁴ Ріана — поп-співачка з Барбадосу; *Pon De Play* — хіт з її дебютного альбому 2005 року.
- ²¹⁵ William Bligh (1754—1817) — віце-адмірал, губернатор австралійської колонії Новий Південний Вельс, уславився ще молодим лейтенантом, коли в результаті бунту на очолюваному ним кораблі *Bounty* (Щедрий) був з кількома матросами висаджений у 7-метровий баркас і доплив на ньому до о. Тімор, подолавши відстань 6701 км.
- ²¹⁶ *Vo Peep* — героїня англійської колискової, дівчинка, котра загубила своїх овечок, а вони самі повернулися додому.
- ²¹⁷ J. Geils (1946) — блюз-роковий гітарист і співак, *Hold Your Loving* — пісня з альбому 1973 року *Bloodshot* («Скривавлене око»).
- ²¹⁸ Hubert Selby (1928—2004) — один з кращих американських письменників кінця ХХ ст.
- ²¹⁹ Jackson Pollock (1912—1956) — найвпливовіший художник в розвитку абстрактного експресіонізму.
- ²²⁰ Allman Brothers, *Molly Hatchet* — популярні у 1970-х рок-гурти флоридського походження; *Foghat* — британський блюз-роковий гурт.
- ²²¹ J. J. Cale (1938) — гітарист, співак, композитор в стилі кантрі-джазовий блюз.
- ²²² У пісні дуету Саймон і Гарфанкел «*I am a Rock*» йдеться: «Я — скеля, котра не відчуває болю, я — острів, котрий ніколи не плаче».
- ²²³ Марка файної порцеляни, що з 1763 року виробляється в німецькому містечку *Wallendorf*.
- ²²⁴ Axl Rose — соліст популярного на межі 1980—90-х гурту *Guns N'Roses*, пісня *Welcome To The Jungle*.
- ²²⁵ *Winter Park* (Зимовий парк) — місто у Флориді, де у 1910 р. була заснована однойменна телефонна компанія.
- ²²⁶ *Newman's Own* — комерційна харчова компанія, заснована у 1982 р. актором Полом Ньюменом, після сплати податків увесь прибуток компанії спрямовується на благодійництво.
- ²²⁷ Сенатор від Масачусетсу Джон Кері був суперником Джорджа Буша у президентських виборах 2004 року.

- ²²⁸ Jerry Garcia (1942—1995) — композитор, співак, гітарист, лідер гурту Greatful Dead, який все життя сповідував психоделічну ідеологію гіпі.
- ²²⁹ Natural American Spirit — марка сигарет з чистого тютюну, які випускаються з 1982 р. і рекламуються як такі, що не викликають звички до паління.
- ²³⁰ Jerry Springer — колишній музикант, політик і мер міста Цинциннаті, з 1991 р. ведучий таблоїдного ток-шоу корпорації NBC, в якому здебільшого обговорюються проблеми людей в складних життєвих ситуаціях.
- ²³¹ Jack J. Goldbart (19928—1996) — меценат.
- ²³² Osprey — містечко в окрузі Сарасота.
- ²³³ James Browning Wyeth (1946) — популярний художник-реаліст; Dale Patrick Chihuly (1941) — скульптор і дизайнер, працює зі склом.
- ²³⁴ Des Moines — столиця аграрного штату Айова з населенням менше двохсот тисяч, від 1924 року там був лиш один 19-поверховий «хмарочос», а перший 25-поверховий будинок було збудовано у 1972 р.
- ²³⁵ Andrew Newell Wyeth (1917) — батько Джеймі Ваєта, художник «регіональної» школи; одна з найвідоміших його картин «Світ Кристини» (знаходиться в Модерн Арт музеї в Нью-Йорку) зображає сусідку художника — Кристину Олсон, незалежну і сильну духом жінку, котра з паралізованим ногами сама поралася на своїй фермі.
- ²³⁶ Peré Le Pew — антропоморфний балакучий скунс в мультиплікаційному серіалі «Веселі мелодії» (1945—1962).
- ²³⁷ «Цуценя акули» — фіктивний рок-гурт, вигаданий Кінгом для цього роману.
- ²³⁸ Claude Monet (1840—1826) — французький художник-імпресіоніст; Édouard Manet (1832—1883) — художник, попередник імпресіонізму.
- ²³⁹ George F. Babbitt — комівояжер, персонаж роману класика американської літератури Синклера Люїса «Бєббіт» (1922); John Bobbitt — сенсація 1993 року, уславився тим, що дружина кухонним ножем відрізала йому пеніс, відвезла у поле й викинула, пеніс було знайдено і в результаті 9-годинної операції пришито на належне місце.

- ²⁴⁰ Edward Hopper (1882—1967) — американський живописець і графік, чії роботи вплинули на сучасну кінематографічно-театральну сценографію.
- ²⁴¹ Yves Tanguy (1900—1955) — французький художник-сюрреаліст; Katherine Linn Sage (1898—1963 р. — американська художниця-сюрреалістка і поетка.
- ²⁴² Joan Miró i Ferrà (1893—1982) — каталонський сюрреаліст; André Breton (1896—1966) — французький письменник, теоретик сюрреалізму.
- ²⁴³ Жиль де ла Туретт у 1884 р. описав нервову хворобу, вражені якою люди безладно смікаються, гримасують і лаються.
- ²⁴⁴ David Gerstein (1944) — ізраїльський скульптор і живописець.
- ²⁴⁵ Lucille Désirée Ball (1911—1989) — зірка Голівуду, комедійна актриса.
- ²⁴⁶ David Hockney (1937) — британський художник, член Королівської академії, вважається одним з найвпливовіших митців ХХ ст., зараз мешкає в Лос-Анджелесі.
- ²⁴⁷ Wollensak — один з найдорожчих магнітофонів, що вироблялися до 1972 р. компанією, яку в 1899 р. у Рочестері, штат Нью-Йорк, заснував американський винахідник Ендрю Волленсак.
- ²⁴⁸ English Ovals — дорогі сигарети виробництва компанії Philip Morris.
- ²⁴⁹ Waterford Crystal — відома з ХVІІІ сторіччя ірландська компанія, що виробляє речі зі скла і кришталю.
- ²⁵⁰ Культовий фільм «Бонні і Клайд» про знаменитих грабіжників банків часів Великої депресії Clyde Barrow і його подружку Bonnie Parker було знято 1967 року.
- ²⁵¹ Джей Гетсбі — герой роману Скота Фіцджеральда «Великий Гетсбі» (1925), молодий елегантний мільйонер, марнотратний покровитель мистецтв епохи джазу й арт-деко.
- ²⁵² Mack Sennett (1880—1960) — кінорежисер і продюсер, «король німої комедії»; актрис, що знімалися в його фільмах (часто в купальних костюмах), називали «красунями-купальницями».
- ²⁵³ Gumbo-limbo (Bursera simaruba) — «мексиканська лаванда», високе дерево з красивою червоною корою; Sabal palmetto — «капустяна» карликова пальма до 2 метрів висоти; Cherokee bean — декоративна квасоля.

- ²⁵⁴ Міста з залишками колоніальної архітектури: Mobile — в штаті Алабама; назву Charleston мають більш як півтора десятка міст в США.
- ²⁵⁵ Суп-рагу з бобами, різноманітними овочами й м'ясом або морепродуктами.
- ²⁵⁶ Maury Povich (1939) — популярний ведучий таблоїдного ток-шоу.
- ²⁵⁷ Percocet (оxycodone) — опіоїдний анальгетик, в США входить до II групи контрольованих ліків, які продаються тільки за рецептами лікаря.
- ²⁵⁸ James Bama (1926) — художник-реаліст, починав з малювання коміксів і виріс у крупного живописця Дикого Заходу.
- ²⁵⁹ Norman Percevel Rockwell (1894—1978) — живописець і графік, сорок років був головним ілюстратором газети The Saturday Evening Post, залишається найвідомішим широкому загалу американців художником.
- ²⁶⁰ Ben Hill Griffin Stadium — стадіон для гри в американський футбол на 10000 глядачів, який належить Флоридському університету, названо на честь його мецената; Алігатори (Gators) — університетська футбольна команда.
- ²⁶¹ Minnesota Vikings та Green Bay Packers (штат Вісконсін) — команди, що входять до Північного дивізіону НФЛ, часті конкуренти в чемпіонатах.
- ²⁶² Існуючий з 1964 р. британський гурт, один з найвпливовіших в історії рок-музики; в пісні 1968 року Magic Bus водій-хазяїн автобусу хотів би його продати, але тоді йому не буде на чім їздити до коханої.
- ²⁶³ NASCAR — Національна Асоціація гонок серійних автомобілів; Checkers — фірмові їдальні драйв-ін, «їж не виходячи з машини».
- ²⁶⁴ Copperhead Road — пісня «безкомпромисного трубадура кантрі-року» Стіва Ерла (Steve Earle), в якій йдеться про ветерана В'єтнамської війни.
- ²⁶⁵ Gloria Gaynor (1940) — співачка диско, її найбільший гіт I Will Survive («Я виживу») — про подолання психологічних і фізичних труднощів — став гімном кількох різнокольорових рухів: феміністичних, гей-спільнот, хворих на ВІЛ-СНІД тощо.
- ²⁶⁶ У вірші з «Задзеркалля» Люїса Керола йдеться про Моржа і Теслю, котрі підступно заманили на прогулянку Устриць, завели їх подалі від рідного дому і з'їли («Морж заривав: «Ой, устрички, мені так жалко вас!»).

- ²⁶⁷ Jay-Z (1969) — американський чорний репер, один з найвпливовіших і найзаможніших артистів у своєму жанрі.
- ²⁶⁸ Ваєрмен натякає на те, що останній ураган Аліса 1-ї категорії трапився ще 1954 року, всі наступні входили до розряду тропічних штормів, тайфунів і циклонів, і порівнює «слабосилість» останніх Аліс з хард-роковим тріо Hurricane Alice з Міннеаполісу, відомим своєю провальною артистичною кар'єрою.
- ²⁶⁹ Архітектурно-оздоблювальний стиль, варіант «неоренесансу», що народився в Британії 1802 року, а до середини XIX століття поширився на США й Австралію.
- ²⁷⁰ Winslow Homer (1836—1910) — американський мариніст XIX ст., кілька зимових сезонів працював у Флориді; на картині «Відбійна протитечія» зображено чоловіка й трьох жінок, одну з котрих (чи то живу, чи вже мертву) витягують за волосся з прибою.
- ²⁷¹ Frederic Remington (1861—1909) — живописець і скульптор, головною темою якого були сюжети з життя на американському Заході.
- ²⁷² Знаменита картина «11 ранку» зображує кімнату, де в синьому кріслі, склавши руки на колінах, сидить молода, оголена рудоволоса жінка і дивиться крізь вікно на вулицю.
- ²⁷³ Рампоро — селище у Пенсільванії, де у 1777 р. під час війни за незалежність підполковник американської континентальної армії і майбутній віце-президент США Аарон Берр (1756—1836) закохався в жінку англійського морського офіцера Теодозію Превост, а коли вона через п'ять років овдовіла, оженився на ній.
- ²⁷⁴ My Funny Valentine — тема з бродвейського мюзиклу 1937 року «Babes in Arms» (автори Ричард Роджерс-Лоренс Харт), яка стала одною з найпопулярніших мелодій в світі, джазовим стандартом.
- ²⁷⁵ Incredible Hulk — неймовірно м'язистий здоровань, невмирущий персонаж коміксів, телесеріалів, мультиків, кінофільмів, комп'ютерних ігор.
- ²⁷⁶ James Earl Jones (1931) — чорний актор театру і кіно, славний своїм басом.
- ²⁷⁷ Частина Старого заповіту, написана у VIII ст. до н. е. безкомпромісним пророком Ісаєю.
- ²⁷⁸ Octopus's Garden — пісня Рінго Стара з альбому Beatles 1969 року «Abbey Road»: «Як гарно було б жити на морському дні, бавлячись в тінявому садочку восьминога, де ніхто нас не знайде».

- ²⁷⁹ **Perrier Jouët** — дім шампанського, заснований 1811 року в окрузі Еперне на півночі Франції.
- ²⁸⁰ **Humphrey Bogart** (1899—1957) — голлівудський актор, еталон чоловічої краси в дівочі часи Елізабет.
- ²⁸¹ **Ellis Island** — острів в Нью-Йоркській гавані, де з 1892 по 1954 рр. містився головний контроль-но-приймальний пункт еміграційної служби США.
- ²⁸² **Altoids** — льодяники для освіження видиху, що випускаються від початку XIX ст.
- ²⁸³ **Speak, Memory** — назва американського (1951) видання белетризованих мемуарів В. Набокова, російською мовою книга вийшла у 1954 р. під назвою «Другие берега»; автор вірша «Говори, пам'ять» — сучасний поет, відомий в блогосфері під псевдонімом Daubmir Nadir.
- ²⁸⁴ **René Magritte** (1898—1967) — видатний бельгійський художник-сюрреаліст.
- ²⁸⁵ «The angels want to wear my red shoes» — пісня британського композитора-співака Елвіса Костело: «Коли у янголів заіржавіли крила, вони зробили мені пропозицію, від якої неможливо відмовитись, тож мені ніколи більше не постаршати, бо янголи хочуть взувати мої червоні черевики».
- ²⁸⁶ **Bill O'Reilly** — популярний теле- та радіокоментатор-традиціоналіст.
- ²⁸⁷ **Waffle House** — заснована у 1955 р. широка мережа фаст-фудів, що спеціалізуються на м'ясних стравах з вафлями.
- ²⁸⁸ **Port Charlotte** — містечко на західному узбережжі Флориди, ім'я отримало від бухти, яку у 1775 р. було названо на честь дружини англійського короля Георга III.
- ²⁸⁹ **Katharine Houghton Hepburn** (1907—2003), у романтичній комедії 1942 року *Woman of the Year* грає журналістку Тес, яка понад усе цінує власну професійну і сімейну незалежність.
- ²⁹⁰ **Roger Williams Park** — закладений у 1878 р. в Провіденсі, штат Род Айленд, великий парк з численними алеями, стежками, зоо- і ботанічним садом, планетарієм і природознавчим музеєм; парк названо на честь засновника колонії Род Айленд, англійського теолога Роджера Вільямса (1603—1683), проповідника релігійної терпимості, відділення церкви від держави і мирного порозуміння білих з індіанськими племенами.

- ²⁹¹ Zolmitriptan — синтетичний триптамін, в Україні відомий під торговою назвою «Золмігрєн».
- ²⁹² У розробленій економістом Майклом Портером п'ятирівневій моделі стратегічних загроз для бізнесу на конкурентному ринку найбільшою є дуалістична № 5 — Загроза проникнення\Бар'єр проти проникнення.
- ²⁹³ Abide with Me — релігійний гімн, написаний у 1847 р. англіканським священником Генрі Лайтом за три тижні до його смерті від туберкульозу; гімн широко виконується під час різноманітних церемоній — похоронних, державних, спортивних тощо.
- ²⁹⁴ Digger the Undertaker — популярний персонаж театралізованого екшн-шоу з життя Дикого Заходу «Небесне місто-привид» і одноіменного фільму.
- ²⁹⁵ Офіційний арт-музей Флориди, збудований у Сарасоті Джоном Рілінгом (1866—1936), котрий в дитинстві починав танцюристом в сімейному цирку, став антрепренером, інвестором і одним з найбагатших людей свого часу, купував найдорожчі твори європейського й світового мистецтва, під час Великої депресії втратив майже все, окрім музею і колекції, які потім заповів штату Флорида.
- ²⁹⁶ Nebraska Cornhuskers — назва багатьох команд з різних видів спорту в заснованому у 1869 році університеті Небраска-Ліңкольн.
- ²⁹⁷ Memorial Day — державне свято в пам'ять усіх загиблих у війнах американців, відзначається в останній понеділок травня.
- ²⁹⁸ M. Night Shyamalan (1970) — американський сценарист і кінорежисер індійського походження, автор містичних трилерів.
- ²⁹⁹ Scooby-Doo — мультсеріал про таємничі пригоди чотирьох друзів-підлітків і їх балакучого пса Скубі-Ду; демонструється на телебаченні щосуботи з 1969 року й дотепер.
- ³⁰⁰ John Wayne (1907—1979) — один з найулюбленіших кіноакторів класичного Голлівуду.
- ³⁰¹ Цитата зі знаменитого вірша Джерарда Менлі Гопкінса (Gerard Manley Hopkins, 1844—1889), католицького священника-єзуїта, одного з найбільших поетів вікторіанської епохи, винахідника модерного «пружного ритму» в англійській поезії: «Слава тобі, Господи, за пістряві речі, за небо в хмарках, як ряба корова, за поцяцьковану форель, що плаває в воді, за в'юркові крила, за пістрявість золи

пічної й перестук каштанів, за краєвид, мережаний ріллями і лу-
гами, за розмаїття предметної оснастки світу...»

- ³⁰² Starbucks — найбільша в світі мережа кав'ярень, яка виросла з одно-
го, відкритого у 1971 р. у Сіетлі, кафе.
- ³⁰³ Lunesta (Eszopiclone) — один з найпопулярніших сьогодні в США
снодійних препаратів.
- ³⁰⁴ 174 ф. = 78,93 кг; 150 ф. = 68,04 кг.
- ³⁰⁵ Alicia Keys (1981) — співачка в стилі нео-соул.
- ³⁰⁶ Cropping («обрізка») — термін, що означає обробку дівчатами своїх
фото для «окрасивлення» себе і виставляння в Інтернеті, що, звісно,
законом не забороняється.
- ³⁰⁷ Howard Phillips Lovecraft (1890—1937) — один з «батьків» сучасної
наукової фантастики, фентезі й містичного роману.
- ³⁰⁸ Senior Project — науково-дослідницька робота учнів старших класів
школи і старшокурсників коледжів, у результаті якої вони мусять
представити звіт-есей, предметні ілюстрації й портфолію та про-
вести презентацію; тема обирається вільно, програма поки що діє
тільки в кількох штатах.
- ³⁰⁹ Заснована у Дубліні 1889 року гумова компанія.
- ³¹⁰ Milk snake, milkie (*Lampropeltis triangulum*) — один з різновидів
яскраво поцяцькованих неотруйних змій до 150 см довжиною, що
дуже нагадує виглядом отруйну коралову змію.
- ³¹¹ Deep woods — сімейство репелентів, які використовуються також
в американські армії.
- ³¹² Thomas Hart Benton (1889—1975) — один з лідерів «регіоналізму»,
експресивно-натуралістичного стилю живопису, опозиційного
модернізму; на картині «Гроза» (*Hailstorm*) у динамічній викрив-
леній перспективі зображено подвійну блискавку, що б'є в орача
і його коня.
- ³¹³ Billy Ray Cyrus (1961) — кантрі-співак і актор, перший кавалер
медалі Конгресу за меценатство, з гіта 1992 року «Болюче розбите
серце» (*Achy Breaky Heart*) почалася його велика кар'єра.
- ³¹⁴ Brazilian Pepper (*Schinus terebinthifolius*) — різновид чорного пер-
цю, чагарник або дерево до 10 м висоти.
- ³¹⁵ Bobcat (*Lynx rufus*) — північноамериканська руда рись.
- ³¹⁶ Desert Eagle — пістолет великого калібру і розміру, сконструйова-
ний у 1983 р. Бернардом Вайтом на замовлення корпорації Магнум,

до товарної якості його було доведено ізраїльською збройовою фірмою ІМІ, яка його й виробляє; при калібрі 0,357 обойма містить 9 патронів.

- ³¹⁷ James McMurtry (1962) — кантрі-роковий співак-гітарист з Техасу, в одному зі своїх есеїв Стівен Кінг назвав його «найправдивішим, найбезжальнішим сонграйтером свого покоління»; у баладі 2004 року *Choctaw Bingo* (про індіанця племені чокто) Мак-Мерттрі співає: «Купив рушницю і два ящики патронів з кулями, покритими сталевною оболонкою, у якогось ведмеда зі східного блоку, котрому вони вже непотрібні, та «Орла пустелі», здоровенний надійний пістолет, зроблений задерикуватими гебреями... ось лишень приїде ніч».
- ³¹⁸ Betsy McCall — популярна лялька, випускається з 1950-х, на відміну від «сексуальної» Барбі має дитячий вигляд.
- ³¹⁹ Doris Day (Doris Mary Anne Kappelhoff — 1924) — співачка й одна з найпопулярніших голлівудських актрис у 1950—60-х; пісню «Que sera, sera» співає героїня Доріс Дей у фільмі Альфреда Гичкока «Людина, котра забагато знала».
- ³²⁰ Larry, Curly & Moe — персонажі комедійного тріо Three Stooges, яке проіснувало з 1925 по 1970 рр., залишивши по собі безліч гег-фільмів.
- ³²¹ Mary Jane West (1893—1980) — драматург і сценаристка, театральна й кіноактриса, провокативний секс-символ розумної блондинки.
- ³²² Забавка для малюків, схожа на нашу «Сорока-ворона кашку варила», коли лоскочуть пальці на носі, починаючи з великого, і примовляючи по черзі до кожного: «Ця свинка на базар пішла, ця свинка дома зосталася, ця м'ясяця наїлася, а цій нічого не дісталася...»
- ³²³ Но Нос — рулетки з різноманітною солодкою начинкою, що з 1967 року випускаються компанією Hostess.
- ³²⁴ Герої радіосеріалу *The Lone Ranger* (1933—1954), епізоди якого безкінечно відтворюються на телебаченні і в кіно; Самотній техаський Рейнджер діє в масці і має при собі срібну кулю, а його помічник-індіанець Тонто їздить мустангом на ім'я Сілвер.
- ³²⁵ John Deere (1804—1986) — коваль і підприємець, засновник найбільшої в світі компанії з виробництва сільськогосподарської і будівельної машинерії, колісні трактори компанія почала серійно випускати у 1912 р.

- ³²⁶ Dave Van Ronk (1936—2002) — видатний нью-йоркський блюз-гітарист і фолк-співак, знаний ще й тим, що під час виступів тримав на сцені біля себе фірмовий керамічний кухоль ірландського віскі Tullamore Dew («Туламорська роса»).
- ³²⁷ Знаменита фраза Джона Белуші (1949—1982) в ролі офіціанта-грека в міні-серіалі «Кафе Олімпія».
- ³²⁸ Вінсент Ван Гог був справжнім знавцем світу комах і часто малював жуків, особливо на своїх натюрмортах.
- ³²⁹ Шекспір «Буря», пісенька духа повітря Арієля: «Пірнув на сажнів п'ять, мабуть, твій батько. Там зберігся він: кістки коралами стають, а очі — парою перлин...» (переклад Миколи Бажана).
- ³³⁰ Paul Simon & Art Garfunkel — популярний у 1960-х фолк-рок дует; у пісні 1968 року «America» співається: «Давай поженимо наші статки, ось у мене в торбі моя нерухомість... тож ми купили пиріг у місіс Вагнер і пачку цигарок та й пішли собі роздивлятися на Америку, шукати собі Америку».
- ³³¹ Tallahassee — столиця штату Флорида.
- ³³² Гранулематозний ентерит, специфічне запалення шлунково-кишкового тракту автоімунної природи, вперше описане у 1932 р. гастроентерологом Барелом Кроном.
- ³³³ Алюзія на п'єсу Тенесі Вільямса «Ніжна пташка юності» (Sweet Bird of Youth), дія якої розпочинається у Флориді, а у фіналі головний герой виявляється кастрованим.
- ³³⁴ Davy Jones's Locker — «морське дно», ідіома «попасти в шухляду Дейві Джонса» означає — утопитися в морі.

ЗМІСТ

1 — МОЄ ІНШЕ ЖИТТЯ	11
2 — ВЕЛИКА РУЖА	45
3 — МАЛЮВАННЯ НОВИМИ ЗАСОБАМИ	64
4 — ДРУЗІ З СЮРПРИЗАМИ	113
5 — ВАЄРМЕН	131
6 — ХАЗЯЙКА ДОМУ	149
7 — МИСТЕЦТВО ЗАРАДИ МИСТЕЦТВА	170
8 — СІМЕЙНИЙ ПОРТРЕТ	204
9 — ЦУКЕРКА БРАУН	234
10 — ДУТА РЕПУТАЦІЯ	268
11 — ВИД З ДУМИ	313
12 — ІНША ФЛОРИДА	356
13 — ВИСТАВКА	404
14 — ЧЕРВОНИЙ КОШИК	448
15 — ВТОРГНЕННЯ	479
16 — КІНЕЦЬ ГРИ	516
17 — ПІВДЕННИЙ КІНЕЦЬ ОСТРОВА	536
18 — НОВІН	568
19 — КВІТЕНЬ 1927 РОКУ	592
20 — ПЕРСЕ	613
21 — МУШЛІ В МІСЯЧНОМУ СЯЙВІ	640
22 — ЧЕРВЕНЬ	650